

Libavius, Andreas. D.O.M.A. Alchymia triumphans de injusta in se collegii Galenici spurii in Academia parisiensi censura; et Johannis Riolani maniographia, falsi conuicta, & funditus eversa. Opus hermeticum, vers didacticum, (NE erisikhon saltem putetur)solida explicans chymiatría Hippocraticae fundamenta: de quinta essentia, magno perfectoque lapidis magisterio, principiis, extractis, oleis, aquis, salibus, elixyribus, &c. Diligente elaboratum studio Andreæ Libavi Med. D.P. et Casimiriani ullustrissimi apud coburgenses gymnasiarchæ directoris, & primarii professoris.

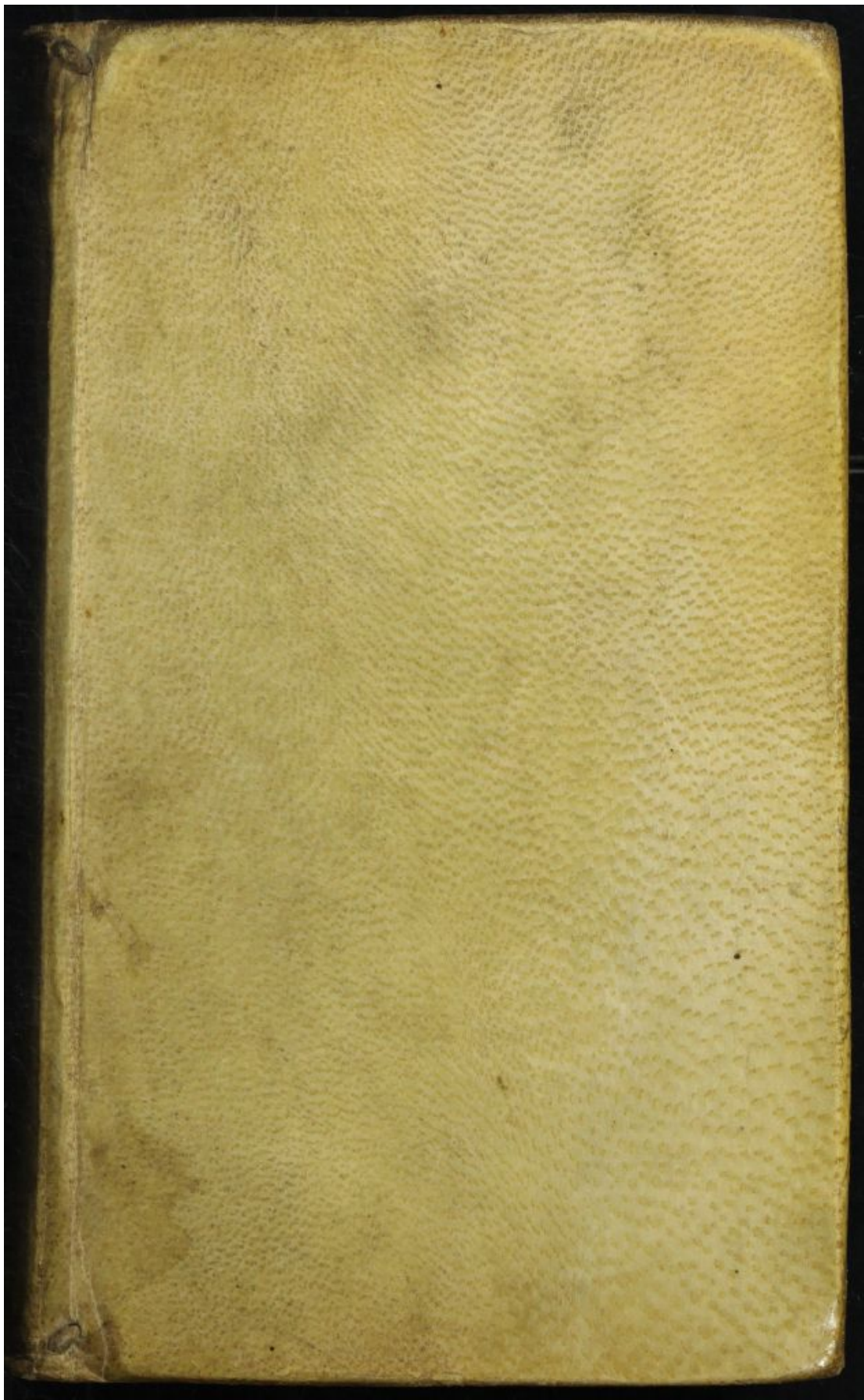
Cum privilegio Francofurti, ex officina typographica Joannis Saurii : . Impensis Petri Kopffi. M. DC. VII., 1607.

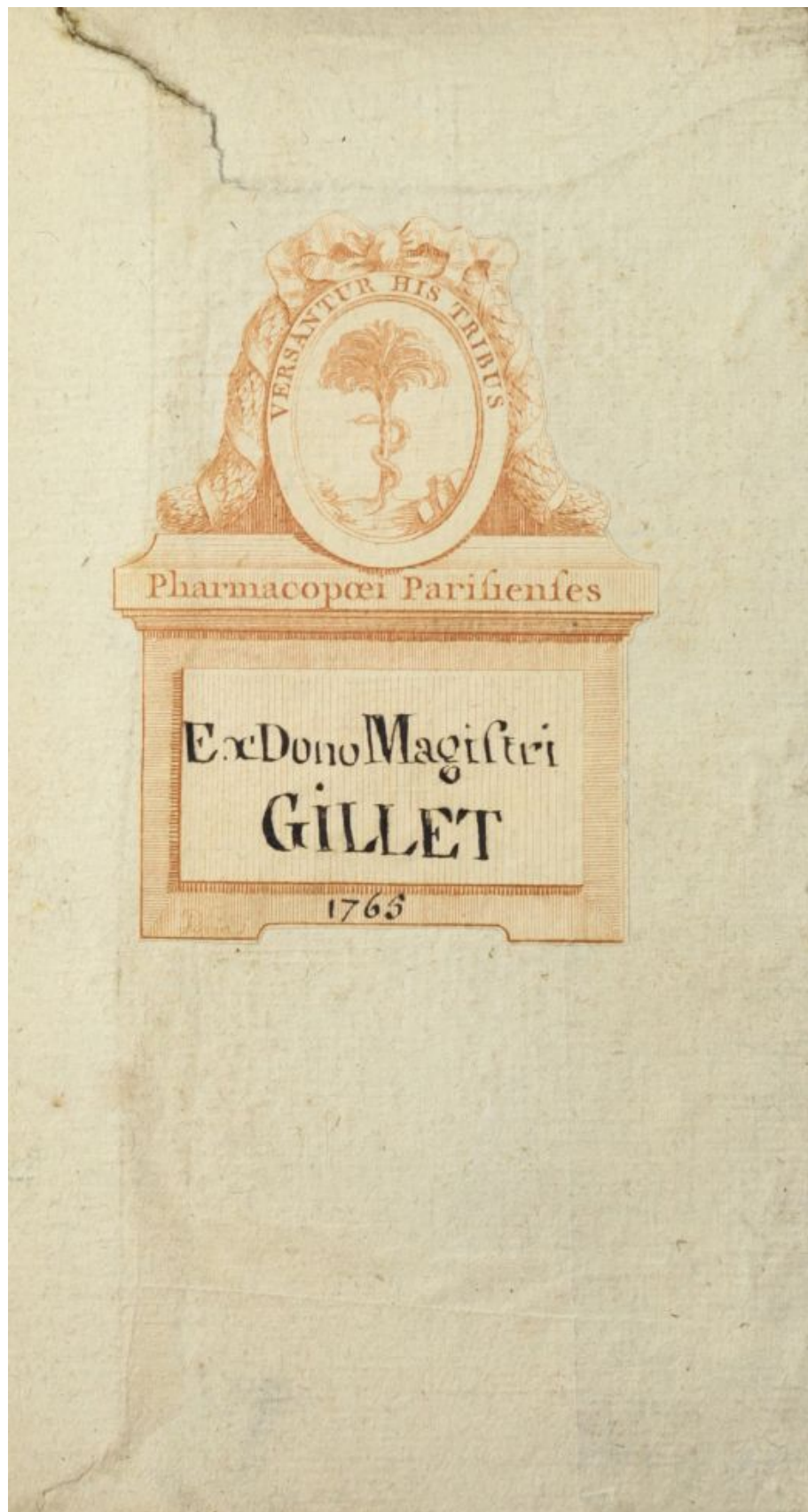
Cote : BIU Santé Pharmacie RES 11262

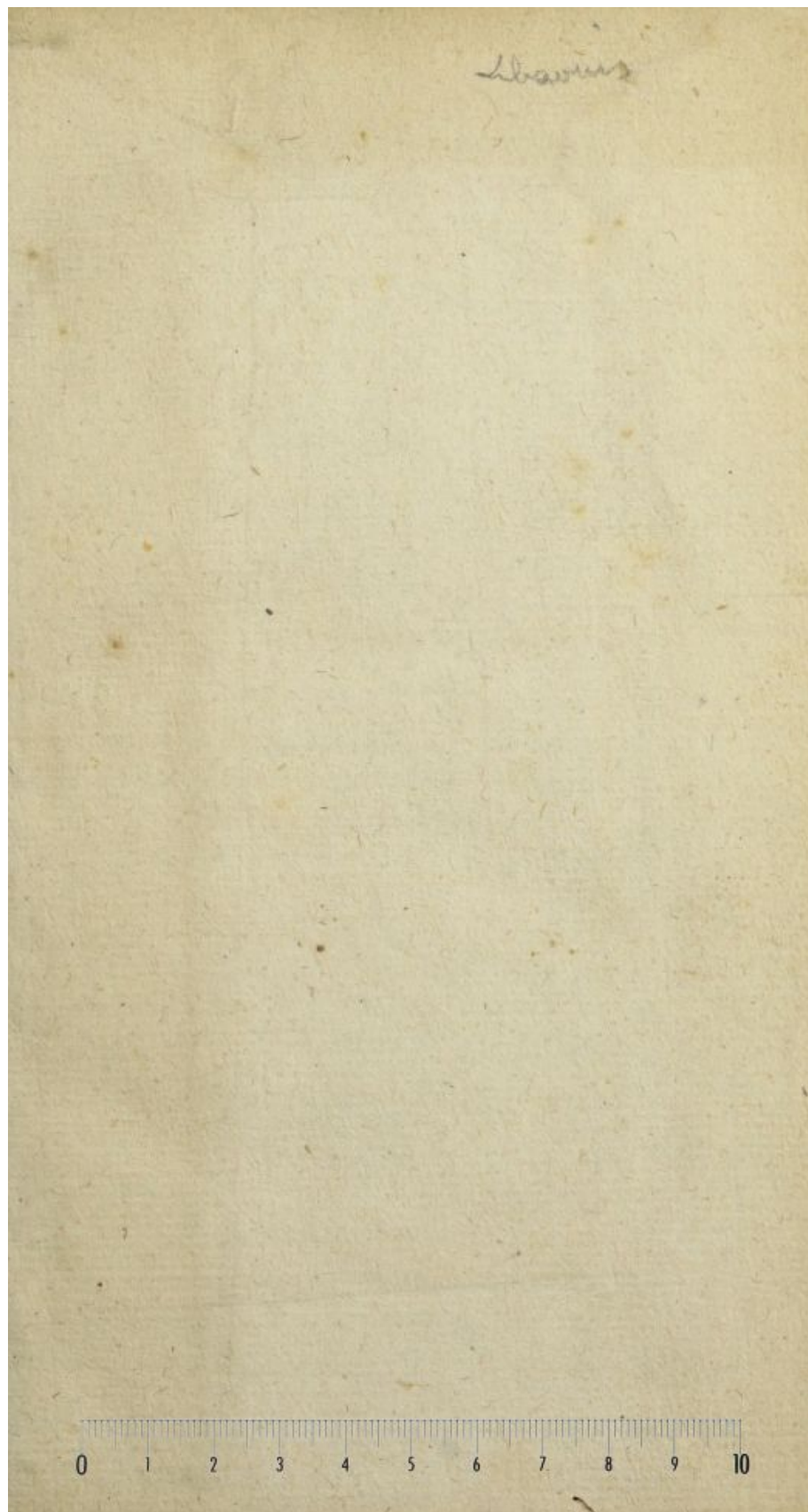
Licence ouverte. - Exemplaire numérisé: BIU Santé (Paris)

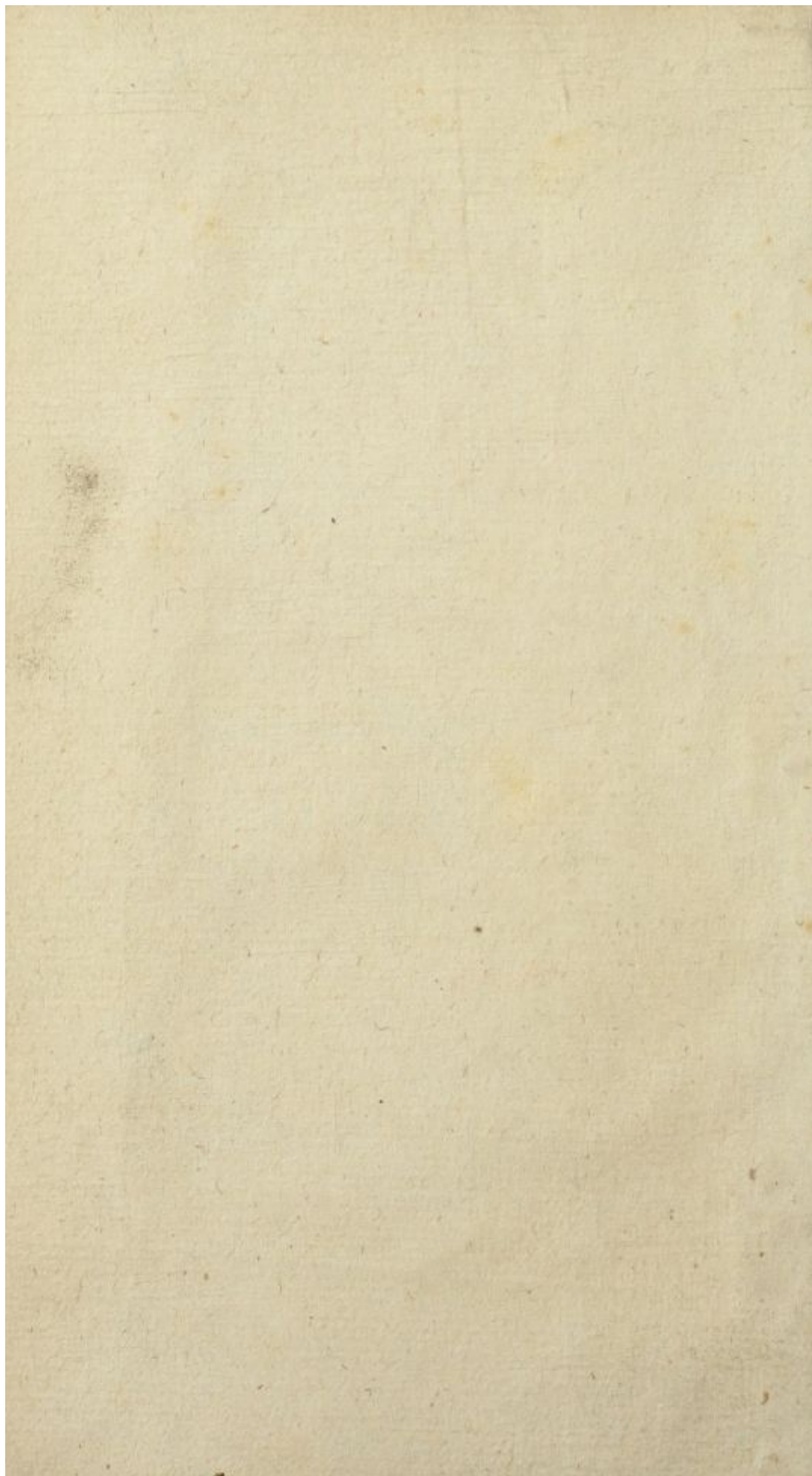
Adresse permanente : http://www.biusante.parisdescartes.fr/histmed/medica/cote?pharma_res011262

11262
D. O. M. A. Res. 11.262

ALCHYMIA TRIUMPHANS

DE INIVSTA IN
SE COLLEGII GALENI-
CI SPURII IN ACADEMIA
PARISIENSI CENSURA; ET IOANNIS
RIOLANI MANIOGRAPHIA, FALLI CONVICTA, &
FUNDITUS EUERSA.

OPVS HERMETICVM, VE-
RE DIDACTICVM, (NE *ερασιχεν*
saltem puretur) SOLIDA EXPLICANS CHYMIATRICE
HIPPOCRATICÆ FUNDAMENTA:

DE QVINTA ESSENTIA,
MAGNO PERFECTOQVE LAPIDIS
MAGISTERIO, PRINCIPIIS, EXTRACTIS, OLEIS, AQUIS,
SALIBUS, ELIXYRIBUS, &c.

DILIGENTER ELABORATVM

STVDIO

ANDREÆ LIBAVI MED. D. P. ET
CASIMIRIANI ILLVSTRISSIMI A. P. V.
COBURGENSES GYMNASIARCHÆ DIRECTORIS,
& PRIMARIJ PROFESSORIS.

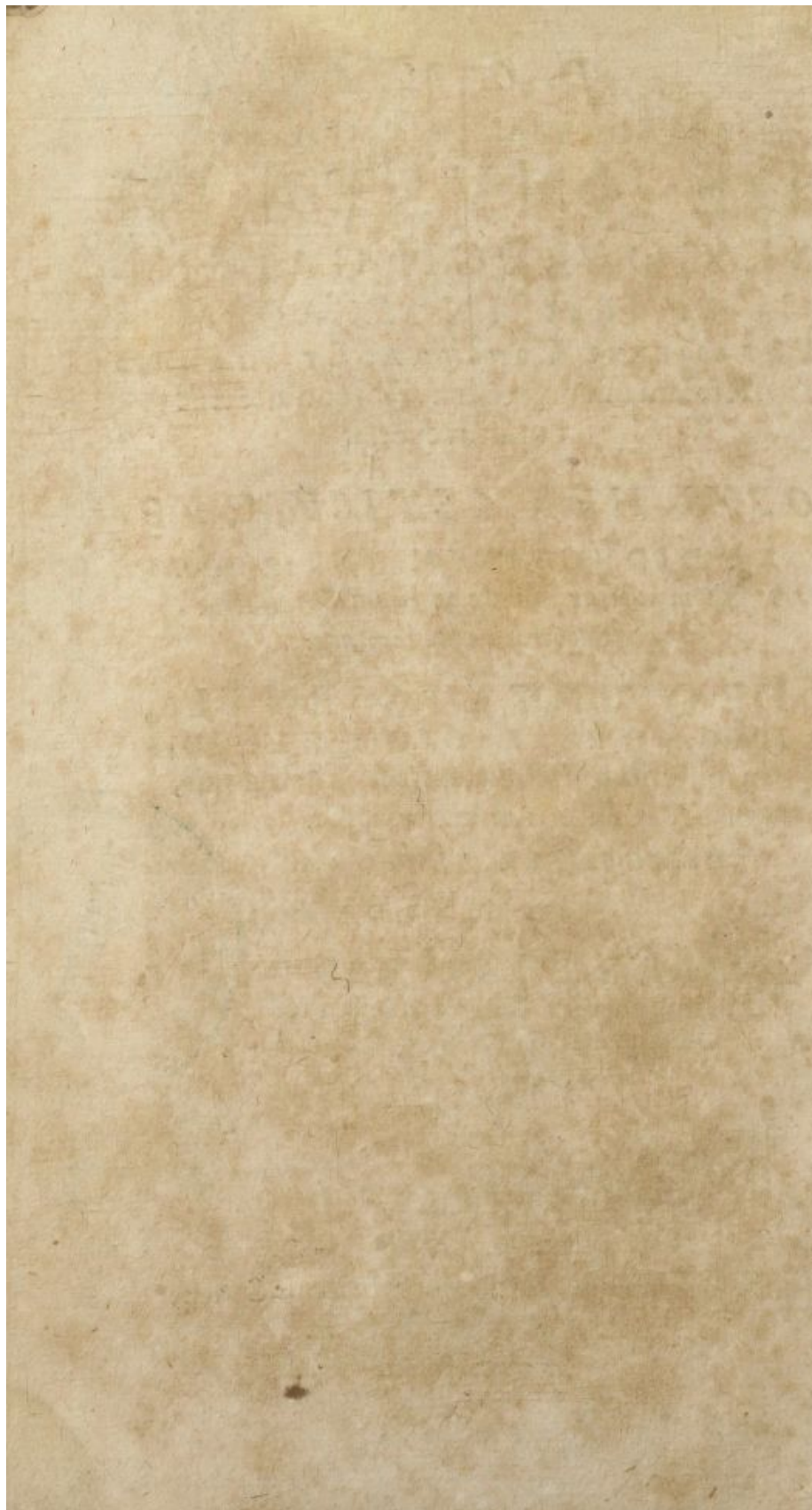
CVM PRIVILEGIO.

FRANCOFVRTI,

Ex Officina Typographica Ioannis Saurii,
Impensis Petri Kopffii.

M. DC. VII. +

ILLVSTRISSIMIS PRIN-
CIPIBVS, ET DOMINIS,
D. IOANNI CASIMIRO; ET
D. IOANNI ERNESTO: FRA-
TRIBVS GERMANIS,
DVCIBVS SAXONIÆ, CO-
MITIB. PROVINCIALIBVS
THVRINGIÆ, MARCHIO-
NIBVS MISNIÆ, &c.

Nutritiis Ecclesiæ, scholarum, & Reip.
benè meritis,

D. D. suis clementissimis, hoc erro-
nearum & veritati vim facientium o-
pinionum, ex scholis ingenuis
extirpandarum,

APOTROPÆVM, FIDELIS
SVBIECTIONIS, ET AMORIS, VO-
tique pro illustriss. Celsitudinum incolumitate, &
constante Casimiriani incremento
successuque

SYMBOLVM,
ANDREAS LIBAVIVS, MED. D. P.
Cæs. & illustrissimi Casimiriani in inclyta
Coburga Gymnasiarcha &
director.

Dicit, addicit, consecrat.

A 2

Hip-

HIPPOCRATES DE VE-
TERI MEDICINA.

Medicina iam ab antiquo exsistit,
& principium & via inuenta,
per quam inuenta & multa & probè
habentia comperta sunt, per multum
adeo tempus, Et RELIQUA deinceps IN-
VENIENTVR, si quis sufficiens sit, &
iam inuentorum gnarus, ex his ad per-
quirendum procedit. Quicunq; verò,
his reiectis, ac omnibus reprobatis, alia
via, aliaq; forma inquirere conatur, &
quid inuenisse gloriatur: falsus est &
fallitur, &c. Quibus verbis tam para-
celsia taxatur, quam spuria Galenia
Misochymica.

AN-

ANDREAS LIBAVIVS

Lectori S.

E sis ignarus Lector, quid rerum hic geratur, paucis mihi es præmonendus. Ita & intelliges, & iudicabis rectius. Cum Alchymia, illa Philosophorum sapientum mystica disciplina, opus magni, perfectique magisterii, vt Geber & Meues loquuntur, opera industriorum hominum, ex quibus IOSEPHVS Quercetanus Regis Galliarum Christianissimi consiliarius & Medicus, non postremas tenet, subinde maiora illustrioraq; tam theoria quam praxi in Gallis & Germania caperet incrementa, occasione libri à Quercetano editi titulo: De priscorum philosophorum veræ medicinæ materia, præparationis modo, atque in curandis morbis præstantia, &c. excitata medicorum Parisiënsium schola, illam vno impetu damnauit, magistratuique supplex facta exoptauit, vt morte multarentur, quicunque aliis remediis in sanando vterentur,

A 3 præter

præter ea quæ appellat ordinaria, hoc est, descripta apud Hippocratem, Galenum, & ceteros huius factionis quæque passim in officinis tum vetusta extant, tum indies ad eorum exemplum compositione noua procuduntur, in quibus vel nihil est Chymici, vel rudimenta duntaxat quædam, cuiusmodi sunt infusa, decocta, expressa. Addita est censura, in qua non tantum Quercetani opera chymica, verum etiam ars damnatur ipsa simpliciter. Censuram comitata est Iohannis Riolani pro Hippocrate & Galeno apologia, quasi crescente splendore Alchymix & medicamentis huius artis studio paratis, accusaretur Hippocrates, & Galenus alicuius criminis, essetque necesse pro ipsis causam dicere. Hoc immane facinus non tulerunt Medici in Gallia cæteri, quorum doctrina, experientia & solertia longe magis nobilitata est Gallia, quam damnantium lectionibus scholasticis, quorum nescio an nomina alicubi in Germania sint audita, excepto caussidico Riolano, homine confidente, loquace & in omnia sophismata, vt res docebit, pro-

procliui. Itaque fortiter restiterunt ignominiosæ illi cēsuræ, & artem nobilissimam, verissimam, vtilissimamq; absque iactura Hippocraticæ professionis, quam nec Quercetanus nec alius tunc in publico læserat, strenuè defenderunt. Nisi fallor partim successus & gloria chymiatrōrum in praxi & scientiæ admiratio crabrones & camarinam illam mouit, partim quod crederetur Hippocraticæ & Galenicæ nomen obscurari Hermeticæ vel Chymiatrices appellatione in locum dogmaticæ vulgaris substituta, vt tandem planè è studiorum manibus excusso Galeno & Hippocrate omnis potentia medicinæ vna chymiatrīa concluderetur. Sed vanus ille metus est postquam iam pridem corpus cōmune factum est ex Arabum & Græcorum disciplina, ita vt medicina iam nec merè Galenica sit, nec Hippocratica sed Arabica simulque plures in ea principes inueniantur, dato vnicuiq; quod suum est. Erat eodem tempore mihi præ manib. Alchymię recognitio, & per commentationes qualdam illustratio. Perculit ilico animum da-

mnationis istius infania vel nomine
saltem cognita. Sed me reprimebam
tamen, quod putarem priuatam ali-
quam cum Quercetano litē esse, do-
nec accepta proscriptionis formula,
& censuræ adiecta a^q ologia cum cæ-
teris vtrò e troq; scriptis, nihil esse
priuati intelligerem, nec causam agi
Quercetani, sed Alchymix. At cuius
Alchymix? Num medicinæ paracel-
ficæ? Num impostoriæ illius quæ so-
phisticata metalla pro auro obtrudit
& ad fallendum incautos se compo-
nit totam, quale hominum genus per
publica vagatur fora multum, atq; et-
iam aulas tentat principum, maximo-
rum promissorum ampullis? Imò neu-
trius; sed eius quæ circa lapidem phi-
losophorum versatur, quanquam hæc
pars obiter & perfunctoriè saltem tã-
quam in transcurso attingatur; Eius
quæ magisteria, principia, essentias
simplices, extracta, quintam naturam,
olea, aquas, alcalia elixyria, stibii vi-
trum, mercurium præcipitatum & hu-
iusmodi plurima docet conficere, &
in vsum medicum vertere. Hæc om-
nia si damnanda sint, manifestum est
nullam

nullam salutem superesse meo labori;
nullam dignitatem ne dicam gratiam
speari posse. Adhæc cum de opere
magni magisterii seu lapidis philoso-
phorum esset commentandum, at a-
nimadverti in tales à legibus vellent
censores optarentque morte multa-
ri chymicorum remediorum vsurpa-
tores, nec mihi nec operi meo vitam
vllam relinqui palàm innotescibat.
Veni ergo ad examen censuræ Parisia-
næ, & mediocri diligentia præcipua
excussi argumenta, seduloq; confuta-
ui; Et ne in tanta licentia tamq; atroci
facto impunè cederet temeritas ista
scholastica, nolui edentulum esse exa-
men, quanquam quæ seueritas vince-
re possit rabiem censoris Riolani, &
furiosissimam insaniam: Noli vero pu-
tare Lector, me scholam medicâ sim-
pliciter, & absolutè acceptam seu ac-
cusare, seu notare. Constat in illa do-
cente Fernelio, Syluio, Hollerio & a-
liis summis viris Alchymiam minimè
damnatâ, nec morti traditos esse chy-
miatros, sed summa laude habitam ex-
cultamque scriptis. Vnde factum vt
plures Galli ad eandem artem exor-

A 5 nan-

nandam excitati præclaras in eam cõ-
mendationes ederent scholam illam
laudatissimo Caroli Magni instituto,
sequentiumque regum beneficio ad
summam celebritatẽ perductam, of-
fensam nolumus: Sed qui iam eius po-
testate & titulo abutuntur censores
Alchymia, & damnatores Chymia-
trorum, indignos qui ab ista schola a-
liquid nominis accipiant, aut ab vllò
docto commendentur, eos ad dicen-
dam damnationis tam iniquæ causam
protraximus, deficientes iustis proba-
tionibus damnauimus, damnatosque
in triumpho circumducimus, vt expe-
riantur ipsi eam fortunam quam ex-
ultabundus iamque in triumpho ante
victoriam totus, Chymiatris erat mi-
nitatus Riolanus. Hoc dum fit, pro
modulo meo, & iure quo me defen-
dendæ veritati obnoxium esse scio, va-
ria quærit illud damnatorium conci-
lium diuerticula, & per rabulam suam
Riolanum proclamat me non Alchy-
miam, quam non damnassee exceptis
medicinis mineralibus, videri cupit,
sed Quercetanum, Turquetum, Har-
uetum Bancynetum defendere. At in-
quam

quam ego, qui possim hos viros laude sua & splendore magnos, innocentia vero etiam & virtute maximos, defendere? Qui possim illos, contra quos lego nihil præter anilia, temerariaque absque omni eorum merito conuitia & calumnias insanas, quæ sua temeritate collabuntur, scriptum? Non agitur causa Quercetani; Cur ei opus sit patrono? Quin & si opus esset, ipse se satis virtute & eruditione sua tueri potest. Cum nego me pro Quercetano

dicere, Paracelsiæ patronus vocor,isque adeo inconstans & temerarius ut qui olim contra Gramani inuestiuam pro Galenica medicina, scripsi, iam dicar plane in contrarium discessisse, & vituperata abiectaue Hippocratica Paracelsicam apprehendisse. Ideo cōfidit Riolanus cum sociis se posse meis me armis antigramaniis conficere. Sed te scire volo esse mediam quandā viam inter simplicem meramque Paracelsiam, & meram * Galenicam in

*
Nota quod
chymiatricæ
vox aut
hermeticæ
medicinæ
titulus sano
sensu adhi-
bitus nihil
deroget me-
dicinæ ge-
nerali quā
Hippocra-
ticam, do-
gmaticam,
Galenicam
Rationalē,
Græcam,
qua latinamq;

vocant, sed sit nomen subdiuisionis, qualis est & Arabica medicina, quæ à Galenica differt tantum expositionis modo, & Chymicorum aliorumq; remediorum auctario. Quidam à parabolis & symbolis adhibitis etiam parabolicam & symbolicā nuncupant. Sed modi accidentales non tollunt essentiam artis.

qua summus pontifex & dictator Galenus de cuius verbis quidam rigidi & morosi asseclæ nefas putât quicquam deflectere imò tam arctis limitib. Galenicam includunt, vt tanquam in apice perfectionis consisteret, nec addi nec detrahi quicquam velint, ex Galenica doctrina faciētes diuinā quandam præceptionem & voluntatem, à qua nec in dextram nec in sinistram debeat ne verbis quidem & docendi modo (vnde & Lacuna vituperatus, & Paulus Galeni simia dictus) à quoquā discedi, vt parum absit quin etiam adoranda sint Galenica effata. Media vero vita est, ab vtraque parte inconuenienter, & falsò tradita reuicere; vera autem & vtilia acceptare, augere, illustrare, subindeq; præstabiliora reddere. At inquis, video te sæpius loqui satis Paracelsicè parum autem Hippocraticè. Vide inquam iterum atque iterum, & noli præcipitanter iudicare. Cogita etiam Paracelsum sæpè veradicerè, & Hippocratem nō pauca falsa, videbis fortè etiam ea quæ nec apud Hippocratem nec apud Paracelsum. Sæpe est in verbis idem sonus, sed
alius

alius subest sensus. Scribo de principiis mixtorum in quibus latitant potestatum proprietatumque fundamenta, sed non ut Paracelsus, non ut Gramanus olim, cum summa vehementia in Galenum. Vera sunt principia chymica & essentia, sed non omnino eo modo quo putauit esse Paracelsus vel eius discipuli noui. Quercetanus differit de iisdem, videturq; similiter ad Paracelsum & Seuerinum inclinare. Sanè fieri potest ut alius alio rem declaret euidentius appareatque aliquis dissensus in duorum expositionibus. Sed si sententia conferantur exactius, parum aut nihil interesse conspicitur. Adde opiniones circa difficultatem rerum nō tollere in eodem studio cōsensum totalem, nec statim hostem esse, qui non dicit sentitque ad libitū. Non est consensus & amicitia in singulis oculis, aut sententiolis, sed in animorum harmonia, totiusque studiū communitate. Quò abstrusior res est, cō plures possunt esse de ea opiniones. Nostra scientia in hac vita est imperfecta. Ideo eff ita de à sensu remotioribus & abstrusioribus nostra plærumq;
sunt

sunt cum contradictionis potentia. Maiorei debetur gratia, qui verisimiliores producit rationes. Hinc ergo principia & veritates Hippocraticas & Galenicas non aspernamur. Quæ vero apud ipsos sunt dubiè explicata nec iudicata exactè, aut etiam falso dicta, non simpliciter acceptamus: Sed illis lucem addimus, hæc mutamus veris. Omissa addimus, superflua recidimus, magnas gratias manibus illorum agentes, Deumque eximiè laudantes, quod istorum industria nobis tanquã face prælata via ad notitiam bonorum & utilium, sit patefacta, licet non omnino expedita. Hoc est studium nostrum quo prodesse & talentum nostrum bene collocare satagimus. Ut videas idem mecum conari Quercetanum, en tibi Epistolam ad me illius.

CL A.

CLARISSIMO ET OR-
NATISSIMO VIRO D. ANDR.
Libauio medico & philo-
sopho celeberrimo S.

Nobilioris, & abstrusioris illius philo-
sophiae, uti ex meis scriptis patet, me-
dicorum eruditissime Libaui, nobilif-
simum munus semper existimaui, ea
solerti indagine sciscitari, quae in na-
tura abdita & ditissima maiestate laterent. Et si vero
antiquitatis monumenta, utpote sapientiae & doctri-
narum plena omnibus non modo legenda, sed & ad-
miranda, & quantum in nobis est, addiscenda atq;
imitanda sint: re vera tamen sagace philosopho (ne
intelligas magicam Paracelsi) dignum semper iudi-
caui, respicere etiam ad diuinius aliquod principium;
cum etiam ex plerisque eorundem libris ab ingenio-
sis plus intelligi quam legi expertus sum. Ita tamen
statuo & ea discenda quae inuenerunt illi, & noua
insuper inuenienda, quae à nobis discant posterì. Cre-
scit profecto apud me rerum inuentione ipsa admira-
tio antiquitatis, quantoque maior restat inuenien-
dorum messis, tanto magis admirari subit priscorum
in inueniendo curam & in tradendo benignitatem:
Eo usque tamen nunquam me rapuit supinitas aut
credula simplicitas, ut eos in omnibus velut falli ne-
scios Pythagoras existimarem, ac proinde in consulta
credulitate illorum scriptis tanquam auctores ipsi illi
Pytha-

Pythagorico acquiescerem. Naturam ipsam potius medico philosopho & solerti eius ministro consulendam, inspicendam dirigendam, imitandamque duxi, quam si quis tandem esse ubique ac proinde dogmatibus perpetuis coerceri posse putavit, ridebitur à Platone, exp'odetur ab Aristotele, Galeni quoque edicto vapulabit. Quapropter Eupompum statuarium imitandum potius esse duco qui rogatus quem sequeretur antecedentium artificum, respondit, naturam ipsam imitandam esse non artificem: Non quod illorum inuenta non sint talia, quæ nos ditare queant, sed ne desidia nostra & credula persuasione, vel potius præiudicata sententia artium, vel summi Hippocratis testimonio dissimila reddatur infecunda. Est profecto fecundissima ars nostra, haud secus ac natura. Nam ut hæc non tam opere suo proprio quam boni agricolæ cura: Sic illa artificis sagacis industria nobilitari solet. Nobilitatem artis præ ceteris non conseruat modo; Sed auget etiam probatissimarum remediorum inuentio. Proinde satis operæ nobis sit abundeque præstitum, multas salutare medicinas scripsisse, ac postea inuentas atque in vsum translatas. Si queras vir celeberrime, quæ causa me impellat ad huius argumenti tractationem: scias utriusque nostrum hic plurimum interesse. Nam dum publici boni causa non sine summis laboribus in eo occupamur ambo, ut id genus studii, quod ex confesso uterque nostrum proficitur, plurimarum rerum abditarum elegantissimarumque auctario exornemus, ac indies magis, magisque loquacemur, antiquitatis interim autoritate & existimatione facta tecta conseruata, in nos tamen & primum in me haud veriti sunt insurgere

surgere quidam CENSORES qui falso & perperam iactant antiquitatem, cuius tamen aequè strenuus defensor hactenus ego fui & adhuc sum atque illimet ipsi. istiusmodi tamen homines maligni participes, & critico optimos quosque conatus reprehendendi stimulo perciti, non in me solum, sed & in chymicam artem antiquissimam & nobilissimam debachati sunt. An non & id ipsum magno Medicorum coryphæo Libauio, insignique antiquitatis defensori & alumno contigisse videmus? Sed qui sunt illi eius aduersarii? Homines imperitissimi, & plane cæci qui res illas reconditas, ac plane diuinas, quæ in eius continentur scriptis, non concipere, minus etiam admirari possunt. Si vnus solus iniuriose nimis & impudenter in te inuehitur, Doctissime Libau, sunt mille alii in nostra Gallia (quæ certe etiam vt armata, sic togata gloria hodie perstrepit) qui te suspiciunt, & admirantur, quod citra vllum adulandi studium dictum putes. Abhorret enim animus omnino meus ab eiusmodi blanditiarum fuso. Sed vt te quanti faciam, quantique tua scripta admirer videas, placuit mihi de ipsis talia hæc epistolio testificari, & nomini tuo aliqua etiam horreoli mei spica litare: Sed spicam modo eandem quæ exiguam. Nam & diis olim populum lacte tantum supplicare solitum nosti, & mola salsa litare quibus defuerunt thura. Vale medicorum celeberrime, & dum tanta fama sapientum, de te quoque opinione frueris, eam etiam scriptis factisque (quod vere virtutis opus) extendere perge. Vale iterum, & me tui amantissimum semper ama.

T. addictiss

Ioſ. Quercetanus Conf. & Medicus regius.

B

Por-

Porro eadem ferè mente ad me scripserunt clarissimi doctissimiq; viri D. Theodorus Mayernius Turquetus Reg. Gal. medicus ordinarius; & D. Guiliel. Baucynetus, & D. Israël Haruetus, vterque Aurelianenses Poliatri excellentissimi peritissimiq;, quorum omnium nullus ab Hippocratica ad aliquam spuriam medicinam defecit; Chymiatriam vero colit & praxi felicissima præceptis Hippocraticis cōsentaneam demonstrat. Tandem absoluto ferè & secundùm recognito libello Alchymix triumphantis, fama de mortuo Riolano increbescit. Sinamus huius ossa molliter quiescere, & cum eo tantum Riolano agamus quem suis libellis antichymicis depinxit ipse. Tu vale & vive.

HIP-

HIPPOCRATICÆ HERMETICÆQUE MEDICINÆ CVM SPURIA Galenica comparatio brevis.

MEDICINÆ dogmaticæ Hermeti-
corum, quæ eadem est cū Hip-
pocratica, & Galenica Arabum
genuina, duo sunt membra pri-
ma, Hygiene, & Therapeutica:
Illa sanam hominis constitutionem conserua-
tionemque complectitur: hæc ex aduersa &
insalubri restitutionem. Hygiene diuiditur
in Physiologicam, & Diæticam, cum confi-
deret generationis essentiæque rationem, &
conseruationem generatorum per adminicu-
la quædam, quæ res non naturales à vulgarib.
scholis appellantur, cum maxime debeant ef-
se secundum naturam, & per se, affinitatis, quâ
similitudinem vocant, merito conferre. Phy-
siologica de naturali constitutione disserit ex-
ponitque duplicem ortum corporis humani,
more Aristotelico. Quædam enim vi elemen-
torum & qualitarum elementarium fieri &
inesse tradit, vt calidum elementare, humidū,
frigidum, siccum, asperum, leue, densum rarū,
flexibile, rigidum, &c. Quædam vero ratione
ortus secundum speciem ex primordio semi-
nali & sanguine in sanguineis, ex quibus con-
ceptus constituitur. Vnde duo principia ho-
minis (de hoc enim maxime agit medicina,
de cæteris secundum analogiam) semen, &
B 2 sanguis:

Nota hæc
dici de pro-
prietatibus
in genere
mistorum
in his quæ
totam spe-
ctant sub-
stantiam.
Dicitur a-
liquin eti-
am aer, a-
qua, terra
nutrire: Sed
minus pro-
prie, nec
simpliciter.
Insunt e-
nim in his
quoque de-
cisiones seu
segregatio-
nes essen-
tiales, quæ
receptæ cū
elementari
corpore
consistunt.

sanguis: quæ duo tamen extra & præter ele-
menta commixta non sunt, sed elementis im-
plicatam concretamque essentiam primor-
dialiter continent. A principio seminario pro-
cedunt ut individua specierum, ita & proprie-
tates essentielles, seu specificæ in omnibus quæ
seminio uniuoco, vel æquiuioco aut analogo
nascuntur. Itaque fieri aliquid hominem, leo-
nem, columbam, ranam, murænam, ostreum,
rosam, aurum, crystalum, bitumen, &c. à se-
minario dependet principio. Esse quoque ali-
quid nutrimentum, medicamentum, purgā,
alterans tota natura, ut confortans, venenum,
alexipharmacum, &c. existit ex eodem. Ni-
hil enim horum prodire potest à mera vi ele-
mentorum, aut elementarium qualitatum,
quod cum Hippocratici & Hermetici philo-
sophi probe intelligerent, viderentque om-
nem bene medendi scientiam ex eo depen-
dere fundamento, Physiologicam essentia-
lem elementari longe anteposuerunt, & oc-
cultam mixtorum inuestigando separatis ele-
mentorum corporibus inefficacibus, seu ma-
teria, ut appellant Arabes, speciem, hoc est, es-
sentiam formalibus proprietatibus instructā
in manifesto ostenderunt beneficio eius artis,
quæ, quod latitat in rebus sub elementari cor-
pore, manifestat & à separando congregando-
que

& nutriunt. Aeri communicantur per exhalationes. Unde pluuia,
ros, mel aereum, &c. vim nutriendi habet. Aquis autem abluitur
vel etiam per se inest in earum mistura, cum nec aqua nec terra
simplex dari possit, Deo hic ab initio hæc elemēta creante ut ma-
teria animalium & plantarum esse possint natura sua.

que Spagiria, aut ab essentiali succo Alchymia nuncupatur. In hac dū sedulo versantur Chymici, inuenerunt omnem virtutem essentialē in interiore mixti natura esse, quæ cum ad simplicissimū redacta est, triplici apparet specie, quæ sunt principia chymicorū tria, nempe liquor, oleosa pinguedo, & sal, quæ symbolice dicuntur mercurius, sulphur, & alcali seu sal, quod mineralium principiorum nomina translata sint ad vegetalia quoque & animalia. Hippocrates videtur ea voluisse designare per spirituosā, humidā & solidā, quæ tria similarium constitutiva posuit, atque etiam in toto corpore inesse alio modo docuit. Aristoteles humorem primigenium, calidum nativū, & spiritum insitum appellat, ex quibus coniūctis conficit naturam illam longe nobiliorem elementis, utpote cognatam elemento stellarum, in qua omnis animæ virtus, & potestas specifica inhaeret, estque nihil aliud quam essentia Hermetica ex seminali primordio & conceptu æthereæ naturæ producta. Hæc principia deprehensa sunt in statu secundum naturam membris similaribus inexistētia secundum potentiam : item in nutrimentis & remediis, tandemque etiam in aduersa constitutione seu morbis & eorum causis, venenisque. Itaque hinc prima petuntur Physiologicæ medicinæ fundamenta. Physiologia elementalī exponit elementa mundi sublunaris, & qualitates eorum vnde dependent, quæ de crasibus elementaribus habent scho-

^b In simplici-
 tate elemē-
 tali nulla
 est potestas
 essentialis
 ad generā-
 dum, nutri-
 endum, me-
 dendum;
 Sed tantum
 adminicu-
 lum quod-
 dam exter-
 num quod
 alio modo
 ad nutritio-
 nem & ge-
 nerationē
 concurrat,
 quam ea
 quæ speciei
 sunt consti-
 tutiva. Ita
 ad meden-
 dum adhi-
 bentur qui-
 dem, sed
 propria-
 ris remedi-
 um non ha-
 bent, ut po-
 te elemen-
 taliter tan-
 tum alte-
 rantia, in quo exigua est vis artis, potestque quilibet sine arte fri-
 gefacta hyeme membra calefacere, humida siccare, &c. Cum autē
 non elementalī humefactio, sed essentialis requiritur ut in tabe
 hectica, nulla profunt elementa, nec parvæ scientiæ & experienciæ
 est id præstare essentiis nutritivis & aliis conferentibus.

^b læ, suntque exigua ^b admodum particula me-
 dicinæ, quin adeo vilis, ut non videatur artis
 esse, cum potius sit sensus externi & mutabi-
 lium affectionum atque ideo vel rudi plebi
 exposita. Atqui hinc tamen pertinacissimarū
 l tium extiterunt primordia, & factiones inter
 se capitaliter digladiantes. Hermetici Hippo-
 cratici potissimam vim Medicinæ collocant
 in notitia essentiali, prudentiaque practica
 principiorum naturæ seminalis. Spuriū Gale-
 nici (ita enim appellamus eos qui per mun-
 dana elementa & qualitates tactiles omnia
 conficiunt, substantialibus principiis & pro-
 prietatibus præteritis contra totam Hippo-
 cratis & Galeni medicinam de specificis nem-
 pe nutrientibus, roborantibus, purgantibus,
 venenis, alexipharmacis & seminio suo natis)
 inhærent solis elementis, & primis qualitati-
 bus, voluntque hæc esse principia omnium
 quæ sunt in mixtis. Quicquid his congruit,
 id rationi suæ & methodo includunt. Quic-
 quid dissentit, id ad irrationalem experiēti-
 am ablegant, negantque artis dogmaticæ esse,
 quia non possint intelligi & deduci causæ ex
 elementis & calido humido, frigido, sicco ele-
 mentaribus (nam alia sunt essentialia) per se,
 vel per accidens.

Hermetici vero, qui non sensu plebeio res
 me-

meriuntur, sed ratione, experientia, sensu prudente seu exercitato consensuque & usu sapientum, principiaque petunt ex rebus ipsis circa quas versantur, & occulta protrahunt in manifestum, non quidem reiciunt elementa cum suis qualitatibus, sed parua momenta medicinæ in his esse nouerunt, idque conformiter Peripatericæ disciplinæ & Hippocraticæ genuinæ. Essentialem autem physiologiam acerrime verissimeque defendunt, & primam laudem medicinæ in hac vigere demonstrant. Elementa quod attinet, docent non iam concurrere separatim, & qualitatum pugnis permisceri ut fiat os, caro, & similia: Neque enim fieri hoc potest vlla vi elementari: Sed diuina virtute olim in creatione esse commissa, accepisseque naturam seminalem ex æthereo principio diuinitus insito: Philosophos & Medicos quosdam loqui aliquando elementaliter, sed comprehendere illa locutione constitutionem essentialem, perinde ac si quis essentiam rerum designaret per adhærentia accidentia, & veritatem enunciaret tropis: Item ex posteriore de priori statuere, seu creationem generatione & resolutione declarare. Spurii Galenici nihil horum admittunt, sed inhærent literæ elementari apud Galenum, qui cum irriserit Moysen, qui tamen verissimam rerum originem descripsit, & semina nascentium non concursu elementari aut Platonica turba sed diuina voluntate & potestate constituit statim (neque enim Deus primum faciebat

*Aliqua vis
medicina est
in elementa-
libus, sed po-
tissima pri-
ma, in essen-
tialibus, ita
ut compara-
tione insi-
tuta, illis pa-
rum, huius pe-
ne omnia
debeantur
opera presta-
bilia in me-
dendi arte.*

elementa simplicissima, & postea in cratere Platonico commiscebat, aut agitatam temere materiam in ordinem cogebat, sed iubebat ex terra prodire animalia & plantas mistionis suæ rationem à principio existentia suæ habentes tanquam ex præexistente semine iam misto nascerentur. Typo enim generationis declaratur modus creationis, diuina potentia simul creante seminum & plantam die eodem) huius irrisionis nepotes, spurii Galenici, Galenum suum hac in parte belle representant. Interim autem cum ad nutrientia, roborantia, purgantia, venena, antipharmaca, proprietates específicas, & succos peruentum est, nullæ apparent qualitates elementorum scientificæ, sed omnia ad vires totius substantiæ, quam tamen nec intelligunt, nec explicare possunt, & occultas formarum proprietates recidunt. Miserrimum hoc est hominum genus, quod artis scientiæque suæ summam in eo ponit in quo pene nulla sunt medicinæ momenta, nec vlla scientiæ ratio, sed tantum dominatur sensus: Et nihilominus contra sua decreta de methodo rationali, cogitur causas proprietatum in essentia interiore & occulta natura quærere. Habet hæc physiologia elementorum & mistorum prima initia præliorum, quæ sunt inter Hermeticos, & spurios Galenicos. Altera de conseruatione, quæ est diæterica, illam sequitur. Nam generationem declarat nutritio, & ex quibus constat, iisdem nutriri dicimur. Necesse ergo est etiam
in

in essentia & elementis nutrimentorum peritaque eorum ad bene nutriendum accommodatione versari Diæteticam. Egedem hic contingunt secessiones factionesque. Hermetici Hippocratici cum suo Hippocrate dicunt plantas ex terra, quæ varios continet succos, attrahere essentielles humores qui familiaritate naturæ consentiunt cum iisdem, idemque facere animalia in suis matricibus, & in reliqua conseruatione. Spurii Galenici agnoscunt ista quidem, sed elementari opinione deprauant, conficientes offas suas & pulpamenta ex aqua, terra & homogeneis simplicibus per qualitates tactiles, ex quibus tamen si facere velis misturam, si quidem simplicia sumerentur vti est consentaneum doctrinæ eorum, (aliud est de elementis in se habentibus potentias essentielles differere) ne minima quidem particula viuientium capere alimentum & conseruationis suæ materiā posset. Non mirum autem est hic quoque aduersari eos genuinis Hippocraticis, cum ultra elementa sublunaria non sapiant, & vitium in priore Physiologia admissum non corrigatur in posteriore.

Tolerabilior fuerat illa elementaria infania, si vlla subesset certitudo scientifica. At non est. Nam cum dimetiendæ sunt qualitates & elementa mistorum vnus sic opinatur, alius aliter, prout sunt organa sensuum quibus mensura rerum tribuitur inæqualiter affecta. Interdum ne audent quidem iudicare

B 5 suo

In magnē-
ticeis cum
omnia ele-
menta ex-
cussent
elementa-
rii medici,
nihil inue-
niunt nec
de proprio
subiecto
virtutis nec
de causa
prima. Ma-
la vero sunt
principia
artis ea que
inexplica-
tam tandē
relinquunt
quæstionē.
Talia vero
sunt elemē-
ta Galeni-
corum ex
quibus non
potes de-
monstrare
rationem
facti ossis,
carnis, suc-
cini, magne-
tis & cæte-
ra secundū
formam ef-
fentialem.

suo sensu medici elementales, sed ducuntur
sensibus alienis, & iudicata iudicant æque
perperam ac auctores priores. Cum omnes
mensuræ consumptæ sunt in gradibus mistu-
risque qualitatū, & ordinibus graduum,
consumque est vinum, caro, panis, pomum,
olus hoc illo gradu calidum frigidum, humi-
dum siccum, nihilominus superest cœlestis
quædam essentia diuersitate succorum & qua-
litatum, atque etiam familiaritate naturæ sin-
gularis & nulli elemento obnoxia. Itaque vi-
num calidum humidum non est totum toto:
neque enim hæc est natura, & ratio vini qua
vinum: Sed vna saltem, eaque incerta Galeni-
cis spuris parte, altera est frigidum humidum
quam elementi aquei nomine donant, neque
tamen est aqua, quia mistum corpus: tertia ca-
lidum siccum, quarta frigidum siccum, quinta
naturæ cœlesti analogum, quam partem à
cœlo & solis calore petunt. Hermetici fiducia
Philosophiæ, quæ opere magni magisterii oc-
clusa recludit, & manifestat occulta, demon-
strant re ipsa, aliud esse elementum vini, aliud
essentiam tribus principiis integratam. In illo
ostendunt qualitates viresque elementares,
in his proprietatem naturæ. Manifestant item
in qua parte sint maleficæ potestates, & in
qua beneficæ, vt separatim à malo bonum
possit vtiliter nutrire, aut bene mederi. Ita se
habet Hygiene. Iam de Therapensi. Hæc di-
tribuitur in pharmaceuticam, pathologicam
& chirurgicam, quæ tamen non est singulare
mem-

membrum oppositum illis, *d* sed quædam illarum externa administratio & consideratio in utramque dispersa. Nam pharmaceutice comprehendit etiam chirurgicas medicinas, fomenta, emplastra, vnguenta & affinia. Pathologice etiam de vulneribus, vlceribus, tumoribus & impuritatibus cutis differit. Praxis remedia sua suis morbis & affectionibus accommodat. Hermetici remedia ex omni parte mundi asciscunt, atque adeo etiam sed minus proprie vtuntur astris & elementis. In mistorum classe contemplantur imperfecte & perfecte mista mineralia, vegetalia, plantalia, quorum omnium notitia recidit ad physiologiam, quæ non tantum de corpore humano agit, verum etiam de aliis. Pharmaceuticæ propria est ratio cuiusque qua fit remedium salutare. Hippocratici igitur parum præsidii contra morbos inveniunt in elementis simplicibus & earum qualitatibus, quâquam ubi opus sit, etiam hinc sumant auxilia. Vires proprietatum in specie à materia separata spectant maxime. Hæc enim sunt in quibus primum delitescit remedii potestas forma succi, vel spiritus, vel salis contenta. Elementa non transcendunt vim vulgarium. Itaque si his opus habent, non desiderant mixta. Ab his autem dum essentiam exigunt, elementa inutilia, & ens veneni separant arte magni magisterii sapientum, quæ est prima præparatio medicorum inter elementa latitantium, & non raro ens malignum coniunctum habentium.

d Pharma-
ceutica tã
chirurgis
quam pri-
mis medicis
inseruit. Ita
pathologi-
ce affectus
internos &
externos cõ-
prehendit,
vnde chi-
rurgia po-
tius modus
quidam di-
uersus est,
quam pars
essentiali-
ter à cæte-
ris differens,
quanquam
soleat sepa-
ratim ali-
quando tra-
di, sicut in
Grammati-
ca profodia.

*Remedia
primum &
proprie sic
dicta sunt
essentialia,
appellantur
que à symbo-
licis astris,
☉.*

28 COLLATIO HERMETICÆ HIPPOCR.

tium. Alia fit per motum alterationis; alia perfectione seu maturatione; alia compositione, qui modi omnes in chymia sunt absolutissimi. Excellit hic medicina, quam vniuersalem vocant, propterea, quod licet non omnes morbos sanet, tamen ad omnes sanandū naturam adiuuet, sitque veluti generale instrumentum ita familiare naturæ, & morbis in communi fundamento aduersum, vt cum illa contra hos feliciter agere possit. Nemo vero putet, cum Hermetici delectantur hac præparatione, & commendant extractiones chymicas cum magisteriis, eos odisse aut exulatum mittere officinarum vulgarium opera, & integra in nullum vsum medicum vertere. Neq; enim raro etiam sic medicamenta præparant & vsurpant, licet omnia solertius, & maiore studio. Galenicos nothos suas amare & anteferre lactucas, adeoque à chymicis deflectere vt etiam absurda ponant, patet disputatione Parisiensium medicorum, qui viuam imaginem spurii Galenismi proponunt exemplo suo. Mineralia ad interna mala vt plurimum tanquam venena auersantur, calumniantur, damnant mera inscitia & malitia. Chymicis extractis, magisteriis, elixyribus obloquuntur stolidissime, Et tamen quicquid habent præclari in seplasis suis ab Arabibus & chymicis acceperunt, vt testantur rudimenta decoctionum diplomaticarum, infusionum, expressionum, vstionum, calcinationum & similium. Euidencia veri coacti, nonnihil coguntur

guntur tribuere chymicis, & maxime vero mineralibus externis. Sed vt totum agnoscant, & suo loco in honore habeant, quanquam compellantur, tamen se negant compelli, contra conscientiam à vero desciscentes, quod nunquam fecisset Galenus viuis. In pathologice quantum ad morbos pertinet, nomina eorū sunt contraria, vt febris, Melancholia, Lethargus, Epilepsia, Hydrops, arthritidis, &c. Sed magna est discrepantia in iudicio de ipsis. Hermetici quicquid ab elementis & qualitatibus primis oritur, vix morbi nomine dignantur, quia morbos veros ducunt ex essentiali natura quæ deprauatur vel in seminio vnde morbi radicales & congeniti, vel in superuenientibus ex nutritione & aliis, vnde aduentitii. Spuria Galenici persistunt in phantasia incerta qualitatum primarum & secundarum, quāquam non possint omittere morbos veros quos occultis qualitatibus assignant, sed mancipant non arti & scientiæ, sed dubiæ fortunæ, vagæque experientiæ, vnde negant pestem esse morbum rationalem qui methodo artis suæ curari possit, similiterque coguntur statuere de omnibus venenatis, Epilepsia, hydrophobia, Scorbuto, &c. Ideo hos curare nesciunt, nisi fortuita analogia ab experientia etiam populari, vt sint satis inethodici & empirici. Inuehuntur autem acriter in Hermeticos per humores suos, elementa, & qualitates manifestas,

Hoc vides
in rosis,
rheo & aliis
iudicandis,
vbi cum
omnia ex-
pensa sunt
elemento-
rum &
qualitatum
trinitas,
restat spiri-
tus & essen-
tia purgans
confortans
&c. toti na-
turæ & for-
mæ conse-
crata.

f
Nota. Hip-
pocrates
calluit artē
curandi pe-
stem. Necesse
ergo est
morbos as-
trales etiā
cadere sub
methodum
Hippocraticam &

Galenicam, nec in incerta experientia relinqui. Aliud autem est
artem deficere, aliud medicum non assequi finem artis praxi.

festas, quæ omnia mordicus defendunt, nec quicquam audire volunt vel de principiis, vel symbolicis aut parabolicis Chymiatris: Verū hæc omnia brute & stulte. Nam Hermetici nec qualitates elementares, nec elementa, nec humores negant aliquid turbarum excitare; Sed omnia discernunt, & in humoribus aliquid penitus considerant, dicentes sanguinem, bilem vtramque & phlegma seu pituitam modo elementaliter accipi, modo essentialiter, ita vt sic quidem nominentur in secundo vel aduerso statu, sed accipiantur latentium essentiarum prædominia, quibus adicienda sint etiam semina rerum, & essentia primum nutritiua. Inde signa quoque licet eadem vtrobiq; tamen diuerso exponuntur modo. Ratio curatiua quomodo fiat alia atque alia, ex dictis patet. Generalibus certe principiis est eadem, sed singulari vsu & opinionibus alia, vt testabitur sequens conflictus. Ita se habent Hippocratici Hermetici, & spurii Galenici: vbi tamen notandum est quosdam simplici doctrina delectari, quosdam parabolice & symbolice plurima enunciare quæ discrepantia non euertit rerum consensum. Euenit autem alios aliis rectius in quibusdam iudicandis sentire, prout est studiorum & opinionum diuersitas in omni humana scientia, nec parua etiam circa diuinas res contentio. Imperfecta enim est huius mundi cognitio. Sicut autem in Galenica quidam sunt Genuini medici ex Græcis & Arabicis dogmatibus

bus optima amplexi : quidam autem nothi : ita in Hermetica professione alii Spurii, alii Genuini. Spurios vocamus Paracelsicos qui à virtute discedunt ad vnum extremum & nimium Galenicam persequuntur. Stulte certe, dum corrigere volunt errata, in alterum extremum vitiorum proni illabuntur. Reprehendunt elementa, qualitates, humores & alia multa, sed abnormiter. Admiscent postea etiam vesanias magicas, & longe plura comminiscuntur portenta quam vllus Galenicus possit. Vt ergo à spuris Galenicis se seiungūt Hermetici, ita à Paracelsicis, vt in medio sequantur etiam optimam. Hæc confirmantur sequenti certamine Alchymia de Parisianis triumphantis.

CAPVT I.

*Historia controuersie Medicorum Parisiensium cum
Chymicis : & primum summa libri Quercetani de quo censura instituta.*

Iosephus Quercetanus Consil. & Medicus Regius in Gallia, an. Saluatoris 1603. librum edidit de materia veræ medicinæ philosophorum priscorum, deque modo præparationis & in curandis morbis præstantia. Adiecit tractatus duos de rerum signaturis quas acceptas fert Hermeticis Philosophis, præterea etiam librum vnum de legitima præparatione medicamentorum medicinæ dogmaticæ, in quo
tan.

tantum proponitur tabulam medicaminum in officinis prostantium aut parari solitorum, cum arte faciendi aquas stillatitias simplices & compositas, item vina quædam confortantia & purgantia, non plebeia industria elaborata, nec parua laude digna, atque vtinam opere ad vmbilicum perducto. Sed præclariora adhuc expectantur. Proculdubio totum pharmacopolium correctius debere operari, quàm fit vulgo, monstratum est, id quod etiam aliis in mentem venit, sequenturque fortasse nonnulla huius argumenti. Proposuerat autem sibi Quercetanus non tantum aquas & vina, verum etiam mellis compositiones, decocta præparantia, purgantia, sudorifica: Syrupos, Opiatas, condita, conseruas & omnino præraque omnia, quæ in vulgatis antidotariis præscribuntur officinæ, quibus addi voluit extracta purgantia, roborantia, specificaque morborum sanandorum ex vegetabilib. Item liquores mercuriales, olea, salesque eorundem tum alios tum causticos: quæ erat instituti correctionis officinarum summa. Præclarum sane opus si id pertexti fuisset inuidencia. In aliquibus sane Germaniæ pharmacopoliis præraque istiusmodi mediocri præparantur studio, suntque in promptu tum ista Galenica, tum hæc Chymica, absque omni iactura medicinæ Hippocraticæ aut Galenicæ, imo iure optimo, quandoquidem, postquam ex Arabica & Græca disciplina factum est vnū corpus medicinæ, chymica in essentiam quoque
 artis

artis sunt recepta, adeo ut si iterum separanda
essent, medicinam haberemus nobili admo-
dum membro mutilatam. Ne vero Querce-
tanum putaret quis nihil nisi Chymica ob-
trudere, aut commendare, vel talem vtriusq;
medicinæ Doctorem præ se ferre, qualem Pa-
racelsi nonnulli Pseudochymici, qui ficti-
lis quacunque opinione medicamentis, vel po-
tius deliramentis suis Hippocraticam totam
euertere conantur, apposuit medica quædam
consilia Hermetice & Galenice tractata, ea-
que inscripsit clarissimis, ut indicabat, Europe
medicis Riuiero, Laurentio Marefcoto, Bal-
louio, & aliis. In quibus etiam Riolanus Chy-
micorum, & artis ipsius hostis infestissimus.
Amicos nimirum tunc putabat, quos postea
plerosque sensit sibi inimicissimos, quæ sunt
præstantium ingenio & virtute virorum in
hac mundana palæstra fata. In præfatione o-
peris istius attigit sectarum in Medicina nu-
merum, recensuitque empiricos, methodi-
cos, dogmaticos, quorum doctrinam propo-
suit compendio. Addidit de quarta, quam *Spagirica*
Spagiricam appellat, aliquibus nouam, ^a sed *Quercetani.*
Hermeticis antiquissimam, quæ ratione &
experientia instructa totius medicinæ sit im-
peratrix, quæque non hæreat in elementis &
mistorum crasibus, sed res intueatur ipsas, & ^a *Nota. In-*
terpretes
Galenii po-
tissimum
essen- sequi me-
ras qualitates; Sed Galenum reuera complecti etiam interiores
essentias, ut cum de propriis & totius naturæ crasibus succisque
differit & non simpliciter Endiuia, lactucam, &c. frigidam di-
cit, sed essentialiter simul epati addicit, &c. Ita est & de genera-
tione ex elementis.

^b
 Balsamica
 medicina
 est tota na-
 tura rei &
 interior
 succus apud
 Galenum,
 apud Mesu-
 en species.
 Ideo chy-
 miatris po-
 tius cum
 spuriis Ga-
 lenicis, qui
 nihil nisi
 meras qua-
 litates cre-
 pant & di-
 gitulo om-
 nia metun-
 tur, inhæ-
 rentq; cu-
 mulo vado-
 rum elemē-
 torum, lis
 est, quam
 cum ipso
 Galeno.
Medicina.
Hic deficit
Galenus cū
Hippocrate.

Natura.
Vide Mesuen
qui dissentit
cum aliis.

essentias proprias in istaque elementa scrutetur, vnde attulerit medicinæ non tam compendii rationem, quam inuidiam efficaciam, naturæque optatissimum solatium, & præter præparationem, sublationem, dosin, gratiam, etiam summam perfectionem: quibus dictis ad pharmacopœiam Galenicam reuertitur, & instituti quandam ideam proponit, utpote collaturus cum Balsamica ^b medicina præcorum dogmaticam præparandi rationem, & ostensurus quid in hac probandum, quid improbandum, ut sit vniuersæ pharmaceuticæ Galenicæ reformator & locupletator per innumeras præparationes, correctiones, & medicamenta specifica ad morbos internos externosque. Differit porro etiam de medicinæ vocabulo, & vult apud dogmaticos artem intelligi, sed apud hermeticos illos antiquos essentiam medicam in rerum natura sensibus sefferentem, quam ante Quercetanus ex Syracide & instituto lapidis philosophici colligebat, etiam Michelius Italus Lucensis. Videtur tamen Quercetanus non vnam quandam certam in præfatione intelligere, quam vnam vniuersalem ex vino & auro fabricare doceat in libello ipso. Ait enim, illam essentiam artificiosa præparatione ex rebus omnibus quotquot sub cælo sunt erui, & rite ad humani corporis affectus & languores profligandos administrari, & quæ proprie & vere sibi medicinæ nomen vendicet, quin & sit natura illa morborum secundum Hippocratem

eratem & medicatrix, cuius ministri (præparationis & adhibitionis) dicantur medici, quorum sit officium vitalibus, potentibusque remediis morbos radicales in corpore ex femine genitos eradicare, id quod fiat ope vitalis cuiusdam balsami, veræ medicinæ fundamenti firmi, & morborum omnium veræ medicinæ, quam olfecerit, & Fernelius in lib. de abditis R. C. occultam proprietatem vocando, sumpta ansa ex plurimis locis Hippocratis & Galeni, qua occasione citatur liber de veteri medicina. Addit istam medicinam appellari à secretioribus philosophis quintam rerum essentiam, Elixir, aurum potabile, lapidem, cælum philosophorum, diuersis nominibus re vna intellecta. Vult dici quintam essentiam, quia sit aliquid præter elementa nec ex crasi horum ortum, diuinum autore & effectis: Elixir appellati, quia medicina sit incomparabilis conseruandæ vitæ, & pellendis morbis: Aurum potabile, propter præstantiam, quia cum fiat ex omnibus sub cælo rebus, in auro tamen sit præstantius. Lapidem, præter Chrysopæorū inuentum, etiam nuncupari essentiam medicam obdurationem, aut quod sit naturæ salis rerum vitæ, in quo tanquam durissimo firmissimoque corporum fundamento reliquæ medicinarum est in purgantibus, alexipharmacis, & nutrientibus, quorum omnium ratio non est in elementariū qualitatum mixtura sed essentia interiore & tota natura formaque cuiuslibet. Ita est de appropriatis licet aliquando de illis differatur valde elementaliter. Sed vt dixi plus est in recessu quam in cortice, nec fere expedire se potuit Galenus ex mirabili mixtura.

Medicina

nomina

Essentia

Elixir

Aurum potabile

Contra lapidem

Certe omnis dignitas & laudabilis effectus

C 2

vic

*Cœlum phi-
los.
Balsamum.*

*Nota originē
essentiarum
aliam quam
vulgares Pa-
racelsici
narrant.*

virtutes conquiescant. Cœlum philosophorū
vocari, quia transcendat longe naturam ele-
mentorum: Item Balsamum, quia sit quædam
natura radicalis, fons actionum & fecundita-
tis, cuius beneficio elementa misceantur, &
in cuius virtute, vera, & vniuersalis sit omniū
morborum medicina, &c. Quanquam autem
ista materia sit spiritualis, cœlestis, inuisibilis,
occulta, rationi magis quam sensibus subiecta
& vix seorsim reperienda: tamen esse eam, & à
vero philosopho haberi posse, promittit ostē-
surum in libro de recondita rerum natura,
artisq; mysteriis. Tandem scribit artis be-
neficio corporea posse spiritualia reddi, & spi-
ritualia seu astraalia, corporea; inuisibilia, visibi-
lia: Incorruptibile balsamum reperiri & con-
seruari incorruptibilibus rerum seminibus
præsertim fecundis, quandoquidem semine
in terra putrescente radicalis substantia, quæ
in vitali & spiritali quadam humiditate deli-
tescit, in conspectum se det, & nouum corpus
procreet. Hæc cum sola natura præstare pos-
sit, magis posse arte adiutam affirmat, cuius
argumenta habeat agricultura, quæ stercoreā-
do salia balsamicalia terræ præparatæ confe-
rat. Eam naturam inexistentem rebus omni-
bus, à philosophis posse elici, & ad perfectio-
nis puritatisque summum gradum perducī,
quæ sit illa Hermeticorum medicina proprie
& per excellentiam appellata. *Hæc est summa
scripti Quercetani.*

Liber iste cum in publicum prodiiisset, mi-
rifice

rifice commonuit medicum in schola Parisien-
si Collegium. Itaque vt Riolanus narrat, à De-
cano pro more conuocatum rogauit illum i-
psum Riolanum, vt candide referret ad scho-
lam, si quid ex illo libro detrimenti caperet
respublica. Hunc Riolanum Haruetus scribit
fuisse ante viginti annos Alchymiaë hostem:
ex quo facile coniiicere est, qualis nam sit le-
ctus censor, & quem affectum candoremque
ad censendum attulerit. Veruntamen licet
Riolanus se rogatum scribat, atque etiam in
omnibus libellis pugnet ipse solus, tamen in
censura sic legimus: Audita renunciatione
Censorum, quibus demandata erat prouincia
examinandi librum Iosephi Quercetani de
materia & præstantia veteris medicinae, &c.
Item in censura breui excursu subiuncta: audi-
ta renunciatione censorum, quibus deman-
data erat prouincia, &c. Rursus in antitur-
queto, audita renunciatione censorum qui-
bus demandata erat prouincia, &c. Vbi duo
annotantur suspecta falsi. Nam Riolanus scri-
bit in Mania se ROGATVM, cum ex censuris
pateat, autoritate Collegii demandatam esse
prouinciam. Deinde illa se nominat solum,
at censura censores plures audiuit: pluribus
mandauit. Si collegas censuræ habuit, neces-
se est umbras fuisse, καὶ κατὰ πρόσωπα, qui ne
hiscere quidem contra furorem Riolani sunt
ausi, aut celsum fuit Ioanne & Riolano, & An-
tarueto. Ex Turqueto potest alterum censore
non interfuisse relationi. Sicut olim rescripta lu-

Nota.
CANDI-
DE. Ergo nō
sale nigro.

In dedicatio-
ne demon-
strationis
statim inisio.

Fundamen-
tum censura
improbum.

debantur consulibus, Caio & Cesare. Quid autem sit cēfendo? Immenſum quid parturit. Prodit absque nomine auctoris libellulus cum titulo: *Apologia pro Hippocratis & Galeni medicina aduersus Quercetani librum de priscorum philosophorum vera medicina materia*. Eius argumentū est paucis huiusmodi: In vestibulo ponitur supplicatio collegii medici ad æquissimum senatum Parisientem, in qua nouitatis studiū taxatur: laqueus collo eorum iniicitur, qui cupiunt abrogare leges Hippo. de bene medendo exemplo Pseudomedicorum, qui in eius locum Alchymiam sufficiunt; morti addicuntur voto, quicumque aliis quam consuetis & ordinariis remediis (Galenicis) ægros curant. Incitatur senatus vt prohibeat. (*Idem fit pag. 8. vbi præstigiatores vocantur chymiatři.*) Dii talem pestem terris auertite, inquiunt, de periculatoribus Chymiatři loquentes, qui sua remedia commendent hoc tantum nomine, quod sint gratiora, quia materiae fecibus repurgata. Parisiani præferunt materiata, quia formatum physicatum vires à quibus manant omnes actiones sine materia certo modo temperata sunt otiosæ & inefficaces. Hæc sunt in vestibulo, vbi ne verbum quidem est de Paracelsicis & quarta lecta Hippocraticam euerrentes: sed tantum supplicatur contra eos, qui Chymice extrahunt medicamenta, & vsurpant extracta.

Apologia pro Hippo. quem tamen nullus accusauerat, proœmium est: Quercetanus sparsit

*Apologia
pro Hipp.
summa.*

*Attende cō-
tra quos ar-
ma sint
sumta.*

*Autorem
supplicatio-
nis huius e-
undem esse
Riolanum
verba &
sententia in-
dicant. Itaq;
censet ipse, i-
dem suppli-
cat, causam
agit & iudi-
cat. Omni-
noq; est TO-
TVM colle-
gium vir-
tute.*

ſparſit in vulgus ſuas ineptias inconſultis medicis, inter quorum LX. medicos ne vnus quidem ſit quin matæotechniæ iſtius (vocat ſic Alchymiam) principia eiurari & damnari, prouincia caſtigandi demandata cenſori (Rio- lano, qui ſe vnicum nominat; Mihi, voce) hoc præmi- um. Reſ ipſa : 1. de Hermete cuius ſcripta altum & ſublime ſpirent, vt qui à Platonis pro Moſe ſit habitus ; at non fuerit Chymicus ſuffo. 2. Paracelſo autore Diabolū inueniſſe Alchymiam, inde Diabolicam appellandam. 3. Non introducenda eſt ſecta quarta differens ab Empirica, quia ſpagirica remedia ratione non ſunt inuenta, ſed experientia, vnde conſequens inartificialia eſſe & empirica. 4. Chymia nec ars eſt nec ſcientia: quia vt Clinicus & Chirurgus medico miniſtrant, ita pharmacopœus cuius miniſter eſt deſtillator, vt ſic regina artium Chymia ſit ancillula pharmaceutices, vbi non paratur tamen Q. eſſentia, ſed aq. & olea, Quin Q. Eſſ. in ſublunari mundo eſt nulla. 5. Chymia poteſt pharmaceuticē multis formulis deſtillationū amplificare ; nouam artem conſtituere non poteſt, niſi & reliquæ præparationes ſint ſingulares artes. 6. Medicus & pharmacopœus debent eſſe diſtincti, ille præſcribere, hic operari, ne decipiatur ægrotus, materia, precio, &c. Ergo ſpagirici non debent domi parare remedia. 7. Reſ publica poteſt carere Chymica præparatione, vt olim tempore Galeni & Hippocr. quia medendi perfectio non conſi-

*Nota quod
contra nihil
aliud ſcribitur
quam
contra præ-
parationes
Chymicas.*

stet in varia præparatione, sed dignotione morbi, quo cognito abunde suppetunt remedia. Indigna medici maiestate est operatio, licet utilis possit esse. Imo inutilis reipub. ob precium. 8. Vulgaria remedia tutiora chymicis sunt ut antimonio, præcipitato, quæ valde periculosa: chymici ea aliis præscribunt, ipsi præferentes dogmatica. 9. Galenici sunt naturæ amici benignis vtentes, violentis non nisi præmissis infinitis diorismis. Medicina est ars vulgatissima qua docti & indocti vtuntur; Chymicis non licet sic vti. A Diabolo sunt inuenta ista remedia, oleis & aquis immistis ut deleteria essent graviora. 10. Ars quintæ essentia & lapidis philosophici, non est vna, ob fines diuersos. Damnatur chrysopoeia: propagatores eius per editos libros coercendi iudicantur. 11. Democritus negatur chymicus, quia cæcus, & principia à chymicis differētia habuit, utpote atoma, quæ si sunt principia, non sal, sulphur, mercurius. 12. Non sunt proferendi autores, ubi commendanda est ea Alchymia quæ parat Q. Est quod propositum Quercetano dicitur. 13. Arabes olea & aquas extraxerunt destillatione, aurum non fecerūt. Ars non potest facere aurum, argumentis multis, quia tantum rebus dat formam externam, non naturam, nec animam, nec crasin ad actiones. Si aurum facit chymicus, artificiale est & fucatum; Qui aurum fecerunt præstigitores, aut impostores fuerunt. Est unicuique metallo aurum quod secerni potuit ex confusis.

*Medicina
Galenica
prostibulum
vulgare a-
pud Parisios.*

Democritus.

*Quercetani
propositum
contra quod
directa cen-
sura.*

fufis. Qui melius poteft fallere, Spagirus indi-
catur melior. 14. Aurum non eft finis omni-
um metallorum, quia vnicuique metallo eft
fua per fe forma & finis, & crasis: quodque eft
totum, finitum & perfectum: plumbum non
eft aurum crudum. Mundus non efferet perfe-
ctus, fi vna species in alteram mutaretur, quod-
uis autem metallum eft fua specie perfectum.
Foret vnica species metallorum, fi in aurum
mutarentur cætera. Natura fubfiftit in quali-
bet specie. Materiæ plumbi tam bene eft fub
fua forma, quam auro fub fua. 15. Medicamen-
torum species ponuntur, & alexipharmaca
reuocantur ad venena. 16. Præferuntur chy-
miciis ordinaria, quia benigna hæc, illa inimi-
ca. 17. Præparationes officinarum præferun-
tur chymicis, quia deftillatione perit purga-
trix, recedente temperie, quæ integra deponit-
ur in decoctum. Extracta funt calidiora quam
conferat acutis morbis: in reliquis non opus
eft extrahere. Nullus acutus morbus fine fe-
bre. Rhei extractum paratur cum aqua vitæ.
Augeatur ergo calor. Extractio eft longior, ca-
rior, operofior, inefficacior. Præparationes
chymicæ funt nouæ, contemptæ ad hunc di-
em, Galenicæ commendatæ multis feculis. 18.
Chymica etiam alterantibus facultatibus ce-
dunt Galenicis, quia deftillata retinent igni-
culum; non poffunt refrigerare. Deinde tem-
peries aut perit aut minuitur deftillatione.
Manet in plantæ fucco, qui eft anima eius, i-
tem in decocto, quorum inopia vtimur de-

C s stilla-

*Chymica
spirituosa.*

*Sal, cuius
argumento
plurimum
agitur con-
tra principia
chymica.*

stillatis. 19. Chymia continet pauca bona, quæ probamus, longe plura mala, quæ damnamus. A maiori denominatio. Ideo spagiricam, ut prauam & inutilem repudiamus. 20. Galenica etiam secundis qualitatibus sunt potiora, quia materialiter non formaliter emollicur, &c. Item tribus principiis elicitis corrumpitur temperamentum unde vires. Melius aperiunt decocta quam destillata, quæ tenuitate cito euanescent, nec perueniunt ad locum affectum parua dosi. Desunt astringentia chymicis, quia illa terrea, oleo anisi colicam Heurnius sanare non potuit. 21. A sale alchymicæ nomen. At sale offenditur nutritio, quæ requirit sola dulcia. Sal defecatur coctionibus variis, Nec constamus ergo sale. Ergo non est principium naturalium rerum. Animalia perfecta constant semine & sanguine, quæ sunt dulcia. Chymici faciunt sales non secernunt: quia non actu insunt. Chymici sales sunt caustici. Principia debent esse actu in his quorum sunt principia. Sal non inest actu, sed est artificialis, non naturalis. 22. Contra nitrum vulgare. Est materia Pyrii pulueris, cuius inuentor Diabolus. Non comparandum Trinitati. 23. Ridicule comparantur tria principia cum spiritu, calore, & anima: potius cum solidis, humoribus, & spiritibus, comparanda. 24. Nihil absurdius, quàm illa tria vocare principia quibus non conuenit principii definitio. Chymici resoluunt & ista in ista tria, non natura, quod debebat fieri si forent natura-

turalia. Chymicis omnia sunt in omnib Non
possunt conclusiones esse veræ ex falsis prin-
cipiis. Ars non generat, sed componit. Ex tri-
bus principiis compositis omnia: Ergo non
sunt naturalia. Si arte secerni possunt princi-
pia, nata sunt concretione: appositione & cō-
fusione, non mitione, in qua nihil est, quod
non sit mistum. 25. Aurum potabile repudia- *Aurum po-*
tur, quod fieri nequeat, & si fiat minus sit car- *tabile.*
diacum, &c. Perlarum magisterium vitupe-
ratur. 26. Contra auri laudes. Balsamum su-
mendum à viuentibus potius quam mine-
ralibus; quia assimilari viuenti non potest
quod nunquam vixit, nec ars potest dare,
quod negauit natura. 27. Quinta essentia *Q. Essentia*
in sublunari mundo est nulla. Argumenta *Morbi. De*
vide in examine. 28. Morbi profligandi con- *his unica*
trariis, non similibus argumento doctrinæ *tantum qua*
Hippocraticæ quæ probatur. Sanitas seruatur *stio est: Num*
similibus. Ergo morbus pellitur contrariis, *per similia*
&c. Tandem ex Paracelso adducitur locus, in *fiat curatio.*
quo dicitur suam artem ad Diabolum retulisse.
Ita se habet apologiæ summa. Additur ei *Censura Pa-*
Censura collegii medici Parisiensis, in qua *riensis.*
sunt hæc verba. Collegium medicum legi-
time in Academia Parisiensi congregatum,
non tantum Quercetani libros spagiri-
cos damnat vnanimi consensu, sed etiam
artem ipsam Spagiricam (*Censor pag. 90.*
Apel. vocat Alchymiam de qua & doctrina
Quercetani decretum tulerit) omnesq; medi-
cos, qui vbiq; gentiū & locorum medicinā ex-
ercent,

ercent, hortatur, vt ex Hippocratis & Galeni doctrina faciant medicinam (quæ cum remedia etiam contineat, Arabicam medicinam & chymica medicamenta repudiari, manifestum est, vt cum principio Apologiæ, consentiat finis.) Quin etiam prohibet, ne quis ex hoc medicorum Parisiensium ordine cum Quercetano aliisue spagiricis aut à facultate non probatis consilia medica ineat, &c. Hoc est illud anathema & ex pelui fulgur fatuum.

Quercetanus est dogmaticus Hippocraticus.

Chymiatra illustrat non evertit Galenicam.

Diuulgatæ apologiæ anonymæ Quercetanus opposuit defensionem, in cuius præfatione ad Lectorem tum alia habentur multa, tum protestatio, quod nunquam à Regia illa lataque dogmaticorum via deflexerit, neq; quicquam nouationis studio, aut immutationis Hippocraticæ medicinæ protulerit, testesque appellat medicos Parisienses cum quibus instituerit consultationes, vt hinc colligere promptum sit, quæ ab ipso in illo scripto de prisorum philosophorum medicinæ materia, &c. explicata sunt, non ad euerfionem Galenicæ scholæ, sed ad illius potius, ac theorematum medicorum illustrationem instituta ac conscripta fuisse ad imitationem Lulli, Bachonis, Riplæi, Rupefissæ, Christophori Parisiensis. Defensionem autem ipsam in duos diuisit tractatus quorum priore fufius explicat rationem medicinæ Hermeticæ, & Hippocraticæ; posteriore apologiæ capita pressius persequitur. Indicat pag. 7. Spagyricam esse ornamentum dogmaticæ medicinæ, & partem necessaria-

necessariam quam plures Hippocratici sint
 amplexi & professi, exclusa agirtica sufflonū
 (qui se Paracelsistas solent nominare) dam- *Querceta-*
 naraque spuria eorum Alchymia. *pag. 12. & seq.* *nus Paracel-*
 docet priscos Medicos manibus suis parasse *sistas Pseudo*
 medicamenta, quod maiestate sua indignum *chymicos re-*
 putabat Riolanus: *pag. 22. seu cap. 3. de præstan-*
 tia chymicorum medicamentorum contra
 contemptum Riolani differit, *cap. 4. & 5. at-*
 tingit plura veterum, pharmaca non benigna
 tantum, verum etiam valida & periculosa cō-
 tra Riolani blandimenta, & familiaritates et-
 iam aniculis tutas, *cap. 6. de purgantium vi in*
 spiritali essentia latente agit, eamque *cap. 7.*
 salibus potissimum attribuit, & *cap. 8. spiriti-*
 bus mercurialibus, antimonialibus, & arseni-
 calibus, Extracta defenduntur, *cap. 9. proprie-*
 tates rerum essentia formali ascribuntur nō
 materiae elementari, *cap. 10. & 11. De princi-*
 piis rerum naturalium discurretur *cap. 12. &*
13. nempe de Deo & natura vniuersali, deque
natura naturata, seu particulari constante ma-
teria & forma, quæ sunt principia Aristotelis,
de Chymicis tribus cap. 14. quod sint formalia
& spiritalia magis quam corporalia, vbi cœ-
lum (vt & Platonice & Hippocrati in libr. de
carnib. placuit) quattuor dicitur elemētum, &
quæ alias est quinta essentia, hic quarta.

Cælum ele-
mentum
quartum. In
1. de cælo
tex. 91. ter-
tium.

Ea principia declarantur scriptura Moſis,
cap. 15. & sublunari mundo cap. 16. animalibus
cap. 17. homine cap. 18. De modo, quo Galeni-
 ci virtutes suorum medicamentorum & ali-
 men-

*Per sapes,
odores, qua-
litas,*

Ex pte.

*Excursus
brevis Rio-
lani.*

mentorū inuestigant *cap. 19.* nempe ad tem-
peramentum *ἰσχυροῦ*. De salibus *cap. 20.* vbi
de saporibus, odoribus, coloribus, &c. De sa-
lium vsu prisco *cap. 21.* quodque antiquis eo-
rum extractio fuerit nota *cap. 22.* absque ia-
ctura humidi primigenii licet calcinatione
parentur *cap. 23.* De medicinis ex re metallica
apud veteres *cap. 24.* Atque hæc est materia
tractatus primi. Secundus capita apologiæ
examinat, & de quinta essentia differit contra
hostem anonymum, lapidemque philosophi-
cum metalla transmutantem interpretatur
medice quasi sit medicina metalla corporis
nostri transformans, seu morbos sanans. Ad-
dit quædam de sanationibus Paracelsi No-
rimbergæ præstitis. Enumerat chrysopæos, &
quibus remediis morbi sint curandi, simili-
bus an contrariis apponit: cœlestia cœlestibus,
aquea aqueis, terrea terreis destinat. Defensio
ista excitauit Riolani crabrones. Itaque tan-
quam à mænadibus aut furiis exagitatus ex-
currit iterum sine nomine in fronte libelli,
quod tamen ipsi *pag 120.* ex sua amentia nimi-
um delectanti & luxurianti excidit. Omnem
vim currendi vertit in principia, & pignoris
loco proponit suas musas & scientiam adeo
ut si non euerterit Chymica principia velit
haberi *ἄνυσος* & medicorum omnium insci-
entissimus; quin ridicula nimisque iuuenili
iactantia exultat, plane oblitus modestiæ &
grauitatis senilis. Garrit de voculis nonnullis
in principio & nugatur de erratis Grammati-
cis.

eis. Deinde exagitat Quercetanus cur dogmaticam profiteatur hermeticæ inductor: garrit de Alchymia superuacanea, de Hermete qui modo est Moses, modo Arabs Mesuæ; Chirurgiam suam ostentat & inter alia de Libauio mentitur, quod sentiat, alchymiam esse partem pharmaceutices: de maiestate medica declamat contra operationes chymicas: Chrysopæiam atrodit, antimonium proseribit, præparaciones chymicas explodit, quod corrumpant crasin. Ex alexipharmacis facit venena; de ordinibus medicamentorum sua commenta proponit; Elleborum suum, & generalem suam methodum in oculos ingerit: Pleuritim pungit: decocta, infusa & expressa sua Chymicis aquis & extractis præfert; putgandi vim declarat magnete, & copiose exponit: in sales chymicos inuehitur, & spiritus Quercetani excutit.

In examine *capitis noni* stimulat extracta: In *decimi*, de temperamentis agentium & patientium sermocinatur; addit de formis, & animæ actionibus organicis; de vita mortuarum rerum: In *undecimi*, Galeni sententiam de anima

Galenus audiendus.

notat, quasi Galenus sit audiendus, quia nulum certius argumentum ignorationis, quam à vestigiis maiorum deflectere, quos tamen ipse ad placitum, cum vrgetur, reicit: Garrit de formis physicis, & mente, item de differentia agentium: de calore solis, vi manifesta & occulta; de essentiis, quas negat purgare & alterare; de spiritu vitrioli, quem infamat.

Cap.

Cap. 12. Dei rationes excutit, cū natura com-
muni & particulari, vim genitricem quotidie
à sole influentem facit, quem & vehiculo lu-
minis deuehit cap. 14. & eo omnia sublunaria
facit; & irridet Platonicos. Cap. 13. de natura &
mente hominis agit, deque sentiendo & in-
telligendo, cap. 14. principium distinguit re &
ratione: principia Aristotelis enarrat, Chymi-
ca repudiat, de igne & calore solis fabulam re-
citāt Aristotelicam: Essentias cœlo & terra ex-
pellit, & scientiam chymicam vanam pronū-
ciat, quia essentias quærit & quæ nihil sunt: E-
lemēta Quercetani exagitat cum tribus prin-
cipiis quæ putat non inesse rebus, sed ex ma-
teria in omnia transmutabili per artem fieri
(quæ certe est summa laus Alchymix, quam
ipsa sibi minime arrogat. Est enim plane diui-
num ex catyophyllis Indicis oleum tam miri-
ficum elicere, si nulla insit alia potentia quam
mutabilis in omnem rerum vultum materia;
Imo chymicus nullus ex vlla re aquam rosace-
am potest facere, si non prius fecit natura. Si
faceret, Dei & naturæ vim haberet, quod est
impossibile) c. 15. principia ex chao exigun-
tur, & præcipitantur de cœlo; cap. 16. ex medio
mundi exturbantur, detrahaturque metallis
planetarum nomen: Elixiria, tincturæ, olea,
essentia, magisteria & alia quæ ostendūt Chy-
mici nihil aliud dicuntur esse, quam materia
elementaris calore extenuata, & in istas for-
mas transmutata, &c. Aquam vitæ de ponte
deilic, negatque esse spiritum à vino secretū;
& omni-

Riolanus
chymicas es-
sentias inse-
ctando, artē
Deo & na-
tura ex-
quat im-
prouide.

& omnino miris modis in principia chymica debachatur. Idem est argumentum contra principia *cap. 17.* ubi potissimum de animalibus, *cap. 18.* hominis compositio examinatur, & irridetur parabolica principiorum chymicorum ad fabricam naturæ accommodatio; Chymicæ arti detrahitur cætitudo finis; tribuitur fortuitus euentus, & mutatio entis in non ens, plæraque calūniose: multa adduntur de humoribus in homine, sanguine arteriali, urinis: negatur sapere, cui displicet Galenus; taxatur opinio Paracelsica de principiis chymicis in medicinam intrusis; De opio proponitur falsum dogma, *cap. 19.* Galeni doctrina defenditur de temperatis saporibusque, quod ipsum agitur & *vicefimo*, excluditurque sal ex temperamentis, & iubetur exulare à causis odororum, saporum, colorum, nutrimento: opii vis examinatur denuo: *cap. 21.* negantur sales se cerni, sed arte fieri; destillata non quidem reprobantur, sed tamen exagitantur, quod nō purgent, quod olea stillatitia minus efficacia sint coctis, *cap. 22.* negatur per vstionem factus sal ad thesin facere, *cap. 23.* historias de sale præstigias vocat; & negat humidum primigenium posse in tottis permanere, fraudis alchymiam accusat autoritate cuiusdam de la Noue. *cap. 24.* metalla tuto assumi posse negat, nisi quæ ad alimenta accedunt propius: reliqua nocere, licet ad tempus benefaciant. Ita ad tractatum primum absoluta est responsio. Secundus tractatus ob eadem repetita paucis absolui

D

solui

soluitur, discerniturque natura, & anima: disputatur contra spiritum, vitam, & nutritionē metallorum, contra Paracelsica somnia de anima mundi, sale, sulphure, mercurio prouidis, &c. Excursum hunc Quercetanus breuiore incurſu exceperit, & iam aperta fronte diſputauit contra Reiolanū, quaſi qui *περὶ ὅλων ἀνθρώπων*. Tautologiæ eum accuſat quod nihil noui proferat, ſed antiquam canat cantilenam; ridicule velit diruere chymica principia, quorum adeo ſit rudis vt ne prima quidem ſciat elementa, quin crimina pro rationibus effundat: Irident arrogantiam petentis fortioſiorem athletam cum in hoc defecerit nihil præter contra verba in certamen deferendi. Additur Episto-
la Flaminii Gaſtonis medici Gurauienſis ordinum Sileſiæ, in qua commendantur exoptanturque ſtudia Quercetani & petuntur medicamenta Chymica. Iridentur Chirurgia Ri-
olani aliunde conſuta, & Therapeutica hominis rerum naturæ ignari; obſciuntur errata de alexipharmacis, magnere, conſenſu purgantis & purgandi, ſpiritibus humanis, principiiſ metallorum, de fixis medicamentis ad purgandum, de morte & anima, de Theologia philoſophica, & gubernatione mundi, vi aſtrorum, formarum actione, mundi natura, igni, panſpermia, priuatione, calore ſolis generante omnia, de cœleſtibus eſſentiis, nihilo, eſſentia vini, ouo, cœli aſtris & hominum, fi-
bris ſanguinis, ſomno, opio, &c. Omnino fur-
ti accuſatur, quod furtiuſ utatur, aliundeque
tran-

transcriptis armis & ab ipso quoque Quercetano petitis; accusatur mendaciorum, calumniarum, ignoratæ philosophiæ, &c. Tandem testimoniis conuincitur calumniæ. His ingulatus est Riolanus, qui sibi de cætero nihil vult esse negotii cum Quercetano. Nam arma sumpsit contra examen censuræ Parisiensis pro Alchymia meum, quod præmiseram commentariis Chymicis ad vindicandam artis veritatem & dignitatem, quæ turpissime à Riolo, quantum in ipso fuit, conspurcata erat. In hoc certamine etiam nunc versamur, vincenti veritati Chymicæ tropæum erigentes, & de censura Parisiensi damnatis Riolani argumentis antichymicis triumphantes.

Indignitatem rei, & potervam malitiam Censoris cum in propatulo videret Theodorus Mayernius Turquetus regius archiater singulari iniuria provocatus, non potuit facere, quin ad calumnias anonymi Riolani, apologiam & responsionem ederet, in qua videre esset inuiolatis Hippocratis & Galeni legibus remedia Chymice præparata tuto vsurpari posse, quod factum anno 1603. Rupellis prelum permittentibus. Statim nimirum innotuit non causam agi Quercetani, vt fictiti-
Turqueti scriptum.
 us ille Antrænetus loquitur, sed Alchymicæ, quam in Gallia, Germania, Italia & vbiuis locorum subinde incrementa capere, & ignaros sui confundere animaduerterat pridem Riolanus, & doluerat. Conuolatum itaque est ad patrociniū scientiæ nobilissimæ, &
 D 2 artis

artis omnium solertissimæ, ingeniosissimæque. Non ille luxuriantium parabolas defendit; non Paracelsi deliria: Sed honorem & veritatem Alchymia, cui cum videretur Turquetus nimis quam vellent Riolanæ fuci deditus esse, accusatus est ab eis violati decreti curia. Notabile est in ea accusatione, quingentos aureos medicis dare debere illum, qui velit Parisiis praxin exercere, & addere adhuc iacturæ duos annos, cum ne terūcio quidem redimenda sit tota illa societas antichymica, & ne hora quidem tali regimini impendenda, cuius autoritate artes celeberrimæ contemnuntur proscribunturque & ne ex inscitia specu emergas in lucem, perpetuum lutum & tenebræ crassissimæ in oculos ingeruntur. Protestatur in dedicatione Turquetus, se non ferri nouitatis studio ad euertenda, vel ne minimum quidem conuellenda firmiter à maioribus nostris iacta medicinæ fundamenta: non abrogare leges Hippocratis, nec tantillum ab eis recedere; neque tamen ideo negligere, quæ longa seculorum series Dei benignitate aperuit: non dominos nostros, sed duces fuisse antiquos autumat. Repetit postea tyrociniū sui & peregrinationum cursum, quomodoque in ius sit raptus à medicis parisiensibus, neque tamen nihilominus ab Henrico IV. Heroe inuictissimo regio medicorū ordini addictus, mox etiam à Riolo ad famā tuendam suam excitatus (pag. 86. Apol. vocabat Riolanus Turquetum transfugam in hydrope

Quanti constet venire in pistrinum censoria schola, ut simul asinum agas & spuriam Galeniam profitearis.

Turquetus est Hippocraticus Chymia.

Quem schola prosequitur propter Chymiam rex legit medicum.

drope ad matulam salibus curari instituto) ostendit se neque à rege neque Hippocratica defecisse, vti nec alios veros Chymicos. Notat Riolanum mendaciorum, calumniæ & aliorum dedecorum. Explodit iudicium de destillatione, Rhabarbari extracto (vbi & fidem in Riolano requirit) antimonio, præcipitato, Epicrasi, materia medica chymice præparata, aquis, oleis, auro faciendo, auro natiuo & chymico, & aliis multis de quibus absurde & inepte scripsit stultus iste Centor. Irridet & iudicium eius de plumbi in aurum transmutatione, de purgatrice destillando pereunte, Empyreumate, Democrito cæco, croco martis, sale, calce auri, quinta essentia, similitudine, & contrarietate. Horribile & portentosum obicit facinus Chymicæ Paracelso & sathanæ autoribus ascriptæ, quasi ad veritatem stabilendam, vel euertendam alicuius momenti putamus esse Paracelsi autoritatem. His sic breuiter commemoratis, à calumnia & mendacio Riolani suam dignitatem vindicat, proposito studiorum suorum cursu & sudoribus in Hippocratica medicina & chymica impensis: delectis ex stercorebus Paracelsi bonis remediis, & ad vsum laudabilem traductis testatur, aitque se citius, iucundius & tutius morbos percurare posse chymicis, quam Riolanus suis lactucis. Damnat maiestatem illam, quæ operationibus neglectis necaculis quidem caminariis pharmacopolarum audeat obstrepere. Apponit exemplum Galeni, & Dioscordis, à quibus

*In Paracelsi
autoritate
non est Chy-
mia & chy-
miatria.*

busignatissimum omnium iubet discere Riolanum. Defendit postea argenti viui causam, quod non sua culpa, sed imperitia indoctorū male audit. Galeni & Hippocratis nomen à Parisiensibus crepari scribit, sed à quibus in vitam reductis ne agnoscerentur quidem, sed spurii iudicarentur ob criticorum obseruationem turpiter conculcatam. Obiicit sitim sanguinis immodice effundendi, si quis eiusmodi medicis velit uti, prouerbio iactari indicat: Phlebotomia Parisiensis. Risui exponit Parisiensia illa arcana: Catholicum transcolatum, Cassiam clarificatam. His confectis, morborū historias recitat; in quibus probum est Parisiensium, quod Lutetiæ etiam fœminæ doceantur & medicinam faciant, id quod censor ipse imprudens fatetur, dum medicamento- rum suorum tutum vsum nimium prædicat. Interim autem passim Chymicis inultam maculam deterget, & pag. 57. innuit sulphura morbida sulphureis soluenda esse, quia sulphur oleo & pinguedine soluitur, item tartareæ aqueis, quandoquidem tartarum aquis incoctum deliquescit, & sic etiam sales, quos à calumnia ex argumento causticarum virium (quas censor etiam alias obiicit) defendit. Defendit & vitrioli spiritum, docetque ex chalcantho diuersarum virtutum parari medicamenta utilia. Proponit & opii notitiam ex resolutione chymica, item piperis & aliorum ex quibus eliciuntur diuersarum facultatum substantiæ. Ridiculam narrat historiam eius, qui de

Lutetia mulieres discunt medicinam.

Pag 67. 69. & seq. 76.

Pag. 68.

Pilula spir. vitr.

de spiritu vitrioli stulte iudicauit, & tamen
 superciliosus est chymicorum censor. Cætera
 consumuntur narratione historiarum, vsque
 ad pag. 103. vbi incipit censuræ censura. De-
 scribit ordines tres medicorum Parisiensium,
 quorum primus continet triarios, secundus
 maledicos otiososque, tertius numerum ty-
 ronum; Et censuram apologiæ subiectam va-
 nitatis arguit vocatque puerile crepitaculum
 & terriculamentum auium. Collegii congre-
 gationem legitimam appellat conuenticulū
 male feriatorum hominum omni opere solu-
 torum, in quo suffragia, non pondere, sed nu-
 mero valeant. Ecce tibi scholæ Parisiensis da-
 mnatoriam. Indignum erat isti numero quic-
 quam respondere, si non res traheret, & iu-
 niorum informatio. De renunciatione (nota
 ferium & graue iudicium de re maxima) nar-
 rat duos fuisse renunciatores, alterum (Riola-
 num) præsentem, alterum (cuius nomen ob-
 scurum) absentem. Et audent isti viri Alchy-
 miæ oblatrare? Præsentem vocat indoctum
 & petulantem Aristarchum, ita Riolanum ge-
 nuinis coloribus, quos ipse schedis temerariis
 illeuit, depingens. Damnatores artis spagyricæ
 docet esse rudissimos eius artis, quam dam-
 nant: Tres ex numero aut duos peritos abfu-
 isse: cæteros damnare id quod à Chymico re-
 gio petant sæpiissime collegii medici damna-
 torii principes, nempe extractum ellebori, vi-
 trioli spiritum, oleum Gagatis succiniq; cro-
 cum Martis, laudanum opiatum, quod qui-

*Ordines me-
dicorum Pa-
risiensium.*

*Renunciato-
res spuria
Galenia.*

*Ecce damna-
tores Parisia-
nos.
Laud. vitr.
ant. in per.*

*Pilula spiri-
tus vitrioli.*

*Nota censo-
res Parisien-
sis Collegii
medici.*

*Responsio
Riolani ad
famosam
Turqueti a-
pologiam.*

dam cum vitro antimonii perpetuo gestet in
pera, licet legitimo vsu ignorato. Recitat hi-
storiam eius, qui à pharmacopœo ridicule pe-
tierit pilulas aliquot spiritus vitrioli.

Destinat iudicibus istis Mydæ auriculas, e-
osque ex ingenio describit tanquam quorum
mores & doctrina apud omnes medicos, qui
vbiuis gentium & locorum medicinam exer-
cent, male audiant, qui aliis impudenter au-
deant præscribere leges medendi, cum ipsi in-
formatione indigeant maxime. Nam præter
se ad summum pigeat à cæteris expectare in
magno affectu responsum, idque ne asse qui-
dem redimendum ; Vnde fit vt laus sit à tali
collegio excludi, quam in numero numeri e-
ius esse : quandoquidem Hippocraticus chy-
micus ad medendum vocatus duplici præsidio
sit instructus, isti vero vix vno : chymicus do-
ctiorem possit à se dimittere, non autem Pa-
risiensis, qui huius exclusionis damnum ma-
xime sit sensurus. Absurdam etiam exclusio-
nem promotorum doctorum esse indicat, cū
non possint prohiberi circumforanei. Tan-
dem prouocat in Parisienses Europæ medi-
cos ad petulantiam istius damnationis & ar-
rogantiam coercendam. Hæc fere summa est
apologiæ Turqueti Medicinæ Doctoris &
Medici regii simulque chymici peritissimi. In
hunc iracundus profiluit Riolanus, absq; ta-
men nomine (tam pudenda est Parisianæ cæ-
suræ causa, vt eius orator nomen suum pro-
ponere non auit) nomen primum Turqueti
arrodit,

arrodit, canemque interpretatur, immemor
nominis sui. Deinde proponit de defensione
Quercetani, & Alchymia ipsius, ne putes ali-
ud hac causa quam Alchymiam in primis spe-
ctari. Audite vero quid ipse scriptor in sua A-
pologia se spectasse fateatur. Duo capita dicit
fuisse animaduersionum; vnum logomachia,
alterum dignitatem Alchymia. An non vi-
detur digna res esse tantis turbis? Quid de
Alchymia actum? Syllogismum attēdite: Aut
illa docet metalla transmutare, aut sanitatem
restituere. Illud figmentum vocat, & acerbe
in id inuehitur: Hoc occupari confutandis
principiis ostendit: artem falsam vocat cuius
principia falsa, &c. Addit actum etiam contra
quintam essentiam, contraque curam per si-
milis. Hæc est summa apologia, si fides est
Riolano, Exagitat postea Turquetum quod
istam causam pro Quercetano non egerit.
Garrit de balsamo, & humorib. quatuor Hip-
pocratis, soli Quercetani oppositis. Accusat
chymicos obscuræ dictionis. Indicat se reme-
dia suæ factioni consueta prætulisse chymicis
& abstractis; arguat contra destillata & extra-
cta, in quibus non possit crasis retineri; quorū
vim calor dissipet, quæque nequeant integris
viribus ad partes diffusas peruenire. Ad hæc
cum non responderit Turquetus vt voluit
Riolanus despicitur, & physica & philoso-
phia rudis appellatur. Occurrerat his Tur-
quetus se non defendendum suscepisse Quer-
cetani. Responder non Quercetani, sed Al-
chymia

*Nota capita
liis cum
Quercetano.*

*Abstracta
censoris stul-
ta pro ex-
tractis.*

*Riolanus o-
mnino vult
contra Al-
chymiam
furere. Et
hic sibi oc-
currit.*

D 5

chymia

chymia causam hic agi. Adducit quaestionem, sit ne ars aut scientia Alchymia. Negat; Quia Vniuersa in praeparatione remediorum consistat, &c.

Nota statim.

Nota definitionem Alchymiae controuersae pag. 16. Antiturq.

*Nota quibus conueniant Parisienses & chymici, quibusq; differant. Iudice Riola-
no.*

d
Ridicula Riolani ver-
suta, qui iam
dicit contra Alchy-
miam quae
est pars

pharmaceuticae pugnari, iam contra Hermeticam medicinam, nempe ut fugere vim argumentorum possit.

e Nota Diabolica crimina, in eam artem, de qua ante scripserat esse partem pharmaceutices & differre ab Hippocraticis tantum praeparatione.

Disce hinc cuius Alchymiae causa agatur, hic erat STATVS causae inquit; In hoc vel solo vel maxime erat consistendum. Definit autem Alchymiam istam sibi inuisam quod sit vna particula eius partis pharmaceutices quae docet remedia praeparare. Scribit item Parisienses, & chymicos aduersarios versari omnes in communi subiecto, homine scilicet, agnosce-
re continentia, contenta, impellentia, consen-
tire sine, amplecti eadem remedia fossilia, pla-
talia, animalia; differre TANTVM praeparatio-
nis modo: Vobis placent destillata (ait) & ex-
tracta; nobis infusa & decocta. Nobis nostra
placent, vobis vestra. Per nos vobis licet ve-
stro modo mederi, cum nobis idem ius inui-
detis? Transfert culpam litis in Quercetanum
qui vituperauerit Parisiensem. Contemnit
hunc; se docet esse minimum secundae classis
(de qua Turquetus scripserat, quod essent in
ea homines otiosi, &c.) qui possit principia
ignotae artis labefactare, ut magiae, cui succen-
turiata sit Alchymia cuius remedia Diabolus
suggerit Paracelso.

Putat & ex metaphysicis Aristotelis con-
futa-

futari chymica, quia formæ à materia neque-
ant abstrahi. Iterum chymiam describit, quæ
chymicis sit vel præparatio chymica medica-
mentorū vel lapidis aurifici confectio. Re-
citatur postea historia Bellengerii curati, quæ
ad Turquetum spectat, & examen curæ suam
proponit, suamque medicationem, nihilomi-
nus ægroto moriente. Excusat postea sangui-
nem sitim Parisiensem & (pag. 31.) non vult
ad Hippocratis tempora reuocari, quia tunc
parce & tenuiter vivebatur. Et pag. 33. ratione
& experientia magis mouetur in vena secan-
da quam Galeni & Hippocratis autoritate.
Multis hanc quæstionem tractat. Mox relabi-
tur ad curam Bellengerii, sed statim recedit ad
vituperationem Turqueti, quem asinum &
transfugam ab Hippocratis principiis (calido,
hum. frig. sicco & crasso, à qua ait fere omnem
pendere morbum si sit intemperies facta) ad
hostes appellat & exautorandum monet. Se-
quuntur medicamenta in cura Bellengerii ad-
hibita, & vituperantur. Inuehitur interim in
salem absynthii (pag. 47. 49.) quasi falsum sit
eo roborari ventriculum; chymicos dicit (pag.
40.) à materialibus abhorrere, pag. 50. de sale
vmbrosorum falsi crimen committit, audetque
scribere nos sic extracta nostra facere. Pag. 62.
post multa in Turquetum conuitia spiritum
vitrioli inuadit, utpote in fœminis suspectum,
& accusat chymicos quod ex temperatis faci-
ant intemperata, pag. 64. naturæ thermas præ-
fert arte vitriolatis aquis; Vulcanum chymi-
cum

*Nota quid
chymia quæ
damnat.*

*Nota medi-
cationem
Hippocratis
nostris tem-
poribus ne-
gari conue-
nire. Nota
præcepta Ga-
leni & Hipp.
de phleboro-
mia seponi.*

*Vide impe-
ritiam pu-
dendam.
O tempera-
tum atramē-
tum ex quo
fit vitrioli
spiritus.*

cum appellat destructorem operum naturæ:
probat magnete, quem vt & cætera viuentia,
forma propria spoliemus. Omnino acerbissi-
me infectatur chymicas præparationes pag. 65.
quasi iis extemperato calore fiat intempera-
tus, natura spolietur natura, sales & olea fiant
non separentur, accidentaria forma in locum
naturalis inducatur, Chymici sint destructo-
res naturæ, & ideo non appellandi medici,
quæ omnia sunt furentis non disputantis. Sed
tanquam ventus quidam aut Proteus mor-
pag. 68. cum obiectus esset ipsi vsus oleorum
chymicorum, respondet scholam non omni-
no damnare chymicorum præparationes, et-
iam si veterem præferat nouæ. Hoc in loco ar-
gumentum est contra Paracelsicos, qui prin-
cipia chymica etiam medicinæ communia fa-
ciunt, indeque determinant de causis morbis,
symptomatis & remediis. Sed insperguntur
horribilia conuitia, vt pag. 72. culina Diabolo-
rum dicitur mera chymia, pag. 73, damnat chy-
mica, quia gravis dispensentur, cum periculo
excessus; quia cariora: quia non benigna, sed
violenta, vt magisterium perlarum, &c.

*Attingun-
tur Paracel-
sici*

Chymicis remediis si vnus seruetur, decē
perire ait pag. 89. successum fortunæ non ar-
deberi, pag. 87. quicumque Alchymia, idem
chrysopœia est studiosus. Luctatur tandem
cum cutis Turqueti specialibus. In calce fa-
mulorum Riolani turba procedit cum sua da-
mnatoria: Et sic lis hæc expirat, Riolano in tā-
tas coniecto angustias vt totum causæ statum
tum

tum mutauerit & varia quæsiuerit diuerticu-
la, vixque obiter attigerit principalem quæ-
stionem de Paracelsica medicina. Principalia
argumenta sunt mendacia, calumniæ, fugæ
fori, vituperia artis chymicæ & medicamen-
torum eius criminationes diabolicæ.

Adeo indignum facinus illud collegii Pa-
risiensis visum est viris doctis, vt non dubita-
uerint obuiam ire etiam plures. Post Turque-
tum igitur Monspeliensem in arenam descē-
derunt duo Doctores Medici Aurelianenses,
lumina quædam medicinæ, triatis Parisiensibus
facem accensura, Israel nimirum Harue-
tus & Guilielmus Baucynetus, quorum argu-
menta itidem breuiter colligemus, & posteris
tanquam in synopsi iudicanda proponemus.

Impressus autem liber est Parisiis cum pri-
uilegio regio, anno 1604. vt appareat non tan-
tum regiam autoritatem stultitiæ Parisiensi
se se opposuisse, verum etiam senatum eius vr-
bis, rogationem medicorum, de prohibenda
librorum medicinæ absq; approbatione col-
legii editione, contempsisse, id quod apparet
etiam ex Quercetani posterioribus scriptis, i-
tem Parisiis impressis. Thema Harueti est:
defensio Chymicæ aduersus apologiam & cē-
suram scholæ medicorum Parisiensium op-
ponuntur primum applausorib. scholæ mul-
tis multi aduersantes, quorum sententia nihil
iniquius & perniciosius potuerit cēlere scho-
la, eaque sola, non cōsultis tot in Europa scho-
lis in quibus Alchymia non minus viget &
exer-

*Parisienses
medici con-
temti à se-
natu & vr-
gia autori-
tate repre-
hensi.*

exercetur quam Parisiis. Deinde docetur absque iactura Galenicæ medicinæ remedia vtraque à summis viris esse approbata, atque intra Alchymia in medicina concessum honorificum locum: non obstruendam esse nouis inueniendis viam, medicina sæpe coniecturis & experientia deficiente, in applicatione generalium ad singularia remediorum particularium cumulo pene infinito, subinde prodeuntibus nouis non tantum materia, verum etiam præparandi industria, & experiendi varietate & successu: ne Erasum quidem tam æmentem fuisse, vt Alchymiam propter Paracelsum exploderet damnarétue: idem sensisse plurimos ex doctissimis & celeberrimis. Hæc sunt procæmia pugnae. Certamen ipsum incipit ab artis argumento. Alchymiam seligere materiam & studiose præparare contra censorem demonstratur: Eandem vt non destillatione tantum, verum etiam infusione, excoctione, expressione: Artem esse methodo essentiali subiectoque & dignitate constantem, adeo vt officinam non tantum vincat industria, verum etiam ei nihil relinquat præclari. Si ars est pharmacopœia vulgi, magis chymia, quæ solertius sapiētiusque remedia elaborat, & nec naturaliter solum, nec fortuito operatur, sed scientificè ex iustis præceptis, ratione & experientia constitutis. Exploditur argumentum quod medicina possit carere chymia propter petitionem principii, quæ est in ratione, quia olim caruit; quandoquidem sic
etiam

*Ars est
Chymia.*

etiam Arabicis & aliis nouis inuentis deberet carere. Negatur medendi perfectionem potius in morbi dignotione consistere, quam opere, cum ars sit effectiua, &c. Negatur facile esse remedia propria inuenire, cum hodie tot sint morbi, quibus nondum inuenta, quique non cedant Parisiensibus cognitoribus: Chymiam in hoc præclaram nauare operam nouis inueniendis & præparandis. Mendacii arguitur censor negans diagrediata absque magna cautione in vsum venire cum nihil sit frequentius: crimen precii chymicorum diluitur. Negatur remedium melius quo tutius, quia magno morbo magnum remedium opponendum: & quia vsus monstret, id melius esse quod iuuat magis, vt argentum viuum in suis morbis; in hydropes non cassia, & manna, sed alia. Respondetur de præcipitato & stibio quod nec solis vtantur chymiatræ nec temere, idemque crimen cadat in violenta Galenica: quod præparatione mitescant: Chymica relinquere malam dispositionem, falsum: quod si relinquunt etiã impressionẽ ex scopo medici, id non iniustum, nisi & alexipharmaca (venena illa Riolani) sint accusanda, &c. Futile argumentum est præferri Parisiensia, quia destillatione pereat ius purgandi, cum purgantia raro sic præparentur. Calumnia est de Rheii & aliorum extracto per aquam vitæ: quæ tamen si adhibeatur, non auget illis calorem, & si auctus fuerit tamen purgationem promouet, non impedit, argumento, quia aliquando huius

huius gratia additur (vt & aq. cinam.) Nullus acutus morbus sine febre, falsum: nec si in acutis non valerent chymica, ideo abiicienda, cū frigidis succurrerent. Sophistica comparatio est succorum, decoctorum, infusorum cum destillatis, quales tamen aquæ copiosius reperiuntur in officinis, quam laboratoris chymicorum, qui delectantur potius aliis formis. Empyreumatis argumentum vitiosum. In curia fit, aut operis ratione, vbi medetur ei correctio: vel manens calor vsum promouet, nō impedit. Idem crimen est decoctorum. Medicamenta agere materialiter non formaliter, falsum: quia actio formæ: sed nec destillata sunt immateriata. Virtutis magis habenda ratio, quam craseos integri, ne toties censor obliat crasin perire elaborando. Melius acido liquore Guaiaci, pauco sudatur quam decocti lagenis. Chymicus detrahendo inepta efficacius reddit medicamen, quam officinæ additione. Censor refutatur Riolo de emollientibus & indurantibus, quod non fit secundis, sed primis qualitatibus. In obstructionibus expediendis promptiora sunt chymica decoctis Riolani, quanquam nec chymico desint coctiones. Tenuitas chymica commendat in hoc casu, non infamat. Non euanescit tenue tam cito vt censor putat. De aqua vitæ errat Riolanus proposito linteo non pereunte illius flamma. Causa est alia. Fortis calor est spiritus vini flagrantis, teste sensu. Astringentibus carere chymiam, mendacium, exemplo aceti.

aceri, tin&uræ corallorum, aq. scammonii, ro-
sæ, &c. sed & terrestris substantia extrahitur à
chymicis quam optime. Defenduntur & sales
chymici, quod vtilis sint ad medendum, nec
omnes caustici. Argumentum Empyreuma-
tis futile est, cum in cinerum reliquiis nullum
sit: nec sal est ignis effectum igneum. Deberet
enim tandem in ignem penitus abire (at non
abit. Nam potius in vitrum & lapidem con-
uertitur, qui tantum distat ab igni quantū ter-
ra) sales chymici adeo non sunt caustici, vt et-
iam frigidi possint esse; Item ignis excessum
caloris dissipat in acribus, eaque relinquit mi-
nus calida. Salem volatilem igneum ignis dis-
sipat relicto fixo terreo. Controuersia num si-
milis similibus, an contraria contrariis cureu-
tur, negatur intelligi à Riolano. Nam chymi-
ci idem sentiunt, quod Hippocrates, aduer-
sandum esse morbo, partium vero naturam
seruandam; hoc similibus fit, illud operatio-
ne contraria. Non sanantur vel cutantur
morbi proprie, sed partes, à quibus morbi de-
pelluntur. Hæc est summa defensionis Har-
ueti. Ei se opposuit Riolanus ficto nomine Io-
annis Antarueti medicinæ candidati, quem
in mania appellat suum filium, & deinde sei-
psum. Recitemus & huius summam. Initium
est valde ridiculum. Senex enim capularis iu-
ueniliter profilit, glorians primum de Quer. *Riolanus pro-
nunciat fal-
so Querc. &
Turquet.
victis.*
cetano & Mayernio victis (quod est putidum
mendacium.) Deinde, vt solet, vituperat con-
temnitque vtrumque Haruetum & Baucyne-
tum

E tum

tum tanquam obscuros homunciones (at sunt medici Doctores publice promoti) qui contra solem & ventum meiant. Res vertitur his: scho-

Nota statum

la non omnino repudiavit chymicam preparationem: sed cum his non potest inire medica consilia, qui principiis, morborum causis, & remedi-

Callide.

is à dogmaticis dissentiunt. Sic sta ut immutato impaeta argumenta vitare annuitur, obiectum de arte diluit: Chymicas preparationes scribit esse: partem pharmaceutices, non constituere artem differentem. Negat chymicis delectum medicamentorum adimi. Accusat quod nihil dictum sit de chrysopoeia ab aduersario. Negat adhuc pre-

*Nota quod obiter asser-
sa carpat,
vita argu-
mentorum
non adoria-
tur.*

paratoriam chymiam esse artem De dignotione & inuentione respondet, difficilius esse nosse morbum, quam inuenire remedium, & hoc difficilius quam preparare. Negat chymicos sanare morbos aliis insanabiles. Dosis exigua carpit, & suspectam esse dicit. Exui naturali tunica, medicinas per chymiam, ait, vestiari aliena: Parisienses non uti scamonio, sed Diagridio, non colocynth. sed troch. albandali: Parisiensia remedia preferri ob precium minus, diuturnitatem maiorem, & quia comperta; purgantia metallica repudiat, quia irritando purgent, nec delectum habeant: Experiri licere defectu aliorum. Magisterium perlarum Paracelsi vituperat, & ex hoc de aliis concludit. Antimonium damnatum à schola ait. Alexipharmaca venenis accenset, quia contrarium contrario contineatur. Chymica vomitoria esse concedit: Itē extracta parari ex refrigerantibus, sed se de purgantibus

bus loqui indicat. (Nota versutiam sophistici-
cam) in acutis morbis agnoscit erratum, ex-
culat autem, quod generalia aut semper aut
plurimumq; intelligantur. Ridicule addit: solu-
tiones istarum obiectionū SVB SCAMNIS suæ
scholæ reperiri. Aquas stillatitias non refugit;
mauult vti decoctis in quæ deponitur vis pur-
gans. Extracta, destillata, essentiarum præpa-
rationes, comparat vitioni, qua pereat vis
purgatrix: Formas naturales agere non sine
materia dicit docte, & sæpe à censore mon-
stratum esse: Crasin corrumpi dissolutione
in principia: quod non fiat coctione & infu-
sione integrorum: Chymicorum vim dicit
acquisitam, negat essentialem esse. Nota
hic scribi quod aqua & oleum maceratione
& decoctione mixtorum vires congenitas sic
excipiat vt cera mollis characterem sigilli
(quod est impudentissimum mendaciū) tem-
periem necesse esse seruari quod absq; ea non
possit esse vis naturalis: vitione acquiri vim no-
uam arte quæ sitam non insitam natura: calorē
auctum febrili comparari; destruere, potius q̃
seruare: Extracto Quaiaci præfert decoctum
quia naturale amicum naturæ; quia in pauco sæ-
pe magna noxa. Chymiam separate noxia ne-
gat, quia nihil inutile sit in natura, etiā venena
non absolute noxia: si aliquid inutile sit, id nō
simpliciter esse; id solū autorē mitionis posse
distinguere: sæpe plus utilitatis esse in separa-
to quam in retento, vt in magist. perlarum,
laudano, præcipitato, quæ vocantur venena:

*Nota scam-
na scholæ.*

*Riolanus se-
ipsum lau-
dat.*

ab alimentis potius quam medicamentis separanda noxia. Negat essentias edere meliores actiones, quia mista priuata sint calore, forma, crassi, materia: quia naturales non sint; quia igni diuisæ partes: Intensiores & violentiores dari posse, non meliorem actionem & calorem:

*Nota Extra-
ctio essentia-
rum ad auto-
rem Diabo-
lum refertur*

Aliter sentientem Deo & NATVRÆ facere iniuriam; Eo falso fundamento Diabolum chymicos docuisse mixta corrumpere, quod fiat solutione in elementa & principia perdita crassi. Destillata & extracta materiata esse concedit, sed non eo modo temperata, qui conuenit propriis functionibus, quia genuina temperies in secretis essentiis & principiis non maneat. Decoctum anisi oleo præfert in colica, autore Heurnio: calorem in crasso subiecto magis calefacere, quam in tenui, exemplo ferri: Solida fortius agere essentiis tenuibus paucis, quia vanescunt antequam attingant affectum locum: astrictionem deberi materiæ, exemplo Rhabbarbari. Obiectum de salibus negat ad rem esse; quia negentur principia constitutionis esse, & nutritionis, negentur inesse actu & secerni; Dicuntur maiori parte caustici. Cineres calidos esse potentia, actu frigidos, argumento lixiui: frigidum mordax esse ulceribus, non absolute, vrere per accidens: Erodere esse caloris; succum citri non erodendo uniones soluere, non hirci & leporis sanguines adamantem: Ebur poscam: Acria vstione calorem amittere, quia tertius vel quartus gradus pereat vstione in acris, in cæteris si
sint

sint tenuia emergat. Figmentum vocat, quod de duplici sale affertur; ad certos gradus refert passionem in acribus. Curationem per contraria repetit à causis: morbum tollit contrariis, non similibus: primam indicationem à morbo esse ait, secundam à viribus & natura; hanc seruari alimento potius vt simili, &c. Simile morbo opponi per accidens. Aliter sentire Quercetanus, qui salein sale curet: Remedium per accidens naturam leuare, alimentum morbum profligare per accidens. Hæc est summa Antarueti.

Confutatus autem Antaruetus hic est alio *Haruetus* libro Harueti, cui titulus; Animaduersiones *contra An-* in Ioannis Antarueti, &c. apolegiam pro iudicio scholæ Parisiensis. Prodiit Francofurti *Antaruetum* Anno 1604. In eo hæc proponuntur, si schola non omnino repudiavit Chymicam remediorum præparationem, cur artem chymicam damnauit? Demonstratur censorem delectum ademisse chymicis; sed concessio, & infusione, destillatione, coctione, expressioneque datis, Alchymiam omne officium pharmaceutices complecti, & sic non posse esse minimam eius particulam, ostenditur: Non singulas præparationes constituere artes singulas chymicas, sed omnes coniunctas vnâ: Ventriculum saporibus non affici, sed linguam, vt falsum sit, quod ait Antaruetus saporibus ex aloe & absynthio sublatis, priuari ea suo vsu naturali: falsum ventriculo prodesse amarorem absynthii, teste Gal. lib. 6. de alim. fac. cap. 8. qui astringit.

E 3 etio-

Otionem eius commendat: Ita aloë purgante
 vi & astringente corroborante, non amaro
 iuuat: teste Gal. 7. meth. Demonstratur non
 morborum cognitionem difficiliorem esse,
 sed finis & perfectionis medendi consecutio-
 nem: Finem esse sanasse morbum, non cogno-
 uisse. Calumniâ cōmitti ostenditur dū scribit
 candidatus, chymicos sanare morbos insana-
 biles, &c. quasi hoc posuisset Haruerus, qui
 saltem negabat propria inuenta esse grauissi-
 mis malis, &c. Si chymica remedia suspecta
 sunt scholæ, quia vt venena sunt funesta,
 qui vtuntur purgantibus, veneficos esse se-
 quitur: negatur dosi exigua concludi vene-
 num; quid enim vi alexipharmacum? Si
 Chymica purgantia sunt: non venena. Aliud
 est purgare, aliud interficere. Dicuntur pur-
 gantia, & alexipharmaca naturæ nostræ ami-
 ca & similia. Si extractum Rhabarbari est
 suspectum: etiam infusum est. Si hoc non,
 nec illud, si purgantia purgant similitudine
 substantiæ, non sunt venena, quæ nos diffi-
 militudine substantiæ destruunt. Ipse Riola-
 nus violenta purgantia vegetalia cum delectu
 purgare ait, esseque naturæ magis amica quā
 metallica. Non ergo venena. Idem proba-
 tur autoritate Academiae Florentinæ restantis
 violenta quoque industrie & perite data feli-
 cissime operari. Probatur extracta durare
 diutius vulgariter paratis, spiritum vini vino,
 idque testimonio pharmacopœorum Chy-
 micorum. Docetur magis amica naturæ esse
 quæ

quæ magis liberant naturam oppressam, non
 quæ alimentaria sunt magis. Metallicis nocē-
 tiora sunt multa vegetalia & animalia, quæ
 tamen vitam habent aut habuerunt, vt granū
 Nubiæ, venenum Circæum, opium impa-
 ratum in Gallia dosi maiore datum, &c. in præ-
 cipitato & antimonio nihil culpandum nisi
 imperitia parantis & administrantis. Aperito
 data & parata, maximorū bonorum sunt orga-
 na. Libanii auctoritatem veteratorie citari in-
 dicatur. Reponitur quæstio de alexipharma-
 cis venenis & exagitur recte, cum etiā stul-
 titiam seu ἀλογίαν habeat. Redarguitur im-
 pudens calumnia de vomitoriis, & alia de o-
 missa distinctione intemperiei & virtutis pur-
 gantis, cuius criminis est reus ipse Riolanus
 scribens destillatione perire vim purgantem,
 quia petit temperies. Docetur calorem non
 esse causam efficientem purgationis, cum &
 frigida purgent, & insipida, & schola calida
 purgantia temperet frigidis. Negatur a-
 cutis morbis obesse Chymica calida: quos-
 dam esse sine febris ostenditur. Confutatur
 effatum quod rata non sint artis, vt tetanus, a-
 poplexia, cholera, &c. Negatur extracta chy-
 mica, destillata & essentias esse vltioni similia,
 idq; argumento artis præparatoriæ, & simili-
 tudine Gelatinæ. Quædam chymica fortibus
 aguntur ignibus in vsus suos: non omne est
 capax empyreumatis, vt terra mortua, aqua,
 &c. Nihil refert, si totius temperies solutione
 pereat, cum restet in partibus. Sæpe recur-

*Laus præci-
 pitati & an-
 timonii.*

rit hæc quæstio. Ostenditur eodem peccato implicari officinam si peccatum est, tot compositionibus, extractis, coctis, &c. Chymicorum vis essentialis est, non acquisita; probatur exemplo feri, spiritu Quaiaci, extracto colocynthidis, &c. tantum deponuntur impuritates. Si vltio & ars acquisitivam vim affert medicinis, exulatum eant officinæ Galenicæ & eoquinæ. Quædam sunt pure artificiosa, quædam pure naturalia, quædam mista. Ars regit ignes ad certos effectus, miscet, separat, &c. Si nihil abiciendum à naturalibus, quia Deus ea optima fecit, quibus non potest dari melius, Gallinæ edendæ sunt cum plumis. Alia ad alios fines data sunt. Non si naturæ nihil inutile est, etiam arti. Eodem argumento officina Parisiensis evertitur, quia & ipsa se parat à Deo coniuncta. Non si à Deo bona facta sunt, bona permanserunt, (alias homo non egeret medicina) Deus etiam homini dedit distinctionis facultatem (imo & bestiis, quæ gustu & olfactu id peragunt) licet primum & perfecte sciatur solus ipse autor distinctionis. In ea distinctione oportet excellere medicos. Monstratur de novo calumniose citari Libanum & Zuingerum cum Gesnero (ita se res habet, Fatuus ille non intelligit, quid Libanum fuerit cum Gramano) Deus, non diabolus, monstravit solutiones & operationes rerum ad usus vitæ necessarios. Si chymicus corrumpit, etiam generat. Non facit formas deteriores, sed sine medico nobiliores, quia his tutius, facilius, citius iuvat.

Chy-

*Nota Deum
dici autorem
distinctionis.*

Chymica habent suam genuinam formam, qua subsistunt. Et temperiem ergo. Et licet ex integris sint extracta, dispositionem tamen naturam non deponunt. Ridiculum est tenuibus essentis negare caloris vim, & rursus eas accusare vehementis caloris quem ab arte accipiant. Formalius efficacius, teste Riolano, ut fulmen, fulgur, &c. Essentia chymicae tenues ita dantur, ut effectum peragant, nempe additis conuenientibus liquoribus, &c. Est & in corpore quo recipiantur & quod alterent ad vim perferendam. Falsum guttatim omnia dari à chymicis. Galeno autore paruæ res quædam solo tactu grandes faciunt mutationes (ut idæ scorpii.) Ita est de colocynthide, Diagridio, &c. In omni medicamento partes sunt diuersarum facultatum. De separatis iudicandum iuxta cuiusque naturam. Non possunt deesse astringentia Chymicis. De salibus syllogismus iudicatur & monstrantur multa Riolani crimina logica, medica, physica. Caustica constituere possunt, ut ignis Aristotelis. Cineres & sales frigidi sunt qualitate insita, utpote prædominante terra. A prædominante nominantur. Erodere non est caloris proprium, quod firmatur auctore Galeno. Sophistica Riolani in mutatione quæstionis de acris taxatur. Scripsit enim Haruetus acris minus fieri acris uisione, at Riolanus mutauit in perdere acrimoniam.

Deinde impudentia ostenditur in mutando Galeni sensu. In quæstione de cura per si-

*De cura per
fixilia.*

E s milia

milia & contraria lis est inanis. Cōceditur medicamenta debere esse morbo contraria: Sed naturam ei⁹ iuvari similitudine docetur, siquidem non opera medicamentorum, sed nature tolluntur morbi, & non fit leuatio per sublationem oneris, quia non feriatur natura, dum medicamentum morbum profligauerit: medicamenta sunt tantum nature instrumenta, quæ sine ea nihil possunt agere. Vtriusq; actio debet concurrere. Non concurrit nisi aliqua familiaritate & amicitia seu similitudine. Ergo similitudo est quærenda in medicamento primū, postea contrarietas cū morbo. Hactenus animaduersio in Antaruetū. Eam Riolan⁹ examinauit, quod examen ad nostras manus non peruenit. Haruetus autē respōdendo notat imposturas in examine isto cōmissas numero septē. Hic primū refellit petulantem Rioli-
Riolani impostura. ani iactantiā de pugnatīs & obtentis præliis, in quibus tamen turpiter succubuit, vt in quaestione de alexipharmacis, de purgantibus, &c. Deinde versutiam impudentem, quæ mutat thema de delectu Chymicorum in medicinis, redarguit & calumniosum iudicium de syllogismo, in quo agitur de præcipua & difficiliore parte medicine & sine compungit: de suspectis scholæ anilem notationem notat: mendacium de incorrectis imperatis exprobrat: futilitatem de elixatione coctis obicit, impudens obiectum reprehensū Aristotelis de vino actu & potentia calido diluit: Illiciale carnificis conuiuium re-
torquet

torquet & fin. u' explodi istum ciuem Romanum, qui propter flagitia plectitur, seq; subdole modo patrem facit, modo filium, & Galenum citatum deprauando de salibus & acribus, stulte garrit. Haftenus Haruetus de imposturis.

Cæterum cum Riolanus comparationē veteris & nouæ medicinæ instituisset, Haruetus ei opposuit an. 1605. demonstrationē veritatis doctrinæ chymicæ aduersus Ioan. Riolanī cōparationē veteris medicinæ cū noua. In dedicatione scribit Riolanum fugere & tantū repetere priores cantilenas; sæpius esse fufum & prostratum, nec facere aliud quam vt se denuo sternendum offerat, (id videas & in mania quæ tantum veteres fabulas reponit) in cap. i. Sect. 1. demonstratur Alchymiam esse partem philosophiæ, homonymia vocis declarata: nō ergo à Diabolo vt Riolan⁹ scripserat. Argumētū ex Paracelso refutatur: Vulcanus chymicus defenditur, vtpote sine quo arcana rerū latitarent, c. 2. Alchymia artē esse conuincitur definitione artis Aristotelica. Adducūtur testimonia Gesneri, Scheckii, Carrerii, Syluii, q partē pparatoriā medicinarū vocarunt artem, magis tota est ars. Licet dissentire ab Arist. vbi errat, teste Riolano, c. 3. stultitiā Riolani redarguit, q putat chymicos formā peripateticā à materia separare. Alia principia Aristotelis, vt mat. & for. alia chymicorum sal, sulph. mercu. Actio non à capite mortuo. sed à principiis, quæ ideo formæ comparata, vt caput mortuū materiæ.

Non

*Haruetus
cōtra compa-
rationem
Riolani in
veteris & no-
ua medicina.*

Non posse contra chymicos concludi principiis Aristotelis pater, Riolanus opponitur Riolo in iudicio de Aristotele, cuius principia aliter atque aliter exponit. Irridetur inscitia de magisteriis, oleis, &c. quæ vocat Riolanus partes materiæ. Ridetur & ruditas de principiis & essentiis, quibus vult perire crasin, cum essentiæ nihil perdant, sed saltē à capite mortuo separentur. Temperamenti esse aliquam latitudinem, nec statim perire totum, docetur exemplo infusi Rhabarbari, sennæ, &c. Specificas vires seruantium. Chymica appellari fæctitia, ad rem nihil facit. Riolanus percutitur propriis armis, cum confessus sit præter oleosum humorem inesse alios duos, oleosum educi à chymicis. Patet non arte fieri, sed separari. Si chymia facit olea arte, ars est, non figmentum. Refutatur argumentum, quod chymia non possit separate metalla & lapides, quia tota homogenea. Dicitur ad sensum esse, sed non in recessu, teste experientia per resolutionem: Antimonium, præcipitatum, &c. recte separata ab impuritate nobilius agere Rheo, quod tamen suo loco usurpatnr præ illis; c. 4. exploditur ignis artificialis Rioli, quia omnis naturalis; licet aliqua, vt ob compositiones materiæ, gradationes, &c. possit dici artificialis. Differunt naturale & artificiale, &c. Ignis ab arte adhibitus proprietates naturæ suæ retinet. Refutantur argutiæ pro igni artificiali quæ sane sunt ridiculæ & aniles, ne dicā stultæ; vt, pabulo opus habet: arte excutitur

ex

*Riolanus in-
gulatus pro-
prio cultro.
3. c. de spir. &
monato cal.*

*Antimo. &
gracipia*

*Ignis an ar-
tificialis.*

ex filice; cautela est arte facta, ergo ignis est artificialis, c. 5. probatio instituitur, quod sal, sulphur & mercurius sint principia constitutiva perfecte mistorum. Principia modo elementa sunt, modo similes partes, modo logica illa materia & forma: propinquiora, remotiora, media, communiora, particulariora. Tria chymica insunt, nec arte fiunt, ut nec elementa cum comburitur lignum ab artifice. Si artificialia essent, prius extitissent in mente artificis, quam extrahantur. At extrahuntur vel nobis nihil tale cogitantibus. Igni non fiunt, quia agens naturale ex diuersis materiis non semper generat idem, quod hic fit: sed nec generat contraria ex vna re, vna actione. Si faceret principia, generaret contraria (quia hæc contraria.) Non facit ergo, sed secernit. Ignis proprium est separare heterogenea, congregare homogenea. Non si omnia fiunt ex elementis, non fiunt ex principiis. Illa remota sunt, hæc propinqua. Ita soluuntur plures Riolani quæstiunculæ. Ridetur fatuitas de mercurio, quasi signet argentum viuum, cum liquor intelligatur. Exploditur negatio argentum viuum esse materiam metallorum, c. 6. Explicatur Anatomix chymicæ ratio, quod non sit medica illa, sed chymica, quæ mista soluit in essentias & partes essentielles, caputque mortuum. Hæc est res sectionis primæ. In secundæ c. 1. negatur chymicorum simiotica differre à Galenica. Morbi enim ex symptomatibus, &c. indagantur. Aliud autem est simplicia

De princip

Principia tria inesse materia non fieri ab igni.

Ad mercurium

Hic medica tractantur, & respicitur ad censuram scholasticam verba.

cia

*Paracelsi ex-
cusatio.*

*Remedia si-
miliana-
tura.*

*Alexiphar-
maca.*

etia ex signis suis cognoscere, aliud morbos, c. 2.
Ætiologica Paracelsi conciliatur Galenice
humorū. diciturq; principia esse in humorib;
consideranda: si recte dicitur ex sale, sulph. &
mercurio constare humanū corpus; etiā recte
q; hæc possunt esse morborū causæ discessu à
naturalī statu. Paracelsus primis qualitatib. se
opposuit, & ex consequente humorib. quoq;
quia in his vidit nihil considerari nisi qualita-
tes, quas & Hip. reiecit in lib. de vet. med. Refu-
tatur Riolanus, qui qualitates primas potētio-
res facit ad morbos & sanitatē q̄ ceteras. Scri-
bitur Chymistas autore Hip. alias causas mor-
borū inuenisse. Coagulare & congelare idē. Ita
est sectio secunda. Tertiā c. 1. disputat remedia
q̄renda esse similia naturæ, q̄ natura Medica
est morborū, vel sola vel adiuta. Si non similia
naturæ sint inuenienda solū medicamentum
curabit morbum, quod aduersatur Hippocrati
& Gale. Medicamentum à natura regi debet.
Non regitur nisi simile, quia non potest iungi
nisi simile. Natura attrahit similia, expellit a-
liena. Obiectio: at sanis obsunt medicamenta.
Respondetur; siue tunc proprium abesse: Ideo
nocere; sicut & alimenta nocent immodice
sumpta; sic nocere in pestiuo usu excessu, ma-
la p̄paratione. Producitur Riolanus cōtra Rio-
lanū docentē attrahi à partib. appropriata p̄-
pter cognationem, benigna fieri alimenta;
purgantia purgare familiaritate attrahere; ve-
hementiore etiam exigua nocere: alexiphar-
maca venenis occurrere vel sympathia cum
corde,

corde, vel antipathia cum venenis. Mediocria habent affinitatem, quia trāsmigrare possunt in substantiam: violenta, repurgatione fiunt blanda: Sicut & ex vipera fit alexipharmacum cordi sympathes. Non si huic nocent, omnia noxia sunt, nisi & alimenta sint talia. Non danda aliena alienis, sed sua suis. Ideo tot medicamenta creata sunt, vt sufficiat cuiq; suum. Robusto est blandum, quod imbecillo violentum. Morbo natura est aduersa. Quod naturæ amicū est, morbo itē aduersum est. Simile ergo naturæ legi remedium debet. Hec dicitur & Paracelsus sensisse. Riolanus ipse remedia meliora naturæ familiariora pronūciavit, c. 2. monstratur ea meliora esse remedia ceterisq; præferenda, quæ aptiora sunt ad morbos pellendos. Nullum remedium reiiciendum: Etā pueros purgari scāmonio: peccatū esse in neglectone correctionis, & excessu dosios, quibus peccatur & in alimentis & phlebotomia Parisiensi. Vomitoria cōmendantur, quia sine periculo curant multos morbos, vt antimonium bene paratū. Mineralia defenduntur, q̄ in animalib. & vegetalib. etiam sint nocentiora. Idem fit c. 3. vbi q̄ igni chymicorū non fiant calidiora & acriora, ibidem est disceptatio de his quæ vruntur & corriguntur lotionē: vt Riolanus nō debeat ea accusare, Galeno idē statuente: Calumnia Riolani in citatione Aristotelis notatur, c. 4. Modus parandi extracta chymica per infusionem, quo redarguitur vituperium Riolani. Libanii autoritate abuti eundem

Remedium simile naturæ.

Vomitoria.

Mineralia.

RECTE

RECTE scribitur. Falsarium enim istum rabulam & fatuum hominem iudico, qui, quæ non intelligit, adducit, atque insuper etiam depravat. Tandem additur Epistola ad Quercetanum, qua eiusdem Riolani inscitia, calumnia, malitia, superbia, impietas, iniuriæ & alia nefaria declarantur. Concluditur Riolanum omnium sophistarum indignissimum esse cum quo in posterum disputetur (scholæ omnium scholarum eruditissimæ opinio facit, ut aliquid dicatur, alias ad vermes mittendo Riolano.)

Hactenus Haruetus pro demonstratione veritatis chymicæ. Nunc videamus quo Marte cum Baucyneto sit decertatum.

*Pugna cum
Baucyneto.*

Baucynetus medicus Aurelianensis notationes edidit in apologiam & censuram scholæ medicorum Parisiensium, easque subiunxit defensionem Harueti. Res hæc est compendio. Primum notat medicos Parisienses, quod celebritate & autoritate suæ scholæ abutantur in proscribenda Alchymia, qua carere medicina non potest; & confirmat factum cuiusdam, qui censori chymicæ solidæ respondit: (Turquetum opinor designans) postea sententiam quod Trismegistus sit Moses, absurditatis conuincit, & sane Censorem ab ea depulit, deinceps non Mosén, sed Hermetem aliquem Arabem Medicum fuisse putantem, in quo non minus delirat.

*Hermes
Trismegistus
Magus.*

Addit Trismegistum magum fuisse impium, citatis quibusdam ex Pœmandro, & Asclepiade, adductoque teste Augustino, ut falsum

sum sit, quod Riolanus aiebat scripta eius sub-
lime quid spirare. Explicatur & homonymia
vocis Chymia, negaturque Paracelsus ille Ma-
gus inuentor esse remediorum chymicorum.
Nota secunda redarguit stultum iudicium de *Democritus.*
Democriti melancholia contra Hippocratis
fidem. 3. negatur formam misti esse temperi-
em, cum forma misti sit compositum quid &
forma substantialis, crasis autem accidens,
quia qualitas. 4. Delirium de auro in quoli-
bet metallo exploditur: Chrysopœia in dubio
relinquitur: alchymia medicinarum præpa-
ratrix commendatur ascitis testibus Carrerio,
& Scheckio, qui magnifice scripsit de separa-
tionibus chymicis. 5. Redarguit alexipharma- *Alexiteria.*
corum inter venena positionem, cum venena
sint nobis aduersa, alexipharmaca non toto
genere dissimilia. Scorpius dicitur suos ictus
sanare non qua venenatus, sed qua in se habet
alexiterium. Alexipharmacorum notatione redar-
guitur amentia censoris. 6. De opio docetur *Opium.*
quod potius proprietate substantiæ sit narco-
ticum, quam frigore vel calore. Declaratur ex-
emplo Nicotianæ; Philonii calidissimis nega-
tur obtundi stupefactiua, quod fieri deberet si
frigore ageret. Producitur experientia Tur-
carum opio vtentium non ad somnum, sed ad
furorem bellicum & venetem: Frigus peti re-
ctius à niue & aquis pene glaciatis, quam ab
opio, si frigoris excessus quæritur. Illa tamen
frigidissima quoque pota non inferunt stupo-
rem. Additur chymicorum experientia de
F sulphu-

*Salubrius
medicamen-
tum.*

*Gum. am-
mon.*

*Craſis num
pcreat.*

ſulphure opii, & laudano, quod aqua arden-
te fit actiuus & innocentius. 7. Negatur ſa-
lubrius medicamentum, quod familiarius,
quia quod ſanitatē melius reparat, id ſalu-
brius. 8. examinatur probrum deſtillatorum,
quaſi perdant craſin. Agitur de Ammoniacō,
quod integrum ꝑbatur à cenſore, cum poti⁹,
ſi integra ſint præferenda, plantam debuiffet
laudare. Si perit temperies integri deſtillatio-
ne, vel chymicis extractionib. etiam infuſione,
coctione, expreſſione Galenica; vt ſit vtrobi-
que par crimen, ſi crimen eſt. Ratio eſt, quia
Riolano Iudice baſis temperamenti eſt mate-
ria certo modo miſta, quam diſturbat expreſ-
ſio, coctio, infuſio. Demonſtratur non tam le-
uiter perire vires rerum, quæ etiam in anima-
lium caruibus & excrementis deprehendun-
tur, vt lacte capræ ſcammonium paſtæ & car-
nibus gallinarum elleboro nutritarum, &c.
(adde & purgantes vuas, ceraſa, &c. ob ellebo-
rum radicib. additum) vbi temperiem periffe
neceſſe eſt ſalua virtute. Adducitur & exem-
plum odore purgatorum. Si temperies eſt for-
ma, lac capræ habet formam ſcammonii co-
meſti. At forma perit: reſtat qualitas, quæ cō-
municata alteri fuit citra ſubſtantiam (altera-
tione propagata) vt in aqua igni calefacta, fer-
ro, Magnete perſuſo, purgantium efficaci
immutatione, &c. Integrum enim medica-
mētum ſæpe redditur iam peracto opere, (ad-
de metallica, quæ ſæpe veniunt in vſum eundē
citra iacturam virium) concludit cenſoris di-
ctamen

Etamen, adeo non esse certum vt vix probabile. 9. de croco Martis agitur, cuius ingeniosa *Crocus mar-*
 preparatio est chymica. Aspergitur non ni- *sis.*
 hil de maiestate medici operationes fastidi-
 entis. Notatur crocum istum validis ignibus
 paratum non reijci ab usu (& sane vbi hic Em-
 pyreumatis crimen?) ex consequente nec au-
 rum calcinatum, nec cinerem perlarum debe-
 re repudiari. Sensum rationi in iudicandis vi-
 ribus rerum iungendam esse monetur, nec ex *Et res iudi-*
 solis lectis pronuncian- dum; adhibendas chymi- *canda.*
 cas inuestigationes (q̄ quod latet manifestant, *Chymia fa-*
 vt ait de prisca sapientib. chymicis Mesues) id *cit ad bene*
 q̄ vini exemplo declaratur, ex quo ars educit a *iudicandura*
 quam vitæ, oleū, salē. Monuit Zuingerus non *de rebus*
 foris intuendos esse colores rerū, & inhæren- *natura.*
 dum saporib. qualitatib. primis, &c. penetran-
 dum in interiora per chymiam, ope ignis, a-
 quæ, &c. Chymia redargui q̄dam veterū com-
 menta, vt Aristo, de insolubilibus lateribus &
 lapidib. &c. quæ etiā Mercurialis annotauit:
 Galenū separatoriam optasse, quo indignius *2. Simpl.*
 de Alchymia iudicant Parisienses, qui à Syl-
 nio quoque castigantur.

Portentosa contumelia de Diabolo chymix
 autore refellitur Gebro, Mesue, Isaac Hollā-
 do, &c. Defenditur & antimonium testimonio *Nutrientia.*
 Matthioli, 10. Solis dulcib. nutrirī viuētia ne- *Lib. 1. de pill.*
 gatur argumētis Scaligeri. 2. de plantis: & Rhō *cap. 13.*
 deletii & Plinii li. 18. c. 28. sola salsa non nutri- *Sal.*
 unt, nec excessu talia, sed tēperata. Sal secerni-
 tur ex plantis & animalibus, quæ nitrosum sa-

lem reddunt vrinis & fimo, & sanguine, cui est sal temperatus, qui ideo non semper actū habet in lingua (utpote latens in contemperatione) prodit autem prædominio. Fœcundantur agri interdum vstione; Vnde sal illis accedit (adde stercorationem per smarilum & lapides Æthiæos) pabulis salinest teste Plinio; 11. Si falsis nutriuntur viuentia, etiam amaris; qui sapor, cum sit in pluribus, aut ex dulcibus mutatus est, aut attractus? Si mutatus ex illis, cur non etiam attractus? Additur testimoniū Lobelii & Penæ de petasite commentantiū.

*Nen est in
lingua nutri-
tio. Dulce a-
limētarium
ergo non lin-
gua iudican-
dum.*

*Sal chymi-
cus num fa-
ctius.*

Capræ salicibus vescuntur. Dulce nō id quod homini dulce est, sed cum respectu. Citatur Hippo. de alimento, & principiis. Item Rhondeletius 1. de pis. c. 13. Nutriunt & acida, non sola dulcia. In aceto vermes nascuntur. Dicere dulce inesse & mutari, est fallere sensus. (Gustus enim tantum sentit acorem) 12. de sale chymico. Si eum facerent igni Chymici, deberet fieri etiam ex capite mortuo diu reuerberato, quod non fit, (adde Baucynete, cum exhausta est tota terra cinerum in opere salis, halonitri, aluminis, chalcanthi. Imo & metallorum, quis sales regenerat, cum nulli plane ignes ibi adhibeantur:) Scheckius secerni vult. Syluius resoluit; Fernelius elicit, 4. meth. c. 3. Ita Scaliger. Si ars faceret sales, corpora & substantias faceret. Falsum, quæ secernuntur actu inesse debere: ut, lactis partes actu non insunt ante separationem. Si apposita & confusa non autem mista separantur, lac non erat mistum homo-

homogeneum, aut si homogeneum, cum dicatur sola separare natura, naturale corpus non erit. Rhabarbarum diuidi in duas partes potest. At erant mistæ non confusæ, vel appositæ. Ita vinum. Testis Scheckius. Obiectio: potentia insunt. Ergo non dicendum secerni. Respondeat Galeni *διὰ χειρὸς, χίσις* de lacte. Item Arist. 3. *de celo*. Ars non potest facere substantias, nec miscere, cum sit qualitas, & habitus mentis humanæ & accidens. Instrumentum naturæ esse potest. Ex duobus actibus (inquit Censor) non potest vnum. Quid tum? At ex materia, quæ est ens actu aliud, potentia illud potest fieri: vt cereuisia, cœnomeli, lora (teste Scaligero) sales artis ex potentia materiæ educuntur. Ars & natura conspirant. Chymici in tria dissoluunt, inquit censor. Ergo chymici ligatum religant, & id quod erat conclusum in re, separatum exhibent. Sal itaque in re erat. 13. Quæ non vixerunt, nutrire posse probatur aqua, qua aluntur pisces. Citatur testis Rhondeletius.

Nutrire etiam ea quæ non vixerunt.

Est autem ea aqua mista. Adducuntur & aquæ Scaligeri, & aer canis leuis Indici: Item Cardanus & hydropotæ. Disputatur contra Erastum (adde serpentes, quibus dixit dominus: TERRA vesceris) aquæ vitale principium (seu potentiam ad vitam) inesse arguitur vermibus in aqua putrefacta natis, testibus nautis. Vermes fiunt in niue: In igni pyraustæ Aristotelis. In Saxis cochleæ, autore Matthiolo. Citatur Aristoteles de animalibus & plantis in terra

Mirum constare nos ex his quæ non vixerunt elementis scilicet humoribus. Et negari nutrire similibus posse.

F 3 & hu-

& humore nascentibus, quia animalis calor insit cum spiritu & humore.

2. Essent.

14. Quinta essentia describitur & defenditur. Est corpus à fecib. repurgatum & virib. ultra elementa euectum, specificis, astralibus, &c. præditum cœlestem referens naturam; Quinta essentia per analogiam dicta, cœlum, balsamum, &c. declaratur spiritu seminū apud Aristotelem. Si plantæ succus dici potest anima plantæ, cur non nobilis illa natura essentia quinta? Si in sublunaribus non est cœlum vniuocum, analogum est, iudice Aristotele. Repudiantur Paracelsici inepti, qui nihil putant vulgatis medicinis posse effici. Sed ideo non contemnenda Chymica ad grauissimos morbos efficacissima. Sibiū & argentū viuum recte parata sunt eximia medicamenta, & multis vulgaribus innocentiora. Varia præparatione varias exhibent vires, & sunt metallica obsequentia arti. Crudelitas Riolani notatur, qui morti adducit Chymicos. Cur non & Arabes, quorum medicamenta erant aliquando noua? Cur non merces Indorum damnantur? Non si tempora Galeni & Hipp. caruerunt chymicis, etiam nos carere oportet. Inuentiones & elaborationes vtilles non damnandæ.

*Nota qui
Paracelsici
reiciantur,
& mox in-
fra puri puti
Paracelsici:
non hi qui e-
ligunt bona
ex eo.*

*Chymici
truci desti-
nati.*

An etiam medicis carendum, quia alicubi & aliquando nulli? Ob pseudochymicorū imposturas res ipsa non dānanda, nec ars vera. Falsū Chymix esse pauca bona, mala multa. Mirum medicos Parisienses artem damnare totam, &

bona

bona cum malis in crucem agere. Vix tam delirauit collegium (at delirauit & insanit.)

Tantum Baucynetus: qui quanquam non disputet contentiose, tamen multa grauitur & perite monet.

Audiat & Riolanus. Is tanquam scurra hominem inuadit conuitiando; imperitiam, & otium Parisianum obiicit. Maledixisse chymicis ait. De mercurio respondet falso ei tribui chymicam inuentionem, argumento ex Galeno, qui de aliis similiter iudicauerit. Chymiam notat imposturarum nomine. Platonicos commendat cum Platone. Trismegistum iam Moſen alterum vocat (in apologia erat Moſes ipse; inde transmutatur in Arabem medicum) Paracelsus dicitur autor Chymiae, quia eam sepultam excitauerit (quod est mendacium prodigiosum) Diabolus dicitur minister Paracelsi resuscitasse Chymiam ob vanitatem iacentem in tenebris, in ruinam operum Dei, & perniciem generis humani.

Vix ullo in scripto inuenias cumulatiora flagitia

Nota vertiginem Rioli in Hermete.

Impietas horribilis Rioli.

Diabolum docuisse mixta corrumpere fundamento falso, spolianda esse sua materia, ut separetur essentia, quibus si vnus seruetur, mille pereant. Trismegistus ornat laude Ficini. Democritum caecum pronunciat; deferit argumentum de melancholia. Anatomem animalium vocat veram Alchymiam. Disputationem de formis attingit, & ut discat Scheckius qualitates essentielles à Stoicis & Galeno vocari substantias: abiicit eam sub scamna. Chymicam preparationem non improbat obstinate; accusat autem

Hoc non est disputare, an insanire? En censorum

Sheckius ad scamna abiectus.

*Migratio
qualitatum.*

tem Chymicos, quod reproben Galenica. Reponit Cramben de alexipharmacis, & perseverat in sua opinione, allato argumento, quia contrarium in contrario. De opio & ladanio litem remittit alio; Pharmacum inuenit stulto effato de meliore medicamento per cetera paria. Plantis vititur integris, infusis, coctis. Ait vim alteratricem & purgatricem, quæ temperies vel forma mixti recte dicatur, deponi in liquorem: frigida frigus suum deponere; proprietates essentialium qualitatum, seu qualitates essentielles facile de subiecto proprio in alterum capax migrare, contra Quercetanum, qui malebat spiritum, quam vim, temperiem, aut proprietatem transmitti. Chymici secretionem corrumpunt vim, crassam, proprietatem, non possunt transmittere. Riolani integra infundunt & coquunt: chymici exhibent diuisa in sua principia, quæ sunt priuata sua, naturali temperie, sine qua mista naturales actiones edere nequeunt. Crocum Martis vocat ferri scobem vitione rubefactum. Nescit an Albucasis fuerit Chymicus: quod non meminerit chymicorum (lege oleum de lateribus, ubi sunt qui in ARTE Alchymiae occupantur) cur non meminit? Quia putauit frustra tentari pluribus quod fieri potest paucioribus. Fernellius & Syluius negantur in suis antidotariis habere Chymica alterantia, & purgantia (putidum mendacium.) Arabes & Villanouanum plura fecisse dogmaticorum remedia ait, quam Chymica. Quercetanum
tutio-

*Alchymia
ars Albucase
teste.*

tutiora & benigniora iudicasse dogmatica:
 quosdam Paracelsi Mucerdam anteferre cas-
 siæ: Scaligerum capitalem hostem Chymico-
 rum (falsariorum auti, non cæterorum) fuisse;
 scripsisse contra Cardanum ad victoriam po-
 tius, quam ad veritatem. Ad quæstionem de
 dulci nutrimento respondet ex falsa aqua exu-
 già piscibus dulcem; cum qua si falsum assu-
 mitur, id coctione multiplici dulcescere vel
 ablegari: In substantiam non abire, quia hu-
 mor primigenius sit insulsus, cuius naturæ de-
 beat esse & alimentum, urinam fieri ex sero,
 cuius permissione euaderet falsa, si sua natura
 non esset. Sal in viuentibus est vt excrementū, *Alimentum
debet esse in-
sulum Rio-
lano.*
 aut actu non inest. Umbri dicuntur ex aqua
 salem fecisse (ridiculum) vt chymici ex vrina,
 non secreuisse. At aquis falsis morbi. Sal terræ
 feraci confert vt condimentum. Ita natura
 sanguinem sale condiuit. (Ergo ne natura?) vt
 auidius appetatur. Si caro esset falsa, in scula in
 quæ deponit succum (& tandem deponit suc-
 cum, non vim) alibilem, frustra sale condiren-
 tur. (Et tamen NATURA sanguinem condiuit
 sale. Cur non & carnem, & adipem, & lac,
 &c.) Cōcessio: licet pauca nutrentur falsis &
 amaris, tamen verum est: omne viuens nutri-
 tur dulci, (at id ἀλορον; quia generi detrahitur
 per speciem) cur verum? Quia rara non artis
 sunt. (Nempe fortuita; at species perpetuæ
 essentiam habent in generibus licet sint raræ,
 vt Unicornu, Asbestus, Phœnix, &c.) Idio(ny-
 crasiæ plantarum & animalium non conuel-
 lunt

*Salem ex a-
qua facere.*

*Ecce spurios
Galenicos
Parisiens
schola.*

lūt axioma medicū; QVIA satis est illud in plu-
rib. esse verū. (Vbi vero loges scientificæ? Vbi
sciētia medica?) Amara dulcescunt multiplici
coctione (imo magis amarescunt, quia magis
falsescunt.) De salib. mistorū vult sibi ostendi,
naturā ipsa in tria principia resolvere mista, sic
ut in 4. ele. soluit; q̄ si nō fiat, arte effici cōtēdit
Visum consulendū putat, num quis viderit in
cœmeteriis. Si quis cinerē velit appellare salē,
non vult contendere de nomine, modo nege-
tur esse chymicū, & igni artificiali secretū. Ele-
menta potētia sunt in mistis, non actu: (& ta-
men secernuntur. Ita & principia.) Multo mi-
nus principia insunt actu. Fieri vi ignis asserit,
nec secerni. Nugas vocat, si quis asserat. Ars &
natura differunt. Ars extra opus: natura intra.
Ars cōponit, natura generat (at & natura cō-
ponit mista, si vera narrant scholastici de mi-
stura elementorū) natura generat ex potētia &
actu. Ignis est naturalis vel artificialis. Ille cœ-
lestis, aut elemētaris. Artificialis est intensus,
remissus, moderat⁹. Operū chymicorū ignis
naturalis nō est efficiēs. Ergo opa chymicorū
sunt factitia. Chymici trāsmutant materiā phy-
sicā in formas artificiales mathematicas corru-
pta naturali. Opa chymica sunt physica ratio-
ne materiæ, mathematica ratione formę, eo
modo, vt triangulū argenteū. Materia chymi-
ca est naturalis: forma nō potest esse, q̄a nō est
congenita, sed arte q̄sita: q̄a materia igni artifi-
ciali sua forma naturali, & tēperie, conforma-
tione, vitali & moderato calore spoliata. De
argu-

*Visus Parisi-
ensium bru-
sna.*

*Ignis Riola-
ni.*

*Opera chy-
mica.*

argumento, si ars soluit in tria, actu insunt: Re-
 spondet: materia trāsmutatur in ea, vt viū in
 aquā vitæ rarefactione soluitur in vapores, q̄ *Vini resolu-*
 concretione aquesunt. Vinū constat materia *sio.*
 in hanc substantiā mutari apta, p̄inde vt trans-
 mutantur elementa. Vt aer est potētia in aqua
 ita in vino aqua vitæ. De nutrientib. Viuens iis *Nutrientia.*
 solis nutritur q̄ vixerunt. Lapides & metalla
 nō vixerunt. His ergo nō nutritur viuēs; & cō-
 sequēter nec auro potabili. Aquā nutrire ne-
 gant Gal. & Ari. sed aquea. Cur aqua nō nutrit?
 quia simplex. Aqua est vehicu'ū nutritiōis, nō *Aqua.*
 nutrimentū, vt ait Hip. Opponis Scal. & Rhō- *Parisiāni*
 deletiū (Scal. tamen *exercit.* 39 pernegat aquā *malunt er-*
 nutrire.) Ego cū Ari. Gal. & Hip *ERRARE MA* *rare cum suo*
 LIM, quā cum Rhondeletio & Scaligero bene *Galeno.*
 sentire. Recentes isti vix dū sunt noti. Agam⁹
 ratione, nō autoritate. Hoc n. est philosophari. *Aer nutrit.*
 Aer qui inspiratur subinde perennē spiritū
 OMNIVM dissipationē reparat. Naturalis spiri-
 tus partim ex halitu benigno sanguinis repa-
 ratur, partim aere in pulmonib. elaborato. Sic *Riolanus cō-*
 AER dicitur nutrire. Sic animalia multa solo *tra Riolanā*
 aeris inspiratu p̄diu vixisse phibentur, sic odo *disputat licet*
 res nutriunt. Democrit⁹ PERDIV vixisse perhi- *scabiose.*
 betur odore panis è furno calentis. Aqua sup- *Aqua nutrit*
 plet defectū substantiæ humidæ, quia humidū
 humido reparatur. Sic aqua NVTRIT. Multi so- *Schola eru-*
 lo aque potu in longū tēpus vitam p̄traxerūt. *ditissima el-*
 Mixta possunt reparare solidā substantiam. Id *menta libra*
 q̄ mistum nutrire debet, mistū esse necesse est. *de anima*
 Viuenti assimilari nō potest, quod nur q̄ vixit. *nescit.*
 Nutrire

Nutrire est assimilari. Ergo. Maior probatur, quia assimilatione fit viuentis. Actū viuens fit ex viuento potentia. Quod nunquam vixit, non dixeris potentia viuens. Id solum quod vixit, retinet præcedentis seminarium. Plura quæ vixerunt non possunt nutrire, Multo minus ergo, quæ nunquam vixerunt. I nunc & contradic scholæ, quam omnes docti demirantur. Aqua non habet vitæ principium, aliud est ex, aliud in aqua generari; aliud ex aqua simpliciter, aliud ex putri: quia cum putredine calorem, cū calore nouam vim acquirit. Vermes in niue generantur per antiperistasin. Pyrausta Aristotelis ἀκέραια. Potius dæmones viuunt in ignea regione: quia solus moderatus calor est vitalis.

Q. Essentia.

De quinta essentia. Eam Baucynetus dicit se habere, vt spiritus genitor Aristotelicus. Contra. Distat vt cælum à terra: quia spiritus, cui vt primo subiecto insidet facultas conformatrix, est res naturalis: Chymicus est artificialis. 2. Calor genitoris est benignus; Chymicus immoderatus. 3. Genitor generat & conseruat genitum: Chymicus vrit, destruit, vt spiritus vitrioli. 4. Genitor gaudet forma naturali; Chymici corrumpunt temperiem & formam naturalem mixtorum, cum proprietatibus specificis: vt eliciatis vltulatore spiritum, ex naturali efficitis non naturalem, ex temperato intemperatum, ex benigno malignum, ex genitore & conseruatore destructorem. Igne destructis ex contrariis natum concen-

*Nota conu-
tia in chymi-
cos densa.*

*En furiosam
bestiam.*

centum, cuius INVENTVM EST DIABOLI, opera Dei, quantum potest, demolientis, & hanc gloriam Deo O. M. inuidentis. Perpetuo violatis naturam, cuius opera sua forma, sua temperie, suo calore, suis viribus essentialibus spoliatis, vt igneum spiritum inueniatis, sed qui ab igne vltulatore efficitur: & est effectus similis suæ causæ. Ergo Baucynete Eiura Mendacem artē; desere periculosa remedia. Schola constat quadraginta viris, quorum minimi vix meruisti esse coquus. Tantum est. Prohibebat nudum Riolanum pudor quidam Academicus. Larua candidati erat prætexenda, vt ultra modum omnem in Chymicos insanire posset. Defendit autem Baucynetum Haruetus; cuius defensionis hæc sunt capita.

En hoc est, non improbare chymicas præparationes.

40. Viri scholæ spuria Galenia.

Initio detergetur macula, quam maledicendo inurere conabatur candidatus Riolanus, qui in cura cuiusdam Francisci probauit vitrioli spiritum à Baucyneto propositum, iamque turpiter mentitur maledictum ab hoc eodem esse. Exaggeratur hoc mendacium aliis turpioribus, vt satis pateat Riolanum opprimere prius calumniis, contemptu & maledictis, quam aggredi argumentis antagonistas suos quærere, quibus inuite respondere se testatur. Obiicitur stulte laudatum Platonem Apuleio mago; & Platonici magi fuisse probantur. Diabolum per Paracellsum resuscitasse Chymiam, horribile mendacium. Testimonium Augustini de Trismegisto ex Ficino calumnia deprauatum est. Ridicule de altero Mose

Defensio Baucyneti.

Nota vtræ dictionis leuitatem.

*Qualitates
Stoicorum
Substantie.*

Opium.

Amaror.

Mose responderi Riolanus, cū de ipso quæstio foret, qui Israelitas ex Ægypto duxit, esset ne Hermes. Redarguitur & de Democriti cæcitate & melancholia. Non sequitur excæcuisse; Ergo non fuit chymicus, cum prius exerceat artem potuerit. Qualitates tantum essentielles, non omnes vocari à Stoicis substantias falsum, ut qui etiam virtutes appellarunt corpora: Galenum Stoicis idem dicere falsum. Galenus contra Stoicos scripsit qualitates incorporeas esse; Chymicos veros improbare ordinaria remedia, falsum & calumniosum. Notatur & alogia de contrario in contrario inexistente. Argumenta pro opii frigore expenduntur. Ob hoc ebat amaror, quē Riolanus ex Scaligero negat semper à calore esse; Et tamen tres sapores amarum, falsum & acrem à calore exoriri tradit, putida contradictione. Amaror. Amarus sapor est et summus index vincētis caloris, iudice Riolano. Is in opio excellit. Opium ergo calidum, non frigidum. Si ei aduersatur Castoriū manifesta & occulta vi, opium quoque tale. Contraria n. genere sunt idem. Vinum non est opii alexipharmacū, quia manifesto calore agit; sed ea ratione, qua etiam aliis venenis aduersatur de quibus Diosc. lib. 5. c. 11. Non si symptomata frigoris conitantur venena, frigida ea iudicanda sunt. Non si amarum quid est, statim calidum, cum etiam refrigere alia de causa possit, ut amarum Intyba fibris. Opio remedium est etiam acetum, teste Diosc. Aëtio, Paulo, &c. Qualitates essentielles

tiales de suo subiecto migrare in aliud ἄλλοθεν.
 Proprium enim inseparabile est. Qualitas
 purgantium potest lacti communicari, sed nō
 proprietas, vt, cum lupulus seritur inter elle-
 borum, Tithymallum, &c. Si temperies est
 forma, aut principium formæ iuxta Riolanū,
 & efficacia est à temperie, debet capra scam-
 monium pasta eādem habere formam, quam
 scammonium: quod absurdum. Si non cor-
 rumpitur temperies scammonii tot mutatio-
 nib. in capra, min⁹ corrūpi potest chymicis ex-
 tractionib. Illud censor putat. Et hoc ergo &
 per consequens calumniatur chymiam. Si co-
 ctionib. & infusionib. Riolanicis nō perit, mi-
 nus Chymicis. Accusatur candidatus fugæ
 multorum (victum se agnouit. Ideo non re-
 spondit.) De nutrimento falso. Nihil aliud ali-
 quam succum primigenium, falso sumitur, cū
 & carnosa substantia alatur & aqueus humor.
 Si nutrit pingue, macrum non nutrietur, quia
 per similia nutritio. Oleosus sapor à pingui
 differre nō videtur. Scaligero pingue ne sapor
 quidē est, sed affectus, nisi & macredo sit sa-
 por. Non si oleosus humor primigeni⁹, statim
 dulcis. Alius dulcis, ali⁹ pinguis sapor. Pingue
 & oleolum potius carniū, quibus alimur, con-
 dimentum, quam alimentum est. Pauci n. est
 nutrimenti: Dulce plurimū nutrit. Dulcis sa-
 por mediocris est, pinguis tenuis. Differūt er-
 go substantia. Notatū contradictio candidati
 & Riolani. Solis dulcib. omnia viuētia nutriū-
 tur; & quædam non solis. Rara non possunt
 dici,

*Pingue non
 sapor.*

*Idiosyncrasia indi-
viduales for-
tuita, non
perpetua.*

*Non si elici-
untur tria,
vel plura, ex
eis concur-
rentibus, tan-
quam ele-
mentis asse-
runtur con-
stitui.*

*Riolanus
confusus
vino.*

dici, quæ sunt species generis sui, nisi mon-
stra. Idiosyncrasia quidem non labefactant a-
xiomata, at nutritio per se ea eo non pertinet,
sed est specierum continentium individua; Cō-
stitutiva misti non sunt actu in misto; Et sic
nec sales. Aliene ergo disputat candidatus, &
fingit sibi thema oppugnandum. Licet sal infir-
potentia, tamen recte secerni dicitur, autore
Aristo. & Galeno; Candidatus nihil habet ad
argumentum. Fernelius calcem & proprium
salem elici ab Alchymistis ex omni misto scri-
psit. Ergo constituit omnia, ex sale & calce; ut
qui salem, sulphur & liquorem eliciunt. Nu-
gæ. Impertinens est distinctio artis & naturæ.
De coitione ad effecta & auxilio mutuo disse-
rendum erat. De aqua vitæ vini. Si ea sit ex ma-
teria vini, quæ erat potentia: Natura autem
ex potentia actum producit, non ars, cuius est
componere, ut vult Riolanus; Necessè est na-
turam facere aquam vitæ, non artem: Et sic a-
quam vitæ esse rem naturalem. At est & opus
factitium. Hæret sic captus sophista, qui con-
tendit opera chymica esse mere artificialia
prædita non naturali, sed Mathematica for-
ma. Remedia chymica alterant, purgant, &c.
Ea Rioloano sunt mere artificialia, & habent
formam mathematicam. Ignis artificialis agit
natura sua. Ergo potest instrumentum esse ad
naturales formas producendas. Non sunt spo-
liata calore & temperie sua, quæ easdem actio-
nes post edunt, quas ante. Ridiculum est di-
cere chymicos spoliare res sua conformatio-
ne, cum

ne, cum Riolanus neget naturam egere con-
formatione partium, quia contenta sit sua
temperie. Scaliger & Rhondeletius viri cele-
berrimi, bene comparari cum Arist. & Gale-
no possunt contra crimen Riolani. Aristot. 1.
Eth. 6. Veritatis causa etiam nostra decreta e-
uertenda iudicat, tantum abest, ut cum ami-
cis errandum potius censeat quam cum aliis
bene sentiendum. (Chymici malunt opinio-
ne Riolani cum Hermeticis philosophis, qui
ut Mesues ait, arcana rerum manifestant, er-
rare, quam cum eodem Riolano sua opinio-
ne bene sentire. Malunt cum sapientibus errare
ut putat vulgus, quam cum multitudine sophista-
rum, qui sibi videtur sapere, vere sentire: malunt
cum spiritu Sancto stulti esse, quam cum pa-
ganis, ut opinantur, sapere. Est enim stultitia
Dei ut mundo videtur, sapientia; & quæ sapi-
entia est mundo, ea est apud Deum stultitia.)
Non est vir honorandus præ veritate. Plato 10.
de Repub.

*Riolanus
Riolano
confutatur.*

Mentis imbecillitas est, ait *Aristotel.* di-
misso sensu (in sensibus quæ sensu iudican-
da) rationem quærere, quod de aqua nutrien-
te pisces fecit Riolanus, Rhondeletio experi-
entiam sensibus notam proferente. Assimila-
ri non posse viuenti, quod non vixit, falsum.
Sensus conuincit aqua alii etiam solidas partes
piscium, non humiditas tantum. Potentia viue-
re, quod nunquam vixit, non est falsum, sed ve-
rum, exemplo aquæ. Quod vixit, seminarium
præcedentis vitæ perdidit. At retinuerit, non

G tamen

tamen consequens est potentia non viuere, vbi nulla fuit præcedens vita. Si aqua nutrit humidam viuentis substantiam, vixisse Riolo eam necesse est, quia ipsi sola quæ vixerunt, nutriunt. Producit Rhondeletii sententia de calore & saporibus & mistione aquarum, in quibus viuunt animalia: Item quod solidæ quoque partes illis aquis nutriantur. In syllogismo: Magis distat viuens à non viuente, quam viuens à viuente; At quæ vixerunt, multa non nutriunt. Minus ergo quæ non: maior est sophistica, secundum quid. Distantia est vitæ & non vitæ: In cæteris potest esse consensus, ita vt maior sit dissensus viuentium inter se, quam viuentium & non viuentium (vt aer & viuentia; sic aqua, &c. magis consentiunt, quam venenum scorpil & homo) viuere, non viuere nihil ad rem, cū de nutrimenti materia quæritur. Quod viuut, nō eā nutrit, quā viuut, sed quā est aptū fieri simile. (Ridiculum est, si dixeris plantas quoq; debere viuus nutriri. At homo viuut vitam stirpium primum; & postea nutritur naturaliter per analogiam, &c.) stirpes fiunt & nutriuntur elementis auctore Galeno. Ridicula ratio est: Bruta debent ali carne non plantis, quia minus distat brutum à bruto, quam brutum à planta: Ita & illa. Temere antilogia obicitur Baucyneto dicenti; aqua non viuens nutrit, & aqua habet principium vitæ, quia ex ea fiunt vermes & eadem nutriuntur. Obicitur Riolo candidato contradictio, vt pote cui

a. Gen. an. 3.

Solis calor

te cui aqua non nutrit sed aquea, & tamen nu-
 trit humida, quia humidum humido repa-
 tur. Aquam circa locum animalium simpli-
 cem esse, vt nutrire nequeat, falsum. Aliud E-
 phemerum Aristotelis, aliud pyrausta, quæ
 stulte confundit Riolanus, cuius de pyrausta
 negatio tollitur assertione Aristotelis, Scali-
 geri, & Agricola. Calor moderatus solus vi-
 talis. Bene, si sui generis est; qui ad alterum
 potest esse immoderatus. Non tamen solus
 generat & nutrit, cum calefaciat tantum, con-
 greget homogenea & tenuer. Instrumentali-
 ter ex accidente facit alia. Membra nec gene-
 rat, nec nutrit per se aut principaliter, sed ad-
 iuuat. De quinta essentia suū signentū oppu-
 gnat candidat⁹. Chymici, p⁹bab⁹ l⁹is loquentes
 non dicunt purū cælum esse, sed analogicum
 corpus, vtpote mistum & corruptibile, sed e-
 lementis purius nobiliusq;. Tale quod est, cœ-
 leste dicitur. Vana est genitoris spiritus cum
 chymico comparatio. Chymic⁹ & naturalis est
 & artificialis, ob concursum duorum efficien-
 tium. Non autem omnis species Chymica est
 spiritus. Imperite garrit Riolanus chymicas
 species nomine spirit⁹ exagitans. Spirit⁹ chy-
 mic⁹ calore est immoderat⁹; Falsum de omni:
 Falsum & de v⁹sione & destructione. Essen-
 tia vnionum recte parata potest dari scrupula-
 ri quantitate. Spiritus vitrioli arte paratus, &
 vsurpatus tutior est colocynthide. Corrumpunt
 ehymici crasin quorundam. Quid tum? At ex
 dissolutione emergentia tunc recuperant a-

(qui certe
 nunquam
 vixit) & a-
 nimalium
 non modo
 qua semine
 continentur,
 verum etiā
 si quid excre-
 mentis sit,
 quanquam
 diuersum à
 natura, ta-
 men id quoq;
 principium
 habet vita-
 le.

Q. Essentia.

ctum proprium, & naturalem, qui prius præsentia formæ misti abscondebatur, latitabatq; in potentia. Probatur actione eorum nativa. Spoliari falsum. Proprietates specificæ formam sequuntur. Contrarium est huic: qualitates de proprio subiecto in aliud migrant. Non habent formam in alio, sed in suo. Si sequuntur formam, non migrant; si migrant, non sequuntur formam. Si crimen est chymicos formam misti dissoluendo destruere, crimen est totius mundi. Non ubique ignium vis adhibetur. Empyreuma materiæ dispositione fit magis quam ignis (exemplo est aurum & cætera metalla, quæ excoquuntur, purgantur, liquantur, &c. multis ignibus.) Artifex Chymicus non brute admouet ignem, sed scienter graduando & determinando. Destillamus sole, fimo, aqua frigida. Non tantum vrendo, sed & elixando operamur. Chymicus essentias eliciendo & principia vel elementa parando, soluit potius, quam destruit. Solutio quia occultam Dei potentiam manifestat, non est in Deum & naturam contumeliosa. Idem est pharmacopœi Parisiensis flagitium, si est Chymici: Ex vuis vinum facere est perficere opus Dei & naturæ. Ideo ratio & instrumenta collata sunt homini. Perfectum in sua forma quid est; Est aliud ad vsum, cuius respectu illud imperfectum. In Gallicam nationem & eruditissimum quemque (imo sapientes ab initio Alchymia vsque huc) contumeliosa est scriptio scholæ Parisiensis, apud præsentis & futu-

Schola Gallica Galliam contumelia afficit.

futuros. Maieſtatem Dei prædicat quidem quod apertum eſt: ſed non minus, quod ex occulto producit. Harmoniam elementorum admiſta prædicamus. Eſt Harmonia elementorum, tanquam partium mundi: ſed cui præferenda altera in miſtis vegetalib. animalibus, mineralibus omnem admirationem ſuperantibus. Maior eſt admiratio ex principio formante (cuius vi manus eſt manus, os eſt os) quam materiam componente. Riolo tandem opponitur Zuingerus. Haſtenus hiſtoria ex ſcriptis uſque ad pugnam cum Libauio, quam hiſtoriam ideo repetendam cenſuimus ut totum certamen oculis iudicantium, ad quos forte non peruenerunt libelli, ſubiaceret, poſſetque de victoria accuratior inſtitui cenſura.

C A P V T II.

Narratio Rioli in veſtibuſo Ma-
nia.

I. **Q**uercetanus non ita pridem amice & familiariter ſcribitur cum medicis Pariſienſibus exercuiſſe medicinam. Laus hæc Quercetani præclara eſt. Conſenſum enim iudicat non in affectu tantum, verum etiam in arte principiſque, quæ qualia ſtatuerunt Pariſienſes, ea neceſſe eſt etiam ſtatuiſſe Quercetanum. Quomodo enim ex diſſentientibus principiis potuiſſet familiariter & amice cum eis, exercere medicinam? Teſtimonium hoc ab hoſte ha-

Nota mendacis narrationis puncta.

Quercetani dogma:

G 3 bet

*medicina ab
hoste testimo-
nium habet.*

*Nota impu-
dentissima
mendacia.*

*Medicina
precipua
chymiatro-
v. m.*

bet Quercetanus, quem patet vere scripſiſſe in deſenſionis præſatione, ſe perpetuo fuiſſe ante facinus apologeticum cultorem Riolani & collegarum, nec ullius offenſæ autorem: honorificam eorum ſeciſſe mentionem; In conſultationibus nulum non candidi amoris erga ipſos argumentum præbuiſſe: nunquam ſe à regia illa lataque dogmaticorum via deſlexiſſe, nec quicquam nouationis ſtudio, aut immutationis Hippocraticæ medicina protuliſſe, &c. 2. Riolanus ait, Quercetanus pro veritate principiorum chymicorum, ſalis, ſulphuris & mercurii, librum ediaſſe, eumque ſingulis inſcripſiſſe nominatim. Titulus libri eſt: Iosephi Quercetani Conf. & Medici Regii liber de priſcorum philoſophorum veræ medicinæ materia præparationis modo, atq; in curâ diſ morbis præſtantia. Hunc dedicauit Pomponio Belleureo & Nicolao Brulando. Nulli hic medici. Nihil de principiis ex inſtituto. Sic enim loquitur in dedicatione: In hoc conatu meo uſque adeo nervos viresque contendi & exeraui, ut nihil non DE VTRAQUE MEDICINA, quæ nunc apud pleroſq; excolitur, & magna laude in uſum venit ex HIPPOCRATICA & TRIMEGISTANA ſchola proſecta ſagaciſſime & magno labore exquiſierim, nec nō quicquid arcani ex utriuſque penetralibus effodi potuit, erudierim & extorſerim.

In præſatione ex quartæ ſectæ principum ſententia refert de eſſentiis præter elementa & cræſes vulgares. Medicinam eorum eſſe eſſentiam quandam artiſticiola præparatione ex rebus omnibus ſub cœlo erutam, quæ ſit vitale bal-

le balsamum ad præcauendum & curandum. Hoc ipsum etiam in libro inuestigatur, & cōfistitur ex essentia vini & auro: & dicitur sali potissimum conuenire, in quo tria principia, vt scribitur, c. 3. *Subiectum medicinae appellat aurum animatum, & c.* cōsequenter igitur mētio fit principiorū trium; per se vero & principaliter, nequaquam. An vero alius quidam liber est intelligendus? Imo ille cui opposita est apologia, qui non est alius, quam iste de materia medicinae philosophorum priscorum capitibus 8. constans. In censura nominatur liber de materia & præstātia veteris medicinae. Cōsilia dedicauit medicis. Primum de arthritide & calculo Riuiero; alterum de lue venerea numero professorum Parisiensium simul, sed de hoc cōsilio ne verbum quidem est in apologia & cæteris scriptis, quantū memini. Narrator ergo ille statim in primo limine lugmaniae morbum prodit. 3. finem editionis addit; vt *schola procures irritaret*. Mendacium: quod refutat Quercetani dedicatio. 4. *Calamum ait strinxisse in remedia Parisiensibus vsitata*. Mendacium. In cōsiliis proponūtur eadem: Eadem in pharmacopœia. In præfatione & libro ex sententia Hermeticorū disputatur de vniuersali quadam essentia præter elementa & Galenicorum crases, quæ ob hoc non abiiciuntur. 5. *Confirmando sua refutauit Hippocratica medicinae principia*. Mendacium. Non confutauit; Imo in illis potius sua quærit, vt patet aliunde. 6. *Methodum nobis familiarem in con-*

semtum adducere tentauit. Mendacium Riolanus ipse amicam conuersationem agnouit, & Quercetanus in defensione de ea protestatur. Momordit Riolanum pessime actorum conscientia, & inuidentiæ vipera. Putat enim sibi detrahi aliena laude. Sed liberale ingenium Quercetani sputa purulenta Riolani lingere noluit: Iustitia vero suum cuique relinquit. Quin sine riuali teque & tua solus amaris. 7. *A Decano pro more conuocatum collegium rogauit.* Mendacium. In censuris extat vox Demandauit. 8. *Me.* Mendacium. In censuris est: CENSORES. 9. *Candide referrem.* Cur ergo tu tam atre retulisti? Cur tam liuide, mendaciter, contumeliose, peruerse, sophistice, ignominiose explicasti relationem? Cur scripsisti APOLOGIAM, & non renunciationem vel relationem? Quis offenderat Hippocratem & accusauerat Galenum, ut essent defendendi? 10. *Quid referre debuisti?* Si quid ex isto libro detrimenti caperet Respublica. Mira sollicitudo, & cæcitas humanarum mentium. Si noluit schola rem publicam capere detrimentum, debuit te cū scriptionibus & renunciatione tua ad coruos mittere. Ita cauisset bene? Quod detrimentū illa timuit, eius tu causa es, tu autor turbarum, & ignominia, quæ in scholam istam celeberrimam redundat inter præsentis & redundabit apud posteros. A Quercetano nihil periculi erat, præsertim medicorum Parisiensiū honorem ingenua inscriptione, & societate consultationum amica, ut tu ipse fateris, promouen-

Spurii Galenici in schola Parisiensi suam euerunt suam curarem publicam.

mouente. II. *Quid quæso renunciaſti?* (Tibi tribuis quod cenſura ſcholæ pluribus, quæ eſt tua arrogantia.) *Non tantum nobis iniuriam fieri.* Quomodo iniuriam, ſi honori veſtro ſigillatimque nominibus inſcripſit? Quid eſt iniuria? Nempe non loqui ad ſaliuam tuam? At Quercetanus non erat veſtrum mancipium. Inſcripſit vobis vt iudicaretis, non vt rabie quadam inuſitata perſequeremini. Liberum erat recipere vel abiicere. Quid opus inſectatione publica? Vos Quercetantum affeciſtis iniuria, & multis conuitiis proſcidiſtis. Huius erat de vobis conqueri. Ex affectu & prozeſſu pendet iniuria; pro Quercetano eſt præſumptio iuris ex facto euidente. 12. *Sed etiam clanculum*: Nempe non exhibuit prius videndum ſcriptum, quam typis mandaretur, id quod prohibuit modestia. Inſcripſerat enim medicis iſtis, quod cum volumus facere, non ſolemus ante oſtendere, ne arrogantia corrumpat gratiam, Qui clanculum dum publico ſcripto? Qui clanculum ſi nominatim vobis inſcripſit? Qui clanculum, id quod vulgatum pridem erat per totam Europam? Obſeruas decorum Maniæ. 13. *Quid clanculum? Induci quartam ſectam.* Proh facinus. Peccaſti Quercetane. Fateor. Deuiſti ſeptimam aut decimam, vel quouis numero dicere. Nam quilibet pene medicus ſuo ingenio curat; quælibet regio ſuo. Alii ſunt Ægyptii, alii Syrii, alii Chineſii, alii noui orbis, alii Turciæ, &c. medici, & tamen medici omnes. Rulan-

G 5 dus

*Aut prima
ponenda est
Hermetica
medicina,
aut perfecta
quocunq; sa-
ne numero.
Est n. anti-
quior princi-
piis, veritate
inventionis,
est perfectior
Galenica &
Hippocrati-
ca tractatio-
ne, &c.*

us cum aliis Logempiriā statuit præter quatuor. Potuisti minimum quintam ponere Hermeticam. Male fecisti, quod numerasti quartam. An non succurrebat tibi vox PRIMÆ? Hanc iustissime omnium dixisses, quia priscorum philosophorum ante Galenum & Hippocratem medicinam proposueras. Das merito pœnas. Quid autem fecisses, ô schola, si methodicam, vel empiricam reduxisses? An etiam tunc insaniuisses? Si tres sunt sectæ; illas connumerare oportet. Nam probas duas? Nō inquires. At non sæuis in eas. Quid quarta est merita? Galenus tot numerabat.

Num par erat & Quercetanus tot? Quid si Galeni tempore fuisset quarta, sed inter Chaldaeos, Ægyptios, Arabes latitasse? Neque enim verisimile est orientem & meridiē caruisse medicina ante Galenum. Si sciuisset orientem & meridiem, tandemque etiam occidentem Arabum medicinas habere vel recipere, nescio an non tunc statim fuisset plures positurus. In Germania vidimus paucis tempore multas. Si Lullii cœlum spectes, ubi per infusiones fiunt medicamenta, iterum prodit alia. Vidimus qui aceto curaret omnes. Et quid opus est multis? Altero Plinio indigeris. 14. Quam quartam inducere voluit? *Ab Hippocratica non tantum principis (cal. humi, frigi. sic, seu humoribus) sed etiam morborum causis, signis & remediis differentem.* Calumniam hanc accusationem esse satis apparet ex Dogmatico Quercetano, & tam

*Ridiculum
est arrogare
sibi assertio-*

& tam Hippocratico, vt nemo pene magis. Non abiicit Hippocraticam medicinam: Sed in ea inuestigat aliquid occultius, quam cer-
nunt vulgi oculi. Est ex numero eorum, qui arcana in rebus manifestant, studio anti-
quissimo, vt ex Mesue apparet. Retinet, vi-
det, laudat Hippocratis humores, similes partes, solidas, humidas, spirituosas; Ellebo-
rum, esulam, & reliqua omnia in quantum vsu & experientia rerumque consensu vera
deprehenduntur. Quid enim est apud Hip-
pocratem quæso veri, quod non recipiat? At Chymicis oculis, non Riolanicis ea in-
tuetur. In quatuor humoribus agnoscit essen-
tias; agnoscit in partibus similitudinibus, agnoscit
in medicinis. Tu ipse scribebas ad Turque-
tum nulla alia re differre vos à Chymicis,
quam præparatione. An vides mendacium
tuum? Chymici idem Rhabarbarum habent,
quod tu. Sed aliter intuentur quam tu; aliter
iudicant. Si resurgeret Hippocrates & fa-
cultates poneret, non in elementis simpli-
cibus externis, sed in saporibus, & horum sub-
iectum quod est succus, separaret à fecibus, &
sic ad vsum transferret, te iudice foret trans-
fuga. Ita si de membris differeret vt Aristo-
teles aliquando, qui aliquid diuinius in illis
inuenit, quam sunt dicta elementa, idque se-
gregaret; transfuga esset. Si omnes mor-
bos per spiritum faceret & sanaret, propo-
sita spiritali essentia in mistis occultata, de-
superet, scilicet. Tu spiritum nullum nosti a-
lium,

*rem medicam
na Hippocra-
tica qua ta-
men partim
ne intelli-
tur quidem,
partim reii-
citur, partim
negligitur in
praxi concu-
cata autori-
tate Hipp. &
Galen.*
*Nota. Sinul-
la alia re Her-
metici ab
Hippocrati-
cis differunt
quæ remedio-
rum præpara-
tione, falsum
est Hippocra-
ticam à Quer-
cetano deleri
nisi & Hip-
pocratici sint
in alios mu-
tati.*
*Hipp. in lib.
de flatib. o-
mnes mor-
bos oriri ex
spiritib. docu-
it, sed ob id
principia hu-
moresq; non
abiicit, vt
Paracelsici
solent.*

Si sciremus
quæ nam
essent illa
vincula à
sathana ne-
ra habere-
musq; sol-
uendi pote-
statem, alia
ratione cõ-
stare medi-
cinam pro-
culdubio
fateremur.

lium, quam quo ventres murmurât, & inflan-
tur arteriæ, nerui, partes naturales: Sed Hip-
pocrates ille Democriti Chymici discipulis
aliter interpretaretur sua verba, tibi que infl-
geret alapam, iubens non in cortice hære-
re, sed oculis à Platone mutuatis in rerum inte-
riora intueri. Si saluator rediret, & Epilepsias,
hydropas, scabiem Iobi, &c. ad sathanam re-
ferret, *f* quia causam narraret aliam, explode-
retur. An non putas multa esse abscondita no-
bis, & cum actiones fiunt per medicinas, ali-
ter fieri quam putamus? Et fors omnes, qui
digladiantur de vi purgantium, à vero aber-
rant? Differimus de rebus, ut possumus scili-
cet, & ascribimus sensilibus, id quod societa-
te sensibilium peragitur. Dicimus refrigerare
enduiam, quia ope qualitatis sensibilis agit.
Interim fundamenta veriora latent intus, i-
psaque essentiali succo iuuat epar & proinde
membra cætera; Promouet excrementitium
serum & alia peragit non frigore, sed viribus
essentialibus. Sed attende argumentum ex te
pro Quercetano:

*Quæ medicina ab Hippocratica differt principiis,
morborum causis, signis & remedii, ita ut non
possit vtræque simul esse, ea est damnanda.*

*Medicina Quercetani non differt ita. Ergo
Quercetani medicina non est damnanda.*

Probo minorem: quia differt habitudine ex-
terna, idque ex parte tantum. Nam Querceta-
nus integra quoque & dictionem ipsam Hip-
pocratis recipit. Deinde ubi nominat Hippo-
crates

crates cor & elleborum ; Quercetanus hæc idem nominat , sed essentialiter intelligit, quasi virginem sisteret vestimentorum lenocinio nudatam.

Sic Aristoteles aliquando differit de manu, oculo & cæteris organis, quanquam intellectu interiore ; Chymicis comprehendentibus analogia quadam simul interius subiectū in quo fuit illa formalis ratio ; tantumque exerpentibus ens medicinale. Est vbi essentiam cum cortice commendamus ; Est vbi essentia solam, Dioscorides, Plinius & quicunque de medicamentorum materia scripserunt, non tam ad visibilia accidentia respexerunt, quantum ad interiorem potestatem in parte essentiali. Quorsum enim commendarent Rhabarbarum in quo nihil est Rhabarbari ? Discis hinc cæcitatem tuam & temeritatem scholæ in proscribendo Quercetano. 15. *Quibus positis non potest stare quam profitemur dogmatica.* Bene renunciasse, si non errassey in antecedente, quo abnormiter es mentitus & non retulisti fideliter ; decepisti que totam scholam turpiter. 16. *Audita renunciatione & rationibus diligenter subductis, &c.* Qua de causa quæso conuentus est institutus ? vt decerneretis, hoc est, iudicaretis causam Quercetani. Iudicium antecedit notitia, atque vbi est controuersia de facto, necesse est audire etiam alteram partem, quomodo Romani suas horas concesserunt Reo, suas Actori. At vos inaudito Quercetano statim decretum fecistis, schola nimium tibi credi-

credidit. Tu falsum retulisti. Te oportet mala fides pœnas dare, quas rationes subduxeritis & qua diligentia, arguunt purulentissima rudissimaque vestra scripta. Tua te conscientia conuincit falsi, vt qui mutato aduersario causam versute plerumque soles mutare, vt apparet. 17. *De reuit schola Quercetani librum indignum esse luce.* O facinus indignum: sed tamen pene fatale. Cui enim inscriptum dicebas librum? Scholasticis nominatim singulis. Et vos ergo estis indigni luce, si sapiet Quercetanus, faciet iuxta decretum vestrum, & iam malos crabrones in specu Platonium præcipitabit. Vtinam vero istud vel non iudicasset schola, vel tu non scripisses. Nam plurima bona sunt in illo libro quæ longe digniora sunt luce quam cõmentationes furtiuæ Rioli in abditas causas, de methodo, de chirurgia: Et tota illa purulentia quæ in chymicos est euomita. Bona plurima qui damnat amicus est malorum, hostis bonorum. Loquitur autem de bonis res ipsa. 18. *Decreuit schola librum perpetuo silentio esse obruendum.* Forte euenisset hoc, si tacuissetis vestris clamoribus, apologiis & scriptuunculis excitastis totam Europam. Quo maiore honore potuissetis ornare Quercetani hostem vestrum, & alios chymicos. Mediocriter notus erat Quercetanus, & quidem notior quam illi scholastici obscuri. At vos nobilitatis eius nomen in tantum, vt incipiat omnibus esse in oculis: vos vero iniuria vestra ad tartarum præcipitat. Mira conu- si
for-

Parisienses
oppressuri
Quercetani
librum in
lucidissima
luce collocat.

fortunæ. Quercetano quælitæ sunt tenebræ,
at eis obruuntur hostes ipso ad astra emergē-
te. 19. *Venit illi in auxilium Turquetus.* Mendaci-
um. Pro suo honore & veritate Chymica scri-
psit. Si tu non vexasses Turquetum, adhuc à
publico in hac causa abstineret. 20. *Phaëthon
ille sua temeritatis pœnas dedit. pœnitet & pœnitebit,
&c.* Nihil credo mendaci. Longe aliter ad me
Turquetus ipse, qui nisi publicis & priuatis
negotiis derineretur, animum sibi & vires esse
ad defendendam etiam porro chymiam di-
ferre ostendit. 21. *Scholam celeberrimam conuitiis
proscidit.* Mendacium. Non de schola agitur,
sed de Chymicæ condemnatoribus quibusdā,
medicorum titulum præ se ferentibus. Anne
numerus ille virorū medici collegii est scho-
la solus? Schola est celeberrima; sed vos dāna-
tores in ea valde obscuri. Utinam ad scholæ
vestræ celebritatem respexissetis, & nulla ma-
cula eam inquinassetis. 22. *Quercetanus nouum
librum pro veritate suorum principiorum publicauit.*
Titulus libri est. Responsio aduersus calumni-
am anonymi (Riolani) ad veritatem Herme-
ticæ medicinæ ex Hippocratis veterumque
decretis, &c. Agit in eo de principiis quidem,
sed non solis. 23. *Nonne tu es ille ipse Libanius qui
in scripta tua retulisti eum non videri tibi sanæ men-
tis, qui tam ineptum propositum defenderit? Nonne
tu es ille ipse Antigramanicus. &c.* Sum equidem:
Sed tu nondum conuicisti Quercetanū, quod
cum Gramano eandem amplectatur senten-
tiam. Hic defecisti. Tu rudior es, & stultior
quam

*Libavius
aduersatur
Paracelsi
imposturis,
non Alchy-
mie. Paracel-
sum de bonis
laudat, in
malis refu-
tant.*

quam vt possis discernere inter Gramanum & Quercetanum. Sum ille Libavius qui Dei gratia potest stoliditatem paracelsistarum impostorum redarguere: Sed sum eodem Dei beneficio etiam ille Libavius qui medicos tuæ scholæ errantes, & teipsum queat castigare. Est aliquod inter extrema medium. Hoc tua schola observaret, si sciperet. 24. *Non credidisse quod erat in ore omnium, Libavii versatile esse ingenium.* Si in ore omnium, num etiam in ore eius qui doctissimum appellabat Libavius? Num in eius qui scripsit se à Libavio trāsscripsisse argumenta? Num etiam Harueti, & Baucyneti, & Quercetani? Sed tibi non est nouum mentiri. Versatilis sic sum vt veritatē sequar non personas. Si Riolanus veritatem docet; adiungo me Riolano; si falsa defendit, discedo, & si id petulanter facit, etiam aduersor. Tu vero vertumnus es: idque non arguo **ORE OMNIUM** (quos non curo. Est enim vituperium omnibus placere) sed tuo ingenio cuius viam effigiem scriptiunculis pluribus in publica mundi taberna proposuisti. 25. *Nisi hanc vulgi (Quid feci?) & Doctorum hominum opinionem hoc scripto confirmasses, &c.* Si docti sunt, legent & intelligent scripta. Si non delirant, suntque tui similes. Spero vero iustius iudicatuos bonos de Libavio quam tua schola de Quercetano. A te laudari nolim. 26. *Miris laudibus in cælum effertur, qui non ita pridem desipere tibi videbatur.* Mendacium. Tuum vero est id crimen, qui non ita pridem doctissimū,
iam

iam inter feces populares deiicis, non honestius nimirum tractans Libanium, quam Fernelium, Rhondeletium, Scheckium, Rulandum, Curzum, Scaligerum, Quercetanium, Turquetum, Haruatum, Baucynetum & totum chymicorum veterum, recentium, presentium & futurorum collegium, qui discipulos habent, quorum tu minimi ne cacula quidem & sufflo aut carbonarius esse potes. Ita es ingenio. Misericordia potius quam odio erga te affecti sumus. Vtinam sapere disceres, veritatis causa ingredimur in hanc palæstram. Tuo nomine ne manum quidem verterimus. 26.

Quercetani secundus liber prioris assertor iterum à schola damnatur. Falsum; Factio hostilium medicorum damnauit, non schola: Et damnauit relatione tua absque cognitione iusta causæ & absque accersito, quem Parisiis habebat, proculdubio Quercetano. Bella damnatio: Riolanus renunciavit sic: Audita renunciatione iudicat, &c. 27. *Ne quis autē tibi similis, hoc est,*

ad contradicendum paratissimus, &c. Nempe paratus sum contradicere contradicentibus veritati, & docere discendi cupidos; pertinaces conuincere. 28. *Existimaret omnem Alchymiam damnari.* Quid damnatum sit, mox in lucē producam ex tuis disputationibus. Ne in mania quidem aliud agis quam quod te agere & vidi, & intellexi. 29, adiecit; *Alchymiam illam se proferibere quæ ab Hippocratis medicina principiis, morborum causis, signis, & remediis tam longe distat quā*

cælum à terra. Imperite certe & stulte. Appellatur

*Schola negas
sape à se da-
mnari Al-
chymiam.
Sed recla-
mat suppli-
catio, apolo-
gia, censura,
Aut iturque-
tus, & omni
no omnia
scripta in
hac causa.*

H lantur

*Stulta da-
mnatio me-
dicorum Pa-
risiensium.*

lantur interdum chymici illi medici qui chy-
mica tractant, & in usum vertunt. Hinc &
chymica medicina, chymiatría: sed nomen Al-
chymia singulari arti debetur non medicinæ,
quæ si damnanda est suo non alieno nomine
est damnanda. Deinde cum Quercetanus non
de Alchymia scripsisset, licet eius in decursu
tractationis fecisset mentionem, sed de mate-
ria medicinæ priscorum philosophorum, quæ
vesania vos induxit ad damnandum Alchymi-
am? Hanc tu minimam partem pharmaceuti-
cæ vocas. Estne hæc medicina tota? Querce-
tanus medicinæ vocem etiam usurpat de sin-
gulari & sensibili materia virtute vniuersali in-
structa. Si hanc oppugnat, cur Alchymiam
quæ ars est, iniuria afficitis? Ecce iudices &
damnatores qui rationibus diligenter subdu-
ctis, ignorant quid sit illud quod damnandum
susceperunt. Sane compedium non est suffragiorum
& iudiciorum, si quis inconueniens in aliqua
arte proponat, ne opus sit illam artem discere
& ex propriis principiis, quod requirit philo-
sophica disceptatio & non sophistica mania,
cum autore opinionis agere, ARTEM VNO im-
petu damnare. Equum erat talionis lege er-
ga vos expectari chymicos: nec deerunt for-
tasse, qui vos egregie multabunt. Queretis
patronum; sed non inuenietis absque Liba-
nio, cui si, Rictiae, pennas reddere deberes,
qui retineres tum? 30. *Proscribere Alchymiam
quæ distat ab Hippocratis medicina tam longe quam
a terra cælum.* Damnatis figmentum vestrum
leu

seu phantasma. Nam Quercetani medicina & Alchymia non est eiusmodi. Si dicis esse; calumniæ te conuincit liber eiusdem. An subest verbis aliquid arcani? videmini sane lactucis delectari vestris. Nam cœlum chymicum continet astra, seu essentias cœlestes. Hoc damnatis. Terram autem vestram obscuri & terrei nani amatis, Gaudete deliciis vestris. 31. *Censuram non dirigi in Doctorem, sed in doctrinam.* Parcitis certe Doctoribus, si ea voce designantur personæ; scilicet. Qua non contumelia & contumeliis laceratis Quercetanum, Turquetum, Baucynetum, Haruetum, Libauium, Curætum, Rulandum, Scheckium, Rhondeletium & alios summos viros? Notabo infra illud tuum: *Non Quercetani causa hic agitur, sed Alchymia:* quo tu vis doctrinam tangi, non Doctorem. Nimirum es simplex. Non quidem accusaris quod hic Doctorem notaueris; sed tamen nefarium est mutare causam Quercetani, quæ non erat alia quam res scripti eiusdem de medicina prisca; in causam Alchymia quæ a Quercetani medicina ita distat vt ars integra a speciali artis exemplo, siquidem voce medicinae utitur materialiter. Doctrinam damnatis. Cur non & Doctorem? correlata sunt simul. Tam stupidus es ruz factionis aduocatus, vt non possis recte loqui. Nos & doctorem & doctrinam eadem nota notamus: Personæ parcimus. Scribimus in delirantes Doctores & doctrinam deliram simul. Riolani persona talis esto qualem se depinxit ipsa. Scapharæ

H 1 voca-

vocamus scapham. Disputatio adulari nescit,
 contra scholā, hoc est Academiam, & faculta-
 tem medicam absolute & formaliter acceptā
 nihil dicimus; sed contra malos in ea Docto-
 res doctrinamque stultam. Num sat habes? 32.
*Quercetanus propriis viribus diffidens opem imple-
 rat Baucyneti & Harueti, mendacium.* Ipse te con-
 fecit suis armis. Aurelianenses te & tuis sociis
 doctiores longe medici, indignitate rei, & a-
 liorum monitis commoti ad pugnam contu-
 lerunt manus. Id patet ex ipsorum libris, qui-
 bus tibi sunt vnguis in oculo, & flagitiorum tuorum
 monumenta sempiterna. Ad commune in-
 cendium restringendum omnes conferre ar-
 ma idonea oportet non expectato protoca-
 tore. 33. *Baucynetus cum intellexit non damnari
 nobis remedia chymica, &c.* Quem tu ex Baucy-
 neto facis? An ille non intelligat quod scriptu
 sit in supplicatione ad senatum Parisiensem?
 Quod nam illud? *Vtinam ex decretis Aegyptiorum
 MORTE punirentur.* Qui? *Quicumque aliis quam
 consuetis & ordinariis, (Galenicis scilicet) reme-
 diis agros curant.* In crucem agitis remedia chy-
 mica. Sed quis sit tam stupidus quin idem lon-
 ge euidentius cognoscat ex deliriis Riolan-
 etiam maniacis nuperrimis? Nō ita stupidum
 nobis Baucynetum refert Haruetus. 34. *Baucy-
 netus quasi mutata sententia à proposito desistit.* Ri-
 diculum mendacium. At ille quasi non muta-
 ta sententia fortiter se tibi stylo Harueti op-
 posuit, teque adeo prostravit, vt ipso stante &
 triumphante tu iaceas amens & mutus. Pone
 verba

verba Baucyneti ex epistola: Scribit Riolanus me quasi mutata sententia à proposito destitisse, cum intellexi non damnari ab ipsis chymica remedia, sed quartam sectam. Homo suavis est & ingeniosus Riolanus simulando ea quæ non sunt, & quæ apparent & manifesta sunt dissimulando. Num censura chymica remedia non damnat? An non optat ipsos qui illis vtuntur morte multari? Qui potuere chymica remedia apertius damnari? Quod si nunc quat. secta tantum damnat, scholam illam sententiam mutasse constat, & simul patet inuictis argumentis conuictum esse. Me noluisse respondere, præter cetera causa est quod viderem me cogi respondendo actum agere, sapientius inculcata inutiliter iterando &c. Hæc Baucynetus, vir certe eruditus & modestus. 35. Furius Haruetus. Non est furentis quod contra tuum furorem scripsit; Et est sane in mania pene in omnibus contrarium intelligendum. Maniacis enim sapientia est furor. 36 Conuictando. Dic argumentando. 37. Extremum spiritum efflauit. Imo vltima victoria te prostravit adeo vt tu nunc vt afflictus canis vlules, & instar miseræ aniculæ imbellia effutias conuictia. Vtinam legere posses quæ de hoc furore tuo ad me Haruetus. Ita scribit: Quod non deblateraret, atque mentiretur ille delirus senex, qui ausus sit toti christiana antiquitati obrectare, ab ipsa immerito Aegyptios idololatria accusatos fuisse? Qui non metuit comparare Moïsem cum Apollonio perditissimo praestigiatore, & mago, nec denique horruit scripto semel atq; iterum excuso profiteri se credere primordia religionis Moïsaica & christiana ab Aegyptiis di-

H 3 manass?

manasse? Quibus verbis quid aliud significari potest quam Riolo iudice nihil prater aniles fabulas & mendacia veteri & nouo testamento contineri? Hæc tam impia & diabolica, doctissime Libau, quotiescunque lego, desino mirari adeo procacem virum suæ impudentiæ & maledicentiæ virus in homines euomere. Hæc Haruetus.

38. Baucynetus, ut est verisimile, legerat librum à filio meo scholæ iussu descriptum. Quis liber ille? Num Ioannis Antarieti? Si ita est, tu filius simul es & pater. Ille enim Antarietus pag. Mania 113, es tu ipse. 39. Venisti tu quintus mendacissima sectæ patronus. Erras Maniace. Mendacissimam sectam ego defendo nullam; nec defendo Quercetanum, qui se ita defendit ipse, ut sua virtute euaserit victor. Aliquid dico de eo, quia res ipsa trahit; Et est honestius si quid videtur displicere ante quam exploratam habeas autoris mentem, in meliorem partem interpretari, quam damnare. Si doctrina virum arguit, ab omnibus bonis habendus est, vir eruditissimus, tanto superior Riolo & scholæ aduersante in hoc negotio, quanto veritas falsitate, sapientia sophistica. 40. Quo pulsus genio diuinare vix possum. At debebas posse. Nam & sphinge es callidior. Ego meum institutum satis aperui. Tua scholæ morti & laqueis adiudicat chymiatros: Chrysopœiæ scriptores iudiciis & animaduersionibus carnificum subicit. Veritati chymicæ adeo est infensa, ut artē eius quæ nihil aliud est quam descriptio verorum chymicæ præceptorum, à Diabolo ortam

Quercetani
libri de medi-
cina priscorū
pharmaco-
pœia, consili-
is, tetrade,
diaterico,
spagyricis,
plus habent
artis & ab-
strusa cogni-
tionis quam
omnes Riola-
ni & socio-
rum decla-
mationes.

auda-

audacter aliquoties scribere non erubescat,
& philosophos Mesuzi qui per resolutionem
mistarum arcana manifestant, contumelia na-
turam & Deum afficere pronunciat, sæpe ho-
stes vocat naturæ, & alia crudelissima publicis
valuis mundi affigit. Ego desideratissimum o-
pus chymicum in publicum eram missurus.
Quo cum honore meo, aut utilitate, aut con-
scientia, nisi tuæ scholæ stultitiam & proter-
uas criminationes castigassem? Putabam me
sic saltem aliquid sani ex vobis expressurum,
Sed plurium Diabolorum Lernam commo-
ui, totamque improbiſſimorum conuitiato-
rum camarinam & crabrones imputissimos
in me excitavi. Sed bene se res habet. Deo o-
ptimo maximo auspice vicit veritas, & Deo
gloria de vestra rebellionē, qua turpiter &
schola sana defecistis triumphat.

41. *Repugnata schola decreto iustissima.* Imo ini-
quissimo flagitio, & nequissimo facinori ob-
uiam imus eo animo ut sanemus, si possumus;
Si non, ceteras à furore vestro absterreamus.
Non autem est illud decretum scholæ; sed car-
cinomatum quorundam, qui autoritare & ce-
lebritate scholæ abutuntur. Scholam, uti scho-
la, veneramur.

*Pauculi viri
contumelia
bonæ artis
infames ar-
rogant sibi
scholæ nomē.*

42. *Qui audeas selectissimorum tot Doctorum
sententiis resistere.* Ridiculum terribilissimum.
Quasi vero ego curem Numerum? Doctores
sane sitis alia, in hac re estis plumbei. Nume-
rus vester non præscribit vesaniæ. Sententiis
resisto stultis. Si sapiens decretum fecissetis,

H 4 præ-

prædicarem. Deliria laudare non possum, si estis selecti, decepti sunt turpiter qui vos selegunt. Quid me accusas? Accusa flagitia tua. Hæc te infamem reddunt. Non possum de te aliter scribere, quam requirit lex iustitiæ & veritatis. Ex tuo ore te iudico.

Ecce sapientes scholasticos. Num in collegio medico Parisius sapiunt etiã οἱ πρὸς λυγροὶ? Qui stulta decreta cudunt hoc ipso se insipientia damnant.

43. Non est certius argumentum ignorationis quam sapientum decretis obsistere. Belle, cane hoc Riolano, & factioni eius. Vos sapientum philosophorum ut Alchymistas pridem cū summa eorum laude appellavit Mesues, decretis ab omni mundi ætate collectis, & comprobatis sapientissimisque obsistitis. Ignorationis vestræ num certius petitis argumentum? Sile de mea ignoratione. Tu te rudissimum philosophiæ, medicinæ, logicæ, & chymicæ passim tua voluntate sistis lectori omni peritio. Sile de me: de Riolano contemptore illo Rhondeletii, Scheckii, Scaligeri, &c. Et ubi lubet Fernellii, Aristotelis, Platonis, Hermetis, Democriti, Hippocratis, Galeni, & omnino omnium autorum philosophare. Ignorantissimū hunc pronunciare eo argumento cogeris.

g Numerus scholasticus. De hoc amicus:

44. Schola Parisiensis de quinquaginta Doctoribus potest saltem decem seligere, quorum minimus si tecum certamen ineat, remittet te inermem, aut propriis armis iugulabit. *g* scilicet. Centum in Cilicia & quinquaginta centum Sycolatronidæ; Triginta pueros aut vecordes homines terreat phantasma gigantæū scholæ Parisiensis, cuius hercle idea speciosa quidem est ac deforme corpus ex tot in concinnis membris aut potius pugnantium capitum in composita farragine consarcinatum ut nihil de auito splendore retineat. Merito de illis: Nos numerus sumus, &c.

ginta Sardi, sexaginta Macedones sunt homines, tu quos occidisti vno die. Ex illis decem proculdubio Riolanus est audacissimus & promississimus bellator. Cæteri sunt vmbre; quia affixa schedula PROBANT MANIAM eius. Ego ex meis discipulis possum tibi dare quem libet ergis chymicis initiatum qui omnem istam achymorum cateruam possit euertere breui halitu, vt domunculas chartaceas pueri. An nescis? Decem illi tui suntne in rerum natura aliquid? Ego ne jota quidem de eis vidi sciens. Nuper discipulus noster ex Gallia vestra veniens pene in hunc modum disserebat; Quadraginta purpurati in campo Antaruertico; Quinquaginta sub mœnibus maniacis; sexaginta & viginti in fossis excursoriis; decem cataphracti ante portas brevis sapientie, sunt homines, quos ego vno occidere possum ictu si velint stare, & non Clypeo abiecto in atramentum sepiæ fugere. Tantum de historia Riolanæ Maniæ.

C A P V T III.

De statu controuersia, & de qua Alchymia pugnetur.

MAnia de vocabulo narrat, quod habeat duo significata, vnum transmutatricis, alterum medicatricis. Sane chrysopœia aliquando appellatur Alchymia; vel potius scientia faciendi elixyr ad transmutandum metalla imperfecta in aurum; quod modo accipitur

H 5 pitur

pitur per se, modo hieroglyphicum habet sensum, quo ægritudines corporis aurea sanitate permutantur, vniuersali corporum habitudine, spiritibus, calore, humido infuso, ad optimam constitutionem ex minus bona perducta ope cuiusdam medicinæ quæ dicitur clixyr vitæ. Riolanus rudissimus sapientiæ arcana, tantum ad sensibile & metallicum aurum maioris mundi accommodat. Alterum significatum ideo ab illo seiungit, & medicum facit. At & illud medicinam attingit. Negat stulte & imperite nihil habere commune præter nomen; nec opus est argumento alio, quam philosophorum & artificum ipsorum solenni consuetudine & more disciplinæ. Irrideatur potius fatuitas hominis sibi Hermetas meros somniantis, aut potius iudicem ter maximo maiorem fingentis. Nondum explicauit, quænam res sit medicatrix Alchymia, & pronunciat, TEMERE impositum esse nomen vtrique significato. Quid ad te, homo vesane quo consilio impositum rei sit nomen? An tu vel scintillam Alchymia intelligis? Sed qui temere? ut nomen canis, inquit, sydereo, domestico, &c. Ante dixerat esse homonymum, ἀπὸ τῆς τυυχῆς. Erras delire. Homonymia ex aliqua similitudine nascitur si non est stultorum sed sapientum, qui allegoriis & metaphoris utuntur aliquando; Et est Alchymia præter ceteras artes mire parabolica. Metaphorica homonymia certa ducitur ratione, non fortuna. Num etiam Fernelius fasili & metallicæ philosophiæ

phiz nomen Chymiz temere imposuit? Sed
 sint illa duo in Alchymia; Num est damnata
 tota cum vtraque sui parte? *Mania ait*: Chry-
 sopœiam vt vanam, & præstigiatricem Scho-
 LA Parisiensis per s v y m censorem (vtinam
 siues censuisses) inuictis argumentis refutauit;
Mox sequente pagella: Hanc Alchymiz partem
 vt fallacem, quæ polliceatur quod præstare nō
 potest, schola Parisiensis merito proscripserat
 sed non fuit hoc illius consilium. Cur? quia
 tales impostores de republica expellere solius
 est principis aut senatus, &c. Refutauit inquit.
 An ergo non damnauit simul? Si non damna-
 uit, cur censor damnat? Num etiam iussit re-
 futare? At in excursu id quasi obiter factum
 dicitur; Et Quercetanus nihil habet de illa.
 Schola vero sese opposuit libris Quercetani.
 O simplicem scholam nimis. In hac quod fe-
 cit suo arbitratu Riolanus, schola fecisse dici-
 tur. Quid si proscripserat schola? Num pro-
 scriptionem etiam vitiosæ nucis estimassem?
 Num istos proscriptiones curassemus? Vt ele-
 phas muscas, & nanos Hercules. Quam forti-
 ter autem se gessit Riolanus in refutatione?
 Tam fortiter quam ficulneus priapus, & stra-
 mineus Ajax.

Nam illa inuicta argumenta omnia in ven-
 tum abierunt, & in luto putido suum Aiacein
 destituerunt sicut recedens mare fœtidam in
 littore colluuiem, & algam vilissimam. Verū
 inuenietis suo loco. Quæ hic repetuntur ar-
 gumenta de efficiente metalla, sole & certa
 pro

proprietate terrę certam rem procreantis, fu-
 mi sunt leuissimi ex Pharico vel Durionibus;
 qui opposito odore Cydoniorum & Beteles,
 dicto citius vanescunt. Possis etiam crepitan-
 ti typhoni comparare, quem pauci aceti asper-
 sio dissipat. Nugatur homo ineptus vt garru-
 laanus in conuenticulis vetularum ad pensa
 nocturna, de re omnium minime sibi nota
 aut intellecta. Mittatur chrysopœia: quam mē-
 titur à veneto senatu dampnatam, nisi eam vo-
 cem applies ad nequitiam sophistarum vt fe-
 cit Augustinus Pantheus, sed aliud est scelera
 damnare, aliud artem nobilem & vtilem. Nū
 totam medicatricem damnauit schola? Est v-
 na Chymia medica inquit, quæ autore Quer-
 cerano, quartam sectam constituit ab Hippo-
 cratica differentem, cuius principia sunt sal,
 sulphur, mercurius; remedia potissimum ca-
 thartica à mineralibus potius quam à plantis
 & animalibus petenda, eaque morbis & mor-
 borum causis similia habet, &c. Hanc schola
 exterminauit & exterminat. Audimus. Quid
 præterea: Alterum quod versatur in noua præ-
 paratione remediorum, SI NON APPROBAT;
 SALTEM NON IMPROBAT. Liberum relinquit
 cuique iudicium. Hæc de schola. Mox audie-
 mus etiam Riolani Maniaci de his iudicium.
 Nunc percontemur quid factum sit tum cen-
 suris, tum declarationibus censuratum
 quas adiectas scribunt, ne videre-
 mur damnari indi-
 cta causa.

CAP.

*Scholam Parisiensem sapius mutare statum
causa.*

MIRVM est collegium Medicum in publi-
cum prodire cū ambitioso titulo Scho-
LÆ Parisiensis omnium scholarum eruditissi-
mæ & celeberrimæ, quasi rota Academia illa
damnaret Chymiam. At in programmatibus
legitur tantum collegium Medicum cum suo
Decano. Si hoc est schola per se, etiam Theo-
logorum collegium per se erit, & Iureconsul-
torum, & philosophorum. His omnib. scholis
facit iniuriam medica factio, dum se omnibus
celebritate & eruditione anteponit : facit &
cæteris Europæis omnibus. Flagitiosus iste est
fastus dignusque qui à Rectore & Academiæ
membris cæteris acriter coërceatur. Sed mi-
rabilius est quod eruditissima videri volens
non alia proferat argumenta quam inscitiæ
turpissimæ, & fatuitatis non levis. Mania Rio-
lani ait decretum factum esse bene subductis
rationibus. Id certe non apparet in contro-
uersiæ cardine, quem subinde mutant, vt præ-
cipitis & inconsulti iudicii maximum sit argu-
mentum. In supplicatione ad senatum Parisi-
ensem optat collegium vt MORTE puniantur
quicunque aliis quam consuetis & ordinariis
remediis ægros curant; (quo facinore vix ullū
in medicis est magis nefarium, & plane aduer-
sum etiam christianæ pietati. Quid enim si
rex ipse sanaret cancerū digito? Quid si vnctio
olei

olei cum prece fratrem decumbentem curaret?) Quid inde aliud colligi potest quam in crucem agi medicamenta Chymica cum suis artificibus? Quid aliud quam preparatoriam ipsam proscribi? Manifestius hoc fit censura ipsius verbis. Ita enim legimus: Non tantum Quercetani libros Spagyricos damnat unanimi consensu; Sed etiam ARTEM ipsam Spagyricam; omnesque medicos qui ubiuis gentium & locorum medicinam exercent hortatur, ut ex Hippocratis & Galeni doctrina faciant medicinam; id quod vel maxime intelligi debere de remediis, votum supplicationis iudicat; Itē prohibitio ne quis cum Quercetano & aliis spagyricis, aut à facultate non probatis consilia medica ineat, quod de praxi loqui manifestum est. In libris Quercetani spagyricis potissima res est chymica medicamentorum preparatio. Consilia eius præcepta medica Hippocratis non abiiciunt. Liber *de veterum medicina*, tractat chymicum medicamentum ex vino & auro. Signatura ex notis naturæ probabiliter differit de virtute, sicut Aristoteles ex corporis characteribus de animo & moribus pronunciat, estque in omni arte usitatum ex sensibilibus adiunctis iudicare de subiecto, ex effectis de causa, ex vultu & oculis de anima quæ per istas quasi fenestras prospicit. Si versatus est in ea re superstitiosus, non peccauit flagitiosus Ioanne Baptista Porta; non Oroapoline; non Salomone sapientissimo Iudæo; non Democrito & aliis anatomicis; Imo ne Ga-

hæ Galeno quidem. Antidotarii vero fragmē-
tum recenſet Galenica, & promittit eorun-
dem præparationem ſolertioſiorem. Quæ asper-
guntur de principiis & aliis, ea negat Querce-
tanus ſe oppoſuiſſe Hippocraticis; Qui ergo
non eſt contra nos, pro nobis eſſe exiſtiman-
dus eſt, & vt ſupra dixi, tantum eſt differentia
in modo conſiderationis. Cum res medica
proponitur, aut ſubiectum, duplici apparet
vultu. Vnus eſt externus quidam habitus quæ
res traxit ex natura pro variis vſibus. Alter eſt
internus potentialis, vereque medicus, quem
philophi priſci Alchymiſtæ per artificioſam
reſolutionem manifeſtarunt. Scribit & cen-
ſor tantum præparatione differre Pariſianos,
& chymicos. Luxuriatus eſt Quercetanus pa-
tabolico vocabulorum vſu. Tantine eſt hoc
vt tota ars ſpagyrica debeat damnari, & reme-
dia chymica cum ſuis vſurpatoribus & facto-
ribus ſupplicio vltimo ſubiici? Quæ demen-
tia eſt, ſi hæc non eſt? Damnatis libris ſpagy-
icis Quercetani, ceſſum eſt præparatoriam
medicinam damnatam eſſe. Eius adhuc cer-
tiora documenta præbet cenſoris apologia
pro Hippocrate, quem tamē nemo nec accu-
ſauerat, nec damnauerat. Vix ſemel delabitur
cenſor in medicinam phyſiologicam, Diæte-
ticam, Therapeuticam. Reliqua omnia con-
ſumuntur furioſa contentione contra chry-
ſopæiam, quintam eſſentiam, antimonium,
præcipitatum, ſales, olea, aquas & cætera, vt
infra copioſius. Chymia ſub titulo artis ſp-
gy-
ricæ

*Vide Antat.
pag. 24. 85
115. br. ex.*

*Pag. 4. ex-
curs. brevis:
vestra pyro-
technia ni-
bile est quam
inanis phan-
tasia figmē-
tum.*

ricę damnatur; sed negatur ars & scientia esse;
Chymia dicitur in contumeliam Dei & natu-
rę autore Diabolo dissoluere mista fundamē-
to eliciendarum essentiarum; Omnino nihil
evidentius est quam vno impetu aurificium
& præparatorium medicamentorum chymi-
am proscribi. Cum res ad contentionem per-
uenisset, tum demum, sed sero intellectum est
nimis calidam, præcipitem, & incōsideratam
fuisse illam cenluram. Quæruntur ergo phar-
maca quædam, sed quę videntur tantum ver-
bis fucum facere. Nihilominus enim dispu-
tatur pertinaciter & rabide contra medici-
nas chymicas; Nulla fit palinodia supplicis li-
belli. Carnifex Parisianus adhuc imminet cer-
uicibus Chymicorum. Tabulę proscriptio-
nis adhuc pendent. Interdum scribitur, **N O N**
LIBAVI Alchymia damnatur; Sed Querceta-
ni: quod fieri non potest, quandoquidem vna
est ars Alchymia siue eam doceat Quercetanus
siue Libavius. Si pseudochymia paracelsitarū
nebulonumque intellecta fuit, non opus erat
scholam omnium scholarū eruditissimam de
folio maiestatis suę descendere ad scelera hæc
damnanda, quę pridem erant & confutata &
damnata, & ad cornus missa, quibusdam im-
postoribus etiam in publico suspensis. Verum
inania verba de Libavii Alchymia scribi, fa-
ctum ipsum docet, etiam in Mania quę sese
opponit peruicaciter verę artis assertioni, &
defensioni. In damnatoria defensionis Quer-
cetani hæc extant: Hortantur omnes acade-
mias

mias vt permaneant in Hippocratis & Galeni doctrina. Vi huius hortationis nō licet transire ad vsum remediorum Chymicorum. Chymistæ describuntur, qui principiis, morborū causis & remediis dissentiunt à dogmaticis. His verbis quidam medici notantur. Imperita illa turba crimen vertit in chymistas. Deinde si chymiatros putant se intellixisse, demonstrandum erat eos dissentire à dogmaticis, qui iidem cum Hippocraticis & Galenicis. Quercetanus sane & re & verbis id negat. Negant & Turquetus, Haruetus, Baucynetus. Nego ipse quoque. Quod si adeo inhaerendum est Hippocraticis vt nec verbulo, nec modo expositionis, aut remedio sit discedendum, quis non videt stultum illud collegium damnare seipsum, quod experientiae & rationi plus tribuit quam Galeno & Hippocrati, imo in multis libere discedit, & Arabicas medicinas recepit? Sed audiamus flagitiosiora. Carere nos posse Alchymia, quia ea caruit Hippocratis ætas, scribit. Careant sane, & perpetuo ab illa exulent Parisienses, num ideo tam furialiter damnanda? Exploduntur præparationes chymicæ quia crasin destruant; Chymia vana dicitur quia quærit quod non est. Antartetus Alchymiae causam agit, non causam Quercetani. Et hæc sic repetuntur sæpius. At in negotio cum Turqueto scopus & summa controversiæ reuocatur ad duo capita quorum vnū est Grammatica velitatio cum Quercetano; alterum de Alchymiae DIGNITATE. Hic fugit

In excursu.

Nota vertiginem.

I in atra-

in atramentum schola, cumque ante essentiam artis damnasset, hic de dignitate actum narrat. Quæ isthæc leuitas est? Sed quid intelligendum est per dignitatem? Chrysopœia; quæ adhuc damnatur: Deinde principia (sal, sulphur, mercurius) quæ dicit esse falsa, & ideo artem falsam. Istud est magnum quantum de priore mole detrahere. Nam principia chymica sunt quædam tantum magisteria Alchymia, & artis amplitudinem minime adæquat. Stulti vero homines voluerunt non chymica sed medica illa damnare per quæ procaces Paracelsistæ Hippocratis & Galeni totam doctrinam euersum eunt, copulant medica chymicis, & vna ruina perdere vtraque satagunt. Hæc est eruditio scholæ. Sed ad statum causæ quod attinet, videtis eum non parum mutati. Aliud est damnare artem spagyricam quæ in mistis quærit essentias; aliud medicinæ Paracelsicæ ex chymia fundamenta quæ toti medicinæ Hippocraticæ opposuit, & eorum fiducia hanc cum omnibus medicis Hippocr. Auicenna, Galeno, Italis, Gallis, Germanis, priscis, nouis, furiose damnauit, iussitque, abrogata dogmatica, se sequi. Hanc damnare debuit schola insanam. Hanc damnamus nos ipsi. Huius damnationis autores non primi sunt Parisienses; sed alii; quin nos ipsi priores, vt testantur monumenta in publico nostra. An verba defuerunt scholæ quibus hanc suam sententiam posset explicare? Non est consentaneum si omnium est eruditissima. Fraus subest

subest quædam sophistica, qua ita informatur dictio, vt damnata videatur Paracelsia, sed reuerfa & proscripta Alchymia, cuius remedia Quercetanus parabat industrie & ea adhibebat solertia peritiaque, vt Galenistæ illi vel à vulgo exploderentur. Hinc illæ lacrymæ. Huius verlutie proferantur argumenta plura. Quotiescunque premitur censor præstantia operum Chymicorum, vt oleorum, aquarum salium, (quæ simplicia si sunt, nihil aliud sunt quam essentia ex tribus principiis per exaltationem artis facta) item Elixirium, balsamorum, extractorum, magisteriorum & huiusmodi, negat à sua schola hæc damnari, idque non vno in loco. Sed cum ad argumentum crassius peruentum est, atrocissime in ista debachatur, absque pudore scribēs Sathana auctore ista fieri. pag. 19. apol. *Ex chymicorum remedium vsu certius imminet exitium. Non dubite quin ista remedia à Diabolo sint inuenta, &c.* In Antiturqueto ait: Non Quercetani sed Alchymia causam agi. Cuius? Quæ vniuersa in præparatione remediorum consistit: Hunc esse statum causæ. Ecce tibi. Censura opponit se medicinæ Paracelsicæ quæ pro Hippocraticis noua ex Chymicis resolutionibus fingit obtruditque præcepta. At censuræ explicatio & defensio eam damnat Alchymiam quæ tota consistit in remediorum præparatione. pag. 45. apolog. *Ars vestra continet pauca bona quæ nos probamus; longe plura mala quæ nos damnamus. A maiori autem denominatio, propterea artem spagyricam*

ricam ut prauam & inutilem repudiamus. Mania scholæ nec probat nec improbat remedia Chymica; quod iudicium transit etiam ad artem, qua parantur, & pag. 20. nominans Alchymiam non intelligit noua remedia & nouam præparationem, quia existimat ea dogmaticam illustrare: pag. 86. præparationes quas schola non damnat in cælum tollis, &c. Item pag. 20. Sola quarta secta damnatur, quæ ibi vocatur Paracelsica. Sed Antiturquetica schola præparatoriam damnat. Schola maniaca dirigit censuram ad medicatricem, absolutam præparatoriam: contra ac Antiturquetica. Pag. 5 Mania: Bauchinetus intellexit non damnari ab ea remedia Chymica. Non potest idem intelligere Turquetus in cuius proscriptionis status controuersia est de præparatoria: quæ definitur quod sit vna particula eius pharmaceutices quæ docet remedia præparare; quod si verum est, Schola medica insanit arma capiendo contra particulam medicinæ pharmaceuticæ, & sic bello intestino sua lacerat viscera. Mox ea damnatur chymia quæ lapidem præparat aut medicamenta: quæ rursus ad auctorem Diabolum refertur, diciturque Magiæ succenturiata. Vix manum verteris, & apparet in arena Antartetus negans scholam repudiare omnino chymicam præparationem; statum autem sic enuncians; Cum his non potest inire medica consilia, qui principiis, causis morborum & remediis à dogmaticis differunt; ubi tamen nominatis REMEDIIS facile intelliguntur chymica.

Dixi.

Diximus in mania remedia chymica modo non damnnari; modo nec approbari, nec improbari (qui est sermo stultus. Non improbare quid aliud est quam probare? Est quædam probatio etiam tacita.) *Ita pag. 45. apol. Ars vestra cōtinet pauca bona, quæ NOS PROBAMVS.* Sed tantum sectam quæ in locum dogmatū Hippocratis ponit Paracelsica principia exterminari. Riolanus ipse relinquit libertatem delectus his qui nouis student, vt liceat ipsis insanire; quæ certe est bella concessio; Chymici vicissim permittunt Riolano suarum siliquarum delicias, vt abnormiter quoque insaniat, vix autem ista exhalauit, *pag. 9. Mania; Ecce pag. 10. hæc spirat: Ad Arabum imitationem quotquot excogitari vnquam poterunt NOVA remedia & noua remedium formæ ad pharmaceuticæ referenda, iterum atque iterum contendo, neque propter ea aut illa reiicio aut reiicienda esse existimo, &c.* vbi videtis quam diuersis paroxysmis exagitetur Maniacus Riolanus. In progressu mania audiemus etiam miracula chymicos facere. Tantum mutatur schola à pristina damnatoria. Sed nihilominus omni argumento pro chymia allato pertinaciter aduersatur senatus ille Maniacus, vt sic quod verbis dedit, mox opere destruat & adimat vicissim. Sic se habet status cōtrouersia, vt adhuc ignores vbi sedentem turbam istam debeamus inuenire.

Schola Parisiensis victa & triumphata.

QU I sic premitur luce, veritate & robore argumentorum, vt modo plane contrarium scribere priori iudicio cogatur, modo ita ambiguus nutansque in sua causa redditur vt incertis fugiat sedibus, iamque huc defleat, iam illuc; multorumque conuictorum, blasphemiarum in Deum & creaturas, contumeliarum, iniuriarum, mendaciorum, antilogiarum conuictus omnibus sapientibus in publico appareat, eum victum, vinctum, & triumpho ductum publice publicis suffragiis est pronunciandum. Schola medica Parisiensium antichymica in causa contra Alchymiam ita est pressa; id quod notorium est publice contra eam pugnantibus Quercetano, Harueto, Turqueto, Baucyneto; & patebit ad oculum in Maniæ excussione. Vin' paucis? *Vtinam morte punirentur quicunque aliis quam consuetis & ordinariis agros curant.* (Ea autem sunt vetera Galenica:) Sed pag. 10. Maniæ, recipiuntur noua remedia in medicinam; & pag. 20. illustrare dicuntur dogmaticam, &c. Non solent morte plecti vtentes receptis nouis. Scholam ergo istam victam, vinctam, triumphatamque publice publicis suffragiis est declarandum. At perget nihilominus insanire. Pergat inquam. Cathenis tenebrarum est vincta: Exarmata est, vim inferre potest nullam. Breue argumentum:

Medi-

Medici qui ex Græcorum & Arabum doctrina faciunt medicinam sunt amici naturæ: ait apol. pag. 18. Assumo: Chymiatři faciunt ita medicinam. Ergo.

Minorem probo quia faciunt medicinam per sublimata & destillata vt Auicenna, Rhazes, Mesue, Serapio, &c. Ex mistis resolutis arcana proferunt & manifestant vt prisci philosophi sapientes & Alchymistæ iuxta Mesuen. Eliciunt aquas & multa extracta vt Aëtarius & multi alii. At amici naturæ sunt verissimi medici minime damnandi.

Relegat iam æquissimus senatus Parisiensis supplicationem scholæ; & si æquum iudicat vt illa pœna afficiatur quam alteri confictis criminibus intendebat accusator, velit iubeat procumbere istos scholasticos & pœnas dare iniuriarum. Veruntamen quia locus est misericordiæ & clementiæ, rogamus etiam pro hostibus, vt eis condonetur peccatum, modo promittant se in posterum ab ista damnatoria temeritate abstinere. Proponatur etiam in publico programma sub sigillo Rectoris Academiæ in quo declaretur istos homines abusos esse titulo scholæ omnium scholarum celeberrimæ & eruditissimæ: Nihil statuisse scholam; viros paucos factionis medicæ suo quodam iudicio in Chymicos insurrexisse, qui videntur satis pœnarum dedisse, conflata sibi sua dementia & temeritate infamia. Quoniam autem eadem turba medica Riolano cœsori ob rem pessime gestam probata eius Ma-

nia MONVMENTVM statuit, diruatur illud & æterna obliuione sepeliatur. Est quidem per se res ignominiosa alicui monumentum ponere propter Maniam, in qua tam deplorate infaniuerit vt nemo vnquam deploratius; Sed cū in scholam Franciæ redundet amentia, & gentem ipsam labe quadam inficiat; Saluæ res esse non possunt nisi deiecto isto monumento, & in scalas Gemonias præcipitato. Vt autem quanta sit mania liquido conspiciant præsentēs & futuri, adoriāmur eius examen. Vos interim miseri, qui in supplicatione, mortis eratis filii, respirate, & à supplicio cruceque liberati post humiliationem exaltamini, & fruimini vobis restituto honore. Iam licet consilia medica inire cum quolibet dogmatico Parisiano etiamsi chymica remedia proponatis, Disruptum est censuræ vinculum, confessa proscripio, vestra medicamenta sunt **R E C E P T A** ordinario pharmaceuticæ & honorifico loco.

*Fructus triumphi.
Carnifex à cervicibus chymicorum reuolutus, & restituta libertas curandi per noua chymica.*

CAP. VI.

Propositio Maniæ, & de qua re debuerit disputare cum schola Libani.

PAG. 10. ita declamat Riolanus. Vt constet deinceps te ad scholam mentem disputare, tibi ex officio incumbit confirmare **Q V A R T A M** sectam illam principis, causis, signis & remediis ab Hippocratica differentem. Item: Non tantum schola per suum censorem

forem semel atque iterum significauit se non promiscue Alchymiam omnem exterminare, sed eam TANTVM quæ principijs falsis, & ridiculis Hippocratis medicinam subuertit: verum etiam suæ censuræ hanc clausulam speciatim inseri voluit. Ita Riolanus. Ego vero neque in censoris disputationibus illud inuenio, neque in censura quæ est ad calcem apologiæ reiecta, multo minus in supplicatione. Patet res ex enarratione status. Censor certe, qui se Turqueto opposuit, plane contrarium habet. Sed & Antaruetus habet. In omni pene pagella confutantur remedia chymica. Nullum est crebrius argumentum, nullum tractatur violentius quam quod Diabolo autore Chymici mixta destruant ad essentiam extrahendam, & sic crasin corrumpant cum rerum proprietatibus, &c. Non opus est repetitione. Proposui ideo synopsis disputationum, vt iudicare omnes eruditi possint, de qua res sit controuersum. Censura scholæ damnat artem ipsam spagyricam. Cum itaque non tantum ego, verum etiam Turquetus, Haruetus, Baucynetus, imo quoscunque adhuc audiui de vestra causa differentes, & audiebam etiam cum adhuc gliscerent odia, nec dum in publicum erupissent, omnes non aliter ne poterant quidem indicare quam vos esse Alchymię ipsius hostes, non vt promiscue poterat accipi sed vt definitur in Antiturqueto, & in Antarueto, describiturq; membris suis in omni opusculo vestro. Videbam præterea Quercetinum adeo non subuertere dogmaticam Hippocratis

I S pocratis

pocratis vt eandem etiam illustriorem reddere ingeniosis præparationibus vellet; videbam vobis inscribi consilia. Qui poteram cogitare aliud vos verbis dicere, aliud animo velle? Scribis à schola exterminari eam Alchymiam quæ principiis falsis & ridiculis subuertit Hippocraticam medicinam. Recte facit, si id facit; egoq; laudo conatum. In publico extant quæ me idem fecisse contestantur. At Quercetani Alchymia non subuertit. Quæ dementia est si illud vobis propositum fuit, damnare aliud? Medicina Hippocratica subuertere volēs intus damnatur: at proscribitur literis publicis. Ars ipsa Spagyrica quæ definitur medicamentorum præparatione, & nouorum remediorum usurpatores in curis ægrorum addicuntur morti. Redi quæso Riolane in conscientiam tuam & dic candide; num etiam bona fide censuisti & renunciaisti? Cum enim nunc pœnitentiæ ductus aliter proponas censuram scholæ, quam pridem factum, an non ista mutatio arguit te scholam autoritate tua decepisse? Ego examen non disputationem contra scholam instituebam. Id examinare debui quod ab ea erat publice propositum. Iudicem scholæ tuæ me profiteri adhuc non pœnitet neque pudet. Video enim ei defuisse iudicium & experientiam; Quam tu velles vt suscepto paradoxo themate tecum bonas horas perderem, & spectatoribus præberem ridendi occasionem? Non ita mi homo. Adhuc non disputo tecum; sed iudicem & examinatorem tuæ scholæ maniacæ

Admonendus hic Lector est attentionis. Ita pag. 20.
Vt versipelle ingenium Riolani pateat primū
Tuarum est
vult me ad mentem scholæ pro quarta secta
partium
disputare, quod iniustum postulatum ne ipse
quartam se-
quidem pertulerit. Si enim ita dixerō: Heus
ctam medi-
tu Riolane: ad mentem respondentis argumē
cina, qua
ta sunt dirigēda vt tu iudicas pag. 10. mania. En
SOLA da-
assum responsurus. Necesse est vt in eadem
mnatur à
causa te mihi opponas. Ego persuasum habeo
schola Pari-
sienfi, propu-
gnare.

Quartum est

partum

quartam se-

etiam medi-

cina, que

SOLA da-

MANA 157 a

schola Pari-

siensi, propri-

grave.

10

te esse hominem. Aduersari mihi si velis, necesse est vt negas te hominem esse. Quid ergo eris? Truncus ficuln⁹, an bestia? At in hoc non aduersaris. Nec ego scholæ tuæ in damnanda medicina falsa, qua falsa. Tu putasti te cense potuisse recte Alchymiam Quercetani, cum tantum habeas notitiæ chymicæ, quantum insulsus fungus salis, & ideo fiducia metaphysicæ superbis. Cur non ego iam longis exercitiis, & speculatione chymicus examinare potuerim debuerimq; vestras in chymia litigationes? *pag. 86. Mania* scribis, me non probare sectam eam quam improbat schola tua. Si est secta huiusmodi vt dogmaticam medicinam repudiet, & ridicula quædam principia introducat, laudo iudicium. Sed quæ te intemperici in contrarium abripiunt, dum me passim istius sectæ facis defensorem, idq; mei officii esse contendis? Qua impudentia scribis *pag. 173.* me retractasse tobrium, quæ scripserim ebrius? Cur mihi serio affingis ea argumenta quæ contra impostoriam Paracelsistarum seu pseudochymiam collegeram, & partim ex popularibus de vera quoque Alchymia iudiciis amentibus epistolari forma proposueram eo consilio, vt mox sequente epistola confutarem? Si putas me serio ibi improbasse Alchymiam, iam autem sentire cum schola, an non etiam scholam improbare verā Alchymiam necesse est? At hanc negas ab ea damnari. Sed in mania desperata curanda, non est multum laborandum. Si chymica illa extractum

tractum ellebori, antimonii vitrum, præcipi-
tatus & huiusmodi non tollunt malum.

C A P V T VII.

*Quæ arma maniacus Riolanus contra examen Liba-
uii velit expedire; vbi simul de Antigra-
manii.*

PAG. Manie 6. confidit Riolanus ex decem
selectis Parisiensibus minimum me meis
armis iugulaturum. Pag. 11. Sola Antigrama-
nia veluti Ajax Mineræ clypeo tutus possum
tela quæ vibras pro Quercetano retundere.
Nonne tu es ille Libavius, inquit pag. 9. Anti-
gramanicus, qui scripsit verissimum esse reme-
dium quod est tutissimum? His & similibus
sæpe mihi insultat. Sciendum est me pro
Quercetano ex instituto nihil scripsisse. Si cū
pro veritate chymica pugno, ipsum simul cō-
prehendo, gaudere potest non mea tutela,
sed veritatis. Ipse pro se satis præliatus est, &
VICIT. Quod ad arma ex Antigramaniis meis
attinet, ea nihil possunt iuuare scholam Pari-
siensem. Alius est Gramanus, alius Querceta-
nus cui schola contradicit. Alia causa illius, alia
huius. Non scripsi contra Gramanum quin
suam laudem veræ Alchymiz seruarem. Pseu-
dochymicus tunc Gramanus erat ex pastora-
tu in chymiam sua temeritate illatus. Verus
chymicus, Doctor Medicus, & Hippocraticus
Quercetanus. Ille chymicum suum Vulcanum
dogmaticæ medicinæ ad euertendum eam
immit.

immittebat. Hic nullo modo, vt paucis dicam etiam si non Gramani, & similium pseudochymicorum & medicorum Paracelsicorū chymiam expugnassem, sed veram quoque castigassem, nihil fecissem à facultate medica alienum. Zuingerus ille magnus in chymiatría ad Hesium scribens magni faciebat ministram medicinæ chymiam, sed eandem si Dominæ suæ sese antepondere audeat etiam flagris dignam censebat. Non artem vituperassem sed abusum artis, longe aliter affectus quam schola Parisiensis, qui non tantum Quercetani libros Spagyricos, hoc est descriptionem artis damnat, sed & artem ipsam Alchymiam quæ eadem spagyria, Philosophiam summo honore dignam esse si intra cancellos permaneat suos, quis nescit? At eadem ultra Theologiam veram euolans coercenda est, & in ordinem redigenda. Quorsum ergo mihi tam sæpe obicit illa amens schola Antigramania? Cur nō potius vt bene doceat distinguit? Cur non vult vidisse distinctionem meam? Malitia scilicet oculos eius & mentem occupatam tenuit. Gratiam hanc mihi refert pro laboribus & lucubrationibus multis pro Hippocratica medicina defendenda perlatis. Rursus cum veram Chymiam pro virili tueor, non abieci priorem animum, nec factus sum transfuga in castra Paracelsicorum. Vtor Cratonis ad Zuingerum oratione: *Reticere nō debeo (inquit) communem amicū nostrum insignem iniuriā mihi facere cum me tanquam Chymia hostem & oppu-*
gnato-

*Epist. 137.
schol.*

gnatorem publice traducit, qui in multis Rebus publicis & aulis cum nominis quadam mei iactura. (Ita scilicet multitudo facit, & qui cum multitudine sentiunt medici frigidi.) Chymica medicamenta sum tutatus. (At tu si Parisiis esses morte dignus censereris cum Quercetano.) Nihil ante quadraginta annos oleorum destillatorum, nullum extractum, nullus succus. Hic (at non ubiuis) in pharmacopoliis est repertus. (Et fortasse tam male tunc moriebantur homines quam tempore Hippocratis.) A me autem ita & pharmacopœi, & medici, BENEFICIO DEI (non inuento Diaboli per Paracellsum) successu (non infelicitate ferali) medicationis edocti, ut nunc VBIQUE parent, atque is vtiuntur, (nullo metu carnificis scholæ Parisianæ.) Idem & Vienna & in aula Casarea (Sicut Quercetanus & alii in aula regia) me factitasse, & plurimum aduersationis (pari facto cum Gallicis chymicis) expertum verissimū est. Insaniam vero Paracelsicam, qui summos in arte medica magistros, imo artem ipsam medicam propter arcana sua, ut appellant, contemnit (quod non facit Quercetanus & socii) & nouam nobis è fumis medicinam fabricat atque discentes à bonis autorib. ad fornaces ablegat. omnemque denique seculi nostri excellentiam deicere studet, ut sua medicamenta extollat, nunquam probauit. Artem enim ipsam Hippocrati & doctrinam methodicam Galeni acceptam ferre Vt eruditum medicum oportet: Ita Paracelsica somnia tot verborum falsis inuolucris recta & tam modestis nominibus variata fugere virum bonum decet. Modo enim illa sulphur est oleum, modo antimonium, modo

modo aliud, &c. Hæc Crato trium Imperatorū medicus insignis, cuius minimum digitum in arte à tuis Riolane decem triariis attingi nefas foret, Ab hoc si didicisset schola, non tam turpi censura, se & professionem medicam contaminasset. Si nescis, discas iam Libauio turpe non esse Gramani furias reprimere, & tamen Alchymix veritatem defendere. Arma si hinc sumes, senties te eorundem acie configi. Sunt enim instar gladii ancipitis. Et hoc est versatile Libauii ingenium. Probat spiritus. Bonos laudat & defendit, malos ferre nescit, tamq; est dexter vt possit eodem gladio in vtramque partem vti.

CAPVT VIII.

De autoribus antiquitatis Alchymia.

CENSOR in apologia sua turpissima pag 19. Chymica remedia à Diabolo inuenta esse scribebat Diabolice. Ea tradidisse suo clienti Paracelso in vulgus dispergenda admittis paucis bonis vt deleteria essent gratiora. pag. 43. Noua vocabat. Si diceres veteribus præsertim Arabibus fuisse cognita, quærit cur iacerint ad hunc diem contempta? Eiusmodi deliramenta etiam alibi reponebat. Certum est ex omni censuræ scripto non de Paracelsica medicina eum disputare, sed de remediis que chymice præparantur. Necesse itaque erat demon-

demonstrare minime esse noua simpliciter, licet alicui homini aut loco possint accidere noua, vt sartoria nudis Indis. Riolani mania pag. II. respondet: Alchymiam potissimum commēdas ab antiquitate. Non inquam tam hac, quam essentialibus argumentis, tametsi verissimum quod antiquissimum. Miror te nouitatis studiosissimum (addit) antiquitatem tanti facere. Mendacium, est ille studiosissim⁹ nouitatis. Vobis vetera in vitio. Mendacium. Noua in honore esse solent; Calumniæ; pro vt sunt, ira æstimantur, Horatio; multa renascuntur quæ iam cecidere, cadentq; quæ nunc sunt in honore vocabula. Sic antiquum nobis est preciosum, vt si Deus manifestet aliud prius incognitum quod sit preciosius, hoc vtamur præ illo.

Euangelium post legem videbatur esse nouum, Sed erat tantum manifestatione. Eo antiqua lex est abrogata. Insaniret qui veterem legem nouæ, & Adamum antiquum Christo vellet antepondere, Finge nouam esse chymiam, reuelatione & cognitione, non autem re esset noua. At vt triticum glandibus antepositum est postquam in notitiam venit, cur non & chymicas essentias puras præferremus integris impuris? Vtūtur tamen vtiisque vbi opus est, & circumstantiæ postulant. Originem Alchymix repetis (inquis) à Thubalcaino qui fuit faber ferrarius. Frustra repetis originem ab arte fabili. Non potest filia censerī nobilis, cuius pater fuit faber ferrarius. &c. Agis Aia-

K cem

cem furentem probe. Vinam tua schola tam nobilis esset quam ille faber fuit. Ex qua profapia nobili prorepsit maiestas Rioli ni vt ei fiducia contemneret Vulcanum istum sacrum possit? bides, Hippocampi & alia bestia inueniuntur dicuntur medicinae. Si libéret artem hinc contemneret, quanta foret copia? Quid dicendum de idolo Phæbo? Quid rei hoc? Bonus ne an malus genius? Qui milites illi ad Troiam? Sed reprimo me, ne etiâ Dioscoridem cum aliis audias. Calumnia vero tua quorsum? Fernelius philosophiam fuisse vocabat chymiam. Syluius sapientibus chymicis ex Mesue attribuebat arcanorum manifestationem, & pro exemplo proferebat metallurgiam. Chymicorum id antiquissimum fuit inuentum, eius subtilissima artificia adhuc vigent in Chymicorum officinis. Quid ni à metallurgia repetam? Faber ferrarius fuit Thubalcain. Finge istud. Te vtor teste & argumentatore. Nonne faber à fabrilis arte nomen habet? Hæc enim est eius forma, quæ dat esse rei. Pag. 11. Mania ex Aristotele, quasi incredibile esset absque teste, probat artes omnes à rudibus initiis inchoatas cepisse sensim incrementum, & perfectas esse labore & industria hominum. Quo quæso tempore incepit ista fabrilis, vt in ea magister potuerit audire Thubalcain? Fabrilis ferraria necesse est antiquior rem esse fusoriam sapietiam quæ est chymia. Fuit Thubalcain septimus ab Adamo principe stemmatis habitans proculdubio in Chaldeæ

dra ad orientem vbi & Cain tentoria posuerat, idque ante diluuium, quod venit anno mundi 1657. vulgari computo. In iam numerum annorum retto quibus oportet viguisse fusoriam. Medicinam Hippocraticam altius repetere non possumus quam ab Hippocrate, qui inuentorem nominat Æsculapium, cuius filii militarunt ante Troiam chyrurgica arte valde rudi commendabiles. Veruntamen quamquam tempore Thubalcaini non opus fuit medicatrice therapeusi, tamen chyrurgia non caruisse verisimile est tam malis hominibus tunc quoque vt inter se confingerent. Medicamina chyrurgica potissimam laudem habent ex metallicis. Metallicorum elaboratio fuit prima chymia, quanquam tunc nec sic dicta, nec descripta. Quam facile est antiquissimorum temporum laude hanc scientiam exornate? Sed tua stultitia sua se conficit absurditate. Inueheris postea in inuentores pyrii pulueris. Cur non potius in inuentores ignis? Alibi ad Diabolum refers id inuentum pari furore. Si considerares non minora inde commoda ad compescendos rebelles & hostes vlciscendos esse, quam fortasse mala ex abusu, non tam dementer pronunciarer. Milites eo purgantur, nostrin? Vah homines iniustos. Parisios deberent adire, & emere Colatum Diacatholici, aut Mannam.

*Pyrius pul-
uis.*

De Hermete. *Quæris sitne verisimile principem ter maximum Aegyptiorum alchymiam medicatricem exercuisse? Quid ni? Si dii gentium sunt me-*

K 2 dici,

*Apud Mesuē
nominatur
rex Sabor,
rex Rabi,
&c. Reges
Abarach a-
pud Bulca-
sim.*

dici, cur non principes? An ignoras in regum
possessione fuisse Alchymiam & medicinam?
An nescis etiam in sapientum, qui Magi di-
cuntur, & pontificum maximorum? Quæris
secundo: Estne verisimile Aegyptiorum principem
illum beneficio Alchymia medicatricis Romanorum
armis obstitisse? Non inquam. Tunc in rerum
natura non erat Hermes. Quo modo potuit?
Sed nec si fuisset, medicatricis ope id perfe-
cisset, sed auxiliis opere alio eiusdem artis col-
lectis, vnius rei fines multi. Aurificus lapis &
medicina hominibus est, & metallis. Hinc bel-
li sumtus. 3. *Hermes Chymicus* ME IVDICE: stulto
scilicet; Imo non iudice sed vetula infan-
iente. Quid enim tu iudicares, qui ne micam
quidem iudicii boni tibi inesse testatum red-
didisti tot scriptis in Chymiam flagitiosis. 4.
Sed quis erat ille? Arabs medicus, cuius remedia qua-
dam minime chymica extant apud Mesueum. Sufflo-
num vltimi hic tuam vesaniam rident. Her-
mes ille ter maximus arguitur sua tabula chy-
mica. Fuerunt alii plures operibus suis noti.
Inter eos Hermes Arabs apud Mesuen; quan-
quam incertum sit medicamina illa nomen
ne habeant à Trismegisto, an ab alio. Præterea
quis erat apologeticus ille censor qui Herme-
tem putabat esse Mosē illum ducem Israeli-
tici populi? Quis ille verrumnus, qui mox ex
eo faciebat Mosē alterum? Prouolasti scilicet
ad censendum furore quodam, non venisti
meditatus. Sed esto ille Arabs Mesuæ: Quia
autoritatem chymici inde petunt, & vident
Mesuæ.

Mesurum fuisse Chymia scientissimum, & hunc philosophis tribuere oleum & alia ex occulto protracta, cur absurdum sit, si inter sapientes istos ponamus etiam Hermetem? Citat idem etiam Aboali, At hic chymicus professione erat. Aliqui ex Mesuræ autorib. priores ipso fuerunt chymici. Magnum id argumentum est vetustatis, si & ipsi non inuenerunt artem, sed acceperunt traditione per manus absque scriptis quæ vulgate nefas erat. De Aristotele garris. Libri Chymici huic attributi non erant scripti Græco idiomate, sed peregrino: non erant exoterici, sed commentarii, seu sacri in arcanis familiarum custoditi. Non est mirum non agnosci ex stylo Græco. Doctrina certe sunt Aristotelici omnes libri veræ artis, ut ex Gebro patet. Tu hostis & calumniator maledictus nulla fide es dignus. Veruntamen fuerit alius quidam Aristoteles, quid tum postea? Satis est antiquitatem redolere, & homogenea cæteris chymicis habere. Hippocrates aliquot seculis antecessit Hermetem. Quem? Num Moysen Ebæum? Non. Arabem ergo. Numera quæso secula eius quem Mesues inter suos recenset autores. Hippocrates sane tempore Artaxerxis erat, & quidem Democriti discipulus. Tempus id habet annū mundi circiter 3500. Hermes noster & Vulcanus longe est antiquior. Quid autem tu quæso de Hippocratica medicina tantopere gloriaris, quam ipse Hippocrates scribens suo præceptorum Democrito negat à se aut Æsculapio absolutam?

K 3 solutam?

solutam? Navigationem argonauticam fuisse Salomonis Chrysopœiam ex auriferis regionibus tunc tibi credemus cum fide dignior eris Suida & aliis. Tam prodigiose mendax homo nihil habet autoritatis. Matthesius ad Chrysoplythas per vellera accommodat non absurde; sed narratio conuenit magis rapinæ libri vna abducti, vellera retulisse paruum erat operæ nauticæ precium. De Hispanis optas vt minus calleant suam ex Peru Chrysopœian. Quid si & tibi nauigent? Nauigarunt sane aliquando multis.

Democritus. De Democrito. Nostrium chymicum semper opinatus es fuisse medicum quendam Arabem citatum à Mesuzo. Nostra opinio premit tuam. Galeno ascribitur Electuarium de aromatibus & alia. At Galeni non est. Excellentia autoris vtriusque fecit vt forte quædam ad Democritum & Galenum referrentur, nec necesse sit duos Galenos & Democritos facere. Audin' uero quid nos inde? Esto Democriti Arabis. Dicimus chymicum fuisse, qui arcana medica simul sciuerit cum arcanis chymicis. Num in vestibulo antidotarii, & tractatu de oleis per resolutionem mentio fit ARCANORVM, ne tibi adeo sint arcana inuisa. Medicatrix medicina eo tempore comprehendebat Hippocraticam & chymiatricam: non proscribebat Alchymiam, nec cruci tradebat usurpantes chymica, vt tua schola dementer facit. Mesues recitauit Democriti vulgaria, vt agaticum, &c. quæ non oportebat vulgare, siluit.

Ea

Ea vero alia postea occasione sunt in publicum missa. Democriti nomen Græcum est, videntum Arabes Græcis vocabulum tunc sine vfu. Ne vero putes me mendacium scribere quod ante Mesuen & tempore eius fuerint medici vtriusque medicinæ professores, & celebratores, describam locum ex capite de mirrobalanis; qui sic habet: Sunt quidam (inquit) qui SEPARANT (nō faciunt arte, ut garrit schola) in eis quod est SECUNDVM SPECIEM (agnosce chymicam locutionem) hoc quod est SECUNDVM MATERIAM, Et est MODVS SOLEN-
 NI (qui placet Mesues?) INFUNDVNT enim eos in aqua Casei quæ sumpta est ex capris post contritionem eorum, & ponunt ponderis eorum partem vnā, & aquæ Casei partes XII. Et ponunt in vase vitreo stricti orificii (phiola vel cucurbita) & dimittunt per dies octo. Postea DECOQVNT bullitione vna. Deinde postquam manibus confricauerint, colant, & dimittunt aquam illam siccari, & faciunt Trochiscos vel pilulas; Et sunt qui addunt cum eis de medicinis benedictis quas volunt, secundum exigentiam intentionis eorum, & faciunt similia. Et EST OPVS MAGNI MAGISTERII, &c. (non crucis & in naturam contumeliæ.) Talis est chymia nostra. Talis Democritum quoque professorem existimare, quid prohibet? Nota vero quæso illum locum ô schola Parisiensis. Est enim efficacissimus illustrisq; valde ad atrocissimas tuas in Chymiam iniurias refutandas. Si placet lege notationes Ma-

Nota Alchymiam medicam.

Chymici infundunt & decoquunt. c. 9. de lactis aqua: Est fundamentum infusionum.

rini, qui licet lapidem reprobet, tamen chymicis ADMIRANDVM opus tribuit, explicatq; vocabulum magni magisterii ARÆ chymistica, & philosophos vocat chymistas, tanto honorificentior patronus, quanto tu flagitiosus scripsisti nec artem esse nec scientiam, imo phantasma inane appellasti. Leges ibi etiam de quinta essentia, quam appellat FORMAM quam quoties MEDICI actionem absque materiæ impedimento exoptant, procurent. Vni formæ tribui purgationem ab Arabibus addit. Quin & alia similiter præparanda ex elleboro Rheo, &c. proponit, & dicit speciem attrahi familiaritate substantiæ, quæ species nō est res inuisibilis, sed succus oleosus vel melleus qui sero exhalante relinquitur & densatur. Audi & hæc: videntur porro hæc in ore chymistarum noua & plane admiranda propter PRINCIPII, hoc est quintæ essentiæ nouitatem, cum tamen res ipsa à veteribus GRÆCIS longe ante fuerit excogitata & exulta, &c. Adducit essentiam Gentianæ ex Dioscoride: Item, Græci, inquit, non cœli vim sed igneas, aëreasque, atque vt summatim dicam, subtiliores simplicium partes hoc ipso artificio dicunt se SEPARARE vt eorum actio celerior euadat, ac magis penetret. Debemus itaque chymistis multum (non carnificem vt furiosa schola optat) quod medicamentorum præparationes, præsertim hanc ipsam quintæ essentiæ, quam vocant, separationem illustrauerint, pro quibus eos etiam sæpe consulunt
(non

(non interficiunt & damnant) elegantiores
 medici , sed hæc obiter. Si libet lege etiã Rha-
 barbari extractionem , de qua Mesues dicit
 quod sit medicina magnorum regum : Item
 de Tamarindis & aliis vbi infusio est quam ex-
 tractionem semel sufficit appellasse opus ma-
 gni magisterii quo species à materia separatur
 id quod progressu temporum longe factum
 subtilius, ingeniosius, magis varie, ita vt ex illa
 specie extracta per exaltationes & separatio-
 nes vltiores essentia prodierint nobilissi-
 ma, sed ad Democritum. Si vestra philoso-
 phia studio sese excæcarit, desipuisse illum af-
 firmo, scribis. Hoc fingere & dementer effu-
 tire tua mania te Riolane cogit. Quis nostrum
 illud vnquam dixit? Cur non potius sublimi-
 tate mysteriorum quæ satis superque cogno-
 uerat pridem in inferioribus latere, ad recon-
 ditiona quæ sola mente cognoscuntur quibus-
 que oculorum occupationes obstant, ductum
 arbitraris? Hieroglyphia eius magica cuius sæ-
 pe mentionem facit Plinius, diuinius quid in
 recessu habet quam verba præ se ferunt. Ab-
 strusæ cogitationes eorum sunt magis, qui ab-
 strahendo auocandoque à sensibilib. seu ma-
 teriatis mentem diuina contemplantur, atq;
 ita mortem contemplando philosophantur, quã
 rem esse philosophiam olim putauit Socrates.
 Malitia tua tibi multas nugas de operatrice
 chymia excussit, ex quibus satis patet te nec
 corporeis oculis valere, nec intellectus. Quæ
 de Paracelso adiciis pugna inanes sunt cum

*Vide de rosis
 quoq; qua-
 rum varie
 partes sepa-
 rari posse di-
 cuntur. Ser-
 pentina vi-
 rulentia Pa-
 risiorum af-
 flat simul
 cum chymi-
 cis Mesuen.*

K 5 mor-

*Riolanus i-
gnorat quid
sit esse Para-
celsicum.*

mortuo. Si tantus vir es cur non refutas in-
scriptis viuentem? De Quercetano & Harue-
to quem mendaciter ais le pleno ore Paracel-
sicum profiteri, ita garris vt appareat te non-
dum scire quid sit esse Paracelsicum. Demo-
critus componebat omnia ex corpusculis in-
diuiduis, scribis. Chymici habēt diuidua prin-
cipia. Democritus ergo non fuit chymicus.
Disce Riolane compescere insanum os tuum,
vt saltem videare sapere, Ex inuisibilibus etiā
Deus scribitur mundum fecisse: Et tamen i-
pse in principio fecit aquas & terram, atque i-
ta omnium corporeorum prima rudimenta
posuit elementa visibilia. Vtrumque verum es-
se suo sensu potest, ex indiuiduis sensu inaspe-
ctabilibusque cogere seu condensare & coa-
gulare (quomodo Hiob scribit se à Deo coa-
gulatum esse) corpora, vt cum muria coqui-
tur, vel ex aquis causticis reducuntur metalla,
ex dilutis alumina, perlæ, coralia, & quid non
resolutorum? Et deinde ex elementis seu prin-
cipiis facere. Est enim alterum alteri subalter-
num, passioq; solutionis in indiuisibilia com-
munis omnibus corporibus. Peripaterici a-
cute disputant contra Democriti atoma; Sed
logice magis quam ad sensum. Corpus vllum
negant esse indiuisibile. At cum ad actum di-
uisionis peruentum est, ratio producitur de
continuis semper diuisibilibus deficiente sen-
su. Sapiunt certe illa atoma chymicam expe-
rientiam, quā in aquis pellucidissimis, subti-
lissimisque & per cola arctissima transmean-
tibus,

tibus, cognoscuntur inesse corpora satis crassa. Reductione enim facta emergunt. Illud ipsum docet etiam metallorum secundum Aristotelem origo, & cernimus etiamnum hodie ex fumis concrefcentibus coalescere corpora admodum densa & graua, quæ si resoluas non ex vno constare animaduertuntur. Sed tali ingenio sunt multi, calumniari bonos autores malunt quam declarare. Oppono tibi argumentum hoc: In qua scientia Democriti atoma physica (sunt autem physicorum physica principia, sensibilia sensibilibus, corporea corporeorum) maxime conspiciuntur, & ratione sensuque monstrari possunt, eius consentaneum est fuisse peritissimum Democritum. Id autem in Chymia ad oculum fieri experimur, & docere possumus, frustra reclamante Peripato, & argutis ratiunculis contra sensibilia Democriti concludente. Idem Democrito dicunt qui omnia ex chao primo procreant, si modo nouerint & confiteantur id chaos à Deo omnipotente ex nihilo non ex Platonica materia fuisse extractum. Ita mundus factus est inquit Hermes; Et certe ita fit etiam nascente homine, & magisterio magno philosophorum coagulante. Mysteria ista tuis naribus sordent. Explicationem de mundis innumerabilibus naturæ conuenientem euertere non potes. Calumnia & mendace fumo obscurare conaris. Nomen parui mundi, inquis, male quadrat lapidi & metallo. Quid niquis? An non toti respondet membrum proportio-

portione? Ex quatuor naturis prisca mundum
conflabant, nempe terra, aqua, spiritus & ignis,
qui est cœlum cum suis corporibus: Peripatus
addit quintam. Chymici monstrant has partes
in quolibet misto perfecte secundum analo-
giam. Lapis philosophorum te stultitiæ con-
vincit, quæ te nugari iubet quicquid mania
finxit.

*Riolanus
mendax e-
videnter.*

Malles me ex Cleomene respondisse. Ego
vero te mallem sapere. Quid tua stultitia velit
nolit, non est curæ Libauio. Proba Democri-
tum extra magnum mundum posuisse spaci-
um istud fictitium, vacuum, intermundi suæ
plenum.

Miseret me fortunæ Parisiensis, quæ in tam
stolidum blateronem incidit. Male me accom-
modare Democriti de atomis opinionem prin-
cipiis Chy nicis existimas: Et quidem addis:
Ne quid dicam ACERBIUS. Cur non dixisti a-
cerbius? Conueniebat id Maniæ tuæ. In quem
vero dixisses alium quam te ipsum? Tuum est
mendacium id quod dicis me facere. Tuum
foronium. Potueram quidem aliquid de prin-
cipiis proferre; sed ibi ne memini quidem eo-
rum. Tu cum tuis laruis pugnas. Sed operæ
precium est etiam ex mania nonnihil collige-
re ad maniam remediū. Similia enim similibus
curari aiunt.

*Riolani ma-
nia refuta-
tur se ipsa.*

*Antaru pag.
66. Democri-
tus proba-
bilis quam*

Sententia Democriti, inquis, visa est mihi
omnium probabilior, & veritati christianæ
magis consentanea. Heus tu Riolane, recte.
Laudo. Heus tu alter antichymice, caue. Quā
sen-

sententiam dicis? Omnia corpora concreta ex
his primum fiunt in quæ postremo resoluun-
tur. At concreta omnia cinerescunt tandem,
abeuntque in puluisculos corporum atomo-
rum qualia in aere radiis solaribus illuminato
videntur. Quo modo quæso? Hoc modo in-
quis: Vtrumque humidum, aereum & aqueum,
sensim resoluitur: quo facto permanent illa
ineffilia corpuscula. Dic vbi latent tria prin-
cipia? Hem? Istud erat sapere. Vin' vt dicam?
Ecce: Ibi latent vbi resolutum humidum ae-
reum; & aqueum. Nihil enim in nihilum abit:
nec quoduis in quodlibet sed in determina-
tum. Tu vide vt ex latibulis reducas. Terram
tu monstras ipse. Terra secum habet potestatem
salis. Credis? En cineres. Gusta; Dilue aquis; Sepa-
ra. Coagula. Inuenies Humidum aereum e-
rat sulphur nostrum oleosum: Aqueum erat
Liquor mercurialis. At non vides? Stulte; qua-
re auolare sinisti? Cur non tanquam Proteo
Aristæus insciebas vincula? Pueri qui silentium
capiunt ferris te longe sunt prudentiores. Si
velis promittere sanio rem mentem, fortasse
exorem Hermetem nostrum vt tibi monstret
locum illum in quo latitant duo illa fugitiua
principia: Et potest id fieri ad sensum. Nosti
evaporare & exhalare concretum dum pu-
trescit, vel vt corrumpitur? Noui. Quo con-
tendit vapor & halitus resolutus? Sursum. Ille
locus estne versus cœlum? Est. Putasne ibi cō-
sistere iterum, an resolui penitus, donec ad
confinia ætheris peruentum fuerit? Vtrumq;
potest.

*vos ex ato-
mis omnia
primum ge-
nita conclu-
debat quia
tandem abi-
rent in ato-
ma, &c.*

potest. Illud sane monet Aristoteles crassam
 partem vehiculo caloris spirituosum, seu spiritus
 calidi (Est enim corpus corpori vehiculum)
 destitutam concrefcere, & repræsentare na-
 turam sui halitus ; vnde meteora ignea & a-
 quea, aut mista. Bene. Ex magno mundo capia-
 mus exemplum. Vas quoddam ponamus cu-
 ius fundus nobis sit pro terra. Adiiciamus ca-
 pitellum; quod sit pro cœ'o. Media distantia
 sit figura aeris per quem fertur. Sub concavi-
 tate capitelli imaginemur esse locum nubiū;
 Et vt depluere possit quod concreuit meatum
 instar canalıs affingamus, putantes vento ex-
 erto nubes agi in locum alium quam vnde sur-
 rexit spiritus. Ad fundum ponamus corpus
 corruptibile mixtum, exempli gratia baccas
 lauri: Et quidem cum sit corruptio duplex, vna
 naturalis per putredinem, altera violenta; ex-
 periamur vtramque. Vi corrumpitur quid, cū
 comburitur. Cōbustio sit ope ignis. Hic ergo
 ita subiiciatur fundo nostri vasis vt nihil inde
 sit operi lacturæ. Ecce tibi assurgunt halitus,
 & in loco nubium coguntur, delabunturque
 specie liquoris. Hunc cape & separa. Accipies
 oleum quod est sulphur nostrum; & aquam
 qui est liquor seu mercurius noster. Vtrique
 vero adhæret adhuc elementum homogene-
 um, quod si lubet segregabis. In fundo restant
 cineres tui Riolane, si quidem ignis eo vsque
 fuit administratus. Hos separa. Præsto erit sal
 cum elemento terræ. Si placet naturalis cor-
 ruptio: adde baccis aquam calidam. Nam in
 humido

humido calente nosti putrefactionem citius
existere. Colloca in finum, vel balneum in su-
um mensum. Fiet resolutio. Separa hanc: Di-
uerse substantiæ incurrent in oculos, separa-
tas partes elabora vt est artis, plane nihil dee-
rit; succedentque res ad votum. Ecce tibi no-
stra principia, quæ volebas tibi monstrari, vt
liberalior sim, do etiam elementa, & præterea
quintam naturam. Hinc sic pro Demo-
crito:

*Cuius doctrina de concretionem & resolutione cor-
porum consentit cum principiis chymicis, eum fu-
isse chymicum est probabile.*

*Democriti doctrina de concretionem & resolutione
corporum consentit cum principiis chymicis, vt
iam ex Riolo ostendimus. Democritum ergo fu-
isse chymicum est probabile.*

Obiicitur Aristotelis doctrina de elementis.
Frustra inquam. Nam & Democrito sunt ele-
menta vt patuit, sperabam bene de Riolo.
Putabam ex maniaco futurum sapiētem chy-
miæ discipulum iuxta decretum Aristotelis:
Contrarium fit ex contrario: Sed est magnus
malus piscis. Redit ad fatuitatem; iuxta verbū
sapiētis: Si contunderes stultum in mortario
vt ptisanam, tamen non recederet ab eo stul-
ticia. Est hæc quinta essentia Rioli, eaque
immutabilis. Qui sic autem? Ecce:

Hanc Hippocratis, & Empedoclis doctri-
nam, inquit, pro tua maledicendi consuetu-
dine, appellas Aristotelis COMMENTVM. Quā
quæso doctrinam sic voco? Omnia fieri ex cō-
trariis,

*Riolanus
mendax.*

trariis, quæ natura sunt simul. Elementa omnia concurrere; nullum prius esse. Mendacium hoc tuum est Riolane. Ne verbum quidem ego in meo examine de istis. Aristoteles inquam contra Democritum disputat per rationes logicas, cum non his sed propriis & naturalibus persuaderi velit Democritus. Commentis istis Aristotelicis inductos vos pessime de Democrito statuere aio, Sane quæ producuntur contra atoma non sunt physica, sed mathematica de continuis, de corporis mathematici longo, lato, profundo, &c. de lineis infectilibus. Rideret hæc Democritus non confutaret. Quia enim atoma sua itidem ponit corpora, agnoscit in illis esse proprietatem corporum mathematicam, sed quæ non obstat atomis insensilibus nec proprietates physicas tollât. Non opus est logis ad Democritum confutandum; Demonstratione propria ex physicis opus est. Audiamus lepidiora. Coryphæus iste sapientum (Aristoteles scilicet qui in multis ramen desipit, & cum lubitum est à Riolano non recipitur: Imo Riolano iudici videbatur Democritus ad veritatem christianam propius cæteris accedere) contra Democritum docuit, non concretionem & veluti agglutinationem istorum corpusculorum nasci mista, sed mixture, id est quatuor elementorum unitis essentiis. Hem facinus. Quid si diceret Democritus sua atoma pridè esse à Deo mista, nec indigere concretionem inde usque ab ovo, quanquam porro coalescere cum elementis

mētis in corpus robustius & crassius possint? Aristoteles ex posterioribus iudicat de primis naturæ. Quæ nascuntur in mistis, perfecte iam non miscentur nec rationem essentiæ accipiunt ex concursu iam facto, sed à motu principii ad essentiam habent. Interim dum ex parua mole fit maior, hoc quoque non fit ex elementorum compage; sed id quod alit, aut analogice sufficitur iam mistum est. Et hæc est essentia nostra chymica quæ dum in turba elementorum prodit, secum trahit multa superuacanea; atque etiam ex reliquiis generationis & incrementi (nihil enim fit ex toto) superfluitates vehit. Non dissentit Democritus ab Aristotele; Sed Riolani amentia neutrum intelligit. Ridiculum est negare ex concretione atomorum fieri corpora visibilia; cum tamen concreta dicantur, & mista illa exactissime quæ per minima coeunt, vt aquea, & fumida. Vnde metalla exactissimam mistionis rationem habent, & materia eorum argentū viuum homogenian inseparabilem. Cur negas homo stulte quod sensibus anicularum lac cogentium patet? Vbi erat butyrum in lacte? Quam tu videbas particulam? Quam casei videbas? Vt caseus coagulati à Deo sumus. In sero vbi sal erat? Quod si diuersas res componere velis, id sciunt chymici fieri optime liquoribus aut spiritibus, plane naturaliter. Sic externa elementa coalescere cum essentis possunt & porro sequentib. mistionibus innumeris plura fieri.

Mirum cur ex discipulo Hippocrate non potius indicetur Democritus, quam ex argutiis Aristotelicis quæ nihil aliud videntur esse quam commentum tanto viro falso ascriptum.

L

Tan-

*Riolanus
victus au-
toribus.*

Tandem quanquam stupidus sit Riolanus, sentit tamen se argumento ab auctoritate artificum vinci. Quid autem inceptat monstri? Argumentum vocat Rhetorum, non philosophorū. At citantur philosophi & medici. Repete tua verba Riolane: primū ignorationis argumentū est, Sapientib. contradicere. Tibi est validū argumentū cū ad saluam facit, cum non; nec Galeno, nec Hippo. Scali. Rhondeletio, Fernelio, Curæo aut aliis moueris. Disce artificibus in sua arte ex suis principiis loquētib. credendum esse, non quia dicant, sed quia sunt artifices, qui formam ab arte ratione & experientia sensuq; constitutam habent. Cōmuni experientiz re clamat qui consensui artificum. Dilce hoc quoq; quod testimonium, quādo vocatur rhetoricū argumentū, tale intelligatur, quale in foro adhibetur; vt Heus vbi Casca; vbi Ruscio? Dic tu Chreme; Dic tu Simule; Dic Corisca, dic Thestilis, dic Corydon. At logicum argumentum non est sine ratione & artificiali fundamento, quo si caret tunc re iicitur, artificum de sua re testimonium tam leniter non potest abiici, quia muniti sunt artis forma. Deinde nihil validius in eo genere est quam hoc:

Alchymia est antiquissima: Quia artifices chymici sunt antiquissimi.

Ars prior artificibus est. Si artifices antiquissimi, quid ni ars ipsa? Antiquissimus est Thubalcain fusor ille ærarius & ferrarius. Antiquior ergo fusoria quæ est chymia. Sed
cur

eur leue argumentum ab autoritate? Dic manace:

Quid est (inquis) quod exemplis & autoritatibus non possim demonstrare, & adiuras simul Deum immortalem. Mirum si aliquo autore artifice possis ostendere nedū demonstrare, quod duo contradictoria simul sint vera: aut quod culex sit Elephantus indicus, possintq; astra summi cœli Pygmæi in terra stantis digitis tangi, cōtactu corporali primo. Sed quid tu potes? Potes simili argumento probare vitium potius esse amplectendum quam virtutem, quia plures sunt vitiosi quam virtute præditi. Belle inquam si viciosum esse foret artificium, & vitiosi isti artifices. Ego vero contra ex multitudine viciosorum concludere possum diuinam quandam re esse virtutem, quā ideo pauci attingunt quia præstabilis, & non nisi optimorum, qui sunt rari, possessio. Sic necesse est excellentem admodum scientiam esse Alchymiam, quia magna multitudo parachymicorū inuenitur; & plures osiores. Ars autem non habet inimicū nisi ignorārem. Si nō esset chymia, quomodo possent esse pseudo-chymici? Si non esset ars præclara, quomodo Parisiensis schola rudissima in eam tam atrociter debachari posset? Perge: Potes eodem argumento ostendere vitia esse p̄ virtute amplectenda; quia vitium est virtute antiquius. Ad ferulam logicam Riolañe. Id hō est à testimonio, sed adiuncto cui accidit comparatio ab impari seu maiore. Ita prosyllogismus

*Vitium esse
antiquius
virtute.*

L 2 mus

mus non ducitur ab autoritate. Dicis enim id eo vitiū antiqui⁹ virtute esse quia natura humana est procliuior ad libidinem: quod est argumentum à causa. Frustra quæro, fueris ne tunc ebrius an sobrius cum ista effutires. Nā patet te occupatum fuisse mania. Est autem & falsum argumentum. Num h. bitus prior est priuatione, affirmatio negatione: Deus boni principium prior ortis à bono; Adamus innocens prior nocente. Obiter intrauit peccatum cuius mors stipendium. Per se homo erat Dei creatura bona. Si dices exempla malorum priora esse exemplis bonorum, nihilo rectius sapias. Bonus enim initio erat Diabolus quoque: boni angeli; Bonus Deus. Adam bonus, Eva bona; bonæ omnes creaturæ.

*Robertus
Vallensis.*

Recitas historiam Roberti Vallensis qui te inuitavit ad discendam chymiam. Addis ipsum decoxisse patrimonium impensa in artem hereditate: Et ideo maledicis arti quæ perdit suum artificem. Sane citat ille 36. autores inter quos etiam famosissimi, Aristoteles, Galenus, Hippocrates, Thomas Agnas, Auicenna, Albertus Magnus, Arnoldus, Geber, Marsilius, & alii, quorum non nuda nomina proferuntur, sed testimonia, eaque non leuia per auctores, sed munita iudicio sapiente, & experientia, sensuque. His si non credis, actum est de tua salute. Illud moneo potuisse te saltem discere monitore Roberto, quod chymia iucunde conspiraret cum Hippocrate & Galeno; nec euerdi medica principia chymicis, sed
tu

insponte tua es malus. Narratio de decocta substantia nisi esset Riolani qui tam saepe est deprehensus mendax & calumniator, vt confusus totus ex mendaciis videatur, posset videri verisimilis. Nam Chymica magisteria quia parabolicis verbis sunt tradita, non admittunt quemuis sine Doctore vel diuina illuminatione. Si per periculum adeundus est tripes arcanorum, in tanta varietate sententiarum, euenire potest quod & Bernhardo comitibusque multis; qui si vellent saltem Gebro auscultare, non accessissent temere? Cautius accedunt qui sepositis sublimioribus de lapide operibus, medicinas utiles elaborant, donec paulatim etiam ad penetralia summi magisteria perueniant. Narrabas simile quid de Tureto qui aurum potabile magnis sumptibus factum inuidia potius hostium, quam artis culpa perdidit. Sophisticum est quod ex accidente est rei per se tribuere. Omnis quidem terra alit artes, sed fieri potest vt aliqua quædam non inueniat locum, vt ars vitri flexilis faciendi de qua Plinius. Vere sapiens ille: Artes nunc querant panem: Sed panis iterum quæret illas, nec inueniet. Es autem perquam lepidus cum postquam narraſti Valensem sua arte periſſe, & ideo ei maledicis, adiciſte malle ſtipem oſtiatim quæreſe, quam malis artibus opus corradere, Num ergo Robertus corraſit mala ſua arte opes? Sed in hoc exēplo diſce aliud eſſe quærendo arcanum ſummum impendere ſubſtantiam, aliud arte accepta

L 3 peri-

perire. Non videtur Valensis inuenisse quod
quaesivit. Bernhardus certe omnia perditā re-
cuperauit artis beneficio.

Postquam ita de Roberto garriuiſti, negas
mihi vtile eſſe argumētum ab autoribus pro-
latis. Quid ita? Quia quidam chryſopœiam
profeſſi ſunt; quidam Alchymiam medica-
tricem approbarunt: Nullus quartam ſectam
Paracelſicam, cuius primus autor Paracelſus,
& quam ſchola damnat. Aſſumo quod donas;
& ſic contra furorem tuum argumentor:

*Que ars iſtis autoribus fuit approbata, non eſt i-
gnobilis, nec damnanda.*

Alchymia iſtis autoribus fuit approbata. Ergo.

Minorem probat Riolanus, quia aut chryſo-
pœia ſpectatur; aut medicatrix Alchymia. V-
traq; autoritatem ab illis habet. Ex conſequē-
te neceſſe eſt ſcholam Pariſienſem veſaniæ ar-
gui q̄ damnauit tantis autorib. notam adama-
tam, p̄batam, exercitamq; & uſurpatam artē.
Tu reſpondes aliud damnatū à ſchola. Audio
te iam ſic ſcribentem; ſed apologia, Antitur-
quetus, Antaruetus, excuſus, cenſura & alia
longe habent aliud. Eſt autem hoc argumentū
veritatis de ſchola Pariſienſi triumphantis:

*Triumphā-
lis ſylogiſ-
mus.*

*Qui ad ſuum thema negandum eſt adaſtus, victus
eſt. Schola Pariſienſis adaſta eſt ad negandum ſu-
um thema. Victa ergo.*

Minorē probo; quia cum damnauerit omnes
libros Spagyricos Quercetani; & artem ipſam
Spagyricam, q̄ Alchymiam vocat cenſor, q̄ v-
niuerſa conſumatur remediis p̄parandis, iam
non

non amplius damnat eam sed absoluit à reatu,
& probat; Imo ne chrysopœian quidē damna-
re audeat, sed reiecit ad aliū forum. Damnatau-
tem pro ea Paracelsicam medicinam, quæ ad
euerſionē Hippocraticæ à Paracello est inuē-
ta; quamq; nullus ne Quercetanus quidem
defenderat aut opposuerat Parisiis: Imo Hip-
pocraticam omnes à Parisiensibus proscripti
amplectuntur. Vnum peccatū est Quercetani
quod philosophorum antiquorum imitationē
speciem in materia latitantiem potius cōſide-
ret, quam totum ex inutili materia & essentia-
li parte conflatū: & quod speciem illam sepa-
ratam triplici ostendat vultu; quædamq; repe-
tat etiam alius de principiis quæ non sapiunt
crassis linguis scholasticorum Parisiensium.
Hinc illæ turbæ.

*Si schola damnat Paracelsicam medicinam Hip-
pocraticæ oppositam, qui hanc nō amplectuntur e-
os proculdubio eadem causa damnare non potest.
Assentis ne Riolane?*

*At damnat illam, & quidem SOLAM vt mania
pag. 20. habet. Ergo hos non*

Si non damnat hos, nec Quercetanus & so-
cios: Et per consequens eos quos sinistra qua-
dam suspitione reos fecerat absoluit. Abi er-
go Quercetane cum bona pace, & exerce chy-
miatriam vt pridem. Quod obiicitur de sale,
sulphure & liquore, quorum nomine accusa-
ris, breui declaratione repellitur. Quorsum
ergo iam est turbatum? Addo ex pag. 20. Rio-
lani pulcrum propugnaculum:

L 4 Aut

Aut chrysopœiam significat Alchymia; aut noua remedia eorumq; preparationem.

Neutrum damnat schola. Alchymiam ergo prorsus non damnat: Et per consequens falsa est censura scholæ qua non tantum damnantur spagyrici libri Quercetani, sed etiam ars ipsa spagyrica; Falsa ista omnia damnatoria quæ leguntur in libellis Riolani, de quibus supra.

Maiores tantum est bimembris in tota hac disputatione. Nam quod quidam velint Paracelsi medicinam item dici Alchymiam, id figmentum est; & ne à Paracello quidem admittitur. Aliud Alchymia est, aliud medicina. Alchymia præter Enchirion habet duas partes tantum; vnā de magisteriis, alteram de essentiis. Ex vtrāque quædam exempla proponuntur; Et quidem ex magisteriis transmutatio metallorum, principia, elementa, &c. Ex essentiis extracta, olea, aquæ, alcali, &c. Iam neutram partem damnat schola. Ratio est quia censor scribit: SOLVS magistratus interesse damnosas artes ab vtilibus secernere; (q̃ tamen si falsum sit, donemus tamen Riolano.) Item censuram non attingere chrysopœiam; quam tamen in apologia, excursu & mania Riolanus videri vult inuictis argumentis confutasse; quo ipso aut se accusat malæ fidei, quod censuerit non mandatum censi, aut curiositatis procacis qua ad aliena digressus sit, quanquam etiam hoc flagitium sit excedere limites mandati. De medicatrice Alchymia habemus expressis verbis confitentem reum.

Quid

Quid ergo restat scholæ quam palinodia, & improvide factorum pœnitentia ?

NOTA LECTOR:

Supra scribebat Riolanus scholam nec approbare nec improbare Chymica remedia. Confer cum illis hæc: Scholæ cum Alchymia simpliciter nominat non intelligit NOVA REMEDIA & nouam remediorum præparationem: quia non existimat ea constituere nouam medendi artem, sed dogmaticam illustrare; probatur nouis Arabum inuentis. Quæritur an noua illa quibus dogmatica illustratur nec approbentur, nec improbentur? Deinde pag. 18. Nouitatis studium summos istos viros ad chymiam allexit (Fernelium, Syluium & cæteros quos produxi.) Num nec probabant, nec improbabant ? Sed num & hi morti addicendi sunt, quia Chymica sunt amplexi ?

Riolanus pag. 18. miratur quod cum studuerint Chymia vix vnum remedium chymice præparatum suis antidotariis inferuerint. Mox ex collegarum relatione narrat præscripsisse aquas stillatitias, destillata restauratiua, & olea foris adhibenda. Num hoc absque antidotariis? Minime vero. Mesuæus docet opus magni magisterii esse extrahere speciem ex materia per serum lactis caprini, & notat Marinus passim inueniri eiusmodi extractiones chymicas, esseque infusionem pene propriam chymicorum, nisi quod hi coagulent essentiam, officinæ menstruum relinquant cū essentia. Non opus habes vt tibi præcepta in-

L 5 fusionis

fusionis mōstrem, non, vt destillationum, extractionum, alkali & similiū. In praxi vero aquæ sunt stillatitiæ plures, aquæ vitæ, oleum philosophorum, balsamus Hollerii, arsenicum sublimatum, argentum viuum, sublimatum, & quam multa alia, in quibus est & aurū potabile de quo Hollerius *lib. 1. de morbis internis, cap. 29* Depudit Riolanum. Itaque nullū tam absurdū est mendacium, vt ab eo abhorreat. Tantum de antiquitate artis.

C A P. IX.

De argumento siue Alchymia ars & scientia an nihil.

PAG. 10. apologiæ ita scribitur : Duo simul peccata committis, primum quod Spagyrica remedia distinguas ab empiricis, & quartam sectam introducas: Secundum quod chymiam veram artem & scientiam perfectam medendi nuncupes, cum neq; ars sit, neq; scientia. Hæc ibi ad verbum aggreditur, postea demonstrationem quod neq; ars sit neq; scientia his argumentis quæ in examine proposui. Facit ex Alchymia ancillulam pharmaceutices ex qua si velimus nouam artem constituisse, debeamus etiam cæteros modos præparandi nouas artes appellare; cuius argumenti vis est, quod pars artis non sit ars. Chymia vero pars artis, quia modus quidam præparationis remediorum in ea parte medicinæ quæ

voca-

vocatur pharmaceutice. Item si chymia est ars
etiam infusio, coctio, expressio. Ad hæ non. I.
mo alibi tanta cum contentione disputatur
contra Alchymiã, vt negetur quicquã esse; ali-
quando dicatur sciẽtia falsa, vt pote cuius prin-
cipia falsa: pag. 26. *Antaru.* Malus genius vos
docuit mixta corrumpere hoc falso fundamẽ-
to (essentias secretas meliores edere actio-
nes) pag. 49. Cacodæmon ministro Paracelso
mortuam resuscitauit: Ille docuit mixta corrũ-
pere hoc falso fundamento subnixus spolian-
da esse sua materia vt separentur essentia, pag.
21. *apol.* Sæuit in chrysopœian adeo vt deli-
rum & præstigiatricem vocet artem, tantum
abest vt veram esse concedat. Veram Alchy-
miam appellat anatomiam Democriticã pag.
25 pag. 45. Inuentum inutile dicitur. Pag. *apol.*
76. Nomen Spagyrici esse prorsus inane con-
tendo, cui nulla res subfit. Est titulus sine re.
Pag. 93. excurs. br. vestra scientia est vana quia
perquirat in sinu materiae essentias delitescen-
tes, quæ physicorum omnium sententia, nul-
læ sunt. *Pag. 135.* vobis non est certus finis, sed
quod sors obtulit quo vultis nomine nuncu-
patis, quod & pag. 101. scribitur. Existis conse-
quens est Riolanũ non posse pati chymiã esse
seu artem & scientiam per se, & vniuoce, quia
sit somnium potius & figmentum; seu artẽ di-
stinctam à pharmaceutice cuius pars sit, non
queat per se ars esse. Appellat tamen aliquan-
do artem, & chymicis concedit artificialem
ignem, formasque: id quod vel deliramen-

*Vide pag. 66. apol. Vix po-
rest esse con-
stans & per-
manens adi-
ficiũ quod
fundamẽtus
caducis su-
perstruitur.
Non possunt
esse conclusio-
nes verae ex
tam falsis
principiis.
Ita pag. 67.
pag. 46. artẽ
spagyricam
vt prauam
& inutilem
repudiamus.
Inutile tollit
finem: Finis
tollit formã;
Forma artẽ.
Vide & pag.
25. exc. br.
ubi contra-
ria Alchy-
mia natura-
le statuitur
(at & hoc
tollit artem
qua natura
võitur.)*

tum

tum incōstantiæ arguit, vel abusum vocis. Verum enimvero cum in examine istam infaniā notarem & redarguerē, prodit maniacus scriptor cum sophistico diuerticulo, & non ex apologia productū locum aggreditur, sed quēdam alium ex Antiturqueti pag. 17. vbi, vt miteris fatuitatem hominis, chymiam & medicinam Galenicam plane in vnum idemq; corpus artis compingit, negatq; differentiam aliā esse præter præparationis modum, de quo ita differit vt iubeat chymicos retinere remedia sua, relinquere Galenicis item sua. Dicā quod sentio (*inquit*) attende. Versamur omnes in cōmuni subiecto cuius non est anatome dissimilis. Vobis enim inuitis homo constat continentibus, contentis, & impellentib. Idem finis, &c. Atq; artes quæ subiecto & fine consentiunt eadem sunt, etiam si diuersis mediis ad eundem finem contendant. Nobis idem animus idem scopus, imo mediā eadem. Fossilibus enim, plantis, animalibus & eorum partibus omnes communi iure vtimur. Differimus tantum præparationis modo. Potestne varietas præparationis artes efficere diuersas? Hæc & alia ibidem. Hæc si aliquam vim habent ad respondendum examini, hunc habere possunt quod adeo non neget Alchymiam artem esse, vt etiam asseueret eandem esse cum medicina Galenica; non essentia & præceptis, subiectoue & remediis differentem, sed tantum adiuncto, nempe præparationis modo, qui modus accidens variat, sed non substantiam.

tiam. Hoc quid aliud est quam admissis equis
in contrarium plane currere? Quid aliud quā
quartam sectam quæ Hermetica dicitur ean-
dem esse artem cum dogmatica. quod tamen
expresse negatur pag. 10. *brevis discursus*: & alibi
impossibile esse dicitur conciliare Paracelsi-
am cum Galenica. Fugere culpam vult; Sed si-
ne arte. Itaque ridiculum se & stultum plane
facit. Ego innuebam in examinis proœmio, o-
mittendam esse infectionem Quercetani &
aliorum qui cum cogerentur eodem vi sub-
iecto idque cibis & remediis seruare iisdem,
&c. Saltem verbis & modo explicationis dif-
ferrent vocantes principia quæ nos humores,
sulphur quam nos bilem, &c. vnde argumen-
tum; Si est aliqua ars Paracelsica aut eadem est
cum Galenica, aut nihil est nisi figmentum.
Huc respexisse videtur Riolanus in Antitur-
queto; Sed non potuit proloqui animi sensu,
nec dilerte explicare. Interim autem etiam si
concedatur id ita se habere, tamen aliud est de
Alchymia quærere, aliud de medicina. So-
phistæ est in quæstione num chymia, cuius
partes sunt chrysopœia, & medicamentorum
præparatio singularis, sit ars, respondere de
medicina. Deinde futile est *χρησφύατον* cum
accuseris ex loco Apologiæ, afferre locum
Antiturqueti vbi longe agebatur aliud. Insu-
per vis & euidencia argumenti adhuc consti-
tum tenet istum proteum.

Num negatur chymia ars esse, quia est mem-
brum pharmaceuticæ; vel quia ancilla rârûm.

Ancil-

Ancilla dominæ, nō est domina; ministeriū artis non est ars ipsa. Id quod inane nomen est & titulus sine re, ars non est. Hæc erant argumenta Riolani quæ exploduntur. Nihil prohibet partem seu membrum artis esse artem etiam per se consideratam; vt pharmaceutice est ars q̄dam per se, & tamen membrū medicinæ: Arithmetica est ars per se, & tamen pars philosophiæ. Ancillulam autē vocare aliquid ob adiumentum, nihil derogat arti quæ alia est domina, alia serua; Et omnes artes mutuas sibi dant operas, quomodo Dialectica artium generalissima serua fit omnium. Quod essentiam artis habet, non potest non ars esse. Modum diuersum præparationis appellare Chymurgemata, non tollit naturam artis. Est enim modus non fortuitus, sed artificiosus ex principijs vsu & experientia, sensuq; & ratione sapientum constitutus. Itaq; & ars appellatur Alchymia ab omni sapiente non recente iudicio aut priuato, sed antiqua existimatione, & publica autoritate. Hæc cum sint euidentissima, mirū est, cur castigationē amentię suæ nō consuluerit boni Riolanus. Defendit autem se satis maniacce, *Arabum nouæ præparationes*, inquit, *erant artificiales*: propterea tamen nouam medicinam illi non cōstituerunt. Hæc profert eo sensu quasi sic respondisset Turqueto, Sed nihil tale in eo libello legitur. *σφδν φάρμακον* est ad crimen velandum inuentum. Verum licet Arabes non constituerint nouam medicinam nouis præparationibus inuentis, dic ta-

men

men Riolane an putauerint, si artificiosa sint, an non nouam præparandi artem proponere voluerint, vt si consequens sit, præparatoriam artificiosam nouam, esse quoque nouam artem, non medicinæ oppositam, vtpote cuius membrum manet, sed præparationi alteri quæ vocatur antiqua? Nihil proficis hoc diuerticulo. Quid autem respondes ad argumentum meum? Ego sic:

Quod in artem infert nouas formulas quibus ars amplificatur & illustratur, id necesse est artens esse.

Alchymia &c. Ergo &c.

Sumseram verba ex ore Riolani. Certe si ex Alchymia translata sunt nouæ præparationes in artem pharmaceuticam, ita vt cum hac in vnam essentiam coalescere potuerint illæ, aut fuerunt artis ante translationem, aut factæ sunt transferendo vtrum sumseris, dicendum est esse istarum præparationum aliquam artem, nisi forte inertia in artes admittitur tanquam homogeneum membrum. Maniacus Riolanus putat me sic ratiocinantem non esse ieiunum. Cur? Ita arguit:

Artis ornamenta non sunt noua & singulares artes.

Remedia singula & singulorum formula sunt artis ornamenta. Ergo non noua & singulares artes.

Sophistice sumitur ornamentum. Hoc quæ est adiunctum artis, vt ornamentum medicinæ est vita medici probata, vestitus elegans, oratio

ratio blanda, &c. ars non est. Interim alia ratio potest esse eius quod fit ornamentum; Vt Rhetorica vel eloquentia ars per se esse potest, & tamen ornare medicinam. Minor est falsa. Remedia non sunt ornamenta medicinæ sed bene medendi instrumenta. Præparationes autem nouæ prius incognitæ, si noua sunt artificia, quidni per se nouæ sint artes, quanquam augmentum afferant alicui arti generali? Huius respectu sunt membra, vel species (prout consideras.) At per se noua artificia seu artes. Iuleporum præparatio noua, cum ex Arabum disciplina in Galenicam veniret, non constituebat nouam disciplinam at in pharmacopœia erat nouum artificium. Quis vero est qui destillatoriam non dicat artem eamque si noua est nouam? Mesues, Bulcasis & omnino omnes sapientes chymiam dicunt artem. Sed nimis indecorum est ea de re dubitare scholæ Parisiensis dictatorem. Obtinuimus disputando vt Riolanus iam fateri cogatur Alchymiam esse per se artem quandā propter opera artificiosa & scientiam propter Theoremata vera & homogenea: quanquam se accomodet medicinæ, & sua operatione præparet medicamenta. Contrarium scriptū erat in Apologia; nempe Chymiam non esse neque artem neque scientiam. Deinde euictū etiam hoc est, quod si noua sit, necessario etiam ars sit noua. Dic quæso Riolane, an non si noua ars non est, & tamen est ars, debet esse ars vetus? Si nihil est præter ornamentum artis,

tis, an non tu damnas aliquid tuæ medicinæ cum tam pertinaciter & rabiose in omnia eius opera peroras? Morte dignos iudicas qui aliis vtuntur in curando remediis præter tibi vocata ordinaria. Num mori debet qui artem tuam ornat? Num mori qui antiquam artem proficitur? An potius ideo quia chymiam sceleratam artem esse iudicas? Scelera enim morte quandoque puniuntur. Tot tua flagitia, etiamsi te verteris in omne rerum miraculum quomodo potes excusare? Affricas mihi tuam ruditatem, quasi nesciã artes omnes constare certo fine & subiecto, de quo propriæ affectiones demonstrantur, & obiectas mihi Rami disciplinam. Nescis miser quid garrias. Ramus in vna guttula sui, & vna syllaba logicæ plus habet sapientiæ quam omnia tua scabella cum Cathedris. Adorire eius logicam, si vir es. Quod autem putas Ramæ Aristotelica ignorare, falleris, nec est opus verbis. Vt videas maniam tuam, vtor tuo fundamento:

Quæ artes distant subiecto & fine, inter se sunt diuersæ.

Chymia & medicina distant subiecto & fine.

Chymia ergo & medicina sunt artes inter se diuersæ.

Maiores est tuum principium ex schola Aristotelica. Minorem probo, quia (vt tantum de præparatoria medicinarum agamus in qua occupari vniuersam chymiam aliquando cõtendis) Alchymia pro subiecto habet fossilia,

M plan-

plantas & animalia, seu omnino mixta corpora ex quibus essentias extrahit, aut magisteria facit. Sed medicinæ subiectum est homo, te ipso iudice. Differunt & fine, quia chymia finis est species chymica, vt magisterium vel essentia, aqua, oleum, sal, quinta essentia, stibii vitrum, præcipitatus, extractum rhabarbari, aquæ causticæ, elixyria, laudanum & huiusmodi multa. Finis medicinæ est sublato morbo sanitatem restituere. Differunt & opere. Nam medicina bene medetur per medicum & instrumenta: Sed chymia bene elaborat remediorum materiam. Cogaris ergo fateri esse vtramque artem, & eam non vnam, sed diuersas. Adde, si chymia ignota est Hippocrati & Galeno; & hoc respectu dicitur noua, quod necesse sit esse artem nouam, aliamque à medicina.

*Medicina
an ex plurib.
conflata
artibus.*

Examinemus & argumentum tuum de partibus medicinæ. Pugnatū esse olim contentiose dicis, vnāne an plures essent artes Physiologia, Pathologia, & Therapeutica, vt sic medicina videri possit ex plurib. artib. constare. Dicis conclusum esse quod sit ars vna; argumēto quod vnum subiectū homo: idem finis sanitas. Itaque esse non plures artes, sed vnius artis membra; Et per consequēs nouas formulas remediorū non constituere artem nouam. Magnę sapientiz est ista scire: scilicet. Perinde sit ac si querat quis, sitne philosophia vna scientia, an cōplexio plurium: sitne Dialectica vnum præceptum, an plurium homogeneorum methodi-
ca col-

ea collectio. Possum in vtramque partem eodem tuo argumento concludere, quod sic sit, sic non sit. Experiamur.

*Subiecto & fine differētes artes sunt plures nō vnā.
Physiologia, Pathologia & Therapeutica differunt
istis. Ergo sunt plures.*

Probo minore; quia physiologiæ subiectū est res naturalis interno principio mobilis. Finis est cognitio istius rei naturalis, ob quem etiā magis scientia appellatur quam ars cui op^o est propositum. Pathologiæ subiectum est ~~ad~~ de quo ratiocinatur. Finis est morbi cognitio iuxta Riolanū qui hoc etiam primariū esse in medicina putabat. Hinc & Pathologia magis est scientia quam ars. Therapeutice subiectū est homo quæ ægrotat vel sanus est. Num versatur circa conseruationem sani; vel restitutionem. Itaque pro fine habet sanitatem. Non autem sunt res vnā, Natura, Morbus, Sanum: Cognitio entis naturalis; Cognitio morbi, Sanitas. Ecce subiectis & finibus distant, idque adeo, vt etiam genera ipsa. Nam non facile feruntur Ramæi qui physiologiam artem appellant cum Aristoteli sit sciētia, idq; propter finem. Ars est vnā ars medicina; quia omnes eius partes ad bene medēdū sunt cōparatę. Bene mederi est finis medicine; sicut bene dicere Rhetoricę. Non n. semper illa ad sanitatē, hæc ad persuasionem peruenit; Et nihilominus tamē vtraq; suo pbe fungitur munere. Eloquentia est itē ars quædam; Sed quæ coniungit vsum plurium ad eundem finem

M 2 con.

conspirantium. Medicina est ars itidem plures connectens ad suum finem. Est hoc genus analogum quod Aristoteles in metaphysicis appellabat ἀφ' ἑνὸς, καὶ πρὸς ἕν. Democritus non erat medicus; Et tamen secabat animalia, & amentiarum sedem inquirebat. Si tu ad eum cum tua mania accessisses, quid ni statim in restrinxisset nouaculam? Reges Abarach destillabant, nec erant medici: idque aniculis etiam est familiare. Si tu Riolane in schola Ramæ fuisses educatus, didicisses Aristotelem rectius, nec corrumpere eum tuis deliramentis. Ex me discere, quod chymicorum ars sit distincta à medicina. Quia vero remedia præparare præter cætera (non enim est vnum eius officium, nec opus) quoque solet, ea à medicis accersita est ad bene medendum; ut per se & vniuoce quidem sit ars singularis; sed analogice referatur, & quidem κατὰ μέγεθος etiam ad medicinam. Hæc disputata pridem inter scabellula discipulorum inuenisses melius quam inter pulpitum tuorum culcitras insipidas.

Harueri argumentum erat: *Præparatio vulgaris pharmaceuticæ artis nomen meretur.* Quis eo titulo chymiam multo digniorem negabit? Addebat aliud à definitione artis ex Aristotele, &c. Riolanus in Antarueto corrumpebat argumentum, & sic enunciabat: *Præparatio chymica est artificialis. Ergo ars.* Ridicule. Omnes pharmacopœorum præparationes debent esse artificiales. An singulæ distinctam artem constituunt? Hæc delirabat Riolanus. Ego non

*Nota Riola-
ni in referen-
dis argumē-
tis fidem.*

non curabam qua fide argumentum esset repositum. Ipsam rem examinabam, & dicebam eo ipso, quod dicuntur artificiales, argui artē. Cui quæso logico non est manifestum artem & artificiale esse coniugata, & artem esse symbolum causæ, artificiale vero effecti? Quod artificiale est, ab arte est, ut naturale à natura. Si chymicæ præparationes sunt artificiales, necesse est earum causam esse artem. Si itaque sic argumentatus esset Haruetus, valido ariete Riolani negationem prostrauisset, docuissetque chymiam esse artem, contra accensor scripserat. Quid ergo mania? Insanit suo more, ne decorum perdat. Tribuit mihi tale argumentum:

Præparationes chymicorum sunt artificiales. Ergo artes.

Mentitur miser. Nihil istius ratiunculæ est meum. Ita loquor: Si omnes præparationes pharmacopœorum sunt artificiosæ, omnes erunt ab arte profectæ, & quidem omnes simul ab arte communi: Singulæ vero à sua in specie, &c. id quod declarari logice potest. Est ars diuidendi, est definiendi, est syllogizandi, &c. singulæ sunt artes suo fine distinctæ; at quæ coeunt in vnam artem Dialecticam, omnesque communi fine bene differendi cohærent. Primum itaque committit Riolanus crimen falsi deinde calumniose iudicat rationem. Quid enim erratum esset, etiam si scripisssem; singulæ præparationes sunt singulæ artes, quia artificiosæ omnes, hoc est, ab arte profectæ ar-

M 3 tis

*Nota Riola-
ni mirabile
malitiam.*

artis formam & finem habent, quælibet suū? Sed audite amentiora: Concludit à præparationib. artificiosis quod effectum appelletur causa; *Vt calceus est opus artis. Ergo calceus est ars.* Insania hæc est. Quid aliud dicam? Neq; ego istud collegi, neq; ex meo sequitur argumēto. *Vt victum videas, assumamus eius confessionem. Operatio est artificialis, inquit, si processerit ab artifice qui operatus fuerit ex arte.* Hæc ex me didicit. Stupidior enim erat ante quam vt absque præceptore caperet. Concludo inde:

Operatio artificialis est ex arte.

Præparationes chymicæ sunt operationes artificiales. Ex arte ergo.

Ex qua vero alia quā ex sua quæ vocatur chymia? Neceffe est ergo chymiam esse artem contra Riolanum qui id negabat.

Aliud deliramentum: *Quando querebam, inquit, si nouæ (pro Num; satis barbare vti solet) præparationes nouam artem medendi constituunt, tum ars non erat habitus efficiendorum, sed methodica dispositio præceptorum ad certum finem tendentium.* Ita ille. Duplicem istam definitionem ex Harueto didicit, qui eas refert, licet paulo mutatis verbis pag. 8. & 9. Sed excutiamus. Quæstio est: num nouæ præparationes constituunt nouā artē medēdi. Sensus quæstionis est num chymica remedia cū à medico vsurpantur nouam medicinā faciant: vel num tāta vis sit nouarum præparationum vt etiam præcepta medicinæ innouare debeant. Negat vtrobique Riolanus. Sed differenter respondendū est, ne paucis

paucis inspectis facile pronunciantes crimen
imperitiæ, vt Riolanus, incurramus. Nouæ
præparationes remediorum non constituunt
nouam artē medendi *ἡ γὰρ παλαιά*; sed *ἡ γὰρ π*; vt
nouo modo mederi videbantur Arabes, no-
uis remediis & eorum præparationibus vsi,
Qui per sola chymica medetur; quadamtenus
nouo modo medetur, si chymica sint noua:
Sicut quodammodo nouus modus est euel-
lendorum dentium per solum contactum
absque violentia. Si quis posset morbos sana-
re sola radice Baharas ad nares admota, is no-
uo modo sanare diceretur. Et tamen vniuersa-
lia medendi præcepta forent eadem. Pluribus
medemur modis. Vnicuique suum est præce-
ptum, si reduceretur in vltimū Gymnastica ve-
tera & balneæ penfiles: præceptum medicinæ
suū his quoq; esset; at populo nostro nouū spe-
ctaculum, ex nouitate praxeos. Theoria ma-
nente, sensibilis praxis seu singularis medica-
tio fieret noua. Si quæris num theoremata
quoque priora sint conuellenda noua cura-
tione inuenta, vt per sigilla noua, characteres
nouos, &c. Negauerim, licet suspenderetur il-
la. Si possem omnes morbos sanare vomitu,
quiescerent præcepta de purgando deorsum.
Si omnia vulnera possem sanare per solam
ligaturam, non indigerem aliis. Hæc mani-
festa sunt. At cum Paracelsus tria princi-
pia ex mistis elici vidit, num horum ea
vis est vt medicinæ Galenicæ axioma-
ta sint mutanda, dicendumque omne simila-

M 4 rein

h
 Ridiculum
 est distin-
 guere epi-
 lepsiam re-
 mediis, ita
 ut una sit
 vitriolia, a-
 lia vngulae
 alces, alia
 visci querni
 alia cypa-
 rissina, &c.
 quid ni di-
 cimus etiā
 aliam esse
 Langianā,
 aliam Era-
 sticam, Cra-
 tonianam,
 Marchioni-
 cam, &c.
 quia ab i-
 stis medici-
 nae contra-
 eam sunt
 positae? Id
 est epilepsi-
 am extra
 artem po-
 nere. Infi-
 ni enim
 nulla est
 scientia,
 &c.

re in nobis ex istis tribus generatum esse; istis curandum, istis conseruandum. Ex consequē-
 re proscribendos humores: non dicendum in
 nobis est pinguedo; sed sulphur: non cor; sed
 sol: non hydrops; sed morbus Lessolei vel e-
 ius medicinē quē hydropem sanat; ut morbus
 Esulae, &c. Nugae. *h* Quando vero Querceta-
 nus de membris & remediis, humoribusque
 disserit parabolice, & ex chymia declarat me-
 dicinam, ut in sanguine considerata est pars
 oleosa, alia liquida seu aquosa, alia falsa, seu
 terrea; quae sunt tria principia; Et porro etiam
 pronunciat, in epate iam peccat abundantia
 sui sulphur; iam falsedo, iam aquositas; quae su-
 peruacua sunt subtrahenda, idque Galeno di-
 cēte fit per appropriata, quae similitudine sub-
 stantiae trahunt, vel familiaritate naturae ro-
 borant, nihil absurdi euenire liquidū est. Tan-
 tum enim mutantur nomina. Hæc est illa ab-
 strusa quæstio. Ad Riolanum. Is delire, iuxta
 decorum scilicet, narrat, *artem se in illa questio-
 ne considerasse qua est præceptorum dispositio metho-
 dica*, hoc est, *quæsiuisse num præparationes nouae in-
 nouarent præcepta artis; non considerasse, quæ est ha-
 bitus efficiendorum*. Imo, inquam, utrumque co-
 incidit. Nam omne artis præceptum est quidā
 habitus & forma ad aliquid efficiendum. Qui
 quærit de arte qua est dispositio præceptorū,
 quærit etiam de habituum dispositione. Non
 mutantur præcepta, nec mutantur habitus
 artificiosi. Differt alias forma artis & materia.
 Formam artis non mutari posse nouis, certū
 est.

est. Itaque semper quæstio erit de materia. Nec potuit quæri de potentia & actu, in artifice; seu de scientia, & promptitudine iuxta præcepta cognita operandi. Nihil enim ad rem hæ quæstiones. Manet intra illos limites tota disceptatio. Riolanus excogitauit inutilem subtilitatem, qua vteretur pro sepiæ atramento. Facitne noua remedii præparatio nouum habitum efficiendi? Respondeo: Facit. Nam præparationis præcepta sunt quædam formæ & habitus per se; deinde exercitatio artificem quoque facit. Itaque qui bene præparare non tantum scit nouo modo, verum etiam ea in re est exercitatus: is nouum acquisiuit habitum. Num vero nouam artem medendi? Secundū quid; non *καθ' ἑλκ*: siquidem ea præparatio inserta est medicinæ, & noua medicamenta requirunt cautelas quasdam nouas, vt non demus rhabarbari extractum ea quantitate qua integrum, nec eo modo. Num facit nouam dispositionem methodicam præceptorum ad certum finem tendentium? Formam inquam, quæ est dispositio methodica, ratione generica non innouat. Manet enim methodus artiū. At res disponendæ possunt esse nouæ, vt remedia chymica in pharmaceuticam admissa in qua prius non fuerunt, noua secum inferunt in eandem præcepta; Et quoniam discrepans usus est chymicorum & vulgariū, aliqua etiam variabunt regulæ de dosi & affinib. Tota ars non mutatur. Verum hæc omnia quid faciunt ad quæstionem sitne chymia ars, an nō?

M 5

Puduit

Puduit Riolanum suam stultitiam fateri palam, occultat eam ambagibus verborum ut solent sophistæ. Quæ obicit ex Antigramanensis, nec solum obicit verum etiam conuitia addit, sunt mania paroxysmus quidam caninus quem contemno. De quarta secta quoque philosophatur, meque eam falsam fateri scribit. Vnde iugulatus sum meo gladio. Sed quid & hoc ad rhombum? Responde ad id de quo es interrogatus. Estne ars chymia? Expressimus ex te esse. Itaque victores discedimus.

Riolanus cogitur examē Libauii probare, & sua deliria damnare.

Triumphales syllogismi quib. omnia scripta etiam mania Rioli pro speculo circumducuntur.

Notanda sunt verba pag. 24. vbi Riolanus scribit me id probare quod Parisienses non negent, nempe illustrari medicinam Hippocraticam quorundam chymicorum remediorum accessione, quæ referantur ad antidota. Bene. Attende:

Qui id probat quod Libauius probat, repudiat - que idem quod ipse, is damnat omnia ea quæ censor scripsit contra Alchymiam præparatoriam, negans artem esse vel sciētiam & reliqua omnia; atq; ita examen Libauii pronunciat iustum. Medici Parisienses probant quod Libauius, repudiant quod idem, (exempli causa: vtriq; probant chymiæ præparatoriam medicinarum: vtriq; damnant Paracelsicam medicinam.) Medici ergo Parisienses damnant omnia ea quæ censor scripsit contra Alchymiam, & sic examen Libauii, quod circa ea sola est pronunciat iustum. Rursus: Qui olea & aquas stillatitias probat, is probat essentias ex mistis extractas, & simul duo principia;

pia. liquorem & sulphur. Parisienses probant, teste Riolano. Ergo: & per consequens damnant omnia quæ censor contra principia & dissolutionem mixerum essentiasq; scripsit dementer. Iterum:

Qui probat remedia chymica cum suis preparationibus; is non addicit morti eis vtentes sed absoluit. Medici Parisienses probāt, &c. Ergo: Et per consequens supplicatio illa apologia Diabolico furore fuit percita non sanitate mentis. Item.

Qui dicit se probare chymica; is non nec approbat, nec improbat. Parisienses dicunt se probare; idq; sæpe: etiam apol, pag. 45. Ars vestra continet pauca bona quæ nos probamus: Ergo: Et ex consequente non erat sana mentis Riolanus cum in mania secus scriberet.

CAPVT X.

De argumento quod Chymia sit à Diabolo.

PAc. 9. apologia scribit Riolanus Paracelsum auctore clarissimum Alchymia, cuius Quercetan⁹ non meruerit esse sufflo, artis illius fallacis primū auctorem perhibere cacodemonem. Hoc vt probet in fine citat locum ex libro de origine morborum inuisibilium seu occultorum, quorum causa dependet à spiritibus, vt sunt morbi magici, permissuq; Dei à malo genio inflicti vt scabies Hiobi. In illo loco vero plane nihil est de Alchymia, sed tantum dicitur posse nos à malis quodque

que geniis auxilium contra illos morbos habere, quandoquidem Deus bene faciat nobis per bona & per mala, interim nihilominus fugiendo malos qua mali. Argumentum est calumniosum, indignum non tantum Riolo professoire Parisiense, verum etiam Riolo capulari sene, qui monumentum suum in quod ingredi mox debet sermo calumniæ oxornauit. Sed non vnus ille locus tantum est in quo ad Diabolum refert artem. Mox subiicit: Alchymia à primo inuentore Diabolica potius quàm Hermetica nominanda est. Sed quid Alchymia? In hoc quidem loco quarta secta quam Quercetanus Hermeticam nominabat, quæ medicina quædam est, includens Alchymie magnam partem de præparandis medicinis chymicis quarum multas ex tenebris in lucem produxit Paracelsus ob id minime vituperandus, sed potius multa cumulandus laude. Verum vt videamus Riolanum diabolica rabe percitum non medicinæ Hermeticæ tantum ambitu ad Diabolum referre Alchymiam, sed propria quoque descriptione, inspiciantur & hæc loca. Chrysopœian adeo illustrem esse Alchymie partem vt vel sola dicta sit Alchymia, notissimum est. Hanc pag. 21. apologia appellat deliram & præstigiaticem artem quam sæpe suppliciis magistratuum dignam censet, & cuius scriptores etiam maiori seueritate coercendos. Altera Alchymie pars est quæ quintam facit essentiam, vt ait pag. 20. ad sanitatem sanis conseruandam, ægris restituendam, & vitam pro-

*Antiturq.
pag. 87.
Quicunq;
Alchymia,
idem chryso-
pœia studio-
sus quia est
illius pars
præcipua
ars artium,
scientia sci-
entiarum.
pag. 22 Phi-
losophiam*

producendam, Eadem comprehenduntur ef-
 sentia quoque alia & magisteria, vt vitrum
 antimonii, præcipitatus, &c. de quibus pag. 19.
 hæc: *Ex chymicorum remediorum vsu certius immi-*
net exitium. Non dubito quin ista remedia à Diabo-
lo sint inuenta in ruinam generis humani. Serpens i-
ste maligna excogitauit, &c. Ex magisteriis est &
 pyrius puluis à Chymico quodam inuentus
 in Germania, sed aliis populis etiam prius co-
 gnitus, vt in Affrica & Oriëte vbi chymia plu-
 rimum viguit. De hoc scribitur pag. 58. *quod sit*
Diaboli inuentum in ruinam generis humani, qua-
si non sit etiam instrumentum defensionis, &
flagellum diuinum: Et quasi non corruitur;
 fuissent homines non inuento. Patet ergo au-
 torem apologia pro Hippocrate Alchymiam
 ad Diabolum referre tum per se, tum sub cõ-
 plexu medicina Hermetica. Id longe furiosi-
 us & euidentius facit Antaruetus, hoc est Rio-
 lanus idem. Nam pag. 25. vbi de essentiis & ex-
 tractis chymicis disputat, sequente pagella
 subiicit: *Non potestis absque temperie retinere calo-*
rem naturalem. Qui aliter sentit, Deo & natura in-
inriam facit. Hoc falso fundamento (melioris scili-
 cet actionis, seu vt medicamenta laudabilius
 operentur) *malus genius docuit vos mixta corrup-*
pere. pag. 49. & 50. hæc habentur: Cacodemon
ministro Paracelso mortuam resuscitauit (quod nō
 potest intelligi de medicina Paracelsica cuius
 primus inuentor est Paracelsus) *& quasi no-*
uam vitam illi dedit, in ruinam operam Dei, & per-
niciem generis humani. Ille docuit mixta corrumpere
 (id

chymicorum
 duabus par-
 tibus com-
 prehendit.
 nempe in-
 uentione la-
 pidis, & me-
 dicamento-
 rum chymi-
 ca prepara-
 tione. Quæ
 ergo contra
 Alchymiam
 scribuntur,
 ea necesse est
 huc tendere.

(id quod chymici faciunt extrahendo essentias, seu vt Mesues loquitur separando speciem à materia) hoc falso subnixus fundamento spolianda esse sua materia, vt separentur essentia, quibus si seruetur vnus, mille pereunt. Hæ sunt artes maligni spiritus: Et pag. 86. Nulla re maiestas Dei magis lu-
cet quam Harmonia illa elementorum. Ex naturis contrariis temperiem seu mixtionis concentum admirabilem elicit. Nihil est quod magis nos erigat in opificis admirationem. At vos igne destruitis istum ex contrariis natum mirabilem concentum. Cuius hoc inuentum, si non Diaboli opera Dei quantum potest demolientis, & hanc gloriam Deo optimo maximo inuidentis? In Antiturq. pag. 72. Demonum culina mera chymia est, nempe quia spiritus chymici, seu essentias spirituales conficiunt. Antaturq. pag. 84. & pag. 19. Antiturq. Alchymia est magia sut-centuriata. Diabolus Paracelso suggessit chymica, vt magica facilius disseminaret. Hæc Riolanus. An non prodigiosa hæc est audacia optimæ artis studium, quod ipse fatetur comparatum esse ad hominum vitam conseruandam, sanitatem reparandam, morbosque tollendos, quod est summum Dei in his miseriis beneficium ad Diabolum referre? Quid quæso aliud faciunt omnes medici & coqui, dum coquunt, infundunt, exprimunt, reliquias abiiciunt, essentialem succum in vsum vertunt? Quid aliud sit quotidianis mixtorum in sublunari mundo putredinibus, aut violentis corruptionibus tum in natura bruta, tum viuentibus alimenta quærentibus? Si chymica separatio mixto-
rum

rum est Diaboli inuentū, necesse est ista quoque omnia esse. Tamne gratus es beneficiorum Dei æstimator, ô Riolane? Quo te rapuit senilis stultitia? Quo te odium in chymicos? At tu te defendis. Qua arte? Veteratoria. Intelligit horribile facinus à se commissum esse. At transfert in filium suum. Itane? Hem blande patet & humane. Siccine tibi curæ est filii tui dignitas? Tibi iam sepulcrum paratur. Filius in locum honoris tui & nominis præclari venire debebat tanquam paternæ gloriæ possessor. Tu ei hæreditatem destinās infamiam. Non enim potest non infamis esse qui magnū & perfectum bonum non ad patrem luminē refert, sed ad Diabolum & hoc non semel atq; iterum, sed sæpius. Verum fecerit id filius. Quis? Nempe tu ipse pater. Nam tu ipse es Antaruetus, & non filius tuus, de quō ne cogeremur tātum ex verbis & sensu scripti pronunciate, fataliter euenit vt tu te ipsum tanquam forex proderes. Sic enim loqueris: *pag. mania 113. Non memini me scripsisse, si essent aliquid. Sed SCRIPSI aduersus Haruētum, qui illas formas appellabat.* Ecce iustam Dei in te animaduersionem. Quam maculam filio volebas inurere, eam tibi imprimis ipsi. Hæc est translatio sophistica vna. Addis alteram. *Filius meus* (inquis *pag. 25. mania*) *adiicit schola Parisiensi Libauii quidem Alchymiam non improbari, sed Paracelsicam, quam existimat esse Diabolicam, quia ipsemet Paracelsus illam se à Diabolo didicisse gloriatur.* Hæc tu ibi mendacissime & iniuriosissime simul.

mul. Finge te locutum esse de Paracelsica medicina, at hæc includit Alchymiam præparatoriam in qua quia præclaram operam nauavit Paracellus, ab omnibus doctis commendari est meritus, atque utinam in hac elaboranda perstitisset, ne quam laudem adeptus erat beneficio, corrupisset malefactis. Libauii Alchymia multa ex Paracelso repetiuit non quod omnia sint Paracelsi inuenta, sed quod ab eo prodita; quædam excogitauit etiam ipse, quo nomine à Libauio nunquam reiectus est ille autor. Si Paracelsi Alchymia est à Diabolo, quadamtenus etiam Libauii te iudice. Deinde quis pudor est filio tribuere id quod tu scripsisti ipse? Excursus breuis tu es autor ut extat pag. 120. Riolane perge, &c. *Eius folio 12. scribuntur verba ista: Sexaginta medici Parisienses vno consensu Alchymiam non Libauii, sed tuam repudiarunt, teque cum tua Spagyria indignum qui medicinam exerceas iudicarunt.* Hæc verba tu flagitiose tribuis filio cum sint tua. Tu es ille vir bonus qui Alchymiam siue Quercetani, siue Paracelsi, siue alterius ad Diabolum autorem mittis; Tu Diabolicam vocas eam quæ essentias & extracta ex mistis separat, seu species à materia secernit, id quod pridem ante Mesu-en fecerunt sapientissimi regum & philosophorum. Repetis præterea etiam iniuriam Diabolicam Paracelso factam dum ais illum gloriari se à Diabolo didicisse Alchymiam. Quis putasset in capularem senem Riolanum tam monstrosa crimina cadere posse? Quis in cele-

celebrem scholæ Parisiensis medicum tantas furias? Non prodest tibi effugia & diuerticula quætera. Nimis manifestum est crimen. Quod autem me porro triobolarem medicum vocas & aliis conuitiis proscindis, condono tuæ mania. Decorum obseruasti: Scito tamen Libanum tibi triobolarem medicum dictum esse scholæ tuæ craminatorem, & Doctorem, non titulo sed re ipsa. Minitaris tandem te in nitum depositurum modestiam in sinum iracundiæ, & seuerè castigaturum meas ineptias. Certe apud te necesse est iracundiam non esse iracundiam si etiam commoueri iracundius potes. Meas ineptias castiga quantum liceat. Demonstratiora vero afferre oportet ut me ineptire conuincas, quam in mania. Anilia tua deliramenta non æstimo putidæ nucis. Ponamus itaque veritati vincenti & triumphanti de horribili in Deum & opera beneficiaque Dei blasphemia Riolani honestius monumentum quam Medicum collegium suo furenti socio, & Deo auctori Alchymia veræ gratias agamus maximas pro tam admirabili dono, eumque rogemus supplices, ut conatus istos diabolicos scholæ Parisianæ reprimere etiam porro velit, & mendaciis confutatis veritatem in serena luce collocare æternoque fundamento stabilire. Tu Domine Deus, qui in excelsis habitas generi humano pro tua immensa misericordia & clementia largitus es Alchymiam essentiarum ex mistis extractoriam. Diabolus solas inuexit imposturas

N & men-

& mendacia. His eradicatis artem optimam velis tueri, & spiritu tuo Sancto illustrare mentes nostras ut occultam tuam sapientiam & maiestatem non in cortice tantum naturalium videamus, verum etiam in penetralibus naturæ, atque inde magno argumento gloriam tuam in æternum grato ore & pectore deprædicemus.

C A P. XI.

De argumento, chymiam esse damnandam, quia inter pauca bona longe plura habeat mala.

PAG. 39. Apologiæ singulare caput inchoatur in quo Riolanus instituit accuratorem comparationem chymicorum remediorum cum ordinariis & consuetis, hoc est, Parisiensibus infusis, decoctis, & aliis quæ in officinis vulgaribus secundum Galeni institutum habentur. Quæris quid rerum comprehendatur titulo chymicorum remediorum? Pag. 41. Ponitur antimonium & præcipitatum quæ chymici etiam sanis quotidie præscribere dicuntur. Pag. 42. legimus hæc: *Quos preparationis modos (solidæ formæ, ut boli; vel infusionum, decoctorum, puluerum, qui miscentur conseruis ad opiatam, vel cum sacharo rediguntur in tabulas) vestris extractis aut destillatis præferimus; quia destillatione perit vis purgatrix, &c. Extracta sunt calidiora quam ut conueniant febrientibus, &c. Vos Rheii extractum paratis*

paratis cū aqua vitæ, &c. præstat infusum quam extractum. Longior est, operosior, & cærior vestra præparatio, minusq; efficax quam nostra. Ergo inutilis. Noua placent ad tempus, &c. Nostræ præparationes iam à multis seculis sunt receptæ; vestræ si Arabib. fuerunt cognitæ, cur ad hunc diem iacuerūt contētæ, nisi quod tempus demonstrauit hoc inuentum esse inutile, &c. Pag. 44. malumus vti succis aut decoctis, quam aquis stillatitiis in quibus omnibus manet igni, uel aliquis, non utimur iis nisi cum desunt virentes herbe, &c. iēperies si non perit, saltem minuitur destillatione, ait pag. 45. Ars vestra continet pauca bona, quæ nos probamus: longe plura mala, quæ nos damnamus. A maiori autem parte fit denominatio. Propterea artem spagyricam vt prauam & inutilem repudiamus. pag. 46. pergit in comparatione secundarum qualitatum, & scribit, temperamentum perire sale, sulphure & mercurio ex mitione segregatis. pag. 48. in obstructione oleum chymicum comparat cum decoctis: & pag. 49. aquā producit ardentē. pag. 50. ait: vestra remedia hoc potissimū nomine cōmendatis quod sint fecib. depurata, & materiæ crassamēto destillatione aut extractione liberata? Et cōcludit: Ars vestra manca est præcipua parte medicinæ (quia putat nulla habere frigida, austerā, acerba) crocū martis Hippocraticorum inuentum esse dicit, & tandem Heurnii quem stimulat quod nimium sit addictus Alchymix, oleum a nisi cum eiusdem confert decocto. Hæc est summa illius capitis, ex qua apparet de nullo medico præcepto agi, deq; nullo Paracelsico inuento, sed de Alchymia illa cui Heurni° fuit

In Anticū:
pag. 74. à
violentia
vestrorum
remediorum
abhorremus
eaq; parum
abesi quin
referamus in
censum vene
norum. Nā
magisteria
vestra etiam
perlarum
sunt in ex
cessu calida.
pag. 89 Si
vestrus reme
dius unus
seruetur, de
cem pereunt
&c.

N 2 addi.

*Ea remedia
p. 115. ex. br.
appellantur
elixiria tin-
cture, magi-
steria, essen-
tia, olea, &c.*

addictus; de ea quæ aquas, olea, sales, extracta, principia, antimonium, præcipitatum, crocum martis, &c. facit. Hæc damnatur expressis verbis licet bona quædam contineat, sed multis malis apposita. Hæc furiosa damnatio cum obiiceretur scholæ, Riolani mania prodit, & negat factum, Scribit enim pag. 27. *Schola damnare potuit vniuersam Paracelsi medicinam hac tantum ratione quod illam à Diabolo profectam fateatur* (quod turpe mendacium non pudet Riolanum repetere.) Negat damnatum esse Spagyriam illam cuius sunt istæ medicinæ? At illud damnatum est quod toto isto damnatorio capite tractabatur. Id non erat medicina Paracelsi sed Alchymia Heurnii. Conuicta ergo schola est iniustæ damnationis, quia quod damnauit iam indemne facit, atque ita suam damnationem priorem irritam facit, & damnat ipsa. Ponatur & hoc nomine veritati arcus triumphalis.

Quod attinet quæstionem num damnandus sit liber qui bonis admista mala habet, vel mala bonis, multa pauca (nam utroque modo disputat Riolanus ob pauca quoque mala magni momenti damnari artem) videndum est num vbiuis sint causæ pares, & ne apparentia mala sumantur pro veris. Non damnata sunt Ouidii opera, non martialis & aliorum poetarum, maxime Homeri & eorum qui de diis plurima scripserunt falsa pietatique christianæ aduersa: Eligi vero iubentur. Magni momenti malum est apud Plinium & Galenū de

de Deo & Mose. At non damnatur ars Gale-
 ni, nec historia Plinii. Ecclesia Romana iudi-
 cem expurgatorium confluit, non damnato-
 rium totorum operum. Spiritus sanctus iu-
 bet probare omnia; quod bonum est tenere.
 Starent adhuc Sodomæi campi si quinque tā-
 tum boni in eis fuissent. Colliguntur è medio
 malorum boni, non damnatur genus vniuer-
 sum. Argumentum ab arte magica in qua vel
 in syllaba lapsus est causæ, impertinens est. Nō
 ideo est damnanda ars, quia magicum pecca-
 tum lenissimum, est perniciole. Atheniensiu
 exemplum nihil probat. Non si Athenienses
 damnarunt Protagoræ scripta omnia, quia in
 eis erat de diis dubitatio in vna tantum sentē-
 tia, Alchymia est damnanda. Ex facto malo nō
 potes tuum benefactum arguere. Argumen-
 tum damnatæ Paracelsiæ quia Paracelsus fa-
 teatur eam profectam à Diabolo est calūnia.
 Præclaram narras scholam quæ calumnia da-
 mnat. Quid de Paracelsi scriptis iudicet Eccle-
 sia Romana non est nobis curæ. Id patet quod
 in medio papatu cudantur & recudantur, le-
 gique permittantur. Aristoteles damnauit
 physicam Melissi & Parmenidis quia ex vno
 constituerent omnia, quo vno intellexerunt
 Deum (si vera scribis) vbi hoc in Aristotele?
 Lego eam conuellere prisceorum sententias
 quas putat non bene enūciatas: vbi totas phy-
 sicas damnet non lego. Ita sane & omnes Dia-
 logos Platonis damnaſſet. Medicinam Para-
 celsi innumeris falsis principiis constare dicis.

N 3 At

At tu de ea non agebas in isto capite damna-
torio, nisi fortasse aliud verba habent, aliud
sensus tuus. Veruntamen multa quoque sunt
bona in Paracelso, vt tota ars Berrhonica seu
chirurgia parua, qua tu meliorem dare non
potes ne si Mathusalemum quidem superares
viuendo aut cerebrum tuum rumperes. In li-
bris de Alchymia tot sunt præclara, vt ne tua
quidem tota schola habeat præclariora. Vti-
nam minimam partem intelligeres tu cum
tuo vniuerso collegio. Legimus Paracelsum.
Mala damnamus, bona probamus. Id & tu di-
cere debebas, præsertim cum scriberes bona
à vobis probari; sed te diuersum rapuit furor
tuus. Dic vir bone probasne bona, quæ sunt in
illa Alchymia, cui addictus fuit te longe eru-
ditior & experientior Heurnius? Non nega-
bis opinor. At in ea omnia sunt bona. At in-
quis antimonio & præcipitato vidimus mul-
tos male tractatos. Potuit fieri vt non videris,
quod te vidisse ais. Potuit fieri vt de visis ca-
lumniose pronuncies. Potuit fieri vt videris
male vtentes remedio optimo impostores,
quod accidit Galenicis remediis longe fre-
quentius præsertim cum scribas doctos & in-
doctos vti arte tua vulgo. (Medicina est ars
vulgatissima qua docti & indocti vtuntur.
Hem artem tibi.) De mea inconstantia
quod garris, tibi conuenit. Tibi
ascribe.

CAP.

Vitrum antimonii à sapientib. interdum repudiatur vt id excutiant manib. improborum qui passim vagantes id in omni cōmēdant & obtrudunt morbo absq; vlla seu sciētia seu prudentia vtendi. Sed qui id recte tum præparare, tum vsurpare norunt, horum iudicio non est ignobile medicamentum. Rulandus pater, nomine terræ Sanctæ & croci metallorum nihil aliud intellexit quam id quod Matthiolus præparare docet, vt ille adhuc viuus ad me perscripsit. Quam feliciter autem sit eo vsus, docent centuriæ. Cum Deo volente in tertia parte commentariorum ad locum de antimonii vitro peruenero, annotabo plura. Riolani autoritas, vt & collegii Parisiensis, quia de re ignota tam arte quam vsu, temere garriunt, nullius est momenti. Tribuit mihi Riolanus maniacus hæc verba: Rulandi qui affirmat se vidisse multos vsu antimonii à magnis morbis liberatos. Sed mea tantum hæc erant: De antimonii vitro comprobatū est cēturiis Martini Rulandi patris. Non vidit ille solum, sed cum esset dogmaticus medicus, & chymiatricæ cultor, chymicusq; præclarus, & fecit simul, & in medicina pro sua experientia adhibuit cum laude, quā ei non detrahet Riolanus qui inepte gloriatur se ex magnis morbis liberaſſe plures quam mille patientes sola senna & agarico.

rico. Pungit autem Rulandum quasi sit testis inutilis, quia non fidendum his qui alicui sectæ nomen dederunt. Rabiosus canis bene merito & mortuo non parcit. Si non fidendum his qui alicui sectæ nomen dederunt, quid fidendum est Parisiensibus medicis qui suam sectam mordicus defendunt? An vero Rulandus erat Paracelsicus medicus? Minime vero, id quod docent scripta eius varia. Chymica amplecti, facere, & usurpare salubriter non facit Paracelsicum, licet iis usus sit & Paracelsus. Deinde conuitium dicit Rulando innuens eum multos occidisse qui defuncti nequeant conqueri: Decem vult perire antimonio si seruetur vnus. De hoc respondebit proculdubio filius adhuc superstes. Interim potest idem torqueri in medicinam Galenicam, quod errores eius tegat terra. Verum criminari est cuiusvis. De me vero sic scribit: consultore Libauio fuge essentias minerales, quarum usus est admodum periculosus. Si vult à me moneri imperitos bene dicit. Nam in horum manu nobilis essentia est gladius, vel ignis in sinu stultorum. Sin autem simpliciter mihi tribuit istam admonitionem, quæ plerumque est sententia eius antimonium cum usu & abusu damnantis, iniuria me afficit, ut in commentariis conspicietur. Vocat me Paracelsicum, ipse manique scriptor. Condonandum est erranti mente. Antigramanicum Libauium frustra producit. Nam nihil de eo intelligit. Iudex est stultus. Nemo eum sequetur qui sapit.

CAP.

CAPVT XIII.

*Demonstrationes Riolani quod Parisiensia
praestent chymicis.*

Deplorare necesse est insanire collegium
istud Parisiense quod toties refutatum,
nihilominus eadem reponit deliramenta.
Quid opus est Riolane toties subire iudiciū
iani & insani? Refutaueram tuas rationes o-
mnes, id quod fecerant egregie etiam cæteri.
Tu ad nullas respōdes quicquam firmi. Quod
respondisti prioribus, respondes etiam mihi.
At demonstraui id totum esse elumbe, friuo-
lum, falsum, vesanum. Demonstrationibus
meis debes te opponere. Frustra confugis ad
nugas tuas & responsiones alius datas. Sed vi-
deamus argumenta Tironum causa:

*Infusione & decoctione crasin, formam, vires &
proprietas naturales occultas & manifestas re-
tinemus: Chymici vt essentias extrahant materi-
am corrumpendo violant temperiem, formam,
facultates.*

Parisiensia ergo praestant chymicis.

Antecedentis pars posterior est mendacium
putidum. Non eget vlla refutatione. De infu-
sionis vero & coctionis dexteritate accipimus
Riolanæ iudicium, & sic pro chymicis ar-
gumentamur:

*Preparata per infusionem & coctionem retinens
temperiem, formam, facultates manifestas, oc-
cultas.*

N 5 Chy.

*Nota diuer-
ticulum fri-
gidum de
preferendis
cum nondū
absolutum
sit argumen-
tum de Dia-
bolo autore
chymia. A-
gitur autem
de pralatura
pag. ex am.
29. Sed Ri-
olano ut pos-
set per pag.
10. 11. 12. 13.
14 transuola-
re Diabolica
argumento
eam substi-
tuit.*

Chymica extracta pleraq; preparantur per infusionem & decoctionem.

Chymica ergo extracta pleraq; retinent temperiem formam facultatesq; viresque.

Maiores est Riolani. Minor est manifesta per artis constitutionem. Ex Mesue supra produxi exemplum extracti mirobalanorum quod fit per infusionem & coctionem, vocaturq; opus magni magisterii, quo à materia separatur species. Omnino qui secus iudicat quia contra principia artis statuit, non est audiendus. Ad damus autem etiam de cæteris essentiis.

Si preparata per infusionem & decoctionem retinent crasin cum forma & facultatibus; retinent etiam ea quæ analogis artificiis preparantur, idq; eo magis quo tractantur artificiosius.

Prius est. Et posterius ergo.

Connexum patet, quia de similib. simile iudiciū. Deinde quod fit artificiosius, fit etiā prudentius & sapientius. Itaq; magis de eo pronuntiandum est idem. Ad conclusionem iam assumamus:

Multæ essentia chymica preparatur analogis modis infusioni & coctioni (imo summae medicinae apparatus nihil est aliud quā coctio, maturatio pfectio.)

Multæ ergo essentia chymica retinent crasin cum forma & facultatibus.

Quando vero non tantum studendum est ut præsens bonū maneat; verum etiam ut malum abeat; Et si quid minus bonum sit, id maiore permuteetur materia ipsa potentiam ad nobilius medicamentum naturæ dono secū portante;

tante; lōge prāclariora de chymicis possumus
& debemus pronunciare quā officinā vulga-
res de suis infusionibus, & coctionib. Insuper:

*Infusio & coctio vulgaris retinet crasin & sequen-
tia.*

Ergo magis chymica.

Ratio consequentiæ est, quia vulgata est tan-
tum rudimentum quoddam & particula chy-
micæ. Vulgaris coctio est elixatio quædam qua
fiunt decocta officinarum, syrupi, olea com-
posita & similia. At coctio chymica est etiam
exaltatoria & perfectiua qua ex imperfecto
fit perfectum, &c. Omnino si vellemus in hoc
argumento copiosi esse, quantum cælum à
terra distat, tantum doceremus chymica recte
præparata anteferenda esse vulgatis officina-
rum offis & iusculis. Quid si ad extractio-
nes per separationem arcanorum, triumque
essentiarum perueniendum esset? Vt in extra-
ctis simplicibus Mesuen audiuius, ita & in
his. Alia olea (inquit: Et nota quod vulgari-
bus opponat chymica, & longe sapientius iu-
dicet quam collegium medicum Parisiorū) fi-
unt per RESOLUTIONEM, quando virtute calo-
ris disgreguntur (non corrumpuntur, vt me-
tallurgia docet) & CONSTAT (eo minus ne-
gandum) quod PLVRIGENA (non vnum sim-
plex extractum) sunt in CONCRETO OC-
CVLTATA. Et hoc maxime ALCHEMISTA-
RVM (medicorum Parisiensium hostiū) est. Nos
de his experiemur quæ possumus. Tu autem
(qui medicinas cupis sapienter præparare: Pu-
ta di-

*Mesue auto-
ritas opponi-
tur medico
collegio in
comparatio-
ne medici-
narum.*

ea dictum esse Riolano & sociis) aggredere Alchymistas, & agitare (exercere; non furenter litiga & criminare) cum illis. Hæc Mesues ille cuius autoritas ab antiquo tantum valet in medicina quantum ne mille quidem collegia medica Parisiensium. Adde & hoc: In præfatione ad oleum ouorum sic loquitur, interprete syluio, ornamento illo Parisianæ scholæ tunc temporis dissimilima præsentis: Olea per resolutionem variis fiunt modis; virium sane MIRIFICARVM (non ita contemnendarum vt Idiota ille Riolanus magni medici fastu turgidus facit) de quibus scribunt fusius (nota definitionem Alchymistarum verorū) QVI RERVM OCCVLTA MANIFESTANT & detegunt (non corrumpunt res vt criminatur Riolanus) SAPIENTES (quid ais Riolane? Chymici iudicio Mesuæ qui est inter primates Arabiæ medicinæ sunt sapientes. Sunt philosophi qui oleum faciunt arte ad exprimendū naturale philosophorum quod inde etiā honorarium hoc nomen retinet) tibi OMNINO legendi (non vituperandi quod qui faciunt, quo contentius id faciunt, eo longius à sapientia absunt) & imitandi, si famę illorum maxime es cupidus. In veteri textu hæc quoque sunt verba: Ponemus explanationes mirabiles; quibus chymicis tribuitur præparatio remedium admiranda, non damnanda more Parisianorum. Sed ad maniacum nostrum. Is declarat sua infusa exemplo rhabarbari, sennæ agarici, ellebori; Et quærit num nos possimus
idem

idem polliceri de nostris essentiis præsertim mineralibus? De cæteris iam est demonstra-
tum: de mineralibus sic probo:

*Si chymica preparatio non destruit essentiam & crasin occultam eorum quæ imbecillius resistere a-
genti cause possunt; multo minus destruit essenti-
am & crasin eorum quæ firmissime sunt compa-
cta, & nullis possunt dissolui ignibus vt argentum
vium, aurum, adamas, asbestum, &c.*

Antecedens est. Et consequens ergo.

Pater ergo chymicum optime posse promit-
tere conseruationem essentiarum mineraliū;
Et cum elaborat in mineralibus, nihil pene
(nam quædam sunt concretionis imbecillio-
ris) aliud agere quam separare subtile à spisso,
facere volatile fixum & contra, idque magno
ingenio, quod ne capere quidem potest scho-
la Parisiensis, ita secernitur purum ab impuro
elementare à cœlesti, mortuum à viuo (sic lo-
quuntur ex artis instituto) materiale à specie,
vel specifico. Quid simile habet tota officina
Galenica? Imo quod in hac est laudabile, id
primam inuentionis suæ laudē debet Alchy-
miæ: Id quod & Marinus de infusionibus ob-
seruabat. Perge Riolane:

*Essentia rhabarbari tam laboriose extracta amit-
tit crasin cum actione natura congruente.*

Ergo chymica postponenda infusis.

Antecedens est mendacium; & simul solæ-

cismus. Doceat stupidum istum Riolanum
Mesues de mirobalanis, absynthio, rhabarba-
ro. Si amitteret crasin non purgaret vt rhabar-
barum.

*Riolanus fa-
tetur extra-
ctum rhab.
purgare.*

barum. At purgat ipso Riolano teste, licet minus id facere dicat, fortasse de inertia aliqua potius, quam arte aliquid sciens. Ex hoc nos sic:

Quod facultatem & actionem à crasi & forma dependentem retinuit, id non potuit crasin perdere. Rhabarbari extractum retinuit facultatem & actionem à crasi dependentem.

Rhabarbari ergo extractum non potuit crasin perdere.

Minor & maior à Riolano sumta est. Ex consequente delire contra seipsum scribit chymicorum essentias crasin amittere præparatione (siquidem interius & essentiale mistionis fundamentū intelligit.) Sed audite ingeniosum argumētū. Cur minor est in extracto vis purgans q̄ in infuso? Quia inquit ad infusionē accedit duplex coctio quib. non potest non aliquid perire de vi purgatrice. Mirabilis est isthæc extractio in qua primum est infusio deinde coctio prima, tertio coctio secūda. Sane fiat infusio. Vbi coctio prima? Vbi secūda? Chymicus infundens non semper coquit. Sed cum compages firmior est vt in mirobalanis, leuiculam addit ebullitionē, eamq; in vase concluso & diplomate. Nihil hic perire potest. In menstruum cum secessit essentia, fit filtratio & expressio plane vt in officinarum infusione. Si quid perit, perit etiam Parisiensibus. Menstruum porro separatur magna industria absque coctione. Fortasse Riolani ancilla coquit infusum vsque ad spissitudinem

nem, sicut fieri solent sapæ, succagines, succi inspissati pharmacopœorum, &c. sit ita. Dicimus si hoc modo vulgaria medicamenta nihil amittunt, nec chymica. Chymicus potius destillando per filtrum aut alembicum lenissimo balneo subducit abundans menstruum: Imo sæpe vna relinquit; non raro extractum primum est materia essentia. Dic Riolane cur perit infusione cui accedit coctio tua vis purgatrix? Quia illa consistit in spiritu, seu tenuissima portione. Bene. Quis autem erat ille Riolanus qui contra chymicos spiritus tam vehementer insaniebat? En te tuo iugulo gladio:

Quod in spiritu, tenuissimaue portione consistit; id potest in alembicum eleuari.

Vis purgatrix rhabarbari consistit in spiritu, vel tenuissima portione. Ergo.

Ex consequente falsum scripsit Riolan^{us} destillatione perire vim purgantē pag. 42. ap^o. vel saltem diminui vt pag. 45. quo ipso falsi conuincitur commētum de pereunte per destillationem crasi. 2. Si vis purgatrix est facultas sequēs formam, eaque in spiritu consistit, licet corruptum sit rhabarbarum, modo seruetur spiritus aut portio tenuissima, seruabitur forma & crasis rhabarbari, & per consequens non est necesse chymicos separationibus suis destruere tēperiē. 3. Pag. 72. antiturqueti exagitur axioma de remediis non materiatis sed spiritualibus, quasi absurdum sit in morbis vti spiritualib. quib. poti^{us} gaudere debeāt dēmon-

nes

*Item pag. 57.
Antaria, ubi
item de vi
spiritu, &c.*

nes qui sunt spiritus. Si rhabarbari vis purgās,
quæ facit vt sit res medica, consistit in spiritu,
remere debachatum est in spiritus. 4. Eodem
argumento cōfutatur Riolani dogma de me-
dicinis agentibus materialiter, & aliud quo
conuellit spiritus Quercetani. De materia vi-
de pag. 46. apol. De vi translata pag. 50. De spiri-
tu elicitopag. 85. Antariu ubi falsum necesse
est esse chymicos elicere spiritum vstulatores
si in eo consistit vis purgatrix; Siquē est adeo
separabilis vt etiam coctione auolet. 5. Rha-
barbarum scribitur infusum deponere vim in
liquorem pag. 50. apol. & alibi sæpe. Si ea est in
spiritu, necesse est aut spiritum simul transire,
aut nihil purgabit infusum, quia teste Riola-
no cum spiritu perit purgandi facultas. Omni-
no ille gladiatorii animi athleta volebat Li-
bauium armis antigramanienis prosternere,
caditque ipse propriis. Nondum dimittitur
exemplum. Extracti maiorem copiam minus
vult purgare minore in infuso, vt ibi duas dra-
chmas, hic vnā. Quid hinc colligitur? Nē-
pe anteferendum esse infusum. Sed antece-
dens dicimus esse commentum Riolani, qui
forte extractum rhabarbari parauit per ancil-
lam suam aut stultum pharmacopœum qui id
ita fecit vt pulcem, aut magna mole rhabarba-
ri inutilis est vsus. Nos artificia in compara-
tionem deferimus, non inertias, & errata. Ita
de re per se disputandum iudicamus, non ex
accidentibus sophisticis. Hæc est illa Riolani
sapientia qua contendit infusas suas offas esse
melio-

meliores chymicis extractis, idque pessimo principio, sed peiore exempli tractatione exempli vnus, quasi rhabbarum possit omnium chymicorum vicem repræsentare; nihil esset in omnibus essentiis & magisteriis præclatius nihil actiuus. Nunc perpendamus alteram sapientiam qua vult respondere ad obiecta, quæ certe ego in examine longe proponebam alia. Vbi responsiones ad hæc? Contemnuntur tanquam nulla. Spagyria enim est titulus sine re. Veruntamen exemplo maniaci Riolani discamus sapere, vt simus felices quos aliena pericula faciunt cautos. Obiectum:

Si chymici extractione quinta essentia corrumpunt mixtum, etiam Parisienses parantes alimenta & medicamenta.

At hi non corrumpunt iudice Riolano. Neque ergo chymici.

Erat censori isti propositum argumentum à Diabolo, num hic esset autor Alchymie. Ad hoc respondere debebat. Sed is alienam materiam assumendo fugit, & sese nugis suis reperendis subducit. Esto vero ista rhodos: Hic saltemus. Quid dicis Riolane ad obiectum? Longe est dispar ratio, inquis: Quasi connexum negares, quod non vt in officinis Parisiensibus res tractantur, ita in laboratoriis chymicorum. Et sane ad alia respiciendo credere dictum possumus, coqui enim Riolani inquinant potius, & lurida fercula faciunt, quam sorbitiones & escas gratas. Sed quæ tibi disparitatis ratio?

O

Præpa-

*Riolanus ad
examen non
respondet,
sed alia mer-
det.*

Præparatione Riolanica non tollitur temperies; sed vires & qualitates naturales seruantur: At chymica tollitur. Additur illustratio à Pistori & coquo bono quem imitentur officinæ chymicis non assantibus, sed torrentibus, vrentibus, corrumpentibus. Petis principium Riolane. Nam eadē quæstio est num tui coqui elixantes infundentes, exprimentes, seruent temperiem, & mistum. Si tui seruant, etiam chymici seruant. Nam vtrobiq; fit separatio crassorum à subtilibus. Vtrobiq; separat ignis heterogenea & cōgregat homogenea. Nos imitari malos coquos qui cū deberent assare, torreāt, vrent, corrumpunt, mendaciū est tuū. Tui coqui abiiciunt partes ineptas, inquis. Bene. Sed dic illæ partes erantne de substantia misti, an nō? Negare nō potes fuisse. At mistū perdita parte suæ cōpositionis impossibile est manere mistum id quod prius erat. Consequens est ergo eos corrumpere mistum. Si his non est flagitiū cur chymicis possit esse qui lōge solertius instituunt separationes? Hinc contra te ita.

Coquos Riolanani mistum corrumpere.

Riolani pharmacopœi imitantur bonos coquos. Ergo corrumpunt mistum succi interioris causa, & ex consequente non seruant.

Ratio consequentiæ est, quia coqui idem faciunt. Itaque Riolanus suo se exemplo confundit. Procedat & Pistor. Is facit ex hordeo panes. Recte. Hinc contra Riolanum:

Qui ex hordeo facit panem corrumpit hordeum. Neq; enim amplius manet id quod est.

Riolani

Riolani officina faciunt vt Pistor in suis medicinis.

Riolani ergo officina similiter corrumpunt medicinas, & ex conſequentem iſta, vt ſennam rhabarbarum, &c. deſtruunt.

Ita iacet mania ſua euerſus Riolanus. Cætera ſunt nugæ. Aliud argumentum ex phyſica de ortu ſimplici & ſecundum quid pag. 32. mania.

Ortus ſecundum quid eſt mutatio entis in non ens *Ad ſcuticam*
nempe nobilis in ignobilius; congenita & ſubſtan- *logicam:*
tialis formæ in aduentitiam, naturalis in arti-
ficialem.

Ortus eſſentiæ chymicæ eſt mutatio formæ nobilis
in ignobiliorem: eſſentialis in accidentariam, na-
turalis in artificialem.

Ergo ortus eſt ſecundum quid, interitus ſimplex.
Hæc ad verbum habet Riolanus. Adeſte pa-
tres collegii medici ex eruditiffima omnium
ſcholarum ſchola, & videte quam elegans mo-
numentum poſueritis veſtro promacho, ſeu
propugnatori. Ecce enim ſcholæſtici infimo-
rum ſubſelliorum. Cædunt Riolanum ferulis
& flagellis. Cur? Quia affirmatum ſyllogiſmum
procudit in ſecunda figura ſimplicium ſyllo-
giſmorum Ariſtotelis. Quid? Si ne tam craſ-
ſus aſinus noſter Riolanus, qui docendo con-
ſenuit? Haud inquam ſcio. Puto vero memo-
ria lapſum eſſe, aut tunc mania ſua agitatum:
Faciam humaniter, & corrigam ſyllogiſmum
in hunc modum:

*Mutatio entis nobilis in ignobilius eſt ortus ſecun-
dum quid.*

O 2

Ortus

Ortus entis chymici est mutatio entis nobilis in ignobilius.

Ortus ergo entis chymici est ortus secundum quid.

Et ex consequente est interitus simplex; Est mutatio essentialis formæ in accidentariam, naturalis in artificialem.

An non hæc est pulchra μετεωρολογία? Quo λογιωτέως quis differit, eo alienius. Disputet Riolanus cum suis laruis; at chymici nihilo minus essentiam antimonii præstantiorem in medendo deprehendunt antimonio crudo; præstantiorem auri & coralliorum tincturam iis integris, & sic de cæteris. Contra solem mæiere id Riolanus appellabat. Minorem tamen probat mania. Quo modo? Quia ars non potest dare meliorem formam naturæ. Cum ergo ars naturali forma perdit artificialē producit, mutat ens nobile in ignobile: quod nemo crederet nisi Aristoteles diceret: Et nisi probaretur vel musca vna quæ omnibus artis operibus antefertur. Sane fatendum est in laudem creatoris omnia facta ab ipso esse quæ optime: Et non posse vllam artem muscā aut culicem meliorem naturali perfectā reddere. Sed si id conuitium est, simul trahit totam artem Galenicam, & omnes alias etiam liberalissimas, quæ vtuntur materia naturali ad opera sua. Sed heus tu Riolane, tu extra oleas saltas. Nam qui muscæ contulit formam optimam eam vnde est musca; ille etiam homini vnde est homo, & quidem maxime propter animam ratiocinantem sapientemque ad imaginem

ginem Dei creauit hominem. Ea forma est melior quam forma muscæ. Qui homini rationem optimam dedit, simul contulit vt opera rationis essent optima. Causa enim arguit effectum. Si ratio hominis est melior forma muscæ, quid ni etiam opera rationis operibus muscæ? Imago Dei bona est (loquor de rebus per se) Et imaginis diuinæ opera. Non itaque adeo contemnenda sunt quæ arte facit homo cuius finis est præclarus. Hinc euenit vt dicatur ars in multis imitari naturam, in aliquibus superare; in multis eam corrigere & adiuuare quia ex imagine Dei vim quandam diuinam traxit, vt Dei, qui radios bonitatis & virtutis suæ nobis quodammodo communicauit, potentium repræsentet veluti in speculo. Quocirca & eximia opera facit homo. Hæc opera necesse est præstantiora euadere iis quæ natura per se fecisset, nempe ratione correctionis, adiuuentique quæ supponunt aliquam naturæ imbecillitatem. Facile itaque dicerent tibi nostri pusiones minorem tuam esse falsam; & probationem eius fallere elencho à dicto secundum quid. Sed respondeamus etiam alio modo. Maior parum est physica. Nam mutatio entis nobilis in ignobilius, quādoquidem nobile esse est accidens, potius fuerit alteratio, & corruptio secundum quid. Quando vero ex ente simpliciter fit non ens, vt ex aqua terra, ex ligno cinis: Interitus est simplex; cui interitui adhæret etiam interitus secundum quid. Melius enim est esse quam non esse: no-

bilius ignobiliore. Sed ista transeant. Minor errat elencho à dicto secundum quid, & æquiuocationis. Nobile enim & ignobile sumuntur diuerso modo. Aliud nobile est naturæ respectu, aliud artis pro fine vtriusque. Fieri potest ut quod natura est nobile, ignobile sit arti, & quod arti nobile, ignobile naturæ. Si ars præstabilius facit ad medicinam ex minus præstabili facit nobilius & perfectius natura. Præterea est & falsa minor quia ortus entis chymici non est mutatio nobilis in ignobile, sed contra ignobilis in nobile. Ratio est, quia artificia suo sunt iudicanda fine, suaque perfectione, & non confundenda cum natura. Insuper falsa est, quia ars operatur per instrumentum naturæ, & ex materiali facit formale. Actus est nobilior potentia. Tu dicis chymica fieri calidiora. Si id concederemus, dedisses nostris essentiis nobilitatem maiorem. Calor enim præstat frigore, estque maxime formæ & categoria seu habitus. Hinc calidiora sunt formaliora. Quando fit calidius & formalius, quia ex contrario mutatio, necesse est prius non fuisse tale. Quid igitur? An non nobilius ex ignobili factum? Hoc est non interitus simplex, sed generatio. Concludimus igitur sapientiam Riolani refrixisse, & abiisse in dementiam. Id probemus & verbis ipsius.

Naturæ opera (inquit pag. 33.) ars potest reddere pulciora.

Pulciora quæ sunt, nobiliora sunt minus pul-
cris.

*cris. Pulcrum enim est in fine & quadam perfe-
ctio, cuius negatio est priuatio principium malefi-
cum Riolani.*

Ars ergo facit nobiliora natura.

Iterum arti medicæ concedit luxationū resti-
tutiones quæ erant impossibiles naturæ. At
est nobilius non luxatum luxato ; Addit in v-
na musca viuente esse plus ingenii & industrie
quam in omnibus artis operibus. Non con-
temnenda sunt opera creatoris. Præclara res
sunt muscæ, quarum præsertim maiorū mul-
tudo fortasse inspirauit Riolano ingeniū ad
scribendū maniā. Veruntamen ratio recta &
habitus ille intellectus qui ars dicitur etiā est
opus Dei, nec vilipendendum. Docere homi-
nes est artis. Quæ musca tantum præstiterit?
Post muscas redit in theatrum crimen illud
futile & nugax de forma corrupta. Mox talis
dianœa struitur:

*Quæ in locum naturalis formæ corruptæ introdu-
citur, non est naturalis: quia ars non potest dare
formas. Ergo ortus essentiam.*

Chymicarum est ortus secundum quid. Item
intemperiem potius inducitis, accidentariam
formam vires & actiones violentas. Agnoscis
Riolane nos esse auribus patientissimis, & o-
culis animoq; tolerantissimo qui spurcissimis
tuis sputis & deliramentis tantum damus tem-
poris.

Antecedēs falsum est cōtingenter. Probatio
eius ignorat elenchum. Ratio est, quia & ars si
instrumento naturaliter agente vtitur potest

*Argumenta
Riolani o-
mnia Riola-
no aduersa.*

O 4 formam

formam naturalem introducere, vt cum ex aqua facit aërem, ex calamo sacharino sacharū, ex ligno cineres, &c. Ars formas dat artificiales per se; naturales ex accidente, vt cum arte in Ægypto excluduntur pulli absque gallinis. Quod autem dicis nos intemperiem inducere, ponis contra te argumentum. Nam intemperies non est sine forma. Chymici inducunt intemperiem. Formam ergo. Alias est. Crimē & mendacium tuum. Præterea si accidentariā formam introducimus, quia impossibile est hanc subsistere sine substantiali, aut non corrumimus substantialem, aut hanc simul introduximus. Insuper si violentas introducimus actiones, necesse est inesse naturales. Dato vno contrario, datur & alterum; Et Aristoteli ideo inest elementum vnum quia inest contrariū. Si insunt naturales, non destruximus. Item nullum violentum diuturnum: Sed mox fit restitutio in naturam. Id non est in essentiis chymicis. Ecce omnes tui gladii contra te sunt directi. Supra diximus quod qui arti hanc potestatem potest concedere vt ex cortice cinamomi faciat aquam cinamomi & oleum, quæ non inerant, sed corruptione naturæ genita dicuntur propria vi artis, ille artem in diuinitatis solio collocet, eamque adeo exaltet, vt non possit altius. Vt de nobiliori forma argumentum concludamus, sic ratiocinamur:

Qui formam inexistentem per naturam reddit nobiliorem, aut ex potentia materiæ educit perscitque & vterius perducit id in quo subsisterat natura

*Riolanus
artem chymicam diuina donat
potestate.*

natura aut etiam defecerat, is melius & prastantius efficit opus non sic agente. Chymici formam per naturam inexistentem reddunt meliorem, aut ex potentia materiae educunt, perficiuntque & vltius perducunt id in quo substiterat natura aut etiam defecerat.

Chymici ergo melius & prastantius efficiunt opus non sic agente. Non autem sic agit officina Riolani. Opera ergo chymiae sunt meliora operibus officinae Riolani atq; ita hac illis longis postponenda parafrangis.

Minorem probo. Quae formae per naturam inexistunt (loquimur autem de formis mistorum vt mista, item de formis medicis vt medicae; non de forma qua pomum est pomum, canis, canis, os est os, &c. Apertum enim est has formas neq; à Galenicis inter infundendum, coquendum, puluerandum, exprimendū seruari, neque à chymicis. Nec hae destinatae erant ad vsum alimentarium aut medicum, sed erant perfectiones quaedam naturales sine naturae ad speciem suam constituendam productae per motum generantis) aut per magisteria elaborantur in integris, aut diuisae in partes essentiales quae postea reducuntur in integrum vel separatim in vsum venire possunt. Vtraque elaboratio tollit sordes: vtraque efficit rem actiuiores: quia ex cortice facultatem protrahit in cutem, vt loquuntur, ex remotiore potentia facit propinquam; ignaua elementa abiicit, vincula soluit, spissa subtiliat; quae omnia sunt perfectiones quaedam

O 5

ad v-

ad vsum medicum præstabiliores, id quod maxime olfactu, gustu, effectu comprobatur. Deficere vero in istis officinam liquet. Compareretur enim duntaxat oleum cinamomi chymicam, cū coctio officinarum, patebit discrimen. Ita liquor talci, liquor tartari cōferatur cū infusis & decoctis: Solutū per lārū cū perlis, cū ferro crocus martis, solutū sulphuris cum vena officinarum impurissima, &c. Quæ vero ex materiæ potentia eliciuntur per maturationes, aut alia opera exaltatoria, vti fit in admiranda physicorum tinctura; Item in varii generis compositionibus chymicis, quas nulla poterat facere natura, longe sunt excellentissima, quodq; nimirum in suo genere. Ita emendamus etiam frigus rerum, ita crassitiem, & tarditatem: Emendamus venenositatem liquores & spiritus ex corporibus facimus, graduamus tincturas, exaltamus gemmas, &c. omnia ignota officinæ maxima ex parte, aut si quid eorū etiam tenet, rudi & pingui Minerva tenet, vt cum arsenicum corpore vel halitu admouendum corrigit adiectione ignanti alicuius medicaminis; non autem spiritus venenosos abigit, nec corpus crassum in oleum soluit; venam sulphuris contusam emendat croci particula, &c. non separat lapides & aluiones virulentas minerarum; ventriculum pondere saxeo grauat, non subleuat. Plane fœcundum est hoc argumentum, & ad confessionem cogere potest aduersarios. Sed & aliter idem potest enunciari: Nempe: Idem medicum

medicamen esse nobilius factum cuius vires in agendo euaserunt præstantiores ita vt magis feliciusque assequatur finem cæteris. Tale vero chymicum, non autem officinæ vulgaris opus. Vtrum autem generationem simplicem, secundum quid, elaborationem aut aliud velit appellare hoc Riolanus, in præsens solliciti non sumus. Is de oleo officinarum expresso eiusmodi proponit sententiam:

Oleum ex oleosis expressum seruat crasin & formam naturalem; non autem igne vehementi destillando elicatum.

Praferendum ergo officinale est chymico.

Ad antecedens dicimus si actu fuit in oleoso, oleum seruare suam crasin tanquam partem totius; non seruare vero totius crasin. Sin autē potētia, non seruat id quod prius habebat, sed amittit successorī cedens locum. Vtrumq; tamen naturale est tū quod actu, tū quod potētia naturæ est, licet adiumento artis per instrumenta naturalia actuetur. Altera pars cōparationis imperite loquitur & ex parte mendaciter. Ignis artis non est vehemens operi iusto. Sin ad aliud respicitur, cōmittitur sophisma accidentis. Cum oleum in potentia rei est, latetque in abdito, producendum est industria. Quæ officina potest exprimere ex cinamomo oleum? Incoquere oleo potest; exprimere nequit. Chymici vero non vnum callent modum quo elici id potest. Nam suis macerationibus, digestionibus, maturatio-

nibus

nibus & aliis perficiendi operationibus absq;
 ullo igni violento protrahunt oleum vt vel ex-
 primi possit, vel destillatione separari: quod o-
 leum si ars formaliter fecisset, diuinam ei ad-
 mirationem & potestatem concerneret; sed
 cum sapore, odore, viribus conueniat cum eo
 succo quem lingua senserat, & dentes com-
 primendo moliendoque ablectis reliquiis ex-
 presserant, necesse est Dei omnipotentis per
 naturalem generationem opus esse chymico
 tantum afferente separationis ingenium. Fal-
 sum est commentum Riolani longe aliud esse
 à naturali succo cinamomi, aliud à temperie
 & facultate, nisi intelligat gradum aëtiuitatis
 & alias prærogatiuas externas. Si esset longe
 aliud, non saperet cinamomum. Non potest
 cinamomum sapere quod eius crasi caret. Sa-
 por & facultas à crasi inseparabilis est. Cum i-
 taque adeo crasse deliret iudicium scholasti-
 cum Parisiense, & contrarium sit verum, mu-
 temus argumentum in victoriam hoc mo-
 do:

*Melius oleum & quod potissimam vim faculta-
 temque suæ rei seruat, & in medicam actionem
 præclare confert præferendum non sic dispo-
 sito.*

*Chymicum est melius, &c. officinali non chy-
 mico.*

Chymicum ergo officinali præferendum.

Probo minorem quia oleum plurimarum re-
 rum officina aliter facere non potest quam
 incoctione olei. At hic fit cōpositio, quæ no-
 uam

uam affert misturam. Noua crasis tollit veterem; Et licet per alterationem aut translationem succi aliquid virium relinquatur, id tamen opprimitur, & tandem exolefcit, occupaturq; passionibus corruptiuis subiecti noui. Id testatur experientia. Olea enim coctitia rancescunt tandem omnia; Imo separantur, secedente rei succo ad fundum, ibique vires perdente, oleo puro innatante. Chymici vero ex nulla non re actu vel potentia oleosa syncerum & naturale oleum per resolutiones, quæ quod occultum est in rebus manifestant, educunt, cuius vires durant quandiu ipsum. Sit oleum actu in rebus vt in rancidis nucibus, amygdalis, & similibus. Dicimus chymicum esse nobilius. Ratio est quia vulgaris expressio nihil separat nisi crassamentum. Aquo sitatem elementarem relinquit; relinquit & feces quasdam. Tria ergo in vno relictæ quia propter imbecillitatem connexionis, & ad resistendum impotentiam, sese habent vt imperfecte mista, minime possunt esse diuturna. Itaque videmus quod oleum amygdalinum facile putrescat, feces deponat & ad vsum plane fiat ineptum, imo ne tam diu quidem durare possit quam diu amygdalæ. Cætera olea vt oliuarum, seminis raparum, lini, sesami, &c. Item liquamina piscium oleosa non tantum feces deponunt, verum etiam grauem odorem saporemque contrahunt intolerabilem: quo indicatur minime esse pura & præstabilia. Dicit Riolanus; at recentia debent venire in vsum.

Nota ex pag. 91. Antitur. Vbi Riolanus oleum ex sulphure extrahit per coctionem in aqua vita. Id oleum omni chymico præstantius remedium appellat in tremore ex hydrargyro. At est nihil aliud quam chymicum. Habemus itaq; reum consistentem præstantiam chymicorum sum.

sum. O inquam breuem præstantiam, Veritas filia temporis est, scribit censor, qui sua iuscula vetustate commendabat. Verum enimvero exprimit & chymicus; sed repurgat studiose. Itaque si expressitia meliora, chymica sunt meliora vulgaribus propter puritatem & elaborationem qua omnis causa corruptionis vel omnino, vel vt plurimum est sublata. Geber *in inuestigatione perfectionis*: præparare est superflua demere, absentia supplere, & perfectionem immittere. Officinæ vulgares eos fines non assequuntur. Non ergo præparant. Tanto minus sunt anteferendæ chymicæ. Sed Riolano:

Est copia leuiter calefacientium & refrigerantium; potenter, mediocriter.

Ergo non opus est corrumpere temperata & naturali mediocritate sublata inducere violentam qualitatem.

Verum nos respondemus propter qualitates illas ne quidem opus esse officinis Galenicis. Nam si quæris calorē aut frigus, & congenear, præsto sunt elementa & variæ diei anniq; partes, vnde nemiū sepe suppetunt vel inuitis nobis qualitates. Demēs sis si propter eas vel iusculū coquere velis. Quādo vero medicæ quaruntur essentię, quę nō sunt in ppatulo, sed in abdito latent, necesse est artis auxiliū implorare. Itaq; & tua officina coquit, terit, infundit, exprimit, colat; Sed omnia chymico facit imperfectius. Chymicus synceriores elicit substanti-

stantiam, sistit tibi medicamentū cum sua virtute expeditū & actuosum, idq; non vna sed multis ad omne institutū speciebus. Quæ essentia ex claustris naturæ egreditur purior & potentior, ea nobilior altera quæ secum trahit sordes, peregrinas qualitates & causas suæ corruptionis habet secum, easque adeo procliues ad putrescendum, vt leuiculus aeris calor insitum possit vincere, educeretur cum humido primæuo. Certum autem est illud adesse chymicis, hoc officinalibus. Dic iam censor maniace quænam præferenda? Tantum de præferendis, quæ sunt traducta in locum earum rationum quibus censor conuincetur summæ impietatis & ingratitude erga Deum, naturam & artem faciendo chymicorum autorem Diabolum. Adeas ratio *Triumphale* nes quoniam obmutuit, ponatur veritati vincenti & triumphanti monumentum æternum. Repulsus est Diabolus Riolani. Alchymia auctori Deo restituta. Chymici salutaria generis humani per gratiam Dei organa declarati. Deo veritatiq; honor in æternum.

CAPVT XIV.

De chrysopœia ad pag. mania 34. Examinis 14.

Vbi disceptatur siue eiusdem artis, cuius est preparatoria remedium.

QUærit Riolan⁹ an chrysopœia & chymiatrice (intelligit eam partem Alchymia quæ

quæ medicinis præparandis occupatur) possint cogi in idem artis corpus. Stulte quærit id quod pridem statuit ipse, ubi vero? *pag. 20. apol.* Omnibus chymicis tribuit quod arti vni eidemque tribuant aurificium, & quintam essentiam. Omnes illi chymici sunt artifices quorum consensus est principium artis primum. Quod artifices suæ artis esse volunt, & in quo exercentur omnes, potestne id adimere eis iners & imperitus Riolanus non artis usu sed fiducia metaphysicarum argutiarum superbiens? Mirum si artificibus de sua arte pronunciantibus vnanimiter, imo cõmuni gentium consensui & medicis minus sit credendum quam stulto Riolo. Quodnam potuisses euidentius argumentum tui cum schola delirantis proponere quam hoc ipsum? Belle tuum collegium tibi maniam pro monumento dedit. Sed videantur & alia loca. *pag. 26.* pars vna Alchymia est quæ versatur in extrahenda quinta essentia; altera lapis philosophorum. Vtraque habet suos autores chymicos. Antiturq. *pag. 87.* Quicumque Alchymia, idem chrysopœia studiosus. *Pag. eiusdem septima:* Alchymia aut docet metalla transmutare aut sanitatem restituere (pro remedia chymica ad id parare, ut loquitur *pag. 16.*) Eadem etiam alibi legas. Quæ demencia est contra hoc disputare logicis argutiis, cum sensus affir, & experientia cum arte & artificum consensu? Non erat disputandum contra negantem principium omnium communissimum. Sed ha-

manum

manum est argumentantem audire etiam sapius, ut sapius se victum sentiat etiam insensatus.

Quæ artes instituto, subiectis, forma, sine differunt inter se differunt, nec possunt cogi in artem vnam.

Chymiatricæ & chrysopæiæ differunt instituto, subiectis, sine forma. Ergo.

Respondet Tiro chymicus ad propositionem quod sit falsa. Nam membrum alterum est falsum, quod est iudicium copulati axiomatis. Ratio est, quia artes possunt propriis subiectis differre, uti & formis & finibus, seu materia & forma singularibus; at interim conuenire communi. Riolaus producit naturam ad quam imitandam se componant artifices; Et quæ res suas constituat coniunctione materiæ & formæ. Sit istud. Assumimus: In ratione vnius integri sunt membra omnia. Nonne? Conuincam te tribus animabus Platonis, vel facultatibus Aristotelis: Conuincam similari- bus, dissimilaribus animalium partibus; conuincam similarium congerie. Os, caro & reliquæ suas habent formas, suos fines; habent & suam materiam vltimam & singularem cuius affectionibus sensilibus sentiuntur. At nihilominus omnia vnum numero constituunt hominis corpus, sicut res diuersissimæ cœlestis seu potius diuinæ originis anima & corpus ex terra factum. Vin' de maiore mundo? Sed erubescere videris (aliquid enim pudoris puto in te inesse vnde discipuli tui exemplum que-

P ant

ant capere, quanquam alias senex non erubescat) progredere ad artes & scientias. Idē inuenies: Et est vox Ars accommodata utriq; significatui. Nam & integre & generaliter potest considerari, ut alibi latius dictum. Minor olet non lucernam, sed maniam Riolani. Quis est ille philosophus qui medicinam utentem chymice præparatis remediis cum alchymia aurificio in vnam artē essentialē coniecit? Vtri medicina potest etiam lapide: At ars magni magisterii lapidis ideo non coit in vnum cū medicina corpus NISI ex amplo generaliorēque genere seu subiecto repetere vtriusq; cognitionem velis. At pars est tamen Alchymia vna magisterium lapidis, altera medicinarum præparatio, id quod sapientes innumeri communiter asserunt, ut Mesues, Bulcasis, Auicenna, veteres & noui medici chymicis tribuunt præparationes chymicas quorum ars vocatur opus magni magisterii, perfecti magisterii, Alchymia, philosophia arcanorum, &c. Aurificium autem totus mundus.

Lepidus es Riolane cum scribis: Chymiatrice utitur auri tinctura; utimur & nos maiestate nempe ingenti Parisienses, auro puluerato aut foliato. Credo. Quid tum? Non propterea nos dixeris chrysopæos. Non. Sed quid hoc χρυσόπαιος? Non sequitur: chrysopæia & chymia pars medicinas præparans non sunt vni^a artis quia chymiatrice & Galenica utitur auro, nisi & fœneratoria & mercatoria, & pictoria, &c. sint in vnam redigendæ. Vertam tuum
succum

succum in meum per transformationis magnū magisterium :

Quod comparatum est ad bene medendum ad vnam artem pertinet (vniuocē vel analogice.)

Tinctura chrysopæorum, & essentia cætera chymica cum magisteriis comparata sunt ad bene medendum.

Tinctura ergo chrysopæorum & essentia, &c. ad vnam eandemq; pertinent artem.

Totū antecedens est Riolani, qui fatetur chymiatriā vti tinctura auri quam parant chrysopæi. De cæteris essentiis concedit vltro : Et est legitime dispositus syllogismus. Verū itaq; est eiusdē esse artis facere tincturā auri, & essentias, quia vtrumq; medicinæ inseruit. Interroga inquit Riolanus chrysopæos num destinant suos labores medicationi. Nimiū me simplicē iudicas. Idem cōmuni ore dicunt Rosariū philosophorū, Arnold. Paracel. Lullius, Vltadius & alii multi. Quid si tibi auriculas asini affingerent, & dicerent te non esse sanæ mentis qui vocabulum chrysopæiæ produceres, quo si vtuntur, diuerso vtuntur significato, cum sit aurum vnum metallicum, alterū medicū? Sed & hoc tibi non succurrit q̃ vniūs rei diuersi sint fines. Cū præparatus lapis est ad tingendum corpus, hoc est, morbias tincturas tollēdas (seu ab actione seu dissimulatione) & sanas reponendas; vsurpatur ad medicinam vbi catholici & panacæ admirationē & dignitatem obtinuit. Si quis velit progredi ad leprosa quoq; metalla corrigenda, & perficiēda

P 2 imper-

imperfecta atque adeo miracula re vna efficiere, ei hoc quoque est permissum. Sanatio chymica est communis metallis & homini. Stolidi & imperiti est tua coniectura qua putas responsuros esse chymicos artem suam non promittere suis pro fine bene medendi scientiam. Quid quaeso tu, o homo omnium infantissime, negaris? An etiam memor es contra quos disputaueris? Paracelsici fiducia suæ Alchymiae in qua lapis philosophorum, seu tinctura physica est vniuersalis medicina, euertere voluerunt totam Galeni artem & scientiā. Optimam medicationem hanc iudicant quæ demonstratur per Alchymiam, & socias. Ex testibus mihi propositis contra te sic concludo:

Si chrysopoei, qui faciunt lapidem philosophorum etiam bene medendi finem sibi propositum habent ars eorum cum arte essentiarum operis magni magisterii philosophorum sapientum, est ars vna eademque (quia communi coheret fine.)

Est autem verum illud. Ergo & hoc.

Minorem probo testibus quos mihi proposuit Riolanus ipse; vt Paracello in lib. de tinctura physicorum, de manuali & alibi. (Sæpe enim dicit idem; Imo alicubi videtur irritare eos qui chrysopoeia quærunt aurum metallicum potius quam medicum) Arnoldo in rosatio & alibi; Lullio, Vlstadio & cæteris. Ab isto insanæ paroxysmo digreditur noster athleta, & iam vtramq; artis partem vanitatis conuincere conatur. Prome argumentum:

Si

Si chrysopœia & chymiatrice (chymia remediorum preparatrix) sunt vnius artis membra; illa vana & hanc vanam esse necesse est.

Illud est, vt Libanius censet. Hoc ergo; & ex consequente tota alchymia est vana.

Maiorem probat. Ars ex parte falsa ex toto falsa iudicari potest: quia est vnum corpus ex partibus syngeneis conflatum, &c. Imo Riolane illa pars quæ falsa est, non est arti essentialis. Non potest ex homogeneis constare quæ habet veris addita falsa. Leges scientificæ ab artibus expellunt omne falsum. Sed in argumento tuo adhuc est defectus. Nam demon-

*Ex Riolano
contra Riolanum.*

strandum tibi est quod chrysopœiæ studium sit inane. Vtote autorem contra te. Si tinctura auri quæ facit chrysopœia non est inane quid, nec chrysopœia.

At illa non est: quia Riolanus dicit ea vti chymiatrum ad bene medendum. Neq; hæc ergo.

Vicimus Riolanum tum hoc nomine, tum quod ad examinis argumenta nihil afferat pro responsione: Imo fatetur idem quod examen habet pag. 14. de vsu lapidis medico, & sic se confutat ipsum. Dixeram: Tinctura physico- rum ea potest volente Deo præstare emolumenta, quæ vel vniuersum pharmacopolium Parisiensem non queat. Mania Riolani ait me id valde temere affirmare. Qui sic? Vidi- mus inquit exhibitum minori profectu quam confectionem Alchermes, aut de hyacintho. Quid vidisti Riolane? Num tincturam chy-

P 3

mico-

*Tureti-
an-
rum potabi-
le.*

micorum quam philosophicam aut lapidem appellant? Non. Quid ergo? Turetus in chrysopœia omnibus consumtis, obtulit Henrico III. lagenam auri tinctura plenam, quam rex repudiatam iussit seruari autorem sibi, pag. 68. apologiæ narratur historia eadem. Artifex dicitur præses: artis opus vocatur aurum potabile. Quid hæc ad philosophum nostrum? Quid potabile aurum præsidis ad tincturam physicorum? Historia non vsum habet, sed vsus reiectionem. Vah argumēta firma. Inspice quæso Riolane si pro veritate pugnas Rosariū maius, quod philosophorum vocant. In eo circa finem non leges præsidis medicos, aut lapidis præparatores, sed artifices chymicos: ex quibus Plato (intellige industrium magistrū Platoni comparandum) sic differit: Qui habet istud Dei donum, mundi habet dominiū, quoniam ad finem diuitiarum peruenit, & naturæ vinculum confregit, non tamen ex eo quod habet potestatem conuertendi omnia corpora imperfecta (metallica) in purissimum solem, vel lunam: Sed magis ex eo quod hominem & quodlibet animal præseruat in conseruatione sanitatis. Vide ibi de elixire albo grani sinapis quantitate sumendo contra febres: de puluere rubeo solari ad lepram; de albo & rubeo ad Ischiadem, paralylin, difficilē partum, idq; autore Hermete. Gebro tribuitur quod dixerit elixire rubeo curari omnes infirmitates chronicas de quib. medici (vulgares) desperauerint; reiuuenescere (ex morbo se-

bo senes) homines, &c. Est herba quæ vocatur Saturnus de canalibus (est res eadem) quæ sanat omnes infirmitates metallorum & humani corporis, &c. Ex Arnol'do memoratur lapidem philosophorum virtutem habere omnem sanandi infirmitatem super omnes alias medicinas medicorū, &c. Omnino testimonia huius rei passim occurrūt multa. Riolanus particulari historiola, quæ tamen tale quid non probat, euertere vult assertionē meam. Sed non meminit me addidisse DEO VOLENTE, quæ vox Arabib. est familiaris. Finge Turetum præbuisse tincturam veram; at Deus noluit sequi effectum. Cur non ad tuum illud solenne respicis, quod aut vniuersaliter vera sint axiomata medica, aut plerumq;? Fortuitum non est artis; Rarum non est artis, scribebas contra Haruerum. In historia Tureti suspectus hostis calumniæ est. Frustra obiicitur vitæ sustentatio quæ non solis constat medicinis: Frustra anni quinquagesimi mors, qui fuit illi terminus fatalis quem negant remoueri medicina. Poteramus autem imitari in hoc capite Riolanum & vniuersam Galeni medicinam, Platonis philosophiam, Aristotelis physicam, Plinii historiam, & omnino varias artes præsertim astrologiam Ptolomæi vanas & fallas totas appellare, quia partes habent aliquas fallas, easque sane non paucas quas tum oracula diuina redarguunt tum experientia & ratio. Sed ne quid nimis.

*An sit possibilis chrysopœia ad pag. 36. mania,
& 15. &c. examinis.*

Riolanus malus est disputator; Dicit enim sua somnia cum est ad obiecta respondendum. Aliæ partes sunt interrogantis, aliæ respondentis, victus est argumentis. Ideo respondet nihil; sed vetera deliramenta reponit pro responsionibus. Iure optimo poteramus irridere athletam qui toties prostratus perfundata & fracta arma nihilominus quasi palpitando ostentat. Sed animo sumus placato, & argumentantem etiam denuo ascullemus, num quid forte sapientiæ aut lucis arripuerit quod sub scabellis Parisiensib. latuerit. Quatuor argumentis docere vult chrysopœiam esse impossibilem. Hunc conatum saltem si audiuerit Geber, Paracelsus, Bernhardus, Pharmacopola Taruisinus, Barnaudus, & Hoghelandæi ille Scotus Alexander Conthonius multique alii innumerabiles qui & viderunt & fecerunt aurum, metaphysicum illum fumiendum è vestigio exploserint, & aurificum stylis compunxerint: Nihili est ratio in sensibilibus ubi testimonia sensuum non plebeiorum, sed artificum omnibus examinibus aurum suum, ut Arnoldus fecisse memoratur in libello Roberti Valensis, exponentium liberissime, assunt tum euidencia. Cedo argumentum primum:

*Non potest natura, multo minus ars opus vllum
efficere.*

efficere sine proximo & synonymo efficiente. At-
qui auri proximum efficiens est vis aurifica huic
non illi terræ insita, quam ars conficere non possit.
Ergo auri confectio, seu transmutatio cæterorum
metallorum in aurum est impossibilis.

Sensus est, ad aurum efficiendum requiri sin-
gulare & determinatum efficiens aurificum,
quod artifices vocant solificum, sicut efficiens
argenti, lunificum. Id negatur arti, quia inest
naturæ certi soli. Consequens est arte fieri nō
posse aurum. Idem argumentum prolixius re-
censebatur pag. 7. & 8. mania, ubi chrysopœia
dicitur inuictis argumentis à schola Parisen-
si per censorem vanitatis & præstigiæ dam-
nata. Tam placuit ratio ista inuicta, ut licet
Libavius in examine sæpe accusetur commis-
sæ tautologiæ, tamen non dubitauerit Riola-
nus eidem se crimini culpæque obnoxium
reddere. Quid opus multis? Concedemus
Riolano totum argumētum, si prius arti per-
miserit, ut quod ipsa non habet, aliunde acci-
piat, & ad suum institutum idoneum faciat;
quo absoluto iam non artifex facit aurum vi
sua, sed natura ab artifice adiuta & in opus
exuseitata. Sic ergo nos contra:

*Qui vim aurificam habet certæ collatam terræ per
naturam, is cum præparatum id efficiens fuerit, &
disposita materia commissum, gubernatumque ut
debet, tam facile potest aurum efficere, quam agri-
cola semine tritici in terram proiecto triticum; I-
mo & facilius & citius quo expeditius est agens,
& magis dispositum patiens.*

P 5

Chymi-

*Tautologus
Riolanus.*

Chymicus chrysopæus habet vim aurificam à natura certæ terræ commissam.

Chymicus ergo chrysopæus cum præparauerit id efficiens, &c. potest aurum efficere, & per consequens chrysopæia est possibilis.

Minorem probo. Nam cum illud efficiens in nullare sit tam præsens potensq; quā in proprio & naturali corpore, in quo à natura potentiam agendi in sua materia ad simile accipit: Chymicus autem illud corpus, seu terrā à natura assumere possi; nec tantum assumere, verum etiam torpescens inclusamq; vim actuare & eius motum exuscitare subtiliter magno ingenio; habere eum etiam vim aurificam seu inali subiecto & corpori geniturae per naturam collatam posse manifestum est. In auro semina sunt auri, inquit, ex Angurello medicus Parisiensis Fernelius. Quomodo autem referetur illa natura conclusa, fiatque quasi viuax ex torpescens, agilis & motua ex quiescente; & quomodo materiae agentis patientisque ad symbolum actu perducantur, crassius est totum collegium antichymicum quam ut possit intelligere. Si vult tamen discere; iubeo bonos istos medicos exuere veterem cutem cum mente improba antichymica, & ad genua Quercetani inter disciplinæ filios attente auscultare. Fors aliquid obtinebunt. Argum. II.

Procreare simile est proprium animatorum aurū (etiam philosophicum) est inanimatum. Ergo spiritus auri non potest aurum procreare.

Con-

Conclusio mutat aurum in auri spiritum quod suo sensu nobis aduersum non est, modo sophista ille nobis nihil monstri ex Aristotelicis spiritibus architectetur. Maior probatur; quia facultas procreandi est animæ potissima facultas. Ad minorem ponitur prolepsis. Si enim obiectare velis, chymicos animare aurum (vnde sane apud ipsos est animatum aurum, & multa de anima corpori mortuo immittenda, vt Rosarius philosophorum habet) negat Riolanus, quia ars non possit facere ex inanimato animatum, nisi forte coquus Riolano pultriculam ex farina, lacte & butyro faciat, quæ transit in membrorum animatorum essentiam; aut hortulanus aqua pluuiæ plantas pascit; aut caseus procurata putredine in vermes abeat, sicut Aretæi ars generat apes ex vituli exanimato cadauere, & crabrones ex equo vt volitent circa subsellia Parisiensis latrei. Tam bene munito syllogismo quis non cedat Chrysippus? Sed ecce niger quidam philosophus ex Petri Seuerini laboratorio profiliens pauco flatu maiorem euertit. Negat enim esse veram. Cur quæso ô philosophe? Quia, inquit, si ille ineptus deblaterator legisset suum Aristotelem, secus pronunciaisset. Omne enim agens naturale eo tendit, vt passum sibi reddat simile. Procreare simile non est proprium animatorum, sed omnium agentium naturalium commune, vt & Arist. putabat in 1. de ortu tex. 24. & alibi. Necesse est inquit patiens in a-

inagens transmutari. Deinde procreatio non tantum est à simili, verum etiam à dissimili & contrario. Item in generatione æquiuoca vinum fit ex non viuis. Probatio maioris ignorat elenchum. Nam pone animæ præcipuam facultatem esse procreationem similis: at non est consequens eam esse solum animatorū. Sunt in eodem prosyllogismo etiam sophistice tenebræ. Non animæ simpliciter, sed eius quæ natura viuientium dicitur ista est facultas quæ comitem habet etiam nutritiuam; quæ est tertia Platonis seu concupiscibilis quam e-pati in hominibus quidam includunt. Principio syllogismi subruto, cadit strues cætera, & ingenti ruptura victa fathiscit. Hæc sunt scholæ inuicta argumenta. Ex dictis pro chrysopœia nos rectius & fortius sic:

Quod in materia formam habet & tangit cum est commissum patienti determinato, ex eo sibi facere simile potest. Agentis enim naturalis finis est similitudo passi.

Auri anima (vel spiritus, semen, tinctura vel quo apto nomine vocare velis) est agens naturale, quod in materia formam habet, & patienti determinato commissum tangit. (Neque enim separabilis est forma.)

Auri ergo anima ex patiente determinato facere potest simile; Et per consequens chrysopœia non est impossibilis.

Ne dicas ab auri spiritu seu anima spiritum fieri debere, & non aurum, obstat naturalis per semen procreatio, qua simul fit. Simile ei
cuius

enius erat semen, & potentia seminifica confertur. Chymici intelligunt etiam aliquid interius. Nam prima medicina facit secundam, secunda tertiam, quæ tandem aurum. Argument. III.

Qui non potest dare crasin formam & proprietatis auri, non potest aurum facere.

Chrysopæia (vel chrysopæus) non potest dare crasin formam & proprietates auri. Chrysopæia ergo non potest aurum facere.

Minor primo declaratur potentia artis, qua qualitates accidentariæ veri & naturalis auri, ut color, durities, pondus, &c. conferri possint hydrargyro: Sed non crasi. Deinde roboratur proiyllogismo; quia crasis dependeat ex certo missionis modo qui soli Deo & naturæ sit cognitus. Additur Libanii confessio qui non velit sibi persuaderi transformatum esse idem cum naturali, quanquam enim idem sit accidente, non tamen essentia. Sophisticum & apparens id aurum esse docetur Aristotele iudice, Ira Riolanus de sua cathedra. Sed ille niger philosophus iterum prorumpit, & maiorem appellat sophisticam. Nam dare est duplex: unum sua vi conferre; alterum vi assumptæ naturæ. Qui neutro modo potest dare crasin, merito negatur aurum facere posse. (De diuina & miraculosa virtute hic dicere nihil attinet.) Minorem distinguit. Nam chrysopæus quidem sibi insita vi & potestate aut suo proprio motu ne publicis quidem crasin produxerit, sicut magi Pharaonis non poterant pedi-

pediculos facere. Negat Geber posse artem et
sententiam rei & dispositionem naturalem dare.
Et recte negat. At mediâte natura prius infor-
mata potest; potest ex potentia in actû ducere,
& perfectio motu absoluere. Aurû per se &
sua vi non effecerit vllus; at si proiciat in ma-
teriam susceptiuam formæ semen aurificum
quod potestatem & motus principium ex na-
turæ officina traxit, bene potest aurum facere.
Riolani coquus certe pulcem esurienti non
coxerit sine naturali agente igni. Hortulanus
ex pyro non procreauerit poma sine surculo
translato, aut fistula, aut oculo, &c. Pro syllo-
gismi omnes eandem sequuntur distinctio-
nem. Libanii sententia non extat in loco ci-
rato vbi agitur cum Gramano de sensibus.
Negabat ille naturæ res posse cognosci absq;
Spagyria. Defendebam contrarium. Quia e-
nim Spagyria adhibita res naturæ passa est ar-
tem, sensibus incertitudo potius quam certi-
tudo iudicii de rebus naturæ concernitur. Ille
vero nimis imperite disputabat, nec Riolanus
attendebat Libanium velle comprehendi si-
mul debere rationem & experientiam; Et de
artificialibus iudicium fieri debere per artifi-
ces quorum sensus sunt peritia stipati. Quis
enim varia ista quæ ex stibio fiunt agnoscat
nisi artifex? Fossori & fusori metallico stibium
potest esse notissimum, sed si eidem mon-
stres facta ex eo per artem, omnium fuerit in-
scientissimus. Artificia artis oculis, naturæ na-
turalibus iudicantur. Quod autem attinet ad
aurum

aurum artificiosum, de quo Vlstadius, Alber-
tus & alii loquuntur, Riolanus non assequi-
tur nullum. Nam de sophistico sentimus, non
de vniuoco. Nunc pro nobis dicamus:

*Qui disposita materia per agens naturale de-
terminatum potest conferre crasin & vires au-
ri, is verum potest aurum efficiere, iuxta Riola-
num.*

Chymici chrysopæi id possunt. Ergo, &c.

Deinde ex concessis Riolani sic argumenta-
mur:

*Qui mediante natura aurifica crasin potest dare;
atq; insuper etiam pondus, colorem, fixitatem &
alia auri accidentia; is plane naturale facere po-
test aurum. Chrysopæus potest. Ergo.*

Insuper:

*Si chymicus potest argento viuo per artem suam
conciliare pondus auri, fixitatem, colorem, exten-
sionem, malleationem & alias prerogatiuas qui-
bus inuentis Zygoſtata, docimaſta, bractearii, au-
rifices, purum, putum & verum aurum pronuncii-
ant, non dubitantes deprehensis externis subesse
naturam & crasin internam, vtpote sine qua hæc
esse non possent; potest id in aurum vertere. Prius
potest teste Riolano: Et posterius ergo.*

Est & argumentum ex modo mistionis noto
naturæ. Si enim hanc beneficio Dei arripuerit
chymicus, vi eius mistionem veram procura-
bit; quanquam ridiculum sit fingere chymicū
nihil posse facere nisi separata commisceat. At
idem perficit quoque quæ natura reliquit cer-
to respectu imperfecta. Argum, IV.

Etiamsi

Etiamsi demus arte fieri posse aurum purum putum; tamen ex centum (lege centies.) Mille millibus qui in hoc studium incubuerunt vix duo aut tres à te memorantur, qui opus absoluerint; quos exstimo sefellisse accidente.

Ergo ars est damnosa, & fugienda.

In hoc argumento Riolanus oblitus est the-
matis sui. Volebat probare chrysopœian esse
impossibilem; at concludit esse fugiendam.
Demonstrandum erat non posse fieri aurum
arte; at dat posse fieri. Ita scilicet implicatur
maniacis paroxysmis. Existimatio Riolani est
alga vilior. Minus probat quam colicis bom-
bus. Quid enim contra artifices experientis-
simos valeat homo in chymicis ipsa imperi-
tia imperitior? Ridiculus est ille numerus cé-
ties millies millium. Quis vnquam tot nu-
merauit philosophos chrysopœos? Multi
Thyrfigeri; pauci Bachi. Tentauerunt artem
innumeri, sed non ideo fuerunt chrysopœi.
Inter meos est Hermes, Geber, Arnoldus,
Lullius, Bernhardus, Hagetius, Paracelsus &
alii: de quibus in libro contra Guipertum; &
Hoghelandæus contra eundem. Noster syllo-
gismus est:

*Qui dat fieri posse arte aurum purum putum, pos-
sibilem chrysopœiam dat.*

Riolanus dat posse, &c. Ergo.

Ne sine fœtore cedat palæstra, adiicit chymi-
am totam esse ænigmatis plenam, quæ sua præ-
cepta obscurer. Causam putat esse vt regatur
falsitas. Erras Riolane. Mysteria sunt ista. Non
admitte

admittunt homines profanos. Sacra chymica non aliter constant. Si initiatus orgiis nostris esses, intelligeres nostrum sermonem. Symbolis, parabolis, inuolucris & ænigmatibus nostris tegimus margaritas ne eas impuri porci polluant, aut arrogantissimi galli contemnant, & temere vulgent. Epilogus de possibilitate artis *παρρησιον* esse notat de chrysopœia litem; quia ad chymiaticen tota referatur disputatio. Nimirum sero phryges. Si erat parrergon cur tu fecisti ergon? Sed quomodo potest esse *παρρησιον*, si chrysopœia consensu omnium artificum est Alchymix pars prima: Et tua schola damnauit Spagyriam ipsam; Et tu ipse eandem litem Quercetano mouisti.

C A P. XVI.

De toto perfecto & finito ad pag. Man. 39.

Exam. 17.

IN quæstione, *Apolog. pag. 35. 36. &c.* an aurum sit finis cæterorum metallorum, argumentum negatæ proponitur inter alia etiam hoc quod in examine Parisiensi est octauum, nempe: Eadem sunt totum, finitum, & perfectum. Totum dicitur cui nihil deest. Proinde cum plumbum sit finitum & perfectum, est totum illique nihil deest. Quo iure igitur ad perfectius aspiraret? Hæc censor. Scripsi de toto, finito & perfecto aniliter garrere censorē. Nam *Argumento 7. de chrys.* futiliter adhibitum est argumentum id quod

Q thesin

thesin non arguit. Nam totum, finitum, & perfectum esse non impedit aspiratum ad perfectius. Est aliquid simpliciter tale; aliquid secundum quid. Aliquando in se actu suo; aliquando relate. Et perfectum in se nihilominus potest potentiam habere cuius vi ad nobilius aspirat materia ut materia aquæ, potentiam habet ad ignem, cum aqua nihilominus in se sit elementum finitum, perfectum, totum. Vnumquodque in his quæ generantur tum perfectum maxime dicitur cum efficientis præstantiam est consecutum potestque generare tale quale ipsum. Id nondum potest puer; Et tamen est puer totus, finitus, perfectus. Discrimen est formatum succedentium. Quælibet per se est perfectio quæ iam & finis, in quo motus, quæ ad hunc, cessat; sed interim nihil obstat quin respectu sequentis antecedens sit imperfectio à qua porro progreditur motus ad ulteriorem finem quo præsentem cessat & hæc motio quæ ad eum tendebat; sed & hinc potest continuato motu progressus fieri ad ulterius aliquid. Sicut continuum diuisibile est, & potest distingui partibus; ita & motus in materia diuersis formis donec ad ultimam in aliqua specie sit peruentum. Interim fieri potest ut interueniente impedimento motus intercipiatur vel in tota materia totaliter, fiatque finis in aliqua forma subordinata, quæ respectu ultimæ erat imperfectio, ut cum pomum adhuc crudum decerpitur: Cum chylus in ventriculo non percoquitur, sed manet sub forma iniquationis, &c. vel in ali-

quis

qua materiae parte, ut cum chyli quaedam partes manent crudae, quaedam coquantur; In mineris una pars mercurii ad ultimam peruenit formam, altera tantum mouetur ad argentum, tertia subsistit in plumbo, quarta in marcasitha; quinta penitus non admittit motum perfectiuium sed manet immobilis, atque adeo non proficit neque ad metallum, nec semimetallum, sed manet mercurius fumidus, pollutusque & inter excrementa latitat. In omnibus his quodque per se est totum, finitum, perfectum, (si quidem idem sunt ista) quia quodque habet suam formam, suam materiam similem sua mole definitam totam. Et suum finem quo venire ad usum potest. At nihilominus inest potentia ad nobilius. Si vinculum tollas & motum materiae instaures per efficiens validum aurificum calidum, spirituosum & penetrans, tam sequacem se praebet materia illa per appetitum suum, ut nullo negotio forma ultima introducatur. His itaque satis patet Riolanum aniliter & stulte sumsisse argumentum. Deinde pessime habet hominem quod ei ascripti anilem adeo garrulitatem, ut iures omnes scholae quisquilias in cerebrum Riolani irrepsisse, indeque terro fumo per os & nares eius reuertantur. Rusticus scilicet est Libanius. Non curat illam maiestatem dictatoriam Riolani. Scapham appellat scapham, matulam matulam, cimicem cimicem. Neque tamen ista verba assequuntur facinus censoris eius qui in chymicos & chymiam ex-

Q 2 puit

puit purulentissima, qui scribit eum qui fallere melius possit, esse Spagyrum meliorem; Morte plectendos esse chymiatros, chrysopæos non ferendos quasi catharmata essent & piacula, &c. Sed nos non curamus affectum Riolani. Rem ipsam contemplemur. Garrit aniliter Riolanus. Cur? Quia præter fatue summum argumentum scribit TOTVM, perfectum, & finitum esse idem, & quidem non vage generaliterque, sed adeo presse, vt vim quærat arguendi speciale thema in ista identitate. Si idem sunt, inquam, eandem habent definitionem; Et cum formam vltimam debeant arguere, quæ sit rei ἐντελέχεια, necesse est identitatem concurrere tam specie quam numero; vt possit argui plumbum simpliciter, & in indiuiduo hoc plumbum. At non habent eandem definitionem. Censor in excursu breui pag. 120, ait: Quid aliud est totum quam suæ partes? Nū & finitum & perfectum est nihil aliud quam suæ partes? Minime vero. Imo totum est, vt pag. 68. examinis ex tex. 31. quinti metaph. responsum est, cui nulla partium essentialium ad materiam & formam spectantium deest; non est partes simpliciter: Effet enim materialiter tantum; Sed partes iuxta speciem coniunctæ & sub sua forma contentæ, quæ forma est totius. Sic logici totum definiunt quod sit continēs suas partes, quæ definitio materiæ & formam complectitur, adeoque est essentialis. Totum plumbum habeo, quia partes eius omnes forma plumbi contentas habeo. At non necesse est

est id esse perfectum & finitum : Potest enim esse adhuc crudum, & impurum, vt prius de chylo & pomo dicebam. Multo minus si habeo plumbum habeo metallum perfectum. Mania oblitit mihi ignorantiam metaphysicæ Aristoteleæ, quodque nequeam ideo examinare portentosa Parisiensium decreta & censuras stultas, quia Aristoteles scribat ad solvm metaphysicum examen cuiusque scientiæ pertinere. Non curat Riolanus autoritates. Vult rationibus secum agi. Imitari eum in hoc poterat Libanius. Sed humanum est Aristotelem virum non stultum in philosophia audire. Riolanus monstrat mihi *cap. 16. lib. 4. metaph.* vbi significationes τῷ τελείῳ recensentur, nempe quod perfectum sit vno modo ὅ μὴ ἐστὶν ἔξω τῇ λαβεῖν μηδὲ ἐν μείειον, vt tempus perfectum est alicuius qui id absoluit ita vt omnes eius partes percurrit, veluti si dicas ætatem perfectam senis, qui omnia attigerit momenta senii. & absoluerit. Deinde perfectum est τὸ καθ' ἀρετὴν καὶ τὸ εἶν, veluti perfectus musicus. Id transfertur & ad mala, vt perfectus sycophanta, perfectus calumniator. Virtus quoque quædam perfectio est. Vnumquodque enim tunc perfectum est cum secundum speciem propriæ virtutis nulla deest particula magnitudinis naturalis. Item οἷος ὑπάρχει τὸ τέλει σπουδαῖον, ταῦτα λέγεται τέλει. κατὰ γὰρ τὸ εἶναι τέλει τέλει, καὶ τέλει τῶν ἐχόντων πῶς ἐστὶ τέλει δὲ καὶ τὸ εἶναι ἐχόντων. Hæc ibi Aristoteles. Nihil de toto, perfecto & finito, quod sint idē.

Q 3

Sed

Sed & nihil de termino (πεὶ πέρτο) cap.
sequente. Finis est terminus quidam. Finitum
 est terminatum; quod si ad magnitudinem re-
 fertur facile intelligitur; finitum esse finibus
 quantitatis comprehensum. Ad motum autē
 finitum id est, quod moueri porro cessat; quia
 ad finem perductū. Est & finis quod: alius per-
 fectus, alius imperfectus. *I. mag. mor. 3.* perfectus
 est cuius accessu nullo amplius nobis est opus.
 Imperfectus, cuius aduentu aliū desideramus.
 Omnino multa sunt loca Aristot. de fine, ter-
 mino, toto, finito, perfecto, terminato; Sed
 Riolani stultitiam anilē inuenio in nullo. Ipse
 quoq; non potest ostendere textum. Sed arre-
 pto perfecto ratiocinatur ex eius quadā descri-
 ptione q̄ totum, perfectum & finitum se con-
 sequantur ita ut totū quod est, necesse sit esse
 etiam perfectum, & finitum. At inquam o fu-
 gitue, non erat hoc probandum quod alicu-
 bi coincident illa tria. Tu dicebas esse idem,
 adeo ut dici debeat plumbum est totum (quia
 continet omnes suas partes,) ergo est perfe-
 ctū, nec potest aspirare ad perfectionē ulterio-
 rem. Hęc tua ratio est fatua, nec potest proba-
 ri autoritate Aristotelis. Quin ex hoc contra-
 riū quoq; est consequens. Quia n. perfectū est
 id q̄ finem habet: finis autē quidam est imper-
 fectus; Eueniet quodammodo perfectū posse
 dici id quoq; quod respectu ultimæ p̄fectio-
 nis est imperfectū; ut perfectum plumbū qui-
 dem suo fine sed qui est imperfectus respectu
 metalli perfecti cuius formā & absolutionē in
 plum-

plumbo desideramus. Sic ex eodem capite de perfecto translatio pronunciare licebit plumbum esse in imperfectione metallica perfectum, tanquam perfecte crudum metallum vel propter accidentia si extreme malum sit, perfecte malum, aut bonum, si bonum. Quod perfectum ideo dicitur quia specie essentiae suae qua etiam definitur, absolutum est & omnes partes habet ut infans cui nulla deest partium hominis, non tollit rationem progressus ad perfectionem ulteriore. Sic totum quoddam esse potest, sed imperfectum ut planta iunior tota quidem sed imperfecta; oculi catellorum toti quidem, sed imperfecti: ouum hypanemiū totum sed imperfectum. Totum est cuius partes omnes communi forma contentae assunt; at perfectum est tunc cum ipsum perfectum idque gradibus diuersis per substantiae & accidentium absolutiones, sed tu deliramenta tua palliare quaeris. Itaque non est ut tecum pluribus agamus. An autem solius sit metaphysici examinare scientias, quaestio est iudicatu facilis. Non inuenio id in Aristotele. Tuum est mendacium. Quo generalius & magis logice quis disserit, eo longius secedit à propriis principiis. Itaque & Aristoteles in physicis saepe repellit logice disceptantes. Negat autem etiam disputari recte ex principiis alienis, nisi sint inter se artes subalternae: ubi tamen magis propria est dissertatio quae utitur intimis & non generalibus. In ceteris per analogiam seu similitudinem argumentum est admodum

*1. moral. Nic.
c. 7. de perfe-
ctis diuersis.*

imbecillum. Si cuilibet doctori & artifice de sua arte testanti credendum magis est quam nugatori logico metaphysico, patet tuæ scholæ de Alchymia censuram esse vanissimam; nec vos posse iudicare ex remotissimis de indiuidua arte, quia remotissima sunt maxime communia & indeterminata seu vaga, nec magis in hanc quam in aliam partem vergunt, potestq; fieri vt generalissima propter ambiguitatem aberrant à determinato. Bella esset censura si ex metaphysicis Aristotelis vellem de Theologia iudicare.

CAP. XVII.

*De fine ad pag. Mania 40. Exam. argum. 7.
pag. 17.*

SEptimum contra chrysopœiam argumentum erat, si vera esset ars, aurum fore cæterorum metallorum finem, nec vnicuique finem proprium & suum relinqui. Negabam sequi, quia esse finem sit amphibologum. Finis aut accipitur de habitu seu perfectione cuiusque naturali per se, quo acquisito cessat motus naturæ; vel per accidens in quo subsistit motus, qui alias continuo poterat vsque ad vltimum terminum perducere. Aut accipitur de eo quod est potentia transmutationis vltimum, vt vitrum in mineralibus terreis; Ignis in elementorum transmutatione. Ita sunt fines subordinati. Hoc modo tum quodque metal-

metallum imperfectum suum potest habere finem; tum etiam alium perfectiorem consequi per motum reuocatum & agente aurifico ad auri formam, tanquam finem generis metallici summum & perfectum perducere. Hac distinctione soluitur obiectum Riolani. Quid mania oggannit? ὅτιν περὶ διόνοισιν. Relinquitur solutio. Itaque saluum est examen. Ne vero prorsus sileat stultitia eius, negat me de fine loqui proprie & philosophice. Si interroges cur? Indicat, quia non loquutus sum verbis Aristotelis qui in 2. de an. tex. 37. scribit; διτλῶς δὲ ἡ ψυχή. τὸ δὲ ἓ, καὶ τὸ ἑ; de quo nos paulo post. Interim reprehensori isti fatuo dicimus, non opus fuisse ut ramices rumpere-mus sophismatis istius causa, quod facile potest vel inconsulto Aristotele confutari. Deinde cogitabamus illud Riolanum: Agamus ratione, non autoritate. Illud enim est philosophari. Insuper illa Aristotelis distinctio longe habet aliud quam quod facere ad præsens negotium possit. Docet enim animam esse causam & principium dupliciter, tum ut mouens, tum ut substantia, habitus, finis cuius gratia: Et quidem finis est utroque modo. Nam anima est finis alicui, ut cum actu existens procreat sui simile: Pater est finis filio; anima patris procreantis finis est animæ filii. Hoc enim generationi naturali propositum est ut simile fiat secundum substantiam. Est & finis alicuius, utpote forma generantis & geniti. Quid ad nos hæc distinctio? Tribus modis anima

Q 5 est

*Riolanus ca-
pularis se.
nex alios
vult docere
Aristotelem
quem ipse
non intelli-
git.*

est causa, efficientis, formæ & finis ratione, & finis quidem dupliciter. Quid hoc ad plumbum in aurum transmutandum? Censor cum me reprehēderet carebat perspiciliis, aut potius glaucoma maniacum ob oculos habebat. Ego puto Riolanete nondum intelligere didicisse ista philosophi verba. Nam longe alium eis affingis sensum per tua exempla; quasi homo sit finis cui destinata est medicina; sed finis medicinæ cuius (¶) sit sanitas. At ò bone sanitas etiam medicinæ practicæ est proposita. Sanitas itaque medicinæ finis est etiam ¶. Rectius & ad Aristotelis mentem accommodatius scripsisses sanitatem esse finem dupliciter cui & cuius. Nam dum medicina, hoc est forma & actus sanitatis præceptis medicis vicens, & medico actum donans, tanquam genitori sanitatis homini sanitatē procurat, finis est cui: dū autem homo affectus est sanitatē cuius gratia medicina operabatur, sit tanquam forma & habitus hominis sani, & sic est perfectio quædam seu ἐτελέχεια, beneque potest cum anima conferri. Sed quoniam tu me ad Aristotelem vis astringere, sequar tuum consilium. In 1. *Nicomach.* 7. fines distinguit artibus utpote quorum gratia omnes agunt, innuitq; aliquem communem omnium agendorum esse, alium singulis peculiarem: quosdam ob aliud peti, quosdam propter se: quosdam perfectos, quosdam imperfectos, & inter perfectos alium alio perfectiorem, optimum perfectissimum: perfectiorem eum qui

qui per se, altero qui ppter aliud expetitur, absolute perfectū qui semper per se; quasi subdistingueret perfectū in vniuersale & particulare, vel perpetuū, & contingens. Ex his nō tantū contra tuū plumbeū paralogismū suppetit argumentum, verum etiam argutias de crassi mixtorum, & omnino mistis quæ cum essentialium causa dissoluunt chymici, tua opinione Deo & naturæ repugnare videntur. Ita plumbum habet quidē finem suū, sed imperfectum. Nam & natura id idoneū fecit transformationis in melius subiectum, & artifices electione id ad hoc, nempe non per se, sed ob aurum petunt, quod porro propter aliud adhuc perfectius, idq; ordine progrediente vsq; ad absolute perfectum siue id arbitreris virtutem esse, siue felicitatem, siue Deum ad cuius imaginem & facti sumus & aspirare debem⁹. In medicina vero permanendo plumbum sua forma perfectum quidem iudicamus at perfectius est destructa forma eius producere liquorem, salem, oleum, spiritum, calcem & multa alia præclara quorum præparationem docuit Quereetanus tam docte, vt nihil in omnib; tuis, tuæq; scholæ antichymicæ scriptis legerim doctius. Quis autem horum finis? Sanitas hominis ægrotantis. Hic summus in medicina est finis tamen extra hanc postea hæc quoque sit gratia aliorum. Quando artifex ex plumbo facit aurum medicum, finis plumbi imperfectior est fine auri, & ille huic subiunctus. Si plura de fine ex Aristotele velis, inspicere

*Similia fero
habet mania
Riolani pag.
42.*

spice *cap. 3. lib. 1. mag. moral.* vbi de ordine finium ratione perfecti & imperfecti, vltimi, ad vltimum, &c. differitur; additurque finem nō esse simplicem, sed duplicem. Quorundam enim inquit, finis est actio & vsus, sicut visus; quorundam habitus (forma) Est autem vsus optabilior habitu. Vsus enim & actio finis, cū fit propter vsum habitus. Hæc si ad plumbum tuum accommodaueris, discēs habitum seu formam plumbi esse quidem finem eius, sed meliorem plumbi vsum ad transmutationem in aurum, aut medicinam, vt sic finis chymic⁹ melior sit naturali. In *2. phys. text. 23.* docetur physicam cognoscere etiam finem & id cuius gratia. Vocat ibi naturam finem, vtpote cum generatio tendat ad formam, seu naturā. Quorum enim motu continuo existente, tandem est terminus motus, hic est vltimum & id cuius causa. Ita plumbi forma & natura esto finis plumbi. At cum motu alio instaurato per agens naturale ad aurum tenditur, & hoc acquisito motus est finis, aurum erit finis & id cuius gratia erat plumbum. Quod si, vt ibi scribitur, non omne vltimum est finis sed optimum, facile concludet quis cum aurum melius sit plumbo, in generatione metallorū, aurum esse finem, plane contra Riolani sententiam. Ita porro etiam si ad nos reuocauerimus metalla. Sumus enim quodam modo & nos finis. Itaque cum vtimur omnibus quæ sunt, & ex mistis resolutis in hunc vsum facimus medicinas, nos mistorum finis sumus, vti
& essen-

& essentiarum. Quære inter purgamenta scabellorum Parisiensium Riolane. Fors inuenies eiusmodi philosophemata pridem à summis lectoribus proiecta, & à te conculcata potius quam collecta. Scribis me *pag. examinis* 18. nugari. At illa confutantur nugæ tuæ, idque fit tuis argumentis. Si nugari est tuas nugas refutare, bene scripsisti. Sint ordine hæc, chylus, sanguis, caro. Optime conueniunt operi trāsmutatorio. Num & hic ordinem & potētiam transmigrationis habent, mercurius, plumbū, aurum. Vt ibi calor animalis determinatus prouehit motum, ita hic metallicus; Vt ibi caro fit non alius virtute quam carnis; ita & hic aurum vi medicinae aurifice. A forma ad formam est motus. Suntne hæ nugæ? Imo argumenta ex comparatis.

Quid autem tua mania? Si natura intendat aurum cum facit plumbum, inquis, haud dubie plumbum erit ens incompletum, vt ouum respectu pulli, chylus respectu sanguinis hic ad carnem. Finge istud. Quid tum postea? Iubebas me ex Aristotele loqui. Cur tu non facis idem? Turpe est Doctori cum culpa redarguit ipsum, Aristoteli foret imperfectus finis, & respectu vsus etiam ne finis quidē. Nos Aristotelice dicimus, vt ouum, & sanguis per se habet suum finem, & formam completam (loquamur enim ad salinam tuam) qua est id quod est, suamq; habet *ἐντελέχειαν*; ita & plumbum. At cum ad aliud cui destinatur seu natura seu arte refertur; completum ens fit in
com-

completum; actus fit potentia quam alius actus terminat. Tu vis plumbum esse vt carnem. At nos in isto ordine demonstramus esse vt materiam carnis. Tuum velle premimus nostro quod firmatum est experientia sensibili. Nam Alexander Conthonius nobilis ille Scorus multis testibus ex plumbo fecit aurum. Symbolum ob materię potentiam habent aurum & metalla imperfecta. Meliore exemplo fuisses vsus si ex minerali natura aliquid produxisses, & viuientia viuentibus, mineralia mineralibus & artis naturęque principia habentibus eam comparasses. Ita elementa transmutantur vt finis & ens completum seu perfectum dici possit ignis; at inde cętera elementa nihilominus sunt corpora in se completa. Ex Galena fit plumbum, ex plumbo minium, lithargyrus, calx & alia multa. Nobilior, id est, cuius nobilior finis, siue habitum spectes, siue vsum; Et tamen quodque per se sua gaudet nobilitate, forma, fine. His ita cunctis de fine veritatem pro chymicis hoc declaramus syllogismo:

Si & suo fine plumbum est plumbum, & destinatum alteri fit id quod est gratia alterius vt pote alteri tanquam fini subordinatum, ad quem etiam motu dato perducı potest; posita transmutatione plumbi in aurum ad quod habet potentiam in materia, nihil absurdi ponit chrysopœia.

Prius est.

Et posterius ergo.

Partes

Partes syllogismi satis fuisse sunt explicatę confirmatęque.

C A P. XVIII.

*Num data plumbi vel imperfectorum metallorum
in aurum mutatione mundus foret imperfe-
ctus, ad pag. 41. mania, exam. 18.
argum. IX.*

NVllius, non magni momenti, meri verò deliramēti res est quam de imperfectio-
ne mundi, si foret transmutatio, inceptas.
Quis enim non quotidie videt innumera gi-
gni, corrumpi & transmutari, neque tamen
ideo deficere vllam speciem? Si innumerabi-
libus aliis transmutatis non euenit defectus
nec imperfectis metallis. Sed tuum magnum
fabulamentum videamus. In apolog. pag. 37.
sic loquitur censor: *Si vna species in alteram mu-
taretur, mundus non esset perfectus, cui pars aliqua
deesset. Sunt enim species illius primę partes. Natura
ex hypothesis transformet in aurum omnia metalla.
Erit vnica species metallorum, &c.* Hęc in syllogi-
smū redegi, & confutaui ratione & exemplis,
principiumque prae sumtum esse docui, vt-
pote cū chymici nec sola natura, nec sola arte
operetur, sed vtroq; principio coniuncto, cū
censor tantū de natura ponat. Quid oblatrat
maniacus? Hypothesin facit:posito possibi-
li nihil sequitur absurdi. Deinde ratiocinatur:
Si omnia essent in aurum mutata (id quod
pro

pro illo possibili accipit) mūdus erit immundus, non erit totus, nō perfectus, quia aliquot partibus mutilatus. Item pag. 42. Si omnia metalla transmutata essent in aurum nō tantum mundus esset imperfectus, quia aliquot partibus ad perfectionem totius necessariis priuatus verum etiam homo cui destinantur omnia priuaretur naturæ operibus ad vsum vitæ non minus necessariis quam aurum. Hæc explicantur copiose; quod sub luna nihil sit vndique perfectum præter hominem, ad quæ relata cætera sint imperfecta, nihilominus in suo genere perfecta propter definitam formam & corpus actionibus formæ congruenter temperatum conformatumque: In forma sua cōquiescere singula nec aspirare ad nobiliorem; plantam non desiderare in animal transmutari quia non habeat instrumenta suis naturalibus actionibus obeundis idonea: non possit ideo forma plantæ regere corpus belluæ: Naturam ad certos fines facere omnia & reliqua quæ putes in mediis ambubaiarum conueniculis collecta, & nihil esse nisi purgamenta scholæ. Sed ad rationem. Connexum Riolanū hoc est: *Si omnia metalla cætera essent in aurum mutata, mundus esset imperfectus, & homo quarundam rerum usu priuaretur.* Belle Riolane, si id ita esset actu sensibili, ratiocinareris. Nos autem assumimus: At non sunt omnia cætera in aurum mutata, neq; etiam ille actus in hoc mundo vnquam sperandus est; quia natura semper plura facit praua quam bona post maledictionem;

nem; semper plures plebeios parit, quam eruditos, &c. Ne ergo dubita de perfectione mundi, & hominis adiumentis. Sed tu occupatus tunc eras fumis metaphysicis, volebasq; colligere data potentia dari actum, negato actu negari potentiam, quia in tuis metaphysicis speculationibus fieri posse & factum esse sint idem. Verum nos tibi statim obiicimus sensibilem naturam. Certum enim est plumbum mutari in lapidem, & hunc in vitrum; neq; tamen consequens est nullum plumbum in mundo manere. Deinde non si plumbum mutatur in minium vel lithargyron, totum plumbum mutatur. Toti quidem inest illa potentia propter materiam transmutabilem indeterminata; sed actus nunquam emergit in toto, cum semper sit aliquod plumbum transmutabile siue id à principio rerum simul sit creatum totum, siue generatione naturali suppleatur. Ita physici differunt de elementorum transmutatione. Neque enim vnquam tota aqua abit in aerem vt necesse sit deficere speciem elementorum, quanquam interim quæ est natura partis, eadem sit & totius. Aliud est speculari metaphysice, aliud est in propriis physicæ principis manere quorum finis est id quod semper proprie secundum sensum apparet, τὸ φαινόμενον αἰεὶ κρείως κατὰ τὴν ἀσθῆσιν. 3. de cælo cap. 7. text. 61. Itaque etiam si in carnem animalium possit mutari omne gramen; & panis cum vino abire in substantiam membrorum nostrorum, non tamen metuiamus ne hoc vnquam e-

Vide 1. de or-
tu tex 16.
17. 20.

R ueniat

*Ex Riolano
contra Rio-
lanum.*

ueniat in totis simul, nosq; cum bestiis fame pereamus. Nunc percurramus tuum magnū momentum. Facis in sublunaribus vndiquaq; perfectum hominem, cuius respectu cetera sint imperfecta, licet & ipsa in suo genere perfecta. Hæc tu ex Libauio didicisti, sed non agnoscebas in plumbeo argumento. In genere metallorum nullum est vndiquaq; perfectum præter aurum. Huius respectu cetera metalla omnia sunt imperfecta, quæ nihilominus suæ constant speciei perfectione. Vt autē cetera in hominis substantiam transmutari possunt, si quæ sunt disposita, an hinc concludendū est suo modo imperfecta metalla in aurū abire; Et aurum esse finem cæteris vt homo? Finis est non quodlibet, sed optimum, inquam ex Aristotele. Aurum respectu plumbi & cæterorū eiusdem generis est optimum. Quid ni finis?

2. Omnia cetera quæ homini comparantur scribis habere formam de finitam: & corpus illius actionibus congruenter temperatum. De forma quidē eorū q̄ sunt perpetua specie recte; sed non de fortuitis. Itē de corpore mistorū perfecte satis bene; vbi vero de simplicibus? Imperitus es: quia paucis inspectis pronuncias.

3. Neq; ad nobiliore aspirāt formam.). Quid si aspiraret materia? Melius est esse q̄ non esse; Et in esse, melius est *ἔν εἶναι*, quam *εἶναι* simpliciter. In fine itaque est τὸ *ἔν*. Quod si naturalia aspirant ad finem optimum, quid ni ad nobiliorem formam? An tibi non succurrebant formæ subordinatæ? An non errata naturæ, & pra-

& prauitates? An non appetitus materiæ quæ pulchrum concupiscit, vt fœmina marem? In mineralib. inuenimus sæpe imperfectas gemmas, & rudimenta in matricibus earum. Hæc quoq; aspirant ad formam nobiliorē nec acquiescunt in sua. De ære & plumbo cinereo compertum est quod in his aurum & argentū tandem nascatur. Quo nobiliores sunt minere, eo præstantius fit in eis metallum; ad quod cum peruenire nequeat natura, & tamen est in motu viaque ad metallum, facit ignobilius id quod potest. Sic nutrimentum ad optimum mouetur; in quo si defectus, vel erratum est, statim in aliquo ceteriore. 4. *Frustra planta desideraret in animal mutari.* Tunc ergo cum artifices disserūt de transmutatione metallorum putas eos quoddam desiderium attribuere? Refutas scilicet id in Paracelsicis: Sed tamen materiam habent transmutationib. obnoxiam, & potentiā principiū illud tuum maleficum, propter quod vides num appetitū quendam eis possis permittere. 5. Cur frustra desideraret mutari in animal? Quia; inquis, non haberet instrumenta suis naturalib. actionibus obeundis idonea. At te explodant coqui tui. Si abiret in animal, an non instrumenta simul acciperet conuenientia illi animali, vt cum ex ligno fit coctus, ex hoc musca? Cum cibi plantales in tuum mutantur corpus fiantque res animata, num id frustra? Num absq; organica ratione? Ridēda est simplicitas tua. Frustra cupit lignum fieri mercuri, q̃a si in sua forma manet, nō potest accipe-

re organa mercurii. Si planta maneret in sua forma, non desideraret in animal abire: Si vermis bombyx maneret vermis frustra in papilionem contenderet; neque desiderare posset fieri papilio, si non simul speraret. (Est enim perseverandum in tua metaphora) membra papilionis. Nos non frustra desideramus à mortuis resurgere, licet iam non habeamus claritatem angelicam. At accipere possumus. Omnis natura nobiscum congemiscit, & paritur donec liberetur à servitute corruptionis. *Rom. 8. 6.* Vis plumbifica huic aut illi terræ à natura insita non alium spectat finem quam plumbum in quo genito conquiescit. Quid tum? At est corruptibile plumbum per vim aliam quæ in communi materia formam habet, & destruendo plumbi formam introducit aliam, ut formam cerussæ, argenti viui, & alias. Sed non est ut nugis tuis immoremur. Scripseram ex tuo principio syllogistico seu hypothese sequi omnia elementa esse ignem quia omnia possunt in eum mutari; Et in divinis esse & posse sunt idem. Cum autem hoc sit absurdum in sensibilibus, nihil veri subesse tuo argumento. Tu vocas me ineptissimum examinatorem. Agnosco insultum manie. Sed cur sum ineptissimus? Quia contendam pro Quercetano contra Aristotelem nullum esse ignis elementum. Quod nihil est, in id non posse mutari elementa. Vides te delirare non tantum, verum etiam mentiri? Vbi ego nego ignem esse? Attamen quia ex Aristotele esse fateris,

fateris, pone saltem ad opinionem Aristotelis. Hic certe ex te discet in sensibilibus novum philosophema. Negabit cætera elementa posse in igne mutari; Quia si mutata essent, nec terra, nec aer, nec aqua amplius esset, & sic pisces, bestię, homines, plantę, mineralia omnia essent salamandrę, pyraustę, aut demones ignei. Quid ni ita argumentaretur? Posse mutari, & mutatum esse sunt idem, id quod pridem concoxit ventriculus Riolani cum quisquiliis subselliorum omnibus. Hoc vnũ est. Deinde ponis ignem, ponam & ego. Quid fiet? Cur potius sit aliorum finis inquis quam terra? Deliras. Id potius est quod nobilius, Callidum nobilius frigido. Ignis Aristoteli tuo maxime est formę; terra maxime materię. Est autẽ forma finis quodammodo & perfectio. Ecce: non ego sum ineptissimus examinador, sed tu rudissimus nugador. Ignoras elementa physicę, & tuum examinadorem vis examinare? Audiamus etiam stultiora. Ex pituita fit sanguis, inquit: ex sanguine bilis flaua; ex flaua atra. Sed non retro meat generatio vt in elementis. Quorsum hæc scabies? An illa sibi sunt destinata? Ex accidente fit ex sanguine bilis flaua & ex flaua atra: Non fit ordine & destinatione naturę. Male comparas hæc elementis in generatione recta. Deinde cum ex pituita fit sanguis, est quidem generatio; at cũ ex sanguine bilis non est generatio sed corruptio *uicinis*. Verum accommodetur exemplũ, & dicamus iuxta Riolanum non posse fieri

R 3 bilem

bilematram ex flaua; quia si cæteri humores omnes mutati essent in bilem flauam, Riolani totum corpus nihil esset nisi iracundissima bilis, quod videtur absurdum esse quia interdum festiue nugatur & suauius delirat, quod est indicio aliquid sanguinis vel pituitæ dulcis admistum esse. Quod si hoc est inconueniens, erit & Riolani argumentum inconueniens quod effutiuit contra chrysopœian. Tandem videtur negare velle exemplum de elementis esse simile. Nam alia ratio est elementorum, vbi propter reciprocam generationem potest fieri instauratio; alia metallorū vbi ex auro non redit plumbū. At inquam similitudo non in his consistit, sed in posse mutari in aliquod extremū q̄ est optimū eius generis; siue inde fiat reuersio siue non. Deinde nego quicq̄ obstare dissimilitudinē. Ratio est quia & in metallis est restitutio. Quæ vero? Nō intelligis Riolane? Tu facis mista ex elementis. Metalla sunt mixta. Ergo metalla ex elementis recreas. Non itaq; deficient metalla imperfecta etiam si totū id quod est iam plumbum in aurum migraret. Verū nos plures habemus reparationis causas. Nō indigem⁹ p̄sentaneo elementorū concursu; q̄a ab initio Deum ita miscuisse, & posuisse causas cōtinuādæ generationis in mineraliū loco statuimus. Deinde non totū plumbū transmutamus, licet totum sit transmutabile. Quin & ex auro reducere possumus mercuriū omniū metallorū primā materiam quam tu ipse quasi omniseminatiū abso-

abso-

absolute ponebas, nos autem in certo genere certo modo. Alia ratio dissimilitudinis. Elementorū formæ, inquis, sunt incompletæ; Elementa sunt entia incōpleta; Formæ eorum complentur in mixtis quibus destinantur non aliter quam ouum pullo. Erras Riolane. Lōge alia ratio est ex ouo fieri pullū, & elemēta mīstū facere. Hic concursus fit & mīstiliū alteratorum unio; ibi fit progressio per motū perfectiū ad formam vltimam. Quomodo vero elementorū formæ in mīsto cōplentur, si tantum cōmīscantur, & potentia sunt in eo ita vt reduci queant? Quæ est ista deliratio? Elemētum tunc maxime suum est, quando synce- rum maxime. Metallorum formæ sunt cōple- tæ; is: vnde dissimilitudo patet. At nos respō- demus *ex pag. Mania 42.* quod quidem possint singula in se completa esse, at respectu nobi- lioris incompleta (si tua stolidi locutio est re- tinenda.) Absolutissimū metallū est aurū. Cæ- tera minus absoluta; minus ergo completa; fi- ne minus perfecto fabrefacta. At non desti- nantur sibi mutuo? Video te hoc negare, quia non vides plumbum in tuis fenestris autescere. At nec videres ouum in pullum abire, si abesset agens causa. Multi philo- sophorum chymicorum ex occultis naturæ tibi plane incognitis probabile producant e- ius rei documentum. Sed nos hoc nō vtemur. Tantum dicimus differre destinationes. Alia est progressionis rectæ, vt ex semine in plantā quæ iterum producit semen: alia est deflectē-

ris secundum materiæ potentiam à nouo agēte commotæ. Eadem materia quæ aurum cōstituit, poterat euadere & plumbum, & argentum & ferrum. Prima enim cuiusque generis communiter se habet ad omnia. Ita sanguis commune est alimentum omnium membrorum. Sed à diuerso agente hic fit caro, ibi cutis, &c. Quoniam itaque omnia metalla materia sunt cognata; & quidem longe alio modo quam similia animalium quæ longius à se inuicem discesserunt quam metalla; fit vt si in plumbum inciderit aurificum principium forma imperfectionis tollatur inducta forma perfectionis vltimæ. Quod ergo tu negas destinationem in eo te dicimus delirare. Non enim si modus non conuenit tuus, nullus est alius, tametsi acutissimi naturæ rimatores etiā tuum ponant. Dixi te delirare in chylo quem substantiam incompletam vocabas, cum sit substantia sua forma perfecta. Tu iam discernis post festum. Quomodo chylus est tibi res incompleta, & nobis mercurius, non tantum per se & in sua forma consideratus, sed & in potentia qua est in plumbo, & aliis imperfectis. Si itaque inciderit actus perfectius ex hoc fiet aurum, sicut ex chylo sanguis. Sine isto principio mercurius crudus, coctus (metalla sunt mercurius coagulatus & coctus aliquot coctionis formis distinctus) manet id quod est; vt & chylus. Concludamus iam & hunc locum syllogismo:

Data transmutatione metallorum imperfectorum

*rum & argenti viui in aurum, mundus perfectior
potius fit quam imperfectior.*

*Non itaque absurdum est chrysopœia institu-
tum.*

Antecedens patet quia incompletæ formæ
(vt cum Riolano loquamur) permutantur
completa, & mercurii imperfecte coagulati
acquirunt vltimam perfectionem, interim
non deficiente materia transmutationis quæ
nec tota mutatur, nec non instauratur ex na-
tura. Cum autem etiam Riolanus non potue-
rit defendere sua argumenta, sed vel priora
delicia reposuerit, vel inepta absurdioraue
dixerit manet veritati chymicæ victoria & tri-
umphus ex chrysopœia asserta.

C A P V T XIX.

*De quinta essentia ad pag. manie 45. & seq.
exam. pag. 20.*

TRia genera esse perfecte mixtorum in
mundo medio, nempe minerale, vegeta-
bile, & animale; constat. Chymiei inquirentes
in occulta naturæ per resolutionem mistorū
inuenerunt in eis materiam & speciem: Illam
ex quatuor elementorum congerie factam,
viriumque & potestatum singularium exper-
tem: hanc cœlestis naturæ æmulam, omnium-
que facultatum subiectum primum. Quocir-
ca quodlibet mistorum tanquam mundi par-
uum est exemplum seu simulacrum. Quan-

R 5 quam

quam autem quinta natura non est res præter
 elementa; neque tamen ex elementis est tota,
 cum non posset esse capax cœlestis caloris, &
 virtutum quæ in ea inveniuntur, de his latius
 alibi differitur. Riolanus cum sua schola è sca-
 bellis Parisiensib. prorumpit, & vi in chymi-
 cos facta eorum disciplinam conatur euerte-
 re, quasi ipsis non liceat proprio vti sermone,
 suasq; res huic arti consuetis nominib. appel-
 lare. Stolide putant nos quintam nostram na-
 turâ pro tali corpore & tam simplici habere
 quale est cœlû per se merû, & solitarium, aut
 qualis substantia ætheris & orbiû stellarumq;
 cœli, non attendētes nos parabolice, analogi-
 ce & mystice loqui. Utinâ vero isti homuncio-
 nes in cœlû ascendissent, possentq; nobis ad-
 vnguem naturâ eius elementi explicare, & de-
 monstrare dicere qualis res sit ea quam respe-
 ctu elementorumprehendimus perpetuâ
 esse, cû nihilominus teste omniû sciente spiri-
 tu Sancto inueteraturum sit & transiturum,
 cum suis aquis quæ foris cœli ambitum dicun-
 tur claudere. Sed cum id ignorent, & nullas
 demonstrationes afferre queant, nihilominus
 chymicos ex analogia ratiocinantes pati non
 possunt. Relinquantur itaq; suis somniis. Ne
 putent autem isti sophistæ chymicos defice-
 re demonstratione suæ quintæ essentiæ &
 cœli philosophorum, voluamus sane hoc sa-
 xum etiam læpius. Mania Riolani nāniam an-
 tiquam reperit de mundo sublunari, qui iudi-
 cio Aristotelis (tanquam hunc arbitrum suæ
 causæ

causę elegerint philosophi nostri) regatur cœ-
 li lumine & motu, non influxu (quasi seu deci-
 sa aliqua substantia inde deferatur, seu vt ignis
 quidam quintus sui similē speciem in disposi-
 to elementari vel potius mundano spiritu ge-
 neret qui in iis extra missionē stabiliter ma-
 nere nequeat, sed vt in radioſo lumine videm⁹
 subinde nascatur & intereat quod spiritibus
 humanis quoque ascribi potest.) Hęc vna est
 hypothesis. Altera est cœlum non esse partem
 mistorum materialem, sed concurrere ad ge-
 nerationem & conseruationem mixtorū, quę
 ex elementis componātur, vt causam vniuer-
 salē, non vt particularē. Tertia: Calor cœlestis
 cui inest vitę principiū itidē descendit inde.
 Quia vero ipse per se nō potest; dicitur vehicu-
 lo vti quod lumen dicitur. Ignis elementaris
 repudiatur. Non n. generat, sed vrit potius &
 corrūpit vt Riolano videtur. Calor opifex de-
 bet esse benign⁹ & moderat⁹, non immodic⁹
 & intēperatus. Si quęras, estne id q̄ descendit
 qualitas an substantia; respōdetur q̄ qualitas, &
 accidēs. Queris rursum vitalis ille calor in quo
 primū subiecto subsistit? Dicitur in spiritu cui
 natura subtrauerit humidū aereū, vt vita esset
 pmanentior, cū spiritus substantia sit fugax &
 euanida. Hic subsistamus. Quid quæso hic di-
 xit aut tacuit mania Riolani q̄ ad rem facere
 possit? Audio de generatione viuentiū sermo-
 nē. Audio calorē quendā lumen, spiritū humi-
 dum aereum poni; Et calorem donari vitę
 principio. Quid cū vita animatorū chymicis?

At

At profunde admodum sapit Riolani mania.
In abyssum sapientiæ Parisianæ immergamur,
indeque margaritas expiscemur. Exorditur
telam contra chymicorum quintam essenti-
am. Ea comprehendiri tali potest syllogismo:

Nihil à cælo defluit essentielle.

Ergo quinta essentia in mistis est nulla.

Antecedens probatur quia quod defluit est
accidentale, utpote calor in lumine vehiculo
accommodato. Chymici tirones breui halitu
totum euertunt. Negant enim sequi. Ratio est
quia ut sit esse quintum in mistis nullo opus
est defluxu & decissione essentiae. Vnde ergo?
A duplici causa. Vna est quia creator omnium
primitus miscuit totum; & generationis fun-
damentum posuit seminium cuiusq; per quod
propagatur creatura generabilis. Idcirco in
chymici manus venit aut ab initio à Deo crea-
tum mistum; aut ad eius similitudinem secun-
dum substantiam per principium seminale
genitum. Utrobique suppetit ei quinta natu-
ra. Altera causa iterum est duplex. Nam ex
primordio naturæ, primaq; secessione in me-
dii mundi corpore substitit tanquam fex quæ-
dam cœli, seu pars crassior, quæ est elementis
cognata. In hanc dum cœli virtus agit, ad puri-
tatem sydeream tantum perducitur quantum
per contagionem elementarem, à qua nun-
quam est soluta tota, ut constet vndiquaque
mundi continuïtas, potest. Si crassa & pingui-
minerua cupis, cogita vinum separatum à fe-
cibus. In vino quinta natura est, quantum ad
hoc

hoc genus, purissima. Sed in fecibus nihilominus hæret quam aquam ardentem appellamus qui calore & circulari motu itidem potest nobilitari. Alius modus est quod radii cœlestes & lumen ex spiritu mundi diffuso per rarefactionem & attenuationem faciant talem naturam, quæ si comprehensa fuerit disposito humido, veluti coagulat, figitur & coheret; alias continuo motu ut spiritus vitalis arteriarum gignitur, & interit, id quod Aristoteles de igni quoque scripserat. Verisimile hoc facit aer qui iisdem radiis affectus etiam calorem concipit flammarum potentem. Quare frustra nobis Riolanus comminiscitur cœli substantialem influxum quo negato negetur quinta chymicorum essentia. Notanda est autem *Paradoxum Riolani de calore.* stoliditas illa Parisiana de calore cœlesti qui careat pennis, pedibus, & gravitate, nullisque gradibus & vehiculo possit descendere nisi lumine. Num ergo qualitas qualitati est vehiculum, an lumen est substantia? Quid si esset substantia? Definitur enim; multiplicatur, reflectitur, calorem inflammantem producit, præcise per opacum aufertur, & umbras facit. Sane sunt argumenta præclara pro radiorum corpulentia licet omni elemento subtiliore. Cæteri peripatetici calorem præcipiunt motu affricuque ad aerem & graduant eum reflexione. Alioquin quomodo mouere posset? Quomodo comburere? Si dicas esse nudam formam & qualitatem, necesse est ut ei idoneum subiectum concedas, nisi fortasse qualitas & for.

& forma sit separabilis. Id aut ignis est aut aer. At neutrum esse potest. Quomodo enim ignis supremus cuius perfectio est in loco formæ suæ delaberetur sine coagulatione, seu transmutatione? Aer vero informati à lumine sic non potest ut nouum actum accipiat substantialem fiatq; corpus ex materia & forma cœlestis luminis nouum. Qua est perspicuum corpus, à lumine actum potest adipisci; at non quæ aer. Imo nulla videtur esse cognatio aeris & luminis cum aer sæpe violentissimis agitur ventis, lumine semper manente si non absit luminosum corpus. Sic foris friget aer hyeme; at qui post fenestras est in conclauibus calet à radiis. Requiritur itaque subiectum aliud. Qui Aristotelis affricum explicant attenuationis quadam specie, præter subtilitatem nihil afferunt noui. Ille de motu locali dicebat exemplo sagittæ in aere flagrantis, non de alteratione. Si attenuatio fit necesse est attenuans in materia formam habere & tangere. Sed maneat hæc lis sub suis iudiciis. In altera hypothesis recipimus cœlum id quod supra nos est vniuersalem causam esse, sed non cœlum id quod est nobiscum. Imo & cœlum vniuersale virtute sua determinari potest. Agens n. omne naturale determinatur singularitate subiecti & materiæ patientis, utpote cuius actus est in patiente. Cœlum itaq; quodammodo fieri potest causa particularis. Tertia hypothesis non indigent chymici. Nam de calore vitali quæ vitalis non sunt solliciti, nisi vitam accipias

ex

ex vſu diſciplinæ. Secundario vero vtuntur & illo, quanquam tantum in duobus rerum generibus demonſtrabili. Riolanus contra chymicos arma quærens eis arma ſuppeditat cōtra ſeipſum. Nam licet calore vitali qua eſt vitalis non opus habeant, tamē intelligunt eum qui rebus primum eſt inſitus amiſſa ratione vitali, in ſuo ſubiecto ſubſiſtere, & vna cum ſpiritu & humore congenito conſtituere corpus eſſentiæ quam ex abditis eliciunt. Sic ergo contra Riolanum argumentari poſſunt:

Si id quod eſſentiam chymicorum conſtituit, eſt in miſtis, idque ratione caloris cœleſtis cœleſte ab ortu; Chymicorum quinta eſſentia in miſtis in- eſt.

Antecedens eſt, teſte Riolano. Conſequens ergo.

Non autem ſeparantur facile illa tria, calor, ſpiritus, & humor baſameus. Adeo arcto concluda ſunt nexu vt cum ignium vi vrgetur, eſſentia vndiquaque homogenea & ab omni contagione elementari, vt loquuntur chymici, repurgata aut tota eleuetur, & data via aufugiat aut tota fixa perſeueret in igni. Triplex eius eſt natura, vnde tria principia de quibus alias. Iam ad Riolanum. Is ſic argumentatur:

Calor cœleſtis eſt in ſpiritu & humido aereo ſecundum naturam.

Spiritualis ſubſtantia, ſiue aerea ſit, ſiue ignea, ſiue ex vtraque ſimul, eſt elementaris.

Ergo qui à Chymicis extrahitur ſpiritus erit elementaris.

Ad

Ad maiorem. Homonymiam esse in voce spiritus non ignotum est scholis. Platonici aliquem mundi spiritum ponunt per omnia meabilem, qui non potest esse de natura elementari. In minore mundo sunt spiritus animalis, vitalis, naturalis, ex quibus maxime animales, quibus mens quoque vititur, dicuntur cœlestes esse, utpote vehiculum, aut ut ita dicam vinculum primum quod animam, quæ spiraculum vitæ à Deo creante homini inspiratum, corpori alligat, maximeque in humido primigenio & calore consistit. Ita & visui spiritus æthereæ naturæ ascribuntur, qui cum sint animales, ab organo tamen visus determinantur ut sint ad videndum comparati. Aristoteles aliquando aerem vocat spiritum, ex quo genere est & qui inspiratur & expiratur tamen modo magis halituosus, modo magis vapidus. In 2. de Gen. 3. Genitorem spiritum sic describit: Omnis animæ siue virtus siue potentia corpus aliud participare videtur idque magis diuinum quam ea quæ elementa vocantur. Verum prout nobilitate, ignobilitatēque animæ inter se differunt, ita & natura eius corporis differt. Inest enim in semine omnium quod facit ut fecunda sint semina, videlicet quod calor appellatur, idque non ignis, non talis facultas aliqua est, sed spiritus qui in semine spumosoque corpore continetur, & natura quæ in eo spiritu est, proportionē respondens elemento stellarum. Quamobrem ignis nullam animal generat, neque constituit

stitui quicquam densis vel humidis vel siccis videtur, &c. In 3. de Gen. an. ult. ubi de æquiuocis generationibus agit, iridem mentionem facit spiritus cum quo sit humor & calor in vniuerso inexistens ita vt quodammodo plena sint animarum omnia. Hæc Aristotelis sententia aliquando prodibat etiam ex schola Parisiensi vt est apud Fernel. de abditis. lib. 1. cap. 6. & lib. 2. cap. 7. quanquam Curæus lib. 2. πειρὰ δισσώσεως καὶ ἀισθητῶν c. 19. dissentiat, & in hac disputatione Riolanus eidem non admodum sit æquus. Verum si autoritatibus cerrandum est, Aristotelis, Platoniorum, Fernelii, &c. tot Riolanis anteferenda est quot sunt in mariguttæ. Ponitur calor cœlestis in spiritu. Is aut proprium subiectum eius est, aut alienū. Si proprium, non potest non esse cœlestis spiritus. Si alienum, origine potest esse cœlestis, re ipsa minime. Neque enim qualitates excedunt propria subiecta. In aere excitatus calor per alterationem ei inesse potest, sed cum in alieno perdurare nequeat, nihil memorabile efficiet nisi continuata & multiplicata generatione. Verum & sic calor illius naturam à quo processit repræsentat tantum, cœlestis autem per se non est. Insuper si hoc modo sit cœlestis, necesse est cœlum actu calere. At hoc negant vulgo, & potius sequuntur alii ex motu affricum & attenuationem, alii ex lumine rarefactionem, estque schola peripatetica dissensionum plena. Chymici relictis illis ex creationis & generationis potentia spiritualem es-

S sentiam

sentiam in mistis agnoscunt, quæ cum sit primum facultatum cœlestium (neq; n. elemēta vulgaria, neq; omnis eorum virtus aut qualiscunq; coalitio potest præstare vt rhabarbarū purget, & ne quidē vt musca fiat) subiectum, idq; vltra vocata vulgo elementa, quib. quod nobilius est, cœleste dicitur, diuinam & cœlestem eam appellant naturam, vel quintā essentiam, & speciē seu formam vt ex antiquitate sapientum philosophorum, qui sunt Alchymistæ, magni magisterii p̄fessores occulta rerum manifestantes, retulit Mesuæus. Deprehendunt autem eam essentiam obnoxiam elemētis quoq; esse nec sine mistione, & tamen nihilominus vltra elementa, id q̄ non sola crasis illa diuina (Deus n. creando eam p̄duxit & cōseruat propagatq; generando speciali instituta natura) efficit, sed quiddam etiam corporea origine nobilius quod omnes m̄ndi partes, totamq; materiam cōplectatur in species singulares diuisam determinatamq;. Hæc est cōstitutio quintæ naturæ chymicorum, consentanea rei ipsi, oraculis diuinis, & sapientissimorum iudicio. Hac de causâ maiorem Riolani non vno modo abiectaneam esse constat. Est & puerile erratum in enunciatione. Calor deducitur à cœlo per lumen. Ei substernitur mox spiritus quidam elementaris qui igneus esse nequit, si Peripato credimus: Erit ergo aereus. Spiritui aereo vt permaneat, subiicitur humidum aereum. At spiritus aereus sua natura est humidus; Et si spiritus aereus requirit

rit subiectum seipso stabilius, non potest id esse humidum aereum, quod non est aere constantius.

Mirabile figmentum cetre est, calorem iungere lumini; qualitatem qualitati, ut sic aliqua qualitas apud nos possit esse quæ sit calida luminosa, non calida humida, calida sicca; Deinde huic nouæ qualitati subiicere aerem, aeri corpus aereum quod si aer est, idem subiicitur sibi; Si aliud necesse est aerem in se continere, esseque vel igneum, quod reiiicitur, vel aqueum, vel terreum, vel omnino ex duobus mistum, vnde & materia animalium vocantur duo elementa. Omnino concurrere aerem, aquam & terram necesse erit, ut qualitas illa calida luminosa subiectum inueniat, sed cum experientia constet lumen illud calidum in nullo elemento stabiliter permanere, quid quæso erit quod in mistis retinet? Necesse enim est manere. Alioquin euanescet statim illa mista qualitas, ut ex aere momento discedit radius obiecto solido corpore. Si euanescit, viuentia calore suo aliquando erunt destituta; redeunte lumine calor redibit; abeunte abibit; illa quæ in abyssu maris & terræ viuunt; quia lumen ad ea loca non descendit, calorem prorsus nullum habebunt; Et tamen negantur ignis beneficio esse posse. Desideramus itaq; vinculum istius noui caloris, quod tamen debet ex parte cœlesti esse, ex parte elementare, ut recte Plato. Nam ami-

S 2 cum

cum sequitur amicum & ei adesse gaudet. Disputent interim sublellia Parisiensia, num illam mirabilem qualitatem possint essentia & corpore induere, vt coagulata hæreat.

His est simul declarata minor argumenti. Nam secundum quid tatum spiritualis essentia chymicorum est elementaris. Elementaris autem non ignea, non aerea tantum: Sed ratione misturæ omnium. Ira enim Deus ex omnibus primum corpus mistionis conflavit, & non aereos tantum aut igneos spiritus creauit, sed aquæ & terræ quoque suos concessit, quod satis testantur habitus & vapores; & quos spiritus minerales appellamus ex quibus mercurius, sal ammonius, sulphur & alii. Nō sunt calidi tantum spiritus, verum etiam frigidi, de quibus nos in commentariis alchymiae. Hæc prolixius non propter Riolanum exposuimus, sed studiosorum veritatis causa. Illum non deseret fatuitas etiam si in mortario contundatur, infundatur, exprimaturque nisi ad quintam essentiam in laboratorio chymico vbi purum ab impuro separatur, redigatur. Vidit prolepsin à calore. Posset enim aliquis dicere: At ratione caloris qui inest in illa natura, cœlestis, vel cœlesti analogos dicenda est essentia spiritualis chymicorum. Sane non est absurda obiectio si quidē verum est quod calor à cœlo per lumen deuehatur in mista, quæ inde vitam accipiant, eamq; caloris præsentia retineant, discessu amittant. Quid respondet Riolanus? Dicam syllogistice:

Ignis

*Prolepsis de
calore cœlesti.*

*Ignis & immoderatus calor non est cœlestis.
Quinta essentia spiritalis chymicorum habet i-
gneum & immoderatum, imo videntem & febrile-
m calorem.*

*Non ergo ob cœlestem calorem potest cœlestis vel
cœlo analogos dici.*

Coegi in syllogismum etiam prosyllogismos
breuitatis studio. Minor probatur maioris ar-
gumento. Essentia auti, quæ est idea cæterarū,
habet tam videntem calorem, vt vsu frequenti
elephantia in exusto sanguine & iecore indu-
cat. Ergo multo magis cæteræ.

Ad propositionem respondeat rusticus a-
liquis ex Æthiopum, & Arabum gente. Si cœ-
lestis calor quem Riolanus dicit vehiculo lu-
minis deferri adeo vrit, vt etiam excretor à
nonnullis, quin & in Europa aliquando syl-
uas incendat, & speculis igniariis vasisue con-
cavis collectus inflummet incendatque naues
& alia cremabilia, non absurdum fortasse sit
quendam cœlestem appellare ignem & im-
moderatum. Et fortasse nemo in cœlo aut lo-
co ignis fuit qui inde nobis sensibilem demō-
strationem quam requirit physica, potuerit
deferre. In sacris legimus cœlestem ignem se-
pe descendisse, vorasseque victimas, milites &
alia. Idem pabulo elementari fuit conseruan-
dus. Idem in legis promulgatione etiam Sinai
montes incendit; & sæpe fulminibus creditur
inesse. Eodem consumetur aliquando vniuer-
sus mundus. Ignis ardens fuit aliquando &
angeli. Vnde vetustissimi sapientes nullum a-

S 5 lium

lium ignem posuerunt pro quarta mundi parte quam in cœlo micantem, cuius effecta non semper sunt calida. Sed sacra sacris. Hoc vnum saltem respondent nostri, Riolanum nescire qui & qualis sit cœlestis calor, & tantum fingere quod dicat. Minorem dicimus esse Parisiensem Riolanzam, hoc est, sophisticam. Quod enim in aliquibus sic est, id ponit in omnibus esse. Mirantur etiam nigri philosophi quonam ille calor abierit quem Riolanus à cœlo vocabat, vt conferret rebus vitam. Quid si chymici hunc retinerent licet ratio qua est vitalis, propter dispositiones & organa destructa, pereat? Hic calor si à cœlo est nō erit semper immoderatus. Imo qui nostrum respectu immoderatus est, suo subiecto adeo conueniet, vt etiam in eo sit temperatus, quālis est igneus calor Draconum, stellæ marinæ, flammulæ, euphorbii, & similia. Prosyllogismus ab auri essentia aniliter delirat. Qui sunt illi medici melioris notæ qui de auri quinta essentia pronuntiarunt illud? Num etiam veram essentiam habuerunt? Aut si habuerunt, num etiam perire vsurparunt? Suspectum est chymicis iudicium melioris notæ Riolani qui ne bonam quidem notam diiudicare à mala potest. Est & ridiculum argumentum à maiore. Auri essentia est immoderate calida. Ergo & rosæ, nymphaeæ, halonitri, caphuræ, opii, & omnium quæ frigida statuunt vulgo. Verum enimvero cum riden-

da pro-

da proponat Riolanus, non tamen agnoscit suum morbum, sed mihi eum tribuit. Ait enim me ridiculè scribere, vitam in actiuore subiecto esse debere quam sint elementa. Cur quæso mi Ridiculane? Quia si calor naturalis esset actuosior, corrumpere non generaret.

*Calor an in
potiore ele-
mentis sub-
iecto.*

Pag. exam. 21. Sic ego:

Si potuit censor negare viuientia ali ab his que nunquam vixerunt, cur nequit colligere, vitam in diuiniore quodam corpore esse quod ad ipsam propius accedat quam elementa? Vita actus animæ est, animæque ipsa principium & actus primus. In actiuore esse necesse est quam sunt elementa. Istiusmodi vero cælestis substantia & natura est.

Hæc ego. Riolanus fingit calorem qui sit vitæ subiectum, oblitus eum esse tantum alicuius principii instrumentum, quod per se non possit nisi calefacere. At vi istius principalis agentis in ventriculo chylum facere, in venis, epate, corde sanguinem, in testibus semen, lac in mammis & vberibus, videre in oculis, & sic de cæteris iuxta singulares facultates in singularibus membris. Calor ne subiectum quidem est, nedum actiuus subiectum. Deinde finge me scripsisse de calore subiecto, num intellexissem aliquem simplicem? Vita in simplicibus elementis non est. Neque ergo in calore simplicium. Calorem itaque mistorum accipere oportuit. Vter autem est actiuior ad vitam siccus an humidus? Tuo iudicio est humidus, seu aere? Huic

*Fatuitas
Riolani de
calore.*

quidem comparamus æthereum aliquando;
 Sed distare actionum & principiorum indi-
 eat nobilitas. Rursus de actiuo quid sensi?
 Num intellexi actiuitatem primarum quali-
 tatum? Neutiquam vero, sed eam quæ est vi-
 uentium qua viuunt, veluti actiuitatem cor-
 dis ad gignendum spiritum vitalem; cerebri
 ad animalem, ventriculi ad coquendum, &c.
 Quid hic actiuus; Elementane, an ventricu-
 li viuentis facultas? Cur rhabarbarum purgat,
 quid actiuus? Num calor? At calidius est arse-
 nicum, flammula, ranunculus, quæ non pur-
 gant. Ita magis purgat scammonium, quam
 manna; non certe caloris ratione; magis quo-
 que purgat lapis Lazuli, vitrum antimonii,
 hydrargyrus illa frigidissima, quanquam hæc
 viuere negentur, & tamen elementorum vim
 excedunt, Sed satis manifesta est ridicula Ridi-
 culani fatuitas. Alioquin poteramus etiam a-
 lios vitæ actus producere in plantis, bestiis,
 homine, & quærere quænam seu simplicitas
 seu farrago elementorum possit esse vitis sin-
 gulis idoneum subiectum, si absit natura æ-
 theri analogæ. Monstrant autem id subiectum
 in mistis chymici, nempe spirituales quan-
 dam essentiam in elementaris materiæ com-
 missione recessuque latitantem quam & Rio-
 lanus ipse in Rheo dicebat spiritum esse, &
 satis ostendit magnetica illa admiranda natu-
 ra. Spiritum autem illum intelligimus non i-
 ta pueriliter vt semper volaticam quandam
 substantiam designemus, cum in mistis fun-
 damen-

*De voce spi-
ritus.*

damentum eius sit fixitas, ex qua tanquam ex radice suppullulant etiam spiritus organici, quorum actio requirit determinatam dispositionem, ut sit singularis; requirit in viventibus etiam calorem actuale, & alia quibus deficientibus licet facultas sit, tamen operatio sequi non potest. Verum de natura essentiae huius & diuersitate alibi copiosius. Peripatus totam illam declarauit humido radicali, quod & balsamum dicitur, cui adest calor & spiritus. (Nota: Sigillatim aliquando spiritus vocatur pars tenuior & quasi effluuium halituosum quale in odoribus sentimus, cum interim tota quoque essentia spiritus dici possit, licet coagulata sit. Fixum volatile est potentia, & volatile fixum. Est enim quod ascendit ut quod descendit, superius ut inferius, *sicut loquitur Hermes*. Omnino totum quod est occultum in rebus tribus dispositionibus totidem exhibet formas quas peculiariter quoque solent appellare spiritum, animam, corpus, relate nimirum loquentes, uti & cum totum vocant spiritum vel formam aut speciem respectu corporis crassi ex elementis.)

Porro de calore ex caelo demisso Riolanus *Calor Ri-* sic fabulatur: Calor humidus generat, genita- *lani.* que conseruat, quia humor aereus illum contemperat. Propterea demittitur à caelo aere intermedio, eoque veluti proprio, & accommodato subiecto excipitur & aliquandiu conseruatur. Hæc ille, mirabiliter certe. Calor mittitur de caelo. Estne ibi actu, an potentia?

S 5 Quod

Quod actus quidā & habitus est ita vt demitti possit actu in eo vnde demittitur necesse est. Si potentia est in cœlo, necesse est vt antequam demittatur actuetur. A quo nam ergo? Num radii, orbes, astra colluctantia eum producant? In elementis gignitur attenuatione per lumen aliunt alii, & incrementum capit reduplicatione seu reflexione. Non ergo demittitur à cœlo inquam. Componite inter vos lites vestras peripatetici, vt videamus tandem vos in aliquo portu quiescentes. Sed mittatur è cœlo, qualis est quæso? Humidus, inquit Riolanus. Nam talis est generatiuus & conseruatiuus, qui tamen etiā putrilaginosus potest esse, vt austrinus. Si sua natura humidus, qualitate elementari, an cœlesti? Si ignis intercedit inter aerem & cœlum, ignisque est maxime actiuus inter elementa, non poterit elementaris esse humiditas. Cœlestis autem forte nihil patitur ab elementis. Oportet enim patientia & agentia materia conuenire. Hoc exploratum & chymicis est, qui norunt ignem elementarem adhibitum arte non corrumpere cœlestem naturam qua cœlestis, licet afficiat eam qua est cognata elementis, vt pote constans compositione diuina cœlestium & terrestrium. Quocirca notemus quod calor ille cœlo demissus debeat esse calidus & humidus non qualitatib. elementarib. sed cœlestib. Verū cum qualitas nuda nec ascendere, nec descendere possit, sine corpore, & tamen debeat esse idē numero cū eo qui est

in

in cœlo, & non alteratione factus similis (qui enim è cœlo descenderet?) quodnam est illud corpus per quod descendit? Supra nominabatur lumen: Et tamen hoc quoq; qualitas & accidens dicebatur. Intelligamus caloris essentiam constare caliditate formaliter, humiditate materialiter, lumine totaliter (tres nam sunt tantum substantiæ, materia, forma & totum ex istis) ut sit ille calor lumen quoddam calidum humidum. Itane Riolane? Nihil aliud sequitur ex tuis hypothesibus. Aristoteles ait, lumen esse actum perspicui qua perspicuū. Sed tuum lumen forte talis actus non est, verum lux aliqua, quæ cum constet forma & materia, tamen non est corpus, si delirare est sapere. Vnde corpulentam efficies? Ex aere cōpingitur quasi quædam iris, aut venus, aut aliud simulacrum, in quo descendat.

Aere veluti proprio & accommodato subiecto excipitur inquit Riolanus. Num sic quæadmodū docebat in speculo excipi imagines, & vim purgātium migrare in aquam fontanā sine spiritu & succo? Consentaneum est. Num irradiationis modū etiam ibi agnoscit. At inquam aer non pertingit ad lunam, nedū ad vltimū cœlum. Aliud veluti proprium subiectum expedi. Chymici dicunt semper in suo esse quæ in alio formā habere nequeat, & ideo si descendat debere per influxum cœlestis spiritus descendere, aut pridem demissum circa medium hærere. Sed rapiant istum calorem ventosi Riolani spiritus. Non sapiunt istæ asininæ la-
lucm

Atque philosophis. Turpiter enim fingitur
 num subiectum proprium alterum quasi pro-
 prium in quod transmigret eadem forma &
 qualitas : quod si credi potest, nihil obstat
 quin etiam pythagorica metempsychosis quæ
 hodie est Paracelsica, credatur. Est & hoc mi-
 rabile quod ille calor sit sua natura cœlestis,
 sit humidus calidus, lumine vehemente stipatus;
 Et tamen iudice Riolano temperetur ab ae-
 reo humore. Non itaque simplex res est ca-
 lor ille, quia contemperationem habet, hoc
 est crasin quæ est substantia misti ut mistum.
 Sed quomodo potest calor humidus sua na-
 tura, aeris humiditate temperari? Tale addi-
 tum tali facit ut magis sit tale, non temperat,
 id quod tantum sit contrario. Ergo non erat
 humidus prius cum ex cœlo profiliret, sed sic-
 cus. Et sane hoc necesse est. Nam si tempera-
 tur humore humidus, & postea necesse est
 humoribus ex quibus origo est hominum &
 bestiarum, immisceri, suffocabitur & oppri-
 metur totus, nec terminare poterit. Verum
 tamen si pumex est Riolanus, ex eo tamen ex-
 pressimus hoc oleum, ut necesse habeat fate-
 ri calorem illum se autore vitalem cœlo de-
 missum esse corpus spirituale quod crasin ha-
 beat quandam. Obiicit mihi de spiritibus hu-
 manis, quos alicubi appellavi aereos, non
 quod ex aere putem constare, sed quod simi-
 litudine conveniant. Non dixi esse aerem. Ae-
 reos dixi ob tenuitatem, divisibilitatem, puri-
 tatem & similitudinem qualitatum sensibiliū
 in il-

in illis; alioquin non minus mixtos agnosco
& ex sanguinea natura genitos ac spiritus se-
minales, & quintam chymicorum essen-
tiam.

Quæritur pag. 46, 47. *mania*, chymica essen-
tia pertineat ne ad materiam mistorum an ad
formam. N. sit infidiosa quæstio discernen-
dæ sunt voces. Peripatus materiæ voce cau-
sam materialem intelligit quæ est in phycis
corpus natura mobile: Nomine formæ, cau-
sam formalem quæ dat esse rei & in mistis fa-
cit ut sint mista & dicantur. Crasin appellant
alii interiorem. Hæc forma est inseparabilis à
materia. Chymici in sua disciplina non curant
quid Græci dicitent. Formam & speciem
nuncupant essentiam in mistis conclusam,
quæ est subiectum primum facultatum, & po-
test arte separari. Materiam appellant crassa-
mentum inutile. Sic Riolanus cum infundit
suum Rheum corpus & materiam putat esse
relectamenta; vim autem eam quæ transmi-
grat, ubi necesse est formam interire, nisi ve-
lit in reliquiis manere. Vis non est forma. Vis
sola transfertur ipso iudice. Ut ergo ad quæ-
stionem diserte respondeatur, chymice lo-
quendo quinta essentia est pars formalis; pe-
ripatetice est materialis, ubi forma prior est
corrupta, & quæ in potentia misti erat in a-
ctum producta, ut sic materia hæc, quam es-
sentiam dicimus, nō priscam habeat formam,
sed eam quæ ex potentia motu agentis natu-
ralis ab arte recti prodiit, quod sit dupliciter
per-

*Quinta Eff.
ad materiā
an ad formā
pertinent.*

*Riolani in-
scitia & in-
constantia.*

perfectiue, & segregatiue. Riolanus probat
peripateticum responsum; sed idem mox cor-
rumpit figmento suo. Ait n. esse portionē te-
nuiores materiæ ardore adhuc magis tenua-
tam. Alibi clamat nos facere p transmutationē
materiæ in omnia pcliuis. Proteus quidam es
Riolane. Falsum autem q̄ ais tenuem portio-
nem esse magis tenuatam calore. Si hoc ita
foret, ignis vel aer esset. At nos vtrumq; ele-
mentum separamus vt patet in sublimationi-
bus & aliis operib. Est quidem aliquatenus te-
nuior portio si conferas essentiam cū crassa-
mento; sed in fixis etiam est coagulatio satis
spissa. Si tenuitatem quæreremus, totū corpus
semper alteraremus nec opus esset separatio-
ne; imo magisteria, non essentias faceremus
vt cū soluta facim⁹. Sed iā non est q̄stio de ma-
gisteriis. Tenuitas est cōiuncta cū essentiis ma-
xime formalib. sed quā ū esse, non est tenue
esse & magis attenuari, verum aliud. Itaq; nec
semper attenuamus seu volatilia facimus, ve-
rum etiā figimus. Potest fieri vt aliquis sic scri-
pserit; sed profecto sensus eius tū cōparationē
habet, iuxta Hermetem, (separa subtile à spif-
fo) tum adiuncto nobiliorū descripsit subie-
ctum. Obiicit autē noster athleta in hunc mo-
dum; Si essentiæ minerales sunt maximæ acti-
uitatis substantiæ qui possunt esse materiales?
Quorsum hoc quæso? Doctius nobiscum sen-
tis, inquiebas, ad materiam potius referri de-
bere præsertim minerales quæ nihil sunt ali-
ud quam portio materiæ tenuior, &c. Sunt i-
taque,

taque, vt tecum loquar, materiales. Quo ven-
to mox idem negas esse possibile? Indicas tan-
dem eas similes esse Vulcano incendiario, hoc
est igneo calori, non benigno. Ad formam:

*Calori igneo simile non potest esse materiale. Es-
sentia chymica sunt similes calori igneo. Essentia
ergo chymica non possunt esse materiales, vt sic
cum Harueto magis debeant ad formam re-
ferri.*

Aliud est formæ comparari, aliud formam ef-
se. Cum Harueto viro doctissimo & schola-
sticis illis Parisiensibus longe peritiore, nobis
nulla est controuersia. Maior syllogismi falsa
est. Nam & materiale quid esse potest, & qua-
litate caloris, simile igni, vt Euphorbium. Est
& minor falsa maxima ex parte, & vel sola a-
qua rosacea refutatur. Ad omnem necessita-
tem instructa est chymia, quantum fieri po-
test præparationibus artificiosis. Iam Libau-
us, negat principia, vt contra eum non sit dis-
putandum. Cur ergo contra me disputas in-
sane? Poteras quiescere. Cur agitaris mente?
Sed quæ negauit principia? Sunt enim quæ-
dam tribus legib. scientificis consentanea, &
per se principia; quædam finguntur esse, cum
non sint, hoc est, sunt sophistica. Axioma phy-
sicum est, inquis, à cælo ex quatuor elemen-
tis mixta fieri omnia. Erras Riolane. Non ne-
go principium, sed stultitiam tuam quæ illud
principium deprauat, & in malum sensum
transmutat. Mixta constant mistilib. elemen-
tis, quæ etiam apparent in resolutione. Fateor.

*Principia
quæ negen-
tur.*

Si

Si constant & egrediuntur, certe aliquando ex eis sunt facta. At modum illum nego quē vos aniliter effingitis, quasi cum nascitur triticum necesse sit elementa in concilium conuocare, & ex singulis aliquid ablegare quod cum peruenerit ad matricem terram, ibi à cœlo misceatur & coquatur. Philosophos dico à posteriore de corpore mistorum concludisse de prioribus; à notioribus nobis de notioribus naturæ, cuius prima non ab hominum sensu incipiunt, neque temporibus nostris, sed à creatione & generatione, cui nutritio per mixta inseruit. Cœlum vero cur ad vocem ita ut tu vis, nulla est causa, cum plantæ ante cœli digestionem sint factæ, & acceperint naturam perfectam tum ut essent, tum ut conseruarentur specie per generationem similis aut analogi pro duplicis ortus ratione. Alia vero ratione concurrat cœlum, nempe temporis vniuersalis & particularis, quo tempore in aere excitatus calor eorum quæ sunt aeri exposita vim seminalem exuscitat, & ad motum sibi conuenientem impellit si nō deficient adminicula cætera. Alia ratione non concurrat, sed iam inest cœlestis natura in seminibus vniuocis. In æquiuocis calore temporis exuscitatur; licet Aristoteli ex dispersione per vniuersum comprehendatur de quo in præsens non disputamus. En stulte. Nullū nego principium, sed principii verum sensum declaro. Quæ vero tu de benignitate caloris tui narras ea mox ipse destrues cum calorem

lorem cœlestem aereo humido temperabis.

Argumentare:

Si natura elementarem mundum immediate cōiunxit cœlesti, vt ab hoc ille regeretur facilius, cœlum ad generationem mixtorum concurrere necesse est.

Prius est, vt ex Aristotele produxit Libanius. Et posterius ergo.

Respondeo ad propositionem quod si regimen illud nihil aliud habet quam procurementem missionis, vera possit iudicari; Sin autem longe alia comprehendit, mistaque fieri possunt etiam ibi quo nulla vis cœli nullusq; calor penetrat, imo ante ordinatum cœlum mista extiterunt, nihil habet necessarii. Vide vero quomodo tuus calor vehiculò luminis, & aeris per solidissimos lapides pene ad tartara vsque penetret, & monstra aliquem per solida modum ne indigeant metallici luminib. factitiis. Minorem adhuc concedo. Sed tamen vide vtiallegauerim Aristotelem simpliciterne, quasi probem quod dixit, an secundum quid. Certe non dono simpliciter Aristoteli scribenti, omnem virtutem medii mundi gubernari lationibus cœli, quasi lationes istæ sint principium & causa prima motus omnium; quasiq; ipse sit perpetuus aut æternus. Si ita foret, causa naturæ esset cœlum. At quid spiritus Sanctus? Dixit Deus, fiat lux; & facta est lux. Fiat firmamentum seu cœlum in medio aquarum (cœlum id est primum & extremum mobile quod tamen tunc nondum mouebatur.)

T tur.)

tur.) Et factum est ita: Dixit Deus congregentur aquæ sub cælo in locū vnum, & appareat arida. Vbi hic cæli regimen & virtus? Et ait: Germinet terra herbam virentem & facientē semen (vbi & hic cæli lationes & virtutes?) & lignum pomiferum faciens fructum cuius semen sit in semetipso supra terram. Factum & hoc sic sine lationibus cæli. Dixit Deus fiant luminaria, &c. En tunc inceperunt lationes, neq; tamen hæ potuerunt vniuersa sua vi producere animalia, vti nec iam possunt sicubi nō est semen seu vniuocum, seu analogum. Luminaria vero illa num totū mundū imum regere debuerunt? Nullo modo. Diuidant diē & noctem, inquit, & sint in signa, tempora, dies, annos, vt luceant in firmamento cæli, & illuminent terram alias tenebris occupatam. Dixit iterum Deus producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile; creauitq; Deus cetæ & aues, &c. vbi hic cæli virtus generatiua? Sed num pro creatione cælum potuit continuare creata? Neptiquā. Ideo necesse erat vt peculiariter benediceret Deus: Fructū ferte & multiplicamini seu crescite, &c. Idē factum est circa terram quæ iussa est bestias edere & reptilia. Cælum tunc erat efficacissimum. At ne reptile quidem & herbam gignere ex fertilissima terra potuit. Hominē tandem & corpore & anima mare fœminaq; sigillatim Deus creauit, & vim ei generationis concessit nulla cæli ope. Ab illis principiis adhuc hodie regitur mundus Deo præsidente omnib. & adhuc creante per

*Nota dictio-
nem diuinā:
producat
terra, aqua,
&c. qua non
indicat ista
ex sola terra
vel aqua cō-
flare, sed po-
tius inclusio-
nem diuini-
tus emissio-
nem, non ta-
men sine ter-
ra & aqua.
Quid autem
inclusum sit
tum ortus
patefaciunt,
tum resolu-
tio chymica.*

per generationem conseruanteq; omnes species sublunares, vt sic recte dicamus Dei creatura sumus, non cœli. Hæc si Arist. quoq; amplectitur, consentimus; Si non, amica placeat veritas, veruntamen non tam peccat Arist. q̃ stultæ scholæ quæ eū non recte interpretatur; In 1. meta. 2. Deus est causa omnib. & principiū quoddam: ipsi primum scientia defertur, vt qui vel solus sapientiam habeat, vel præcipue. Alibi p̃isci accusantur quod naturalium causarum efficientem & materiam cœlum patrē, terram matrem solas agnouerint omis̃sa forma & fine. Formalē vero causam nō illud principium intelligibile ponit, sed in generationibus naturalib. actum & naturam quæ mediante semine tale procreat qualis ipsa. Ideo & frigide admodum de qualitatib. elementorū statuit, totumq; quod est res quælibet altiori acceptum refert causæ, vt alibi latius dictū. Chymici non speculationibus inanibus dediti, sed naturam exemplis naturæ iudicantes, tam diuinæ veritatis fundamenta inueniunt, quam explicationem Aristotelicorū synceram. Hęc si Riolani schola repudiat, eat anticyras.

CAPVT XX.

Disputatio de cœlo non essentiam sed qualitatem contribuyente.

Cœlum contribuit qualitatem.
Ergo non essentiam.

Antecedens docetur primum quia Liba-

T 2 uius

*Vide 1. de
Gen. an. c. 1.
de necessita-
te maris cui
motus prin-
cipium diui-
sinum asseri-
bit. Ita c. 3. 4.*

uius id demonstrauit Aristotele autore, qui inquit, calor solis cui inest principium vitale generat. Respondet Libanius se Aristotelis locum produxisse vt ostenderet calorem seminibus inexistentem, qui est spiritus & natura stellarum elemento proportionalis, generationes vniuocas procurare, id quod opus eius per se est quatenus est principium seminibus vniuocis contentum, nec qualitas nuda est, sed cum spiritu & humido radicali, quod totum est fundamentum primum chymicæ essentia secundum procreationem naturalem, cui se accommodat nutritio ex iisdem, ex quibus res constat. De generatione æquiuoca audit quidem Libanius quid Aristoteles de calore solis loquatur, eumque aliquam actuantem causam permittit esse, sed non totalem, nec primum generantem & substantiam vitamque largientem, vtpote cum aliunde dependeat id principium iuxta narrationem creationis & benedictionis diuinæ, & possit calor etiam alius idem munus exequi, id quod testatur exclusio ouorum & bombycum ad calorem æquabilem hominum, ignis, gallinæ, &c. Si dicere velis igneum esse excessu incongruum; idem de solis quoque calore in torrida zona & alibi fatendum est, ne quid dicam ignis elementi non esse excessuum vt aliquibus videtur, sed tantum meteorici, idque tunc cum vincit patientem materiam violente, nō autem cum moderate adhibetur, vt fit in arte. Si id plane sequendum putatis, scholastici Parisien-

rifienfes, quod decreuit Aristoteles, cur ab eo
disceditis in generatione hominis, in qua fœ-
minæ semen negatur? Præclara est Aristotelis
sententia 3. Gen. an. 10. Generatio, inquit, ita
se habere videtur tum ratione, tum etiam iis
quæ in earum (apum) genere euenire viden-
tur. Non tamen satis adhuc explorata quæ e-
ueniant, habemus. Quod si quando satis co-
gnita habebuntur, tunc SENSUI magis erit quā
rationi credendum. Rationi etiam fides adhi-
benda est, si quæ demonstrantur, conueniunt
cum iis quæ sensu percipiuntur rebus. Logica
demonstratio (inquit 2. de gen. an. 6.) quo vni-
uersalior est, eo remotior à propriis est prin-
cipiis. Hæc ad præsens institutum accommo-
data persuadent chymicis potius esse assenti-
endum quia vtuntur omni fide maioribus o-
râculis diuinis; vtuntur sensu, vtuntur ratione,
& vtriusque symbolo Experientia. Aliud:

*Nihil est æternum sub cælo excepta mente substan-
tia cælestis est immortalis impatibilis.*

*Ergo in elementari mundo nulla est substantia
cælestis.*

Vis huius paralogismi est, si quinta essentia in
sublunari mundo foret, debere aliquid æter-
num, immortale, impatibile esse: quod nō est
excepta mente, quæ tamen ridicule excipitur
cum non sit sermo de incorporeis. Chymicus
ioco posset respondere neque cælum esse æ-
ternum, & si quo modo cælū est, eo esse quin-
tam mistorum essentiā nihil prohibere. Terra
sane antiquior cælo est, & cælo veterascente

T 3 com

2. Gen. an. 4.
Item c. 3. 1.
Gen. an. 20.
4. Gen. an. 4.
Vbi Hippo-
cratica &
Aristotelica
sententia po-
nuntur Ari-
stotele suum
de semine
retinente.

combustoq; ipsa flagrabit vltimum. In terra
 iacet fundamentum quintæ nostræ naturæ. la-
 cet in seminib. rerum. In his perpetuatur. De-
 ficit ergo maior probatione; Deficit & minor.
 Cœlū non potest mori, quia mors est discessio
 animæ à corpore nisi sequamur ethnicos phi-
 losophos, & ei attribuamus animā vt sit ani-
 mal quoddā q̃ tamen mortale esse inficiatur.
 Cū dicitur imparibile, elemētorū respectu di-
 citur; simpliciter vero imparibile non est, vt
 spiritus S. testatur, omnino frustra nobis de
 cœlo narras sine sensibili demonstratione, quā
 habere non potes perfectam & indubitatam.
 Phænomena aliquid indicant, sed quæ ra-
 tiones de eis afferuntur, vix sunt probabiles.
 Lis est adhuc de cœli calore, de lumine, de
 planetis cœlestibus, de numero orbium, de
 orbibus & æthere, de motu planetarum, de
 intelligentiis, &c. Sacræ literæ aquas vltra
 cœlum ponunt; aliqui superficiem extimam
 ex eadem conflant materia; vi moueri dicun-
 tur orbes planetarii, aliis natura sua mobiles,
 & huiusmodi multa. Quando nobis ille capu-
 laris Riolanus proferet indubias demonstra-
 tiones si nondum indagauit verum? De cœlo
 Aristotelicæ demonstrationes sunt inutiles
 quia impingunt in principium naturæ eius.
 Modo factū est cœlum *1. de par. an. 1.* modo nō
1. de cœlo c. 10. Hæsitat de eo *1. de par. an. 5. 2. de cœ-*
lo tex. 17. c. 3. Si sciuillet ille cœlum factum esse,
 agnouisset simul causam corruptionis in eo.
 Non omnis passio cœlo abest. Perfectiuam a-
 liqui

liqui ascribunt : Sacrae literae alterationes, corruptiones, &c. Chymici addunt etiam posito cœlum esse æternum, incorruptibile, impatibile, & essentias chymicas interitui obnoxias, tamen non sequi ideo has non esse analogas naturæ quintæ. Cum enim non mere sint cœlestes, sed elementis implicatae, horum causa interire possunt totæ sed non omni parte tota. At superuacaneum est de his disputare, quando sensus possunt esse iudices. Quinta vini essentia dissipari potest & comburi, ut multa olea : Sed ista combustio non tendit in nihilum. Quod inerat quinti elementi, id ad suum fertur locum, & forte ibi coagulat in COMETAM cœlestem. Cæteræ partes suis sociantur : Et hæc si observare velimus Aristotelicam opinionem. Sin autem sequi sacras literas, dicendum est quod combustio essentiae quintæ non neget cœlestem eius naturam, quia si in cœlum inciderit aliquando combustionum principium, etiam illud conflabit. Tam diu durant res, quandiu corruptionis causæ ab eis abstinentur. Aurum, argentum viuum, asbestus, adamantus & omnino multa sunt etiam nobis, at non simpliciter consumtilia. Physici quoque suam materiam faciunt æternam, utpote cuius corruptio nulla est alia quam formarum priorum abiectio, & succedentium receptio. Qua conscientia negat Riolanus in medio mundi esse quid æterni, cum ipse quoque similiter de materia statuat ? Vicissim constituere & dissolvere,

*Combustio
essentiarum
chymicarum. Ars est.
Si putauit
istum spiritum
et calorem
in spumoso semine
contentum
aliqua cor-
rumpi posse,
non abhor-
ruit ab omni
cœlestium
interitu.*

T 4 inquit

inquit Arist. nihil aliud facere est quam extruere sempiternum quidem, at mutantem formam 1. *de cælo text.* 107. Ita species indiuiduorum successione perpetuantur. 2. *Gen. I.* Cum natura eius generis sempiterna esse non possit, quomodo fieri potest, eo sempiternum quod gignitur est. Numero igitur non potest. Substantia enim rerum in singularibus est, quæ si talia essent, sempiterna essent. Specie vero potest. Itaque genus hominum semper & bestiarum, & plantarum est. Hæc ille. Addimus nihil mutari toto. Itaque medius mundus nulla parte deficiente totali manebit vsque ad finem. Partes elementorum mutantur, tota nunquam, licet eadem assit eis potentia. Ita se habent partes integrantes vt species. Riolanus cum nihil exciperet præter mentem, videtur inter Saturni gēua somniasse. Alioquin potuit & hac ratione æternitatem sublunarium cognoscere quod semper vnus corruptio sit generatio alterius, & corruptio aut materiam faciat, aut alterum. Saltem cœlesti affine hoc diceret quod manet semper, & quod alius sit essentia, postquam è cumulo elementorum commixtorum est separatum. Hiob constanter asseuerabat se in sua carne visurum Deum. Dic censor vbi latuit essentia carnis post putrefactionem? Quæ Deus composuit tu soluere ad sensum quadamtenus possis, omnino non possis. Pater illam scholam ex cathedra deblaterare, quicquid circa superficiem hæret; in interiora non introspicere. Aliud.

Graui-

*Gravitas & leuitas sunt causæ cur alia deorsum,
alia sursum moueantur.*

Cælum nec graue nec leue est.

*Ergo ad generationem mixti non præcipitatur
pondere, neque ascendit leuitate post solutionem
mixti.*

Quis non rideat fatuitatem istius scholæ? Sumitur argumentum quod plane non arguit quæstionem. Nam vt cœlestis natura sit in mixtis, non inde habet, sed quod à creatore ab initio reposita sit in matrice terræ & aquæ quæ terræ est commista. Chymici quidam dicunt creditam esse elementis tanquam matricibus & receptaculis Platonianis. Inde suo tempore fructus edit sui similes. Nos addimus non tantum radices in terra habere, indeque consurgere, & vndiquaque sese dilatare, verum etiam in rerum seminibus. De hoc autem etiam ante. Sed ponamus iam è cœlo peti debere, num graui & leui est opus? Non ita. Quo enim vehiculo Riolanus eliciebat caloré humidum, eo defluit fortasse cœlestis propago, præsertim cum aereo spiritui adeo cognata dicatur. Hæc est vna ratio. Altera est gyro demitti. Tertia influxu. Quarta amicitia. Fors enim dicendum est materiæ appetitum quendam innatum esse quo fertur ad formam cœlestem; aut sic trahi cœlestis auræ particulam vt magnes ferrum: Huc tendunt constellata magorum signa, & ars Iouis eliciendi. Riolanus etiam aliquam necessitatem ponebat, iuxta quam cum ad vltimam dispositionem ma-

T s teria

teria peruenisset, deflueret forma sicut Diabolus. Quid si cū forma etiā vehiculū propriū calor spiritus, & humidum cœleste? Qui raritatem & condensationem sequi loca sua contendūt, graui & leui vtūtur ex accidente. Rari moles maior ampliorem natura sua petit locū addensatum vero angustiores. Fors ex huius sententiæ assertoribus aliquis itidem fiducia illius se opposuerit Riolano. Veruntamen obseruatū est etiam in cœlo istas affectiones locū habere, iisq; nouas stellas oriri & disparere in æthere, de quibus alibi. Recito fabulam Niciaz ex Plinii lib. 37. cap. 2. Nicias, inquit, solis radiorum succum intelligi voluit. Hos circa occasum credit vehementiores in terram actos pinguem sudorē in ea parte oceani relinquere, dein æstatib. in germanorum littora eici. Et Ægypto nasci simili modo, & vocari Sacal, item in India gratiusq; thure esse Indis. Hæc ille. Si vera narrat, habes Riolane quomodo cœlum deferatur, nēpe effluuiō & sparsu radiorum solarium qui & tibi deuehunt calorē id quod fieri nequit si non sunt corpulentī. Pone eos coagulabiles circa interiora. Causam intelliges. Paracelsus tibi etiam fructus & purgamenta astrorum cœlo demittet, ex quo genere est manna cœlestis. Tandem finge sic voluisse Deum res nasci. Satis sit tibi voluntas diuina. Et hæc quidem *παράλογος* vt disceres non indigere chymicos tua grauitate & leuitate.

Pag. 21. 21.

Argumentum de Symbletis refutatū in examine
mine

mine est, nec quicquam oppositum à Riolo-
no. Si cælum fuit olim in communi massa, ne-
cesse est proportionatum esse. Si in seminibus
Aristotelis est natura proportionalis elemen-
to stellarum, idem est consequens. Si mundus
est continuus totus, cælum finiet ad elemen-
ta, nec ab eis adeo abhorrebit, Si cælum calo-
rem mittit in ima, & regit totum sublunarem
mundum; necesse vero est vt agentia & pati-
entia sint symbolica, & habeant in materia
formam; idem sequitur. Si aer veluti propriū
fieri subiectum caloris cœlestis potest, idem
est concludendum. Quo vero igni conflagra-
bit etiam cælum ipsum? Quæ aquæ ultra cœ-
lum sunt, olim pars fuerunt harum quæ sub
cœlo. Inter elementa est firmamentum, & ne-
gatur symbolicum? Verum ad pueriles istas
næcias scholasticorum Parisiensium non op-
est multis. Ipse Riolanus calorem cœlestem
temperat aereo humido. Quid ni sit ad mistio-
nes aptus, quas ait nō corporib. sed qualitatib.
perfici? Mox calor ille cœlestis subsistit etiam
in stercorebus. Ita enim arguat Riolanus:

*Autore Aristotele in animalium stercorebus rema-
net caloris vitalis vestigium, cuius vi emergunt in-
finita animalia imperfecta.*

*Ne otietur calor opifex producit viuens imperfe-
ctum. Facit quod potest, non quod vult. Sed prestat
hoc quam ferari.*

*Atqui non est verisimile in sterquilinio permane-
re post mortem substantiam cœlestem. Imo non re-
manet viuificus calor qualis inerat in perfecta
anima.*

animali sed eius reliquiæ, igniculus verius quam ignis. Ergo cælum demittit qualitatem non substantiam.

Paralogismum videtis non syllogismum, in quo ut elenchum deprehendas, intelligasque quæ vi argumentum affectum sit ad quæstionem, ingenio singulari erit opus. Cur demittit cælum qualitatem, & non substantiam? Quia post mortem animalis, ne viuificus quidem calor manet talis, qualis erat prius, tantum abest ut cælestis substantia maneat. Hoc argumento, quod nobis est pro ludicro, utpote quos quæstio non offendat cum chymici non indigeant demissione substantiæ cælestis, contrarium potest concludi. 1. Non manere discessum arguit. Discedit quod prius aderat. Afuit ergo cælestis substantia. 2. Bestiæ fiunt caloris vitalis igniculo, vi & præsentia. Vitalis autem ille cælestis est, qui in perfecto perfectiori gradu fuerat. At non potest constanter inesse, nec in putrilagine hæreere sine proprio subiecto quod cælestem naturam habeat. Cōsequens est aliquid cælestis substantiæ tam in viuis fuisse, quam in cadaueribus. Ea vero si demitti ex cælo debuit, quid ni cælum influat substantia? 3. Si calor ille quo generantur bestiæ ex putredine cælestis est, videri potest de nouo influxisse potius quam decisus esse ex reliquiis putrescentis. Si Aristotele iudice est disputandum, ita est statuendum quod omnia æqui uoco modo consistentia aut in terra, aut aqua cum putredine gigni videantur, & imbre admif-

3. Gen. an.
ult.

2 Gen. an. 4.

admisso. Cum enim dulce in principium constituendum secernitur, quod superest, talem accipit formam qua concoquitur, non qua putrescit. Est enim putredo, putridumque rei concoctæ excrementum. Generantur autem in terra humoreque animalia & plantæ, quoniam humor in terra, spiritus in humore, calor animalis in vniuerso inest, &c. Calori illi spirituique alibi tribuit cognationem cum stellarum elemento, quo comprehenso celeriter consistant. Cum itaq; putrescunt cadauera & in bestias abeunt non tantum id caloris vitalis residui efficacia fieri dici potest, verum etiam nouo influxu, quem pridem continuabat Riolanus mediante lumine cœli & aere. Vnde colligitur etiam duplici modo in bestiis spontaneis cœlestem esse naturam, vno per influxum nouum, altero per discessum prioris & nouam comprehensionem in materia concocta. Fortasse voluit Riolanus concludere non demissam esse substantiam à cœlo, quia deberet manere post mortem; id quod non fiat. Cum enim vix vestigium caloris maneat, quomodo substantia? Verum & hoc modo ignoratur elenchus. Verisimilius est substantiam manere quam qualitatem; Et si aliquid qualitatis pristinæ, etiam subiecti spirituosi cœlestisque. Non si non manet falsum est à cœlo venisse. Non manent formæ viuentiū. At eas à cœlo deducebat Riolanus. Sic in finem abit & hoc argumentum. In excursu breui cœlum comparat Mineræ clypeo cui nihil possit

possit subtrahi. Minuitur finitum subtractione finiti. Metus est ne consumatur tandē cœlum, si influere in res nascentes deberet. Aliquando ex Aristotelicis negatur cœlum aliter agere quam motu, & lumine. Effluxus negatur, uti & in visu. Sed ne hæc quidem obstant sententiæ chymicorum, qui non indigent influxus commento, nec si indigerent, ne cœlum minueretur, metuerent. Aristoteles aliquando est valde Platonicus, etiam in hac quæstione. Sed finge dissentire eius philosophiam, iucundum erit ab ea in Platoniorum familiam secedere, atque etiam cum astrologia sentire. Siue disperferit Deus spiritum cœlestem per vniuersum, siue meare ex cœlo, eodemque remeare iusserit, habent ex Platone chymici quod opponant Aristoteli, si velit dissentire. Non prætereunda est ridicula Riolani locutio de voluntate caloris opificis, qui facit quod potest, non quod vult. Quando ergo volebat calor ex putrescente equo facere equos potius quam crabrones? ex vitulo tauros magis quam apes? Aristoteli comprehenditur ille calor & corpus. Emergunt autem differentiæ ex differente modo comprehensionis principii animalis, seu caloris & corporis comprehensi, ad quod conferunt aliquid etiam matrices. Declarari hoc potest generatione vniuoca 2. *Gen. an. 3.* Calor, inquit philosophus, nec ex qualibet materia carnem aut os facit, neq; quolibet modo, aut tēpore; sed ex materia apta, & ut apte, & cum apte effici potest.

test. Neq; n. quod effici potest efficietur à mouente, quod actu careat, neq; quod actum obtinet, efficere ex quolibet potest. Inest sic calor in excremento seminali, tantam talemque habens motionem & actionem quanta modice ad quamuis corporis partem accommodetur, &c. quæ sunt plane chymica, & nō multū curant concursum illum elementarium, sed alio modo faciunt carnes, ossa, & cætera. Si addas declarationem ex 2. Gen. an. 3. & 3. Gen. an. ult. plane nihil dubii relinquetur de corpore quodam cœlesti vel ætheri analogo in quo calor, spiritus & humor secundum vtramq; generationem, vniuocam, & æquiuocam, reperiuntur. Hactenus de quatuor argumētis Riolani quibus voluit docere cœli substantiam admista non coire, sed demitti tantum qualitatem.

CAPVT XXI.

De modo quo cælum tangit res in medio mundo nascentes.

PAG. 21. examinis ex censore pponitur hoc argumentum: Si omnia hic fiunt à cœlo ex elementis quatuor, & cælum non vt materia, sed vt efficiens concurrat ad misionem, nequit esse in mixtis essentia quinta. Verū illud: Et hoc ergo. Responsum est per negationem connexi.

Nā consequēs esse necesse non est, si sit antecedēs. Deinde negatur etiā assumptio. Verū tamen etiā si cōcederetur, ostenditur cōtrarium potius

potius sequi. Falsum quidem est ita nasci res
 in sublunaribus, vt cœlum elementa cogat,
 misceat & formet mistum certum; sed finge
 verum esse: Cœlum aut corporali cunctatu a-
 git, aut virtuali, vtrobiq; sequitur cœlestē quā-
 dam naturā in mistis esse. Nam primo modo
 quia necesse est agens formā in materia habe-
 re, & agendo repati: Omne agens inquit Ari.
4. de gen. an. 3. patitur etiā à patiente: Itē *1. de or-
 tu text. 50. 51. &c.* necesse est patiens & faciens
 genere qdem simile esse & idē, specie vero dis-
 simile & contrariū, cū omnino in his sit gene-
 ratio & corruptio: itē actiuū assimilare sibi pa-
 tiens, vt necesse sit patiens in facienstransmu-
 tari: Itē vltimum agēs necesse est semper mo-
 uere motum; Si cœlum cōtactu corporeo effi-
 ceret, in eo q̄ gignitur deberet esse substantia
 cœlo congenēa, idq; sine actu siue potestate,
 ex qua vi cœli in actum pduceretur fieretq; a-
 ctu cœlestis per assimilationē agentis. Modo
 secundo, si virtualiter tātum tangeret cœlum
 seu qualitate, vt vult Riolanus, sic quoq; ad si-
 mile contenderet. Sicut n. calidum calefacit, &
 sui similem speciem in materiam imprimit, i-
 ta cœlum virtute sua ad similem contenderet
 virtutem, quam necesse est cœleste quoque
 subiectum habere, alioquin nec ingenerari
 posset, nec manere. Hanc meam ex dato, non
 concesso, ratiocinationem mania Riolani vo-
 cat crassam physicæ ignorationem. Erras in-
 quam Riolane. Non tum locutus sine princi-
 piis physicis. Quomodo ergo possum physicā
 tam

tam crasse ignorare? Sed quid tu doces melius? Garris de duplici actione quatum una peragatur *σωματικῶς*, altera *ἐνεργητικῶς* seu κατ' ἐντελέχειαν, &c. Si quid dicis, intelligendum est cælum non corporali, sed virtuali contactu in sublunaribus misturas conficere. At vtrumque ego posueram, & ex vtroque ostēderam debere in mistis quandam cælo analogam naturam esse. Vnum demere conaris, alterum relinquis; at relicto in idem incurris iudicium. Vtrum des, ætherea natura in mistis statuitur. Victus es. Quin herbam porrigis?

Est autem stultum ex Aristotelicis de contactu per qualitatem multa facere verba, cum ipse philosophus in specie tuam sententiam declarauerit, & expressis verbis naturam cælo analogam, calorem vitalem, spiritum & humorem, corpus nimirum illud diuinius elementis, ad generationem requiri scripserit. Ad contactum veto quod attinet, consideratur is in agente & patiente dupliciter iuxta Aristotel. 1. *de ortu text. 53.* Dupliciter, inquit, dicitur mouens. In quo enim est principium motus (id autem prima causarum est) videtur hoc mouere; & rursus vltimum ad id quod mouetur, & generationem. Sic de faciente. Medicus enim sanat, sanat & vinum. Primum mouens nihil prohibet in motu immobile esse: in quibusdam autem & necessarium; Vltimum autem semper mouere motum: In actione primū quidem impatibile est; vltimū

V • autem

autem & ipsum patiens est. Quaecunq; n. non habent eandem materiam faciunt impassibilia existentia: quæ vero formam habent in materia, passibilia sunt. Hæc Aristoteles. De primo mouente quod sit immobile, non pronūciat absolute, sed tantum negat necesse esse moueri, cū aliquo modo possit & ipsum. Cū cælum itaq; sit continuum sublunaribus, non est absurdum quodammodo id moueri mouēdo, si verū est q̄ efficiat generationes singulares, præsertim cū lumen calorem & spiritum per omnia meabilem distribuatur, spargatque per totam naturam. Cum item non sit res incorporea & forma tantum, sicut ars medica, sed corpus naturale; agunt autem & patiuntur mutuo quæ materia conueniunt, specie dissident vt cœleste & terrestre vtrumq; corpus naturale; nihil dicitur absurdi attribuendo ei contactum corporalem, quem ponit etiam mundi cōtinuitas. Sed omisso Aristotele, quas sapientias nobis fundat Riolani mania attendamus. Cælum attingit nos contactu physico inquit. Places. Si verum est quod dicis, & physicus contactus est sensibilis, & materialis, necesse est vt nos tangat sensibilibus & materialiter præsertim cum sermo est de generationibus quæ tantum fiunt in singularibus. Si hæc sunt, cur negas substantia circa nos esse? Deinde qualitate in nos agere vis, non substantia. At inquam qualitas est inseparabilis. Aut in suo est subiecto nempe cœlesti, quod naturæ qualitatis cœlestis est consentaneum;

taneum; aut in alieno. Ad hoc peruenire non potest nisi ex suo per contactum; Et quidem non ipsa qualitas transit, sed alteratione fit similis, quæ sequitur aptitudinem materiæ, quæ si non est cœlestis, aut analogæ cœlesti, ille calor non amplius potest esse cœlestis. Vt tamen cœlestem ei materiam supponamus etiam in inferioribus Riolanus facit, qui eum per aerem beneficio & vectura luminis defererebat; facit & spiritus Aristotelis & Platonis. Non sic agit cœlum vt ars in medico; sed qualitate potente, sicut ignis calefacit aerem. Ea est forma in materia: Non in aliena & ea quæ patitur. Non enim esset contraria: Sed in sua. Aut negandum tibi est Riolanæ cœlum qualitate agere in mixta, aut etiam substantia quodammodo cœlum defluere ponendum. Perge.

Cœlum non agit *σωματικῶς*. At inquam calefacit aerem per affricum, aut attenuationem, quæ sunt potestates corporeæ, quæ non possunt fieri sine corpore. Cœlum corporaliter tangit summum ignem; cœlum primum rapit secundum; cœlum habet in materia formam: qualitas qua mixta efficere dicitur vtpater, nō potest esse sine materia & corpore. Ecce bellū physicū qui cœlo agenti contactū physicum tribuit sine corporea actione. Quomodo quæso agit si non *σωματικῶς*? *ἐνέργητικῶς* ait. Risum teneatis amici? *ἐνέργητικόν* est actiū. Agit ergo nō corporaliter, sed active, vbi logica ferula? vbi scutica physici? Si malis agit

κατ' ἐντελέχειαν, hoc est, secundum actum, vel perfectionem. Ita enim exponunt ἐντελέχειαν. Agat formaliter (ita n. volebat dicere maniacus, vt censor alias) at nihil prohibet, imo necesse est formam in materia habere. Quomodo enim illa forma exereret qualitatem seu instrumentum suum ad motum? Quomodo generationes mistorum posset procurare & absolvere? Rectius antiqui qui Iouem patrem in gremium terræ matris influere dixerunt; rectius Platonici, qui spiritus distribuunt; Rectius illi quoque qui per lumen attenuant & calefaciunt; rectius Aristoteles de natura seminum cœlesti & spiritu vniuersi. Belle Virgilius noster:

*Ignis est ollis vigor & cœlestis origo
Seminibus, &c.*

Adiicis: Sola quæ agunt σωματικῶς (alibi materialiter) repatiuntur agendo. Video te de vltimum tangente loqui velle, sed præ mania non posse apte. Dic quæso, est ne necesse vt repatiantur tangencia corporaliter? Si physicum axioma quod ante produxi verum est, necesse erit. Iam autē cœlum tangit corporaliter propter mundi continuitatem. Cœlum ergo ab eo quod tangit patitur, vt ab aere vel igni in quæ necesse est qualitatem illam primum descendere. Non enim est separabilis. Si attenuat lumine, etiam hoc tangit. Tam bonus es ex physica tua disputator vt aduersariis non opus sit aliunde arma petere. Percuteris enim tuis ipsius. Cœlum nō attingit nos substantia,

ais,

ais; sed qualitate. At inquam agit formaliter, & agit virtute substantiæ. Peripatus negat substantias substantiis contrarias esse. Itaque non fit actio secundum substantias illorū opinionone. Satis est si agentia qualitates habeant contrarias. Has necesse est in suis esse subiectis quorū est tactus. At nos non attingit cœlum substantia? Quidni? Aut per nos intelligis vnā portionē mundi mediū, aut totū medium, cū omnibus suis partibus. Illud puerile & ridiculum est. Si medium opponitur cœlo ambienti, & mundus nuspiam hiat, necesse est vt nos, id est, medium mundum qui elementaris dicitur, substantia attingat. Declaras modum tactus exemplo magnetis, & pœonia. At & hoc tibi aduersatur. Nam pœonia vis per spiritum diffunditur, quo consumto nihil operatur amplius. Idem fit in magnete. Necesse est ergo cœlum tangere corpore, & spiritum suum in omnia diffundere vt virtus in patiente possit efficax esse. Ante scribebas cœlum agere κατ' ἐντελέχειαν quod est secundum formam quæ est cœli substantia. Agit virtute spirituali per subiectum habituosum, si agit vt magnes & pœonia; agit etiā substantia, si forma. Sed quorū istæ nugæ? Conficiunt suū autorem. Chymicis nihil tale ne per somnium quidem est visum. Neque ego cum ineptissimam ruditatem Riolani contundo rationibus hoc ago vt monstrem à chymicis tale quid poni & agnoscī; Sed sequor vestigia mania, eamque con-

V 3 fundo

fundo suis placitis, & physica ea quam ipse amplectitur.

Stultum so-
mnium de
elementis ad
missionem
tangam ad
arcem The-
banam can-
tu amphio-
nis, conuolā-
tibus.

Dixeram in eodem argumento in generatio-
ne plantarum, animalium & analogorū ex se-
minario principio in quo erant potentia, pro-
dire pene omnia perfecta mixta, non autē cō-
stitui elementorū concursu, nempe quasi cœ-
lum cogeret elementa separata in vnum, mi-
sceret, & tandē nouum quid procrearet. Hoc
enunciatum fatuus ille Riolanus appellat ri-
diculum & omnib. principiis physice aduer-
sum. Apparet sc. istum stultum, quicquid cœco
errori maniacæ mentis occurrit, effutire; inte-
rim conclamantib. eiusdem farinae sociis; Eia
Riolane. Recte. Hinc tibi monumētum. Satis
probatū est oraculis Spir. Sancti, naturæ docu-
mentis, experientia omnium ætatum, consen-
suq; doctorū. quanquam elementa sint in mi-
stis, tamen non concurrisse iam separata, sed
feminio cuiusq; & nutritione pridem misto-
rum constituere corpus & conseruare. Hor-
deum fane nō nascitur sine hordeo, bos nō si-
ne boue, etiā si mille modis cœlū misceat ele-
menta, & semper incubat miscendis. Si hoc est
aduersum omnib. physice principiis, q. fit vt
toties ab Aristot. & aliis sit inculcatū? Qui fit vt
oracula diuina idem ponant? Videre hinc est
quales physici sint medici Parisienses; nempe
ad lyram asini, si sequuntur Riolani deliramē-
ta, & monumentum stultitiæ tanquam sui re-
liquias ponunt, cum præstaret memoriam eo-
rum cum ipsis sepultam esse.

CAP.

Quomodo generentur plantæ apud Parisienses, & quam habeant quintam essentiam lactuca eorum, iuxta maniam Riolani. *pag. 49. mania.*

MOuet quæstionem Arist. in 2. de gen. an. 1. quonâ pacto ex semine generetur planta aut animal. Certum quidem est ex materia aliqua gigni, quam nonnulla habeat secû primam acceptam ex fœmina, vt quæ forma oui aut vermiculi nascuntur: nonnulla diu ex fœmina capiunt vt ea quæ non modo foris, verû etiam intus forma animalium gignuntur: Sed q̄ efficientes sint causæ potissimum controuertitur. Aut enim principium insitum agit, aut extrinsecum. Si extrinsecum illud est quod semini motum concessit, nihil est absurdi genitorem etiam extra ponere. At is non amplius tangit. Efficiens vero tangere necesse est. Itaque soluit quæstionem philosophus dicendo primum illud tetigisse cum semini motum conferret, qui motus postea efficit. Omnia quæ aut natura, aut arte efficiuntur statuit ab eo fieri quod actu iam est ex eo quod est potentia tale; Et sementale esse, motumque habere, & principium tale, vt motu peracto pars existat eademque sit animata: Externas affectiones quidem à qualitatibus primis proficisci, sed rationem, qua iam caro, aut os est, non inde posse, sed à motu prodeunte ab eo quod genuit, quodque actu est id quod potentia materia ex qua gignitur. Hæc alibi quoq; repetuntur. Corpus crassum

misturæ ad elementa refertur, quæ quomodo olim compacta sint ex posteriore docetur; in ipso vero actu generationis ubi multa est materia generationis, & nutritionis, concursus quendam ex separatis locis, aut speciebus elementorum fieri nusquam scriptum extat. Schola Parisiensis figmentis suis superat deteriorum omnium, etiam Paracelsicorum veritatem.

Modus Parisiensis quo planta nasci dicuntur.

Attendite enim quæso ad modum generationis plantarum, quem ipsi per maniacum Riolanum docet: 1. *Semen in terra putret.* Hoc ne irrideas statim, quia teste Aristotele putredo & putridum est excrementum rei concoctæ; Item putredo est interitus simplex, non generatio; Et nihil gignitur putrescens, sed dum concoquitur, distinctione quadam vult cauere, ponens duplicem putredinem, vnam quæ ducit ad interitum; alteram, quæ ad procreationem similis, iuxta quam veteres dixerint aquam in vite putrescentem in vinum verti, quæ poetica, non physica est putredo. Itaque nihilominus explodi ut ista fatuitas, quia aliud est concoqui, perfici, generari; aliud putrescere: aliud dissolui putredine; aliud consistere & nasci. 2. *Semen putrescens à cælo & solo acquirit vim procreandi simile.* Argute & sapienter; Scilicet. Non intelligebat hanc sapientiam creator cum unicuique assignaret semen suum & fructum ut posset crescere & multiplicari virtute sua. Non intellexit Aristoteles qui motus causam ex parente, qui

qui iam habet actum & substantiam, talemque rationem motus semini contribuit, reperebat. *Vide 2. de Gen. an. 3. 1. Gen. an. 18. 3. Gen. an. 11. &c.* In æquiuocis quiddam tale proponebat, de quibus suo loco iam dictum est. Sed noster Riolanus proiicit semina & non ipse filium gignit ad sui imaginem, verum cœlum, & terra. Inest in semine omnium quod facit vt fecunda sint, idque in animalibus dicitur calor animalis, & spiritus naturaque ætheri analogos. Calor ille quæ calor est, calefacit tantum; at quæ regitur à principio ad substantiam, procreat simile motu eo cuius primordium dederat genitor, qui talem generat specie ortus talis. Ita genitura vocatur id quod à generante proueniens causa est quæ prima obtinet principatum generationis; Et semen ad totum facit suapte natura. Inest ei hæc vis, non à cœlo tanquam à Vulcanis Paracelsi emittitur. Si ergo vis procreandi simile in vniuocis inest seminibus per naturam eius cuius est semen, non à cœlo est petenda. Aliud delirium. 3. *Semen vi genitricis à cœlo & solo accepta de sinu terræ succum allicit naturæ suæ conuenientem. Putredine nimirum corruptis coexistentem succum. Neesse ergo habet alium querere.*

Non negamus nutritium inde peti, sed hoc fit dum res iam est. Nihil generat seipsum sed cum genitum iam est, nutrit seipsum & augefcit per nutritionem. Cum itaq; cōstitutum iam est principium plantæ, vt nutriatur

V 5 & cre-

& crescat, absoluanturque partes, terræ matris auxilium asciscendum est. Alioquin videmus interdum vegetari semina etiam extra terram. At irrigari necesse est & calefcere statim. Necesse, inquam, sed vt actuetur insitum principium, spiritusq; remissa cōpage possit operari. Non posset succus terræ & quicunq; externus in similitudinem determinatæ substantiæ cōcedere, si non p̄existeret assimilans, studiosi exerceant ingenia loco saluatoris *Iob. 12.* Nisi granū frumenti deiectum in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; Si vero mortuum fuerit multum fructum affert; & *1. Cor. 15.* Tu quod seminas non viuificatur, nisi mortuum fuerit; Et hoc quod seminas non corpus quod nascetur, seminas, sed nudū granum, vt tritici. Sed Deus illi dat corpus vt voluit, & vnicuique semen suum corpus. Hæc non possunt negari. Quidni ergo Riolanus recte generationem exposuerit? Sane non negamus eam materiam qua primum fiebat planta augescere succo ex terra attracto. Eum autem secundum quid corrumpi, & non simpliciter, apertum est: Imo potius semen corrumpitur; Definit enim semen tritici esse id quod erat. Ideo & mori dicitur. Aliud autem corpus induit, non quod putredine mistio prioris sit soluta, & denuo compacta per vim & calorem cæli, sed quod ex potentia ad formam determinatam mota sit materia quæ est mutatio non destructiua, sed perfectiua abiectis superfluis. Riolanus ait
femen

semen allicere de sinu terræ succum naturæ suæ familiarem. Hoc si computruit, quomodo potest fieri? Alliciens & assimilans debet actum habere. At actus seminis perit in generatione, succeditque actus plantæ. Verum pergendum est. 4. *Hic succus, inquit, non minus quam sanguis maternus est mistum corpus.*

Credo equidem. Si est corpus mistum, an non etiam mistum est id quod allicit? Si iam mistum, quorsum fabulæ illæ de concursu elementorum ad mitionem? Quid opus est cælo mistore? 5. Sed quorsum hæc omnia dicuntur? Nempe ut euertatur quinta chymicorum essentia. Num dato quod mistus sit succus ille, mistum etiam semen, mista planta; & omne mistum conficiatur elementorum congressu cælo agente quidem, sed nihil conferente nisi calorem, & vim genitricem non sui, sed plantæ cuius erat semen, similis: consequens esse videtur, quintam essentiam chymicorum aut nihil esse, aut succum illum quem coctione prima ex alimentis educit natura. Hæc cum insolubilia putet Riolanus, tanquam excandefactus erinaceus, aut histrix spinas conuictiorum, & spicula venenata fundit. Sed bona verba Riolanæ. Parce ætati tuæ. Nostua adamantina pauco spiritu hircini sanguinis & germanico aceto in calcem redigemus. Quia vero tua ratio deficit in hoc quod naturalem quintam essentiam voces eum tantum succū quē natura prima ex alimentis assumptū elaborat, obliuisceris vero insiti & primigeni

*Contra
quintam
essentiam.*

ex

ex semine; nos hunc addamus, & tuam rationem syllogismo tali proponamus:

Si materia seminum & plantarum primigenia, itemque nutritiua ex nulla alia re constat quam succo ex terra attracto quatuor elementorum mixtura constante, cœlumque nihil confert nisi calorem & vim procreatricem similis necesse est quintam essentiam veram nihil esse aliud quam rem elementarem.

Illud est: Hoc ergo; & ex consequente cœlestis substantia, vel quinta essentia ex cœli natura in mixtis est nulla.

Negamus assumptum. Ratio est quia corpus genituræ & nutrimenti non tantum quatuor elementa, potissimum autem aquam & terrā pridem mixta continet, verū etiam quintam essentiam, & spiritum humoremq; calidum analogum ætheri. Hæc natura assimilât sibi succum nutritiuum, & augetur simul. At vnde est quinta natura in loco terræ? Olim inquam cum Deus faceret mixtionēs, vna est comprehensa, & tum in matrice terra radicata, tum seminibus. De cœlo quæ sit veritas, ante dictum est copiose. Non quidem defluxibus in præsens indigent nascentia, quia fundamento altiore inest essentia nostra: veruntamen nihil dicitur impossibile, etiam si iam quoque confluere perhibeatur. Concludamus itaque & hunc locum contrario argumento:

Si Deus in principio creationis dedit unicuique corpus vt voluit, idque per semen naturali generatione iussit crescere & multiplicari; Corpus quoque illud

Iud compegit ex crassitie elementari foris sensibili, at inclusit ei cœlestem naturam ætheri analogam, chymicorum species à materia crassa separata est verissima essentia quinta.

Prius est.

Et posterius ergo.

Minor probatur ipsa separatione vetustissima alchymia; probatur & facultatibus, & effectu nobilitateque naturæ, & ratione qua idoneum fuit subiectum formæ totius plantæ, vel animalis.

C A P. XXIII.

Argumentum contra quintam essentiam aliud pag. 50. § 1. mania.

IN examine pag. 22. motus quo semen tendit ad simile secundum speciem eius à quo semen prodiit, negatur esse in confluxu elementorum; sed tribuitur semini tanquam principio generationis, cui obsequitur in sanguineorum procreatione sanguis nutritivus. In utrisque ponitur radix quintæ essentiæ. Riolanus opponit talem ratiunculam, quam syllogistice reponam.

Quorum principia sunt elementaria, nihil habentia ætheri præter calorem insidentem aërio spiritui, in illis nulla est quinta essentia.

Hominum principia sunt elementaria, &c. Ergo. Minor probatur seminis, & sanguinis natura. De calore insidente aërio spiritui additur, si hoc corpus ab effectis diuinum & cœleste vocetur, Riolanum non repugnare.

Nega-

*Stultitia
Riolani de
semine.*

*Calorem ge-
nitorem non
esse in elemē-
tari spiritus
aeria.*

Negatur minor. Falsum n. est quod semini & sanguis nihil habeant præter elemēta. Subest enim illud cœleste & diuinius elementis corpus quod Arist. vocat calorem, spiritum, & humorem primæum, seu ex illis constantem naturam. Nota hic quod de semine scribat Riolanus, id esse magis igneum & æereum sanguine. Non debet esse igneum generationis nostræ primordium, quia ignis nihil generat, neque vlla talis potestas est in semine vt loquitur Aristoteles. Spirituosum autem & aqueum cum parte terrea esse, calidumque & humidum, in quo vitam ponebat noster aduersarius, constat. Ita de menstruo delirat quod putat esse materiam primi nutrimenti & ex parte etiam constitutionis, de qua re alii. Ad calorem quod attinet corpus eum dici, si cum suo spiritu simul sumatur, consentimus; at eum spiritum, ærium esse pernegamus, & in hoc sequimur Aristotelem magis quam totam scholam Parisiorum medicam.

Omnis animæ virtus (inquit: ergo & procreatiua) siue potentia corpus aliud participare videtur idque magis diuinum quam ea quæ elementa appellantur. Ergo aer potentia genitricis subiectum esse non potest. Multo minus ignis. Terra vero & aqua quia materia sunt corporum, quæ gignuntur, & magis priuatio, quam forma, proprie subterni calori illi diuino & potentia nequeunt. Est & mirabile Riolanum calorem illum cœlestem qui

qui debet mistum producere ex mistis principijs, aërio spiritui, non qui aërius sit similitudine, sed substantia, adiungi, cum nequeat esse nisi in suo subiecto eoque tali ut conuasci possit. Hoc enim est fundamentum caloris infiri humido primigenio & radicali spiritui. Hoc calore conseruamur. Hoc operamur, &c. Eo ipso vigent plantæ. Est & analogus in mineralibus. In eius subiecto intrinseco facultates & virtutes resident primum & radicaliter. Non potest esse aer, vel aereum corpus id cui est insitus. Cæleste est, idque elementis ita illigatum ut seorsim ab illis in loco mistionis esse nequeat. Dato calore & spiritu cælesti, quintam essentiam dari necesse est. Verum enimvero Riolanus valde est inuidus. Non vult repugnare si spiritum illum aërium ex cælo calefactum appellem cæleste corpus. Putabam me inuenisse quintam essentiam apud Riolanum quoque. Sed spe tota excido. Ita enim argumentatur:

Quod non manet in generatis, non potest elici. Cæleste illud corpus, spiritus scilicet cum calore cælesti genitore, non manet in generatis. Ergo non potest elici, & ex consequente frustra faciunt quintas essentias chymici.

Mirum inquam si ratiunculæ plus valeant sensu ipso in sensibilibus. Nos ostendimus elicitam; & docemus radicem virtutum esse illam ipsam, idque non verbis, sed sensu & effectis. Frustra ergo nobis opponit aduersarios suos

suos Riolanus. Sed cur non manet in genitis principium illud procreatorium, seu calor primordialis qui & generat & conseruat genita, facitque vt possint & ipsa generare? Quia post ingenitam formam abit & disparet. Esset enim otiosus. At regit factum, & procreatricem procurat in hoc quoque. Negatur; quia dicitur animæ & formæ illas vices tribuisse. Verum in his nihil habet Riolanus firmi. Nam de eodem argumento litigant inter se peripatetici.

Nos cum melioris notæ philosophis dicimus nullum cœlo venire calorem; nullum aerem tanquam vehiculum eius esse in seminibus: qui spiritus inest, quique calor, enī a generante collatum esse. Eundem promouere insitum principium motus, vt non quasi cœli arte & Vulcanis conficiatur id quod nascitur, sed natura quæ in seminibus est cognata æthereo elemento. Hæc natura vitæ dux est. Hæc est insiti caloris fundamentum, & organum vitalis potentiae primum.

Anima & forma per se non operantur; sed vtuntur hoc ipso calore, qui agendo in materiam, aptam, in hac ipsa suam formam per modum alterationis multiplicauit. Attendebat ad formam tantum. Ergo recedit ea acquisita. Non est consequens naturam a parente acceptam recedere, aut si maneat, feriari. Plura enim sunt eius officia. Feriatur ea ratione qua mouebat primum ad formam;

formam; at non otatur qua fit instrumentū
formæ & principio huic suo motu ingeni-
to sese accommodat. Sane generationis &
conseruationis potentia sunt eiusdem natu-
ræ. Vnde fit vt assimilari genito nutrimen-
tum possit. Assimilatio quid aliud est quam
generationis continuatio vt conseruetur ge-
nitum, vel forma quanta augeatur? Illa est
natura cuius ope Taliacotius sarfit mutilata.
Illa est quæ carnes instaurat in vulneribus,
vulneribus, & alias partes quantum potest ad
vniionem reducit, si sint solutæ.

Eadem natura vetulis vltimos dentes, quos
genuinos vocant, perficit, & protrudit. In ge-
nere plantarum quotannis stolones, & noua
germina profert; Cum astaci chelas amise-
runt, eas instaurat, & omnino in multis suæ
præsentis luculenta edit testimonia. Si ergo
Chymicæ essentia nihil forent aliud quam
calor ille cœlestis, quē Riolanus fingit à cœlo
per aerem vehiculo luminis, aut vt stultior sit,
ipsius aeris tanquam proprii subiecti, descen-
dere, non deerat eis ad hanc demonstrandam
argumentum. Atqui longe est aliud quam
fictitiā illam qualitatem, pluribus est expo-
situm. Frustra ergo nobis opposuit nugamē-
ta sua ambitiosus ille scholæ Parisianæ decla-
mator. Adeo autem placent ei deliria ista ca-
loris fictitii, vt non queat sibi temperare et-
iam à pluribus & crebris de re eadem nugis.
pag. mania 53. calorem illum quotidie nouum
à cœlo petit, eique subiicit aerem vectorem,

X cum

*Hæc res in
tur pag. ma-
nia. 53.*

cum supra substrasset etiam lumen. Aere vectore quoquo versum sese insinuat inquit, &c. Est in istis nugis nonnihil argumenti, q̃ quale sit, videndum. Proximum erat chymicos non posse extrahere calorem cœlestem, quia non maneret in informato à se misto sed disparet; iam dat munere, & tamen quintam essentiam extorquere eis conatur syllogismus:

Si etiam si maneret calor è calo per aerem ductus in mistis post mortem, tamen nihil inesset nisi elementare: consequens est, quintam chymicorum essentiam esse nullam.

Prius est;

Et posterius ergo.

Minoris ratio est, quia calor ille quotidie novus affulget mundo, & aere vectore vitur. Quod novum indies est per se non potest extrahi; Sed aereum eius corpus tantum. Pusiones nostri rident primum Phantasma illud stolidum, & putidam cramben tam sèpe repositam. Deinde animi gratia saltem, non quod prebent commentum, sed ut eo ipso confundant argumentatorem, sic ratiocinantur:

Si manet calor cœlestis in mistis adeo ut in his quæ vixerunt etiam post mortem restet, necesse est ei permanentem naturam substerni eamque adeo cognatam & amicam ut eius consortio naturali appetitu gaudeat & coherere possit.

Sed manet iuxta datum Riolani.

Ergo.

Et

Ex conſequentē non aereum ſubiectum ſed naturæ cœleſti conſentaneum obtinebit calor, atque ita quintam naturam ſua præſentia chymicis monſtrabit. Maior neceſſaria eſt veritatis. Vnumquodq; enim gaudet familiarī & amico, ſeu determinato & proportionali ſubiecto. Non pōt quæuis forma vel actus in qualibet eſſe & manere materia, eſtque aer plane ineptus ad eiufmodi manſionem quæ etiam morte non diſturbetur. Sic cadit miſer ille argutator gladii ſui acie. Præterea ridiculum & anile plane eſt commentum caloris indies noui à cœlo venientis aere vehēte. Quid enim de illis dicemus ad quæ nullus ex vaſto illo aeris ſpatio peruenire poteſt ſpiritus, neque tamen ideo minus bene naſcūtur? Quotſum attinet opificem rerum naſcentium indies innouare? Qui motum incepit, is etiam perducit ad finem, non ſpecie ſed numero idem exiſtens. Fiunt enim generationes in ſingularibus. Si verum eſt quod calor informator per aerem indies allabatur, ſeu, vt peius loquitur, affulget, nouus, quomodo permanet uſque ad perfectionem, & tunc demum diſparet, vt prius affirmauerat Riolanus? Mirum vero ſi in aere aereſcit ita vt etiam ſi maneret, tamen chymicus nihil inueniret extrahendum niſi elementare, cur non per vaſtum ſpatium tot ſubinde mutationibus & alterationibus vel in momenta obnoxium, pereat. Quomodo quæſo illæſus, vehitur à ſuo aere per igneam regionem? Qui fit vt in me-

dia parte per tantum frigus meet ? Aer superior calet, medius friget, imus mirifice variat: Et calor ille naturam aeris sequens sua forma possit in intima quoq; terrarum & aquarum abyssos peruenire? Delirant Paracelsi moriones; sed magis Grilli Riolanæi. Quis enim non videt si adeo mutabilis & euanius est ut necesse sit quotidie nouum sufficere, eum non posse demitti cælo per turbas aeris sine interitu? Demittitur nouus. Qua ratione quæso? Materia, an forma, an toto? Nouum agens, an nō etiā noue possit agere? Sed interim apparet nōnihil argumenti contra quintam essentiam: Id ex pag. 53. *mania exsculptum*, hac producimus forma:

Si calor qui quotidie nouus cælo demittitur satis est potens ad introducendas formas & animandam materiam, non opus est ponere ullam substantiam cælestem permanentem quæ materiam elementarem informet, seu vim illi congenitam ad actum perducatur.

Illud est.

Hoc ergo; & ex consequente chymici cælestem essentiam in rebus inueniunt nullam.

Connexio roboratur argumento scholastico, quia entia sine necessitate non sunt multiplicanda; Et frustra fit per plura quod fieri potest per pauciora. Sed minor est falsa. Quomodo enim potest satis potens esse illud agens, quod in horas nouum adest, idque cum aere maxime mutabili? Non quoduis pati-

patitur à quouis. Qui calor certas res informat, eum necesse est vim habere determinatam, & morum ab initio ad finem posse perducere, ad quam rem minime aptum est corpus aeris vehens cœlo semper nouum calorē.

Obiicitur autem etiam Riolano vanitas argumenti sumti. Quasi enim chymici quintam naturam tantum quærent in viuentibus, hæc tantum producit. Sed inuertamus argumentum non serio sed ioco tantum, quia chymicorum essentia nullo tali figmento indiget: Si non sat potens est ille calor, imo plane ineptus ad vitam formamq; progenerādam, necesse est substantiam quandam permanentem è cœlo adducere (si tam inops est seminium rerum vt ex se promere nihil possit) & mista perficere. Prius est. Et posterius ergo. Probo minorem quia quod in momenta mutatur, fitque nouum essentia stabilis productor per se esse non potest. Deinde calor est forma quædam. Hæc, si in aere tanquam subiecto, recipitur, secundum modum recipientis recipitur, atque ita nihil erit aliud quod inde fit quam aer calefactus. At hic ad formas introducendas rebus mistis non est aptus. Elementa nihil generant Aristoteli. Informatrix natura diuinior est elementis. Si quid facit sua vi, aerem facit. Agentis enim naturalis finis est similitudo passi. Verum & hoc mitamus. Vt intelligant Parisiensis scholæ discipuli quicquid ex physica producunt axiomaticæ doctrinæ præceptores ad chymicam

veritatē euertendam, id pro chymicis contra ipsos militare, repetito fundamento Riolani sic colligamus:

*Item frustra
proculpet-
tur & foris
id quod rei
est insitum.
& cogna-
tum.*

*Qui entia multiplicat prater necessitatem
in Physicis, quique facit per plura quod fieri potest
per pauciora est temerarius.*

Riolanus entia &c.

*Ergo est temerarius, & ex consequente finem
sibi propositum non assequitur.*

Probo minorem quia generationes statas calore cœli per aerem vecto, & in momenta nouo conficit, & eo formas vitamque introducit quod minime est necessarium; quia cui-libet semini per se inest principium motus ad formam similem generanti; quod principium calore matricis actuatur, atque ita intus peragitur quod fatuus ille accersitis externis à cœlo fabris conflare studet. At Aristotelem citat testem? Falso citat. Longe aliter rem explicat Aristoteles, qui totus est chymicus in hoc negotio.

C A P. XXIV.

De priuatione Aristotelis.

Manla scribit pag 51. Libauium reprehendere priuationem Aristotelis, quam ut commendat, multa exornat laude Riolani, multa consumit verbis. At ergo non reprehendi Aristotelis priuationem quæ est argumentum logicum habitui & formæ opposi-

positum, verum stultitiam scholæ quæ eam
 vocat maleficum principium, quo honorario
 nomine maniacus nugator etiam afficit ma-
 teriam cuius affectio & comes indiuiduus di-
 citur esse potentia ad esse & non esse vbi pri-
 uatio. Non temere dictum est Philosophos
 esse hæreticorum patriarchas, si inter tria
 principia duo sunt malefica, & vnum benefi-
 cum, quo modo Manichæi opinati sunt duo
 esse principia rerum, bonum vnum, malum
 alterum. Sed quia non sine argumento irrisi
 Maleficum illud, quid est cur Riolanus id non
 attingat? More facit suo. Principium rei con-
 stituendæ, qua est principium, quod ad for-
 mam motum habet, in naturalibus quibus
 abest temeritas, quorumque finis continet
 τὸ εἶναι καλὸν, non potest esse maleficum. Bene-
 ficum est id quod generationes procurat, quæ
 sunt mutationes ex non ente ad ens. Melius
 est esse quam non esse, dicebat Aristoteles 2.
Gen. an. 1. Quod ad esse & viuere facit, præsta-
 bilioris est causæ, & sic beneficum. Quan-
 quam autem etiam corruptiones eueniant
 potentia destructiua seu priuatione, vnde po-
 terat malefica appellari: tamen à potiore de-
 buit dici. Ad Aristotelem quod attinet, cui
 tribuitur ista nominatio,prehendimus eū
 in 1. *phys.* 9. *tex.* 80. Sic scribentem: τὴν γὰρ ἐτέ-
 ραν παρῆιδε (is scilicet qui magnum & paruum
 ponit loco principiorum) πῶς εἴρησιν. ἡ μὲν γὰρ
 ὑπομένουσα (materia) συναίτια τῇ μορφῇ τῶν γινο-
 μένων ἐστὶν ὡς παρ μήτηρ. ἡ δὲ ἐτέρα (εἴρησας) μοι-

ἐκ τῆς ἐναντιώσεως πολλάκις ἂν φαντασθῇ τῇ
 πρὸς τὸ κακοποιῶν αὐτῆς ἐναντιάζοντι τὴν διάνοιαν,
 ὅδε ἔστι τὸ παράπαν. ὄντος γὰρ πινός θείου καὶ ἀγαθοῦ
 καὶ ἐφετῆ, τὸ μὲν ἐναντίον αὐτῷ φαμέν ἔστι. τὸ δὲ ὁπέ-
 φηκεν ἐπίσσει καὶ ὁρέγασθαι αὐτῷ κατὰ τὴν αὐτῷ
 φύσιν, &c. Materiam concausam formæ facit;
 priuationem formæ opponit. Formam confi-
 derat tanquam diuinum quid, bonum, & ap-
 petibile. Huic oppositam priuationem, quia
 contraria contrariorum consequentia sunt,
 necesse est esse quiddam ignobile, malum, &
 odio dignum. Itaque si quis ad maleficium hu-
 ius velit respicere mentemq; aduertere, ne ex-
 istere quidem omnino apparebit. Et sane pri-
 uatio per se est non ens, materia per accidens:
 Et sic principium constitutiuum rerum esse
 non potest. Imo *vt tex. 68.* non est necessari-
 um ponere tria principia, cum sufficiant duo,
 materia scilicet & forma quæ absentia & præ-
 sentia, potentia & actu facit mutationem.
 Priuatio vero æquiuocum est vt patet ex Me-
 taphysicis, cuius quicquid est ad arguendum
 affectum, totum est logicum. Verum enim-
 uero quandoquidem occasione huius dicun-
 tur fieri generationes, quæ sunt motus ad for-
 mam, vbi de his ipsis sermo est, non maleficis,
 sed beneficis est annumeranda. Aristoteles i-
 pse quoque non per se dicit maleficā esse pri-
 uationem, sed respectu quodam cum in ge-
 neratione naturali non possit esse causa mali
 per se, sed ex accidente tantum, quatenus
 necesse est abiectæ priori formæ succedere al-
 liam;

liam; quod dum fit, spoliare materiam forma dicitur & ex ente non ens facere; interim maximo beneficio afficiens materiam, cui ad nouam formam fit causa, sicut cum medicus formam vlceris tollit, & naturam exfuscitat ad sanationem itaque fit causa sanitatis, non est maleficus, sed beneficus dicendus. Maneat Aristotelicus phantastes Riolanus, si tam placeat τὸ κακοποιὸν σφεύσας. Si nihil est actu priuatio, sed tantum quædam affectio materiæ, qua intelligitur abire vel abesse forma, ne efficere quidem aliquid potest, cum omnis effectio sit à forma, nedum boni quid vel mali faciat. Scabiem istam & quisquilias scholasticas non oportebat reduci in arenam eam, in qua philosophari est rationibus, & non auctoritatibus agere, iudice Riolano.

CAP. XXV.

*De Stoica Riolani pugna, qua oppugnantur
spiritus Stoici.*

EX Platone, Aristotele, Stoicis videbantur peti posse, argumenta pro quinta essentia chymicorum. Ea repudiauerat censor, nominatim animam & spiritum Platonium reiciendo: Stoicorum vero ignem & spiritum calidum Aristotelico frigore confodiendo & terri culamento auctoritatis iniectione suffocando. Ego in examine non quidem indigere Platoniorum opinionibus chymicos scribebam;

X 5

ve-

veruntamen nec vsq; adeo absurdum esse influxum calidi spirituosi & luminis radiosi docebam: ab Aristotele vero magis pro Stoicorum spiritu quam contra eum disputari, 3. *de Gen. an.* 11, 2. *Gen. an.* 3. Riolano incumberebat suam sententiam reprehensionemque defendere. Sed mania eum plane diuersum abripit. Particulas legit quas arrodant: tota argumenta negligit, more desperatissimorum sophistarum. Sed audiamus tamen quid proferat. Tribuit primum mihi talē sermonem: *Aristoteles affirmat calorem celestem excipi spiritu qui est corpus.* Putidū hoc est mendaciū. Neq; n. ego id scripsi, neq; Aristoteles docuit. Equiuocā animalium & plantarum generationē duplici constituit calore: tēporis, & excrementorum in putredinibus cum quib. nascuntur animalia. Tēporis calorem, quem appellat ēēt solis (quem cum lumine mirifica illa attritione generat, dum aer stellarū latione atteritur, qā mot⁹ natura apt⁹ sit ignire, &c. vide 2. *de celo* tex. 42. 1. *meteor.* c. 3. & 4.) dicit cōtineri in aere ambiente, & ex mari aut terra cōcernere, cōcoquere, & constituere. Quod cōprehenditur excipi in spiritu animali & facere conceptum motumque imponere. Nihil aut aliud comprehendit docet quam calorem temporis, quem etiam animale & principium animale appellat & vult in vniuerso inesse, spiritu existente in humore, humore in terra. Neq; vero huic tribuit vniuersam vim informationis. Sed sicut calor animalū semē gignit intra ipsa: ita vult calorem

tem

temporis facere in humore conceptū quen-
dā, qui postea suæ naturæ motu absoluitur. De
calore vero excrementorū 2. *Gen. an.* 3. innuit
eū originem trahere ab animalib. & principiū
habere vitale, q̄ vbi in putredine cōprehendi-
tur p̄ concoctionē constituit animal. In Gene-
ratione vniuoca nullū ex cœlo neq; foris calo-
rē asciscit : sed eū in animalib. contineri dicit
vbi cōcoquendo faciat excrementū q̄ fit prin-
cipiū conceptus q̄ vocatur semen q̄ postea in
matrice calefactū eo motu p̄git ad substantiā,
cuius principiū acceperat à generante. Patet
ex dictis Phantasma Riolanæum ab Aristotele
lōge abesse; vanumq; esse defluxū ex cœlo per
lumen & aerē. Cum aut nihilominus idē Phi-
losophus seminib. ascribat diuiniorē quandā
naturā elementis, eamq; vocet calorē in spiri-
tu & humido primigenio; calorem autem nō
foris petat, sed inesse animalib. doceat, vnde
seminib. quoq; cōmunicatur, necesse est statui
aliq̄ cœlestē substantiam q̄ tum in animalib. &
plantis sit contenta, tū p̄ semina cōmunicetur
nascentib. vt sic tale fiat secundū substantiam
quale id q̄ generabat. Hoc est fundamentum
verum chymicorum quintæ essentia q̄ nugis
suis stolidissimis allatrat q̄dem Riolanus, sed
neutiq̄ pōt pessundare. Excipiatur ille calor,
inquit, spiritu: at non demittitur cœlitus cum
spiritu, sed cū lumine, descendit & ab aere cō-
rigno, vt p̄prio, & conueniēti subiecto excipi-
tur. Fingendū scil. est cœlū emittere lumen
calidū p̄ regionē ignis (q̄ decreto Aristotelis
ad.

aduersatur) vsque ad aerem, qui calorem illum tam amice & familiariter excipiat vt proprium subiectum solet suum adiunctum: si modo posset propter maleficum frigoris hostem, & potentiam illam in momenta mutabilem. Cum calor in aere sic exceptus est, dicendum ne momento quidem eundem manere posse: & ideo indigere vt subinde nouus deferatur. Hoc cum est fictum, in generationibus supponenda quædam materia est, quæ habeat spiritum animale: qui proculdubio est frigidus, quia calore alieno indiget: Est aerius quia aerem assumit: Ab aere necesse est eum etiam moueri: Et porro humorem, vt sic tandem filius sit similis patri, nempe aut cœlestis, aut aerius volaticusque, non autem generetur quicquam vi parentis naturalis, cui satis est humorem & corpus genituræ effundisse tanquam excrementum quoddam aere frigido plenum. Quorsum hæc ineptiæ? Vt dementiam scholæ arguant, conuincantq; Aristotelicos istos declamatores Aristotelis sententiam nunquam intellexisse, & deprauasse, non exposuisse. Frustra fit per alienum auxiliū quod propria potest virtute: Frustra à cœlo petitur quod rebus est insitum. Cum etiam prima origo caloris & luminis apud Aristotelem plane sit falsa, etiam Riolanus ex eo belle disputaret, tamen falso utitur fundamento. Quomodo enim quæso à cœlo producit calorem & lumen Philosophus? Pudendo attritum ad aerem. Pulchre ergo à cœlo
pe-

petimus caloris & luminis essentiam, & vim procreatricem rerum. Sed vbi manet defensio sententiæ contra Stoicos? In auram abiit.

Cæterum quoniam Aristoteles de spontanea generatione scribit calorem ambientis excipi spiritu animali, quæstio est vnde spiritus ille in humorem peruenerit. Calor iam est in aere, qui nihil aliud quam aer aliunde calefactus. Dicere huius aeris calidi partem comprehensam esse spiritum animale[m] impingit in vtramque generationem. Sol calefaciens aerem ex eo non facit animale[m] spiritum, nec tanti est comprehensio. Imo prius existere excipiens necesse est. Necesse est autem vt sit animalis potentia, cum nondum possit actu formam habere. Aut ex humore per resolutionem extitit is, aut per secretionem emergit. Humidi resolutio vaporem gignit qui iterum potentia est humor, nec dū animale principium habet. Nec potest calor aeris quocunque sit modo temperatus in quasi proprio subiecto aere spiritum animale[m] ex elementis gignere: multo minus ille aer comprehensus est spiritus animalis. Emergat per secretionem. Inerat ergo quodam altiore fundamento. Ipsa elementa ad concipiendam per se animale[m] potentiam & formam sunt inepta. Elementa enim nihil gignunt. Spiritus autem iste, quem calor temporis suscitatur ex materia, & ex humore cum ipso simul facit cōceptum qui porro suo mouetur motu ad formam iuxta modum comprehens-

prehensionis, habet vim vitalē seu animalem
 potentia, & ad animal quoq; vel plantā aspirat
 postq̃ comprehenso calore agitur materia,
 ipseq; impellitur. Necesse ergo est vt sit nobi-
 lior elementis. At nobilius elementis nihil est
 nisi forma & quinta natura. Chymici itaq; re-
 cte cum spiritum petunt ex cœlesti origine e-
 umq; cum humido & calido primigenio dicūt
 esse quintæ suæ essentia materiam, quā non
 necesse est subinde conferre cœlum, licet nec
 hoc negent, sed ab initio creaturæ omnia erāt
 ita digesta, commistaq; vt ex materia ad pro-
 creationes prodire posset. Riolanus contra
 Haruetū pag. 84. de spiritu hæc ponebat: Spi-
 ritus ille cui vt primo subiecto insidet facul-
 tas conformatrix, est res naturalis, profecta ab
 opifice naturali. At maniaco, vt videas deliriū,
 est peregrinus quidam ex aereque secretio in
 quam calor cœlestis per aerem & lumen con-
 tinenter nouus influat cœlo & generet. Lumē
 illud necesse est primum subiectū caloris es-
 se. Nā aer qui ponitur, nihil cognationis ha-
 bet cum cœlesti natura, & est secundarium re-
 cipiens. Alias deberet stellarū elemento con-
 finis esse. Itaq; & alienum & improprium sub-
 iectum. Lumē autem proprium. Hoc est qua-
 litas, aut substantia. Qualitas qualitati subie-
 ctum & vehiculum vt inde fiat actio in ma-
 teriam esse non potest. Substantia ergo est, &
 sic lumen non qua est actus perspicui vt per-
 spicuum, sed qua lux est. At hæc ignea aut cœ-
 lestis. Non illa. Hæc ergo. Quid restat,
 quam

quam vt triumpho concludamus hūc locum?

Qui ad absurda compulsus est, & coactus contra sua decreta quid fateri, cū constat esse victū.

Riolanus compulsus est ad absurda.

Ergo victus, & sic iure in triumpho potest circumferri.

Chymici vero victores in omnib. abscedunt, & antagonistas suos etiam propriis conficiūt armis. Hi ergo triumphatores iusti.

Nota. Chymici non possunt disputare ex aduersariorum principiis, Galeno, Aristotele, Hippocrate. Cur? Quia cum hi allegantur, aduersarii vel corrumpunt eorum sentētias, vel auctores repudiant. Quid ergo faciendum? Nihil audiendum ex Hippocrate, Galeno, Aristotele, sed tantum simpliciter sensu & experientia & ratione agendum quibus omnibus vincunt chymici.

Ex antichimicorum auctoribus non posse disputari.

C A P. XXVI.

De bulla Aristotelica, quæ dicitur fieri in corpore genitura & conceptu etiam æquiuoco.
ad pag. man. 54. exam. 23.

CVM Stoicorum spiritui opponeretur auctor Aristoteles, & hic potius idem videretur dicere quasi Stoici ex ipso sumsisset opinionem suam, locus producebatur ex 3. de Gen. an. 11. vbi scribitur calorem ex ambiente comprehendi, & in calescentibus humoribus corporeis fieri quasi bullam, quæ est conceptus & principium animalis æqui.

æquiuoce nascentis ad similitudinem generationis vniuocæ in qua calor animalis, seu in ipso animali contentus similiter operatur, & ex parte excrementi utilis semen gignit. Vocatur autem ille calor comprehensus, corpus. Itaque nequit esse sine spiritu. Quod si calor est in vniuerso, cuius subiectum spiritus, vnde corpus dicitur, spiritum quoque per vniuersum esse dispersum iuxta Stoicos consequitur. Verum omissis Stoicis eodem argumento potest Essentia chymicorum quinta, si quis velit (neque enim est necesse ut iam sæpe dictum: ad talem demonstrationem deuenire) concludi, Calor enim ille iudice Riolo est cœlestis qui per lumen & aerem à cœlo demittitur. Sed ab Aristotele corpus dicitur propter spiritum indiuisibile coniunctum. Si calor ex cœlo est, etiam spiritus, ut ita ab elementorum turba minus patiatur possitque eo integrior in omnia dispergi. Ille spiritus comprehenditur humore propter commistam terram concretile. Comprehensus operatur & in humorem agit. Actione efficitur bulla seminis æquiuoci seu conceptus, qui est animalis futuri principium. Dico ergo, quoniam necesse est hic fieri contractum corporeum, & mutuam actionem passionemque: item alteratum sequi naturam alterantis: & fieri passum simile agenti, qui est finis omnium naturaliter agentium, his de causis existere in illo seminio fundamentum quintæ essentiæ quam postea separant chymici. Insuper quia
cœlestis

cœlestis ille calor in suo spiritu hærens non posset agere in humores corporeos elementares si in eis nihil inueniret tum idem, tum contrarium, concludo debere aliquid analogi elemento stellarum subesse. Vnde porro sequitur duplici de causa quintam naturam in imo existere, nempe vna generationis per spiritum calidum à cœlo venientem, vt volunt, altera cognationis imorum cum summis, quæ de causa creator omnium etiam existere ex terra & mari iussit animalia, quæ duæ naturæ non sunt absque mistione, & cœli affinitate, quandoquidem in principio fuerunt vna, & postea suis locis digestæ singulæ adeo, vt pars aquarum etiam vltra cœlum summotæ sit vbi naturaliter esse non poterat si nihil cum cœlo haberet cognationis. Ea vero congenæ est aquis marinis iuxta veritatem oraculorum spiritus sancti omni Aristotelica auctoritate maioris. Quærebam ex censore, quo modo fieret istud, nempe quod scribit Aristoteles calore illo corporeo agente in humores & excitante bullam, &c. Ostendebam autem naturæ agentis cœlestis argui patientem materiam & colligendum tandem esse cœlesti analogam essentiam fieri debere iuxta principia Physica, alteratum sequitur, &c. Item omne agens naturale, &c. Riolani mania iubet me discere tyronibus nota, & explicat modum, quo modo ex albo ouorum per agitationem caloris effectiuam fiat bulla. Perquam inquæ ridicule. Non quæsiui de bullis excitandis; ne-

Y

que

que etiam non de semine vniuoco. Sciebam semen constare calore, spiritu, & spuma; vel potius, vt tu senex iam discere debes loqui, semen esse spumofum corpus à spiritu calente intermisto inflatum. Nihil huius gratia prolatum est. Contra te argumentum pro quinta essentia producebatur. Cur hoc præteris? Adhuc contra te argumentor: Si semen illud (æquiucum, vniuocum: nihil enim in presens refert) habet spiritum & calorem cœlestem in corpore spumido humido, quorum hoc patitur, ille agit: hoc necesse est iam mistum esse, & non primum confluxu elementari cōfingi: necesse est analogum esse corpori ei à quo patitur, idque te iudice à cœlo venit, omnino sequitur ex parte esse, ex parte fieri cœlestem in misto naturam. Tu negas esse; quasi semen illud in terram ceciderit (de animali loqueris, cum Aristoteles non de hoc, sed de æquiucoco conceptu ageret) priuetur suo spiritu, mox aquiescat, & resoluetur in substantiā elementarem. At inquam hoc nihil ad rem. Spiritus enim ille caloris ætherei nihilominus debet esse cœlestis; Et quod ais de aqua & substantia elementari ex corrupto semine exeunte, id te cogit fateri non fieri in generationibus mistorum concursum elementorum, sed pridem factum esse, cumque vltimi temporis generatio arguat naturam eius quæ fuit omnium prima in mundo creato, consequens est nullam omnino talem coitionem naturaliter factam esse, nec fieri debere. Omnia

monia enim commiscuerat Deus creando, & benedicendo simul naturam talem instituerat. Antequam esset natura, mistio erat per creationem peracta. In mistis instituta natura est. Hoc itaque vnum est quo constrictus teneris. Deinde turpissimo diuerticulo causam tuam perdis. Debuiisti respondere de eo, quod fit per generationem; At verba facis de corruptione seminis. Fortasse tam infans es, aut præcipitanter maniacus fuisti, vt non potueris pronunciare quod quæsiuisti? Ante decepit memoria? Agam Oedypum quendam, & de cogitationibus tuis diuinabo. Ita volebas argumentari:

In quo nihil est nisi elementare, ex eo non potest fieri natura cœlestis, seu essent. Quint.

In semine vniuoco (nedum æquiuoco) nihil est nisi elementare.

Ergo.

Minor probatur quia cum semen corrumpitur, spiritus in aerem euanesceat, humor in aquam & substantiam elementarem abit. Si ita sensisti, respondent nostri minorem esse falsam; & probationem eius fallere elencho à dicto secundum quid. Falsa est minor, quia tu ipse calorem cœlestem posuisti. Eum autem calorem qui in seminibus est, Aristoteles vocabat corpus idque diuinius elementis, utpote æthereum analogia. Necesse ergo est in semine, id quod nobilissimum est, & radix prima, fundamentumque generationis, cœlestem esse naturam, quam circumstat corpus

Y 2

ge-

genituræ elementare. Deinde præsyllogismus
 minoris male est census. Quæ enim tu vteris
 resolutione? neglecta & inerte, qualis fit te-
 mere inter tumultus elementares, aut inter
 sordes excrementitias. Quibus eam iudicas o-
 culis? Imperitis, plebeis, maniacis, stultis: non
 Philosophicis, non artificiosis. Quod tu aquã
 putas, id est corpus mixtum terra, aqua & spi-
 ritu. Ignis, qui secessit, fuerat spiritus cœle-
 stis. Mistura vero secessu partium non fuit
 sublata penitus. Neque enim quia tu vides a-
 refacto semine relinqui albam concretionẽ,
 ea erat terra mera. Ita nec aqua in vaporem
 mutata, syncerum fuit elementum. In vtriusq;
 vti & in toto essentia quinta oleosa, pinguis,
 spiritiosa, salsaque hæsit, quas partes in par-
 ua mole non conspexeris, nec ex tantilla por-
 tione secreueris. In copia vero accedente arte
 emergit. Sed & plebeio argumento persua-
 deri tibi potest talia inexistisse. Nam eadem
 sunt fundamenta nutritionis, quæ & genera-
 tionis, si materiam respicias. Quod nutritione
 accedit, simile fit illi quod prius erat, atque ita
 etiam augefcit. At cum partes auctæ resol-
 uuntur, inuenitur in eis præter sordes ele-
 mentares, triplex principium, oleosum, mer-
 curiale, & falsum terreum. Fuerunt ergo hæc
 quoque in seminis corpore quanquam paruis
 initiis. Idem docet modus generationis à si-
 mili: idem sanguis. Non oportet tantum vul-
 gariter disseccare, & anatomias locales, vti vo-
 cant, procurare; Essentiali quoque mistorum
 est

est studendum. Hæc enim fideliter monstrat quid in rebus lateat arcanorum.

Cæterum postquam in bullam incidit Riolanus, valde spumosa expuit, & hac occasione inuehitur in quintam essentiam, quam contemnit ita ut qui vitam nostram despiciendam suadent quia momentanea sit ut bulla. Aristotelem vocat meum Achillem, & ex eo cōtra me argumentum quærit. Par est ut argumentantem audiamus. Ut despiceremus (*inquit pag. 54. mania.*) Cœlestes tuas essentias, fugitiuosque tuos spiritus sperneremus, non potuisses melius, quam bullæ comparare.

Quod bullæ comparatur despiciendum est.

Essentia chymica comparantur bullæ.

Ergo, &c.

Lepidus est argumentator. Quin etiam ludimus par impar, ædificamus catas, plostello adiungimus mures, equitare in arundine longatentamus? Quando pones nuces? Stante maiore Riolanum cum suis scholasticis secure possumus contemnere; quia sunt homines, & homo bulla. Vbi vero essentias chymicas comparaui bullæ? Non pudet mentiri? Conuiuium fugitiuorum spirituum est fructus mania tuæ deploratissimæ. Notent autem studiosi, istos homines qui se pro collegio medico Parisiis gerunt, insigni vanitate suam dignitatem polluere. Quæ enim sæpe dicunt se probare, non improbare, non repudiare, ea iam contemnunt, idque pudenda bullæ instantia. Bulla est res momentanea & fugitiua.

*Parisiiani
medici modo
probant, mo-
do conte-
mnunt, mo-
do suspendunt
chymica.*

Y 3

Quintæ

Quintæ essentia sunt vt bullæ. Ergo momentaneæ & fugitiuæ. Sed nemo comparauit essentias bullæ; Generationem autem æquiuocam comprehenso calore spirituofo ambientis, quem Riolanus, tanquam nouus Prometheus, è cælo deducit, Aristoteles istis verbis declarauit: ἐμπειλαμβάνεται (calor ille quem corpus vocat) καὶ γίνεται θερμαινομένων τῶν σωματικῶν ὑγρῶν διὸν ἀφρῶδης πομφόλυξ. Non vocat simpliciter bullam; sed conceptū istum spiritu calido intus comprehenso sic intumescere vult, vt fiat quemadmodum in generationibus vniuoctis, quarum rationem præmiserat. Verum hæc non sunt magni momenti. Satis nota est virulentia & malitia censorum etiam bene dicta calumniantium. *pagin. 55.* tribuit mihi talem ratiocinationem.

Calor cœlestis ex humore bullam efficit essentia chymica analogam.

Bullæ est corpus spirituale & cœleste.

Ergo dare potest in elementari mundo essentia quadam cœlestis.

Larvam Riolanæam videtis, non Libauianum argumentum. Ratio autem ex Aristotelico textu supra collecta fuit, quam, tamen chymici non desiderant ex illo argumenta, tamen adeo solidam esse, præsertim Riolano calorem è cælo eliciente per lumen & aerem, vt à Patienſi collegio euerti non possit, res ipsa loquitur. Opponitur autem larvæ illi sophisina tale:

Bullæ

*Bulla fit ex humore, & soluitur in humorem.
Ergo non est cœlestis.*

Non quidem appellaueram bullam cœlestē, quasi quintam nostram essentiam esse arbitrater; At Riolano conuenit eam cœlestem dicere, quia calorem opificem cum lumine cœlesti deductum vocat & contendit natura originis suę esse cœlestem. Calor spirituosus, seu corpus Aristotelis calidum & spirituosum comprehenditur, & actione efficit quasi bullam. Efficiens principale est calor; pars materialis spiritus cœlestis. Non iniuste sibi vendicat cognomen à cœlo. Quod autem attrinet argumentum quod ille quæstioni sumit, stultitiæ Riolanum damnat. Plane enim nihil inde sequitur, nisi prius demonstratum fuerit illum humorem solum esse partem resolutionis; esse elementarem, esse simplicem, non constantem temperatura essentiæ quintę, & elementorum. Sed hæc nunquam probabit contra euidentiā demonstrationum nostrarum ullus scholasticorum Parisiensium, uti nec euertere poterit Aristotelis iudicium de diuiniore in conceptib. natura quam sunt elementa, argumento potestatum. Nihil iuuat effugium de natura effectis diuina, quasi Aristoteles propter effecta stellarum elemento analogum dixerit calorem. Patet enim eum locutum esse de corpore quod est spiritus & calor, quod non effectis diuinius elementorum viribus dixit, sed res comparauit ipsas. Effectum quoq; si diuinum est,

Y 4 ab

ab elementari causa non erit. Nequeunt enim elementa agendo excedere genus suæ naturæ. Diuinum diuine agit; Elementare elementariter. Si Riolanus ob effecta diuina calorem ex cœlo ipso deriuandum per lumen esse iudicauit, cur non interiorem essentiam cui forma insidet diuinorum operum per instrumentum suum calorem procuratrix? Quam abiecte vero, & leuiter de fundamento generationis nostræ loquatur, non pigeat attendere:

Futilis locutio Riolani de generatione per semen.

Bulla est excrementum (quamuis benignum) per se inefficax.

Essentiæ chymicorum sunt analogæ bullæ.

Essentiæ ergo chymicorum sunt excrementa per se inefficacia.

Aristoteles conceptum æquiucum intumescere agente in humores corporeos calore comprehenso fierique vt bullam spumofam, tradebat. Fiat sane similiter etiam in vniuocis. At nemo istum conceptum sic informatum vocauerit excrementum, nisi respicere uolet ad ortum materiæ in vniuocis, quam Aristoteles aliquando excretionem appellat propterea quod à sanguine decidatur & concoquendo transeat in semen. Aristotelis autem opinio non est vsque adeo sincera vt qui non agnouerit propria vasa seminis, nec statuerit semē facultate quadam singulari organorum spermaticorum fieri. Ideo de eo locutus est contemptius quam requirebat dignitas & ratio ortus naturalis. In æquiucis vero ne excrementum quidem appellauit: Sed materiā con-

conceptus docuit existere in terra & humore. Si quis in ludo triuiiali nostro bullam definiret excremento, acriter vapularet. Quid Riolo & scholasticis Parisiensibus cathedraliter docentibus debetur? Quatenus id probant, scutica. Si in bulla est calor, spiritus, spuma, ut dicit Riolo; Et calor ille cælo venit cum aere & lumine, quo iure excrementum appellatur? Verum non tantum excrementum dicitur, sed etiam per se inefficax. Hinc argumentor:

Quod totum per se est inefficax, partibus quibus constat efficax esse non potest.

Bulla seminea genitalis per se est inefficax.

Non ergo efficax partibus suis, quæ sunt humor primigenius, spiritus & calor. Vnde bella generatio.

Est autem stultum effatum. Nam si semen, cuius corpus est quasi bulla spumota, est id quod sua natura facit ad totum, & cuius motu fit simile procreanti, nec fit generatio accidentalis; sed semen per se natura, insitoque principio non externo agente, cõtendit ad formam generanti specie eandem, necesse plane est per se esse efficax. Hinc contrarium est consequens; Si semen & per se totum, & partibus suis est efficax, quintam essentiam seminio contentam & propagatam necesse est efficacem esse. Notabis autem stoliditatem hominis distribuentis bullam in spumam, quam vocat excrementum, quod prius erat bulla ipsa, spiritum & calorem. Vbi non immerito

Y . 5 in.

interroges quid sit spuma ista materialiter, & quid differat à bulla Aristotelis spumosa, seu aphrode. Stulti hominis, stultus sermo, qui animi character.

CAP. XXVII.

*De duplici spiritu Riolani fixo & volatico pag.
55. mania, pag. 23. 24 Exa-
minis.*

Riolanus censor negabat spiritum esse quantum essentiam, quia deberet esse vel naturalis, vel animalis, vel vitalis. At est nullus istorum. Nos irrissimus fatuitatem arguenti, & censorem talem adhuc censemus censu stultorum. Nam quinta essentia chymicorum spiritualis non est ex spiritibus istis organicis qui per meatus corporum animalium impetuose feruntur, & ab Hippocrate tertia pars membrorum appellantur. Sed elicitur essentia ex solidis quæ constât humido primigenio, calido innato & ipiritu insito, qui non totus apparet in forma aerea, volatica, sed maxima ex parte condensata, seu coagulata, vel fixa. Sulcipit enim utramque dispositionem. Quocirca per organicos istos spiritus nihil contra chymicorum essentiam quintam concludi potest. Riolanus maniacus etiam in suo furore agnoscit fatuitatem arguenti. Deserto ergo substituit commentum novum de duplici spiritu naturali, vno influente, altero fixo: Et tamen

tam ē fixo quoq; tribuit euanidam essentiam, *Riolanus cō-*
 vt videas quomodo secum luctetur falsitas dū *pulsus ad ab-*
 veritati manifestæ pertinaciter se opponit. Vt *sorda & se*
 dilucidius sit iudicium, proponatur forma *mutuo euer-*
 syllogismi qua luce lumen Parisiense est illu- *tentia com-*
 minandum ne Riolanæ manæ tenebris suf- *menta.*
 focetur.

Si genitor spiritus, qui maxime omnium spi-
rituum perhibetur cœlestis, est sua substantia ele-
mentaris, qualitate tantum & viribus cœle-
stis: Fixus non erit conditionis & naturæ me-
lioris.

Prius est. Et posterius ergo, & ex consequente
quinta essentia chymicorum spiritualis non est
cœlestis.

Declarantur primum termini. Genitor enim
 ille spiritus prius vocabatur influens. Vnde
 vero influit? Fit inquit partim ex vapore san-
 guinis, partim ex inspirato aere, vel aere & i-
 gni contemperatis. Hic fixo in subsidium ac-
 cedit. Nam alias evanesceret, & membrum
 periret lenta tabe. 2. Sunt aut tam fixus quam
 influens eiusdem naturæ. Nam vt reparet na-
 turam fixi, debet esse congener. Hæc est pro-
 batio maioris. Minor relinquitur improbā-
 da. Ecce vero tibi exemplum Philosophiæ
 in collegio medico Parisiensis scholæ, iudi-
 cio Riolani, omnium scholarum erudi-
 tissimæ, & ob id venerandæ, & admiran-
 dæ. Mira certe portentorum inaudito-
 rum congeries. Si spiritus ille fixus est essen-
 tia euanida, qua ratione potest esse fixus?

Fixum

Fixum non est volaticum. Quod si tale efficiendum est, magno opus est ingenio in arte, in natura validis agentibus, quæ necesse est id à propria natura deicere, & in contrarium statum perducere quomodo Peripatus dicit ex terra fieri aquam, aut ignem; ex aqua aerem. Quod si spiritus fixus in nobis tam est ventosus & dissipabilis, multo ventosior & inconstantior erit influens ille volaticus, fietque demum ut spiritus oēs ex Riolano exeant, ipsiusque corpus sit inutile ad quintam essentiam, neque immerito. Nullam enim habet, sed totus est conflatus ex aere influente & effluente; iuxta illud: Plenus rimarum: Hac atque illac perfluit. Quo vero agente effici potest, o Parisienses, ut ille influens volaticus ex aere & vapore figatur? Quis est ille in vobis fixator Vulcanus? Grande postulatum est, aerem elementarem commisceri vapori sanguinis, & sic concoqui in vasis naturalibus calore ut inde fiat spiritus fixus, cuius tamen fixitas est admodum leuicula. Sed maniacorum deliria conueniunt. Spiritualis essentia chymicorum, si de viuentibus loquendum est, radicalis est humor cum calore & spiritui unitus ut diuerse affectas raritate, densitate, colore, &c. partes possis ex eo elicere, totum separare nequeas. Sal respectu liquoris & olei dicitur quidem fixus; sed & ipse est spiritualis, utriusque conditionis particeps. Secundo dicitur spiritus genitor idem esse cum influente. Itaque etiam eadem erit utriusque materia;

nem-

nempe Genitor compositus ex aere & vapore sanguinis, vti influens. At Peripato genitor ille diuiniior est elementis, non efficacia tantum, sed essentia. Ades Riolane, & aerem mundi coniunge cum vapore sanguinis; concoque, digere & muta in varia protei miracula. Putasne eum acquisitum vim generandi, & alia, quæ requiruntur in natura viventium, munia obeundi? Credat Iudæus appella. Non ego. De fictitio tuo ex cælo calore supra narrabas quod subinde afflueret nouus, non solus, sed cum aere & lumine, tam in generatione, quam conseruatione generati. At tanta aeris inconstantia impossibile est semper manere eundem. Quicquid recipitur, secundum modum recipientis recipitur; & apud Aristotelem diuersus modus cõprehensionis diuersa procreat animalia. An non metuendum est ne tandem in porcum aut grillum abeas, quia fieri potest vt calor cum aere his debitus in te inuolet? Cum autem & fixus sit mutabilis, quæ ratio est assimilationis? Calor fixus debet dissimilem non fixum (appello sic spiritum calidum ex calore cœlesti aere, & vapore sanguinis, si non sit biliosus & halet potius quam vaporet) sibi assimilari, & constantem reddere. At non potest quia iudice Riolano est euandus? Imo cum aer fixationem migret in aliud elementum, necesse est illum fixum non esse aereum, sed aqueum aut terreum. Talis non facile euanesceat. Tertio qd opus est calorem à cælo petere si ex vapore
san-

sanguinis & aere cōponitur influens? 4. Quid tandem dicendum est, si non tantum ex aere & vapore, verum etiam ex igni est contemperatus? Ex duobus moderate calidis & tertio excessu tali quibus adde quartum cœli calorem quid fiet temperati? Sed si ignis & ignea, imo ne elementaris quidem facultas nullum generat animal, qua fiducia genitorem spiritum ex istis tribus misces? Nempe dictator est in sua cathedra Riolanus. Nos oportet credere, quia discentes sumus. An nullum elleborum est in Gallia quo illa mania possit sanari? En monumentum quod collegæ isti fatui suo stulto censori erexerunt. 5. Magnus timor incessit istos bonos viros, ne, si ex aere & sanguine & igni & cœlo assint spirituosæ illæ & calidæ copiæ, tabescant. Imo magnum est miraculum non pridem totos esse combustos tā calido nutrimento, aut saltem putrefactos. Nam cum calor in humore exuperat, putredo est comes. Tabem ex consumptione humidi radicalis, & ex consequēte calidi natiui existere dicunt dogmatici. Hęc schola dissipat spiritus, ex aere, vapore, igni, & calore cœlis fors & lumine compositos, ne chymici inuenire possint essentiam quintam. Callide sane. Ita se habent mirificæ illæ hypotheser. Iam ad argumentum respondeamus. Fatendum sane est si eiusdem fecis est spiritus volaticus, cuius fixus, quod vterque sit vappæ vicinior quam vino: Sed quod assumitur magna indiget fide.

Cir.

Circumspicere igitur schola debet, ut de eius veritate nobis caueat confictis aliquot ingeniosis mendaciis, aut aliquo auctore producto quem statim post operam præstitam releget ad coruos.

Nam schola vitatur magnis auctoribus, ut Germani ancillis. Quæ cum non placent, repudiantur; cum placent gratæ sunt. Quidam tamen canibus suis delectantur constantius. Cum Riolano placet Hippocrates, Galenus, Aristoteles: Sunt boni viri, & fidi testes: cum displicent, utendum ratione est & experientia, quæ tamen sensibus & iudicio Riolani sunt æstima-
manda.

Nos negamus minorem, atque insuper etiam pronūtiamus contradictione esse prægnantem. Quomodo enim spiritus ille genitor potest viribus & facultate cœlestis esse, substantia autem elementaris, cum ratio Aristotelis argumento virium cœlestium, spiritus illos calidos demonstret diuiniore esse elementis? Num Parisiis de ponte deiectus est sexagenarius? Nos potius triumphemus:

Stulta est doctrina quæ prodigiosis absurditatibus & deliramentis est tuenda.

Parisiarum medicorum contra Alchymie essentiam quintam istis est defendenda, ut patet per maniam Riolani.

Ergo stulta.

Con-

Contra Riolanum autem pro quinta essentia non pauca ex eodem sermone extrui possunt firmamenta. Si enim spiritus fixus in membris est cœlestis, id quod qualitate & viribus probatur: & chymicorum essentia quinta illum spiritum à fecibus crassis secretum continet, illum etiam substantia cœlestem esse necesse est. Ita in nutritione. Si quod potentia simile est nutrit, necesse est ætheream essentiam nutritiuam esse in mistis, quæ in substantiam cœlestem similarium possit concedere. Natura illa genitrix in feminibus non potest in momenta mutari quia nihil absoluitur subito. Vt autem duret vsque ad finem, simili est instauranda & augenda. Sic ergo nostra quinta essentia etiam amplificatur. Deinde talis erit spiritus fixus, qualis essentia ex membris extracta. At hanc impossibile est ex aere, & vapore sanguinis constare. Neque ergo ille. Minor patet proprietatibus specificis eorundem. Quod si constaret illis, possemus quodammodo essentias augere aere & vapore sanguineo. Insuper si spiritus ille genitor est naturalis, non potest ex cœlo vel aere vel igni peti, & subinde influere & euanescere rursus, quasi fundamentum illud vitæ nihil aliud esset quam deslagrans semper halitus. Ratio est quia corporis naturalis causa est natura eius speciei, cuius est corpus. Aeris vero influxiones sunt res non naturalis iuxta dogmaticos. Ex semine secundum naturam debet existere naturale vniuocum; Idem quoque vigore naturæ

turæ nutriri. Quod ex aere constat & igni & vapore sanguinis proprie nutriri non potest. Instabilis & euanida materia non admittit coctionem maxime cum attractus aer sepe sit impurus, & nobis aduerse affectus qualis est fodinarum in quibus operantur metallici. Neque per aliud assimilatur. At spiritus ille fixus, & primigenius est pars quædam essentialis & constitutiva membrorum quæ cæteris innata cum illis viuit, si quidem totum vitæ est particeps. Vallesius *lib. 2. controuers. c. 17.* Complantatum vita donat, eumque non ex aere gignit, sed in testiculis ex spiritu vitali factum albo humori immiscet, vt necesse sit non ita subito euanescere & aere instaurari. Verum istas lactucas relinquamus cathedris antichymicis, quæ videant quid de aurib. implantato sit sentiendum; num & hic adeo sit volaticus vt influente in momenta sit refarciendus, quanquam tironibus nostris non videatur opus esse aere cum abunde flatuum in cerebro consistat, qui illum implantatum sæpe exagitant, vt etiam tinniat. Si neges hos ex culina euaporantes nutrire minus verisimile est aerem externum id facere posse, præsertim in rubetis & aliis quæ solidis saxis inclusa viuunt, quo aer penetrare nequit. In aliis autem halitus & vapores indomiti etiam vitæ sunt aduersi, qualibus scatet aer scaptensularum, in quibus tamen ætatem pene consumunt fossiores. Omnino cum pisces plurimi nihil inspirent, & sub aquis au-

Z ras

ras captare nequeant, plurimæ bestia in aere impuro, & à vitæ principio alienissimo degant, homines quoque in horas mutabilem, & pluribus odoribus & spiritibus ineptis mistum experiantur, iure irridetur illud commentum nutritium. Iam perpendamus & reliqua. *Demus*, inquit mania, pag. 56. *essentiam spiritus fixi esse cœlestem. At non est efficax, nisi quia calidus. Morte autem refrigerescit. Quia mors est natiui caloris priuatio. Syllogismus:*

Quod extractum propriam virtutem perdit licet daretur esse cœlestem essentiam, tamen inefficax foret.

Essentia spiritus fixi extracta perdit propriam virtutem.

Ergo.

Minor probatur quia calorem perdit quo solo est efficax. Quod perdat, patet. Nam mors eum sustulit. Mors est priuatio caloris natiui.

Propositionem negant chymici primum. Ratio est, quia non si propriam perderet virtutem, nempe eam quam habuerat in corpore viuente, quâ viuit, foret inefficax. Nam quia formam sequuntur qualitates actiuae, extractum illud non destitueretur agenti potentia, quam haberet iuxta determinationem suæ naturæ specialem. Deinde de spiritu fixo fabulam Riolani explodunt quidem chymici, cum ipsorum essentia minime sit tale figmentum: Veruntamen si foret, (demus enim
pa

parumper esse, vt gratiam reponamus Riola-
no) non tamen perderet extractione ex mē-
bro vita defuncto virtutem propriam. Dupli-
cem enim vim habet: vnā vitæ administra-
tricem, quam tamen necesse est communib.
impelli & regi organis, quibus deficientibus
singularium actus non excitantur: alteram
propriam missionis. Ita est & de calore. Huius
vis organica qua vitæ præest, morte quidem
exolefcit, sed manet radicalis altera quam ex
generatione missioneque priuatim accepit;
quæ tunc maxime incipit esse sua, & suum a-
ctum exercere, cum sublata est forma com-
munis & vitæ actus quiescit. Nisi malicia &
furor in Riolano colluctarentur, putesne eū
tam amentia scribere potuisse, qui suis deco-
ctionibus, infusionibus, expressionibus, cō-
fidit etiam post mortem rerum se específicas
virtutes transferre in alienum subiectum pos-
se & pene post tertiam, quartamue corrupti-
onem integras seruare? Mors priuatio vitæ
est, & in his, quæ caloris beneficio vixerunt
sæpe euenit calore extincto; sæpe aliis de
caussis, quas tamen sequitur tandem et-
iam caloris istius dissipatio. Verum non a-
lium intelligi posse præter officialem ad mu-
nia vitæ peragenda comparatum, eo gra-
du, quo id præstare potest, non autem insitum
& implantatum disce ex Aristotele tuo Riola-
ne, qui non tollit calorem iunatum mor-
te animalis, aut plantæ, sed putredine,

Z 2 (i) aut

(i) Vide 4.
Mer. 1.
Putrefa-
tio est cor-
ruptio cali-
ditatis quæ
in vno quo-
que humi-
do proprie
& secundum
naturam
ineft ab alie-
na ambiētis
caliditate,
&c. Item a-
nimalia fi-
unt in iis,
quæ putref-
cunt, pro-
pterea
quod quæ
segregatur
caliditas,
naturalis
existens,
consistere
facit segre-
gata.

(i) aut corruptione violenta, quib. tamen dif-
sipatur potius cum spiritali, humidoque suo
subiecto (elicitur enim calore ambientis, vel
violento igni disturbatur; sæpe vero denuo
comprehensus consistit & bestias procreat)
quam corrumpitur ex toto, id quod chymici
demonstrant cum solutione facta humidum
insitum & spiritum in eo cum potestatibus
secernunt. Sed illa schola chymicos habuit
pro pueris sufflonibus qui nequeant tanta de-
liramenta deprehendere & redarguere. Ali-
oquin pudor prohibuisset stultitias istas in
publicum cum nomine & approbatione sua
emittere, & quasi re bene gesta amentiarum
suarum scriptori monumentum ponere. Per-
git ille in hunc modum fabulari: Fortassis
(inquit) vertitur in halitum, perditque cum
calore & energia nomen spiritus, veriusque
tum flatus aut halitus diceretur. Hæc quida-
liud sunt quam melancholici somnia, aut fe-
bricitantis deliria? Spiritum illum suum com-
posuit ex aere mundano & cælo calefacto (cu-
ius respectu ipse per se debet esse frigidus, &
ad omne opus vitale ineptus, imo necesse est
eum ad naturam sæpe redire, cum nullum
peregrinum & violentum possit esse diutur-
num neque rigente cælo calor tam fortis de-
fluere ut prohibeat insiti extinctionem in his
qui hyeme frigore aereo intereunt) & va-
pore sanguinis: necesse vero est illum aerem
aut halituosum, aut vapidum, quin ali-
quando nihil aliud quam vaporem vel halli-
tum

tum esse, quandoquidem is qui nos ambit est huiusmodi. Qui fit, vt post mortem demum desinat esse spiritus, & in halitum vel vaporem transmigret? Quid est spiritus, Riolane? Si calor & aerea natura spiritui dat rem & nomen, quid ni halitus & vapor sint spiritus quidam, & vicissim spiritus ille vapor? At spiritum esse permittis. Cum calorem, cuius merito in viuentibus erat vitalis, amiserit & tamen essentiae chymicae tibi videantur calidae valde esse, absente Prometheo concludis Vulcanum eis aspirasse feruorem, vt sic benignus calor sit mutatus vstulatore. At inquam si id fit post mortem rei, quid virium insitarum putatis retinere medicinas Riolanicas, quae vix viuæ in vsum veniunt? Quis genius eis restituit potentiam? Nimis patienter certe nugae istas stultissimas attendimus. Veruntamen reponendae fuerunt, vt appareat stultitia scholæ omnium scholarum eruditissimæ, confundanturque turpitudine causæ pessimæ medici isti fatui; chymica vero veritas triumphet, id quod iam quoque facit ad nugae istas deliras se demittere coacto
 Riolano.

**

*

Z ; CAP.

Num quinta essentia sit analogica cœlesti natura
ad pagin man. 56.

Exam. 24.

*Nota ex hac
disputatione
quod Riola-
nus cœco im-
petu ad cer-
tamen pro-
siluerit, aut
malicia sua
plus quam
rationi con-
sulta auscul-
tauerit. Ali-
as vidisset a-
lium sensum
vocis quinte
essentia esse
Physicum a-
lium chymi-
cum.*

NEgabat censor extracta chymica esse cœ-
lestia, quia sint elementaria. Respon-
sum est, esse elementaria secundum quid; Es-
se vero etiam cœlestia, secundum analogiam,
tum quod ab ortu mundi cœlestis naturæ ra-
dix & seminium sit insitum mixtis tum quod
extracta sint intima pars mixtorum in qua vir-
tutes delitescunt, quæ separata collataque
cum elementis mundanis, non possit dici e-
lementaris simpliciter. Appellatio vero a-
nalogiæ sumpta ex Aristotele est, qui naturam
caloris, spiritus & humidi primigenii in se-
minibus appellat elemento stellarum analo-
gam, utpote diuinioris elementis, quæ nul-
lum possunt animal gignere. Omnino cœle-
ste est duplex; simpliciter & secundum ana-
logiam. Nemo putet cum ex mixtis extrahi-
mus nobilissimam partem, in qua virtutes
sunt & potestates medicæ, nos simplicissi-
mum illud ætheris corpus velle videri, extra-
xisse. At cœleste secundum analogiam tam e-
videnter elicimus, ut omnibus viribus doce-
re possimus esse aliquid elementis præstâtius,
nobilius, superius, quod in ordine, corporum
mundanorum, quæ simplicem habent natu-
ram, oportebat esse cœlestem omnino sub-
stantiam; Veruntamen cum ista non sit sim-
plici-

pliciter, aut solitarie, sed affine tantum, neq;
extra missionem, cum sit essentia misti virtu-
osa, quid aliud dicendum erat, quam analo-
gon esse ætheri, seu cælo? Censor egerat de
hoc etiam contra Baucynetum qui scripserat
chymicā essentiam quintam non esse cœlestē
omnino, sed analogam cœlesti iuxta Ari-
stotelem. Opposuit ibi huiusmodi argu-
mentum:

Pag. 83. 63
84. 64. An-
tarueti.

*Si quinta essentia chymicorum esset cælo ana-
loga, ut spiritus genitor Aristotelis, deberet cum eo
conuenire.*

At non conuenit.

*Non ergo Quin. essen. est cælo analogica ut spiri-
tus genitor Aristotelis.*

Minor probatur quatuor prosyllogismis qui-
bus ille putat se demonstrare posse qd spiritus
chymici (ita vocat quintam essentiam) tantū
distentā genitore spiritu, quantū à cælo terra;
in quo et est argumentum. Nā ostenditur quā-
tam chymicorum essentiā esse terrenam, spi-
ritū Aristotelis autem cœlestē. 1. Prosyllogis-
mus: Spiritus genitor est res naturalis ab opi-
fice naturali profectus: Chymicus est artificia-
lis ab igni & magistro artis pfectus. 2. Spiritus
genitor calorē habet benignū & moderatum:
Contrariū chymic⁹. 3. Genitor generat & cō-
seruat: Chymicus vrit, destruit: Vt essentia v-
nionū, spiritus vitrioli, &c. 4. Genitor constat
naturali tēperie & forma; chymici corrūpunt
eā ut eliciāt spiritū vstulatorē; quo argumento

Z 4 tam

tam violente vtitur vt ad Diabolum referat inuentum quintæ essentia. Confutata vero ista deliramenta sunt ab Harueto, nec est discipulus chymicorum vllus qui non conuittatorem potius Diabolicum quam argumentatorem videat, & ex ista vesania iudicare possit. Notandum est fabulatorem istum stolidum de spiritu genitore nugari, cum Aristoteles non tantum eum qui in seminibus est spiritum cum calore & humido radicali, corpus elemento stellarum analogum appellet, sed corpus in genere cui primum insunt virtutes, cum ait: Omnis animæ siue virtus, siue potentia corpus aliud participare videtur, idque magis diuinum quam ea quæ elementa appellantur. Verum prout nobilitate ignobilitateue animæ inter se differunt, ita & naturam eius corporis differre. Huius originem trahit ex semine, in quo insit calor & spiritus in semine spumosoque corpore contentus cum natura, quæ est in spiritu eo, proportionem respondens non corruptibilibus elementis quæ nihil gignunt, sed elemento stellarum, quod est æther. Hanc naturam non tantum in seminibus esse oportet, & postea euanescere, vt Riolani mania delirat, sed deinceps etiam virtutes & potentias animæ cuilibet consentaneas exhibere & administrare. Deinde notandum & hoc, quod argumenta omnia in ipsum censorem possint conuerti. Demonstrari enim potest essentiam quintam chymicorum cœlestem esse, i. quia quod tantum

rum abest à terrenorum corporū natura quā-
tum cœlum à terra, id est cœleste, & non ter-
restre. Quinta essentia chymicorum tantum
abest; id quod dispositionib. potestatib. & ef-
fectu fit liquidissimum. Nulla terra, nec terre-
stre proprietates eas habet quas quinta essen-
tia, vel vini solius, ne de cæteris dicamus. 2. res
naturalis, ab opifice naturali, ad instar naturæ
illius Aristotelicæ omnium virtutum & potē-
tiarum administra, parata est analogos elemē-
to stellarum. Chymicorum essentia est res na-
turalis, &c. Ergo. Quod sit naturalis, docet im-
possibilitas artis quæ nullis sui virib. pōt liquo-
ri dare dispositiones & facultates cinamomi si
non prius eas dedit natura. Artis accessu non
fit deterior, sed nobilior ad vsum cuius gratia
petitur. 3. Quæ essentia ad generationē & con-
servationem rerum facit similiter ac natura
spiritualis Aristotelica operum animalium
causa, est analogos elemento stellarum. Chy-
micorum quinta facit ad generationē & con-
servationem, nimirum iuxta modū artis me-
dicæ quæ naturam in illis deficientem hoc in-
strumento iuuat, &c. Ergo. Crimen essentiæ
margaritarum, & spiritus vitrioli commune
est cum execrationibus solis feruentis, & ignis
multorumq; Galenicorum: cumq; à rabioso
hoste vtcunq; sit consutum, cōtemnitur. Pe-
ritus medicus agentia patientib. ita accōmo-
dat vt requirit ratio. 4. Quæ essentia cōstat ad-
huc forma & temperie ea quam medici vltus
causa à natura acceperat, ad instar spiritus cœ-
lestis

lestis Aristotelici, anagolos est elemento stellarum. Quinta chymicorum constat adhuc ea forma & temperie, &c. Ergo. Quæ vero de corruptione artis dicuntur, calumniosæ maliciæ & diabolicæ insanix sunt argumēta. Quæ secernuntur ex abdito rerum iuxta studium philosophorum sapientumq; chymicorū, non corrumpuntur, sed magis fiunt sui iuris, quo syncerius segregantur. Quando vero etiā prius propter sequentis nobilitatem abolēdum est, id generationis, nō corruptionis est opus; neq; tamē id inuita natura, quam constat hāc in se potentiam habere, vt sequentium mutationum formæ omnes sint determinatæ. Hæc possunt Antarueto isti, malo certe coruo, reponi. Ad examen nostrum quod attinet, mania Riolani est admodum viuax, & actiuosa. Primum affingit mihi contradictionem, quasi prius contenderim spiritus chymicos esse cœlestes ita vt purus æther inter astra, & non potius analogia Aristotelica, quam nūc agnoscam & ponam. Sed calumniam istam turpissimam à me depellit totum examen de quinta chymicorum essentia. Erubescere debuit saltem medicum collegium tam impura mendacia probando, si in Riolano nullus pudor. Deinde argumenta sua promit quibus putat se ostendere posse nec analogia essentias chymicas esse cœlestes. Mirum certe in illa academia, cuius læpe stupendæ eruditionis & grauitatis Philosophicæ vidimus volumina, procudi & pro seria verorum defensione spargi

Maniaca arma, quibus oppugnatur analogia cœlestis.

im-

impudentissimas chartas, mendacissimas nug-
gas, fœdissimæque τερετισματα, insaniam col-
legii medici, nō sapientiam, leuitatem scurri-
lem, non Philosophicam grauitatem com-
plectentia. Sed ista sunt fata rerum, vt in sa-
cris, ita Philosophicis pro eo quod veritatem
amplecti nolunt homines & sapere, mittit eis
Deus efficaces errores. Extracta & alia artifi-
cia chymica tantæ sunt præstantiæ, vt iure o-
ptimo comparari debeant nobilissimæ effica-
cissimæque in mundo naturæ, quandoquidē
nulla elementorum sublunarium virtute tale
quid vnquam prodiiſſe viſum eſt. At per Rio-
lanum & ſcholam Pariſienſem non ſinuntur
id eſſe quod ſunt, nec honorario ſuo titulo
frui. Audiantur tamen illa deliramenta po-
tius, quam argumenta maniographi dicta-
toris:

*Si chymicæ eſſentia ſpirituales cœleſti naturæ
eſſent analogæ, deberent eſſe moderate.*

At ſunt immoderate.

Non ergo ſunt analogæ cœleſti naturæ.

Maior probatur: quia ſpiritus ille natiuus, qui
elemento ſtellarum analogus dicitur, eſt mo-
deratus, & immoderatione tranſit in feбри-
lem: Vt cum Diarria febris fit incenſo ſpiri-
tu. Minor quoque probatur exemplo ſpiri-
tuum mineralium quorum calor eſt intenſiſ-
ſimus.

Maior ſane tranſeat vtcunq; Notandū vero
in eius ꝓbatione eſt ꝓ ille ſtultus ſenex mentē
& memoriā in lingua habeat ventofiſſima.

Non

Non ita pridem *pag. manie* 51. spiritum genitorem negabat manere in genitis, quia esset otiosus. Iam etiam febres incendit suo calore immoderato. Deinde si spiritus ille cœlesti analogus potentiam habet ad excessum sui caloris, quo omnino præternaturalis existimatur, neque tamen substantia sit alius, sed tantum gradu qualitatis alteratur, quid prohibet quin etiam cœleste corpus similiter patiatur? Euertitur hoc modo principium syllogisticum, ut contra dici possit; Non si chymicæ essentia cœlo sunt analogæ, necesse est eas esse moderatas. Notandum tertio quod τὸ moderatum esse non referatur semper ad tactum & iudicium nostrum; sed non raro etiam simpliciter ad naturam cuiuslibet misti. Itaq; & Euphorbium suum habet temperamētum, & cicuta, licet vtrunq; ad nos sit intemperatū, seu intemperiem habeat. Merito autem quis interrogaret istum meteorolescham quam pridem cœlo venisset, quandoquidem cœlestium naturarum temperamēta tam probe caller, medio mundo tamen plus excessuum in effectis experiente quam moderationis, id quod & astralogorum observationes concernunt. Iam ad minorem. Eam dicimus esse falsam. Pro syllogismus est sophisticus. Nā quorsum attinet ex infinitorum numero tantum vnum atque alterum minerale excerpere, quo ad nos intemperato, omnes essentia simpliciter dicantur excessu calida? Non negamus oleum Philosphorum, petroleum, oleum sulphuris,

ris, bituminis, Gagatæ, aquas causticas & similia esse respectu nostri caloris intemperata. At quia his medicina indiget, indigent etiam aliæ operæ, & natura ipsa talem eis in-seuit potentiam, necesse est chymicum obsequi. Interim autem tum ipse contempera-re qualitates potest, non inferiore solertia quam qua Galenici Euphorbium corrigunt, tum medicus in usu certo. Deinde plurima sunt chymica omnium ordinum intra excessum caloris: Sunt calida, humida, frigida. Sunt multa quasi *ἁπλοῖα* præsertim mineralia: non quod solliciti valde sint chymici de qualitatibus istis elementaribus, quas si possent, etiam plane tollerent; sed quod potestates innatas mistis conseruare & exaltare studeant, specificis magis intenti quam communibus. Insuper aliud est Quinta essentia chymica: aliud spiritus vitrioli, aliud magisterium perlarum & similia artificia quorum classes digestæ sunt in Achymia. De quinta essentia proprie dicta longe aliud iudicium est, quàm de reliquis speciebus licet quædam æquiuoce etiam dicantur essentiæ quintæ. Stolidus ille censor imperite confundit omnia. Verum hæc sunt manifesta. Vt pro nobis utamur argumento, sic ratiocinamur:

Si chymica essentia quas quintas vocant, tum genere materiæ subtilitate & spirituali nobilitate, tum specificis virtutibus sigillatim vi naturæ cuiusque, generali isti subiecto affixis sunt præstantiores omni elemento sublunari & mistis

mistis ex concursu prasente elementorum nascentibus (vt videmus in luto) necesse est eas aut atheri analogas esse, aut prater quinque corpora per se sextam quandam classẽ constituere.

Illud est.

Hoc ergo.

Atqui entia rerum non sunt sine necessitate multiplicanda. Restat vt cœlo sint analogæ. 2. Si vituperio dignum est medicamen quod ad nos est immoderatum, idque ideo negandum cœleste esse: Nec sol, nec mars, nec saturnus erunt res cœlestes: nihil cœleste erit in angelis, quos Deus facit flammã vrentem: nihil laudis erit in plurimis officinarum Pharmacis, & ne in Theriaca quidem, quam ignem expiatorium vocant. Atqui hæc omnia nihilominus sunt cœlestia & laudata sanitatis procurandæ, iuuandæque instrumenta. Nihil ergo prohibet immoderatus calor chymicorum quin sint cœlestia. Parum abest quin eo argumento Riolanus etiam Deum; qui est ignis consumens, cœlo tanquam nouus quidã Enceladus, aut Typhoeus, expellat. 3. Quæ medicina nihil diuinius habet elementis, parum comparata est ad hominum sanitatẽ iuuandam: quæ vero habet, omnibus humanis auxiliis est instructa. Ratio est quia vtrumque in homine iuuandum est, diuinum & humanum, & in morbis si quid deũ est, debet suo modo aliquod etiam esse in constitutione sana, & in medicinis. Atque Riolanæ medicina

cina nihil habet diuinius elementis. Nam & cœlestem naturam mistis adimit, & analogiã cum cœlo. Quam apta quæso est medicina? Contra vero se habet chymiatra, ob hoc ipsum vel sola vera medicina appellanda. Adime essentias chymicas in recessu mixtorum latitantes officinæ; cadaueribus elementaribus tota erit oppleta. Quicquid laudabile efficitur in Galenica praxi, id fit non vi elementorum, sed essentiarum in ipsis latitantium, quas cum natura ipsa mastigando, digerendoque separet vt fruatur alimentaria natura, iniquum est artem naturæ imitatricem facere? Sed prodeat etiam alterum manix documentum.

Ex elementaribus extracta natura ignea non potest esse cœlestis.

Essentia chymica sunt ex elementaribus extracta natura ignea.

Ergo.

Maior probatur auctoritate Libauii ex *Panacea* pag. 345. quo tanquam iudice Riolanus putat se causam obrinere posse. Sane quod Libauii auctoritatem attinet, tanti ea debet in eiusmodi disputationibus esse, quantum valet argumentorum firmitate. Non pudet ipsum veritatis causa etiam propria placita repudiare. Scit enim se hominem esse, & non omnitempore omnium expeditam cognitione habuisse. Paratus est cum sapientib. discere etiã si alterum pedem in sepulchro haberet.

Veruntamen testimonium istud plane nihil

hil prodest Riolano. Assyluanus Panaceam suam commendabat argumento ignis. Cuius? Qui omnes res consumit & naturaliter omnibus rebus aduersatur, vt ipse loquitur. Ad huius naturam perductam medicinam arbitrabatur omnia mala corporis accidentia consumete debere, ex sententia Spagyrorum illorum qui vetuerint vsurpari medicinam ante quam in ignem sit conuersa. Palam est istum nouatorem ad ignem Elementarem respicere, & non ad ignem illum cœlestem antiquorum. Iam constat chymicorum magisteriorum, quæ vocantur elementa ignem esse vnum. Hic ex elementaribus extractus, separatusque è misto, non potest esse res ætherea cum maneat in elementorum classe. Frustra itaq; Assyluanus de ignis cœlestis separatione verba faciebat, cum vltra elementum combustiuum non ascenderet. Nū autem mutauit hanc suam sententiam Libanius? Nullo modo. Constanter adhuc dicit elementare igneum non esse cœleste. Si Assyluanus de cœlesti natura voluisset narrare, longe alio modo debuisset Philosophari. Responsum ipsi est pro tractationis præsentis ratione. Riolanus aut dum Libanum opponit Libanio præ stulticia non videt quid garriat. Audit de igni elementari. Accipit de quinta essentia, quæ aliquando appellatur ignis cœlestis & æthereus. Vah callidum senem, & argutum disputatorem. Sed quando assumtum probabis, o imperitissime omnium?

Sunt.

Suntne essentia chymicorum quinta, natura ignea elementares? Tuo certe sensu non sunt nec omnes nec plæqueque, nisi forte quinta essentia nymphaea, rosa, violarum, & similium item sint ignea. Cum artifices tribuunt quinta naturæ vocabulum ignis & igneum, ad cœlestes ignes referunt suum sensum. Si non de quintis essentiis proprie sic dictis differunt, sed de magisteriis, & extractis aliis, aut modificate vtuntur vocabulo, vt cum igneum vocant quod calidum, spirituosum, penetrans, & formale est; aut elementum separatum intelligunt. Ita & medici dogmatici habent ignes suos, qui tamen minime sunt elementū ignis, aut feruor ille meteoricus, sed alii, vt calor in viuentibus, spiritus calidi, ignes potentiales, & varia mista prædominio calida sicca, &c. Ita nos aquas causticas, & ignes stygios paramus quorum vis longe superat ignem elementarem, adeo vt quia mista sunt essentia, atque ita etiam elementare quid participant, possint quodammodo etiam ignis elemento comparari, verum cum ex tota natura & effectu elementorum naturam excedente, sunt iudicandæ, cœlestium substantiarum classi tanto accedunt propius, quanto sunt elaboratiores, cuius generis sunt menstrua cœlestia quorum vsus est in magno magisterio, & omnia ea quæ exaltationibus, & digestionibus circularibus ad summam tenuitatem puritatemque sui generis sunt perducta. Cœlestia autem appellantur secundum analogiam. Nam

Aa genus

*De Cometis
caelestibus.*

genus mistorum non excedunt, vti nec summa perfecti magisterii arcanum quod est omnibus ceteris mensura quædam & exemplum. Ceterum cum in explicatione istius cælestis analogiæ versarer, succurrebant Cometæ quidam quos non tantum veterum nonnulli stellarum elemento inseruerunt, sed & recentes obseruationib. exactis in loco ætheris esseprehenderunt. Hinc hypothesi data Cometam esse consistentiam habituosam visyderum eximis extractam eleuatamque, sic argumentor:

Sol extrahit cælestem naturam ex mundi mediis corporibus, eamque eleuat in locum ætheris ubi consistit, & se pro st. illa gerit.

Chymicus est imitator operationum Solis per calorem & dispositiones artis.

Ergo & chymicus potest extrahere cælestem naturam ex rebus in alembici eamque eleuatam in caputellum & concretam colligere.

Satis autem est potentiam extractionis isto exemplo declarasse, vt pateat si non plane purum ætherem extrahit artifex, tamen aliquid analogum ab eo secerni. Esse autem essentiam Cometarum talium cælestem, locus arguit. In loco proprio corpus naturale suam perfectionem habet. Est n. tâquam forma. Quod in æthere constiterint multi Cometæ, astronomorum infallibilibus demonstrationibus sæpe numero est ostensum. Quid ad hæc Riolanus? Placent porro huic suæ Siliquæ. Cometas æthereos commetum Cardani vocat, quasi Carda-

Cardanus solus eos obseruasset. Deinde opponit Aristotelicorum placita. Sane si id satis est, multæ veritates succumbent. At id seruire est opinionibus, non philosophari. Tandem fuga se surripit bellus iste declamator. Proiicit enim clypeum, & dicit in eo non sitas esse Latii opes. At de opibus Latii nō erat respondendum quandoquidem de his nulla fuit questio. De Cometa ydereo quin dicis causam? Fugit anus ista turpiter, & quintam essentiam cœlo affixam relinquit. Cum itaque vasa & operationes artis chymicæ respondeant vasis & operationibus naturæ; Est enim in paruum ex amplo contractum ingenio ad exemplum Dei cuius imaginem gerit homo, opus: dicendum est chymicam essentiam cœlesti esse analogam.

CAPVT XXIX.

*De noua antispagyria medicorum Parisiensium
opposita Hermetica ad pag. Mania
§7. Exam. 24.*

EX pag. *Apolog. censoria* § 1. paralogismū excerptum: Si sol & natura non potest quintam essentiam ex mistis extrahere, nec poterit chymicus: disturbaueram affirmatione vtriusque. Nam & solem ignemq; naturalē extrahere & secernere certum est, & chymicū: hoc tantū interest, quod natura materialiter, impure & confuse extrahat sed chymic⁹ omnia dis-

As 2 ponat

ponat rogatq; consilio principisq; artis ratione & experientia constitutis. Volebat autē censor actū inesse debere id, quod segregatur & extrahitur. Hoc refutabam tum alibi prolatis philosophorum sententiis, tum hic breuiter negando. Mania corripit hoc iudicium & multis verbis docet cum ex potentia in actū aliquid producit, id non recte dici extrahi, sed mutatione potentiae in actum fieri vel effici. Prima nota stultitiae est contradicere consuetudini disciplinarum, & magistros velle docere quomodo in arte sua de operibus suis loqui debeant, ipse cum sis eius artis plane imperitus. Iuberet fatuum hunc tacere Apelles, ne à pueris colores terentibus irrideretur. Deinde Aristotelica philosophia saepe vtitur secretionis vocabulo de his quae ex potentia emergunt & actum adipiscuntur. Quid nī sic loquantur & chymici? Extrahuntur ex puteis montanis fossilia proprie. Imo populariter inquam. Artificum lingua à multitudinis sermone tantum deflectere solet, quantum ars ipsa. Quae insunt ea extrahimus, siue potentia insint, siue actū; Et est extrahere de potentia idem quod producere, cumque potentiam sequatur actus, efficitur simul ut vtrumque concurrat. Si operæ precium foret de locutionibus altercari, quam saepe exagitandi essent solæcismi Riolanæi? Chylum ait leui alteratione conuerti in sanguinem. Quis physicus aut medicus toleret istam verborum lepram? Non conuertitur aut transmutatur id quod leuiter

Apud Parisienses chylus in sanguinem tra-
hit leui alter-
atione.

leuiter alteratur, sed manet essentia idem, qualitatibus saltem innouatum. Eiusdem fecis est hoc: Panis non nisi per varias alterationes conuertri potest in sanguinem. Discemus in posterum medicos Parisienses cum venas pertundunt, non sanguinem emittere, sed panes alteratos ita ut sanguinem referant qualitatibus: Item: cum natura facit chylum ex pane, & ex chylo sanguinem proximam potentiam deducit ad actum: Si maus; facit ut materia actu talis reddatur, qualis poterat esse. Duo his verbis committit crimina. Primum est inconstantiae & lenitatis. Prius enim dixerat non nisi per varias alterationes ex remota potentia fieri ex pane sanguinem; at iam vix duae sunt alterationes, vna qua proxime panis fit chylus, altera qua, & quidem leui, fit sanguis ex chylo. Secundum crimen inscitiae est puerilis in physica. Nam cum actus ex potentia per transmutationem emergit, proprie loquendo non dicendum est: Facit ut materia actu talis reddatur qualis poterat esse: Hoc enim tribuit ei tantum alterationem: Sed ita: facit ut fit id quod poterat esse. Sic ineptit & haec locutio: effecisse de chylo sanguinem mutatione potentiae in actum; ubi dicendum erat ex chylo, & non mutatione potentiae in actum; Priuatio enim nunquam fit habitus; Sed ex potentia mutatur seu mouetur materia, &c. Haec reponimus Riolo pro reprehensione sua inepta, ut discat si chymici errassent dictione, & ob hoc castigandi forent, se longe plures

meritum esse plagas, easque tanto violentiores quo turpius est eum qui in physica ætatem contriuit, non posse loqui physice. Iam ad antispygyrian Parisiensem. Solent aliquando tabernæ tabernas alias contemnere, non quod eas falsi alicuius possint, aut velint convincere, sed ut eis succipiant bene negotiandi & res strenue augendi occasionē. Schola medica Parisiensis non dissimili studio videtur infectari chymicos, quorum officinam ut infrequentem faciat, aliam instruit, in qua mirificissimæ procuduntur species. Ita loquitur Riolanus: Nos coctione, & infusione lecernimus de mixtis TEMPERAMENTVM & qualitatem specificam, quia vtrumque actu inest.

Mira Spagyria Parisiensis.

Hæc est constructio illius nouæ officinæ. Constructio vero chymicæ his enunciat: Essentia vestra non sunt actu in mistis; Sed fiunt à vobis ex materia variis alterationibus præparata non aliter quam chylus ex pane, cor & iecur è sanguine. Propterea essentia auri, non possidet eam temperiem, & formam quâ aurum integrum possidebat. Hacten⁹ ista. Quid videtur vobis o emtores? An non fortiter euerla est chymicorum taberna? Sed paucis attendite:

Qui impossibilia pollicetur, non alio vos allicit, quam fallendi studio, aut ruditate quadam opinionēq, stultæ inscius circumscribit.

Medici Parisienses per Riolanum dictatorem illum

lum suum monumento publico (stultitiae) dignum impossibilia pollicentur. Ergo.

Probo minorem: Quia impossibile est de mixto secernere temperamentum & qualitatem specificam. Quod impossibile sit videtis. Nam forma misti, & qualitas specifica est inseparabilis. Aut manet mistum de quo (seruanda est locutio Riolani, quia stultum stulta decent) secernitur temperamentum; aut non manet. Si manet, non secernitur. Non enim potest esse mistum sine forma & crasi sua. Si interit, crasis interit. Hoc autem est corrumpere, & non secernere. Cauete vobis ab istis coquis si sapitis. Cum dicunt se vobis carnis formam & temperamentum in iusculis praebere, praebent umbram, pro vt sonat eorum locutio. Est & alia impossibilitas promissi. Nam coctione de misto separari crasin, fieri non potest. An ignoratis cum culinæ vestrae vobis coctas carnes exhibent, quod carnes sint id quod erant?

Concoctio est motus ex crudo in coctum per calorem. Hoc non est secretio craseos substantialis si intelligis elementarium qualitatum temperaturam, per motum alterationis non fit crasios secretio, sed mutatio huius in hanc. Tertia impossibilitas est, quod nec infusione id fieri possit, aut si possit, quia infusio est proprium opus chymicorum cuius rudimentum ad officinas vulgares peruenit, chymici id praestiterint vel Soli. Impossibilitatem doceo. Si crasis & specifica qualitas se-

cerneretur infusione, tantum fieret alteratio vel migratio formæ & qualitarum de subiecto in subiectum. Si alteratio est tantum, non est crasios & qualitatis secretio. Prius enim retinet suas diuitias, & vi harum in altero gignit tantum simile.

Migratio vero crasios & qualitarum per se est impossibilis. Innata enim est tam crasis quam qualitas specifica, nec potest transferri nisi simul translato proprio suo subiecto, & materia interiore. At hoc negat fieri Riolanus qui ne spiritum quidem ex antimonio transmitti in liquorem contendit, sed nescio quas irradiationes, & speculares similitudines cōminiscitur de quibus suo loco. Fugite ergo impostoriam illam tabernam, & salutem corporis vestri non credite rabulis eiusmodi mēdacibus. Ad chymiam vero adeste. Hæc veras essentias ad omnem medicinæ scopum feliciter vobis potest expedire. Hoc vt intelligatis rectius, attendite. Negat Riolanus essentias chymicas esse in mistis actu. De modo locutionis, quo nemo sanatur, non contendemus odiose? Tantum adire vos iubeo Mesuen qui aliquoties scribit opus magni magisterii philosophorum, seu sapientum esse, quæ sũnt in rebus occulta manifestare. Si chymicus arcanam vim ad sanandum in sua essentia quam extrahit, sistit vobis, perfunctus est suo munere. Deinde considerate & hoc. Cum ab synthiũ manducatis, videturne vobis in eo esse succus cum virtute actu an potentia? Sed fortasse satius

tius erit tantum exprimere herbam succulentam. Terite dentibus etiam cinamomum, caryophylla, colocynthidem, myrrham & huiusmodi. Vinum quoque gustate. Occurrunt ne vobis actus an potentia? Mouentur sane linguae vestrae gustu & tactu: Et mouentur iuxta modum quae in vno quolibet est naturae. Motus à forma & actu est. Est enim actus mobilis: isque determinatus à determinato. Hoc ubi satis experti estis, capite etiam essentias chymicas ex iisdem rebus extractas. Explorate similiter. Pronunciabitis eosdem esse actus, excepto, quod efficaciores sint, & puriores, subtilioresque, quales dispositiones accipit ab arte, cras in vero essentialem ex mera habet natura. Cui iam creditis, neganti inesse actus Riolano, an demonstrantibus chymicis?

Veruntamen, ut dixi, quia oleum cinamomi non videtur in cinamomo; occultabatur enim forma concretionis elementaris, ut & sal, & spiritus; non pugnamus cum Riolano de vocibus actus, & potentiae, modo constet chymicos non transcendere potentias naturales, sed elicere ex quolibet arte id cuius potentiam inseuerat natura.

Ex dictis extruimus hunc syllogismum:

*Est officina medica sanitatis causa aduenda est
que non facit fucum, sed rerum essentias nudas,
easque efficaces & ad vsum commodas ex latebris
impuritatum & sordium elementarium protra-
hat exhibet.*

*Hoc autem præstat ad miraculum vsq; chymica,
non autem antichymica Riolani. Ergo.*

Protestamur autem hoc in loco nos nullum
Dei donum vituperare, aut ab vsu salubri re-
mouere etiam vultu naturæ retento. Omnis
disputatio hæc de antispagyria Parisiensi ex
hypothesi medicorum istorum, qui debebant
sapientius de naturalib. statuere, profluit. Ali-
as quicquid præclari assequuntur officinæ co-
ctionibus, expressionibus, infusionibus, id to-
rum est operis spagyrici quod ex diuulsa con-
tinuitate externa interiorē materiam in qua
virtus, colligit, vnde & nomē spagyricę ex *σπᾶν*
ἔχειν, id quod calor quoq; facit separans
heterogenea, & congregans homogenea tam
in generationibus, quam corruptionibus. Il-
lud saltem interest, vti sæpe dictum, quod chy-
mici accuratius operentur, & plurib. exaltatio-
num & separationū, coniunctionumq; modis
essentias suas quam studiosissime elaborent.

Nunc de altero enunciato Riolani. Essentię
vestræ fiunt (*inquit*) à vobis ex materia variis
alterationib. præparata. Confitetur de chymi-
cis q̄ faciant essentias præparando materiam.
Bene. Quo genere motus? Alteratione. At q̄
alteratur, non destruitur. Qui fit ergo vt in *A-
pologia, Excursu, Antarueto, Antiturqueto, & aliis*
libellis tam atrociter accusentur chymici, quasi
temperamentum, formas, vires naturæ cor-
rumpant, inuento diabolico in contumeliam
Dei & naturæ? Aut calumnia mendacioque
horribili chymicos lædit, aut hic loquitur hæ-
retice

*Mania Rio-
lani Riola-
num confu-
gat.*

l. de ortu c. 2

retice ad sententiam eorum qui generationes per alterationes conficiebant: aut utrobique delirat quod est verisimilius. Et quomodo potest sapere maniacus? Sed faciant tamen essentias sua arte chymici. Sic argumentamur:

Quæ ars non secernit à natura procreatas essentias mirificarum virtutum, saporum, odorum, astralium proprietatum, &c. Sed ipsa suis operationibus facit, eam necesse est longis passibus post se relinquere naturam, & plane diuina potentia instructam esse, cum diuina & admiranda efficiat.

Chymia non secernit, &c. ut inquit Riolanus non parue autoritatis medicus, sed tanta, ut tota medicorum Parisiensium schola ab ea dependeat, & videatur nihil nisi Riolanus esse. Ergo.

Iam autem quis non malit artis diuinæ & admirandæ opera diuina & mirabilia, quam infulas officinarum, fastidiosasque offas? Sed modestius de suo studio sentiunt chymici, totumque id quod diuinum habent Deo & naturæ ascribunt, cum etiam si qua facultate artificiosa pollent, tum à Deo acceperint, tum ex naturæ exemplis hauserint. Fataliter euenit ut dum chymiam in fauillam & nihilum vertere conantur homines improbi, plus quam debita laude eam afficiant. Declarat autem Riolanus facultatem efficientem chymicorum exemplo chyli ex pane facti; & iecoris, cordisque ex sanguine. Accipimus declarationem.

Qui sic efficit ut natura sanguinem ex chylo, cor & epas ex sanguine, perfectiue efficit & ex proxima potentia

potentia materiam ad formam seu actum & perfectionem perducit, sitque præclarus naturæ imitator.

Chymici sic efficiunt essentias suas, teste Riolano. Ergo.

Et per consequens perfectores sunt rerum quibus cum forma dant potestates específicas & formales; cumque perfectio ad imperfectionem se habeat ut ad priuationem formæ; quid ni dicatur formarum effectores & essentia effectæ species formæque, tantum abest ut sint crasium, & virtutum destructores?

Apparet hoc maxime, exemplo magni magisterii quo fit tinctura physicorum, & quintarum essentiarum, cæterarumque astralium quæ occultas & específicas habent potestates. Sed cum in nullo modum seruare possit imperitia, & impudentia, euenit ut Riolanus etiam hic plus nimio tribuat chymicis. Neque enim semper generant ex potentia; Sed sæpius generatum iam à natura tantum segregant à sordibus elementaribus, & dotibus accidentalibus exornant, quemadmodum faciunt etiam in magisteriis. Utuntur alterationibus, augmentationibus, separationibus, coniunctionibus & aliis. Hinc vulgo dicitur, segregare eos purum ab impuro; Et hieroglyphice perhibentur ex monade facere triadem, & quaternarium, triademque reuocare ad monadem; quod est ex circulo quadratum & triangulum, rursusque hinc circulum efficere. Placebit opinor parabolicis philosophis cor & iecur

& iecur Riolani. Nam illæ res sunt planetæ magici, qui cum cœlestem habeant naturam, molliter concludent verum esse quod chymicæ quinta & astralis essentia sit cœlestis. Vt natura cor naturale facit ex sanguine; ita chymici cor magicum ex auro & similibus: Ita epar ex epaticis, vt eupatorio, epatica, asaro, endiuia, rhabarbaro, quod etiam vulgo vitam epatis appellant: vnde postea fiet, quia istis sanatur epar ægrotans, recte dicatur similia aut eadem curari similibus vel iisdem. Verum pergamus.

Chymicos facere ex matèria essentias, non extrahere probat exemplo speciali auri, cuius *De essentia auri.* essentiam negat eam temperiem & formam possidere quam aurum integrum. Ergone fecerunt illam temperiem arte? Aut actu ea inerat, aut potentia naturæ. Vtroque modo nō fecerunt ipsi, sed quod natura vel in manifesto, vel occulto habuit eduxerunt, quod consonat verbo extrahendi. Ens medicum nobilissimum arctissimis naturæ claustris coercitū manifestarunt, internam naturam in propatulum elicientes, & vt loquuntur naturæ interiora vertentes foras. An non præclarum opus præstiterunt? Id num tu putes comparandum esse cum transmutatione sanguinis in cor, in te situm est. Chymici id non curant. Veruntamen ne in incerto vagareris, dicendum tibi erat de quanam auri essentia loquereris, vt possemus tibi respondere discretim. Tibi perinde est magisterium, essentia & cætera

tera chymica de quib. tamen in singulari discrepanter est indicandū. Fiunt nostra arte auripulueres, & calces ingeniosæ, in quib. etiā extern⁹ auri vultus pmanere potest. In auro perabili magistrali idē animaduertitur, vti & in tinctura. Et licet aliquando puniceo aut rubro permutetur, non tamen necesse est essentiam esse mutatā. Nā etiam in naturæ mineris, & officinis aurificū facile mutat calorem, vt aliquādo etiam nigrū, vel albū, vel ruffum, &c. sit aurum. Sed & si mutata sit, quia ex potentia naturæ producta in materia metalli optimi est forma, consentaneè naturæ factum est. Est autem apud chymicos etiam alia responsio, ne putes eos vsq; adeo inopes & simplices esse. Dicis auri integri formam & temperiem esse mutatam, cū chymici ex eo faciunt essentiam. Respondemus in auro esse formam & actum vnum interiore, alium exteriorem. Hic mūdānis negotiis & ornamentis magis inseruit quam medicinæ. Ille vero mirifice & pene solus requiritur ad bene medendum. Non si externum splendorem vultus sustulerunt chymici, formam & temperiem totam sustulerūt, cum interiorem maxime quæsitam produxerint. Sic agit natura quoq; in nutritione & generatione, ne putes chymicos naturæ argumēto carere. Est hic prolepsis, quasi sic argumentarer:

Non accusanda est mutatio in melius cum ex integro auro sit essentia, mutatio fit in melius.

Hoc ergo non accusandum.

Negas

Negas minorem argumento, quia in deterius prolapsa sit mutatio, vi ignis conciliante auro calorem & vim longe vehementiorem. Deinde naturam ais omni excessu offendi gaudentem sola mediocritate. Eiusmodi elumbes & friuolas nugas obiicis chymicis, & monumētū in publico mereris? Infelicitatis nimirū & vesaniæ tuæ. Respondent chymicorū sufflones, te imperitissimè de auri essentia garrere. Est aliquis modus eam parandi per aquas quasdam pprias, quas nō ob qualitates sed effecta ignes vocant stygios. Sed nullus ignis etiam vehemētissimus, qualis certe adhibetur in auri excoctionib. & examinib. etiam sulphure, antimonio & aliis mordacissimis acerrimisq; medicaminib. accedent b. potest aurum suo vultu & temperamento externo exuere, tantum abest vt calor inde efficiatur violentior. Illæ vero aquæ nostræ etiam frigidè adhibitæ seras compagemque auri recludunt & dissoluunt: cuius rudimentum cernimus in officinis aurificum vulgarium qui argento viuo in pultem redigunt satis arctam concretionem auri. Longe aliis opus est instrumentis vt aurum fiat essentialiale quam tuo igni. Non est itaq; vt rudibus de vi ignis fabulam narres.

Si ne sauisimis quidem ardentissimarum fornacum ignibus aurum potest excedentem calorem acquirere, multo minus acquirit ignibus chymicorum longe modestioribus.

Sed illis non potest, teste experientia. Multo minus ergo his poterit.

Quo-

Quocirca vanum est argumentum tuum de vîgnium. Id tamen tibi confitemur, quod nostra arte per instrumenta naturalia aurum longe fiat actuosius quam erat in integritate tua. Imo dicimus aurum quadam arte in calcem redactum etiam fulminis vim acquirere. Attanto est ad medicandum efficacius, modo perite vsurpetur. Est magisterium, non essentia: idque sine tuo igni factum. Altera ratio de excessu quo offendatur natura, supra est depulsa. Est excessus ad nos; Est simplex. Nostrea essentia cum ex abdito producta est adeo non auersatur excessum ignis, vt tanquã salamandra fixa, amice in eo acquiescat; imo aurum metallicorum ignibus etiam efficitur purius & nobilius. Sicut ignis igni gaudet, ita aurum videtur eo delectari, tanquam naturalis quidam esset ignis. Vnumquodque quiescit in sua forma. Chymici interiorem formã auri in manifestum prodixerunt. Quid nî quiescat & in hac? Et id docet etiam experientia. Si mediocre est id in quo quiescit mistum, & conseruatur, forma essentiæ chymicæ & temperies erit mediocris. Itaque contra te sic concludo:

Quicquid conseruatur, sola mediocritate conseruatur.

Auri essentia chymica conseruatur. Ergo.

Ex consequente essentia chymica auri suam habet temperiem, & mediocritatem, nullum verum excessum, nisi cum delirat Riolanus male medendo.

Quæ

*Si mediocre
est id quod
vnicuiq; est
secundum
naturam, et-
iam excessus
ignis igni
sunt medio-
cres.*

Quæ de Quercetano melius medente per
ordinaria tua quam per sua chymica scribis, *Quercetani
medicatio-
nes vide pag.
183. tetradis.*
non consentiunt scriptis eius, quæ edidit lon-
ge tuis præstantiora; imo nec famæ publicæ.
Legistine Renealmum? Quid sibi volunt tam
copiosæ de vobis querelæ, tam plebis, quam
magnatum? Fieri tamen potest ut alicubi poti-
us vulgaria valeant aut etiam adhiberi possint
quam chymica. Sed tuum testimonium ideo
suspectum est, quia tam sæpe malitiosus, calu-
mniosus & mendax es ut nullus bonus ne iu-
ranti quidem possit credere. Et quis credat
hosti tam proclui in vituperia aliorum?

C A P. XXX.

De Manna miraculosa Israelitarum.

CVM de vi solis extractoria agendum esset
occorrebat Manna Israelitarum, eibus il-
le angelicus, de quo scriptum est *Psal. 77. v. 23.
& seq.* Mandavit nubibus desuper, & ianuas
cœli aperuit, & pluit illis Manna ad mandu-
candum & panem cœli dedit eis. Panem an-
gelorum manducauit homo. *Ex. 16. 13.* Manè
quoque ros iacuit per circuitum castrorum:
Et ascendit ros & ecce apparuit in solitudine
minutum quiddam rotundum & paruum in
similitudine pruinæ super terram, *ver. 20.* Di-
miserunt quidam ex eo usq; mane, & scatere
cepit vermibus, atq; conputruit; *ver. 21.* cum
incaluisset sol liquefiebat. *Num. 11. 7.* Erat
Man quasi semen Coriandri, colore Bdeli (v-

Bb nionum)

nionum) circumibatque populus & colligens illud, frangebat mola, siue terebat in mortario coquens in olla, & faciens ex eo torrulas saporis quasi panis oleati (similæ mellitæ) cumq; descenderet noctu super castra ros, descende-
bat pariter & Man. Sap. 16. v. 20. Angelorū esca-
nutristi populum tuum, & paratum panem de
cœlo præstitisti illis sine labore omne delecta-
mentum in se habentem & omnis saporis
suauitatem. Ioh. 16. panem de cœlo dedit eis
manducare, &c. Quid si diceremus, inquam,
Hoc Manna à Deo miraculose in natura ef-
fectum, non fuisse aliud quam Deo singulari-
ter procurante extractam à Sole quintam es-
sentiam, quæ dispositione diuina in aere ex
materia extracta, fuerit certo modo formata,
viribusque instructa? Nemo poterit nega-
re Deum ad hanc vsum naturæ, quanquam
singulariter gubernata, & miraculose directæ,
&c. Hinc argumentum foret: Sol potest extra-
here essentiam ex mistis; Ergo & chymicus v-
sus Sole vel simili calore aut instrumento po-
test. Antecedens patet per Mannam cœlestē.
Non sane scrupulose de Israelitica inquirim⁹
vtrū ex ætherea substantia, an aerea fuerit cō-
fecta, an denuo creata, aut ex halitib. coacta,
mirabili copia, & virtute, aliisq; miraculosis
donata: Veruntamen apparet mistū quoddam
fuisse q̃a nutrire potuit, sapuit, cōputruit, ver-
mes generauit, calore liquefacta dissolutaque
est. Etiam nū hodie narrant quiddā simile cir-
ca eas regiones gigni, & quid ṽsitata manna sit
notum

notum est. Omnino illam necesse est aliquid valde nobile fuisse, vt non immerito cōparari cōlesti naturæ & quintæ essentiæ possit, quā si Deus per Solem ex mari & terra variis plantis fœcunda extraxit, de potentia extractio-
num solarium non fuerit dubitandum. Riolanus excursor pag. 88. 90 92. narrat formam phylicarum seminarium potius esse in Sole, sententiam esse peripatericorum (si vera narrat.) Hinc vehiculo luminis descendere calorem genitorem cuius vi sublunaria fiant omnia. Quanquam falsum illud sit, tamen si verū saltē aut probabile putat, probabilē iudicare isto fundamēto iudicare debet etiā Mannæ p-
creationē in aere quo materia vi caloris ante fuerat euecta, & vt quis existimare potest, ex mistis resolutis extracta. Mania cōiecturā istā euersura scribit: Cæteri ū extra rē dubitas, si (p-
num) Deus extraxit Mannā de Sole miraculose. Primo nō extra rē erat dubitatio, quia de extractoria Solis agebatur, cuius vis etiā in cō-
muni Manna & similibus apparet. Consentie locus, tēpus collectionis, vsus, passiones. Quid ni aliquid simile agnosca? Deinde nunquam dubitauisti Deus de Sole extraxit, quæ est tua stulta locutio. Nego de Sole extraxisse, quod cum caderet, Sol abesset, & Sole ardente cōsumeretur, quæ consumptio nihil aliud fuit q̄ resolutio, vnde documentū capi potest primæ cōcretionis. Resoluti halitus proculdubio sursum lati sunt, ibique per Dei omnipotentiam cum cæteris denuo constiterunt in nouū

Bb 2 Man.

Man. Sed nec dubitavi factumne sit miraculo.
 Quis enim hoc, cui diuina sunt curæ, negat?
 Sed cum quædam miracula sint mere diuina,
 quædam ministrante videntur natura, Mannæ
 generationē miraculose procuratam ad hoc
 genus refero, quomodo Deus etiam ex petra
 producebat aquas plane naturales, sed non
 naturali modo. Vides stultitiam reprehensio-
 nis tuæ? Potuit naturaliter (inquis) ex con-
 creto rore in densis syluis. Finge istud, quan-
 quam de syluis Arabiæ petrosæ & desertæ no-
 bis non constet; ex remotis vero petere ma-
 teriam diuina virtute nihil habet absurdi. At
 inquam ad illum naturalem modum necesse
 est sublimiorem accessisse virtutem, vt eo in
 loco manna talis colligeretur tanta copia, &
 viribus, in quo nūquam alias, & in quo etiam
 postea cessauit, quin non inueniretur nisi cir-
 ca castra. Si ros fuit naturalis miraculose co-
 ctus, conformatus, demissus, & efficax reddi-
 tus, constat meum argumentum, verisimile
 esse à sole extractum prius eius fuisse materi-
 am, eamque cœlesti naturæ analogam, vnde &
 panis cœlestis appellatur. Sed tu negas naturæ
 ministerium. Quo argumento? Si potuit or-
 dinaria, inquis, non erat necessaria absoluta &
 extraordinaria potentia, ad quam pertinent
 miracula. Vbi vero ego dixi ordinariā poten-
 tia miraculum id constituisse? In quantum mi-
 raculum erat, causas habuit extraordinariam
 naturam. Sed nihil prohibet materiam eiusq;
 extractionem ministerio naturæ referre ac-
 ceptam

ceptam. Aqua in vinum versa miraculo itidem erat à natura, & fors vel ex pluuiis collecta, vel Aristotelica vaporazione in subterraneis exorta, vel utroque modo nisi sudorem terræ & transcolationem esse velis, collecta. E-^{3. Reg. 19. 6.} rat naturæ & artis opus panis Eliæ, quinque^{4. Reg 4.} & septem panes saluatoris, oleum Elisæi, &c. At accedebant alia ratione miracula. Manet itaque argumentum videri essentiam cœlestē, seu cœlo analogam fuisse illam materiam quā Deus ministerio solis ex imis resolutam, in æthere vel aere coegit, & cum rore nocturno, qui proculdubio eiusdem disgregationis fuit opus, sed propter naturam aqueam non altius euecto vapore, demisit. Sol extrahit cœlestia vel cœlo analogā. Insunt ergo in imis. Sol calore suo id potest, quid ni vel eodem vel simili chymicus?

C A P. XXXI.

De argumento à forma mixti pag. mania 58.

Exam. 25.

MElancholicus Horatianus, cum elleboro morbum & bilem meraco expulissent amici, occisum se, non sanatum clamabat. Tu quoq; adeo delectaris stultitia tua, ut nequeas pati eam tibi detrahi, & est fortassis illa temperies & forma quam nullus chymicus ex te potest secernere. Satis superque confutatum est argumentum quod à forma misti, & tem-

Bb 3 peria

perie petebas. Tu quasi præteritum, & neficio quo vituperii commento obiter perstriatum reponis. Sed efficiendum denuo est ut fatuitatem tuam alii videant, si ipse non es sanabilis.

Ita scribis : Forma mixti vel est temperies, vel temperiem proxime sequens essentia. Atqui essentiarum secretionem cum materia temperies soluitur cum temperie forma, cum utroque proprietates inde consequentes. Si temperies à materia sit inseparabilis, forma à temperie, quis neget destructa materia crasim simul, & formam corrumpi ? Hæc tu. Spectant nimirum huc omnia ut probes chymicum non posse extrahere quintam essentiam; quia quod corrumpitur, non extrahitur. Secretionibus chymicis corrumpitur essentia, quia forma cum temperie & viribus destruitur. Consequens est, non posse extrahi essentiam à chymico. Hæc tua deliramenta vnicus confutat Mesues qui speciem à materia per infusiones, secretiones, & coagulationem abstractam monstrat. Pusio quoque chymicus in extracto absynthii non quidem herbæ formam ostendit; hanc enim perdunt etiam vulgares officinæ; at interiorem mixti crasim in succo qui Riolano erat animæ plantæ etiam sensibus iudicandam exhibet. Vbi potestas absynthii est, ibi temperies; ubi hæc, ibi forma misti. Sunt enim hæc inseparabilia, ut vult Riolanus. Cum itaque sensuum testimoni-

um pro

um pro chymicis pugnet, quid opus erat armis aliis ad logos nugatoris disturbandos? Sed videamus tamen qui vir fies.

Forma mixti, inquis, vel est temperies, vel temperiem proxime sequens essentia. Disiuncto hoc indicas te nondum didicisse quid sit misti forma, unde mistum id dicitur quod est. Vulgo de temperamento sic loquuntur quasi esset qualitatuum primarum contemperatio quædam in qua calido frigefacto, & frigore facto calido ad medium quoddam est deuentum, quod temperamentum ratione contrarietatum allegatur, & in suas species iustitia, pondere, excessibus, &c. distribuitur. Alii ad materiam respiciendo mistorum formam appellant mistiliū alteratorum vnionem quæ est mistio, conferens rei & nomen & formam misti, quam postea sequitur virtus qualitatuum primarum & secundarum. Tertiæ quæ formales dicuntur seu occultæ & astrales priorem sententiam quæ qualitatibus tantilibus conficit misti formam, plane refutant. Ostendunt enim omnino interius quid in misto esse ad quod tanquam principium essentiale referendæ sint illæ potestates, quas impossibile est à calido, frigido, humido, sicco & horum contemperationibus exoriri. Vulgares medici, qui suam artem methodo qualitatuum primarum & secundarum, constituent, ideo illas tertias à sua methodo excludunt, & experientiæ quæ effectus notat, ascribunt. Verū illi attēdere debebāt pene totū

Bb 4 quod

quod vere medicum scientificum & artificiosum est, ex principio potestatum specificarum dependere, atque ideo in methodo debere primas obtinere considerationem interioris temperiei, cuius vi gubernatur exterior qualitas elementarium concentus. Si itaque Riolanus per temperiem accipit harmoniam qualitatuum tactilium, falsum dicit formam mixti esse temperiem, cum ab hac temperie non possit existere neque nutriendi vis, neque medendi per purgantia, confortantia, alexipharmaca ratio, ne quid de venenis dicam & aliis morbos astrales seu occultarum potestatum in nobis procreantibus. Deinde error est puerilis in disunctione. Certum est formam mixti non posse esse essentiam quæ proxime sequatur temperiem, si temperies est organum & potestas formæ per quam est efficax. Accidentia sunt substantiis posteriora. Fingit ille quidem mirabiles materiæ præparationes, quarum ultima trahat formam ex Sole vel cælo per lumen & calorem. Sed in generari formam necesse est si est natura ab alia natura specie eadem producta. Natura insitum principium est, non externum. Itaque figmentum istud est inane sed & pone formam trahi à dispositione ultima; neque mixti ea potest esse forma qua mixtum, sed plantæ, aut animalis, aut cæterorum qua sunt id quod sunt, & non qua sunt mixta: neque si sit forma mixti temperies præcedere potest, cum illa ultima dispositio præparatioque debeat etiam causa esse

rem-

temperiei quæ comitatur formam. Hallucinetur ille ambitiosus disputator, & senex professor in primis physicæ rudimentis. Quid putatis effecturum cōtra sagacissimos naturæ interioris exploratores chymicos, quæ resolutis misturæ externæ claustris, intus abdita manifestant? Ait postea: Essentiarum secretionem cū materia temperies, forma, proprietates soluantur. Hæc phantasia quædam sophistica est & confutatur tot exemplis naturæ & artium variarum, vt mirum sit in schola Parisiensi tale portentum audiri. Sunt duæ partes essentielles; materia & forma quarum quælibet etiam per se substantia dicitur vt & totum ex vtrisque vnitis naturaliter. At potest destrui essentia formalis, nihilominus manente materia, crassi & proprietatibus crassi in sequentibus, vt in herbis siccis, radicibus, foliis, floribus; partibus animalium occisorum, &c. At negabit Riolanus se de hac essentia loqui. Quorsum ergo non distincte scripsit? Aliter consideratur essentia in integris, vel qua radix est radix; qua radix Rhei, est Rhei, Petroselini est Petroselini. Atqui & hæc destrui potest salua crassi & proprietatibus medicis, vti fit per infusiones, in quibus plane radix aut tale quid non manet. Quare & hoc modo falsum est enunciatum. Tertia essentia ratio est chymica, in qua species & forma dicitur interius subiectum, seu natura ætheri analogæ, in qua primū infidet crasis medica, potestatesque proprietatum specificarum: Materia vero appellatur

Bb s crassa-

crassamentum elementare in qua potestates formales nullæ. Separata hac forma, natura, essentia, specie (voca vti lubet) à materia, falsum est perire temperiem & proprietates, nisi forte contendas temperamentum qualitatum elementarium perire, de quo non sunt solliciti chymici. At inquires si ibi forma separaretur à materia, interiret totum? Puta ergo inquam aliud esse absolute materiam & formam, aliud relate. Chymicorum essentia nō sunt formæ absolutæ, sed relatæ, quæ adhuc sunt in sua materia. Quoniam itaq; principium syllogisticum Riolani est erroneum & stultū, falsum vero assumptum, idq; ad oculum demonstratum est, quomodo premi potuit argumento Libanius, ut conuictio potius, quam gladio rationis veræ id dissolueret? Imo etiam contemptus & irrisio stultarum positionum satis est, ut non indigeat res verbis. Nam talia in lucem produxisse, est refutasse. Disce iam censor maniace etiam alterum tuum effatū spha-celo quodam suo computrescere.

*Riolanus
contra chymicos insa-
niendo sua
querit de
decoctis, &c.
secreta.*

Materia totaliter & vndiquaque destructa formam perire necesse est; at non si destruat-
tur quadamtenus. Porro iisdem argumentis e-
uerti totum id potest quod Parisienses per de-
coctiones, infusiones, expressiones separare
dicunt, idque vel maxime, cum contendat
Riolanus separari formam & vim sine spiritu
& materiali subiecto à sua materia, & trans-
ferri in peregrinam ut aquam fontanā, vinū,
acetum & similia, in quibus impossibile est
prioris

prioris rei formam esse posse ni propria simul sit materia.

C A P. XXII.

Essentia chymica sintne ad formam an materiam referenda.

IN argumento censoris assumendum erat, quintam essentiam chymicam esse formam physicam, & proinde inseparabilem à materia. Negabam esse formam physicam, quo modo physici ex acroamaticis Aristotelis de forma loqui & sentire solent. Maniacus Riolanus putat me negare omnino esse formam, aut saltem formam nullam esse aliam præter principium illud metaphysicum potius quam physicum. Quare sic argumentatur:

Essentia vestra sunt efficacissima principia & substantia actuosissima.

Ergo non denegandum eis est nomen formæ.

Si perite loquerere in antecedente, possem tibi concedere argumentum. Nam quintæ essentia formæ quidem sunt, at nō tuæ imaginariæ & physicae cum sint res materiatae. Formæ dicuntur & species relate ad sordes quæ separantur, sicut tu in officinis tuis vis segregari crases & formas à propria materia, & in peregrinum subiectum immitti. Verum propter solacismos miseros & infelices antecedēris, explodēdus es à lixis nostris. Principia nobis sunt magisteria quædam, quæ licet exaltationibus artificiosis elaborentur & transeant in

In classem essentiarum, nondum tamen sunt quintæ proprie, nisi ad cœlestem puritatem, subtilitatem, & vigorem perducantur. Nulla essentia est principium, si distincte loqui velis. Efficacia & actiuitas summa quam eis tribuis, æstimatur à nobis secundum genus cuiusq; respiciendo tum ad integrum corpus ex essentia & materia elementari constans, tum ad impuritatem & reliquias quæ separantur. In vsu vero non omnes habent summam vim agendi, exempli causa; quædam leniter purgant, quædam mediocriter, quædam etiam valide.

Aut ad materiam aut ad formam referenda est quinta essentia.

Non ad materiam.

Ad formam ergo.

Maior probatur quia duæ tantum sunt substantiæ quæ mixtum constituunt. Minor probatur, quia materia est principium maleficū; Est multitudinis, & confusionis. Forma est beneficum omnisque perfectionis & vnionis principium.

Miror primum in maiore omissam esse priuationem, cum huius merito ex quintis nostris essentiis potuisses Nihil facere, quæ est tua argutandi industria. Probatio eius est puerilis. Nam mixtum non constituitur ex materia & forma; neq; enim est vnio horum; Sed ex mistilibus & alterabilibus.

*Ridicula mi-
xto Riolani.*

Si mista constituerentur ex materia & forma, nullum elementum, imo ne cœlum quidem

dem esset ἀμύγς. At Peripatus ista simplicia esse decreuit.

Ad minorem dico, si vocabulo materiæ intelligis tuam maleficiam, consentiendum esse. Alias essentia nostræ sic sunt materiatae ut astra. Probatio minoris plus habet stultitiæ quā sapientiæ.

In apologia pag. 77. & Excurs. 89. 86. priuatio appellatur maleficum principium & occasionatum. Hic habemus etiam materiam maleficam, quæ tamen adeo infelici sydere est nata ut nihil posse dicatur nisi TANQVAM pati, utpote commune subiectum ab omni forma mobile. Imo & ante paucas lineas maniaci scripti vocabatur principium passiuū. Quod maleficum est facere debet malū, quia tale, & non pati: idemq; debet esse forma à qua actio. Supra de eadem re dictum est. Nunc doceamus nisi forte in mala ista merce Riolano, materia est malefica, nullibi esse per se posse:

*Materia
malefica
Riolani.*

Nullum principium est maleficum.

Neg. ergo materia, neg. priuatio.

Antecedens probo; quia ut sit maleficum aliquid necesse est ut facere possit malū. At forma benefica est, iuxta Riolanū quia est principium omnis perfectionis & vnionis. Materia tantum patitur; nihil agit: priuatio quia nihil est, nisi absentia formæ seu contrarium & negatio habitus, quæ in materia consideratur ut potestas destructionis formæ iam inexistentis & corruptibilis. multo minus aliquid efficere potest. Dicitur quidē aliquando facere ut mutatio

tatio

tatio eueniat, sed id tantū per occasionē expo-
nitur, estq; tropicū, catachresticum & accidē-
tale. Quod si omne principiū debet aliquid a-
gere, & quidē efficere totū suo actū perfectū,
omne erit beneficū; aut materia cum priua-
tione proscribenda est è ciuitate principiorū.
Nam quid boni potest esse in toto si vix tertis
pars benefica, & motus est actus mobilis cui
rationē necesse est sequi mouens, si debet ha-
bere actum?

*Qui mauult essentias chymicas ad maleficū prin-
cipium referre quam ad beneficū, tacite innuit
illas esse maleficas. Libanius mauult, &c. Ergo.*
At id non debebat dici, sciebamus enim. Re-
spondeo: Assume non de chymicis essentiis,
sed de censore & censuris & maniaco scripto-
re ex fece Parisiensi. Recte concludes. Quo-
niam autem vsq; adeo confidis tuis logis Rio-
lane, age experiamur & nos aliquid tuo ex-
emplo:

*Omne medicamentum aut ad materiam aut ad
formam referri debet.*

*Quæ temperamēto elementari agere dicuntur neq;
ad materiam, neq; ad formam referuntur. Quæ
ergo temperamento elementari agere dicuntur: nō
sunt medicamenta, & per consequens medicina
methodica Galeni caret bene medendi instrumēto
necessq; habet ab empiricis discere, & sine metho-
do mederi, aut materiali virtute omnia efficere:
quod tamē est absurdū, quia materiae tantū est pati.*
Maiorem ex Riolano sumsi, qui medicamen-
ta chymica alterutri parti deberi affirmat.
Quod

Quod autem de chymicis dicitur, id necesse est verū esse de cæteris quoq; mistis, quia omnino mistū tantū dæ substantiæ constituerē dicuntur. Probo & minorē, quia in Galenica methodo formaliter agentia non sunt, cū nequeant in ordinem temperamentorū cogi, & sensibus percipi. Sunt autem duo tantū obseruandi methodice principia, sensus & ratio, vt aiunt. Materialia vero magis patiuntur; Et est materia maleficum principium; atq; adeo duplici nomine ad bene medendum ineptū. Omnis autem methodus maxime consistit in temperamentorum, quæ qualitatibus constituuntur, & nec materia, nec forma, ordinibus. Fuerunt quidem boni viri inter quos & Fernelius, qui etiam formas & materias in methodum cogere voluerunt, sed reiectus est eorum conatus. Sæpe ab aliis notatum, medicinam nihil habere præclari, si methodus rationalis tantū occupetur circa qualitates primas: maximam medendi vim esse in nutriendis, roborantibus, purgantibus, alexiteriis. Parentes medicinæ specificas proprietates, & totas naturas formalesq; vires potissimū quasiuissē. Vnde etiam si loquantur per crases elementares, non tamen intelligendos esse elementaliter; sed per internūcios sensibiles hos veniendum esse ad intus latitantem essentiā, coniungendumq; effectum; vnde facile tota ars fieret diuina. Sed surdis narrata est fabula. Metuerunt n. ne Galenus fieret Spagyrtus, & ars eius effata, qui tamen metus est supernacaneus. Sed ad Riblanum;

Matth.

*Materia est principium passuum & maleficum.
Ergo quacumq; virtutes medicæ materiae asscribun-
tur passuæ tantum sunt & maleficæ.*

Licet autem in hoc sit contradictio: nihil ta-
men obstat scholæ Parisiensi, sub cuius scam-
nis tales inveniuntur quisquiliæ.

Sola forma est benefica.

Chymicæ essentia sunt formæ.

Chymicæ ergo essentia solæ sunt benefica.

Maiores est Riolani. Minor probata ab eo-
dem est contra Libanum qui putabatur eas
ad materiam reicere. Et sane cū materia cras-
sa collatæ sunt formæ. Si solæ chymicæ sunt
beneficæ, necesse est quicquid bene fit p medi-
cos Parisienses illos qui nobis obtreant, be-
neficio chymicarum essentiarū fieri, aut pro
maleficis sunt habendi. Similia colligi possunt
ex his quoque axiomatibus: Materia est prin-
cipium confusionis. Riolanæa medicamenta
pertinent ad materiam. Agunt enim ut ait,
materialiter: Ergo pertinent ad principium
confusionis. Item:

Forma est principium OMNIS perfectionis.
Chymicæ essentia sunt formæ; Ergo: Et per
consequens quæcunque perfectio est in tota
medicina, ea nec ad materiam nec ad qualita-
tes referenda est, sed ad formam. Si forma
est omnis perfectionis principium, arque hu-
ius vi chymica quoque; Riolanæa medicami-
na materialiter agentia & chymicis opposita,
erunt principium imperfectionis. Contraria
enim sunt cōtrariorum consequentia. I nunc
Riola:

Riolane & disputa contra chymicos, merere-
que tibi stultitiæ monumentum. Semper ho-
norabilius est agens patiente, & principiū ma-
teria, inquit Aristo. 3, *de anima text. 19. cap. 5.* Ex
consequente qui formas aut formales essen-
tias tractant, honorabiliores erunt materias
sequentibus, & sic chymici & chymiatri vitu-
peratoribus suis, ita vt his crux debeat, illis
honorificum monumentum, contra ac colle-
gium illud antichymicum decreuit.

2. Phys. tex.
12. Forma
magis est na-
tura quam
materia &c.

C A P V T XXIII.

*De mente hominis sitne forma physica, an me-
taphysica ad pag. mania 59.*

& Exam. 25.

DIGNA sane schola scholarum omnium
eruditissima res est multis disceptare sit-
ne anima hominis, illa simplicissima, & indi-
uidua substantia forma & actus quidam natu-
ralis, seu natura quædam. Istis stultitiis ætatē
terere, & tamen nihil determinate scire, quid
aliud est quam semper puerū manere, & gra-
uioribus abstrusioribusq; argumentis præri-
pere meditandi occasionem? Mens seu intel-
lectus non est singularis in homine anima, sed
facultas quædam actus eius quo viuimus, sen-
timus, mouemur & intelligimus primum: 2.
de anima tex. 25. Si naturalis formæ potestates
sunt illæ, & intellectus erit, cuius etiam alte-
ram partem expresse inseparabilem fecit phi-
losophus, de altera dubitat, nec potest se ex-
pedire.

Cs

pedire. Riolanum par erat determinate dicere homini animam esse natura, quia natura est pars altera, à simili secundum naturam substantia per generationem producta: imo est natura honoratior, & principium nobilius magisque natura quam materia i. de part. an. i. Principium rerum natura potius est quam materia, vbi de forma agit. At ille vt chymicos vexet puerilem quandam serio & pertinaciter fabulam agit, & sic contra sententiam, qua statuitur anima hominis cuius suprema functio mens est, naturalis forma esse argumentatur:

Si omnes formæ physica vt conuascuntur ita commoriuntur corpori, qui mentem dixerit formam physicam, ille idem dixerit esse mortalem.

Illud est. Hoc ergo.

3. de an. tex. i
Vbi vocat
partem ani-
ma, quam si
tota est na-
turalis ne-
cesse est na-
turalem esse.

Hem ingentem sapientiam? Quid si Aristotelicus aliquis diceret maiorem tantum de his formis veram esse quæ sunt principia quorum actio est corporea? De mente nihil dū esse definiti, q̄ ipse magister dubitauerit, & ratione potius q̄ magnitudine separabilē fecerit; imo ignorauerit vnāne homini anima esset an plures secundū Platonem. Qui mentem aliunde petit, vim autē animæ sentientem, mouentem affectuosam, cupidam, & partem quoq; intellectus passibilem, corpori affigit, & cū eo occidit, hoc ipso actus & perfectiones vltimas vnus secundum substantiam multiplicat. Sed nolumus de his operose commentari. Videat Riolanus quomodo congeneret corpori formas eas quas tanquam Diabolum im-

mittit

mittit ex sole omnibus materiæ præparationibus absolutis. Non potest connasci, quod sic ex sole defluit.

Discipuli vero nostri rident istum superciliosum philosophum, qui de formis physicis ita garrit ut de tēperamento mixtorum, quasi nulla alia sit forma naturalis præter crasin. Deinde si immittuntur formæ cœlitus, neque quicquam prohibet quin & hæ sint naturales, nihil euenit absurdi se easdem corpore mortuo separati quis dicat, cum & mors ipsa sit separatio animæ à corpore. Sic anima hominis ex corpore non orta, etiam sine corpore esse poterat, si Deo creatori fuisset visum, id quod postea etiam euenit introducta per peccatum morte, sed cuius correctionem præstabit *παλιγγενεσία* ad iudicium ultimum. Qui de anima hominis differunt infimam eius facultatem specialiter vocant naturam, aut naturalē, sed ideo non negant etiā mediam, & supremā esse naturales. Huiusmodi æquiocationib. dum ludit maniacus, videtur sibi pulchre sapere. Sed nos connexum ad maniam sui auctoris remittimus uti & minorem *ὁ δὲν γὰρ ὕμειρ*. Si anima humana cuius est mens & intellectus summa functio, nō est forma naturalis, non est altera pars substantiæ naturalis generationis vi ad similitudinē generantis producta. Certū autem est animam esse & dici formam quandam & speciem, eamq; naturalem quia per generationē à natura prodit, postquam creatio desit. Quod autē Arist.

1. de part.
an. 1.

in 1. de part. an. 1. vult physicum non de omni anima differere, quia non omnis anima sit natura, sed aliqua eius pars vna aut plures; & quia rebus abstractis non conueniat causa finalis, non rei sed rationis discrepantiam designat, quomodo in physicis formæ in genere considerationem reiciebat ad metaphysicā. Quomodo alias verum esset finē generationis hominis esse substantiam secundum formam, & hominem ab homine generari euenire ortus talis specie quoniam talis qui gignit est; Homo vero maxime est homo mente seu intellectu? Quid attinebat in tertio de anima tam multa de intellectu proponere? Verum ad Riolanum.

Si physica forma est temperies, aut temperiem proxime sequens essentia, quæ temperie soluta interit, necesse est mentem, si sit forma physica, perire.

Prius est: idq; teste Libauio in antigramanius pag. 374. Posterius ergo.

Simpliciter ita: Forma physica est temperies mens est forma physica; Ergo mens est temperies. Rursus. Temperies soluta interit. Mens est temperies. Ergo soluta interit. Sed de hoc supra dictū est, placet Riolano sophismata. Itaq; & hic ludos facit stultis equiuocationibus. De forma misti, non de physica supra enūciabatur qd esset crasis. Libauiiū veteratorie citat. Ita n. is loquitur: Est autem misti forma illa ipsa crasis substantialis quæ facit vt mistum sit id, quod est. Disputabat autem ibi contra eos stultos

ex

exgrege Paracelsi qui cum magisteria & essentias faciunt, dicunt se omne plane elementum omnesque qualitates primas sustulisse, quo impudentiæ nunquam peruenit Seuerinus, nec vlla id potest probari experientia, cum chymicæ essentiæ adhuc sint mistæ, & elementaribus qualitatibus actiuis passiuisque instructæ; Vnde & non pauca inflammantur, & corrumpuntur. Vbi de forma naturali scripsi homo vane, quod sit forma misti? vbi de sequente temperiem essentia? Perge:

Aristoteles mentem inter formas metaphysicas retulit.

Ergo non est forma physica.

Disce maniace, non simpliciter retulisse, sed certo considerationis modo, qua est per se ens extra materiam & motum acceptum, qua ratione de omni forma, materia, motu & aliis plurimis in isto opere differit. In libris autem de anima consideratur vt est actus corporis physici organici potentia vini, vel principium quo mouemur, sentimus, & intelligimus, de cuius facultate intelligendi dubitat quidem, sed ita vt nihilominus possibilem eius rationem materiæ illiget. Tandem permittis vobis vt formam naturalem dicamus, mentem esse; Sic contra nos ratiocinatis:

Neque mens, neque crasis potest à chymicis separari à materia.

Nulla ergo forma physica potest.

De crasi ante dictum. De mente probas. Non

3. de an. c. 5.
text. 17. vbi
animam
subiicit natu-
re, & intelle-
ctum aliqua
materiale
aliqua for-
malem, il-
lum qui o-
mnia fit,
hunc qui o-
mnia facit
constituit.

separatur ignibus, sed solus opifex eam separat cum numeros expleuit. Quid stolidius poterat scripsisse Riolane? Respondemus tibi ex breui *excurs. pag. 69.* seponamus mentem, De natura & anima nobis quaestio est, quia intellectus cum non maneat in re, ad medendum nihil confert. Ita stultitiam stultitia truditur: quasi vero anima herbarum, qua sunt id quod sunt, ut pœonia qua pœonia, ad medendum esset necessaria, aut intellectus, aliquid ab anima hominis separabile. An autem homo per violentiam nequeat mentem separare, potes discere ex carnifice tuo. De facultate vero intelligendi, quod quodammodo sit separabilis, testatur tua mania, & fatuitas; Sane inueniuntur homines seu errato aliquo naturæ, seu morbo adeo stupidi & amentes, ut etiam à bestiis superentur. Est autem ista separatio ex accidente, & secundum quid. De spiritibus mineralibus & materiæ portione ignea, quales putas esse essentias à nostro Vulcano præparatas, veterem repetis insaniam. Vituperare non est disputare. Hactenus de quinta essentia actum est. In hac cum tam sœde succubuerit Riolani schola, tam sublimiter autè & gloriose triumphet veritas chymica, quid cætera futurum censes?

CAP. XXIIII.

De officio medici & pharmacopœi pag. 60.

Mania.

Maiestatem suam censor tanti æstimabat,

VI

vt ea indignam iudicaret alchymix operationes, quas ideo non medici, sed vilissimorum officinæ famulorum esse scribere non erubescibat. In examine occursum ei est, longe abiectionibus occupari medicum, vt morbos foetidissimos sæpe contemplando, excrementa inspiciendo, leprosos, & aliis vlceribus occupatos, pesteq; correptos & similes etiam cū summo periculo vitæ inter cōtagia & fœtores cubiculorum curando. Quid ni cū otīū est arcana rerum scrutetur, & per resolutiones chymicas quid sit in eis occulti manifestet, olea suauissima destillando eliciat, aquas iucundissimas conficiat, aliaque summi oblectamenti magisteria & essentias admirandarum virtutum præparet? Fiunt interim quædam sordide, veluti cum fumis & fauilla os oppletur, manus nigrescūt carbonibus, polluuntur luto annuli aurei, nares tritis pulueribus stimulantur, aures quatuntur tinnitu æris, &c. Verum istorum nullum est quin libentius quis patiatur quam vt purulentiam carcinomatum, & bubonum halitus, & elephanctica cadauera, spurciciemque alui intueatur. Quod si quis adeo sit delicatus vt olfacere officinam non possit, & lutum subigere, is saltem iunior didicerit quæ postea in sua maiestate per famulos exequatur, id quod non raro faciunt etiam pharmacopœi ipsi. Ratio præparādorū pharmacorum pars est medicinæ. Non didicit integrā qui istā omisit. Discere nō est turpe, neq; inhonestū disciplinæ ei meri-

to agere cuius finis est opus. Hoc siue per te,
 siue per seruitia cōsequaris, modo tu sis quasi
 forma eius, & gubernator ad optimum, ali-
 quando parum interest, aliquādo vero euenit
 vt interfit. Reges orientis, & austri cum phi-
 losophis & sacerdotibus olim alchymiam ad-
 ministrarunt ipsi, nec desunt hodie tū heroes,
 tum sapientes quos non piget, tædetq; furnu-
 lorum & fusoriæ, destillatoriæ, & similibus;
 Et medicus aliquis plebeius, cuius functio e-
 rat bene præparare medicinas posse, tanti æ-
 stimet suam maiestatem quæ tamen extra
 vim medicam ne potest quidem esse vlla?
 Cum rex regium quid facit, ornat dignitatem
 suam, non minuit. Ita cum medicus medica
 tractat, fabri fabrilis. Ad huiusmodi argumen-
 ta cū respondere deberet Riolanus cum cæ-
 teris Aristarchis, multum serit verborum de
 distinctis officiis medici, chirurgi, pharmaco-
 pœi; qui tamen omnes vno habitu & ambitu
 medicinæ continentur, & ad bene medicandū
 sunt comparati omnes, genere medici, specie
 anatomici, Rhizotomi, lectores, practici, chi-
 rurgi, clinici, pharmacopœi, & in vnaqualibet
 factione rursus digesta specialius possunt esse
 officia, vel potius ergastula & ministeria, vt sit
 puer qui ollas lauet, lutū subigat, pulueres fa-
 ciat, &c. minister q̄ destillatorium concinnet;
 Magister cuius nutu & electione p̄cedat opus
 totū, quiq; iudicare possit tam de arte p̄paran-
 di, q̄ præparata medicina, errata notare, corri-
 gere, & cum opus est manū quoq; adiuuere.

Hæc

Hæc cū in propatulo exposita sint omnibus vt negari nō possint, Riolanus diuertitur ad politicas constitutiones de separatione medici, chirurgi, pharmacopœi: qui tamen alicubi nō sint discreti sed concurrant in vnum omnes, quo ipso quid aliud indicatur, quam censoriā istam turpi accidentis elencho polluisse maiestatem medicam potius, quam exornasse? Narrat de precio, fidelitate & aliis quæ mercatorem commendant magis quam pharmacopœum. Illud tamen cum pudore medicorum fateri cogimur, quod negligentia & nimia maiestatis illius ineptæ fiducia factum sit, vt hodie plurima ignorentur veterum medicamenta & plura falsa pro veris passim prostent in pharmacopoliis, dum mercatoribus creditur & officinis suum commodum potius quam medicinæ dignitatem spectantibus. Patrum nostrorum tempore vix herbæ paucae erant notæ medicis. Omnes committebantur seplasiæ quæ colligebat eas per aniculas & Rhizotomos imperitissimos, donec Tragi, Matthioli, Gesneri, Guilandini, Lobelii, Clusii & alii præstantissimi, magnique nominis medici ipsi conscenderent montes, sylvasque & campos & valles peragrarent, & studium botanicum ad eam perducerent euidentiam in qua iam florere diuino beneficio cernitur, quo ipso circa exotica immortale nomen adepti sunt Garzię, Costæi, Monardes, Alpini, Paludani, Dasilyci Hugones, & alii multi, minime ledentes peregrinando maiestatem medicam,

C c 5

dicam,

dicam, sed potius in excelso dignitatis veræ folio collocantes: Et Parisiani sunt tam delicatuli ? Secant cadauera per chirurgos Medico præfidente : ille pro materia habetur, hic pro forma. Et sane pro forma & inani spectaculo sæpe astat. Quid autem faciebant Anatomi illi celeberrimi Vesalius, Columbus, Valuerdus & alii plures ? At non secabant etiam ipsi ? Turpe est doctius vti scalpello anatomico barbitonsorem & balneatorem Medico. Veruntamen cum lego Paræum, Botallum, Fabricium & alios in chirurgia celebres artifices, non inuenio seruilem illum contemptum. Socios consiliorum & nō raro primarios consultores, quorum à Doctōribus medicis probata est sententia, agnosco. Illud mirabile est quod homo Medicus iam professione senex scribere audeat *pag. 63. mania*. Chirurgiam & pharmaceuticē esse artes subiectas medicinæ, atq; subalternas, vt inde consequens sit medicū debere tractare sua, pharmacopœiæ pharmaca, chirurgū chirurgica. At inq̃ Riola-ne non tā considerari debēt vt artes subalternæ q̃ vnius integræ medicinæ partes seu membra. Non didicit medicinā totā qui vnā partē neglexit. Non potest totaliter medicari, qui non iuxta omnes partes. Contemptam & vilem sic reddis medicinam tuam, non laudas. Nam ex vniuersali facis particularem, veluti si quis se ocularium medicum profiteretur, aut strumarium, qui tantum in his versatus esset. Vniuersale honorabilius singulari. Ea
ratione

ratione qua tu vteris. Physicus esset medico superior, cum medicina subfit physica. Tu putas te medicum bellum agere, si præscribas chirurgus & pharmacopœo agenda; at hoc qui facere potes si non es chirurgus, nec pharmacopœus? Si tantum iubes fieri aliquid, ut ciuis cum ad ædes faciendas conducit architectum, nihilo es melior ægrotante. Ut perite præcipias, præscribas, & de omnibus iudicare possis, necesse est te chirurgum esse, & pharmacopœum, alioquin inbebit te vterque tua curare nec sibi obloqui. Non potes à tua maiestate alienare chirurgian & pharmacopœian si debet esse medica. Ministris rem commendare, & partes officiorum in plures diuidere, plane est res accidentaria, quo modo Hippocrates emissis discipulis curabat ipse nihilominus ad idē paratus. Sed tu tandē ad sanitatem redis cum addis, medicum domi parare posse si quod habeat arcanum remedium; non vis domi habere publicam tabernam, non constrinam. Eia Riolane permitte nobis domesticū chymæon; ut domi arcana nostra possim⁹ facere, si forte pharmacopola velit poti⁹ mercator esse q̃ minister medici; Si malet potare, q̃ laborare, si corrūpere medicinas, si malas parui emere, si q̃d p̃ quo ponere, si * p̃scripta transgredi, & Medico se opponere; Si tandem omnia ad suum luxum, & auariciam referre, magis quam ad ægrotantium salutem, cuiusmodi nebulones non raro inuenias. An tunc non liceat medico aperire non pharma-

*
Nota quod
pharmacopœi hodie
ut plurimū
sint nullius
fidei homi-
nes qui lu-
cri causa cū
allata est

recepta, omnia mutant, miscent & inconsulto medico qualibet faciunt, ne bolus è fauibus elaboratur. Non ui & vidi qui etiam oculos & sensus medicorum fallebant; qui cum aqua theriacalis vel acetum theriacale potstularetur, id quod solenni descriptione traditum erat, ipsi medico darent acetum simplex im- mista theriaca Diatess. aut aqua vitæ adiecta eadem; pro vng. popul. ol. laurinum, &c. quæ impostura in tanta medicorum inscitia est felicissima.

pharmacopolium, sed pharmacopœian? Non sic magistratui cessimus ius nostrum, vt id nō possimus recuperare: non sic abiurauimus chirurgian, & pharmacopœian, vt dedecus sit, si eas recipiamus & per fideles ministros ipsi præsentes Domini & rectores operum fideliter laboremus. Barbas radere, & lauare corpora publicitus, sit mediastinorum, & eorum hominum qui mercede extergēt sordes. Ablegabit ad hos medicus indigentem sic curari, vt ad sutorem, sartorem, pellionem, horum opera desiderantes. Verum non opus est verbis. Satisfactum nobis est postquam eo adactus es vt confitearis ipse non alienam esse à medici maiestate arcanorum medicamentorum domi præparationem siue suis operari velit manibus, siue quædam quæ sunt seruilia magis, per famulitium procurare. Num autem iuste permiseris domesticam præparationem medico si specificis indigeat non vulgandis iniuste dubitas. Vtinam tota medicina permanisset in aula medici, vbi diuersis ergasteriis opera fierent diuersa, & ministri discipulique ad iuramentum Hippocratis sese astringere cogerentur. Non ita in vulgus manassent non reuelanda medicamina; non venisset ad aniculas, balneatores carnifices, & omnem fecem populi medicandi licentia. Vidisti à summa vncia Cassiæ mortuum quendam, putasque medicum à calumnia liberari non potuisse nisi producto teste pharmacopola. Nega te medicum

dictum esse Riolane si tuorum operum non habes argumenta firmiora. Quid si ille tuus testis cassiam suam diagridio auxisset, sicut alius qui medici pilulis addiderat vitrum antimonii? Quid notius est quam pharmacopolas ut laudem boni medicamenti venentur, alliciantque emtores, mannam, cassiam, & similia diagridio & similibus acuire? Sæpe vero vbi flos cassiæ simplex præscribitur, porrigitur cassia cum purgantibus extracta. Fuerit vncia, at plus nimio potuit esse propter admista. Veruntamen potuit illa cassia etiam malignitatē acquisiuisse. Neque enim parum acrem inde elicimus liquorem turbatorem nimirum illum alui. Memini non defuisse quæ cassia sumpta omnia pateretur quæ illi qui venenum hauerunt. Euenire & in medico aliquid errati potest. Verum nolo contra hunc quicquam. Illud constat in exquisito rei iudicio non satis fidelem testem te produxisse pharmacopolā. Si medicus, porro ais, paret remedia domi suæ poterit impune pro melle aconitum præbere. En tu maiestatem medici belle defendis. Veneficum substituis medico. At veneficus magis est pharmacopœus? Quid si medico inscio hic misceat venenum? Fortasse non conspirabit cum altero alter, attamen quis suspiciosus de hoc quoque cauerit? Quid fiet si pharmacopola permutet medicamenta, & postulatus dicat se nihil præter præscriptum fecisse? Tuum fuit medicamen in mortario in quo prius venenum: positum fuit arsenicum in ea pyxide

pyxide cui ascriptus est pompholyx, & huiusmodi mille possunt euenire, pharmacopola alicubi potante aut ludente, interimq; semestri pusioni omnia committente, medico præsente nullo. Tu post acceptū detrimentum iube formulam inspicere, & cū pharmacopola litiga, tu ne male præscripseris an ille præparaauerit scelerate. Mirum etiam est te medico, qui præsумitur esse vir bonus posse auariciā tribuere, & non potius pharmacopolæ, qui mercatura sua lucro inhiat quantū potest. Iustiorē medicum pharmacopola debebas ponere. Te circūcuritare per vicos vr̄bis ab aurora ad vesp̄rā, non apparet, Qui n. tibi ad tot deliramenta scribenda suppetisset spaciū? Sed tamen etiam domi existente officina poteras discurrere, & quidē laboris cōpendium facere ne toties reuiscendæ essent officinæ alienæ. Libauli ex antigramaniis testimonio abuteris. Si cum medico negotium mihi fuisset, fortasse non disiunxissem ædes medici & officinam, nisi quantum politicus ordo postulat, qui tamen officinas publicas statuendo non præscripsit Medicis, sed consuluit publicæ vtilitati, vt comprimatur licentia agyrtarum, & rhizopolarum quibus plena sunt omnia pene fora, & nundinæ. Ordo politicus non abiunxit officina medicum, sed ei pene inclusit, dum sedulum inspectatorem operum iussit esse & rectorē. Id officium domi poterat obire rectius. Vanitatem & leuitatem tibi obiecisses verius quam mihi inconstantiam, qui in odiū

dium chymia ex omnibus angulis congeris quisquiliis, & quod iam falsus es, futilibus argumentis iterum negas. Mea inconstantia est in hac re nulla. Adhuc dico publicum ordinem publicæ utilitati consulere dum publicam statuit officinam contra imposturas tenebrionum. Sed non dixi id medici maiestatem commendare, cum potius labor sit ex ædibus sæpe in officinas publicas repere, & ibi iudicem agere. Tu inde argumentum petebas ad contemnendam chymiam: quam vim id habere nego, quia nihilominus medicus alligatus est officinæ; Et olim vnus eiusdemque laudabile erat opus parare medicinas, & propinare. Chymia vero labores etiam regum & sapientum erant exercitia. Tanto minus maiestati aduersa.

CAPVT XXXV.

Sitne Alchymia contempta & illiberalis.

CENSOR pag. 43. *apologia* de præparationibus chymicis sic quærebat: Vestre præparationes si vt affirmatis, veterib. præsertim Arabibus fuerint cognitæ, cur iacuerunt ad hunc diem contemptæ, nisi quod tempus demonstrauit hoc inuentum esse inutile, ordinarios & consuetos præparationis modos esse potiores &c. Ita pag. 13. *apolog.* Quæ perhibetur à vobis artium Regina, est pharmaceutices ancillula: pag. 16. Sufflones bonarum artium ignari existimant summum decus medicinæ consistere

stere in remediis per destillationem præparatis: at isto præparationis modo ut caruit olim, ita carere potest medicina, &c. Responsum ad censuram hanc est, quod censeat falsum quādoquidem antiquitas Alchymie antiquissimis autoribus & celeberrimis demonstrari potest, & usque ad nostra tempora deduci: Falsum esse quod sit ars seruilis, cui reges & philosophi & medici præstantissimi famosissimi que suam dicauerint operam Riolani mania pudore suffunditur, & non vult videri de præparatoria Alchymia pronunciasse cum censuram ageret, sed de Paracelsia, quæ altiore auctorem Paracelso non habet. Eia vero Riolane: Si vera sunt quæ scribis, ausculta quid sequatur.

*Riolanus
maniacus
Riolanum
censorem
redarguit.*

Qui fatetur antiquitatem, & celebritatem præparatorie medicinarum alchymie, contradicit censori qui eandem scribebat contemptam usque huc iacuisse. Riolanus fatetur, &c.

Ergo.

Ex consequente Riolanus censoris censuram euertit, atque ita seipsum turpissimi mendacii reum agnoscit. Quid de ingenuitate Alchymie? Chymiatri cen dicit esse liberalem respectu scientiæ; illiberalem seu seruilem respectu operationis ad præscriptum. Hæc ille magnus contemptor non tantum Alchymie, verum etiam medicinæ chymicæ. Quid prohibet Riolane quin deplores miseriam tuam miseriam? Abiecasti Alchymiam præparatoricem ad lixas pharmacopœorum, & ancillulas

las eorum qui medicinas terunt. Nunc eam
 restituis honori suo, & liberali afferis causa
 manu: idque eo infelicius facis, quo furiosius
 in mania quoque chymiatricam exagitas. Si &
 Alchymia & chymiatrice est liberalis ratione
 scientiæ, neque ad famulos Pharmacopœo-
 rum illiberales estabienda, neque conde-
 mnanda. Illud est; & hoc ergo. Qui non con-
 demnat sed liberalem pronunciat vtramque,
 is damnat censuram, censorem & maniam
 damnatorias istas furias. Riolanus absoluit à
 damnatione & non illiberalem scientia iudi-
 cat vtramque. Damnat ergo censuram suam,
 & veritatis victoriæ triumphoque subiicit
 collum suum. Nota vero quod hic chymiatrice
 absoluitur, quæ tamen alibi dicitur Hip-
 pocraticæ sese opponere principiis, morbo-
 rum causis, morbis, & remediis. Sed videa-
 mus & alterum membrum. Estne ea ars quæ
 liberalis scientia iudicatur, operatione illibe-
 ralis & seruilis? Riolanus quidem sic iudicat:
 Sed stulte, eoque iudicio evertit maiestatem
 suæ medicinæ quæ cogitur cum medicis Parl-
 sienlibus seruire ægrotis & totos dies circum
 compita & vicos vagari. Nos contra sic argui-
 mus. Cuius artis principia, & opera sunt libe-
 ralium, ea non est illiberalis operatione. Ra-
 tio est; quia virtutis omnis laus in actione
 consistit: nec est illiberalius pingere quam pin-
 xisse, poemata facere quam fecisse, sanare quàm
 sanauisse. Vbi que quod bene agitur formam
 & finem habet coniunctam, & eius nomine

*Nota chymi-
 atricen iam
 esse liberalē
 artem ratio-
 ne scientiæ.*

Dd

est

est honorabile. In opere quoq; est exemplar operantis & principii. Non potest liberale dici, neq; hominis liberalis si non factum est ad principia liberalia ab homine liberali. Veteres statuariam, pictoriam, plasticen liberalibus accensuerunt artibus ut patet per Plin, lib. 35. c. 10. & 12. Numa, inquit, septimum collegium figulorum instituit. Pamphili pictoris auctoritate factum est Sycione primum, deinde & in tota Græcia, ut pueri ingenui ante omnia graphicen hoc est picturam in buxo docerentur, recipereturque ea ars in primum gradum liberalium. Semper quidem honos ei fuit, ut ingenui eam EXERCERENT, mox ut honesti, perpetuo interdicto ne seruitia docerentur. Hæc de pictura Plinius pingere sane est aliquid operari quod tam in discendo quam exercendo fuit liberale. Terentius de Eunuchis iubet facere periculum in musicis, in palæstra, literis, quæ æquum est scire liberalem adolescentem. Hic scientia est operis gratia. Non est illiberale canere, liberale vero scire canendi regulas: illiberale exerceri in campo, liberale vero id scire. Eodem modo non est ingenuum scire destillare, at destillare contrarium ingenuitati. Quæ artes liberis erant permixtæ, & scientia & opere erant liberales; quæ vero sordidæ & serviles, utroq; illiberales. Chymia reges & philosophi & sciuerunt, & exercuerunt. Et audet putidus ille sophista Riolanus illiberalem operatione proclamare? Atqui videtur tamen liberale esse etiam magicas artes scire.

&c

& discere vitia vt in docimastice Zygotatica;
 et illiberale incantare, & adulterare monerā.
 Enimvero inquam: Sed illud scire non est no-
 titiam præceptorum ad vsum habere; verum
 generalius quid ad cognoscendum & iudicā-
 dum quomodo Medici sciunt venena, sed iis
 non vtuntur ad venenā dum. Chymiatrica co-
 gnoscitur disciturque ad medicinam praxi fa-
 ciendam; Alchymia præparatrix per se quidē
 scitur vt Medico paretur medicina, at conse-
 quenter itē vt bene sanetur qui ægrotat. Ne-
 que scire neq; iuxta scientiam quæ operis cau-
 sa erat, operari est illiberale. At inquinare ma-
 nus, ollas purgare, &c. est seruire. Fortasse, in-
 quam, etiam conclauia verrere, ligna conue-
 here, nauibus atque quadrigis medicamen-
 torū materias petere. Non faciunt hæc mini-
 steria artem ipsam seruilem, vt nec Plasticem
 & alias quæ peragunt nonnulla per seruos, &
 bestias. Licet artifice vt instrumentis, quæ li-
 cet per se possint esse sordida, quia tamen in-
 seruiunt liberali operi, quodāmodo attingūt
 ingenuitatē. Concludamus ergo syllogismū:

*Chymiatricæ & Alchymia scientia quæ est operis
 gratia, & opere ipso sunt liberales.*

Liberales ergo et exercitio & modis operandi propriis.
 Ex cōsequente iniuriā vtriusq; fecit cēlor qui &
 damnauit eas, & ad seruitiorū sordes abiecit.
 Proculdubio cū ad eos chymicos pueniret, q
 arcana rerū scrutātur, metallis inuestigādis, ex-
 coquendis, pbandis, iudicādis gēmis, explorā-
 dis mineralium aquarum naturis & aliis per

Chymiam insudant, bonum reportabit censuræ suæ præmium Riolanus.

NE. Non refert chymica præscribere an Galenica.

Paracelsi notabunt in quas angustias sit intrusus hic homo. Chymiatricen alibi eandem facit Paracelsiæ. Illam dum ingenuâ facit scientia, & præscripto laborandi, Paracelsiam ingenuam pronunciat contra censuram suæ scholæ. Notent deinde hæc verba: DOCTOR QUI Pharmaciam scripto & voce præfiteretur, qui præscribit ministris Pharmaca, CHYMICA, dogmatica, NON REFERT, est ingenuus. Quicumque ergo estis chymiatri Parisiis, impune de cætero præscribetis chymica. At quorsum hætenus est adeo insanitum contra Alchymiam si hoc iudicium placet Academix? Pœnituit eam facti. Ideo recantat. Gratia ergo & gloria diuinæ veritatis & musis chymicis, quæ sunt Dei dona viris sapientibus concessa.

CAP. XXXVI.

An Spargirica remediorum preparatio ad bene medendum sit necessaria pag. 46. mania, Exam. 27.

VT liquidum fiat collegium Parisiense antichymicum cum suo censore etiam hic victum & confusum esse adeoque iusto triumpho circumduci, repetenda est quæstionis origo. Pag. 5. apol. Scribitur: Potestne respublica carere hac medicamentorum præparatione sine vlla iactura sanitatis? Quidni? Caruit olim

olim Hippocratis & Galeni temporibus, nec minus bene, ausim dicere melius tum fiebat medicina. Medendi enim perfectio non consistit in varia præparatione remediorum, sed in dignotione morbi. Qui potest dignoscere morbum, potest mederi.

Sequente pag. 16. ita enunciatur thema: Medicina potest carere isto præparationis modo, ut caruit olim. Intelligimus non esse quæstionem de Republica seu Politia, possitne carere chymica Pharmaceusi, quæ nihil est essentielle illius. In quâ Republ. nullus est morbus & ægrotus, ea facile medico & medicina caruerit. Platoni talis visa est ea, in qua vivitur temperanter. Vbi multi medici, ibi multa intemperantia. Deinde cum quæritur num medicina possit carere, neque in specie explicatur sitne ea Galenica, an Hippocratica, Methodica, Empirica, absolute & simpliciter quæri existimandum est; item in genere, non an aliquando contingat mederi bene sine præparatis chymice, sed an omnino, ita ut quicquid est in vniuerso medicinæ cõplexu, totaque eius perfectione essentielle sit accipendum, non sumendo Arabicam, Græcam, Hippocraticam ad cuius tēpora ne vult quidem reuocari Riolanus, multo minus ad chirurgicam circa bellum Troianum, aut Persicum cui defuerunt contra pestem remedia, quæque videtur maxime versata fuisse circa victus gubernationem, & alia vsque ad crisin naturalem, cum Pætus Artaxerxi scribat, na-

turalia auxilia pestilentis morbi popularem
 grassationē non soluere, cum qui ex natura fi-
 unt morbi, eos ipsa indicans natura sanet, re-
 liquos vero ars quātūc pollere videbatur Hip-
 pocrates. Verū itaq; thema controuersiae no-
 strae est, an Medicina simpliciter in sua perfe-
 ctione summa possit carere chymice prae-
 paratis remediis. Riolanus cum aliter enunciet
 quæstionem in primo statim limine titubat,
 & causæ suæ putridum fundamētum detegit.
 Fieri potest ut ad bene medendum nulla opus
 sit pharmacia, tantumq; rectus eger usque ad
 Crisim cōualescat. Si fames est morbus ut vult
 Hippocrates. pelli potest vino mero, & iuxta
 Horatiū pane cum sale. Verū de hoc non quæ-
 ri manifestū est, nisi velimus aliquādo chirur-
 gia nos posse carere, aliquādo Pharmaceutice.
 Et est ridicula q̄stio num sine iactura sanitatis
 politia carere possit medicina, cū certum sit
 medicinā nō vim facere sanitati, & vbi hæc est
 plens, ibi non opus esse Medico. Sed qd enū-
 ciatur p̄blemate? Ponitur medicinā posse ca-
 rere chymicis præparationib. argumento qd
 caruit Galeni & Hippocratis etate. Sed statim
 respōdetur; falsum primo esse argumentum,
 qd si caruit Alchymia, caruit opere magni ma-
 gisterii quo q̄ in reb. occulta sunt manifestan-
 tur. At hoc non caruit. Nā & Hippocratis &
 Galeni tēpora artē habuerunt il ā manifesta-
 toriā ut patet decoctionib. infusionib. expres-
 sionib. & aliis interioris naturæ eliciendi mo-
 dis. Negamus q̄dem notā fuisse illis chymiam
 totam;

totam; negamus ēt eius absolutas & pfectas o-
 perationes cognitās fuisse iisdē. At quadamte-
 nus exploratam habuisse si nihil aliud indicat,
 saltē infusio docet qua Mesueus separat à ma-
 teria speciē. Hæc vna est respōsio. Altera est q̃
 argumentum peccet Elencho ignorationis, &
 particularitatis. Si censor ipse non vult reuo-
 cari ad tēpora Hippocratis, q̃a tunc homines
 viuebāt salubrius, cur nos eo adigit? Alia q̃stio
 est de medicina qualis tunc fuit, alia qualis ho-
 die. Adde q̃ magnum incrementum ceperit &
 cultu exornatissima sit reddita vsq; ad nostrā ē-
 tatē. Imo imperfecta fuit Hippocratis medici-
 na. Scribit quidē ille *in lib. de locis in homine*. sibi
 VIDERI medicinā iam totam inuentā esse q̃ ha-
 beat medicamentorū notitiā (rudē nimirū &
 impfectam) doceatq; consuetudines singulas
 (at non Germanicas, nec quales sunt hodie) &
 occasiones (Græcas potius q̃ barbaras) quanq̃
 negetur cito disci posse, q̃a impossibile sit sta-
 tā, ac certam doctrinā in ea fieri (quomodo er-
 go habet præcepta scientifica, & catholica q̃
 perpetuo & necessario vera?) dū non idē sem-
 per & in omnib. obseruetur effectus. Verum
 cum rectius informatus esset à suo præcepto-
 re Democrito, longe aliam canit cantilenam,
 ingenue confessus in hæc verba: *Artis Me-
 dica recte facta, o Democrite, plerique è vulgo ho-
 minum non omnino laudant, verum Diis sæpe attri-
 buunt. Si vero natura reluctata perdiderit eum qui
 curatur, Medicos reprehendunt Numen præter-
 euntes.*

Et ego sane mihi videor Maiorem reprehensionem, quam honorem artis affecturus esse. Ego enim ad finē medicine non perueni, etiamsi iam senex sim. Neque enim inuentor ipsius Æsculapius. Sed & ipse in multis à seipso dissensit, quemadmodum nobis scriptorum libri tradiderunt. Hæc Hippocrates. Vnde colligimus defectum argumenti, quod non ideo hodie carere possit chymicis medicina quia tempore Hippocratis caruit, cum hodie sit longe perfectior, quam isto. Galenus quoque etsi mirifice in ea absoluenda & amplificanda defudauit, tamen fieri non potuit, quin desideraret absolutiorem separatoriam partium quas deprehendit in mistis varias, quarum secretionem Parisienses Medici contra Galeni votum, Diaboli vocat inuentum; adeo digni suo præceptore discipuli, si hygiæ placeret. Ita se habet argumentum primum. Secundum est: *Medicina carere potest preparatoria chymica, quia non in preparatione remediorum variorum consistit, sed in morbi dignotione.* Hoc scribit medicus, & non potius scuticam meretur quam monumentum? Si hoc argumento potest carere chymicis medicina, potest & tota Therapeusi, potest Arabum inuentis. Nullum est intolerabilius delirium. Addideram autē in examina etiam argumenta quædam alia, quibus demonstrabam non posse carere, veluti, quod hodierna medicine profectio non sustineat illum defectum siue, notitiæ integræ artis spectes & doctrinam, siue

praxin.

siue praxin. Cum n. Arabū medicina Græcæ sit coniuncta, vt vtraq; vnum corpus constituat, demta chymiatría, corp⁹ magna mēbri portione mutilabitur. Taceo hoc modo ad ludibrium populi recisurum medicinam totam; & Galenicam vniuersam in vulgi fabulam abituram si non habeat stillatitia, & alia chymica. Exigite o viri Parisiani ex vestris Pharmacopoliis chymica, quid tum sitis futuri cum medicina vestra videbitis. Si non vultis consentire chymiatris, omittite illos, & vestris lactucis vescimini soli. Cum Mesue erit legendus, cum Auicenna, Serapio, Actuarius, Rhazes, Villanouanus, Fernelius, Hollerius, Syluius, Valescus & infiniti alii; cum explicanda Antidotaria in quibus oleum Philosophorum, succi extracti & omnino multi, vestræ cathedræ erunt magis mutæ quam pisces, & ob id putidis ouis digniores quam oleo ouorum chymico; tartareo fœtore magis obungendæ quam liquore fecularum vini. Erit necessaria Alchymia, vt etiam riualibus vestris chymiatris possitis respondere, ne plane pro truncis habeamini & putidis fungis. Erit necessaria vt salem theriacalem intelligatis: vt melius medicemini, & satisficiatis desideriis ægrotantium; Vt variis affectionibus vos accommodetis, &c. Peius fit medicina vbi deest alchymia, at vbi defunt vestræ offæ, præsto vero sunt chymica, non fit peius sed laudabilius. Necessè est perfici chymicis medicinam.

Dd 5 Si

Riolanus
maniacus
censori e dia-
metro est co-
trarius.

Si eis perficitur, imperfecta est absque iisdem. Verum hæc relinquamus: Et nos ad maniae oracula conuertamus. Primum prolixo sermone cōmendantur illi qui præparatione ciborū, vel medicinarum adiuuant publica emolumenta, Omnia Dei creata perfecta in suo genere perhibentur. Obiiciuntur Laniones & Pharmacopœi qui videntur cōiurasse in Dei perfecta opera quæ destruunt, & variis modis in alium vertunt vultum. Defenduntur sine consilii vt languenti homini subueniant, ad quas necessitates Deus creaturas plerasq; instituerat. Imo dicuntur bene mereri de plantis & animalib. mactatis, quia vitam amissam mutant meliori (mirū ni illa animalia reuiuiscant in ventrib. comedonū & gratias illis p beneficio agāt) Adeo p̄clarum hoc opus videtur Rioloano maniaco vt et feras rapaces & prædatrices eo nomine excuset, idem proculdubio facturus cum leones, lupi, vrsi, pardales & similes bestiae hominem deuorant. Titulo Pharmacopœorum includit chymicos, addito Epi-
 „ piphonemate: *Potestne aliquid esse gloriosius quam*
 „ *languentibus aliqua arte subuenire? Deus est iuuare*
 „ *mortalem. Pro diis habiti sunt, qui artis alicuius in-*
 „ *uento hominum genus adiuuerunt. Pharmaceutica*
 „ *inuento humano generi quid vtilius? Nouæ prepara-*
 „ *tiones sunt additamenta ad Pharmaceuticem.* Hæc omnia maniacus ille. Quid de te iam statuendum est Riolane? Rhetoricatis pulchre, & linguam in vtramque partem venalem, non in ludicro exercitio, sed seria contentione geris.

ris. Si hæc vera sunt, quis malus genius iussit
Antaruetum *pagin. 50.* ad Diabolum referre
inuentū chymicorum qui essentiarum causa
mixta spoliant sua materia; *Et pagin. 86.* Vos li-
gne destruitis istum ex contrariis natum mi-
rabilem concentum; cuius hoc inuentum si
non Diaboli? At iam nihil est generi humano
utilius Pharmaceutica cuius pars quædā præ-
paratio chymica. Deus est chymicus quia suo
inuento iuuat homines. Paulo ante audieba-
mus Pharmacopœum esse ministrum Medi-
ci, & seruum; Medicum in sublimi quodam
maiestatis throno sedere; chymian pertinere
ad ancillulas Pharmacopœiæ & ultimos famu-
los. Si nihil illis utilius, non tam abiecte de eis
statuendum est. Pharmacopœia erit utilissima,
& quia fini cohæret forma quæ est honorati-
or, etiam honoratissima. Tantum interest
inter cēsorem & Riolanum Maniographum,
qui tamen videtur decorum scripti sui obser-
uare. Nam insanorum est medium ignora-
re, & in vtramque partem hyperbolis pecca-
re. Non eget Alchymia tua laude o Riolane.
Nam quod tu cum tua censoria schola laudas,
qua hoc facis, vituperium est. Mane domi cū
putidis tuis laudationib. Hoc est procœmium
quæstionis. Sequitur ipsa cum sua decisione.

*Si medicamenta chymica ad bene mendum sunt
necessaria, aut absolute sunt necessaria, aut modo
quodam, utpote ratione melioris & utilioris.*

*Neutro sunt necessaria. Plane itaque non sunt ne-
cessaria.*

Mino.

Minorem probas. Si absolute necessaria forent Græci & Latini Medici non potuissent bene mederi absque illis. At potuerunt. Ergo nō absolute necessaria. Minor illustratur confectario optatiuo: vtinam vos tam bene possertis: Deinde accommodatur exemplum ad reliquos dogmaticos illorum præceptis instructos qui similiter ignorata Alchymia possint. 2 Alchymia signat aut quartam sectam, aut præparationes nouas. Illa adeo non est necessaria vt etiam abiicienda. Hęc pro Hippocraticis validis substituit validiora mineralia, quod minime necessarium, imo damnosum cum Arabum inuenta satis compensauerint defectum Hippocraticum, quibus debetur gratia mundo non inuidenda; item vulgus saltem ad extracta Paracelsi malefica confugit propter dosin paruam & palati gratiam, quibus commendantur venena; Item non sunt vtilia quia ex vna libra materialium vix vna drachma spiritus elicitur, quæ non potest habere plus virium quam integra, quod tamen necesse est si vtilis debet esse inuentio; item Arabes fuerunt chymici, at extractionum mineralium nunquam meminerunt; Potiora sunt Arabum iuuēta. Itaq; extractis facile caremus. Ne quid relinquatur vtilitatis Alchymia, etiam chrysopæia damnatur. Quædam extracta saltem non reprobantur, verum ea nullo necessitatis nomine asseruari docetur, sed tantum pro arbitrio agrotantium. Hęc est tota Diancæa

Rio-

Riolani, qua veluti vno impetu recepta in medicinam Alchymia exturbatur. Non quidem opuserat istis fulminibus: Si nolunt isti veterinarii Alchymiam, omittant eam. Erit medicina alia in cuius essentiali sinu acquiescat frustra ringentibus & inania conuitia iactantibus cæteris, quos irridebunt vel aniculae. Vt autem respondeamus paralogismo, in maiore monemus primum de Elencho æquiuoci, & amphibologiæ. Aliud est ad bene medendum simpliciter esse necessarium, aliud quodammodo: Aliud ad medicinam per se; aliud ad medicinam qualis fortasse fingitur à censoribus: aliud ad perfectam, vti est nostro æuo, aliud ad mancā, qualis fuit Hippocrati; aliud ad medicinam Græcorum & Latinorum solam, aliud ad eam medicinam quæ Arabum inuentis est aucta, & Hermeticis præparationibus locupletata, perfectissimaque reddita; aliud ad eam medicinam quæ ne morbos quidem omnes sciuit, & fuit feliciorum temporum, temperantiorisque seculi; aliud ad eam quæ nouorum morborum cumulo & obseruationibus creuit, nec dum hac in parte finem inuenit. Omnino longe diuersa fit quæstio necessitatis ad medicinam absolute καὶ καθ'αυτὴν, & ad medicinam circumstantiis particularibus determinatam; vnde euenire potest vt ad medicinam Peruanorum non opus sit chymia; at non ad medicinam κατὰ μέρος. Misera est Riolani infania vel potius puerilis inscitia, qua medicinam sibi fingit suam, & sic disputat,

disputat, quasi perfectionis Ideam proposuisset. Nostra medicandi ratio, & quam nos putamus esse perfectam medicinam, non indiget chymicis. Ergo medicina absolute non indiget. Quæ ista dementia est? Si non indiguisset chymicis, quorsum absque illis non potuit doceri nec ab Arabibus, nec Europæis qui ab eorum tempore ediderunt tum artem ipsam, tum praxes? Quis Mesuen, Bulcasim, Auicennam & cæteros intelligat & declaret vndique sine notitia Alchymia? Quis Antidotaria pleraque? Diruite Pharmacopolia vestra, & reddite chymicis, quod ab eis accepistis. Videbimus quam instructi sitis Medici. Non est Pharmacopœus qui discipulo suo in chymicis non exercitato testimonium artis conferat; non est minister idoneus officinis, qui ignorat chymica. Et Parisienses tam facile carent chymicis? Relinquantur suæ vesaniæ. Ad Paralogismum porro quod spectat: Si medicina per se & absolute seu perfecte $\chi\epsilon\ \rho\epsilon\delta\epsilon\lambda\lambda\upsilon$ accipitur, negatur minor. Prosyllogismi eius omnes sunt Sophistici. Id iam docemus. Græci & Latini medicinam habuerunt suis temporibus accommodatam, quæ respectu nostrorum fuit imperfecta. Committitur ergo primum Elenchus à dicto secundum quid. Deinde falsum est potuisse eos bene curare $\chi\epsilon\ \rho\epsilon\delta\epsilon\lambda\lambda\upsilon$ sine chymicis. Potuissent enim sine occulta rerum virtute & essentia in manifestum producta, quod est falsum. Chymicum est apud illos omne per infusiones, coctiones,

ex-

expressiones, emulsionem, liquorum, lachry-
marumque profectiones extractum, quan-
quam rudius administratum. Ratio est; quia
totum id est manifestatio essentiarum in mi-
sturis abditarum. Imperfectionem tamen
quandam etiam his adhæsisse, luculente con-
stat, optante Galeno separationem diuersa-
rum misturæ partium, qualis est in lacte, vi-
no, melle & aliis succis. Quod additur ex
comparato, chymiatros tam bene non posse:
risu dignum est; quasi ignoremus tam Hip-
pocratem quam Galenum præceptis quidem
fuisse diligentes, sed in praxi non usque adeo
felices utinam vos Parisienses sine sanguinis
immodica profusione, principibus medicinæ
ignorata, possitis bene mederi: Utinam sal-
tem aqua rosacea, violacea & cinamomi & vi-
tæ carerent vestra Antidotaria. Dogmaticos
reliquos posse sine chymicis æque bene me-
deri ac Galenus & Hippocrates, mendacium
est impurum, quod ab omnibus Chirurgis e-
uidenter refellitur, uti & Pharmacopœis,
Germani talem Medicum ad cynosarges ab-
legarent, nec minus Itali, quorum scripta te-
stantur nostræ ætatis medicinā nō posse bene
fieri sine chymicis, siue doctrinā spectes & sci-
entiā, siue praxin. Ad Gallos quæ attinet, adime
Fernelio, Syluio, Hollerio, &c. Chymica, & ad
chymicorum exemplū, ruditer licet, facta: nu-
daveris eos optima parte Therapeuticæ. Quid
dicemus de integrata ex Arabū & Græcorum
dogmatibus & experiētiis medicina? Quis est
tam

tam impudens ut neget abesse huic posse alchymiam, nisi Riolanus? Quocirca ad medicinam $\chi\alpha\delta\acute{\omicron}\lambda\upsilon$ & in sua perfectione sumtam absolute sunt necessaria chymica, cum sine his essentia medicine constare non possit, nec perfectionem suam habere, ut nec homo perfectus fuerit absque corde & Epate. Hanc partem postquam euicimus, non opus fuerat de necessitate secundum quid dicere. At iuniorum causa, ne hæc quidem est omit- tenda.

Distinctio Alchymie in quartam sectam medicine & preparatoriam vana est & stulta. Perinde enim se habet ac si monstrum quod- dam comminisceret quod constaret hetero- genia diuersarum specierum. Ignoras bene distribuere vitiose medicine patrone, & contra chymicos disputas? In ea quæ insunt, dis- tribuendum est & homogenea, non assuenda peregrina, quod aduertatur legi scientificæ $\chi\alpha\theta' \alpha\upsilon\tau\acute{o} \chi, \chi\alpha\theta' \acute{\epsilon}\lambda\epsilon$. De quarta medicine secta hic non agitur: Sed de medicina simpliciter & essentialiter. Quod si quarta secta est aliqua medicina, eaque hermetica, quis non videt Alchymiam huic absolute necessariam esse? Est enim ei essentialis. Itaque & nomen ali- quando sibi Alchymie adaptat. Pessime sibi consulit schola Parisiensis facto diuortio & repudio renunciato Alchymie, cuius vim om- nem debebat suæ medicinæ vindicare. At dum eam excludit, omnes & fores & fene- stras aperit nouæ medicinæ hermeticæ, seu chy-

*Parisenses
diuortio &
secessu ab
Alchymia
facto noua
medicina
prebent oc-
casione.*

chymiatricæ, neq; tamen prohibere huius originem, progressum, incrementum & exornationem potest. Relinquamus itaque illos veterinarios, & tanquam ex olente Babylone egredientes nobiscum asportemus nostra, in-
 quient eruditissimi, & sagacissimi quiq; Medici Itali & Germani, Galli quoque Saniores cum Hispanis longe aliter affecti pronunciant, suam medicinam nec velle nec posse carere chymicis, nec committendum esse eiusmodi Vefanis exiliis, vt ansa detur nouæ medicorum factioni, præsertim nostra ætate in seditiones maxime procliu. Factum est distinctione ista Riolanza vt iam longe alia sit questio sitne chymia necessaria factioni medicorum censoriæ in schola Parisiensi, an medicinæ simpliciter, cuius vnus modus est chymiatrica. Sane illi placent suæ filiquæ. Multis non indigebat in suo dolio sedens Diogenes, quia solus viuebat sibi. Relegetur illa factio ab vsu hominum, & satis erit perfecta sibi *ἡ αὐτάρκεια*. Interim tamen medicina humanis necessitatibus vbiuis gentium addicta, sine alchymia esse non poterit. An autem aliquis velit amplecti & defendere quartam sectam aut Hippocraticam ex toto, nos nō curamus, illud interim ex Riolano apponentes, chymiatricam sciētia esse liberalem: vnde consequens dignam esse ingenuo homine, & proinde, vtilem honestamque. Altera pars diuisionis est præparatoria; quanquam stultus ille diuisor oblitus sit tertiz chrysopœiæ quam postea in-

Ee terç

reiciit nugis suis quasi obiter & tumultuarie. Sed quid de præparatoria? Probabiliter putat de ea differi posse quasi non sit necessaria: ita tamen differit ut infamem reddat tandem & non medicinæ, sed arbitrio vulgi obnoxiam, ut si rusticus quidam respuat feces putridas officinæ Parisiensis, possit succum & essentiam chymicam petere. Hic est honor qui habetur chymicis. Sed nos inde concludimus necessitatem debitam. Si enim potissima pars est bene medendi, ad quaslibet necessitates ægrotantium comparatum esse, ut fiat sanatio, citò, tutò, iucundè, chymicas præparationes necesse est in medicina tenere. Qualis enim illa est medicina, quæ tantum inseruit ferreis ventribus, & adamantinis gulis, per quas tamen sæpe horridi succi non possunt demitti nisi auxilio infundibuli? Quo quid melius & diuinius est, hoc magis est communicatum sui. Medicina debet posse etiam teneris & delicatis, singulariterque affectis & dispositis naturis succurrere. Non est bona *χρυσία*, quæ hoc non potest. Sed ad singula effata.

Riolanus
Hippocrati-
cam valde
mancam fa-
cis.

Pagin. 67. ait Arabib. deberi gratiam quod cum Hippocrates cogeretur inopia benigniorum suos ægros purgare Elleboro & Peplio, illi benigna & amica natura inuenerint. Belle. Hæc confessio primum docet medicinam Hippocratis fuisse imperfectam, quia non habuit benigna iuuandi instrumenta, atque adeo non potuit sanare morbos mediocres, quibus minime

conq

conuenit Elleborus & Peplium, nisi occidere quam sanare maluisset. Tantum fortes ventriculos, & robusta intestina purgare potuit. Ergo etiam in magnis morbis ubi maxime infirmæ sunt vires nihil habuit præsidii; sed inque ad lectulos & data ptisana numerauit horas & dies criticos, expectans donec natura vel iugulet vel sanet patientem. Ecce tibi tuam dogmaticam ex Hippocrate, quæ possit carere chymicorū inuentis. At fortasse voluit sic Hippocrates. Imo inquit Riolanus, cogebatur. Quainquam re? Num natura tūc ignorabat Rhabarbarum, Cassiam, Mannam? An Græci minus peragrabant oriētem? Neutrum est verum. Imperitia rerum inscitiaque facit, vt optimis medicamentis sæpe careamus, atque ita destituamur bene medendi tam præceptis quam instrumentis. Ita schola Parisiensis pertinaciā & ignorantia sua cogetur sæpe ad Elleborum redire, si non bene faciat carnificina sanguinis. Deinde recte quidem laudatur Arabum scientia, quæ Græcorum & Latinorum imperitiæ succurrit: Veruntamen non ideo Elleboros abiectus est, vti neque Peplium, Scammoniū, Colocynthis, Cucumer asininus, &c.; imo etiam satis valida ab illis ipsis sunt producta, quæ non minore virtute, quam Elleborus purgare possint, de quibus abunde Auicenna, Mesuēs & alii. Gratia eis debetur non ob benigna tantum, vt Rheum, Cassiam, &c. Sed omnino ob

Ee 2

locu.

locupletatam artem variis modis, inter quos est & opus magni magisterii quod ex Philosophorum sapientissimorum, regumque & sacerdotum adytis protraxerunt, & medicinam necessaria quadam parte perfecerunt. Hoc factum cur omittis inuide? Mannam, Rheū, Cassiam, &c. inuenire etiam plebs potest; & uti verisimile est, hæc inuenit prius istas medicinas, quam Medici, assumerent. At assumpta bene digesserunt & præceptis experientiae rationisque instruxerunt. Hinc aucta medicina præceptis quoque est, & imperfectionis maculam quodammodo deleuit. Nullo vero modo valida illa Hippocratis coacta est abiicere; sed cum Arabes illi non tantum Rheum & Mirobalanos, rosasque seirent extrahere per opus magni magisterii sapientū, verumetiam Scammonium, Esulam, Elloborum & alia ita præparare ut fierent ad omnem vsum habilia, euenit ut hic quoque cōpensaretur Hippocraticus defectus. Quocirca ex Alchymia translatae operationes, quibus species à materia separatur, essentialis atque adeo necessariae perfectionis medicinae pars sunt factae. Non hæsum in purgantibus est, sed & aquae stillatitiae, & olea, & magna magisteria sublimata, aliaque innumera per istam artem sunt concinnata, ut omnibus numeris fieret medicina perfecta. Quid de hoc taces ingratis cucul! Chymiatrice est nobilissimus admirandusque medicinae faciendae modus, & summa quasi eius perfectio, beneficio

ficio Arabum ex latibulis regum, sacerdotum, & philosophorum producta. At raro meminerunt chymicorum in suis scriptis? Sæpe inquam meminerunt. Semper non erat opus in popularibus & exotericis libris. Noluerunt artem profanari. Nihilominus tamen aliquibus exemplis eam monstraerunt, atq; etiam expressis verbis studiosos medicinæ admonuerunt, vt sapientes cōsulerent qui quod est in rebus arcanum manifestant. Cæteris relinquendæ sunt siliquæ & cortices, quibus tamen nominatis sapiens facile intellexerit digitum intendi non in corticem & corpus materiale, sed in essentiam & speciem. Si Arabum medicinam indicas veram esse, necessariam ei alchymiam non potes adimere, aut te oportet esse fallarium & corruptorem perfectissimæ medicinæ: *Perge. Chymici in illorū locū conantur introducere extracta mineralia Peplio, & Elleboro longe vehementiora.* Proprium est tibi admodum rustice & impudenter mentiri. Non est mirum si hic eius præbes egregium specimen. Illi ipsi Arabes qui incredibiliter artem bene medendi adiuuerunt sunt chymici. Si voluissent extractis mineralibus pellere Peplium & Elleborum, utique potuissent. At id adeo non factum est neque fit hodie, vtila vna cū cæteris retineantur in complexu medicinæ, & eodem modo ad speciem chymicam perducantur vt cætera. Quæ vero sunt illa extracta mineralia substituta Peplio, & Elleboro? Censuræ norant stibium & præ-

438 ALCHYMIAE DE SPVR. PARIS.
 cipitatum. Sed te rident & explodunt catulæ
 officinarum. Non sunt illa extracta, neq; dan-
 tur pro Peplio & Elleboro. An vero tu posses
 luem veneream curare sine angelico pulvere?
 De antimonio suis dicetur locis. Hæc quoque
 cum aliis cum volunt ad purgandum accom-
 modate chymici, variis præparationibus tam
 dextre possunt elaborare, vt iam queant ob-
 ire vices Ellebori, iam Rhei, iam Mannæ, iam
 tantum sudores mouere, vel et diuresi pro-
 desse. Eam artem si tu didicisses, non vitupe-
 rares. *Vulgus curiosum, inquis, nouitatis appetens,*
ad extracta malefica tanquam ad sacram anchoram
confugit. Tanto inquam te est sapientius. In eo
 vulgo si nescis sunt etiam imperatores, reges,
 principes, magnates & prælati variis omnisq;
 generis Sapientes, Theologi, Iurisperiti,
 Philosophi, Medici, ciues, viri, fœminæ, pu-
 eri, iuuenes, senes. Hoc vulgus sua sententia
 constituit illud principium quod experientia
 & sensum communem appellamus, cui cum
 tu cōtradicis, principio contradicis. Sed pres-
 sius tua verba ponderemus. *Confugit vulgus ad*
extracta. Fugit ergo à tuis offis. *Confugit appetens*
nouitatis: nepe, ppter crudelitatem veterum, q si
 bona fuissent non fugeret ab eis vulgus illud.
 Bonū est ille etiuū, Boni nulla est satietas. Sed
 chymica tamen p se non sunt noua, cum Aui-
 cenna et cōmentario instruxerit Alchymiam,
 & medicina orientis & austru ab omni artare v-
 ni pauperit chymica. Rectius diceret à male præ-
 paratis confugere ad præparata bene, cum vt
 reges India mauult extracto Rhabarbari vt,
 q Rha-

q̄ Rhabbarbo integro; mauult Ellebori mitē
essentiam sumere q̄ Elleborum totum. Ita no-
stri non fugiunt Sennam, Esulam, Agaricum,
Turperthum & similia. Sed tuas præparatio-
nes fugiunt, maluntq; chymicis infusionibus
in vino aut vini spiritu vel similib. curari quā
bolis, electuariis, pilulis & huiusmodi. *Extra-
cta vocas malefica, & vs reddas magis inuida, Para-
celso tribuis.* Sed condonandum tibi hoc crimē
est. Mania n. agitaris. Extractum Rhei, Miro-
balanorum & cæterorū apud Arabes non est
maleficum: nec est verisimile esse vel te iudi-
ce. Nam chymica sunt formalia, Galenica
materialia. At forma est principium benefi-
cium, materia maleficum te ipso auctore. *Para-* *Paracelsus.*
celsi nomen non potest infamare chymica,
quibus Arabes, Itali, Germani, Galli, Hispa-
ni, Saraceni, Chinesii, & totus Oriens cura
Austro vsi sunt cum in rerum natura nō esset
Paracelsus. Pauca ē sunt quæ hic sibi soli po-
test ascribi. Pleraq; aliunde accepit. Gratias
debemus Paracelso communicatori, & illu-
stratori, non inuentori. Apud hunc quicquid
boni est, id acceptamus. Mala abiicimus. *De-
ludi vulgus veri specie dicis, quod chymica sint gra-
tiora palato.* At inq̄ sæpe in hoc tota est bene-
curandi solertia. Ideo gustus datus est anima-
lib. vt incōueniens à cōueniente secerni que-
at. Horridis medicinis experimur sæpe adeo
offendi naturam, vt in primo statim limine ea
abhorreat. Itaque parum proficimus, sunt-
que eiusmodi medicamenta sæpe in sterqui-
linium proiecta potius quam assumpta. Cur

autem grata sunt Palato? Fece & crassamentum utpote purgata. Bene. Non itaque deluditur vulgus specie veri à nobis; sed tuæ officinæ imponunt ei, dantes cum fece & crassamentis abominanda pharmaca. *Deinde minima quantitate assumpta multum purgare ais.* Compare hoc inquam, non absolute. Nam alias essentia chymicæ etiam clementissime operantur. Quod habet multum virium medicarum in parua dosi, hoc ipso facit ad melius medendum. Tu venena sic commendari ais. Nihil obstat. Nam & hæc multum faciunt paruo principio; faciunt & alexiteria: faciunt escæ quædam nobiles, & potus; faciunt aquæ vitæ, facit Bezoar, Moschus: facit Elaterium, Diagridium, Colocynthis, Esula, Elleborus. Commune hoc est cum multis. Si crimen habet, multa simul eidem sunt obnoxia. Libanii disputatio cum Gramano circumstantiis plane fit tuæ dissimilis. Non itaque potes ea defendi. Videris autem negare, quæ est tua veteratoria, quod multum possint in parua dosi, quia non sit verisimile in vna drachma spirituum plus esse virium, quam in dimidia libra materiæ. Qui non o bone? Cape quæso centenarium pondo Rhabarbari. Separa speciem à materia. Et experire quantum virtutis purgatiuæ sit in toto centenario, & quantum in drachma. Vnica gutta aquæ vitæ plus habet instauratiuæ potestatis quam integrum dolium separatæ materiæ. Sin autem integra cō-

fers

fers cum extractis, permitto tibi, vt corallia integra gustes; & postea dissolutum vel tincturam. Permitto vt plura pondo crudi antimonii conferas cum vnica gutta olei; & semiserupulum vitri cum selibra. Vnica gutta olei succini plus pollet assumpta quam integra libra crudi. Quinque guttæ ol. Carui fortius pellunt calculum quam copia libralis faceret si assumi posset: Imo quicquid integra possunt non mole materiæ possunt sed essentia latitantis Virtute. Tolle hanc; cadauera habebis, non medicinas actiuas. Sed non tantum garriendum est de virtute aucta, verum etiam de malitia diminuta, quomodo arsenicum virulentum transit in salubre remedium; venenatissimum sublimatum fit medicamentum blandissimum, vipera abit in theriacam, &c. Si astringendum sit, faciamus periculum in Rhabarbaro. Tu sume integrum, nos extractum coagulatum & ad eam consistentiam reductum qua etiam glutinare queat. Cape tu ferri scobem, nos crocum martis: Cape integrum hematiten, nos calcem aut tincturam eius. Videbimus effectum. Tu nihil habes in tota officina tua quod in grandibus hæmorrhagiis vulnerum quorundam æquare possit vim aquarum fortium, spiritus vitriolati & similium, ne alumen quidem, nisi chymice calcinares, tibi foret vtile. Miraris Arabes quod non meminerint essentiarum mineralium cum purgandum est valide in magnis morbis. Ego tibi respondeo pro ipsis, filio doctrinæ patefecerunt, aspi-

E e s nis

nis & porcis noluerunt prolicere margaritas. Non opus fuit sigillatim meminisse extractionum, cum generali præcepto, & aliquib. exemplis satis sint imperatae. Ita lapidis armeni & Lazulini mentione puta de eorundem essentis similiter esse præceptum. Cætera arcana non fuerunt constituenda. Miror magis cū Aeginetha proposuerit puluerem seu calcem argenti vini, te nec intelligere quid sit, nec attendere virtutem. Sed finge etiam ignorasse Arabes mineralia purgantia (quod tamen nō persuadebis, cum constet eis notum fuisse armenum, cæruleum, argentum viuum, sublimatum, præcipitatum, &c.) an nihil licebat posteris ad eorum exemplum inuenire? Chymicus tamen non hæret in mineralib. tātum, quāquam in his inuenit arcana summa, Italis, Gallis, Germanis commēdatissima, quib. te vident & cruciant felicitate exemplorum copiosa abundātes Quercetanus, Renealmus, Turquetus, Haruetus, Baucynetus & alii multi; id quod tu doles. Tandem concludis: *Vestris extractis facile careremus.* Carete ergo cum bona pace o viri Parisienses; Et quam diu laudabiliter sitis facturi medicinam, apparebit. Interim chymiatrix in culmen admirationis emerget, & vos etiam feci plebis conculcandos, ridendos, comedendosq; relinquet. Nos carere alchymia non possumus, quia perfectionis Medicæ essentialis pars est q̄dam, & Arabum Margarita medica. Nolumus tantum Dei immortalis bonum abicere, citius Hippocratis & Galeni nomen reddituri q̄ a perfectionis

can.

tantæ professione discessuri. Nostra tempora non sinunt nos Medicos esse bonos, aut absolutos sine alchymia. Veterinarii foremus, non Medici si nobilissimam illam artem sepone-remus. Deploranda sane est Galenistarum eiusmodi pertinacium conditio, qui non possunt admittere ut reliquus mundus vniuersus, atque adeo Christianus quoq; , plus videre & experiri possit, quam duo viri Græci Ethnici, qui in plurimis abnormiter errarunt. Deplo- rator est excæcatio Parisiensium censorum, qui debent scire præceptum Hippocraticum esse ut inutilia ab utilib. in præparatione medi- camentorū abiiciantur, utilia & efficacia quā- tum fieri pōt defecata, depurata, clarificata dentur: Et tamen q̄ ars id præceptum præstare pōt quam optime, eam tanq̄ hostem reiiciunt & persequuntur. Tantumne delirare posse Medicorum titulo superbos?

CAP. XXXVII.

In qua re consistat perfectio Medicina.

ITa loquitur Censor pag. 15. apol. Caruit olim Hippocratis & Galeni temporibus chymica medi- camentorum præparatione, nec minus bene ausim dicere, melius tum fiebat medicina. Medendi enim perfectio non consistit in varia præparatione reme- diorum, ut vobis falso persuasum est, sed in diagnosi morbi. Qui potest diagnoscere morbum, in- quit Hippocrates, libro de arte, potest me- deri, &c. Mirum est, ut optimam artem

Al

Alchymiam perdant censores Parisiani, etiam contra suam medicinam adeo insanire ut ei detrahere non erubescant. Ad Medici notitiam pertinet primum cognitam habere sanitatem, quæ est habitus & forma constitutionis secundum naturam, ultimusque terminus & summus scopus in agendo per conseruationem, & restitutionem ex contrario. Priuatio sanitatis est morbus; Forma & habitus & affirmatio prior est negatione. Non potest sciri exacte priuatiuum, latente habitu. Si itaque quælio sit de partibus Medici, seu notitiæ ad bene medicandum magis necessaria ratione, pro sanitate respondendum est quæ tum quod sit habitus & ultimus scopus superior est, tum quod duas supremas ad agendum conferat indicationes. Bene mederi est sanitatem præsentem per Medicinam conseruare, & læsam aut de statu deiectam reficere. Ex hac melius innotescit morbus utpote contrario positiuo. Sine illa sæpe nescimus quidem morbum esse. Sanitatis argumento prius Medico scit patiens se morbo affici, ut vulnere, vlcere, apostemate, vëtris dolore, punctura laterū, & aliis quæ vix vllo foris se produnt signo. Apparet itaque stultitia Riolani censentis summam perfectionem medicinæ consistere in morborum notitia, idque argumento sanitatis maxime refellitur: Deinde etiam propria Medici actione. Nemo medetur notitia morbi, quanquam sine hac indicationes ad bene agendum in altera parte, quæ

quæ circa sanationem morbo affectorum occupatur, non suppetant. Mederi morbis est sanare id quod ægrotat. Sanare est ex morbo ad sanitatem perducere. Confert ad hoc notitia vtriusque constitutionis seu extremi. At sanatio aliis constat præceptis nempe principis practicis ad bene medendum comparatis quæ continentur methodo therapeutica, seu illa parte medicinae quæ Therapeutica appellatur. Cum itaque medicina sit ars quædam, cuius ratio est bene agere ad sanitatem, quod est bene mederi, hoc ipso argumento doceri potest magis proprium esse Medici bene medicari, quam bene nosse. Nobilissimus est Medicus qui optime potest depulsis aduersis sanitatem seruare præsentem, labefactamque restaurare. Huius vilissimam pene partem assequitur is qui speculatione morborum occupatur. Imo sæpe ad perfectam morbi notitiâ perueniri non potest, & tamen ægrotus poscit se iuuari; vnde cogitur Medicus indefinite potius agere, quam de finite. Hinc illæ digladiationes inter practicos, qui tamē nihilominus opinantur se bene mederi posse. In morbis sæpe est aliquid diuini, quod hominis intellectus non attingit: quod debebat fieri si summa perfectio esset in morborum notitia. Hæc pars maxime coniecturalem facit medicinam. Cum enim scire sit rem per causas primas & proprias cognoscere, at hæ nos plerumque fugiunt, euenit vt deficiamus plerumque circa notitiam. Laudem autem primam

nam petere à defectu, non est sapientis. At qui etiam latentes causas, & occultos morbos potest tollere, is quo melius hoc potest, eo est diuiniior Medicus. Constat ergo Pathologian nec simpliciter esse summam medicinæ perfectionem nec comparate cum Therapeusi, & Hygiæa, quarum vtrique interior est Medico. In Therapeusi vero vnum officium est Diæteticæ, alterum Pharmaceuticæ, tertium Chirurgicæ. Hæ partes longe excellunt Pathologice. Collationem inter eas si instituas, videbitur facilis esse conseruatio per diætam, si in hominem incidas temperantem: Imo tunc multi iudicant non opus esse Medico, quia sanus homo est: Medicinam vero aiunt parentem & nutricem habere intemperantiam, cuius opus sit huius fructus tollere, & statum naturalem reducere. Sed est tamē etiam medicinæ qua est id quod est, sua diætetica: quanquam minus illustris quam Pharmaceutice quæ continet notitiā, electum & præparationem salubrium medicamentorum Chirurgicæ, & Iatricæ in specie inferuentium (in practicis specialis Therapeusis, quæ est actio è statu aduerso ad naturalem per medicamenta, & sic applicatio medicamentorum perita ad bene sanandum, speciatim adiungitur morbis suis, seruato generali scopo è contrario in contrarium, quo continetur etiam alter conseruatiuus naturæ. In Theoricis vtrumque explicatur methodo medendi, quæ de remediis agit & curat.

curatione.) Hac ratione fit quia diuinius est afflictum iuuare , quam bene habentem seruare ; Et est magis necessarium , laudabiliusque indigenti præsentius auxilium , prius succurrere , vt inter tres illas partes si afflit peritia specialis Therapeuseos , (nam si ne hac nihil prodest medicinarum seu auxiliorum scientia) præcellat Pharmaceutice & Chirurgice. Pharmaceutices voce cōprehendimus notitiam remediorum , præparationem & vsum ad bene sanandum , id quod postulat etiam Chirurgice. Hæc olim fere sola fuit medicina.

Tunc ergo prælata est : Et sane etiam hodie euenire potest , vt anteferenda Pharmaceuticæ sit Chirurgica , id quod in singulari sic accidit , quia sua suis debentur primum. Sed si totum consideres , nobilior est Therapeutice Pharmaceutica. Et in hac rursus præstabiliior actus sanandi per remedium , quam remedii præparatio , quæ illi inseruit. Galenus *de Gymnastice & Iatriæ ad Thrasibulum* , τὸ ἰάσαι dicit esse κενὸν , cuius partes φαρμακεύσαι , χειρουργῆσαι , καὶ διαίτησαι , quibus subsunt particulares energiz purgare Elleboro , secare venas , os præcidere , cibare , abstinentiam præcipere. Totam autem artem à prima eius parte , quæ est θεραπευτικὸν , appellatam esse tradit , cui opponit sanitatis custodiam. A præcipua vero parte maiore est dignitas. Therapeuticum illud cōtinere necesse est

patho.

pathologice, & curationem, quarum hæc Medico interior. Ita rursus si eam subdividas in organicam & curatricem, ita ut illa ad bene medendum instrumenta parat, hæc accommodet ad sanandum; iterum fit manifestum, curatricem magis facere Medicum, quam illam quæ etiam peregrinarum officinarum esse potest, imo vel solus naturæ, quamquam Medici ad se receperint propriam & peculiarem quandam præparatoriam, quæ à pharmacis appellatur pharmacopœia, quæque nonnunquam etiam diæteticæ ministrat. Curatrix autem ipsa tū per diætam perficitur, tū medicamentorum adhibendorum sciētiā, tum operatione manuali. In his summa est medicinæ perfectio. Nam his consequimur sanitatem primum. Instrumentaria vero subordinata est, neque est principalis causa sanandi, sed tantum adiuuans, id quod apparet hinc quoque quod sæpe sanemus sine officinæ rebus. Omnino si *α.δ.β.λ.γ.* interroges, respondendum est, ut perfectio hominis consistit in naturali omnium partium habitudine & conspiratione ad vnum actum ultimum secundū quem homo est perfecte id quod est: ita esse in medicina communem formam & harmoniam communibus partibus ad eandem scientiam & artem absolutam suam conferentibus. Hic non potes perfectionem totalem vni alicui parti attribuire. Sin autem de excellentia partium inter se quæras, ut anima adeo antecellit corpus ut vel sola homo possit di-

dici (vnde Socrates corpus vocauit animæ sepulchrum & carcerem, D. Paulus tabernaculum terrenum) ita Therapeutica in medicina, & rursus inter membra huius summa laus est curatricis per medicamenta, siue ea natura sola consulerit, siue etiam præparauerit Pharmacopœus, vbi tamen ars exuperat naturam, vt quæ minus apta ad bene medendum à natura concessa elaborat, & facit aptiora, perfectioraque. Item cum Alchymia ad medicinam sese demittit (certum est eam per se artem quandam à medicina seiunctam esse; & multis aliis tum artibus, tum vsibus humanis ministrare res commodas) & præparationibus ingeniosis præbet ei materias felicissimaque ad sanandum instrumenta, hoc modo eam sese demittere & quod omnibus artibus & scientiis, etiam maxime diuinis, vt Theologiæ (vnde Saluatorem quoque non puduit ministerii) est commune, facere quis est qui non videat? Domina per se quæ erat, humanæ salutis causa fit ancilla; & hoc respectu Medicus est excellentior. Quod si idem est Medicus, qui & chymicus, quia duæ perfectiones concurrunt, chymiatrum necesse est simpliciter Medico esse nobiliorem. Hæc sunt apertæ veritatis. Quantum ergo ad controuersiam præsentem attinet, debuit censor distinctius censuisse & Alchymiam à medicina seposuisse primum. Inde facile apparuisset quia perfectior finis est bene esse, qui hunc proxime procurat sua arte & scientia eum esse

Ff

melli-

meliozem digniozemq; opificē. Quando vero plures perfectiones in eodē cōcurrunt, hunc esse absolutiozem, si quidem inter illas est etiā summa, est consequens. Paracelsici quidam ex Alchimia etiam per se faciunt medicinā. Sed errant: Et si esset medicina, hoc nomine proculdubio anteferēda foret pręparatoriæ. Sed illi, vt Gramani disputationes docent, nihil in ista sua alchymia habent pręstabilius pręparatoria. Vnde & suis medicinis tribuunt scientiam inueniendi morbi centrum per se, etiā si Medicus ignoret vbi & quis hæreat morbus: quin & ignoret sanandi modum. Nam istis stultis sufficit Vulcano materiam commisisse, qui quā optime sit pręparaturus; Deinde in os infudisse quasi medicina sit catholicę virtutis, & adeo prudens, vt non possit aliter quam bene agere. Non est opus tali Medico morbos nosse; non opus est vires medicinarū indagasse; non opus statum naturę explorasse, neque vllas dandi medicinas leges scientificas tenere. Compendio constant omnia, si saltem prępares, & des quomodocunq;. Horum in Gramano & Assyluano confutauimus fatuitatem, neq; opus fuit nobis medicinam ad solam quasi Pathologiam tanquam summā perfectionem astringere. Non est necesse ad veritatis defensionem vti mendaciis. Ideo & corripimus amentiam censoris in examine. Ex correctione vero quid boni est consecutum? Confert morbi dignotionem, & pręparationem medicinarum, dicitque in illa esse potius

tius

tius medicinæ perfectionem, quasi, si aduersarii dixissent nostram medicinam esse tantum Pathologian. At de hac per se non erat disquisitio: Estque per se dilucidum, quod melior & perfectior Medicus sit, qui proprium Medici munus & finem assequitur melius. De morbis loqui sæpe nihil habet præter logos, & inanes opiniones. Ita non iuantur ægri, idque apparet cum disputatores illi inexercitati ad ægros ducuntur. Ipse censor oppugnatum venit Alchymiam præparatoriam, quam postea transmutaui in Hermericam sectam Hippocraticæ aduersam. Quæstio debuit esse num Medici vel medicinæ perfectio potius esset in præparandis medicinis quam bene medendo. Responsum euidentius est, in hoc esse: Et ideo præparatorum attingere quidem quadam analogia medicatricem, sed non assequi honorem & dignitatem eius, vti neque formam & perfectionem essentialem. Quando vero chymiatra opponitur antiquæ Hippocraticæ, quæ est manea quædam & inexulta medicina, nec habet comoda ad bene sanandū instrumenta, imo hodie pleraque eius ignorantur, non graue sit fateri chymiatram esse absolutiorem. Hanc autem cum nominamus nō intelligimus eam quam paulo ante designauimus, quæ est noua quædam Paracelsia; neque etiam quæ Paracelsus plane nouam fecit, tamque variam, vt si introspicias nihil videas scientifici, sed omnia parabolis, allegoriis, fortuitis opinionibus plena; quin &

magia damnata aliisque improbis artibus cum-
mulata, quibus intermiscuit nonnulla bona,
& quidem etiam ex synceris præceptis quæ-
dam attigit quasi obiter incidens in vera. Ali-
quando & veterum est studiosus; tandem pla-
ne reiicit post se omnes. Chaos hoc errorum
potius est quam medicina. Elegerunt tamen
aliqui ex stercoreib. sibi visas margaritas, & pa-
rabolas istas accommodarunt solertius, malo
fundamento vsi, quod res in homine debeant
appellationes sortiri ex maiore mundo atque
fici iudicari: cum potius contra fieri debeat &
artificiosi intelligentisque mensura mensura-
ri inartificiosum & brutum. Homo enim est
in mundanis his post Deum Opt. Max. men-
sura rerum, non contra, nisi per accidens. Re-
uera autem ita iudicandum est vnumquodq;
vti per se est, & ita loquendum vt vsus sapien-
tum plurimorum comprobauit: nouitates in
artibus non necessariæ sunt fugiendæ. Est au-
tem huius ratio manifesta etiam in effectis &
opere ipso. Nam licet aliter loquantur Para-
cellici illi correctiores quam Galenici, tamẽ
vtrobiq; sit idem in cibo, potu, medicamen-
tis, &c. Dissentire quoque in singularem iu-
dicio, & perperam agere nonnullos euenit
vtrique factioni. Quid haberent autem noua-
tores vocabulorum quod de externis reb. di-
cerent, si siluissent prisca Græci, Latini, A-
rabes? Virtutes rerum sub veterib. nominibus
prius constiterunt. Nomina noua nihil affe-
runt efficaciz. Logomachia otiosa est posse
me-

*Vide Plato-
nis Timæum,
Plinium &
alios.*

melius dici vitriolum, alumen, arsenicum, astrum mercuriale, &c. q̄ est peruertere disciplinarum iura, & extruere scientiam nouam quæ non in vocabulis, sed reb. consistit. Comparationes autem illustratorię sunt oratoris & explicatoris magis quam primi doctoris. Si hic quæras de duab. factionib. propositis vtra magis medica, veteri suffragandum est; Et hoc eo magis, si illa vetus per Alchymiam adiuuatur, vt sit iam chymiatría, cuius prima fundamenta iecerunt Arabes: exornatio vero & augmentum debetur recentiorib., ad quam quicquid attulit Paracelsus, non sine huius ornandæ neq; etiam voluntate & studio attulit: repudiavit enim Galenum, Hippocratem, Auicennam, Lullium, Arnoldum, imo omnes veteres & recentes; sed accidit plane contulisse. Nam & inuito ipsi extorsimus medicamenta quæ plurima aliunde accepta proposuit, partim etiam inuenit ipse: Pro quo tamen non vsq; adeo ingrati sumus vt nihil honoris ei conferamus: sed in malis laudare auctorem non possumus. Hæc paulo fusius exposui, vt quæstio esset studiosis dilucidior.

Quæ Riolanus pag. 69. *mania* proponit, ex dictis facile iudicari possunt. Inuenire propriū remedium (inquit) nō est facile. Imo inquam difficilimum, siue de inuentione absolute loquaris, siue relate ad specialem casum. Tanta copia remediorum extat in libris veterum, & recentium. At nihilominus cum pestis, podagra, quartana, elephantiasis, & similes morbi

Ff 3 sunt

sunt curandi, communib. variisq; potius vten-
dum est quam specificis, quorum tamen quæ-
dam à nonnullis proponuntur, sed opiniones
magis quam scientia. Itaq; vt difficultati suc-
curreretur, ad catholica se verterunt neoteri-
ci, de quib. nihilominus non semper respon-
det experimentum q̃ non immerito difficile
pronunciauit Hippocrates. De præparatione
constat eā esse variam posse, veruntamen non
tam vagam vt vnum in mille formas possit
transmutari, quandoquidem ars sibi præscri-
psit certos terminos intra quos, tanquam vsu
& experientia à sapientib. comprobatos arti-
fex solet permanere. Si ad ægri voluntatem &
delectum referenda formula est, vt eligat quā
velit, Riolani apotheca non raro erit sterilis &
inops, quandoquidem chymicas præparatio-
nes vsq; adeo inuisas habet, vt iis carere posse
dicat. An longe sit difficilimum partem affe-
ctam, speciem & causam morbi inuenire pa-
tet ex collatione. Quid enim si cæcus esses Ri-
olane, aut pedib. captus, aut colica laborares,
vel incideres in patientem qui aliquo tot iam
commentariis Medicorum explicato morbo
laboraret, an nō posses facile locum affectum
inuenire? Præceptis esses instructus medicis,
audires, videres, tangeres ægrotantem, ante-
cedentia, comitantiaque cognosceres, quidni
venires in notitiam morbi eius cuius omnia
signa & indicia menti inscripta circumferres,
& porro etiam causas ex arte deductas habe-
res? Fatendum tamen est in complicationi-
bus,

bus, & nouis magnam esse difficultatem, adeo vt etiam peritissimi sæpe hæsitent. At specifici remedii longe est difficilior inuentio. Communium magna copia est: sed propriorum vix vllum succurrit sæpenumero etiam cum omnes librorum capsulas scrutatus fueris. Aut denuo inueniendum est id de quo nihil est in commentariis, aut inuentum pridem repetendum, deligendum & applicandum particulari morbo. Illud longe difficilimum est, quandoquidem plures stochasmi requiruntur ad specificum medicamentum; quam ad morbum cognoscendum.

Ideo & adhuc contra pestem desideramus specificum, cum tamen videamur amplam cognitionem huius mali habere. Vt remedium inuenias proprium, nota tibi debet esse tota morbi natura, & ægotantium constitutio, deinde materiæ, ex qua medicamentum peti debet, tota crasis, omnesque conditiones; atque insuper etiam certus vtendi modus. At ratio hic deficit, estque experientia pene sola consulenda. Apud Ægyptios, vt narrat *Herodotus*, publico olim exponebantur ægri, non vt morbi cognoscerentur, sed vt remedium inueniretur iudicio alicuius periti. Nec raro oracula sunt consultata, & bestiarum exempla in imitationem proposita. Multa etiam fortuito tentata innotuerunt; quædam obiter ex victu

patuerunt. At morbi nobis sunt domestici, facilioremq; habent ad cognoscendum viam. Quando vero non necesse est de specifico nouo circumspicere, sed aliquod ex arte iam constituta promendum est, si non iners & impetitus aut obliuiosus sit Medicus, facile quidē dixerit hoc illo medicamento vt plurimum sanatam esse epilepsiam, hydrophobiam, quartanam, podagram, luem veneream, & similes affectus; at in singularibus dispositionibus nihilominus hēserit aqua adeo vt cognitio morbi ex arte possit esse expedita, imo sæpe vel plebi facilis, at medicatio longe difficilima, q̃ medicina quā specificam putabamus, in præsente persona minime inueniatur talis, confugiendumque sit ad catholica, vel communia. Felices sane in ea re sunt chymiatři, & ex angustiis istiusmodi eluctari facilius possunt, quam osiores chymicorum, propterea quod arcana rerum scrutentur, & polychrestis actuosius abundant, quorum vi etiam latitans morbi minera possit inuestigari, & multa simul impedimēta tolli, & errata corrigi. Quocirca si pronunciandū sit quod facilius sit specificum inuenire, quam morbum nosse, de chymicis id dicendum existimauerim. Nam cum occulta illa sint potius quæ totis naturis, variisque simul dispositionibus ad operandum feruntur, ita vt necesse sit in morbo occulto multa simul vincula solui, quæ medicamenta hoc possunt, ea sunt efficaciora cæteris, quæ vno tantum modo agunt. Istis autem

tem

tem instructa est chymiatria, cuius medicinæ non tantum primis qualitatibus & secundis sunt efficaces, sed & tertiis ad quas omnes dispositiones materiæ & formæ conspirant, quæque elaboratione chymica ita sunt præparatæ vt in expedito habeant actus suos & penitus in mali fontem immersæ variis viribus hostem vndique inuadant, & socia natura, quam roborant & exuscitant in commune prælium tandem vincant.

C A P. XXXVIII.

De medicamentis præferendis ad pagin.

70. Mania, 29. Examin.

EAdem medicamenta dupliciter possunt in vsum venire, nempe aut sic parata vt vulgo solet in officinis Galenicis, aut chymice: Et quidem quæ præparatio extat in vulgaribus Pharmacopœis, vel accedit propius ad chymicam, adeo vt parum intersit, vel longius discedit. Dicuntur autem chymici speciem à materia separare, & manifestare occulta rerum: Sed officinæ populares absque illa separatione materiam cum arcano in vsum vertere, externis saltem purgationibus adhibitis, & in diuersas formas commutatis medicinis, cuiusmodi sunt pulueres, electuaria, pilulæ, potiones, &c. Quæstio est

Ff 5 vtra

utra ratio conducibilior, Intelligendum autem est, quam materiam vocant chymici, eam nihil aliud esse quam corpus specificae virtute vacuum, qualis est scoria & recrementum in metallurgia; aut saltem inutiles & noxia qualitate affectum seu simpliciter, seu respectue, cuiusmodi sunt feces animalium, & praeter naturam affecti humores, venenataeque partes. Species vero est essentia salutaris & efficax omnem vim medicam complexa. Perinde itaque est ac si interrogares siue solum beneficum adhibendum, an cum benefico etiam maleficum; solum utile, an etiam inutile & superuacaneum; solum aequosum, an quoque actionum laudabilium impedimentum, & utrum horum praefereendum. Euenire pro circumstantiarum multitudine potest ut integrum praestet extractum. Euenire vero etiam contra potest; Et nonnunquam nihil interfit utrum ad praesentem statum adhibeas, si adhibeas bene. Sed aliud est de rebus per se iudicare, aliud de circumstantiis mutata. Ibi vix quenquam putauerim adeo imbecilli iudicio esse, quin statim pro chymicis sit pronunciaturus. At nihilominus censores Parisiani pertinaciter se huic iudicio opponunt, contendentes sua chymicis esse anteponenda.

Argumentum primum ab eorundem auctoritate sumebatur; sed cum litigantis partis decretum ad confirmationem causae parum

rum

rum valeat, repudiabatur in examine, nec habuit mania Riolani, quod responderet. Notandum autem est, quod potissimum velint decocta, infusa, & expressa eo modo, quo in officinis solent fieri, præferri debere: quo ipso tamen non obscure palmam concedunt chymicis. Nam coctio, infusio & expressio sunt quædam species segregationum, quæ prima origine sunt chymicæ, sed in Pharmacopœis Galenicorum rudius administrantur, & fere cum menstruis relinquuntur essentia, quæ tamen illorum copia obruta potissimum exolefcunt, vt cernere est in syrups, decoctis vsualibus, oleis compositis, &c. Si anteferendum est rudimentum chymicum, multo magis perfectum & absolutum magisterium, quod postea ad potandum, glutendum & alios vtendi modos facile potest accommodari. Sed cursum disputationis persequamur. Secundum argumentum ducitur ab vsu antiquitate, & explorata vulgo virtute, qua putantur excellere Galenica, non chymica. Quia vero hoc argumento nihil aliud queritur, quam præparationis prærogatiua facile est respondere, non præferendum ideo esse medicamentum, quia antiquitus sic præparatum, & in ea forma efficax repertum, nisi quis velit non licere nouas facere compositiones, aut etiam in mille formas vertere medicinam inuentam, vt

Riolani

Riolani munia loquebatur. Si ita est, cur non redimus ad prisca pulpamenta, & glandes? Antiquum sane non est respuendum, si nouum melius non suppetit. Ita & antiqua forma retinenda, si noua non sit melior. Quod si procedentibus ætatibus Deus aliquid præstabilius est largitus, siue plane nouum id sit, siue modo quodam & aliquibus populis, non est repellendum Dei donum. Alioquin non recipiendum fuisset Euangelium; non admittenda Arabum inuenta. Quod si æqua lance expendantur nouorum & veterum vires rationesque vtro vtaris parum interest, nisi quid mutant circumstantiæ. Est autem hoc iudicium satis manifestum. Riolani mania ex Celso præfert ea quorum experimenta constant maioribus nostris. Sane si comperta incompetis conferantur, non absurde iudicat. At principalis quæstio erat num chymice præparata sint præferenda non talibus, seu Hippocraticis. Mutare statum controuersiæ est diuerticula quærere, & causæ suæ imbecillitatem detegere. Præparatio chymica quicquid in re inuenit præter inutilem materiam, & noxias qualitates, relinquit. De ea itaque quicquid compertum annotarunt prisca, id & chymici habent. Efula purgauit apud maiores nostros, purgat & nobis essentia eius. Præparatio ad commodiorem vsum tantum potest, vt eadem virtute præditum quidem, sed ad vtendum melius dispositum illi sit præferendum. Chymica

mica præparatio veteribus experimentis ac-
cessionem præstabilioris adiecit, quid ni an-
referenda? Sed estne vsque adeo noua præpa-
ratio chymica? Secundum quid noua sit, vt-
pote quæ serius innotuit Medicis Hippocra-
ticis Europæis, idque iuxta diuersa loca varie,
per se vero noua neutiquam est. Mirum quo-
que nouum id dici quod ab Auicenna, Me-
sue, Bulcase, regibus Indiæ antiquissimis,
Ægypti sapientibus priscis, & aliis sui notiti-
am repetere potest. Vetera sunt & chymica.
Si præferendum quid quia ab antiquitate
dependet, & ab ea experimentum habet, non
postponenda chymica. At mineralium ex-
tractorum experimenta sunt noua, quæ si ad-
hibere in medendo velis, periclitandum est
de salute humana. Atqui hoc inquam iterum
est mutare statum litis. Non erat instituta in-
quisitio de nouis inuentis, quæ nondum sunt
sapiente vsu explorata, & à Medicis peritis
comprobata: sed de præparatis chymice, &
non chymice. Cum contra Gramani salem
venereum, & alia penitus ab incude noua, ea-
que non inuentione & periculo artificum
prolata, sed cerdonum, agyrtarum, fugitiuo-
rum aliorumque qui desperatione artis pro-
priæ in medicinam irruerunt, disputare na-
iure negabam proposita à talibus in vsus eos
vertenda esse vbi periclitari salus humana
possit, idque etiam contra Empiricos auda-
ces pronunciaſſe Celsum iudicamus.¹ Sed
longe secus res habet vbi inuentum ex offi-
cina

cinæ artificis peritissimi prodit, qui non tantum verbis persuadet, verum etiam euidentibus documentis suum inuentum salutare esse procurandæ salutis instrumentum contestatur. Vbi scientia, prudentia, & experientia, quæ procul absit à temeritate, concurrunt, & veritatem rei etiam sensuum iudicio comprobant, frustra profertur antiquitatis argumentum. Nam & præsens inuentum non est re nouum, sed simul cum mundo factum, aut ex tali radice genitum, potestque iisdem firmamentis constare, quibus & antiqua, tandemque vsu sui sapiente & laudato veteribus, adiungi. Interest autem inter eos qui præparant & vtuntur nouis. Vtrobique potest imperitia, oscitantia, temeritas incidere. Itaque cum negare non possumus esse quædam vehementis actiuitatis, quæ non cuius possunt credi, & vulgari vsu prostitui, monendum est vt talia maneant in arcanis peritorum, id quod & Riolanus ipse agnoscebat cum scriberet arcana posse à Medicis domi præparari. Itaque quæ singularia ex argento viuo (quanquam hoc sit tam vulgare factum vt nullus sit balneator quin se iactet scientia vnguentorum mercurialium, præcipitati, sublimati, cinabaris pilularum & similium) stibio, metallis, semimetallis & aliis mineralibus sunt elicita, debent manere in possessione peritorum Medicorum. Quod si populo & junioribus practicis, qui prima experimenta faciunt non suo, sed su-

pe;

periorum inuento quardam interdicenda sunt, quidni mysteria illa? At quid de prælatione? Siue nouo, siue vetere constet quid experimento, & Medicus non sit temerarius, & rudis tyro, præferendum quod melius iuuat. Ait Riolanus: *Semper meliora sunt iudicata, quæ infinitorum seculorum auctoritate sunt comprobata.* Explodendum hic primum est illud SEMPER. Si enim iam non sic iudicatum est, vt dosent Arabum inuenta, & recenti memoria à nouis terris allata, cadit illud semper. Deinde si infinita secula requiruntur ad auctoritatem illam, abiiciantur & Galenica, quæ paucis finitis determinantur. In multis sane longinquitas temporis nihil aliud est quam vetustas erroris. Ad iudicium melioris ponderosiora antiquitate argumenta sunt afferenda. Quocirca etiam in hoc deficit ratio. Non semper melius iudicatum est, quod probatum antiquitus, vt loqui cum matre Euandri, gentilitiam fidem sequi, &c. In medicina quoque si licuit Hippocrati, Galeno, & aliis nouas leges ponere quas prisca ignorabant, quidni liceat & nobis, qui tot morbos nouos, vel vnico seculo obseruauimus, & medicamentis longe instructiorem habemus officinam? Scribis me respondere, chymica purgantia non esse noua, sed iam à multis seculis probata. Sed tu præ delirio tunc non videbas. Chymica fuisse ante, & post Galenum scripsi;

Et si

Et si vetera sint hoc argumento præferenda, deberi prærogatiuam chymicis. Vt autem refutes sententiam, iubes, ex Rhase, Mesue, Auicenna proferre exemplum purgantis chymici. Sed tu primum iniquus es postulator, cum me vis ex exotericis libellis tibi aliquid promere. Chymica in arcanis erant. Cedo tamen mihi Auicenne Alchymiam cuius mentionem facit Sorfanus. Forte non nihil ostendero. Ex Mesue vero tibi facile erat Rhabarbari extractum, & similia producere. Præterea cum regula catholica sit apud Mesuam, Philosophorum sapientum operisque magni magisterii esse ex rebus producere speciem, & manifestare occulta ad exemplum extracti Rhei, mirobalanorum, olei ouorum, aquæ rosaceæ, olei laterum, gagatæ & huiusmodi plurimorum: Concludo quæcunque purgantia vulgariter proposita sunt à Mesue, eorum essentias vna per magni magisterii artem propositas esse, neque indiguisse rem peculiari descriptione, quæ per se est facilis modo enchiremata discas ab Alchymistis ad quos te ablegat Mesues. Nosti Auicennam de sublimato, argento viuo, arsenico, cinabari & similibus meminisse? Reuota hæc ad opus perfectionis. Habebis quod quæris. Non expresse posuisse artificia ista Auicennam, non est ignorantia; sed prudentiæ & sapientiæ quæ arcana prohibet populo indicare. Idem iudica de Philosophorum lapide de quo egisse Alchymiam Auicennæ verisimile est.

Ie est. Quorsum ille Medicorum princeps in
eam artem commentaretur, quæ nihil habe-
ret arcani Medici? Utinam tu discere malles
censor, quam calumniari. Non impingeres
tam sæde. De arsenico refert Æginetha ὅτι
καὶ ὁ μένος γίνεται λεπτομερέστερον. Si artificiosa
fuit vstio, quænam alia quam chymica? At qui
& illi fuerunt, de quibus scribit quod καὶ σάν-
τες ὑδράργυρον ὡς τε φρωθῆναι καὶ μίξαντες ἐπέροις
εἶδεσιν ἐπὶ κολλικῶν τε καὶ εἰλεωδῶν ἐδίδωσαν πωτὸν.
De sale purgante ex Mesue & Bulcase monui
alias. Ecce possumus tibi ex tuis auctoribus
proferre etiam mineralia purgantia, ne forte
Hermerem opus sit accersere. Mesuen, Rha-
sin & alios Arabes ais benigna suffecisse in lo-
cum vehementiorum, tanto minus adiecisse
vehementissima. Quorsum opus erat menti-
ri? Si suffecerunt benigna in illorum locum,
cur non mouerunt loco? Chymica quoque
purgantia tibi sunt vehementissima, utpote
qui imperitiæ morbum malitia auxisti, & sic
non potes sincere iudicare. Non si quis im-
postor vitro antimonii & præcipitato impro-
be vitur alchymia est accusanda. Deinde cer-
tum est medicamenta ex illis perite facta esse
vel Arabicis benignis benigniora, neque ta-
men ad agendum ignaua. Quocirca & men-
dacii impudentis vitio te polluis. Finge vero
chymiatros etiam stibio indomito uti; at v-
tuntur ut Hippocrates Elleboro. Qua accusa-
tione reos facis chymiatros, ea & Hippocrati-
cos. Quod autem peccatum inter vos est fre-

Gg

quen-

Capit. lib. 2.
de morbis
medii ven-
tris cap. 2.

quentius, quam audacia in mittendo sanguine, & timiditas in purgando? Nos asthmata difficilia ideo non curamus, inquit Capivaccius, quia parum damus agarici, omissa colocynthide, elaterio & vomitorii quæ sæpe in hoc morbo sunt præsentanea, ut patet horum experimentis qui infuso antimonii præparati eum felicissime sanauerunt.

CAP. XXXIX.

*Num chymici suo exemplo auctoritatem
destrabant Spagyricis medi-
cinis.*

TVRquetus dicitur aliquando, cum ægro-
taret, dogmatica remedia maluisse quam
chymica. Hinc Riolanus concludit de om-
nibus, quod ægroti laudent dogmatica, sa-
ni vituperent, atque inde corpore ægrotantes
sani sint mente, sani corpore ægrotent men-
te. Si velimus imitari exemplum à pari, respō-
dendum est; quia Riolanus maniace delirat,
insanire omnes qui se Galenicos profitentur.
Sed absit à nobis ut vnius dementia impute-
tur omnibus. Malitia potius istius tam mali
pecoris omnibus innotescat. Fieri potest ut
præferatur aliquod vulgare chymice præpara-
to non absolute, sed aliqua circumstantia.
Num ideo detrahatur auctoritas chymicis?
Interdum deest id quo præsentem uti malle-
mus. Sed frustra consumuntur verba in aperto de-
lirio.

lirio. Quæ dogmatica vocat, eadem sunt & chymica, nec differunt nisi præparationis modo, vt ipse Riolanus ad Tarquetum scripsit. Constant ratione, & experientia æque ac illa. Cum vtimur chymicis, dogmaticis vtimur, & vsus nostri documenta petimus ex medicinæ principiis. Quod ad sanitatē & insaniam chymicorum attinet, dicimus Riolanum tunc maxime carere mente cum maxime se putat sanum: Argumento est vesanum mania scriptum; quò vix vllum prodiit demensius. Quando ergo videntur insanire Rioloano chymici, tunc concludendum est contrarium, & pronunciandum eos maxime sapere, quod maniacis contrarie affecti, quia ab istorum deliramentis dissident maxime, videantur insanire. Si consilium admittere posset, iuberemus Elleboro expellere morbum, & antimonio bilem atram, vtroque chymice præparato. Quia medicina non est scripta sanis iudicio eiuldem, sed insanis, tametsi (vt insaniam hominis plenius agnoscas) aliqua pars debeat custodiæ sanitatis, cuius causa Mithridates & Imperatores Romani Indies utebantur Theriaca, quam & Marinellus, referente Douzelino, vt panem, vsurpabat; Et Galenus inquit: Qui bona valetudine fruitur, si continenter Theriacam capiat, maxime iuuabitur. Eadem etiam contra insanam mentem sumitur, vt Rioloano non deesset remedium bonum, præsertim extractum, si posset sanari.

*De vocabulis actiuus & actiuitas ad pagin.
mania 71.*

SVauiter finxerunt Pythagorici & Socrati-
ci, animas post mortem in alia corpora in-
tere. Putes Vallam aut Aristarchum irre-
pisse in Riolanum. Adeo est censor, qui sibi
non tantum in sententias ius sumit, verum et-
iam in linguas, quod non solebat facere Ga-
lenus. Sed vtrumque tamen facit tam non Ga-
lenico quam suo more, hoc est stulto, & de-
liro. Vtor vocibus actiuus, & actiuitas, quod
sic loquantur Græci (ποιητικώτερον ενεργητικώ-
τερον ενεργεια) & Latini, vt cum Aristotel. 2.
de ortu tex. 8. interpretis Latini calamo scribit
elementa actiua esse & passiuia, & alterū altero
actiuum magis. Non opus est autoritate. Vox
actiuus ex actiuo deducta omnibus nota est
pædotribis. Eodem modo & actiuitas ab acti-
uo deriuata concessa est vsui populari. Aui-
cenna inquit Capiuaccius, mille Riolanis e-
ruditor, post colocynthidem exhibet mul-
sam. Exhibet autem colocynthidem modo in
maiori copia, modo in minori, prout est ma-
ior **A C T I V I T A S** pituitæ. Si actiui-
tatem pituitæ possumus tribuere vsitate in
scholis Medicis quidni actiuioribus? Sed
quid tamen Riolani mania? Monet Li-
bauum (sus illa furiosa) Latinius potuisse
dici actuosiora. Scilicet si de Latinitate fui-
set contentio. Quidni monitori asini merce-
dem

dem demus? Dictu Calepine: *Actiuum est ενεργητικόν, δεξιικόν, δεξιήειον*, hoc est quod agit. *Actuosum vero est laboriosum seu plenum actibus. Vnde actiuosa vita quæ est practica Græcis ενεργητικόν, ὑποκειρικόν*. Hæc Calepinus. Facile persuadet vt dicamus Riolani Dogmatica esse actiuosa, hoc est laboriosa; sed chymica actiuiora, adeoque illis in sanitate efficienda præferenda. Quorsum autem hæc tam rancida? Vt intelligant omnes Græci & Latini Itali, Germani, Angli, Galli, Hispani, censores Medicos scholæ Parisianæ, nō potuisse inuenire stultio- rem censore Riolano, nec potuisse monumentum ponere dementius. Ita belle disputatur contra chymiatriam. O scuticæ; o ferulæ: Cur non diligenter examinatis illam tam malignam actuositatem?

CAP. XLI.

Num quod magis actiuum melius.

ARgumento quarto inter alia agebatur etiam de contemperationibus, & dicebantur essentia chymicæ ad miscendum habiliores propter maiorem *ὑποερίαν* & actiuitatem, quibus agunt & patiuntur mutuo absque longa fermentatione, quæ requiritur in vulgaribus compositionibus. vt Theriaca cui semestri addicitur spacium, cum si essentia fuissent promissa paucæ horæ suffecissent. Riolanus negare nequit actiuiora esse chymica. Meliora negat;

Gg 3 Ridi-

Ridicule vero. Si actiuiora sunt ad contempe-
 rationes, quia actus agentium sunt in patien-
 tibus, quib. non dispositis, & immobilib. non
 potest esse actus agentis, necesse est responde-
 re eis patiendi potentiam, & susceptiuitatem
 impressionis, vna cū diuisibilitate. Neq; enim
 alias fieret mistio interior. Quod actiuius &
 diuisibilius in mitionib. quidni sit melius i-
 gnauo, & crasso corpore? Fiat periculum cō-
 fusis aqua theriacali, & ea quæ est cinamomi;
 olei caryophyllorum, & macis, & citri. (Ho-
 mogenea enim debent esse mista) Fac idem in
 Theriaca integra, & cinamomo; caryophyllis,
 maci, citri semine & corrice; ipso te conuincā
 sensu. Ita si alterum actu diuisibile est, alterum
 potentia, vt cum sales dissoluuntur aquis, cū
 stibium, ferrum & similia aquis fortib. quan-
 quam commistio hic non fiat vera, tamen ex-
 actior est quam si componeres istorum mate-
 rias. Verum cæcitas furoris obstitit Riolo
 præcipiti in insaniam vt in rem præsentē mi-
 nus esset intentus. Accipiamus dictum sim-
 pliciter; & quæraturnum efficacius præstabi-
 lius. Respondebit Aristoteles, formalius me-
 lius esse materiali: Formalius aut esse id quod
 actiuius, vt ignis vt cælum. Hæc enim maxime
 sunt formæ; cætera vero magis priuationes. I-
 taq; & motu dicitur pars materiæ cōis nobili-
 or effecta, & euasisse aer, ignis; immobilitate
 vero & priuatione ignobilior, vnde aqua &
 terra duo frigida elementa. Ita absolute acti-
 uius melius. Quæraturnum & de determinate agen-
 tib.

tib. exempli gratia in sananda apoplexia, paralyfi, epilepsia, lethargo & similib. Dicimus hic quoq; melius esse id quod citius tollit affectū & subleuat naturam antequam morbi violentia opprimatur. Illud autem determinata actione est actiuus. In strangulatu vterino, Lipothymia, Syncope, Peste & aliis venenis quod minus efficax, est deterius efficaciter profligante mali causam. Istiusmodi aut sunt essentiae coelestes, igneae, aereae, adeo vt odores quoque & halitus cum aquis stillatitiis & oleis celeriter praestent salutem. Da Theriacam exoletam & viribus integram: da essentiam, & totum cum suis fecib. Ipso euentu conuinceris, actiuus esse melius. Ita in nutritione quod facilius assimilatur & instaurat spiritus, distribuiturq; est melius secus se habente. Quid citius interimit aereo veneno? Quid succurrit velocius spiritib. Bezoardicis? Riolanus quoque ipse licet sit mania excœcatus, tamē promit exemplū veneni & pestis, docetque hæc esse actiuiora, sed non meliora. At inquam o vir bone, meliora certe ad interficiendum quam alia ignaua. Cur discedis à genere salubriū, ad insalubria? Si forent ista alexiteria, nū deteriora ad salutē q̃a actiuiora? Minime vero. Spiritus aut alexipharmaci requiruntur ad spiritalia venena. Tua Parisiēsia quo minus sunt spirituosā, eo minus possunt resistere sequiēti malo. Betele & Duriones, Pharicū, & Cydoniū ēt halitib. se conficiunt: quo exēplo patet in materia inutili vim esse nullā, & meli⁹

proinde esse separari eam quam vna manere.
Verum hæc etiam tyronibus sunt comperta,
vt necesse sit tam malitiosum quam impudē-
tem esse Riolanum qui chymicis hoc nomine
in publico litem mouet, & contra Solem lo-
quitur.

CAP. XLII.

*De argumento calumnie ex formalitate essentialium
chymicarum ad pag. 71. Maniæ.*

HOrribiliter sæuit in sua cauea maniacus
quod scripsi: Si vt blaterat censor, nostræ
essentialium sunt formales: formas autem sequi-
tur specifica virtus, non possunt destitui oc-
cultis potestatibus: Item si forma est crasis
mistorum: nos autem extrahimus formam,
quæ dementia est nos accusare corruptæ cra-
seos? Hæc manifestam ille calumniam vocat;
quia non scripserit nos formam extrahere,
sed corrumpere, esse naturæ hostes, naturam
natura spoliare, exuere mista sua forma, vt
vestiamus aliena, & his similia eructat multa
vt apertum sit iuratum esse Alchymix hostem
insanabilemque aduersarium. Sed lenius in-
fani Riolane. Nihil scripsi calumniose. Tu nisi
calumnie argumento furere voluisses, potu-
isses indicatum tibi tuum morbum agnosce-
re. Nospiam dixi te id expressis verbis attribu-
isse chymicis; Sed partim ex ipsorum assertio-
nibus quas bene nosti & sæpe obiiicis tãquam
crimen, & stultitiam, partim argumenti ne-
cessa-

cessaria consecutione tibi istud tribuo, & id-
eo scribo te blaterare. Hoc vt videas, quiesce
paulisper, & aduerte cum oculis mentem.
pag. apol. 39. inceptas illud prolixum argumē-
tum de Medicinis tuis præferendis, quia &
occultis & manifestis viribus, primis, secun-
disque qualitatibus essent ad medicandum
commodiora. In ea probatione postquam ad *pag. 46 apol.*
secundas peruenisti, sic rationaris: Pars quæ
induruit est emollienda aliquo medicamen-
to, Exempli gratia, ammoniaco. Hoc debet fie-
ri integro & sincero, non repurgato sua materia
& fece: quia emollit materialiter, non formaliter.
Materia certo modo affecta est basis temperamenti à
quo omnis actio. Formæ enim Physicæ (Ita tu vo-
cas crasin) non agunt nisi adiuta materia certo modo
temperata. Materia non est principium quod: Omnis
enim actio est à forma: Sed sine quo non, quia nisi
illa fuerit certo modo affecta & conformata, for-
ma manet otiosa: Hæc tu ibi: quæ si contra
chymicos militare debent, necesse est sic dis-
poni:

*Quod medicamentum caret sua materia non
potest esse efficax ad iuuandum qualitatibus se-
cundis: Sed id quod est integrum & sincerum ad-
eoque formam in materia habet.*

*Chymica medicamenta carent sua materia:
Galenica vero eandem habent cum sua forma
coniunctam.*

*Et chymica ergo non possunt &c. Galenica pos-
sunt, &c. & ex consequente, Galenica chymicis
preferenda.*

Gg 5 Ma-

Maior probatur de actione formæ materiali.
 Minorē pbare non potes nisi cōcedas ea esse
 formas, aut formales essentias à materia sua &
 fece purgatas, q̄ sunt ipsa tua verba. Siue ergo
 iam serio id dixeris, siue ex hypothefi, non fe-
 ci tibi iniuriam, qui ex tuis verbis argumentū
 contra te produxi, & simul necessitatem con-
 secutionis consideravi. Elige vtrum velis. Hic
 aut ibi stultus esto. Neceffe est chymicorum
 ammoniacum esse formalem essentiam, si tuū
 adhuc fecem & materiam habet, & tamē hoc
 illi oppositur: necesse est vt sit forma Physica
 seu crasis, si ob hanc negatur prodesse, pdesse
 vero dicitur tuum quod non est forma phy-
 ca tantū, sed materia conformata. At dicis nos
 destruere crasin. Quid ego hoc curo? Euiden-
 tia argumenti cogeris ponere. An insolitum
 tibi est ēt victorię causa quiduis dicere? *pag. 50.*
 quintam essentiam nobis tribuis, & remedia
 hoc potissimum nomine commendata, q̄ sint
 fecib. depurata, & materiæ crassamento destil-
 latione, aut extractione liberata, quo modo
 calorē acquirunt. Talia vero necesse est prio-
 rum respectu esse formalia, vnde & species à
 materia separata vocantur à Mesue. Num ad-
 huc videor tibi calumniatus esse? Sed finge te
 non locutum esse de forma secreta (quanquā
 fecus exigat ratio tua si nō sit deploratæ stulti-
 tiæ) sed de altera q̄ naturali opponis *p. 71. Ma-*
nia; & Apol. pag. 29. accidentariā vocas; *Antarue-*
si pag. 69. artificialē & mathematicam; *Antitur-*
que pag. 65. accidentariā q̄ in locum naturalis,
 quæ

quæ tamen est inseparabilis à suo subiecto in-
 troducatur: pag. 12. & 81. Apol. q. subiectum ap-
 pellas materiã naturalem licet neges formam
 eius esse naturalem postq̃ arte est p̃parata. Sic
 inquam illa forma quã in materiam introdu-
 cimus; cum impossibile sit naturalẽ materiam
 esse sine naturali forma; (1) nam à naturali for-
 ma est naturalis; necesse est vt concedas ei etiã
 suam crasin, quia forma naturalis est crasis, &
 vbi crasis ibi est temperies & potestas. Sequi-
 tur itaq; te cogi vt tribuas chymicis tẽperiem
 & crasin.

Iam autem impossibile est quiduis abire
 in quiduis, quia omneabit ex determinato in
 determinatum. Consequens secundo est cra-
 sin & formam Chymicorum esse plane affi-
 nem formæ misti naturalis. Quod si demon-
 strauerimus in his quæ separãtur (nã de trans-
 mutatis non moramur) etiam specie & nume-
 ro residuã esse vim eandem, an non simul de-
 monstratum erit eandem manere crasin? Id
 autem extractorum exemplis ad oculum con-
 testamur.

Idem sequitur ex modo extractionis
 per infusionem & coctionem chymicam a-
 pud Mesuen. His & similibus exemplis coge-
 ris chymicis extractis permitttere suam pro-
 priam formam & temperiem: Imo cum vide-
 rer tibi chymicas essentias ad materiam re-
 ferre tu in *Mania tua* pagin. 58. & 59. argumen-
 tis mihi resistebas, cotendens debere formis
 & formalibus accenseri. At nihilominus

contra

(1) Vide pag.
 69. *Antar-*
ueta. Vbi cõ-
 funditur
 ars & natu-
 ra. Natura
 artiprimã
 materiam
 potest das-
 re: sed vlti-
 ma, quia est
 per formã
 artis id
 quod est,
 non potest
 per se & pri-
 mum dici
 naturalis.

contra tam manifestam veritatis lucem manibus pedibusq; omnia obnixe conaris. Quis vnquam audiuit stultiora? Aut materialia sunt extracta chymica, aut formalia, aut vtrumque simul. Tibi nec materialia sunt, quia defecata & à sua materia liberata; nec vtrumque; quia sic efficacia forent qualitatibus materialibus, quod tu negas. Restat formalia esse, nisi sint plane nihil. Si formalia, aut natura, aut arte. Non possunt esse arte. Nam impossibile est vlla arte fieri extractum scammonii purgans sic vt integrum & nativum; aut si fit arte, necesse est eam diuinam & plus quam humanam vim obtinere. Atqui & hoc impossibile est, præsertim si modum extractionis intueare. Quid iam statuendum Riolane? Suntne chymici Dii, an homines? Imo vero homines, iiq; nō præstigiatores & magi mali. Non possunt materiæ dare vim cinamomi si eam non dedit natura. Relinquitur vt chymicorum essentia sint formæ quædam à natura primum productæ: Formæ sunt crases in mistis iudice Riolano. Vbi crases, ibi virtutes & potestates. Num male sum argumētatus? Sed tu Strychaū bibisti. Ita narras *pagin. 72. Mania. Vestra extracta habent aliquam formam habent aliquam temperiem quia mixta. Sed longe aliam à naturali, longe differentem ab ea quam natura dederat mixto. Habent vires & actiones longe alias ab iis quas habet mixtum cum natura sua integra constaret, &c.* Hic te plane stultum esse declaras. Si mistæ sunt nostræ essentia, aut natura aut arte sunt.

Non

Non arte, vt patet de simplicibus. Natura ergo. Hinc itaq; & forma & vires. Deinde si alia forma est, quia alia actiones; Eadem forma est vbi eadem actio. In extractis eadem actio cum actione integrorum. Ergo & forma eadem. Studiosi referant huc quæ legantur *pag. 27. Antarueti* vbi materiata esse destillata & extracta concedit: Sed ridicule negat modum, cum necesse sit materiatum in materia formam suam naturam conuenientem habere, vt extractum fœniculi cui inest vis & temperies fœniculi non potest esse sine forma missionis talis. *Excurs. breu. pag. 115.* Elixiria, tincturæ, magisteria, essentia pro formis ostenduntur, & stulte dicitur esse materias in istas formas transmutatas. Ita *pag. 101. excurs. br.* Quod ostendis pro forma est materiale aspectabile. Ipse per suas infusiones deponit formam mixti in liquorem *pag. 56. Antarueti. 37. 55. Excurs. br.* Idem disputatur. Riolanus separat formas stulte; sapienter discernentibus non potest astipulari.

Ex dictis iudicari conuitia possunt. Scribit me impudenter mentiri. At patuit me verum ipsissimum protulisse. Si forma mixti est crasis, vt *pag. 81. apol.* scriptum est; nostra autem extracta sunt mixta, vt est *pag. 72. mania*, neque ea arte mista, sed natura, quia extracta simplicia ita relinquimus vt Melue extractum Rhabarbari, Myrobalanorum, &c. item extracta nostra habent vires easdem & actiones quas habent integra, & infusa Parisiensi si recte sint elaborata: necesse est

se est ergo nostra extracta habere crasin natura-
 mistorum. Si hanc: ergo & temperiem, quæ
 sequitur formam immediate. Quod autem
 Riolanus mentiat,ur absurdissime & petulan-
 tissime, possum ostendere omnibus eius con-
 tra chymiam scriptis. Sed ne longe abeamus,
 in eadem immoremur pagella 71. & 72. Men-
 dacium. 1. *Plusquam viginti locis demonstraui, in-*
quit, vos esse naturæ hostes. Mendacium. Vitu-
 perium dixit: nihil demonstraui. Et si de-
 monstrasles chymicos esse hostes naturæ pro-
 pter separationem puri ab impuro, infamem
 fecisset totam medicinam Hippocratis. 2. *Nat-*
uram naturæ spoliatis. Mendacium. Nos relin-
 quere naturam suam extracto colocynthidis,
 Theriacæ, Tamarindorum, Aloes, &c. res lo-
 quitur ipsa cum experientia. 3. *Exuitis mixta*
suâ naturali forma. Mendacium. Relinqui eam
 docet actio numero eadem cum priore. 4. *Vt*
vestiatis aliena. Mendacium. Nam relinquimus
 purgantibus à proprietate, proprietatem eâ-
 dem, ut extracto lapidis Lazuli, fol. Sennæ,
 Turpethi, &c. ita Extractum cydoniorum, ca-
 lami aromatici, cinamomi, &c. pristina natu-
 ræ vim habet. Tantum separatur materia à
 specie, quod studium fuit antiquissimorum
 sapientum apud Mesuen. In quibus autem
 fit transmutatio, non aliena inducitur forma
 toto genere, sed determinata per naturæ po-
 tentiam, idque fit communiter in tota medi-
 cina & culina. 5. *Quoties do cui extractis vestris*
genua materia diripi temperiem. Geminum men-
 dacium

dacium. Neq; enim docuisti sed conuitiatus
 es, neque temperiem cum materia diripimus.
 6. *cum temperie formam* : Mendacium. 7. *Cum
 forma proprietates* : Mendacium. 8. *Materia quam
 corrumpitis, &c.* Mendacium. Non corrumpi-
 mus materiam; sed crassum à subtili & essen-
 tiali segregamus, uti fit & in infusis, coctis, ex-
 pressis, &c. 9. *Vestra extracta habent formā aliquā.*
 Cōtradiōtio. Negabas te scripsisse nos extra-
 here formā. Iam asseris te Harueto respōdisse
 habere. Est autē extrahere ēt ex potētia formā.
 10. *Quia actiua.* At cū de quāta essentia garrires,
 nihil esse nostras essentias dicebas. Et sic Spa-
 gyri nomē inane. Deinde si actiua sunt nostra,
 eaq; facta p corruptionē, ut tu ais, laudē meriti
 sumus non vituperium. Si vis malum agere,
 calumnia emergit tua. Non enim sic agunt
 nisi malo vsu. 11. *Habent temperiem*; Cur ergo
 crasin eis detrahis? An nos facimus? Dii esse-
 mus. 12. *Quia mixta*: Cur miltionem destrui
 contendis? An nos miscemus extractum Rha-
 barbari? Minime. Si miscere possemus ut esset
 Rhei, iterū essemus Dii. 13. *Longe aliā à naturali.*
 Mendaciū. 14. *vestrae essentiae vires & actiones lōge
 alias habēt ab iis quas habebat mixtū integra natura
 constās.* Mendacium. Habent easdem, atq; ho-
 mogeneas ei essentiae quae erat in integris. Im-
 pura & inutilia saltē sunt detracta. Atq; si ve-
 nenum tollimus nihil facimus ab officio Me-
 dico alieni. Tollitis & vos viperinū venenū af-
 fatione, cineratione, miltione, fermentatio-
 ne, oppositione contrarii, &c. 15. *Vestrorū spiri-*

tuū actiones sunt violentæ. Mendacium refutant tot aquæ stillatitiæ : Extractum aloes, Rhei, Spiritus vini, &c. Non fiunt violenti nisi prius erant in abdito. Quando vero medicina non potest carere: his quoque necesse est non abhorreere hos artem, atq; aliquādo etiam compositione tales producere. Imo vbi violentiores sunt iusto, ibi ars efficit vt fiant benigni. 16. *cum integro inessent moderatæ.* Mendacium. Sæpe moderatam essentiam facimus ex integro immoderato, vt apparet in extracto Ellebori. Riolanus ipse vituperabat Quercetani extractum Rhabarbari, non quia violentum, sed quia inefficax deprehensum. 17. *Misti calorem temperatum igni flagrantè redditis intemperatum.* Mendacium. Imo ne potest quidem hoc fieri ignibus vt omnia metalla testantur validissimis excocta sæpius ignibus; & ipsum argentum viuum singulari est exemplo. Scultus iste nescit quid garriat, & à vetulis aquam rosaceam, violaceam, nenufarinam, &c. Destillantibus redarguitur. 18. *Declarabam comparatione spiritus auri cū auro.* Mendacium. Tu nunq̃ intellexisti, quid spiritus auri sit; neq; vnquam didicisti opera auri. Quomodo id potuisti? 19. *Spiritus auri à vobis tanquam idea omniū extractorū proponitur.* Mendacium impurissimum. Dic quis ille spiritus extractus? 20. *Vt febris est calor natiuus mutatus in igneum, ita vestri spiritus sunt substantiæ, quas Vulcanus ex temperatis fecit intemperatas.* Mendacem, oportet esse memorem. Si sunt vt febris, quæ gradu

au-

au&us calor est, cur scribis nos destruere formam, & naturam, adeoque hostes huius esse? Non destruitur quod exaltatur gradu.

Præterea si omnino Vulcanus noster immutat crases, & ex temperatis facit intemperatas, necesse est vt iuxta materiæ potentiam agat ex contrario in contrarium. Quando ergo ei committimus intemperatam, qualia sunt ad nos plurima, faciet ex eis temperata. Noane? Vel hoc nomine nostra ars est diuina. 21. *Quoties sentis te premi fugis eie&to conuicio. Mendacium.* 22. *aut confic&to mendacio aduersarium impetis. Mendacium.* 23. *Antigramanicus Libauius inuictis argumentis demonstrauit mineralium vsum esse perniciosum; Num etiam auri, argenti, salis, & similium recte paratorum, & adhibitorum perites Mendacium improbum. Contra empiricos, & methodicos Paracelsitas imperite stulteque tum præparantes quiduis, tum dantes & interrim Galenicorum artem vituperantes disputauit seruata vera veræ chymicæ laude, quæ vnica sententia vestibulo libri adiecta te cū tua schola plane confundit.* 24. *Prima laus est Libauii perpetuo loqui pugnancia.* Mendacium de Libauio; de Riolano in multis aperta veritas, vt docet hæc triumphalis actio, Ecce tibi qui Libauii refutator esse concupisti.

Cæterum quod ad inuisum istud MENDACII vocabulum attinet, indignum quidem est, veri contemplatores, & qui philosophorum gaudent titulo etiam in dissensionibus & controuerhiis isto obiecto vti: Verum quia Ri-

Hh

lanus

lanus in hac causa non philosophum ostendit,
 sed improbum potius nugatorem, & optimæ
 artis conuitiatorē nequam, non ioco, aut du-
 bitandi discendiq; graria, sed serio vt eā scien-
 tiam quam pag. 64. liberalem vocauerat, euer-
 tat, infamem reddat, & ab vsu medico remo-
 ueat, omnesq; eius artifices & chymicorū me-
 dicamentorum, vt supplicatio optat, vsurpa-
 tores & chrysopœiæ propagatores in crucē a-
 gat; vtatur quoq; ea immodestia, vt sæpe mēti-
 ri nos dicat cum nihil nisi verum posuimus,
 idque ex proæresi, non potuimus aliter facere
 quam vt responderemus stulto secundū stul-
 titiam, & matulam appellaremus matulam.
 Malo nodo malus quærendus fuit cuneus.
 Quod si quis nihilominus modum nos exces-
 sū arbitretur, is responsum putet, non pro-
 uocatum; expressum malicia & iniuria sum-
 ma verbum, non vltro prolatum; retortum,
 non intortum. Si æstimare velis nobilitatem
 artis & professorum, inuentorum cultorum-
 que eius dignitatem, & cum hac conferre
 quicquid Riolanus cum suis sociis maledi-
 ctorum in omnes ingesserit minus animose
 nos restitisse dices. At, inquis, tu mendaci-
 um tamen vocas, quod minime esse menda-
 cium videtur, cuiusmodi est secundum, 3. 4.
 5. 6. 8. 9. & vbiq; negas chymicos destrue-
 re formas mistorum, & cum his vires. An non
 qui ex vino facit acetum, & hoc postea didu-
 cit in elementa, & principia, id destruit? Cum
 ex nuce molchata, semine anisi & ceteris fiunt
 olea,

blea, aquæ, sales, & fex elementaris, destruitur nux, semen cum reliquis, quia oleum nucis non est nux; Sic cum per compositiones facitis elixyria, & magisteria; cum metalla resoluitis in aquas, argentumque viuum: cum redigitis in vitra & calces, &c. Sciendum est nos in responsione comprehendisse simul affectum conuitiatoris, & turpissimam sophisticationem qua simpliciter enunciatur quod erat secundum quid dicendum, & omnibus tribuitur quod debebatur saltem quibusdam. Si Riolanus nostras destructiones sic iudicasset vt per se sunt, & reuocasset ad finem ad quem tendunt, salutem nimirum humanam, atque adeo honestissimum artis propositum agnouisset, non appellasset nos hostes naturæ & Dei in cuius contumeliam destrueremus mista, quod sit inuentum Diaboli. Naturam nos spoliare natura, destruere crases, temperiem & cætera eo cum affectu scribit, vt nihil inde nisi virulentia summa elucescat. Eo affectu item mendacium dicitur, quod vocabulum si non placet, appella calumniam. Nostræ destructiones non sunt tales quales eas esse Riolani factio mentitur. Referuntur enim ad finem in quo est ratio pulchri, optimi, & perfecti. Quocirca etiam operationes artis tendunt ad essentiam siue ex potentia & non ente ens & actum eliciamus, siue ex malis bona per separationem colligamus. Ad perfectionem itaque cum pergamus, non destruimus, nisi secundum quid, sed potius generamus.

Hh 2 ramus.

ramus. Quod si ideo accusandi sumus & hostes Dei naturæque iudicandi, si dicendum quod corrumparamus formam, temperiem, naturam spoliemus natura, &c. quis non videt reum faciendum esse Deum ipsum qui huius gratia creaturas hominis potestati permisit? Scribat Riolanus dicam agricolæ qui fructuū gratia corrumpit semina; Scribat suis progenitoribus qui idem fecerunt vt fieret tam pulchella foetura; Scribat ventriculis omnium animalium; Scribat omnibus plantis; scribat toti naturæ mineralium & elementorum; Scribat coquis, architectis, & omnino soli quoque & toti creaturæ, nec omittat Galenicæ coctiones, infusiones, expressiones, receptarum congeries; non totam metallurgiam, figulorū collegia & quid non vituperandum eodem argumento? Affectum itaque & sophisticationem stolidissimam cum inspicimus, non possumus aliter de ista malicia Riolani iudicare, etiam si verba videantur non omnino delirare.

CAP. XLIII.

*De oleo Anisi & decocto ad colicam, pag. mania
73. Exam. 31. & 32. seu arg. 4.
& 6.*

Obiiciebas chymicis oleum & decoctum anisi pag. apolog. 51. & Antarieti 28. & concludebas decocta Galenica esse præferenda essen-

essentiis chymicis, experimento Heurnii, qui tamen ideo non desciuit à chymia, cum tu eū nimis addictum ei arti fatearis. Respondi in examine, singulare exemplum non detrahere regulæ catholicæ: (memor esto tuæ rationis quod nulla sit regula quin habeat exceptionē; item quod vera sint axiomata aut καθόλου aut ὅτι ἐπὶ τὸ πάλιν quibus verbis excusabas tuum deliramentum de acutis morbis cum febris) item ex accidente euentum non tollere naturam & substantiam, seu id quod est per se: Talem fuisse colicam Heurnii vt non oleo anisi sed diluto, decocto, infuso & similibus formis, quibus inesset simul detergendi vis, & dolores sedandi cum carminatoria, discussoria, calida, &c. Chymicus sane ex vna eademque re extrahit essentiam variis formis, vt ex semine anisi, primum potest speciem, vt Mesue loquitur, separare. Eam nos extractum succum vocamus; Deinde oleum, item aquam, & salem. Non autem omnes formæ omni affectui cōueniunt; & est mira varietas etiam singulariū constitutionum in patientibus quibus euenire potest vt diuersis temporibus eodem morbo laborantes non tamen eodem medicamento possint sanari. Fieri potest vt, quia medicus in praxi singulari & adhibitione principiorum artis, utitur coniecturis, & ex hypothesi si ita se haberet, hoc prodesset pronunciare cogitur, aberret, & quod aliter affectum est, aliter iudicet, atque inde utatur oleo anisi, cum deberet proponere extracti dilutum, aut

Hh 3 aquam

& quam quæ cum oleo separatur. Num hinc
 concludas chymica esse postponenda nō chy-
 micis? Imo potius prudentia opus esse sequi-
 tur, ne adhibeas in præsens ea forma medica-
 mentum qua non debebat admoueri. Tunc
 putas si integrum anisi semen deuorasset, co-
 licam eius sanatum iri? Scribis me iniuriam
 facere viro me doctiori. Qui id possum ô bo-
 ne? Ipse suum errorem est confessus quod o-
 leum sumserit, ubi debuerit capere decoctum
 vel quod idem est, extractum dilutum. Dico
 talem fuisse colicam vt deterfione, & anody-
 no simul indiguerit. Res fit manifesta experi-
 mento. At ipse flatum causam fuisse putauit.
 Putauerit sane. Num id ego nego? Solum ta-
 men fuisse flatum tu mihi persuadebis ad ca-
 lendas græcas. Potuit vna esse obstructio, po-
 tuit mordax humor, qualis est pituita vitrea
 & salsa cum bile in intestinis morante flatuo-
 sa, &c. Hæc non vna vi olei carminantis po-
 tuerunt tolli, sed concursu plurium. De vi o-
 leorum ad colicam exemplum habes apud
 Mesuen ol. ex nucibus regis Carynon di-
 ctum. De hoc Syluius, Doctè & ex Galen. sen-
 tentia scribit Mesue flatus discutere calore
 tenuitate essentia vi resolutrice, id quod ex-
 perientia quotidiana probamus in dolore co-
 lico à flatibus. Nam iniectum cum vino gene-
 roso aut sumtum potenter flatus discutit, &
 dolore tenfuo liberat. Hec ille. Est autem hoc
 oleum expressione secretum, atque si depure-
 tur, artificio chymico transit in opus magni
 magiste-

magisterii facultatibus illis quibus dicitur fieri effectus longe præsentioribus. Manet adhuc responsio mea quod fortuitus & accidentarius euentus aut error in vſu medicamenti non poſſit demonſtrare chymicis offas tuas eſſe præferendas.

C A P. XLIV.

*De argumento virtutis genuinæ manentis ad
pag. man. 73. Exam. 32.*

VELlicat reſponſiones in examine Riolanus; diluit aut euertit nullam. Ita agit & in ſexto argumento de præferendis. Volebat cenſor anteponenda eſſe ea medicamenta, quorum viſ in præparatione manet integra; Et aſſumebat, concludebatq; de infuſis, & decoctis ſuis, Reſpondebam eodem principio ſyllogiſtico conuinci chymicorum extracta ſimplicia eſſe potiora Pariſienſibus iuſculis, & compoſitionibus. Ratio eſt, quia extractiones chymicæ longe ſunt ſolertius & cautius quam infuſa decoctaque; quin & ſynceræ eſſentiæ colliguntur per eas. Quis non videat ſyncerius id eſſe quod immixtum eſt & merum, totumque ſuum quam id cui coniunctum eſt peregrinum corpus vt aqua, vinum vel ſimile? Miſtio deſtruit eſſentiæ ſimplicitatē. Galenica infuſa, decocta, recepta in immenſum ſæpe aucta (nam ſæpe exaggerantur compoſita compoſitis & ſimplicibus)

Hh 4 omnia

omnia sunt mista. Non potest itaque manere in illis simplicitas essentia, & proinde mere genuina natura. Iam si præferendum est genuinae virtutis opus ei quod genuinam & solitariam amplius non habet, quod est argumentum censoris, necessario sequitur extracta chymicorum simplicia esse Galenicis potiora. Ad hoc argumentum ne gry quidem respondere potest Riolanus absque euersione proprii principii. Itaque relicto ne obmutescat prorsus, nouum commetum proponit, quod cuiusmodi sit, perpendamus.

Solius moderati caloris est purum ab impuro separare.

Alchymia ergo nostra est præferenda vestra.

Rationem consequentia ponit, quia Alchymia Parisiensis similis elixationi calore blando mixtorum vires separat. Antecedens probat autoritate antigramaniorum: Deinde etiam opposito effectui caloris immoderati, qui excessu corrumpit. Hunc autem tribuit Spagyria nostræ quam ait non asflare, sed torrere, vrere, corrumpere. Primum obseruat decorum mania. Nam nullius alterius potestatis est contra Alchymiam disputare argumento vulgarium coctionum & infusionum quales Galenici in suis officinis præscribunt & administrant, & tamen has ipsas Alchymia opera ponere. Sed transeat ista mania; Et sit sane pars Alchymia coquere, & infundere, modo non fiat Riolanice, hoc est stulte. Deinde antecedens accipimus, si moderatus calor accipitur respe-

respectu materiæ certæ, qui tamen ad aliam
relatus foret immoderatus, vt calor quo au-
rum examinatur, aut excoquitur huic quidem
est moderatus, neque enim est destructiuus
eius; at si idem ad plumbum & stipulas adhi-
beretur, immoderatus foret. Sed & tunc ad-
mittimus, cum quæstio est de extractione per
calorem, quæ aliis instrumentis & modis præ-
iudicare non potest. Insuper non potest acci-
pi de operibus chymicis *καὶ ὅλν*; quia loquitur
tantum de extractionibus per infusionē abs-
que transmutatione & extractorum separa-
tione, hoc est, tantum de extractis simpliciter
quorum exemplum est extractum rhabarba-
ri, myrobalanorum & similium apud Mesu-
en. Pro syllogismo de excedente calore con-
cedimus. Nam corruptiuus calor simpliciter,
non est perfectiuus, & quidem vbi simpliciter
purum ab impuro separatur corrumpi nihil
debet vllō excessu destructiuo. Separationem
autem vocare corruptionem integri, nihil ad
rem facit, cum non sit destructiua entis medi-
ci quod quæritur. Argumentum ex antigra-
maniis ridiculum est. In iis præcipua quæstio
est de ea alchymia in qua Gramanus solū Vul-
canū, sine sensu & ratione proponebat, num
ea posset euerti schola Galenica. Negat hoc
fieri posse Libanius, & opponit Gramano non
Galenicam disciplinam simpliciter, sed Gale-
nicam chymiatricam, quæ in vnum corpus
conspirauerit cum alchymia vera. Sophistæ
Parisienses excerpunt ex eo opere quod vide-

Hæ s tur

tur de nuda Galenica dictum esse, cum tamen ego negem & nolim de nuda accipi. Sed frustra me autore contra meipsum vteris, qui adeo non egi contra veram chymiam & neminem putem pro ea studiosius & sæpius decertasse. Quid ergo, inquis, tandem inest vitii in argumento? Sophisma ἢ ἐπικύρησις: sophisma æquivoci & alia plura. Eodem principio contrarium plane concluditur:

Quæ ars purum ab impuro blando calore separat, est preferenda id non facienti.

Chymia nostra purum ab impuro separat calore blando; Parisiensis infusio & coctio non separat.

Chymia ergo nostra est preferenda coctioni & infusioni Parisiensi.

Probo minorem scientificis axiomatibus actis de extrahendis essentiis simplicibus, de quibus videantur præcepta Alchymiaæ ubi per infusiones & decoctiones diplomaticas extrahimus, Parisiensia vero decocta & infusa non separant, sed transferunt ex impuro in impurum aliud; Et quidem si vera est sententia Riolani absque corporeo transeunte sola virtus migrat. Ecce bellam Alchymiam Parisiensem; imo prodigiosum monstrum.

Nostram alchymiam in separatione impurorum à puris vrere & torrere de succis extractis falsum est; imo nec in distillationibus oleorum & aquarum, pluribusque magisterijs torret & vrit. Alicubi tamen id est necesse

cesse, vt in calcinationibus, cæmentationibus, cineribus, &c. Fit autem tunc in corpore compagis donec hæc soluatur non in essentia, si quidem hæc quæritur. In exaltatoriis qualitatum nihil destruitur; nec debet dici vltio corruptiua cum finis absit. Sed si id crimen est, Galenica disciplina cum cremat, vrit, calcinat, incinerat, & destruit metallica, vegetalia, animalia, pari est in culpa, & blandum calorem Galenicorum cum vrunt plumbum, comburunt ossa ceruina, spodium faciunt ex ebore, cinerem ex viperis, ex cineribus lixiua, ex lapidibus calces, &c.

Sed Riolanus ipse se luisse quasi cum pueris indicat dum mox aliud genus extractorum agnoscit in quo scilicet nullus est calor exuperans, quanquam chymici, qui arte regunt calorem non possint vti vlllo excedente, nisi secundum quid. Nam nullus debet ens quæsitum destruere; Sed patefacere, segregare, exaltare, id quod & caloris munus esse docuit pridem Aristoteles qui eodem congregat homogenea, separat heterogenea, vt fit in officinis metallicorum.

Vanam itaque operam impendit aduersando chymix.

At argumentatur: Auscultemus.

Ingratius non debet præferri grato.

Extractum ellebori est ingratius decocto.

Extractum ergo ellebori non est præferendum decocto.

Si verum esset granino quod dicitur, tamen
hinc

hinc non sequeretur, Galenica esse anteferen-
da chymicis; Cum vna hirundo ver non faci-
at. Sed tam maior quam minor fallit elencho
ἢ τὸ πῦρ ἢ ἀπλῶς. Est enim aliquando vt
ingratius sit præferendum grato, vt vinum ab-
synthiacum vino simplici. Minorem me iudi-
ce probare vult Riolanus. Sed nimis simplex
esset Libavius si se capiendum præberet tam
ignauo stupidoque sophista. Extractum vulga-
tæ fecis Paracelsicorum vel æque vel magis
ingratius esse decocto dixi. Ita & simplex ex-
tractum artis aliquo decocto per melicratum
possit esse ingratius, sed non quinta essentia.
Ita in vsu cum datur extractio ex vino absyn-
thiaco magis placet quam cum ex aqua deco-
ctionis fontana: Magis places Riolane cum
argumentaris, quam cum criminaris, & men-
tiris. Itaq; perge:

*Chymicis extractionibus perit aliquid virium;
infusis Parisiensibus non perit.*

Hac ergo illis præferenda.

Antecedens probatur exemplo rhabarba-
ri quod docet primum infundi; 2. infusionem
coqui ad consumptionem liquoris. 3. exprimi;
4. expressionem recoqui ad mellis crassitiem
adiecto saccharo. Duplex autem coctio aliquid
perdit virium: Ratio est; quia rhabarbarum
habet vim purgantem in spiritu. Ergo infu-
sum præferimus extracto.

Respondeo ad antecedēs de chymicis quod
ludat elencho ab accidēte & secundum quid.
Fieri potest vt non attento artifice aliquid
pereat

pereat: Deinde si id quod perit est halitus venenosus, vt cum extrahitur elleborū, ex præscripto agitur vti & cum coquuntur viperæ. De essentia vero salutis ars quantum fieri potest perdere quid vetat. Infusiones autem Parisienses si ita fiunt vt eas descripsit Fernelius, nihil habent nisi chymicum excepto quod menstruum vna maneat. Idem eidem non potest opponi. Si nihil perit officinæ infundenti, nec chymicæ, quia infusio est opus chymicū cuius officium est extrahere seu assumere latitantem in integro essentiam, idque est purū separate ab impuro si accedat expressio vel colatura, & alieni menstrui separatio. (Nam idem manere, vel essentiale aliquod, vt cum aqua absynthii extrahimus salem ex cineribus eiusdem, vna manet vtrumque: Est enim essentiale totum; nihil prohibet.) Nihil hoc ad rem Riolane. Tuæ officinæ chymicum opus tunc parant magna ex parte, & quidem extractorium. Est enim extractio siue maneat liquor, siue non maneat. Non euertunt chymiam, sed stabiliunt si industrie agunt. Idem eidem in genere, si paria sunt cætera, præferri non potest. At tu ingeniosius extrahis exemplo rhæbarbari. Sed cur non apposuisti & tuam infusionem, vt conferri potuisset? Quem modum tu ponis, is fere sic à Valerio Cordo officinis vulgaribus præscribitur, estque paulo rudior, atque insuper à te quoque sophisticè iudicatus. Cur non eum proponebas quem a libi per aquam vitæ fieri tradebas? Sed de diuersi.

ueritate modorum nos in arte. Consideremus exemplum prolatum. Dicis infusionem coqui ad consumptionem liquoris. Audio te non infusionem simplicem proponere, sed coctione adiutam. Ea peragitur vase clauso in balneo: neque est adeo probatus hic modus. Rudimentum quoddam est quod sordes officinarum sapit. Noster Mesuæus infundit in aqua lactis, nec coquit nisi cum compages solidior est, & virtus magis in succo quam in spiritu. In rarioribus addi potest lenicula ebullitio, quæ est vix primus gradus coctionis. Cû autem menstruum adhibetur penetrans, estque res ut decet præparata, perperam adhibet coctionem nec sequitur institutum artis, quisquis adhibet. Inertia autem infamare artem non potest. Verum enimvero si & illa coctio peragatur, tamen melior est coctionibus quæ in officinis fiunt per patinas patentes; Vnde totum laboratorium & vicinia impletur vaporibus rem olentibus. Quis vero iste est qui postquam coxit rhabarbarum ad consumptionem liquoris, exprimit atque iterum coquit ad spissitudinem? Chymicus profecto nullus, sed laborator aliquis ineptus, nisi accusanda sit malicia Riolani qui calumniose de opere artis narrat. Quomodo colari & exprimi & recoqui potest id cuius liquor est consumtus? Si id aliquis præcepit nomine chymici extracti, scire debes non quicquid pro chymico offertur, id statim usque quaque probari, nisi excuset circumstantia. Verus chymicus utitur menstruo essentiali, ut spiri-

tu

tu vini, aqua endiuizæ, absynthii aut simili non ita neglectim vt in popularibus officinis inueniuntur factis, sed ad quintæ essentiz subtilitatem elaboratis, vnde & spirituosæ sunt, non phlegmaticæ & aquosæ. Talis est spiritus ille qui post oleum cinamomi, oleum anisi, fœniculi & similia à vehiculo eorum separatur qui sæpe penetrantior redditur spiritu aut liquore salis tartari, quo vis sennæ, rhabbarbari, &c. acuitur & mirifice adiuuatur. Hoc menstruum affunditur rhabbarbaro comminuto cultellis, non trito. Includitur vtramque cucurbitæ, quæ collocatur in fimum modice calentem, aut balneum vaporis vase optime clauso donec liquor sit tinctus sufficienter.

Depleto submittitur alius; aut si rhabbarbarum prima infusione est exhaustum, id quod sensibus patet, & coniicitur posse plus ingredi in liquorem, mutatur rhabbarbarum. Expressio tandem in circulatorium infertur hermetice signatum, donec quicquid fecum aderat secesserit. Pura essentia vel asseruatur sic cum liquore, quem quia erat essentialis, non opus est secernere; sed & à chymiatro selectus erat in usum: Saltem si diu est seruanda, sale purissimo tartari, vel reliquiarum rhabbarbari roboratur: Vel si non reponere cum liquore suo placet, mollissima destillatione reuocatur humor quousque oportet. Spiritus reuocatus per se seruari debet, & in usu cum extracto iungi. Quia enim fieri potest vt aliquid simul in
alem-

alembicum sit raptum, id restituitur mēstruo seruato. Plærumque vero id tam exiguum est vt non curetur, potestque idem liquor in nouos vsus verti. Ita nihil aut parum admodum peribit. Nonnunquam cum aqua endiuia vel simili prima extractio facta est, separatæ abundantia humoris, quinta vini essentia submittitur, extrahiturque portio subtilissima, & verus rhabarbari spiritus cum sua tinctura. Hanc non perdidisse vim purgantem effectus docet. Examina vero quæso decocta tua, & si putas coctione duplici corrumpi vel dissipari vires, quid sentiendum sit de decocto sennæ, & ellebori pag. 32. excurs. cogita. Firmiora sunt hæc inquires. At inquam eedem res sunt etiam chymicorum extractorum materia. Has si negligenter extrahit vulgus immerito accusas artem, nisi velis & tuam infamari inertia pharmacopœorum. Tandem Libauio obiicis antigramania. Me iudice vis litem totam componi. Age: Condico. Componatur. Quid ex meis profers?

Veteres longe feliciores & circumspēctiores fuerunt in extrahendo per simplices infusiones, &c. Ergo infusiones chymicis extractionibus præferenda.

Antecedens probatur pag. 376. Antigram. v. b! ista verba leguntur. Ha ha he. Quid rideam interrogas? Capra contra seipsam cornua, & caper cultrum. Nam antecedens confert extractiones veteres cum his quas agyrtæ Paracelsici fabricant; Et illas his anteponit. Chymicas

micas veras antefert chymicis falsis. Non loquitur de infusionibus Riolanicis, sed de chymicis. Quoniam itaq; placuit tibi ista compositio; Sic argumentemur:

Chymica extractiones sunt preferenda non chymicis; & vera falsis.

Nostra extractiones sunt chymica vera; Riolani infusiones non sunt chymica, eaque extractiones falsae.

Nostra ergo extractiones sunt preferenda Riolani infusionibus.

Vt autem tibi iudicis electi sententia pateat amplius, lege pag. 369. *Antigram.* ubi dicitur chymia viguisse in Galenica schola, nempe quæ Arabes recepit in societatem, ante natū Paracelsum; Et pag. 377. Hoc damus veræ chymiae quod in pauca contrahere essentiam seu crasin possit cum ad formam & materiam seu substantiam non pertineat τὸ πῶς, sed τὸ τί ἐστιν. vide & reliqua. Abi iam Riolanè. Hoc iudice litē pdidisti, perdidisti zonam & bulgā argumentariam. Plane es miser. Iube tibi stipem dare illos decem Triarios in tua schola, quorum minimum putabas me meo gladio iugulare posse.

CAPVT XLV.

Ad argumentum pralationis VII. de caritate & efficacia; pag. 74. Man.

Exam. 32.

ARgumenti summa est, *Carius, & inefficacius viliari & efficaci postponendum, ut chymica*
li prepa-

preparationes infusis & decoctis Galenicis. Refutatum hoc est copiose in examine. Mania nihil, ne verbo quidem contradicit, sed ut desperati solent pertinaciter in sententia permanet, tantumq; repetit suam saluam, quasi eam statim arrepturi, & sorpturi sint omnes docti. Videtur autem repetitione tam simplici innuere quasi argumentum minus fideliter sit productum in palæstram. Quare ne pœniteat reponere ex mania. Thema facit generale: dogmaticos (ita suam factionē appellat cū ea vox includat chymiatricam Arabicam) sine vlla sanitatis iactura posse carere preparationibus chymicis. Ridiculū qdem est hoc & nimis anile. Nam quid obftet quin dicas sine iactura sanitatis posse nos carere omnibus officinis medicorū? Neq; enim sunt comparatæ ad iacturam sanitatis. Sed omisso hoc argumentum videamus. Quade causa possum⁹ carere? Quia inutilis est chymica præparatio. Hæc est hypothesis pbanda. Argumenta afferuntur duo: I. quia est carior. Rides? Certe. Nam ignoratur elenchus puerile infania. Argumento caritatis non arguitur inutilitas: Imo magis illa iuuant quæ pluris emuntur, id quod de Bezoardico lapide, de cornu rhinocerotis, & similibus constat. Omne rarum carum, vilescit quotidianum; & simul fastiditur ut pyxides officinarum.

Lepide ludis Riolane. Perge pudorem tuum mundo proponere. Cur cariora sunt chymica? I. quia operosior & longior est præparatio chymica. Places. Quid si à multorum annorum spacio

spacio essentia chymica in omnem euentum, & omnia momenta essent praeo viribus integris, tua vero decocta & infusa computrefacta nauseam mouerent vt sit putidis syrupis, rancidis electuariis, fastidiosum quid olentibus speciebus, mucidis Lohor & huiusmodi? Parares de nouo. Sed quis velocius parat; chymicus ne essentiam suam vino praesenti, vel aquae vel iusculo immiscens, & bibendam offerens in puncto, an tuus pharmacopola ad cuius officinam est accedendum, recepta per infinitos diorismos, vt tu aiebas, scribenda, simplicia multa ex variis pyxidibus, cella, triclinio, apogaeo, hypogaeo & omnino multis angulis comportanda, aqua ex fonte, aut putrido vase haurienda, carbones afferendi, ignis subdendus, afflandum; coquendum; aut infusione triduana, vt Fernellius scribit, prolectatio expectanda; aut si vinum medicatum velis, aliquorum iudicio etiam quatuor, quinque, sex dies impendendi; In vinum chalybeatum, vel integer mensis; in oleum Matthioli pene totus annus, in quo solum oleum debet esse annorum centum? Vter citius expedit auxilium? At Riolanus ille sagax alio argumento ad hoc vritur.

Quo vero? *Operosior est preparatio chymica.* Ergo *Carior.* Operosior qui? Si compares decoctum cum destillato, citius coctum quid est quam destillatum.

Nempe etiam citius corruptum coctum. At tu noli detrahare arti quidētiā. Nostre destillata

li z multos

*Hoc est disto
citius parare
apozema,
quod cum
laboriose pa-
ratum est a-
ger in cloaca
mittit, non
haurit. O
preparatorum
velociter.*

multos annos durare possunt, & antequam infumitur vnus operis fructus, instaurari multo otio potest. Non sunt conferendi praesentes labores, sed laborum fructus. Quod cito fit cito perit. Stabilitatis mater est festinare lente. Non potest aequae bene fieri quod fit propere, ac id quod per gradus lente perficitur. Quae vero stultitia est decoctum destillatis conferre? Num chymiater porrigit destillatum ubi tu decoctum? Vides te insanire? Deinde infusum comparas extracto, & hoc tardius, illud citius vis perfici. Ridendus certe es cum infusione tua. Si chymicus extrahit per vini quintam essentiam, citius absoluit extractum quam tu tuum infusum triduanum, aut prolixius.

Quid si & extractum pridem esset ad manus, & non indigeret vlla opera, quam vel sola deglutitione, aut saltem dilutione? Num & hic citius infusum parares? Indigna quidem haec sunt refutatu; Sed tamen omnibus manifestanda est stultitia tuae scholae quae tibi obversant tales monumentum decreuit. Addis & mendacium quod extractum debeat prius infundi, deinde bis coqui. Sed hoc eo tolerabilius est quia arguit te in chymicis nihil aliud esse quam *ὄνον πρὸς λύειν*. Et hoc est primum argumentum caritatis, quod eo minus valet quia chymico licet sua etiam donare: licet in paratu habere preciosa & vilia, & mediocria, quibus satisfacere possit etiam Riolano qui zonam perdiderit. Secundum caritatis indicium ponitur

nitur ex magna mole mercis eoa paruus prouentus
essentia medica. At tu Riolane accusa Deum i-
psum, vel tempestatem vel negotiatorum &
domus Indicæ vafriciem, &c. Cur enim in
tanta corpora tam parum inclusit natura es-
sentia; Cur procellæ maris exhauferunt vim
potentem? Cur longinquitas temporis & va-
ria fortuna essentiam dissipauit? Tu vero mal-
les in ventres ægrotorum tuorum eo plura in-
gerere cadauera, quo minus caram velint me-
dicinam? Quo redactus es infelix? Quæ Liba-
uius ex Dornesio & aliis produxit cur taces
quo consilio produxerit? Nisi subest fraus a-
gyrtatum, nec peccat artificis vicem sustinens
(potest peccare καὶ σφῶ σφώτερος) pauca es-
sentia arguit materiæ sterilitatem, siue ea fue-
rit ab ortu mala & immatura, siue aliqua for-
tuna. Alioquin Libauius potest docere ex suc-
cino plurimum exire olei, multum ex terebin-
thina, vitriolum ex ære copiosum, ex bene ma-
tura nuce Indica oleum de copra ferme par;
& myrrham, caphuram, ambram similiaque
etiam tota in essentias verti.

Quo quæso flagitio meritis es tam iracun-
dam Dianam? Num in patrios cineres minxisti
aut triste bidental, læsisti incestu? Certe furis.
Si quinta essentia est quinta pars rerum, æqua-
liter distributis omnibus, ratio persuaderet vt
syncera educeretur, sufficere partem quin-
tam. Iam autem quod deest copiae, id virtuti
adeest. Confer quæso quintam vini naturam ar-
tificiose extractam eum vino integro: & vbi

li 3 deco-

decoxisti tuū rhabarbarū experire quid feces
 sapiant multę ad vnū saltem cochlear decocti
 recte facti. Tuo conuinceris testimonio. Iam
 si pondo materię, puta ligni Guaiaci æstime-
 tur ad dimidium scripulū olei & salis & aquę,
 seu totius elixyris, ita vt dimidia drachma ve-
 niat in iudicium sensuum, quis nisi fatuus nō
 pronunciabit pro efficacia essentię maiore?
 Tu decoctū laudas. Qua quęso in re decoquis?
 An nō fontana, puteali, pluuiali? Plus reponis
 impuri quā subtraxisti. Hoc vno gloriari po-
 res q̄ diuissibilius, & penetrantius sit ligneo
 cadauere subiectū tuū, sed non purius, nec na-
 turę ligni conuenientius. A chymico pete dra-
 chmā verę essentię. Hęc cū liquore essentiali
 data excellet multis numeris decoctionē tuā.
 Sed stultus nō est plurib. redarguendus. Ita se
 habet argumentū caritatis. Sequitur ineffica-
 cię. *Vna drachma Rheī in infuso plus præstat quā
 dua in extracto. Ergo efficacior est infusum.* Nihil hic
 dicis contra chymicos, quorū est id infusum.
 Cur nō cōfers tua integra? Sex grana, aut qua-
 tuor, aut tria essentię chymicę vino infusę, &
 immaceratę p̄ quatuor, 12. aut 24. horas, prout
 est medicamētū vigor & natura, plus p̄stant q̄
 integrorū magna pondo, idq; nō vna vice tā-
 tū, sed & plurib. vin' experiri? Adī Querceranū
 & ora eū vt tibi stulto ignoscat, sitq; propitius.
 Pręsenti te docebit specimine. Neque vero i-
 stud vsq; adeo arduū est. Nā aniculę nostrę sen-
 nā immergunt in aq̄ frigidam ex fonte; & po-
 stridie bibunt purū liquorem. Purgantur. Re-
 perunt

petunt idem ter quaterq; non mutata senna. Rustici eodem ingenio se purgant vel centies eadem radice ellebori nigri. Si radix & senna illa esset sumenda puluere, vel decocto vix in vnam dosin sufficerent. Tãti est extractio. De quo extracto rhabarbari tu loquaris, videris. Quod tu per infusionem & geminam coctionem facis, ad tuæ officinæ crassitiem comparatum est. Nos de eo parum curamus. Alioquin cæteris paribus nostrum datur scrupulis duob. aut vno, aut media drachma; Et si essentia sit quinta, etiam granis paucis. Ex quanta mole materiæ paratum sit non refert. Neque enim cadauera veniunt in comparisonem, cum ea ne tibi infundenti nec nobis extrahentibus profint. Post hæc accedis ad minerales essentias, quas callide certe omittis. Nam possunt te in silicem vertere tanquam gorgone conspecta. Oleo tamen tuo eas aspergis cum discis Libauio iudice esse fugiendas tanquam venena. Fieri potest vt is de imposturis agyrtarũ sic pronunciauerit. At de essentiis artis veræ nunquam sic locutus est. Tuum id est mendacium. Moneo alicubi nobiles & actiuiores medicinas multo minus committi debere imperitis quam colocynthidem, scammonium, elaterium. Ratio est quia sunt vt ignis vel gladius in manu furentum. Num tibi videor ea veneni accusasse, quia non sunt pro tuis aniculis? At vbi tui infiniti dionismi? Tandem chymicam remediorũ preparationem, si ad pharmaceuticam referatur

*Riolanus ad
mittit chy-
mica contra
que omnia
argumenta
terrasit.*

non aspernaris. Quid audimus quæso? Tune recipias illa diaboli inuenta? Tune eas res, de quibus scripsisti quod fiant ab hostibus naturæ in Dei contumeliam? Quod natura earum sit destructa, enersa temperies, facultas disturbata? Relege saltem pag. 71. & 72. *mania*. Qua conscientia potes chymica admittere, nedum usurpare? Hæc est turpitudine tuæ scholæ: Nullo non vituperio condemnatam rem contra iudicium suæ conscientiæ recipere: qua receptione probatis vos insigni, & scuticis corrigenda vanitate, temeritate & petulantia in alchymiam esse debachatos. Vix halitus à te emissus est de potentia carendi; Et recipis nec aspernaris damnatam? Quid est quæso aspernari si illud furiosissimum & plane Diabolicum non est? Ergo omnes adhortor chymicos siue medici sint, siue pharmacopœi, ut istos contemptores Bachantes in chymiam, nulla ne guttula quidem honoris aut operis chymici dignari velint. Sint Sues purpurati, quando Margaritas nostras nolunt.

CAP. XLVI.

*An à plantis potius quam mineralibus sint petenda remedia pag. 76. man. arg. de
pralatione XII.*

PAx est argumentis 8. 9. 10. 11. Nam prætereuntur à maniographo, exceptis exemplis Tureti, & Rob. Vallenſis, quæ tamen nihil habent

bent demonstrati cum ab hoste chymicorum
acerbissimo absque calumnia non possint iu-
dicari, id quod euenit & cæteris qui nobis nō
artifices sed furciferos & verberones, & ne-
quam homines obiectant, quos à nobis ipsis
damnari constat. Duodecimo argumento dis-
ceptatur de medicamentis mineralibus; & vi-
uorum, ex quibus censor vult hæc præferri de-
bere chymicis ob symbolum. Sed sophistica
statim in vestibulo se conspiciendam præbet,
dum per inuidiam & odium chymicis oppo-
nuntur partes viuientium, quasi chymici nul-
la re, aut saltem maxime vterentur nisi mine-
rali. Ars nostra καὶ ὅλα omnia quæ possunt, ela-
borat. Si alicubi potius sudatur in metallicis,
id particularem habet elenchum. Mania ni-
hil respondet ad examen; sed reponit cram-
ben suam, quam licet per se putidam & fœde
olentem immundi Nattæ fraudatis lucernis
oleum rancidum reddiderit fœtentiorem, ta-
men oleo chymico naribus delibutis non fa-
stidiamus mouere. Prima labes est in quæstio-
ne. Pridem contendebatur essentne præferen-
da ea quæ ab his sumuntur quæ aliquando vi-
xerunt, an mineralia chymica; iam tantū pro-
ponitur de plantis, quibus opponuntur mi-
neralia. Sub eodem genere debebat manere
controuerfia, & inquiri chymica plantalia &
animalia chymicis ne mineralibus forent po-
tiora; Integra integris, an secus. At inique ad-
modum chymicæ essentia minérales & ma-
gisteria comparantur cum officiis Galenicarum

officinarum his quæ non vndiquaq; pro necessitate petuntur, sed à viuis. Verum leniculum est hoc. Rem ipsam quod spectat, requirit maniographus suam cramben, & argumentis problema suum confirmatum querit.

Argumentum I.

Medicamentum oportet VINCI à natura nostra vt reducatur ad actum.

Plantæ cæteris paribus melius reducuntur ad actum à calore nostro quam metallica.

Plantæ ergo sunt meliora medicamenta.

Minor probatur duricie metallicorum inuicta quæ à benigno & moderato calore nequeat vinci, 2. quia metallica sunt venenata.

Hoc argumentum statim impingit in primo limine, & falsum ponit principium, si verum est quod Galenica & Arabica schola docet de discrimine medicamentorum, & alimenterum. Galenus sane in 1. de alimen. 3. de temperamen. 1. simpl. cap. 1. & 11. 3. simpl. cap. 2. & alibi medicamentum negat vinci debere, sed alimentum. Quod enim vincitur non mouet naturam, sed mouetur. Turpe est professori Parisiensi, & quidem promacho seni, qui in libris Galenicis vitam triuit, non posse Galenice loqui. Ita solæcismus est in vocibus ad actum reduci. Reducitur ad actum quod prius in eo fuit, & iam quiescit. Minor ridiculam habet exceptionem CÆTERIS PARIBVS. Ergo cæteris imparibus non sicerit. Beile argumentaris mi philosophæ. Pro syllogismus à duricie soluitur à Gramano qui per suū Vulcanū præparatum

*Riolanus nō
potest loqui
Galenice.*

paratum Arsenicū vorat instar butyri, & spiritū vitrioli bibit pro julepo Galenico. Sed nos respondemus esse fallaciā accidentis. Nā mineralia mundi possunt esse dura; Sed cū artem passa sunt, nec dura nec mollia aliqua forma dixeris, vt est liquor quilibet & oleū, & balsama; cum salib. & calcib. quæ in ipsa liquefcunt lingua. Ita spirituosā etiam in solidiora forma subeunt. Quædam enim ita parantur vt linguæ, vmbilicoué imposita moueant; Ex hydrargyro fiunt admiranda. Ambra, succinum, balsamus sulphuris, illitione multum præstāt; præstant & halitu; Flores sulphuris, erocus martis, tinctura hæmatitæ, magisteria gemmarum, auri tinctura, &c. paratissimi sunt vsus. Gemma antimonii, stella, reguli, vitra metallica, flores salium, spiritus salium, chalcāthi veneri & omnino plurima vires non aliter in expedito habēt ac magnes in dispositis. Quāta vi est calx auri quæ etiam motu fulminat? Quanta halonitrum? Ad metallicā seu mineralē naturā referuntur & terræ sigillatæ ex lemmo; bolus armena, lapides animalium terrei, vt Bezoar, margaritæ, coralia, &c. Ex omnibus fiunt actiuosa medicamenta quæ vix simile habent in toto genere animalium, & plantarum. Anilis ista vetula fabulam nobis narrat de duricia. Ad colum anus; quid tibi cum medicina? Inuertatur argumentum:

Nullum medicamentum, quā medicamētum, debet vinci.

Plantæ

Plantalia Riolani vincuntur.

Plantalia ergo Riolani non sunt medicamenta; & per consequens non possunt comparari cum mineralibus quæ ideo maxime sunt medicamenta quia minus vincuntur.

Item: Quæ facile ad actum à calore nostro ducuntur, poriora sunt medicamenta cæteris: (si quidem Riolanus est auscultandus. Nam ab hoc sumimus arma.) Mineralia facile ducuntur ad actum, ut liquores, & spiritus, & calces tincturæque & magisteria solubilia. Concludimus itaque pro mineralibus. De plantalibus tantum concedimus, quantum in vnoquoque reperimus; Et sane patet chymice præparata longe citius actuari non chymicis. Omnino certa victoria hic est penes chymiam.

Alter prosyllogismus erat de veneno. Responsum sibi Riolanus dicit, venenum ab eis per artem auferri. Reponit non auferri, sed reddi ignibus nocentiora. Hoc probat iudicio medicorum melioris notæ, qui dicant agendi & nocendi celeritatem maiorem ab igni accipere, quia magna ex parte venenum habeant in spiritu. Sed quid ille fatuus iudicet, quine bonæ quidem notæ medicos nouit? Quid de melioris possit? Galenus, Dioscorides, Plinius, Bulcasis, & alii multi igni corrigunt mineralia & productas inde in actum partes tenuiores abluunt. Aurum tot ignibus excruciatum melius fit, non venenatius. Si venenum habent in spiritu; flammæ vero spiritus plane dissipant, quomodo fieri possunt deteriora? Cum chymici

mici stibium, & arsenicum, sulphur, halonium, salem ammoniacum, præcipitatum & similia reuerberant, astet Riolanus & spiritus inde surgentes experlatur. Plumbi fusores halitus tunc metuunt cum eliquatur. At illud in corporibus diu hære potest sine noxa, daturque aliquando globulorum forma ad expediendum Ileon. Sufficiunt hæc studiosis quorum gratia dicuntur. Cætera repetantur ex Alchymia. Ita se habet argumentum primum.

II. Remedia nostra natura similia sunt præferenda.

Plantarum cum natura humana maior est similitudo quam mineralium.

Plantarum ergo remedia mineralibus sunt præferenda.

Minor probatur multis, quæ tamen huc tendunt, vt persuadeatur genere animati & viuentis, & identitate formæ similia magis conuenire; Declaratur opposito; Sicut differentia specificis & essentialibus differentis, quæ pro formis habentur, maxime differunt. Animatum animato, vegetans sentienti affinius quam natura animæ, inanime animato. An non hoc est forte argumentum? Quin datis manus chymici? Sed est quod vobis in aurem. Stante principio syllogistico Riolani sic potestis argumentari:

Remedia nostra natura similia sunt præferenda.

Contraria non sunt similia nostra natura. Remedia

*Pariser, &
studio aduers
sandi chymici sua
medicina
fundamenta
euerunt.*

dia

dia ergo contraria non sunt preferenda, & ex consequente Riolani iudicio curatio est instituenda per similia.

Maiores est fundamentum scholæ Parisiensis quæ dictatore Riolano sic statuit. Minor manifestissima est, atq; insuper etiam probatur per eandem scholam quæ scribit, maxime differre quæ specificis formis differunt, seu differentiis: Ita Galenus 11. *methodi*; contraria dicuntur quæ sub vno eodemq; genere plurimū inter se dissident; quod est etiam in 8. *de compos.* secundum loca. Parisienses itaq; dum maxime Hippocratici & Galenici esse volunt, maxime ab iisdem discedunt: quod est belle respondere pro Hippocrate. Sed nolite hoc indicare Paracelsicis, qui audito male multarent tales Galenicos. Ad maiorem cæteri Galenici respondent, quod non sit vera. Nam ratio remedii non est in similitudine, sed in contrarietate iuxta Galenum. Quod similis est, propius est substantiæ ut alimentum. Aristotelici ex sua physica aiunt in similitudine & dissimilitudine non esse quicquam virium, cum etiam nutrimentum sit dissimile, debeatque motu in contrarium assimilari.

Remedii ratio est aduersari morbo & agere pro sanitate. Hoc non est mederi, auersis naturæ contrariis sanitatem procurare, & naturam factam rectam præstare. Quocirca schola ista medica quæ se omnium scholarum eruditissimam iactitat, bonam merita est castigationem. Nondum enim elementa medicinæ tenet,
& vult

& vult in medico regno dominari. Nos ea remedia præferimus quæ minus lædentia naturam contra morbum pugnant maxime, maximeque iuuant, siue ea sint cœlestia, siue elementaria, mineralia, animalia, vegetabilia; Et cum Hippocrates & Galenus velint magis esse remedia quæ cum in actum exuscitantur à calore nostro, minime vincuntur; aut, vt aliqui correctius enunciant, quæ salubrius mouent, ipsa inuicta perstantia, & fortiter aduersitates sani status profligantia, consequens est mineralium classem medicamentâ habere meliora.

Quid autem ad minorem dicendum? Elenchum sophisticum habet à dicto secundum quid. Nam cum venena maxime destruant naturam nostram; In genere plantarum autem plurima sint venena vtriusque generis, purgantium scilicet, & deleteriorum; nostræ naturæ plurimæ plantæ erunt infestissimæ; pauciores autem amicæ & similes præsertim à diluuiio degenerare & corruptiore mundo; Vnde opus habuit Deus homini pro alimentis etiam carnes permittere. Prosyllogismi eodem vitio sunt deprauati. Nam est vt animatum animato, viuens viuenti sit simile; est vt sit dissimile, illud genere; hoc specie, vt logicis notum est.

Deinde si ideo præferendum quid quia genere affinius, remedia ex animalibus anteponenda sunt & mineralibus & plantalibus; Item si ideo præferendum quia cognatius forma, optimum medicamentum quilibet homo habebit

bit in seipſo, efficieturque vt ſanguine, vrina, mumia & cæteris præſertim abiecta impuritate per alchymiam, potius ſint peragendæ curationes; quod eſt Paracelficum illud de ſimilibus.

Sed audi quid hinc conſequens:

Cognatius medicamentum melius.

Sanguis humanus, vrina, lapis in renibus & aliis cavitatibus corporis humani, cum ſuperfluitatibus, & ſpiritibus ſunt cognatiora homini.

Meliora itaq; medicamenta.

At hæc nunquam vixerunt. Ergo fieri poteſt vt quod nunquam vixit, ſit medicamentum melius. Præterea male conſuluit ſuis theſibus de aere, lumine & calore Riolanus ita contra chymicos diſputans. Tres in nobis ſubſtantias ponebat, easque omnes humidæ (totos enim coagulat ex humore) ſolidam, carnoſam, ſpirituofam, quas cum ſint in continuo fluxu, inſtaurabat; qua quæſo re? Num viuente, animata, animal? Neutiquam. Quæ ergo? Spiritibus aereis: argumento multos viſiſſe odoribus, & beſtias quaſdam ex aere rapere nutrimentum. Ita volebat ſpiritus noſtros naturales, animales, vitales ſuſtentari aere ſubeunte corpus noſtrum & ſe coniungente cum vapore ex ſanguine, qui vapor nunquam vixit. Hinc nos contra eundem:

Si id quo conſeruamur integri toto genere à nobis diſſentire poteſt, multo magis remedium quo non poſſumus ſic conſeruari, diſſentire debet.

Prius eſt; vt modo oſtenſum ex Riolano; & demonſtratur

*Antar. pag.
77. Mania
pag. 55.*

stratur adminiculo elementorum; item historia plantarum & bestiarum quæ plurimum nutriuntur his quæ non vixerunt.

Et posterius ergo.

Ex consequente temerarium & inutile est argumentum scholæ quod à genere, specie & forma iisdem sumitur. Rectius ad crasin respexisset disputator. Sed si hoc fecisset, non habuisset iustam causam contra mineralia debachandi. Similiora nobis sunt quæ familiariora crasibus, vt nutrimenta ex quouis genere; dissimiliora quæ alieniora iisdem. Tota substantia aduersa nobis inueniuntur tam in viuentibus quam non viuentibus, adeo vt ex eodem aere & pestis sit, & salubritas: ex eadem vipera venenum & alexipharmacum, & nutrimentum quoque (Caro enim viperina etiam nutrire potest) ex eadem yuca panis, & lethifer succus. Sed vt bene discedamus ab hoc campo, per experientiam ratiocinemur, quod ex eo genere remedia meliora petantur, ex quo ipsa experientia ostendit peti posse & debere. Id autem est genus mineralium: quia si confortationem quæris, inde suppetit aurum, argentum, hyacinthus iaspis & turba gemmarum cæterarum; vna cum terris alexipharmacis; Sin purgantia, suppetit stibium, argentum viuum, lapis cæruleus, armenus, sal, magnes, squama ferri, squama æris, vitriolum, vitra metallica & omnino multa. Ex eodem genere sunt & alterantia primis & secundis. Ex eo genere chirurgia sumit conuenientissimæ.

Kk

Quæ

Quæ vero foris sunt bona, quia euenire potest vt quod foris patimur, id etiam intus nos affligat; Et præparatio artificiosa nouit ex externis facere interna, vt patet per sulphur, vitriolum, salem, gemmas, metalla, arsenicum, &c. ea intus non fore mala si recte præparata adhibeantur perite docet analogia. Insuper cum plantæ & bestię multæ mineralibus uiuant; nos autem inde cibum petamus, atq; ipsi quoq; aere & aqua dicamur nutriri; imo terra simus, & in terram reuersuri; iterum ostenditur nobis & commendatur mineralium genus. Vnde nobis est vt uiuamus, inde etiam est vt bene: Et qui ex elementis nos componunt, iure nobis debent ex iisdem tam cōseruationis, quam restitutionis auxilia. Item plurima sunt quæ ad mineralium naturam ex uiuentibus accedunt proxime, atque etiam in eorum classem secedunt, vt lotia cum cæteris excrementis lapides Bezoardici, ossa, dentes, sales, totum testatorum genus, coralia, margaritæ; ex quibus summa remedia. Tandem condimentum quoq; optimū quod inter cibū & medicamentū est quasi medium, est minerale, vt sal. Riolanus tam fortē naturæ uiuentibus tribuebat vt etiam ex salis & amaris possint nutrimentum dulce facere. At ista mineralibus sunt communia. Quod si ventres struthio camelorum & gallinarum, columbarumq; metalla & lapides consumentes inspicimus, an non irridebimus ista logismata Riologi ex anima non anima, forma non forma, uiuē

viuo non viuo, natura, vita, anima? Nihil enim hæc ad rhombum. Obiiciebatur censori venenum ex viuentibus plantis & animalibus præsentissimum, quo manifeste detrahitur enunciato de remediis melioribus congeneorum. Quid tum postea? respondet fatuus Riolanus. Hoc inquam postea, quia tuū principium corrui. Nam si totis naturis nobis aduersa continet genus viuentium, consequens est non ideo melius nobis remedium suppetere ex illis argumento vitæ; quia vita vitæ, crasis crasi potest esse contraria. Ait hominem accepisse prudentiam discreticem vtilium & noxiorum. At eius in Riolo ne mica quidem apparet. Nam cum aliis argumentis debuisset discernere remedium melius à non meliore, sumit id quo minime potest, vita, anima, specifica forma, non discernunt. Etenim in eadem vipera partes sunt diuersæ: At quæ vita, formaq; speciei non possis discernere. Succus est anima plantæ aiebat censor. Porri succo & yuccæ, & napelli, debebamus ali posse quia anima animæ est similior; Et hoc etiam melius remedium; Vnde & sanari iisdem. At interficimur. Rideo illud cæteris paribus. Nam eodem iudicio præferentur mineralia, tantoque conatu nihil effecit maniographus.

III. Argu. ab autoritate Libauii ex pag. 636.
Antigram.

Si parabilia & securiora suppetunt ex vegetabilibus, animalibus & calore cælesti, non probanda incerta Gramani actiones mutabilia & ad-

Kk 2 modum

modum suspecta mineralia non sine magno labore & precio redimenda.

Ergo præferenda remedia ex viuentibus.

Respondet Libavius ipse fraudem committere in citatione Riolanum. Nam Libavius in ea pagina non dicit quod remedia ex viuentibus sint meliora; sed hypothetice, si ex illis sint parabilia, & securiora. Quod si secus sit, & melius præsentiusque est sulphur, argentum viuum, & alia multa, id quod experientia testatur tam in externis quam internis potissimumque chronicis malis, quæ à multis Galenicis habentur sæpe pro insanabilibus & desperatis, ex quo genere est Hippocratici termini podagra, quartana, hydrops, scandala medicorum dicta, &c. Libavius ait: Vtuntur mineralibus Galenici cum commodum erit vel te inconsulto. Item: an autem à medicina exulare iubeant mineralia & metallica, testantur veterum & recentium scripta, quæ te turpissimi conuincunt mendacii. Hæc Libavius, quem schola Parisiensis mendacem conatur facere isto suo instituto. Qui tibi placet Gramane? An non egregie deceptus est Libavius? Sed tu persuasum habe Libaviium non pugnasse pro monstris Galenicæ professionis; Sed pro dogmaticis qui ex Arabum & Græcorum Chymicorum & aliorum remediorum præceptorumque bene medendi concursu integrum corpus artis constituerunt. Hi sunt sapientes Galenici. Parisienses censores fatui, fungi, stulti; id quod apparet etiam ex disputatione

tione hac ipsa, in qua ut mineralia damnent, generalissimum suæ artis fundamentum protternunt.

IV. Mineralia à nobis distant longissime & proinde absunt à nobis non tantum logica, sed etiam physica differentia longius quam plantæ.

Ergo postponenda plantis.

Anteced. illustratur logicis & physicis, quorum illi dicuntur distinctionem sumere à specificis differentiis; hi à maxima distantia. Augetur hoc argumentum:

Si suppetunt tot plantæ & animalia, non eundem in terræ viscera. Sed suppetunt. Ergo.

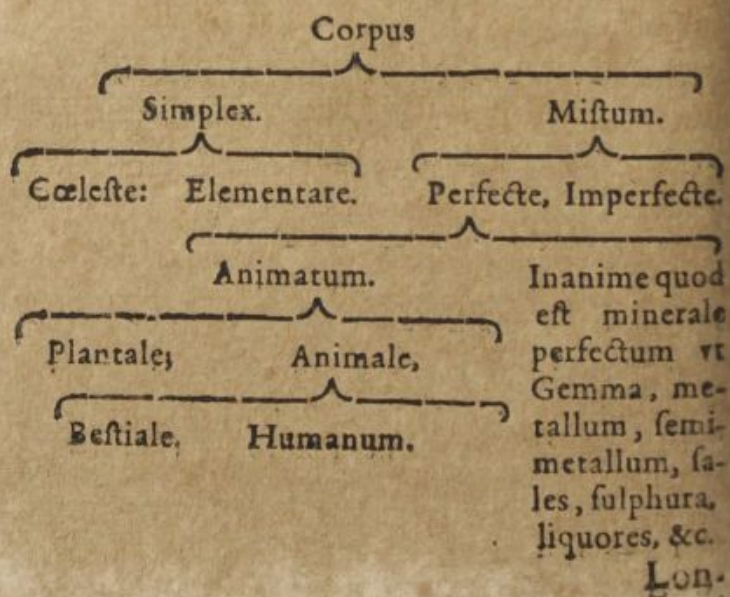
Antecedens est falsum. Nam mineralia adeo non distant à nobis longissime, ut quæ mineralium est mater, eadem sit etiam nostra; Ab eadem origine corpus nobis est, à qua & mineralibus; Ad eandem redibimus. Deinde quæ in ventre terræ fiunt plane similia sunt his quæ in nobis, ut ostendunt spiritus, venæ, fontium origines, flatuum motus, humores vitriolati, sales, sulphurei halitus & omnino tam multa, ut Paracelsici totam anatomiam humanam analogam mineris terræ fecerint. Sed & nihil inde sequitur. Finge longissimam esse distantiam; at non est consequens remedia ex illis non suppetere meliora.

Imo ex eodem fundamento existit contrarium. Si enim contraria debent esse remedia, ex longissime distantibus sunt. Quæ enim longissime distant sunt contraria. At Galenicorum id summum est & vniuersale maxime

Kk 3 decre-

decretum, quod contraria debeant esse remedia. Longissime ergo distantia. Hæc autem iudice Riolano sunt mineralia. Hinc itaque sumenda remedia.

Quoniam autem phyficos & logicos potius quam medicos in hoc argumento producit; utamur & nos eorum auxilio. Quæ genere sunt idem materia & subiecto sunt idem. Corpus humanum & mineralia sunt idem genere. Vtrumq; enim est corpus mixtum elementare, corruptibile, &c. Sunt ergo subiecto & materia idem. Rursus, quæ materia sunt idem actiua passiuæq; sunt mutuo; Et talia debent esse remedia ad nostrum corpus. Item ratione subiecti & materiæ non distant longissime: Imo ne specie quidem. Nam disparata non distant longissime. Minerale & corpus humanum sunt disparata. Si phyficos consulas; ita distribuentes audias:

Longissima distantia est, inquit censor, ea qua formæ & specificæ differentiæ differunt, hoc est, specierum contrariarum sub eodē genere proximo. Corpus bestiale & humanum differunt formis cōtrariis sub eodē genere proximo, vt indicat schema physicum. Humanū vero & inanime non sunt contrarie opposita, sed disparate. Conuincitur si Riolani sententia vera est, remedia bestialia esse fugienda, petenda vero mineralia. Annexa hypothesis facile potest inuerti. Nam si inde non suppetant commoda ad morbos chronicos remedia, nec ita polychresta, ad mineralia confugiendum esse sequitur. Pluribus non est opus, Pater familiarissima nobis esse elementa; Et calorem solis cum lumine; quo facilius refellitur maniographus. Medici longissime à nobis distare aiunt ea quæ sunt crasibus aduersissima, qualia inueniuntur in omni genere mistorum. A talibus quæ talia non petendum remedium; Qua vero non talia, siue natura, siue arte, petere non est prohibitum, vt cum cor, epar, caro serpentum adhibetur contra eorū venenum; Scorpius imponitur suo vulnere, &c.

Argumēto p̄ferendorū XIII. negabatur chy mica remedia circa nos esse, argumento quia in medio mundo nullæ essent quintæ essentia quas facere tamen se dicerēt chymici. Riolanus cum ad nullū obiectum respondeat ququam conueniens, idem etiam hic facit. Negat se ne somniantem quidem cogitasse hæc:

*Insania Rioli
pag. 78.
Mania.*

Kk 4 Chymi-

Chymici auctore Riolano (quæ tamen verba ego non adieceram) faciunt quintas essentias, quæ non sunt in mundi medio: cumq; ego ista verba attulerim loco prosyllogismi, dicit proprium mihi esse mentiri, imponere, conuictiari. Iocularis insania. Si Libauii proprium est mentiri, qua fiducia ex antigramaniis eius multa transcribit Riolanus ad suam causam defendendam? Iucundior ille morbus fit, quia quod me dicit facere, idem facit ipse ex more errantium mente. Chymicos facere, seu profiteri se facere essentias quintas an nõ verum? Sed & an non verum quod Riolanus neget eas esse in medio mundi? Pag. 76. *apol. pro Hipp.* ex professo tractatur quæstio an extet quinta essentia in mundo sublunari, & pluribus defendi quæritur negatiua: Nec minore conatu idem factitatum est in mania pag. 45. vbi quæstio proponitur an sit quinta quædam essentia ab elementaribus quatuor distincta, in qua nec analogam quidem ætheri essentiam chymicis potest concedere. Quis est ergo sensus negationis præsentis? An pœnitet Riolanum flagitii? Sed delirat miser. Vos scholastici censores, qui monumentum erexitis manigrapho, curate titulum fieri: Deliranti pro Galenia. Nam videtur nihil interesse, vtro modo defendatis vestram disciplinam, deliriis, an sapientia.

καὶ ὡς πάλιν
προφρονήσαν-
τι ὑπὲρ τῆς
ἐλληνικῆς.

CAP. XLVII.

An nutrire possint quæ vixerunt nunquam.

Perstat

PErstat in sua negatiua Riolanus, contra communem sententiam phyficorum & medicorum, qui cum Aristot. 2. *de ort. text.* 50. colligunt ex quatuor elementis corpora mixta, etiam viuentium, constare, quia nutriuntur iisdem; vt plantæ nutriuntur aqua mixta terra. Hippo. *in lib. de natura hominis*, easdem ex terra sibi familiarem humorem trahere scribebat, ponebatque in ea acidum, amarum, dulce, salum & omnigenū, vt nutriri omnes possent. *In lib. de flatibus animalibus.* destinat triplex nutrimentum, cibum, potum, spiritus qui extra corpus appellatur aer. Quod autem aqua ad humidum nutrimentum pertineat, satis patet ex lib. Hipp. *de aere, aqua & locis*; Et si nullus vnquam foret qui scriberet, experientia tamen in plantis & animalibus id abunde contestatur. Eadem aqua etiam pars fit ciborum in elixationibus; Sicut partes terreæ quibus viuunt plantæ postea animalium fiunt cibi. Omnino insanit qui istud negat. Schola Parisiensis per suum maniographum eo magis delirat, quo pertinacius negat nutrire ea quæ vixerunt nunquam. Superuacaneum est autē multa dicere contra stultitias. Saltem percurramus si quid momenti affertur. Dicit Riolanus *pag. mania* 78. tantum solidas partes verè & proprie nutriri. Sæpe vero tribuit nobis solidas, carnosas seu humidas, & spirituosas. Quis non miretur ineptissima ista deliramenta? Totum compositum nutritur vere & proprie. Neceffe est vt omnes nutriantur partes

Kk 5 Si.

Si non, neq; conseruabuntur, nec augeſcent
per naturales facultates duæ ex nobis partes.
Nulla fiet immutatio, & aſſimilatio per calo-
rem natium circa illas. Augmentum harum
tantū erit appoſitio aquæ crudæ, & aeris crudi
ad aquam & ſpiritus noſtros: quibus quid vn-
quam auditum eſt monſtroſius? Gal. in 1. de fa-
cultatibus naturalib. nutritionem vocat aſſimi-
lationē eius q̄ nutrit ad id q̄ nutritur, dicitq;
neceſſario procedere eam ſemp agglutinationē
ſicut hanc anteit appoſitio: ſed p̄priū nutri-
mentū docet id eſſe q̄ aſſimilatur & nutrit; q̄
agglutinatur & apponitur æquiucū & im-
propriū. Riolano docente fingendum eſt ho-
minem duab. partib. eſſe crudū, & vna coctū;
Et eas partes non cōmiſtas eſſe in vnā homo-
geneam ſubſtantiam, ſed ſeparatim exiſtere i-
ta, vt cū quod ſolidū eſt, vere nutriatur; quod
humidum, & ſpirituofum appoſitione alla-
bentis liquoris & aeris inſtauretur, & non
nutriatur vere. Omnes autem ſimilares par-
tes illa triplici natura conſtant, cum in omni-
bus ſit humidum radicale, fibræ quæ ſunt fun-
damentum corporis ſolidi & materia, tandē-
que calor cum ſpiritu. Cogitate iam quam
mirabilem nobis fabricent nutritionem me-
dici iſti monſtroſi Pariſianæ ſcholæ qui chy-
micis aduerſantur. Sed cur aqua non nutrit?
Quia ſimilis eſt ſero. At ſerum, inquam nu-
trit, iuxta Virgiliū qui acrem moloſſum paſcit
ſero pingui. Ergo & aqua. At aqua nihil habet
pinguedinis, conſtat ſubſtantia fluida. Nō po-
teſt

test affigi. At tamen aqua nutriuntur plantæ,
& bestię, indeque pinguescunt. Tene sic con-
tra experientiam loqui? Estne à terra pingue-
do? At sine irrigatione vbi terra est multa ni-
hil fit pinguedinis. Falsum est aqua non posse
affigi seu agglutinari. Falsum eam nihil habe-
re pinguedinis, quæ tamen in mari, aqua plu-
uia & multis aliis inuenitur. Si simplicem
intelligis, fatuus es. Nullam potes ostende-
re. De nulla ergo loqui in nutrimento. O-
mnia physicorum sententia vinculum con-
cretionis & commistionis est humidum, id-
que in variis mechanicis operibus est liqui-
dissimum, & tu audes negare posse affigi?
Ablegas me *ad pag. Antarueti 73. & 141.* vis-
que me soluere ibi argumenta quæ attuleris
præter auctoritates Galeni, Hippocra. Aristo-
telis, qui tamen omnes tibi aduersantur. Sed
quid ego actum agam? Ab Harueto confectus
es miser. Quid me attinet in mortuo cane vi-
ctoriam quære, & nō erat id argumentū chy-
micū. Ego dico te fortiter & neruose confutatū
esse ab Harueto. Iudex sum litis tuæ. Te victū
pronuncio. Sed quid tamen tuus Antaruetus
habet *pag. 73.* Aurū & gemmas negat nutrire,
quia non possint etiam in scobem cōminuta
à calore nativo liquari. At te cōfundunt vētri-
culi gallinacei & colūbacei. Astacos cōsumere
lapides suos certæ est experientiæ. Multi pi-
sces arenas cōficiunt. Serpētes terra etiā diui-
no decreto vescūtur. De struthiocamelis & for-
micis Indicis nō dico, Si cruda ista possunt cō-
fici,

fici, quid de resolutis dicendum? Negas Vulcanum elicere posse alibilem succum. At ille certe elicit ex plantis & animalibus: Calor solis elicit ex aquis, & terris materiam ex qua ranæ generantur in nubibus, & pluuia quæ vtile nutrimentum fit omnibus. Tu nondum intelligis vim caloris, præsertim arte gubernati. Ridemus fatuitatem tuam qua negas ex metallis elixatis fieri alibilem succum: quasi nullus superfit modus alius. Vide quam sis ad lyram asinus, pag. 74. Generalem thesin habes; Viuens iis SOLIS nutritur quæ vixerunt. Hæc thesis à toto plantarum genere redarguitur. Adducis meam scriptionem de auro potabili per aquas fortes, indeque Paracellum refutari putas, qui vitam produci posse auro potabili voluit. At te rident carbonarii nostri. Nā non si vno modo non nutrit, simpliciter non potest. Non si solum non potest, etiam nequit solutum maluatico & essentia vini, quibus spiritalis tinctura promte sociatur. Tu omnia ex omnibus faciebas maleficio materiæ, cur non ex auro quoque auream plantam nutritam aureo succo? Et est talis in narrationibus historicis, pag. 75. producit exemplum aquæ quæ negatur nutrire si sit simplex sola & immista, id quod & Scaliger faciebat *exercitat. 39.* contra Cardanum. Sed tu horum autoritate abuteris. Illi solam nutrire negant, quia non constat sola. Cibo & potu simul vti necesse est; Mista vero aqua, vti est in loco animalium & generat Aristoteli & nutrit. Fiunt enim animalia

Scaliger exerc.
191. sect.
2.

nimalia in humore. Sed mista nunquam vixit. Fiunt in eodem & plantæ, & nutriuntur eodem. Nunquam & hic vixit. Hippocrates, inquis, aquam vocat vehiculum nutrimenti, nō nutrimentum. *m* Mentiris tu de Hippocrate simpliciter id enunciando. Si non nutrit aqua, cur nutrimentis potabilibus accensetur? Sed te vel Nilus conficit. De vehiculo illo tuo succurrit historia eius qui specu collapsa sub structuris delituit, & diu solo vesicæ recremento est sustentatus. *Pag. 76.* cum opponerentur tibi Rhondeletius & Scaliger, rustice & iniuriose reiicis furioso argumento te malle errare cum Aristotele, Hipp. Gal. quam cum istis sentire bene. Ecce tua turpitudine est reponenda. Repudias omnem autoritatem & vis tecū ratione agi, quia hoc sit philosophari. Quorsum ergo iterum in mania confugis ad autores istos? Ponis postea triplicem in nobis substantiam solidam, humidam & spirituosam; Spiritale spiritali, humidum humido, solidum solido vis nutriri adeo ut spiritum naturalem, quo possit nutriri aere, componas ex aere & halitu sanguinis. Hic aer nutrit. Nam necesse est totum nutriri quod constat ex partibus homogeneè mistis. Nutritur & augetur totū vndiquaque. Quod aer nutriet probas animalibus quorum multa per diu vixerint solo aeris inspiratu, quod sine nutritione impossibile iudicas, quia continenter, *vt pag. 76. ais,* fit dissipatio. Odores quoque nutrire dicis, ex

emplo

num defendere velis hunc locum.

m
Hipp. in lib.
de corde ait
potum intrare cum
aere in pulmonem per
guttur; Et cor de pulmone vtrūque adducere; sed aere ubi in medellam cessit reiici per eandem viam; humorem partim propelli partim in suum culeū condi. Et addit: Non enim humana naturæ alimenta hæc sunt. Quomodo enim hominis alimenta sint ventus & aqua cruda? Sed sunt magis cognatæ affectiones & medella, &c. Videat Riolanus

emplo Democriti. Aquæ quoq; nutritionem ascribis, quod solo aquæ potu multi in longū tempus vitam protraxerint, *vt habet pag. 78.* Iam attende: Scribis trium illarum partiū, solidæ humidæ, & spirituosæ, continenter fieri dissipationem, vt necesse sit **BREV**i reparari. At sola aqua multi vixerunt **DIV**; Solo aere **DIV**. Necesse est istis etiam solidas partes fuisse instauratas; si solæ solidæ verè nutriuntur, vt **mania** habet; necesse est aquā & aerē **VER**è nutrire posse. *Pag. vero 79.* iterum negas posse assimilari quod nunquam vixit. Et quando tandē non agnosces velantiam tuam? Quis vnquam tam fœde sibi contradixit? Negas potentia viuere quod nunquam vixit. At confutaris aquæ solius exemplo. Ea enim cedit in substantiam viui. Ita bestię & plantæ tibi reclamant: Reclamant omnia elementa ex quibus nostrū corpus constituis; reclamatione Sol ipse & totum cœlum. Vltimo; Plura quæ vixerunt non nutriunt. Minus ergo quæ non vixerunt. At tu te ipsum configis addendo fieri istud propter dissimilitudinem naturæ, (quod tamen falsum, non dissimilitudo non obstat, cum omne alimentum initio sit dissimile.) Hoc est docere elenchum committi non causæ vt causam: vnde nihil sequitur. Nam quod non nutriant non est causa viuere non viuere, vixisse non vixisse, sed aduersitas & alienitas in crasi. Ecce is est Riolanus dictator scholæ quam omnes **DOCTI** demirantur; nempe tam despectate insanientem.

Non

Non opus erat vt reponeres istam tuam scabiem pag. 79. mania. Satis est fœda, atque adeo omni elephantica & venerea turpior. Sed te nihil pudet. Potentia viuere dicitur, inquis, cui inest appetitus & veluti inchoatio vitæ, seu propensio naturalis ad vitam. Vide an sic accipiendum sit corpus potentia viuum cuius actum Aristoteles vocabat animam. Quid autem inde? Metalla in integra sua natura, item lapides nullam habebunt ad vitam inclinationem. Ridicule certe. Quid enim si habuissent ante sui integritatem, cum adhuc nascerentur? Vnde gignuntur cochleæ, serpentes, rubetæ in medijs lapidibus? Sed & quid si resolutiones eorum haberent, iuxta tuam πανσπευσίαν? Cur vero non assumis de terra & humore Aristotelis in quibus docet gigni plantas & animalia, quia humor in terra, spiritus in humore, calor animalis in vniuerso inest? Hic necesse est ea quæ nunquam vixerunt potentiam ad vitam habere; necesse est cum viuentium corpora constituuntur elementis, &c.

Non appetebant viuere, inquis. Mirum certe. Si materiæ Aristoteleæ adiacet appetitus ad formam; Et est illa omnium formarum susceptiua. Quid ni materialiter appetiuerunt etiam viuentis actum? Confutle sacra Biblia si vlla habes. Deus erat qui terræ & aquis vim tribuebat viuentia produ- Gen. i. v. 11.
& 20. cendi. Ea vis adhuc hæret quantum ad conseruationem. Tua phantasia logica longe est

est imbecillior, quam vt vim diuinam possit retundere.

De melle & Manna video vefaniam tuam & deliramenta, sapientiam nullam. Quæbatur an id nutrire posset quod nunquam vixit. Respondebatur aliqua id posse. Argumento mellis, mannæ, &c. quæ nunquam vixerunt. Tu dicis fieri ex his quæ vixerunt. Ridiculum. Aut decisum & excretum dicis, aut transmutatum, simpliciter vel compositum. Nota Ex signat ex viuentibus tanquam materia gigni. At tu deliras, & deficis elencho. Si ais decisionem & secretionem significari: incumbit tibi probatio pluuiam, mel aereum, Mannam esse sudores & halitus animalium & plantarum. At nec hi vixerunt vnquam. Non quod ex viuentibus secernitur, vixit. Imo materia pluuiæ & consistentiarum aerearum sunt halitus, vapores, fumi. Hi licet ex viuis possint secerni, tamen per se vitam nunquam habuerunt, & ad communem Hippocratis materiam iterum concesserunt, & vt ante non habebant in se vitam, ita nec post, nisi potētia, sicut omnia elementa & bruta. Supra Mannam Israeliticam de SOLE, pro tua stultitia, deducebas. Ex quo viuente illa facta? Retinere vero vitæ primordia quæ ex viuis fiunt, non abnuerim fortasse; at quæ ex elementis quæ nunquam habuerunt vitam, facta in elementa reuertuntur, vbi hæc suum habent primordium? Si in elementis fuit, non debes de metallicis dubitare. Si non fuit, nihil tibi prodest resolutio

*Hip. in 2. de
diata: Ex i-
gni & aqua
omnia con-
stituuntur
animalia &
terra nascē-
tia, & ex his
augescunt &
in hac sacer-
nuntur &
resoluntur.*

lutio ex materia viuorum mixta. Nam aer
aeri homogeneous, terra terræ; si resolutionis
elementum vitæ primordium habet, etiam
compositionis. Hinc Paracelsitæ de te trium-
phabunt qui cogeris fateri etiam Elementa
primordium vitæ habere; aut negare tuum
thema. De melle aereo infantiam tuam pro-
dis. Colligitur quidem ex foliis, & floribus, &
ramis; sed & ex terra & lapidibus. Finge ab ar-
bore accipere principium id quod in arborib.
substitit; at quid dices de eo, quod in terra &
saxis concrefcit, & tamen tum bestias gignit,
tum nutrit? Mirum ni puluis quoq; quisquili-
arum scholæ tuæ cum in rugis tuis colligitur
vitæ principium accipit, & in pediculos abit.
Quod vero vitæ principium nix habet, & i-
gnis Aristotelis? Ex quo viuento id? Cum ba-
lænz edunt ambarum, halosanthos & similia,
à quibus viuentibus hæc? Sunt enim res mi-
nerales. Ergo tibi suadeo vt in posterum dicas,
si mel aereum cum incumbit tantum plantis
potest inde vitæ primordium trahere, atque
ita appetitum viuendi accipere id quod nun-
quam vixit, quanto magis, quæ in ipsis
plantis & animalibus à naturæ calore & facul-
tate immutantur? Hinc tu bene resisteres Pa-
racelsitis tuis. Nam licet non vixissent nutri-
menta vnquam, tamen deberent primordi-
um vitæ aliquando accipere à viuentium im-
mutatrice potestate, vt sic tibi egregie prodes-
set argumentum nihil fieri simile qua non vi-
uit, nec potentiam vitæ à viuento actu accipe-

*Riolanus
cogitur aut
thema suum
negare aut
Paracelsicis
assentiri.
Card.lib.
21. subs.*

*Riolanus Ri-
olano opposi-
tus.*

L I re

re potest. Ergo nec nutrire posse. Irrides, in-
quis? Diuina. Facile sic ex te plumbum fecero.
Proponenda autem sunt verba tua omnibus,
vt videant tuum delirium. Ita ais: Mel aereum
quod fit ex rore concreto ab arbore cui in-
nascitur accipit vitæ rudimentum. Egrege.
Nempe vt ladanum à barba Capræ, & Oesy-
pus à villis arietum. Fateris illum rorem ante
non vixisse. Quid si in aere antequam arbori
insideret à chamæleonte hiantē forberetur?
Num tunc non nutriret? At multæ bestię re
arbitro nutriuntur aere diu. Fabula vulgi est
tantus tam eruditæ & demirandæ scholæ di-
ctor. Procede Aristoteles. Vnico elemen-
to nihil generatur, nec nutritur. Quid tum?
Fiant ista concursu & commixtione. Num
ante hanc, aut in ea viuebant? Neutiquam
ctu. Fuissent enim in genere animatorum.
At sunt inanima. Elementa ais sunt commu-
nis materia mistorum ad omnes peræque for-
mas affecta. Belle. Ergo inquam etiam ad
formas viuentium, tam in generatione quam
nutritione. Ipsa tamen antehac forte nun-
quam vixerant. Dico forte: quia video te mihi
obiecturum quod elementa quæ hodie sunt
ex resolutione viuentium sint facta, & sic pri-
mordium vitæ habeant. At id non habebant
in creatione extra verbum Dei. Et si velis huc
diuerti, capieris à Paracelsis quib. elementa
viuunt. Quid de elementis impuris ais, mirifi-
ce Philosophe? Non nutriunt potius. Ergo e-
lementa pura impura (talía sunt mistione) nō

na

nutriunt. Non habitas tecū Riolane. Redi ad
 Vanitatem. Vapor iste q̄ te circūstat in tuo con-
 clauī maiore iure habet principū vitę q̄ ros a-
 erens qui infidet folliis plantarū. Intelligis ra-
 tionem. Nam in tuo pulmone incepit elabo-
 rari; Et quia excrementū est, quod Aristote-
 les dicit habere principium vitale, longe ma-
 gis id debes dicere. Tamne imprudenter grā-
 dūum Philosophum scholę omnium scho-
 larum eruditissimę & omnibus doctis demi-
 ratę antesignanum fatuari? Mirabile quoque
 effatum est & valde conueniens tuę Panisper-
 mię quo ais; Materia missione definita & prę-
 sentia nouę formę in certam rerum speciem
 adducta, indefinitam potentiam deponit &
 non potest amplius in aliam speciem mutari.
 Quidni quęso cum casus abeat in vermes, &
 hi in muscas? Video te in rectam generatio-
 nem intendisse aciem, sed oblitus es duplicis
 principii malefici, & omniseminarii, & mon-
 strorum, quorum tamen recordari debebas,
 quia monstruosissime disputas, & te vertis in
 omnia rerum miracula plane vt Sophista pro-
 teus apud Platonem. Ita nutriti sumus sapidis
 insipidis, viuīs non viuīs. Scholę optamus sa-
 pientiozem cibum quam quo vescitur ipse Ri-
 olanus, nempe eum qui in campo timoris
 Domini, & veritatis apud Platonem nascitur.

Quorsum attinet vanitatibus Rio-
 laneis innutrirī?

CAP. XLVIII.

Num curatio instituenda per similia, an contraria ad pagin. 80. Man.

Exam. 34.

Gal. II. methodi: continere nomina oportet sed non rerum scientiam.

Solenne est Galeno non litigare de verbis, ubi recte explicatur sententia. Id autē dogmatici chymiatri Quercetanus, Haruetus & similes videtur satis commode facere in questione sitne cura morborum instituenda per similia an contraria, id quod potes accipere tam de modo agendi, quam remedii materia, ad quam potissimum respicitur. Respondent enim morbi causa agendum esse ad contrarium, nempe sanitatem; sed naturæ nomine adhibenda similia quibus hæc roborata vim accipiat contra hostem suum satis valentem. Argumenta potissimum sunt duo. Hippocraticum est vnum. Si enim non remedium sanat morbum, nec Medicus, sed utrumque ancillatur & succurrit naturis, negant primum scopum esse contraritatem. Neque enim contrariis iuuatur, sed oppugnatur natura, cumque eidem etiam aduersetur morbus eo facilius opprimi posset. Argumentum alterum est à fine ultimo. Aduersari quidem morbo debet is qui morbum sanat; sed cum non solum hoc sit officii Medici, verum etiam custodia sanitatis; quin & in præternaturali statu non ultimus finis sit morbus, verum
sa-

sanitas quæ est secundum naturam habitus; efficitur vt vltimi quoque scopi merito ad simile potius respiciendum sit quam ad contrarium. Similibus enim seu familiaribus naturæ vt conseruatur, ita reparatur sanitas. Inrerim manet etiam institutum alterum de cōtra morbum actione, siue materia remedii sit eiusdem qualitatis, siue aduersæ; & per se aut per accidens depellatur malum. Hæc confirmantur experientia. Nam qui purgantium vim explicant, causam morbi materialem faciunt purganti adeo familiarem, vt dicant hoc nomine trahi humorem iuxta Hippocratem, sicut plantæ ex terra sugunt nutritium succum sibi conuenientem : quod si tractione frustretur, & medicina à natura vincatur, volunt in eundem specie humorem abire. Idem ex cura per diætam & Epicrasin colligitur, iuxta Auctorem *de Alimentis apud Hippoc.* qui ait, in alimento medicina optimum; & Hipp. ipse in fine de morbo sacro similiter commendat Diætæ alterantis potestatem licet interim obseruetur etiam contrarietas ad morbum. Verba eius sunt: Nullus morbus auxilii & remedii est expers. Plerisque his ipsis curantur, à quibus etiam nascuntur. Alterum enim alterius nutrimentum est; alterius vero perniciēs & afflictio (morbi ex victu nati per victum sanantur, ibi intemperantia existente, his temperantia & victu alterante morboque aduerso.) Oportet autem festinare vt ipsos exteramus aduersissimum morbo exhibēdo,

Ll 3 non

*In lib. de lo-
cis. Medica-
menta sunt
omnia, quæ
presentem
statum trās-
mouent, id
quod obtine-
re possimus
medicamen-
to vel ali-
mento.*

non quod amicum & familiare &c. Tandem
concludit : Quisquis talem mutationem in
hominibus nouit, & humidum ac siccum fa-
cere potest hominem, calidum item ac frigi-
dum per Diætā, hic utique & hunc mor-
bum sanauerit, si occasionem eorum quæ cō-
ferunt pernoscet. Ita ibi. Constat autē Diætā fi-
nē per se esse conseruationē & confirmationē
naturæ per similia; sed quæ interim nihil pro-
hibet, imo per se decet esse morbo contra-
ria. Nam, ut loquitur de purgantibus, &
cibos nos alentes medicamenta esse putan-
dum est, verum minus quam purgantia. In
lib. de locis hæc leguntur : Sanantur dolores
contrariis, idque etiam unicuique morbo
propriū est. Alius porro modus est hic. Per
similia morbus fit & per similia adhibita ex
morbo sanantur. Item; alia quidem con-
trariis curare oportet qualia tandem sint, & à
qua causa fiant; alia vero similibus, &c. In li-
bro de veteri medicina, alterationes elementa-
res tantum fiunt per contrarias qualitates, in
cæteris qui vere morbi, potentiæ remedio-
rum in contrarium ducentes & pro natura
pugnantes requiruntur. Quid opus verbis?
Vtrumq; suo modo est verum. Ideo & Pra-
ctici passim vomitum vomitu curant, lassitu-
dinem ab exercitiis exercitio, &c. Aui-
cenna capit. 2. de Oxymelite seu Syr. acetoso
simplici ait, solertes Medicos quandoque
concedere ut exhibita aliqua potione augea-
tur caliditas febris quo abscindatur materia
eius;

elus: Id quod fit cum purgantur febricitantes. Nec satis est Medicum morbo se opponere, nisi Diætetica facultate etiam naturæ consulat, cuius non raro vel solius ratio est habenda, vnde & tam accuratæ sunt præceptiones de Diætâ ægrotantium. Nimium simplices sunt isti Galenici qui contrarii voce intelligunt qualitates primas tantum, in quibus permutandis ars pene est nulla. Medicus non est Medicus per istas tantum, sed per vniuersam Therapeuticam, qui tres habet partes, Chirurgiam, Diæteticam, & Pharmaceuticam, in quibus minima vis est qualitatum primarum. In libro de Flatibus inquit Hippoc. τῆς ἰντεικῆς παροξείσεως, καὶ ἀφαιρέσεως οὐσῆς τῆς μὲν ὑπερβαλλόντων τῆς δὲ τῶν ἐλαττόνων, τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἔσιν ἰήματα. Vbi cōtrarietas exponitur per vocabula actionis; vti & cum dicitur, sanatio est contra sentientem non consentire affectioni. Galenus in lib. de Constitutione artis. In similaribus quidem morbis per se retinet alterationem (vbi materia est, non fit simplex alteratio) in instrumentariis aut & eōi oppositas actiones, seu in oppositū tendentem operationem ponit, vt cū dicit immoderationē p̄sentem esse tollendam per oppositam immoderationem, caua explenda (q̄ fit per nutritionem primū) & similiter cætera agenda donec sanitas sit restituta. Est enim sanatio (vt 9. Meth. inquit) morbi in sanitatem translatio; Vnde generalissima contrarietas est inter morbum

In lib de Genitura: Medicum scire oportet se opponere contrarium instans morbis, &c. distendentia soluere, soluta distendere, &c.

& sanitatem, hæcque scopus primus & vltimus, ad quem peruenitur si naturæ similia, morbo vero contraria adhibeamus, siue contraria sint ipsa per se instrumenta, siue per accidens vt fit in reliqua ad contrarium actione. De his qui morose litigat, & sese chymiatri potio- rem scopum similia esse dicentibus, nec negantibus contra morbum actionem, tanquam capitalem hostem opponit, pronuncio eum pueriliter, aut potius aniliter rixari. Ad Paracelsum autem quod attinet, quia is est inconstantissimus, & sæpe loquitur allegorice, commutans tropicas rationes in essentiales, cum contemnendum puto. Caput morbi sanat capite remedii; Epar morbi Epate astrali, cor corde: Deinde mutat morborum nomina remediis, & Epilepsiam appellat morbum vitrioli si per hulus essentiam curatur, aliter si alia re; Ita vitriolum morbi dum microcosmi sanaretur per vitriolum macrocosmi astrale: Sal curaretur sale, mercurius mercurio, &c. Possunt hæ parabolæ ad aliquam probabilitatem adduci; sed quorsum attinet in antiqua disciplina ludere tropis, & consuetudinem artis immutare? Istæ similitudines quia infinitæ sunt, repugnant scientiæ certitudini, & nihil habent demonstrati. Vbi vero demonstrationes desunt, ibi nihil est comprehensibile absque dubitatione. Alii qui signaturas rerum venantur, & ex ali- quibus aliquid, sed valde dubie, exculpunt, similia similibus remedio esse dicunt, quia
na.

natura similem vim inesse signo simili decia-
rauerit, vt cum scorpius sanat suum ictum, a-
raneus suum, herba caudam scorp̃ii referens
eidem confert malo; maculis sanguineis insi-
gni & sanguinem sistunt, & sic de cæteris. (n)
Verum & in his nihil certi. Nux moschata nō
ideo confert capiti quia capitis formam ha-
bet, cum deprehensum sit eandem aliquan-
do delirium excitasse: nec quæ caput iuuant
signum capitis habent: Nux iugulans cortice
refert Cranium, nucleo cerebrum; sed hæc
nota tam lædentis potest esse quam iuuantis.
Fortuitum est si respondent res formis exter-
nis. Taceo chymiatrian non ponere in istis sa-
nationem, sed in essentiis. Quod si quis hic
quoque velit nimis acerbus, & superstitiosus
litigator esse, quid mirum si & hunc dicam
pueriliter agere? Iam ad maniam. Riolanus
quæstionem mutat. Non enim proponit, sit-
ne curatio per similia potius quam contraria
instituenda, de quo erat controuersia; Sed, si
similibus sanitas seruanda sit, morbi contra-
riis depellendi. Respondere fortasse posset
iocosus quidam, otiose quæri. Nam verum-
que fit vtroque modo. Diæta enim constat si-
milibus & dissimilibus, omne enim alimen-
tum ante assimilationem est dissimile; Et ca-
lor qui in nobis est euentilatione conserua-
tur. Aer quo vtimur ad hoc est frigidus. In ca-
lido sæpe suffocamur & opprimimur, vti e-
uenit terrestri itinere Indiam adeuntibus, est-
que experimentum ex laconicis balneis, & æ-

(n) Melius
ad similitu-
dinem istā
est dicere
naturam
ideo diuer-
sis partibus
instruxisse
mixta vt fa-
miliari suc-
curreret læ-
guenti in
nobis natu-
ræ, contra-
ria vero ex-
cessus redu-
ceret ad eā
qualitatem
&c. Et sic v-
trumque
scopum re-
tinendum
esse.

Ll §

stius

stius caloribus. Conseruatio est per contrarium non tantum inspirationis vsu verum etiam excretionum euidentia, & indigentia. Etenim defectus instauratur non defectu, sed appositione; famis & sitis non tolluntur similibus, sed opposita impletione. Ita procede per totam rerum non naturalium classem. In omnibus inuenies simile & dissimile. Quid opus ergo est pugnis? Ait Riolanus, indicationem primam à morbo sumi. At inquam si integrum Medici officium considerare velis prima & vltima est sanitas. Oportet enim in morbo considerare eum statum à quo est decessum, & deliberare de modo recuperandi; dispiciendum est de viribus naturæ & Dieta instituenda. Simul venit in considerationem morbus. Quid tum? Particularis actio est, hunc solum petere; Et si etiam solum tibi proponas, non potes omittere naturam pro qua est pugnandum. Naturæ seruaturæ ratio est prior, quia sublata & victa, frustra agis contra morbum. Sed contemplare morbum solum Riolane (video te speculatorem potius esse, quam practicū; Et si practicus quoq; es mille tui ægroti quos sola Senna & Rhabarbaro ex grauissimis morbis liberaſſe gloriaris, contra te testimonium perhibent, quod aliter sis speculatus, aliter egeris) Quid hic se offert? Remedium inquis. Illa voce quid intelligendum? Non certe materia singularis medicamenti: Sed actio sæpiſſime, siue fiat per instrumentum simile, siue contrarium morbo. Sed quid

quid de remedio? Vis esse contrarium morbo; quia simile non agit in simile. Ludendus mihi es, non acriter ferendus. Alimentum dicis esse simile. Nonne? At alimentum patitur se concoqui & assimilari. Ad hoc requiritur agens naturale. Si hoc simile est alimento, aliqua simile agit in simile. Sin omnis actio est inter contraria, perit tua argumentatio. Nam contrarius est & cibus. Sed perge: Quærendum est contrarium remedium, inquis; Cui rei? Morbo. Quid si morbus sit tantum priuatio, num & tunc aduersari remedium tuum materiale morbo debet, & cum eo colluctari? Contrarietas est inter aduersas formas in Physicis. Priuatio & habitus sunt contradictoria logica. Si morbus sit defectus, frustra quæris contrarium remedium; sed te oportet naturam iuuare simili, vt instauratione supplementi defectus cesset. Apparet te tam veteranum nondum didicisse medicinæ principia. Ita enim de morbo & remedio disseris, vt Physici de calore & frigore inter nubes colluctantibus. Est quidem aliquando refrigerandum, calefaciendum, humectandum, siccandum; sed id tam in sana constitutione quam in aduersa; Et saltem vbi intemperies simplex est, Substantia si labæ incurrit, & turba supflui tantum molestat, tua contrarietas parui est momenti. De alia contrarietate est dispiciendum, in qua potiores sunt rationes quæ naturam iuant vt ipsa suum hostem depellat. Remedium defertur ad morbum inquis, vt pore suum
con:

contrarium. Cur obliuisceris causæ? Sed esto illa cum symptomatibus simul comprehensa, & in vnicam vocem morbi coniecta; dico remedium non tantum esse quo, sed & cui. Itaq; etiam ad naturam refertur cui labefactæ auxilium afferimus, hoc est medemur. Vocas remedium morbi depellendi instrumentum: Nempe si de serra, foreipe, phlebotomo, purgante, alterante lactuca, &c. loquaris, quæ non omnia sunt morbo per se contraria. Remedium est & in Dieta, est in actione ad contrarium. Omnia potius & ultimo referuntur ad naturam sanitati restituendam. Vbiuis similitudinis ratio maior est, quam contrarietatis inter morbum & remedium: Et sane non debet remedium morbo opponi ultimo: Sed sanitas cuius priuatio est morbus. Si ad contrarium tendimus, & huius vitæ finis est sanitas, remedium sanitati primum est comparandum: Et quia pro sanitate id est; sanitas vero per se est opus naturæ, quis non intelligit, primum & interiorem & ultimum scopum esse remedium afferre naturæ non contrarium, sed congruum? Vnum & idem potest referri (inquis) ad seruandam sanitatem, & ad eandem restituendam. Bene. Summus ergo scopus est sanitas opus illud naturæ primum. Quid præterea? Seruabit sanitatē vt alimētum dum substantia sua vires restaurabit. Ergo ne illi mille quos Rheo & Senna restituiisti pro cibo vsi sunt istis medicamentis? Non loquimur iam de alimonia; sed de remedio morbi.

morbi. Necis certe nec medium nec vltimum obseruare. Vires substantia instaurantur in nutritione; alias etiam qualitate & pluribus modis. Cum enim remotum est lædens, natura adiuta vires recipit; aut exierit sicubi erant impeditæ vt in obstructionibus vasorum cum generalia instrumenta, calor, spiritus, sanguis, influere prohibentur. Hyacinthus, Iaspis, odorata etiam foris admota roborant; roborant & ea quæ vniunt dispersa. Addis: Restituet vt medicamentum. At inquam Rioloano auctore restitutio solidarum, humidarum, & spirituosarum partium, quam sequitur augmentum virium deperditarum, vt in fatigatis labore, fit alimento propriissime. Qui fit vt id iam medicamento qua medicamentum ascribatur? Imo Galenici hoc quale naturæ iniectum dicunt. Si vires restituat, non per se actione, sed ex accidente restituat, atque ita non vt medicamentum primum, sed vt aliud. Si morbus est virtutis seu virium defectus, medetur id quod vires reparat. Tale est simile naturæ. Aduersum quod est, non reficit, sed demolitur, nisi quid eueniat ex accidente. Sed quæ est ratio eius medicamenti quod vires restituit? Aliqua inquis qualitate, vt frigore, toti vel parti calidiori temperiem & sanitatem restituit. Non quidem inhzrendum erat qualitatibus istis elementaribus, sed ratio transferenda ad totas quoque naturas, & omne medendi artificium; sed esto id exemplum speciale: Dico
magis

magis à similitudine pendere restitutionem quam à contrarietate. Nam pro temperie & sanitate agere debet Medicina illa. Itaq; sic sumēda vt huic sit accommodata, Siue iam hoc assequaris qualitate manifesta, siue phlebotomia, purgatione, euocatione per fomenta (vulgus vino calente œdemata calida refrigerat; Et Erysipelata aquis mineralibus, decoctis saponum & similibus feliciter curantur; sic Phrenerici columbis, vini spiritu; interdū etiam Vesicatoriis) omnia debent pro natura ad sanitatem institui, vt sic contrarium quidē morbo inferatur hoc est sanitas; sed instrumentum magis accommodatur ad naturam, quæ prima sanitatis est causa. Illi respectus in Diætā etiam Hippocrati placet. Nam Diætā medica aliqua habet rationem medicamenti, aliqua alimenti; sed manifestum est hanc illa esse potiore. Frustra itaque pugnas contra similitudinem chymiatrorum, quam, velis nolis, cogeris admittere naturæ ratione cuius solius opus est sanitas quæ sanitas non raro sine medicamento procuratur adiuta natura solo opere, vt in luxationibus, vbi repositis luxatis natura sola perficit sanitatem; Et si affluxus metuitur, is defendentibus arcetur, aut reuellitur Vesicantibus, Phœnigmis, Vena secta vel aliis modis. Non est, inquis, puerile Hippocratis Theorema; Contraria contrariorum debent esse remedia. Credo. Sed quis vocat puerile? Contendere de simili & contrario cum chymiatris puerile dixi. Summe

me contraria sunt morbus & sanitas. In fine
vtrumque. Quod ad sanitatem primum
facit; id primum est quod medetur. Facit au-
tem natura. Hæc adiuuatur opere vel mate-
ria medicamentaria. Neutrum habet con-
trarietatis rationem ad naturam. Morbo ve-
ro opponitur secundario non primum. An
hæc puerilia? At explicant Theorema Hip-
pocraticum, & sic in vnum coeunt. Puerile
est (ais) in medendo parum referre si simile
an contrarium remedium deligatur. Imo in-
quam refert plurimum. Vtrumque concu-
rit. Parum saltem refert vtrum enuncies. Si
dicis curationem fieri per naturam conueni-
entibus sibi (ita appellantur similia in præ-
sens) adiutam, bene est; Si dicis sanitati ad-
uersum morbum contrariis profligari; bene
est. Si comparisonem instituere inter istas
enunciationes velis, chymiatraiunt rectius
dici curari per similia naturæ utpote quæ pri-
mum sanitatem efficit iuxta Hippocratem:
Et ideo deligenda esse remedia non tam mor-
bo qualitatibus opposita, quam naturam iu-
uantia quo posito, positum est & contrari-
um morbo. Nam huic natura aduersatur.
Ergo & quod est naturæ simile. Si ponere
tantum velis contrarietatem, euenire potest,
vt naturam lædas. Nam morbo contrarium
est tam extremum quam medium. Per ex-
tremum fit labor naturæ, quæ tamen pri-
mum sanat.

Quo.

Quoniam ergo similitudo vtrumque scopum complectitur, & simul prudentiam artificiosam iuggerit, potior est de similium scopo pronunciatio. In causo pueriliter rixaris de aere præscribendo. Certum est dupliciter conferre frigidum, tum naturæ adiuuandæ causa, tum æstus præternaturalis mitigandi. Vter scopus dignior? Naturam bis iuuat frigidus, conseruatione, & depulsione aduersi. Vtrobique tamen etiam contrarietatis est ratio. Tu vtrum enuncies, si contendere velis, non aniliter te rixari dicam, sed stulte. Aer autem ille si morbo solummodo foret contrarius, non etiam conueniens naturæ, qualis est frigidissimus & gelatiuus summo calori opponendus, tu certe bellum ageres Medicum talem vsurpando. Eadem est ratio potus & cibi; qui plus iuuat similitudine cum natura, quam pugna cum calido morbo, cum facile sit etiam istos incalescere. Verum hæc hæc hæc. Tu videris tibi robustissime disputasse contra Libanium. Itaque anili demerita effertis. Nolo mihi, inquis, deinceps rem esse cum Quercetano. Gaude ergo Quercetane te liberatum esse tanto putore. Nam omnino putulentia & fœtor ille senilis te plus molestat, quam argumenta, quæ attulit minime valida. Inueni, inquit, quem quærebam athletam robustiorem. Ha ha he. Quid noster Virgilius?

*Ridicula Ri-
olani exulta-
tio. Pyrau-
sta gaudes
gaudium.*

*Nota diui-
natum obi-
tor.*

Hic Riolus quanquam in media iam morte tenetur

Non

*Non tamen abstinuit sed telum imbelles sine ictu
Coniecit, rauco quod protinus ere repulsum*

Et summo Clypei nequicquam umbrone pependit:
Vide & reliqua. Vereor ne nouo Phaetonti
sepulchrum sit faciendum & superaddendum
carmen.

Hic situs est Riolas chymiae temerarius hostis.

*Quam si non vicit, magnis tamen excidit
ausis.*

Libanium Quercetano robustiorem appel-
las. At quem virum, cuius tu proprium dice-
bas esse mentiri, conuiliari, imponere? Ta-
lem viceris vel sobrius. Detrahis ei etiam pe-
ritiam veræ & solidæ Philosophiæ, demens.
Nam laus tua conatusque fuisset tanto maior
quanto maiorem ei tribuisses experientiam
& solertiam. Imperitum vincere est cuiusvis.
Imo & negare Principia dicis. Hui fortiter.
Talem vel silentio p̄traueris. Sed heus tu; Si
non toties principium peteres, ego tibi non
negarem toties. Es homo ingratus. Obluif-
ceris datorum. Nihil ergo tibi est dandum, de
iure. Quicquid dedi, precario dedi. Nolentem
reddere, coegi. Ego puto te deploraturum
stultitiam tuam, & deprecatorem inuenire
debere, qui Academiam Parisiensem tuis fa-
ctis irritatam, conciliet.

CAP. XLIX.

*Riolanus argumento integrorum confusus
pag. 81. Mania.*

EGo ne scripsi integra esse præferenda, in-
quit? Non memini. Apparet tibi & breuē
M m esse

esse memoriam, & longam infantiam, Galenica tua vocas ordinaria; chymica noua; illa mixta & integra; hæc destructa, & in essentias, principia, &c. diuulsa. Illa prætulisti multis parasangis. Sed audiamus tua verba. *Antarvettus pag. 26.* Malus genius docuit vos mista corrumpere hoc fundamento falso, &c. Illa mista respectu corruptorum à nobis sunt integra. Essentia chymica dicuntur ex destructione mistorum facta, & ideo repudiantur, *pagin. 21.* idem mista tota & INTEGRA infundit & coquit ut vim deponant, itaq; præfert extractis. Quæ ibi integra appellantur, ea in mania in hoc ipso argumento nomine TOTIVS SUBSTANTIAE ponuntur; Ita *pag. 57. Ant. iv.* Nos infundimus & coquimus integra. Vos diuisa in sua principia exhibetis: *Et pag. 56.* Vtimur plâtis non tantum infusis aut decoctis, sed INTEGRIS tam sumtis quam admotis; ubi vox INTEGRVM aliam habet significationem; *pag. 86.* Nulla re maiestas Dei magis elucet quam harmonia illa elementorum, quæ ex naturis contrariis temperiem seu mixtionis concentum admirabilem elicit. At vos igne destruitis istum concentum, cuius hoc inuentum nisi Diaboli? Duplex est integrum Riolani: vnum verum, alterum phantasticum, & plane delirum. Et tamen vtrumq; præfert essentiis chymicis. Verum integrum est id quod à natura accipitur, & sine separatione in usum venit, ut cum Diogenes olus prandet, anseres & asini grammæ cœnant; in officinis reponuntur pulueres
gemæ

gemmarum, coralliorum, & multa simplicia;
 q̄ in cōpositiones cōpinguntur varias in quib.
 item manet corpus; quanq̄ inferum & alio-
 rum natura sapientius lecernat speciem à ma-
 teria, quod in arte Mesues scribit esse propri-
 um philosophorum Alchymistarum qui oc-
 culta rerum manifestant. Hoc integrum offi-
 cinarum adeo præfert censor, vt ad Diabolum
 referat inuentum separandi Integrum phan-
 tasticum tam delirum est, vt nihil vūq̄ in hoc
 genere audiuerim nec legerim vesanius. Stul-
 tus iste integras herbas, radices & alia, quæ
 tamen ne maneant integra comminuit cul-
 tro, pistillo, mola & aliis modis, coquit vel in-
 fundit. Hoc facto colat & exprimit. Reliquas
 abiicit; si q̄ras q̄ factū: respondet IN INTEGRAM
 substantiā transiisse in liquorē, quem tamen
 cōtendit nihil recepisse nisi nudā vim sine spi-
 ritu & succo. Quidni explodas hoc integrum,
 in quo nulla est prioris substantia? In talib. re-
 bus neq; materia neq; forma est prioris; vim
 aut sine suo subiecto transire in subiectū aliud
 est impossibile. At chymici cum integri partes
 essentielles eliciant abiectis fecib. in illis reue-
 ra habent essentielle totū, quando quidē formā
 in sua p̄pria interioreq; materia (loquimur de
 forma mixti essentiali & medica) habēt; q̄ con-
 iunctæ p̄ ratione totius nihil aliud sunt q̄ totū
 q̄ respectu membrorum integrantium est in-
 tegrū. Hinc ergo triūph. is noster syllogismus:

*Integrum verum est præferendum ei quod non
 est nisi figmentum.*

Mm 2

Es-

Extractum chymicum est integrum verum; quia omnes habet partes essentiae interioris simul: Integrum autem Riolani est stultum figmentum.

Extractum ergo chymicum Riolani integro preferendum.

Minor iam est probata. An integrum autem prius sic ratioeinamur:

Essentia defecata siue membris suis integrata, vt in extractis & elixyribus reunitis, siue diuisa in partes integrantes, quarum qualibet habet materiam & formam totius suo modo, est preferenda corpori impuro, & fecibus elementaribus stipato.

Chymica est essentia defecata, &c. officinarum integra naturae suae relicta sunt corpora impura, &c.

Ergo chymica essentia officinarum corporibus preferenda.

Maiores adeo manifestae veritatis est vt eam probet tam Diætetica vulgaris quàm medica, atq; insuper etiã totum genus Pharmacopœiæ decoctorum, infusorum, oleorum expressorum, succorum, lohorum, syruporum, iuleporum & aliorum. Omnia enim huiusmodi habent speciem & rudimentum extractionis, sed longe secus iudicanda quàm factum est à Riolano. Minorem probat Mesues cū sapientissimis Philosophis antiquitatis qui Alchymistae dicuntur: Et totus cœtus recte sentientium, adeo vt et natura eis perhibeat testimonium quod multa eiusmodi syncera, et suo motu separat, quale est

est lachrymarum, & gummatum resinarumq;
genus, quib. cum exhausta est planta, nihil re-
siduū est quam corpus inutile, id quod in syl-
vis resiniferis est compertissimum. Abi iam
Riolane, & chymicis aduersare. Reponis crā-
ben iam millies coctam de infusionib. tuis, &
odiosissima deliria chartis illinis, si qd rei est,
id totum supra est explicatum. Sed vt confun-
daris aperrius, perstringam saltem perfuncto-
rie nonnulla.

CAP. L.

*Cynocrambe cum Crambe de Riolani infusis & co-
ctis preferendis chymia apposita, pagin.*

81. & 82. Man.

COxit iam sæpe Cramben suam Riolanus
& recoxit, posuit & reposuit. Fœtet sem-
per. Admiscuit Cynoerambē, vt tanquam re-
cens placeret. Sed fœtet peius. *Damus sapius
infusa & decocta, inquit.* Ea autem opponit in-
tegris quæ non meminit se prætulisse. An er-
go tua infusa & decocta non sunt integra? Si
non integra, ergo partes integrorum. Non-
ne? Nam aut integrum est corpus, aut mem-
brum. Distributio & disunctio est ex contra-
riis. Nō integrum. Membrum ergo. Si hoc, o-
mnia conuitia & blasphemix quas in Deum
Alchymix auctore effudit Riolanus, in ipsum
recidunt, Riolanus destruit integrum, formā-
que (alia enim est integri, alia membri forma)
cum forma temperiem & actiones. Hostis est

Mm 3 na-

naturæ qui in contumeliâ eius, instinctu Dia-
 boli hoc malo fundamēto infundi debere res,
 & leparari, corrumpit concentum & admira-
 bi ē harmoniam mistorū. Agnoscis tua crimi-
 na Riolane? Disce sapere. Hoc vñ tibi deest.
 2. *Coquit & infundit totam substantiam.* Quid hoc
 rei? Si integrum esset, coqueret integrū. At de
 hoc negat se scripsisse. Fors est illa crasis Ga-
 lenica; vt iam nō habeamus coctiliū corpo-
 rum coquos, sed crasium. Crasis autē sunt ca-
 lidum, frig. hum. sicc. totidē compositæ, & ad-
 huc duæ ad iustitiam & pondus. Coquet ergo
 has. Aut si tota substantia est forma hanc in-
 fundet & coquet. At hæc nequeunt coq. Num
 coqt totas ex grege oues, & totas plâtes & ar-
 bores? Decoquat sane & totū pharmacopoli-
 on. Nos cū stultis somniantib. rixari nolumus.
 Qui finis coctionis? Nū pfectio illa vt q. crudū
 est fiat coctū? Nequaq; sed vt transumat. Mi-
 rabilis finis. Quid? Formā, temperiē, facultates
 manifestas, occultas. In q. ē? In liquorē. Proh
 hominū fidē. Num magus est Riolanus, vt pos-
 sit cœlo lunā deducere, & formas cæteraq; ex
 proprio subiecto in aliud trāsferre; & qdem for-
 mā & crasin mixti in simplex aquæ elementū?
 Nō est verisimile. Nā Hippocrates in lib. de sa-
 cro morbo repudiat magica. Nū & transmutator
 rerum, vt possit ex aqua simplici facere corpus
 mixtum nullo translato corporeo, sed tantum
 forma, vi, tēperie, pprietatibus manifestis, oc-
 cultis? Dementis hoc est hominis. Certum n.
 est id fieri non posse. Tota ratio mixtionis re-
 cla-

clamat; Et simplex q̄ est neq̄ habere formam mixti. Nec p̄babile fit, vn̄q̄ hoc tentasse Riolanum qui transmutationes negat. Quorsum ergo ita scripsit? Vt chymicos exagitet sua inania, & doceret esse aliquam rem in mundo tam prodigiose malam, vt cōtra veritatem vel impudentissima deliria non dubitet in aciem producere. Perge. 3. *Non potestis hoc polliceri de vestris essentis.* Diuina. Nam impossibilia qui possumus? 4. *Essentiarum materiam corrumpitis.* Mendacium. Nō corrumpimus; sed separamus id quod materiam vocamus, & essentiā purā materia formaq; constantem in apertum ducimus. 5. *Cum materia crasin, &c.* Insanis. Tu um scelus nobis ascribis. Tu oēm materiam propriam & naturam tollis: nos tantum impurum crassamentum, relicto corpore essentiali in quo crasis inest per naturam. 6. *Laceratis mixta.* Mendacium. Mixtis admista separamus. 7. *Vt tria arcana chymica producat is ope Vulcani.* Si de Parachymicis loqueris, non nihil dicis. De chymicis arcanis nihil audio absurdi. Sed tamen hæc ipsa sunt partes eiusdem mixturæ, quas integrantes vocant interiores, q̄q; in extracto, elixyriis, clissis iterum coeunt, omnem vim astralē totius obtinentes. De Vulcanogarris. Parachymicus ille in suo vulcano ponebat summam fiduciam. Sed artifices non eo solo vtuntur. 8. *Forma Physica* (crasin sic vocat essentialē) *est in qualibet parte tota.* Excipe feces, & alienitates q̄ præter radicem mitionis accesserunt, vt apparet in metallicis.

Mm 4 Radi.

Radicalis essentia dispersa esse pōt. Tuus Galenus varios in vna re succos deprehendit; Et tu ipse cum infudisti Rhabarbarum, purgatricem transtulisti, relicta astringente in reliquis, quib. adhuc sal suus inest. 9. *Per totum corpus aqualiter fusa.* Nempe si essentia distributa est æqualiter. Alias magis est q̄ in superficie nihil attrahit, in medio adhuc trahit. Est nux moschata cuius corpus pene computruit, sed essentialis liquor in lacunis restat. Disce homo stulte sedem intimæ mistionis quam nos querimus non esse in omni parte æqualiter, cum aliter sit in radice, aliter in stemmate, cortice, foliis, florib. fructib. &c. Quod ad formā nucis attinet qua est nux, non eges informatione. Quælibet pars similis habet formam misti; sed misturæ radicale fundamentū non æque diues est in omni atomo vt te ipsum oportet cōfiteri de humido insito & calore. Feces quas separamus adhuc habēt misti formam; habet & extractum: & extracti partes diuersæ. Sed tamen species chymica non inest æqualiter. Sic vitriolum vna parte dulce est, altera acidum, tertia amarū, & salsum: Galeno quoq; diuersitas ista fuit nota. Sub quadam totali mistionis forma, bene subsistere possunt particulares, vt in tua Theriaca & aliis. Quod mistum est, qua est mistum, totum est mistū; Sed sub isto toto sunt particulares misturæ. Qualitates tu totas totis misces; sed non corpora. Cum qualitatū fundamentum impariter est distributum, fit diuersitas ista q̄ in magnete apparet vna parte

tra-

trahente, altera abigente; in mechiocana vna parte purgante, altera astringente, vti & in ferro, ære, yuca, porro, &c. quorū succi longe aliter sunt dispositi quam crassamenta: Et tamen mistura est in omnib. 10. *Materia totam corruptis.* Mendaciū. 11. *Quasi in certa parte spiritus fixus insideat.* Quidni cū sit separabilis? Pōt quidem per totum dispersus esse; sed non semper æqualiter; nec semp in omni parte deprehēditur. Sunt qdam partes euanidæ. Quidā magis minusq; fœcundæ, humidi primæui q̄ subiectum primum est spiritus & caloris. Purgāvis Rhabarbari est tibi in spiritu. Hic est separabilis. Si spiritus est alia pars, alia corpus elementare, quidni essentia & vis essentialis sit in diuersa parte? Venenum serpentū est in parte alia, in alia ēt deleteria arsenici. At fieri pōt vt ille succus seu spiritus seorsim sit in vna parte, vel in toto corpore æqualiter, inæqualiter. Cur extabescit phthific⁹ humido & calore natiuo separatis, nisi quia vis vitę non erat equaliter in solidis & humidis? Vitā sanguini addit Deus ipse. Sed frustra aspidi surdæ narrantur apophthegmata. Salem nos inuenimus in solidis magis quam in humidis & spirituosis; Et sic de aliis. Hæc & Aristoteles agnoscebat cum spiritū collocaret in humore, humorē in terra, calorē in vniuerso. Tu nobis fabulas narra de tuis formis fictitiis. 12. *Alchymia naturalis similitudo miserum est perfugium.* Deliras. Vt natura in viuētib. separat conueniēs ab inconueniente, ita & chymicus, q̄ & tu videbis cum

M m s huo-

liuorem ab oculis tolles, & animum malignū
ad purum coques. Tantum differunt naturę &
artis proprietatib. 13. *Anima coquis ministerio ca-*
loris moderati; Scilic. iuxta materiam patiētem.
At qui calor vni parti est moderatus, is alter
immoderatus, vnde tot humores di. terfi. 14.
Solius moderati est separare heterogenea, & homoge-
nea in vnum cogere. Ad officinas fusorias metal-
lurgorum, & considera eorum ignes. 15. *Tanta*
vis & energia chymicis extractis est ab externo prin-
cipio non interno à calore febrili, corruptore, &c. In-
sanis. Extractum sennę purgans nullus arti-
fex facere potest si non prius fecit natura. Hęc
est cynocrambe Riolanę. Cum omnia con-
uitia, & blasphemias in Deum, naturam, chy-
micos ingessit, & nos pclamati sumus hostes
naturę iterum atq; iterum; admittimur tan-
dem in aliquem angulum officinę. Sed luci
cum tenebris nihil est commercii. In officina
Mesuaxi, Bulcasis, Auicennę; nos sumus Phi-
losophi & sapientes qui quod est arcanum in
reb. manifestant; Hi vbi non sunt nullum est
oleum Philosophorum, nulla aqua rosacea &
huiusmodi.

Pag. 85. Ma-
niz. Item 86.

CAP. LI.

Num accidens migrat de subiecto in subiectum.

pag. 84. Man. ad arg. 16. pra-
ferendorum,

TRitissimum est axioma in omnibus scho-
lis eruditis, Accidentia non migrare de
subiecto in subiectum. Idque pridem deco-
xerunt

xerunt gymnasia Germanica, possetq; Riolanus circa subsellia eorum inuenire studiosorum pedibus conculcata excrementa, hoc est sua fatua & essentia omnib. spoliata argumenta, si modo vellet sapere. At non potest, Senex phitacus negligit ferulam. Quoniam autem sibi videtur meros crepare Aristoteles & Platonem, & tantum non vomere ventre inflato sapientias studiosorum gratia etiam hoc lutum in manus sumamus quod fortasse conferet illinendis cucurbitis chymicis, & vna cum illis à Vulcano nostro excoquetur. Quædam accidentia migrant de subiecto in subiectum: Argumento, quia scientia à Doctore migrat in discipulum.

Itane? Mirabar qui fieret ut pridem sciens Riolanus, iam vix distaret à fatuo. At migrasse scientiam in discipulos, & fors etiam in scamna Parisiensia, audio. Verum delirat perditte. Ut qui lumen de suo accendit proximo, retinet nihilominus suum quod in disposita materia sibi specie simile excitauit per modum alterationis & generationis; ita mens docta per instrumenta disciplinæ in alterius indocti mente gignit formam quandam luminis, quæ recipitur quidem, sed secundum modum receptiui. Itaque non raro euenit ut degeneret; euenit & ut purius luceat & sublimius ascendat, prout benedixit Deus subiecto recipienti, & adminicula suppeditauit. Non fit inde pauperior Doctor; imo ditior. Auget enim suam facultatem, & conseruat ne exarescat,
quod

quod Cicero de suis exercitationib. scripserit. At cum accidens migrat, id vnde migrat, priuatur illo ipso q̄ migrat. Dicis; Verū id est de numero eodē, at non de specie & genere. Belle inquam. At Riolanus sic vult migrare vt nihil maneat in priore subiecto ad exemplū infusionum Rhei & similium quorum tota vis transfunditur, vt nihil restet nisi cadauer. Quę specie communicantur alio motu non transeunt nisi alteratione, vel generatione vel motu locali, singulis aut coniunctis. Translatio per motum localem suum subiectum trahit, toto, vel parte, vt cum spiritus in quo erat purgandi vis in forma coagulationis, aut alia conueniente transfertur, vel succus aut alia pars interior, quin & totum, vt fit in Galenicis pulueribus & electuariis quę mista alicui liquori vna bibuntur. Transmigratione spiritus & succi in quib. erat qualitas, euacuatur subiectum prius. In alteratione & generatione non est necesse, nisi alia de causa pereat, vt cum in actu venereo quis expirat spiritu & calore exhaustis, aut apoplexia, &c. superueniente. Subtilis ratio est de sensilib. & imaginib. ad speculum propagatis, indeq; reflexis, vt vult Aristoteles de Iride. Hinc Riolano oritur argumentum secundum.

Imago migrat de obiecto in speculum.

Imago est accidens.

Quoddam ergo accidens migrat de subiecto in subiectum.

Sint idem subiectum & obiectum. Si migrat imago

mago vultus Rioli in speculum, & hinc in mille alia (fieri n. hoc pōt præsertim si sublimis ab exercitu infinitorum hominum conspiciatur, sicut vna stella omnium oculis se ingerit qui in toto sunt hemisphærio) non manet in suo. At manet. Non ergo migrat. At videtur in speculo. Videtur inquam sed non ipsa eadem numero q̄ est in eius vultu; sed species eius propagata; Et sane illa q̄ in vultu hæret non debebat imago dici, sed primæua forma, cuius imago est id q̄ in speculo apparet. Aristoteles putabat id fieri per refractionem in 3. meteor: quasi in leui corpore suscepta imago reluceret. Causa horum omnium (Iridis, Pareliorum, &c.) inquit est eadem. Omnia n. hæc sunt refractione, q̄ explicat p̄ specula quorum q̄dam calorem tantum, quædam et figuram reddunt, vt tanto minus affirmare debuerit Riolanus accidens transmigrare. In subelliis Germaniæ vicinam rationem inuenire potest schola medica Parisiensium censoria. Nam cum actus perspicui lumen vndiquaq; diffunditur, in solido opaco terminatur iuxta modum terminantis. Fit ergo vnio & forma quædam cōis in qua color simul est cum specie figuræ. Lumen aut actuosum est, & disgregatiuum: Aer & aqua diuisibilia elementa. Figuratum itaq; in termino & coloratum lumen multiplicat suam speciem p̄ diuisibilitate medii. Hinc euenit vt ad iustam distantiam p̄pagatum reluceat in susceptiuis quorum q̄dam calorem tantum capiunt, q̄dam etiā figuram.

Non

Non enim omne est capax figuræ. Sed & ipse calor & figura interim variatur ratione medii per quod, & susceptiui. Vnde facies nostra in speculis pallet, rubet magis minus, distorquetur, rotunda, longa, sparsa, coacta, &c. apparet. Si ipsa in nobis forma transmigraret, nos interim ab aliis videri nō possemus, quia forma visibili careremus. Hæc ex Germano homine homine disce Riolano, quanq̃ non putem vel Gallia, vel cæteris nationibus studiosis deesse lumina à quibus vel eadem vel meliora audire possis, si velis. III.

*Calor prunæ sine effluvio videtur ad obiectum
disiunctum intermedio aere deferri.*

Calor prunæ est accidens.

*Quædam ergo accidentia migrant de subiecto
in subiectum.*

Maior declaratur; quia sine spiritu prunæ aer contiguus incalescit, deinde consecutione fertur vsq; ad rem obiectam. Ad maiorem respondemus per nostrum NON VIDETVR. Nā ista propagatio fit tum alteratione, tum halitu calido cōmunicato, cuius rei documentū copiosum & euident habent Germanorum vaporaria, quæ à veterinariis interdum incalescunt coriorum segmentis & aliis reb. quarum expiratio statim percipitur; Et nares aliquando citius sentiunt halitum, q̃ cutis calorem. Habet hic locum et immutatio. Nam aer proxime ambiens flammam fit igneus, & se accommodat agenti naturali. Itaq; aliquando citius cacabos tam feruet vt ore mia admota inflāmet.

met. Taceo q̄ illa migratio fieri hic nequeat, cum flamma ne momento quidem eadem numero permaneat. Est verus axioma: Duo accidentia eiusdem speciei quæ sunt numero distincta non possunt esse simul in vno subiecto: Vt calor communicans & communicatus non possunt simul esse in eodem aere. Brumalib. horis ab aere tãgente adeo frigescent fermenta, aquæ & similia vt omnes gradus mediocritatis excedant. At aer ipse nihilo secius friger. Retinet qualitatem qua est affectus, non exulatum mittit. IV.

Libanius in antigramariis scribit vim purgantem ab antimonio deponi coctione vel maceratione in liquorem.

Transit ergo accidens de subiecto in subiectum.

Sed tu infeliciter citas Libanum, docesq; tuo exemplo scientiam è Doctore non migrare in discipulum, sed si idoneum est subiectum, & animus eius disciplinæ capax per amorem Socraticum in Symposio Platonis gigni; minus, stultum manere, aut degenerare. Libanius scribit vitrum antimonii nihil perdere: & tamen liquorem purgantem reddere. Quomodo transferit ipso iudice qualitas? Deinde dicit alteratum sequi naturam alterantis, quod non definit esse alterans, sed manet, nisi alia ratione exolescat, vt expiratione, &c. Alteratio specie nõ numero eandem propagat qualitatem. Addit tertio nonnullos vel le spiritum communicari simul, eo modo, quo

quo moschus, & magnes halitus quosdam & ramenta. Si id fit, cum subiecto migrat, non sine eo. Quercetanus spiritum vitri hoc argumento monstrat, quia pulvis eius diu apricatus, vim purgantem amittit; quin & si aceto maceretur, & recoquatur fit idem. Hæc autem exempla quid ad decoctiones & infusiones officinarum, quas fortasse vidisti nullas, utpote rem indignam tua maiestate? Tunc logis tuis inanissimis sensus omnes, & rationem ab experientia audes euersum ire? Num aliter coquunt & infundunt Seplassæ Parisienses quam cæteræ Gallicæ & Europææ? An tu vnus habes oculos? Sed desipis totus.

Reperis artem medicam ab Hippocrate, Galeno, Arabibus, dicisque horum doctrinam à posteritate esse approbatam. Consensio. Sed quod tu de chymicis mendaciter adiungis, quod essentias minerales in locum Hippocratis vehementium sufficiamus, impudentiam tuam caninam demonstrat. Contra te vero & socios tuos optimæ artis hostes ex illo tuo sic argumentor:

Si posteritas approbavit Arabum doctrinam & accessionem ad medicinam Hippoc. & Galeni, necesse est etiam artem chymicam approbasse quæ species separatur à materia & quod occultum in rebus est innotescit.

Verum autem illud, vel Rioloano consistente.

Verum ergo & hoc.

Conne

Connexi firmamentum est, quia Alchymia est pars doctrinæ Arabum, quam Auienna explicauit, cuiusque magisteriis & essentis ipse est usus; quam Mesues commendauit Medicis, Bulcasis celebrauit, & nullus sequetium illos odit. Riolanus cum sociis adeo persequitur ut istam separatoriam Diaboli inuentum esse velit, quia putat mistum destrui in contumeliam Dei & naturæ. Riolanus ergo cum sociis nō est de posteritate Medicorum; sed monstrum quoddam delirantium medicastro-
rum.

Haftenus excussum est responsum ad examen xvii. argumentorum prælationis vulgarium, & deprehensum scholam Parisiensem censoriam nihil præter errores fœdissimos & intolerabilem insaniam attulisse; vellicasse alicubi sermonem, obiectum soluisse nullum aut temere tentasse solutionem. Quare victos istos censores, victosque ducimus cauea ignorantiae, tanquam rabiosas quasdam bestias, inclusos, in qua si mitescere possunt, ut de cætero nec latrent, nec mordeant, bene se res habet; sin minus, experiantur fatum Baiazethæ, & indomita sua capita Clathris allisa frangant.

✱✱
✱

Nn

C A P.

De primo argumento pralationis chymicorum. ex pagin. 35. exam.

Mania 85.

QVoniam censores variis argumentis vndique etiam ex obscurissimis, & impurissimis lacunis mendacissimisque anilium fabulamentorum circulis congestis probare annisi sunt suas lactucas & siliquas præstare medicinis & essentiis nostris; ne deessent filiis doctrinæ chymicæ (vt appellantur in hoc studio) ad se defendendum arma rationes quasdam produxi, quibus, etsi nullum conferens contemnamus, aut ab usu, si necesse sit, remoueamus, tamen anteponi in collatione debere materiæ speciem, & puras essentias impuris corporibus, aliquis luculenter possit demonstrare Riolanus ne quid omittat quod Maniam suam explere possit, comminiscitur, titulum nouum de laude Alchymicæ, ridicule iubens adesse Physicos, Medicos, Sophos ad audiendum, &c. Notabatur saltem deliramenta, quibus suam censoriam exornat, & perpetuo sui similem esse coarguit. *i. Sequuntur laudes Alchymicæ, inquit. At ego Alchymiam laudare non sum aggressus. Instituti thema est, chymicas essentias, quæ sunt species Medicæ à materia separatæ regulis antiquissimæ artis quæ vocatur Magnum magisterium & perfectum opus sapientum, te*
ste Gal.

ste Gebro, Mesue, &c. præstare corporibus officinarum impuris, & præparationibus rudibus & imperfectis. In primo limine mendax, qualiserit in cæteris? 2. clamat: *adeste Phisici, Medici, Sophi, &c.* Anum videtis ridicule gesticulantem. Assint sane tum isti, tum artifices chymici, quibus Arabum doctrina est commendata. Si candide syncereque & perite iudicare velint, censores istos ire iubeant ad Cynosarges, minus curantes eorum strepitum, quam ranarum palustrium τὸ βγα-
ναι καὶ κραῖ, καὶ ἄλλ'. 3. Vituperavit laudanda. Mendacium improbum. 4. Laudat vituperanda; Deliras. 5. Animi & exercitationis potius, quam veritatis causa. Eandem cantilenam canis, & tui similis es probe. 6. *Schola Parisiensis non damnat præparationes chymicas.*

Factum contrarium est in oculis omnium. Mirum Parisiis esse scholam sine fronte. In supplicatione morti addicuntur qui aliis remediis quam ordinariis istis scholæ vtuntur, separationes aliquoties ad Diabolum referuntur; Chymiei dicuntur sæpe esse hostes & destructores naturæ. An hoc nō est damnare? In tota mania Riolani infestis armis agitur contra essentias chymicas, & pene nihil auditur præter damnationes. Schola vero in calce mania, ne quis eam putaret sapere, furorem istum approbavit, & suo actori monumentum, honorificum scilicet posuit; Et tu ades nobis persuasum scholam non damnare chymicas præparationes? 7. *Quanquam*

Nn 2 suas

suas malit. At aliud est malle suas (*quisquilias*) aliud cum tam effreni furore persequi, & in crucem agere simul chymica: Sapiëntius Grillus ille Homericus malebat in Hara grunnire quam cum Vlyffe *πολλῶν ἀνδράπων εἰδέναι ἄσπετον νόον γνῶναι.* Relinquebat periclitatori sua delectamenta sine conuitio. At ista schola ne ferre quidem potest vt chymici aliquid diuini aspiciant. Ad Diabolū refert inuenta eorū, & acerbissime vituperat. *ἄλλοι δὲ τοὺς* inquebant illi veteres quibus ceres frumentum monstrabat. Schola censoria mauult inter sua querceta pasci, quod hodie Germanorum porcis familiare. 8 *Quartam sectam damnat.* At tu illam vel paucissimis attigisti. Quæ vero erat illa schola, quæ in calce censoriæ apologiæ non tantum libros Quercetani Spagyricos dare natabat, verum etiam Spagyriam ipsam, & ideo supplicabat in vestibulo senatui, vt prohiberet Spagyros, optans morti dari vtentes chymicis? Mirabitur posteritas cum præsentibus tam perfriçte & audacter mentiri SCHOLAM, quæ debet multis sapientibus & honestis constare. Loquar autem de Medicis qui se communi consilio consensuq; vt scribit Riolanus Dictator, & Promachus eorum, Alchymiz opposuerunt. Si collegium & concilium mendaciorum, & furoris voces, num iniuste voces? Arboris bonæ fructus boni, malæ mali; Ex vngue leo: ex auribus asinus, & ruditu. 9. *Encomiastes chymicorum* (Libanius) hanc quartam sectam non laudat. Si non lau-

laudat illam, laudat autem Alchymiam præparatoriam non improbatam tuæ scholæ, cur te consentienti, & idem facienti tam virulente opponis? Nec hostem nec amicum agnoscere potes, nec scis tractare, vt decet, quenquam. Ego te vidi & video Alchymiz hostem plusquam furiosum, qui, vt essentias infames reddat, non dubitat etiam deliria proferre, & suæ artis documenta subruere. Contra te directæ mihi est acies. 10. *Libanius chymicas præparationes ad cælum extollit, quas non damnat schola.* Repetis mendacium. Ita vero extollo chymicas vt interim nihil conferentium ab vsu remoueam. Licet tibi & tuas offas tollere; sed absque infamia & detrimento iniuriaque essentiarum chymicarum quarum artem damnas censura publica, & vsurpatores morti destinās. Tam illiberale pecus es. 11. *Singula encomia animi & exercitationis causa vocabo ad examen rationis.* Melius scripsisses & verius; singula argumenta odii & damnationis causa vocabo ad examen virulentissimi, infestissimi que affectus, cui pro ratione est omne sophisma, omnis nugatio etiam plus quam anilis, imperitia, inscitia, amor sui, & alia mendaciis & contumeliis conuitiisque probe saturata. 12. *Vt intelligatur tam malam causam opus habuisse meliore patrono.* Si mea causa est tam mala, tollo vero ad cælum chymicas præparationes, quas tua schola non damnat, cur tam temere & stulte lo-

Nn 3 que-

queris ? Si mea causa mala est, debet præparatio laudata damnari. Si non damnanda iudicatur, cur eam vocas tam malam ? Hoc procœmium nobis bonam spem facit, nihil aliud nos expectare posse quam calumnias. 13. Ecce prima laus, chymica magis profunt a-poplexia, &c. Non fallit nos iudicium nostrum. Primum auspiciū facis à mendacio. Argumentum meum primum est hoc :

Quæ tum sua natura quænam sint, noscuntur tum qualia sint, & quas vires habeant, &c. præferenda sunt ignotis & incertis.

Chymica istiusmodi sunt : Hippocratica vero ignota partim, partim incerta;

Chymica itaque præferenda Hippocraticis.

Hippocraticis potes iungere multa veterum quæ apud Galenum leguntur, imo & Theriacam omnium medicinarum Galenicarum refugium, de quibus quidnam sint magna ex parte dubitamus, fuit ista dubitatio & iustitia longe maior ante operam herbariorum qui nobis multo cum sudore, & sumtibus herbas ab antiquis nominatas, descriptasve quasi denuo inuenerunt non ita pridem. Ad hoc argumentum nihil habuit Maniographus. *pagin. 85.* aliquid de mineralibus chymicis in locum Hippocraticorum inuectis nugabatur; sed id totum est calumniosum & mendax. Quoniam autem huic primo

me

mo argumento tanta vis inest, vt statim attri-
uerit etiam adamantina duricie impudentia-
que frontem Sophistæ, nonnihil est illustrā-
dum. Respiciebam tunc communiter ad ea
quæ hodie nobis sunt notissima tum ab Ara-
bibus communicata, tum recens inuenta spe-
ctataque experitis non fallacibus. Hæc no-
ua dicuntur respectu eorum quæ nouit Hip-
pocrates, & Galenus. Non est dubium quin
præferenda sint illis quæ adhuc hodie inter
lites pendent. Itaque non contemnendum
quid est titulo nouorum, id quod sæpe fecit
censor.

Sinoua ob hanc causam non damnanda,
aut repudianda, nec chymica sunt, quæ ta-
men cognitione & assumptione particulari,
non autem re, & notitia generali sunt noua.
Deinde si præferenda sunt ruditer & externa
duntaxat forma notis, ea quæ intus quoque
& in recondita essentia sunt explorata, idque
nude, sine operimentis, & impuris sordi-
bus, quibus sæpe decipimur; alia oritur præ-
rogatiua, quæ propria est essentiarum chymi-
carum; vt sic eodem argumento duo obti-
neamus, quorum prius est in collatione
integrorum cum integris; Nostra enim no-
ta; sunt præferenda Galeno notis quæ plu-
rima à nobis ignorantur nec ab illo mani-
festari possunt: Posterius est in collatione
nobis notorum diuerse. Procul dubio enim
præferendum est id quod quid, quale & quam
efficax sit intus secundum omnes partes

Nn 4 essen-

essentiæ nouimus, forisque simul; quam quod saltem nouimus externo intuitu rei inter uelamenta sepultæ, gustuque & olfactu cortice tenuis tantum habemus perspectum. Illud est chymicum; Hoc vulgare officinale; imo mercatorium.

Dic Vinitor Franco; Tuamne uiam malis, an illam quæ nata est Nohæ, aut quæ prouenit in America? Tuam autem quæ & qualis sit nosti, illas ignoras? Tuam proculdubio respondes. Sed uiamne an mustum; hoc an uinum ubi potus requiritur maui; Vinum certe, idque tuum, quod non adulterauit œnopolæ; aut quod chymia tua rudi, qua separatur aqua, exploraueris nullam aquam intermistam habere præ adulterato eliges: ex adulterato uero extractam aquam abiicies, uinum potabis. Chymici possunt ferre etiam populum iudicantem in suis simulachris. Galenus notitiam illam per separatas partes exoptauit, Inuentam abiiciunt & irrident Galenici, tanto magis degeneres discipuli. Quod Galenus ipse præferret, atque etiam prætulit voto, id non absque ratione anteponendum. At integris sibi notis Galenus prætulit nota secundum omnes partes suæ essentiæ. Quin & schola ista censoria non dubitat integro Rheo præferre infusum. At hoc est origine chymicum, sique fit in liquore essentiali etiam opere toto. Nihil enim est aliud quam cœlo affixa essentia astralis Rhei, de qua affixione plixæ differuit Lullius. Dicite iam Physici, Medici,

dici, Sophi, num malam causam egit Libani-
us? Imo pessimam turpissime schola cen-
soria Parisiorum.

CAP. LIII.

*Argumentum secundum de præferendis chymi-
cis ad pagin. 36. Exam. Ma-
nia 86.*

Huius vis erat: Si chymica in maximis
malis, quale est Apoplexia, Epilepsia,
Paralysis, &c. velocius, iucundius, & tutius
præstant adiuumentum, quam integra offici-
narum, his sunt præferenda. Atqui præstant,
vt docet collatio per experimentum in illis, i-
tem syncope, Lipothymia, vteri strangula-
tu, difficili partu & aliis. Riolani mania con-
tradicit argumento quia in Epilepsia, aut A-
poplexia à sanguine citius iuuat venæ sectio.
Sed miserum sophisma. Non confertur Chi-
rurgia cum Pharmaceutice; sed remedia di-
uersimode præparata inter se. Phlebotomia
commune est auxilium chymiatri & cæteris.
Deinde si postponendum materiale medica-
mentum ideo est quia alicubi potior est venæ
sectio, totam officinam reiice in posteriores.
Tota medicina Riolani, qua seiuncta est à
Chirurgia, est de suo gradu deicienda quo-
ties vel dens est euellendus, aut cutis scarifi-
canda: Atque ita non amplius in sua maiestate
superbiet Domina ista, sed solum cogetur ce-

Nn 5 dere

dere seruo Chirurghi. Sic purpurata illa schola
 fit ludibrium vel balnearorum. Quærit in a-
 poplexia & Epilepsia sanguinea quis vsus sit
 nostrorum spirituum. Imperitiam video tuâ.
 Post venæ sectionem possunt mouere natu-
 ram ad excrementa deponenda; possunt quod
 superest obstructionis expedire; Et si forte
 falsa sit Riolani coniectura de sanguine, sit-
 que syderatio ab astrali causa, seu occulta, cor-
 rigere possunt temeritatem scholastici dece-
 pti. Possunt tandem etiam roborare, & præ-
 seruare ne paroxysmus redeat: idque longe
 efficacius & celerius integris; quin & cum iu-
 cunditate maiore, & dexteritate vsus felicior-
 re. Non vbiuis locum habent ignaui pulue-
 res, fastidiosæ decoctiones, & infusiones co-
 piosæ, præsertim vbi languet adhuc natura,
 nec potest pigrum medicamentum actuare,
 imo vix assumere. Obstructio in principio
 neruorum ponitur, cum imbecillitate na-
 turæ instrumenti, & pigritia spirituum anima-
 lium. Essentiæ nostræ quia actui sunt vicini-
 simæ, quin leuiter motæ halitus potentes ex-
 pirant, actuari in ore, in naribus, in futuris &
 arteriis possunt. Hoc ipsum fateri coguntur
 hi qui aquam ardentem arripiunt, & decocta,
 infusa, olea & similia chymix rudimenta ad-
 mouent. Scit ista & Riolanus. Sed hostile o-
 dium vetat fateri. Solam spem ponit in venæ
 sectione: Scilicet Parisiaca. Si in ea solam esse
 chymistri coniiciunt, nō apponunt essentias.
 Si est in sola; vbi offæ officinarum tuarum?

Iam

Iam producitur Apoplexia pituitosa. Huic
 quoq; ratione causæ antecedentis dicitur cō
 ferre Phlebotomia. Finge id. At eodem in-
 strumento Chirurgico potest hic quoque vti
 chymiat. Quin promissas tuas Pyxides? Negat
 tamen facere ille Sellulatus Medicus abun-
 dantiam pituitosam vlllo tam prompto reme-
 dio tolli posse: Et tamen pituita illa morbifi-
 ca non est nec in sanguine, nec in venis, sed
 iuxta principium nervorum in cerebro secū-
 dum Galenicos. Cur non antefers clysteres?
 Cur non errhina quæ propius movent, aut
 reuulsorias cucurbitas, & omnia instrumen-
 ta quæ excitare possint apoplecticum, vt post-
 ea satis bene purgetur? Ad excitandam phle-
 gmaticā Apoplexiā nostræ essentia longe sunt
 penetrantiores & efficaciores q̃ tua iuscula,
 pulueres, electuaria & similia. Itaque & in in-
 structionib. officinis, & principum myrothecis
 sunt chymici balsami, aquæ Thericales, anta-
 poplecticæ, antepilepticæ, &c. oēs chymicæ
 p̃sentium operationum. Ab illis si non excitatur
 ægrorū, tu frustra eris hirundo. Quid de syn-
 cope & strangulatu? Cogit de euidencia veri-
 tatis aliquid tribuere nostris essentis præ tuis
 integris. Sed ne id absque fūco sit, addis sym-
 ptoma tolli, non causam morbi. Accipimus.
 Quod præsentius tollit symptoma formida-
 bile & ita periculosum vt primam curam in
 se diuertat, præferendum ignauo. Chymicæ
 essentia tollunt præsentius ignavis officina-
 rum corporibus. Præferendæ his ergo.
 Sed

*Imperitia
 Rioli in
 pituitosa A-
 poplexia.*

*Riolanus
 confessione
 victus.*

sed quid tandem remouet causam? Dogmatica. O te infelicem cerebri. Etiam chymica sunt dogmatici vsus. Proculdubio finges intemperiem cum materia; vnde pene omnes morbos deducis. Præscribes longa decocta, purgantia infusa, hirundines & alia. At inquam sicubi purgandum est, chymiatris non desunt essentia efficaces, quæ eo sunt meliores quia symptomata simul inhibent. Tua iuscula sæpe inducunt lipothymiam, non arcent. Sed audiamus quomodo tractentur hytericæ. 1. *Iniiciuntur in vterum clysteres.* At inquam paucis hi habent locum? Et si habent, essentiales meliores sunt integris: idque ipsæ clysterum formæ contestantur. Fiunt enim per extractoriam decoctionem. 2. *Naribus admouentur putida.* At inquam sic non meliores Medicus quam mulierculæ pennas & quicquillas incendentes: quæ quicquid possunt, vihalitus possunt. Tua integra vbi? Chymicus honestius admouebit balsamum suum ex castorio, ex succino & similibus; aut aquas cōpetentes allinet, cumque parua copia possint multum, & facillime distribuuntur, & suffocatorium spiritum dissipent, possunt feliciter etiam in os instillari. 3. *Hypogastrio & pudendis admouentur odorata, vt ambra, Zibethum, moschū: Belle.* Quidni ambram solutam in oleum? Integra enim est admodum ignaua. Chymicus soluit eam oleo macis, idq; præsentem, si nō est in promptu stillatitium, cuius vicem subire potest etiam ambra liquida. Hæc sunt natura-

lia

lia extracta, uti & Moschus, & Zibetha. Tua integra profer, quid tangis extracta impure? Hæc spiritu iuuant, non corpore. Commendant essentias nostras, non tua mista corpulenta.

Spiritualia in histericis sunt potiora.

Chymica sunt spiritualia.

Ergo.

Si spirituosæ præferenda, multo magis spiritus essentialia quos chymici forma coagulata visibili habent plurimos: ut apud Meluen est ol. Gagaræ, ouorum, laterum, iuniperinum, &c. quæ longe efficaciora sunt corporibus suis, quin & halitibus vulgo ex integris expirantibus. Vide Syluii & Manardi testimonium, & Petrum Aponensem de suo balsamo; imo innumeros chymiatros alios. De cucurbitula Chirurgica quam item protrahit, idem responderetur quod de Phlebotomo. Audiatur schola stultissima dignus Parallogismus:

Conueniant (inquit Riolanus:) his paucis morborum accidentibus (nempe syncopæ, strangulatui, lipothymia, &c.) pluribus tamen nocent: quia pauci sunt magni morbi sine febre, & sine aliqua partis vel totius inflammatione, quibus nocent vestra essentia. Ad formam.

Nocens febribus & inflammationi, paucis magnis morbis confert pluribus nocet.

Chymica essentia nocent febribus & inflammationi.

Chymica ergo essentia paucis magnis morbis confert, & pluribus nocent.

Hoc

Riolanus di-
dicit meliora
ex aduersa-
riis.

Hoc paralogismo meum syllogismū euersum
venit. Correxī autē linguā temerariam, doctus
meliora argumētis Quercetani, Harueri, &c.
Nā Apologia vix vllū acutū morbū sine febre
ponebat. Probatio maioris est, q̄a pauci mor-
bi magni sunt sine illis. Nos maiorem sophi-
sticā pronunciamus. Febris & inflāmatio cō-
siderantur vt morbus p se, vel vt symptoma. Si
hoc: falsa est ppositio. Nā licet febris sit ineptū
remedium, tamen morbo pōt esse aptū, quo
sublato p se; symptoma tollitur ex accidente.
Sin aut p se sunt morbi, quanq̄ per se non cō-
ueniant, conferent tamen adhibita per acci-
dens, quomodo Erysipelas sanatur theroter-
mis, lixiulis, saponatis, &c. & demata vino in-
coctis dissoluentib. discutientibusq; tollūtur,
& aliis alia, vt supra quoq; dictum. Horati⁹ ex-
pellit Elleboro morbum & bilem meraco in
quartana. Phlegmaticæ febres abiguntur ef-
sentia piperis: Auicenna purgat, &c. Minor e-
lencho particulari est infamis. Non omnes ef-
sentia chymicæ sunt vniufmodi. Fallit q̄ de o-
mnibus p̄nunciat idem. Si officinæ Galenicæ
habent remedia contra febres & phlegmonas,
et chymicę habent, q̄ suas essentias ex integris
naturæ & artis sumunt quicquid nugetur ru-
dis ista schola. Deinde si febres sunt sympto-
mata non curamus paruam & momenta-
neam noxam, q̄ magno morbo sanato vel per
se exolefcer, vel facile tollitur conuenienti-
bus, & hoc est axioma commune. Nisi vrgeat
symptoma potior est ab essentia morbi indi-
catio,

ratio, post considerationem & consultationem de adiumento & conseruatione naturæ, quæ morbum sanat primum. Sapiëntius istis censoribus in quartana Paræus commendat spiritum vini & maluatici cum Theriaca, quæ experientia testetur his tanquam ignibus, consumpta materia febris, febrem ipsam euanescere, idque nos pluribus aliis possumus comprobare. Est autem eadem ratio causæ ad morbum, Et morbi ad symptoma suum. Notandum & hoc est Riolanum fascinatum stultitia primarum qualitatum nihil diuinius cogitare in morbis, cum tamen, *ut ait Hippocrates*, de morbo sacro, omnes sint diuini. Chymici non quidem possunt istas qualitates essentialis omnino detrahere; Sed tamen quia parui ingenii est eas temperare, magis solliciti sunt de essentialibus proprietatibus, quæ non possunt prohiberi usque adeo primis elementaribus ut patet in Philonio cuius opium inter tot fermenta nihilominus pro essentialis suæ conditione operatur. Appropriatis student maximi Medici. Ea vero nec primis, nec secundis agunt qualitibus, sed astrali occultaque potentia, quod ipsa natura quoque docuit, quæ frigidis, calidis, astringentibus, laxantibus, &c. indidit vim purgantem ut patet de hydrargyro, ære, ferro, plumbo stibii albi & nigri, vitris metallicis, & similibus quæ in censu frigidorum solent à nonnullis poni. Elephantiam Riolanus ipse gignit adustione. At eam viperarum vino Galenus sanatam vidit, Capiuaccius oleo viperino & sale Theriacali curat.

Agua

Aqua Theriacali Sylui & Fernelii quartanæ, & mania, etiam feruentiores Riolanæ, (modo possit vlla esse tam calida) vti & oxymelite Elleborato Gesneriano auxilium magnū sentiunt: Epilepsiæ destillato Langii, Cratonis, Erasti: aqua hysterica beneficit vterinis malis. De similibus iudicium simile. Mineralibus maxime infensa est schola. At hæc minime omnium in suis essentiis qualitates istas nequā, quas Riolanus adeo metuit in febribus, exhibent, cum sint tanquam ἀποία. Sed habeant & hæc igniculum; quia Rioloano facile est ex vno ore calidum & frigidum efflare, cum vti volet, inspiret non nihil frigidi, & calor exhalabit.

CAP. LIV.

Tertium argumentum de preferendis chymicis pag. 87. Man.

IDenunciabatur his: Quo studiosius quid est elaboratum, commodius redditum ad vsus Medicos, propter accedentem ad naturam artis industriam eo præstabilius est non sic elaboratis. Istiusmodi sunt chymica: Vnde & opera magni magisterii & sapientiæ appellantur: Huiusmodi vero officinalia non chymica. Chymica itaque his præferenda. Nemo nisi fatuus negat habilius ad bene medendum præstabilius esse non sic habili. Maniographus negat de chymicis: quod certe adeo insul-

insulsum est & rude, vt mireris Parisiis esse
posse tam beoticum hominem. Sed quo ar-
gumento negat? Decoctorum suorum & in-
fusorum clarificatorum. Vah puritatem. Co-
quunt res aqua pluuia, fontana, vino & simili-
bus. Exprimunt; Qui albo infecto agitant, per-
manicam trahunt; Et sic bene est clarifica-
tum iusculum. Est quidem non nihil detractū.
Itaque hactenus sunt rudimenta chymicarū
operationum; Sed quod puritatem attinet es-
sentialem, tātum absunt à chymicis quantum
feculenta & alienis mistionibus deprauata à
cœlesti simplicitate. Si puriora essent Riolani
apozemata quinta essentia chymica, feces de-
ponerent nullas. Sed experiatur aliquis per
vnam saltem noctem, corporis in fundo mul-
tum inueniet.

Deinde quæ tota sunt sui, & nihil habent
nisi homogeneum ad vnguem, adeo vt nulla
destillatione, sublimatione, & circulatione
quicquam heterogenei reddant, estque quod
supra, vt quod infra & vicissim; illa sane ad api-
cem puritatis peruenerunt; non autem quæ
secus habent. Veniant in examen decocta &
infusa censoriæ Parisiensis, primum in aqua,
vino similique liquore inuenies partes plane
heterogeneas & elementares. Ab aqua cum
extraxeris tenuiorem portionem, remanebit
horridus quidam & impurus humor, ad pu-
trescendum maxime procliuus. Ita est de vino.
Non est autem absq; talibus liquoribus de-
coctum vllum. Nam & oleum quo vtuntur

O o non

non est purum. Arguit id rancor & putredo, quæ omnibus Galenicis iusculis paulo diutius alletuatis accidit. Illa p̄odit impuritatem. Præterea nec id quod in liquorem ingressum est, purum est. Non enim elaboratum arte exaltatoria. Quæ Riolanus affert de sola vi translata, nugæ sunt meræ. Insuper quod in alieno corpore subsistere cogitur, hoc ipso nequit esse purum: nec potest diu in vnione manere vt probatur olets, ycupis, julepis, linctibus & similibus officinatum. Quod in partes secedit & sedimenta facit, purum non est.

Quod nec in se est purum, nec compositum ex puris, quomodo id pronuncies purum? At animi gratia ita disputat Riolanus. Dicimus ergo animi gratia, quod cum ratione insanit. Neque enim de lana caprina agitur in hac palæstra. Seriam accipiat castigationem qui castam virginem velit affectari, & de stupro eam sollicitare. Egregia sane exercitatio animi est, suum collegium ioco ad stultos reicere.

Porro nostra dicit esse impura, quia proprio corpore mista spoliamus, vt vestiamus alieno. Stulto debetur cestus. Non proprio exuimus, sed alieno, id quod faciunt & coctores Parisienses ipsi. Auicenna dicit; proprium seu proprietatem esse NATVRAM inuentam in commistis corporibus, quæ procedat in eis à superna & plenissima influenza propter complexionem propriam quæ particularē & propriam dispositionem acquirit. Hæc natura est essen-

*Essentia chy-
mica ab A-
uicenna de-
finita.*

essentia chymica ex cōmisto elementari separata magisterio sapientiæ q̄ est chymia. Hanc naturam ab omni alienitate separatam per se ad vsum seruamus. Parisiani vero qui putant se crasin solitariam absq; propria naturalique materia, transferre in aliud subiectū posse, id crimen cōmittunt ipsi. Quomodo n. quæso aqua, vinū, oleum, mel, acerū, &c. possunt esse proprium subiectū & materia crasios eius quæ est rhabarbari, turpethi, scillæ, roris marini, rosæ? Si non sunt proprium, alienum ergo & heterogeneousum. At hoc impurum per se est, & essentiam acceptam vitiat, vt docet putrefactio & secessus. Proilcitis, inquit maniacus, homogenea. Nugaris, inquam. Tui Galeni vtrum sequimur qui in omni misto licet ad sensum apparetur homogeneum, tamen heterogenian agnoscebat. Hanc nos tollimus duplici modo; abiectis fecib. & separatis partibus integralibus essentia quæ etiam per se elaborantur ad purissimum.

Addit maniacus nos id facere vt sufficiamus heterogenea, & vestiamus alieno corpore, idque putat se probare posse spiritu vitrioli quæ in vſu chymiatri diluunt aqua multa: quod perinde se habeat ac si naturali pedi amputato substitueremus ligneum. Falleris Riolane. Intemperia tuæ nequam iubent te mendacis exagitare id quod non potes veritate vincere. Diaboli hic mos est; Calūniatur audacter. Semper aliquid hæret. Quod nō potest corrumpere, inquit nigritie, aut fœtore pessimo cōtaminat.

O o 2 minat.

*Sphondyle
fugiens pesti-
me pedit.*

minat. In huius schola apparet Riolanum pri-
mas tenere. Chymicus peregrinum corpus
nullum substituit. Cur enim reiiceret elemē-
tare? Facit quidem etiam compositiones; sed
essentiales. In vsu medicus ægroantis affectui
se se accommodat cum essentiam ex aqua, vi-
no, iusculo, & similibus præbet. Chymicon om-
nia seruat sincera, non vt tua officina syru-
pos & cætera cum elementari impuritate re-
ponit.

Factum accidentis sophistice rei per se tri-
buitur; Et hæc quidem à me dicuntur explica-
tius propter miseros istos tyrones qui te de-
clamantem vel potius rudentem ex cathedra
audiunt, aut calumniantem legunt. De te non
manum verterim. Ex propriis tuis sic con-
tra te:

*Quæ proprio subiecto spoliata vestiuntur alieno
sunt impura: teste Riolano.*

*Infusa & decocta Parisiensium censorum proprio
subiecto spoliata vestiuntur alieno. Probat Rio-
lanus, qui rhabarbari crasin exuit natiuo subie-
cto & sine omni corporeo traiecit in aquam, se-
rum, vinum & similia alienissima à crasi Rhei
quod natura ipsa euincit quæ hanc crasin nulli a-
lii ingenerauit quam proprio, &c.*

*Infusa ergo & decocta censorum Parisiensium sunt
impura.*

Id arguitur etiam loco à procliuitate ran-
cescendi, putrescendi, feces ponendi; Item
chymica anatomia menstrui eorundem. Cum
nostra arte optime agitur quia in India, Afri-
ca, Eu-

ea, Europa ab antiquo & nunc habet sapien-
tissimum quenque assertorem vt Reges, phi-
losophos, medicos, &c. vt pudere debeat cen-
sores tantis luminibus obminuisse.

CAP. LV.

*Argumentum IV. pro chymicis præferendis, ad
man. pag. 87.*

ASSUMPTIO huius est: Chymica non tan-
tum in Diætetica sunt facilioris restitu-
tionis, nutritionisque; Verum etiam in viri-
um lapsu tanquam diuina; in chirurgia admi-
randa, in pharmaceutica adeo præclara, vt præ-
parationes eorum cogantur amplecti etiam
hostes: Parisiensia istis non possunt æquipara-
ri, Chymica itaque his anteferenda. Mania
Riolani omissis posterioribus duabus thera-
peuseos partibus tantum mordet diæteticam,
tacite innuens scholam censoriam ex tribus
partibus duas amisisse. Sequamur quæ ducit.
Aut sanorum est Diæteta; aut ægrotum, Illa non
indiget chymicis; hæc consistit in sex rerum
non naturalium moderatione. Quid hinc cō-
cludendum? Nempe vt ad thesin quadret ra-
tio, chymica non esse præclara analeptica, &
instauratiua virium diuina in lapsu præcipiti.
Sed errat paralogismus sophismate non se-
quentis. Sanis quæ sunt sani, ne Galenicus qui-
dem præscripserit nisi forte Hippocraticum
tale: Quisquis sanus est & valet, is nullum dis-

*Lib. aere a-
quis & locis.*

Oo 3 crimen

crimen faciat aquarum, sed semper eam quæ
 p̄sens est bibat. Hoc & de cibo asseritur. Qua
 vero custodia sanitatis medico cōmittitur, vi-
 derit ipse quæ secundū artem sint deligenda.
 Ita faciet & in diætā ægrotantium. Interea
 autem quæ adhibentur si comparationem
 instituas, præstabiliora ea esse quæ chymi-
 ce præparantur, multis doceri potest argu-
 mentis. In cæteris quidem analogia est; Sed
 in nutritione cuius materiæ sunt alimenta,
 potulenta nimirum & esculenta, vtor potissi-
 mum hac ratione, quia chymica vbi citissi-
 me nutriendum est, & vires reficiendæ sta-
 tim absque molestia naturæ adhuc debilis
 (quam sæpe ex morbo conualescentes co-
 pia ciborum vulgarium opprimunt) id præ-
 stant felicissime, cuiusmodi sunt destillata
 analeptica ex perdicibus, capis, cancris, & a-
 liis multis. Sed & in vulgari præparatione
 id melius est quod chymico similis seu affi-
 nius, vt iuscula, panatella, aqua carnis Aui-
 cennæ, &c. Riolanus ex tribus partibus in ho-
 mine celeriter restaurabat spiritus, & humo-
 res aquis, & odoribus. Si aquas chymicarum
 destillationum aut analogas ex nutritiuis o-
 ptimis extractis intellexit, chymicæ nostræ
 encomium posuit. Odores autem panis
 melliti, mellis & similibus adhuc affiniores
 sunt chymicis essentiis spiritualibus. Sacha-
 rum, manna, gelatinæ colatæ & similia ex-
 tracta chymica sunt rudimenta. Sed superua-
 caneum probare sensibus & experientia ma-
 nifesta.

nifesta. In tota Europa nihil est compertius. Similiter de potu iudicandum. Vinum ipsum est species succi extracti Zythum, curmi, cereuisia, ænomeli, mulsa, &c. habent item extractiones. Profer vires collapsas celeriter instantia. Quid si nile habet officina elixyribus, aquis cinamomi, cordialibus destillatis, Bezoardicis & huiusmodi?

Riolanus nugatur de aere. At inquam hic ex communi sumendus est, & nec in officinis Galenieis asseruatur elaboratus, nec in nostris ergastulis.

Id tamen pollicemur, si celeriter is sit alterandus, nos præsidia habere potiora aquas rosaceas, acetum rosaceum purum, &c. Oleum spicæ, macis, caryophyllorum, &c. aquas Nansæ, lasmini; aquas moschatas, camphuratas, &c. Suffitus non corpore sed spiritibus placent ut patet cum bacce iuniperi, & thus vruntur quorum corpora for ent.

2. De exercitio item nihil est in vtracq; officina. Stulte ergo in cōparationē venit. Quod si vero contra quædam præmuniendus est is qui exercetur, & post lassitudinem celeriter reficiendus, præ tant nostra vestris: ut restantur balsami refectioni, aquæ aureæ, extractum sachari cum cinamomi aqua & similia. 3. Animi affectus item nihil habent ad rhombum. Quod si materia medica sint iuuandi, solertē & hic dabimus chymicū. 4. Excretionēs vulgares per aluū, iuuam⁹ convenientissimis

Oo 4 pilulis

pilulis ex aloes extracto; vel extractum mechocanæ, cassiæ, prunorum, tamarindorum, sennæ & similium apprime iuant. Integra dantur non sine molestia. Itaque & Galenici non proficiunt melius ea in parte nisi cū magis chymice agunt, vt docent decocta, infusa, vina medicata, &c. Quoniam autem chymiatris sciunt non omnia in omnibus locum habere, accommodant se circumstantiis. Possem in octaua parte horæ vinum absynthii medicatum per extracta conficere, quod alias vix 20. horis absoluitur. Excretiones vesicæ diureticis aquis & essentiis iuantur melius; Hystericæ aqua cinamomi, pulegii, &c.

At inquit Riolanus chymicus non præscribet ista nisi arte Hippocratica. Disce aliud esse præcepta bene medendi generalia, aliud electionem & collationem specialium medicamentorum. Nos iam versamur in palæstra medicæ materiæ diuersimodè præparatæ. Turpe *χρηστέον* est euadēdi spe ad alia diuertere. Chymiatris tam probe nota est medicina ex præceptis Græcorum & Arabum collecta, quam vlli Parisiensium, Negas Aetii potum diuinū, & decocta tua esse chymica. Sunt inquam rudimenta extractionum. Et ideo iuant melius quia extractam essentiam separatamque ab inutili corpore habent, si modo chymicum est, species à materia separare, & occulta rerum elicere, vt scripsit Mesues. Esse vero cinamomi, coriandri, &c. decoctum ideo non chymicum quia per contraria curat & non per similia,

lia, tuum est phantasma. Si potus est qui naturam roborat, familiaris est; Et sic similis natura. Morbida materia & frigori se opponit ut natura ipsa cui se accommodat. Sed de his supra. Iuscula carniū præfers destillatis restauratiuis. Nempe tuis labristuæ sunt conuenientes lactuæ. Illa quoque iuscula sunt chymica rudimenta. Aqua carniū apud Auicennam his describitur *tract. 2. de medicinis cordialibus*: Plures medicorum sunt opinati quod AQUA CARNIS sit brodium decoctionis eius. Non est tamen ita. Sed potius aqua carnis est aqua per decoctionem EXTRACTA à carnibus comminutis, donec resudando fluat ab eis, & in qua frigitur caro, cuius colatura potui ministratur. Ita Auicenna, qui non iuscula Riolanæ aquis impuris & succo carniū immaturo constantia commendat, sed chymicā extractionem quæ fit per assationem simul extractoriam & maturatiuam, quo pacto operis magni magisterii sapientes etiam alia conciliant. Qua ratione vero aqua illa extrahatur ut simul frigatur in ea caro, sitque elixatio coniuncta assationi quod indicat resudationis & frixionis verbum, cogitet Riolanus, aut si nō potest sufflones nostros adhibeat præceptores. Si placet cœlo stellam affigere, ut Lullius loquitur, aquæ cordiales sunt in terra vasis, minuta carniū iuxta cœli confinia pendet vndiquaque conclusa ne spiritus auolēt. Subiecto calore solutæ aquæ eleuantur & concretæ circa minuta consistunt, indeque cir-

O o s culo

culo ascendunt descenduntq; calore carnem coquentes maturantesq; , tenuitate essentiae vero penitus penetrantes & quod occultum erat elicientes. Calorem autem ambientis euocatorium esse ne Aristoteles quidem ignorauit. Postquam sic satis sudatū est, reliquum in carnibus exhauritur modica frizione, & adhibita expressione rota essentia transit, quae postea depurari amplius potest. Pro aquis cordialibus nonnunquam substituitur maluatium. Tolle autem solet foris adhærens pinguedo. Aqua extracta per se datur, vel cum iusculis instauratiuis, vel etiam destillatis analeptics, aut potu qui sit ex rosacea, vino, saccharo, similia, aromatibus, &c.

Instrumentum quo id peragitur officinae diploma vocant, seu vas duplex, verum non pelui, sed certo alembico, & vtriculo more chymico adhibitis, ut sit tum res chymicarum operis dispositio. Tu innuis tua iuscula fieri compositione carniū, herbarum, aquarū. Si non sorbes crassamentum vna, necesse est separationem fieri, qua ipsa ad chymiam accedis. Quod enim purum & essentialiale putas ab elementari corpore secernis, sique secretum velis coagulare, seu ut loquuntur officinae tuæ ad spissitudinem coquere, inuenies non solam vim & crasin transisse sed succum quodammodo essentialē simul: Et audes dicere te posse carere diæta nostra? Quid haberes præclari in materiali therapeuti, si chymica artificia reposcerent, quod

quod ei commodato dederunt? Sed tu care-
to nostris, & abiura meliora. De Hippocra-
ticis loqueris quasi non sint communia et-
iam chymiatris. Cerebri inopem esse pa-
ter. Si soli chymici sumus medico nostro v-
tilia ad votum paramus alimenta, medica-
menta, simplicia, mista, vt feliciter possit asse-
qui illud quod dicitur in alimento medicina
bonum.

Sin simul medici, tuam scholam longis
post nos relinquimus parasangis, quia præ-
ter absolutam Græcorum & Arabum præ-
ceptis doctrinam & experientiam longe offi-
cinis vestris felicius & instructius habemus
laboratorium ex quo promere possumus et-
iam pro delicatissimis & maxime fastidiosis
apparatum.

C A P. LVI.

*Argumentum V. de preferendis chymicis, pag.
man. 88.*

C H Y M I C A vsus latoris iucundiorisq; præ-
ferantur his quæ in officinis parantur
minus polychresta & accepta ægris, quibus
si non potest sese accommodare medicus, sæ-
pissime in tanta fastidiosorum, qui etiam ad
vocem decoctorum, infusorum, pilularum,
syruporum, electuariorum &c. quotû aliquã-
do vasta copia continuata pene ventriculum
& palatum perdiderû, copia ne esse quidem
actu

actu id quod potentia erat finitur. Itaque quaeritur foras cum sua officina, aut si audita sententia iusculum vel offam Riolanæam admisit, eam non bibit, sed in cloacam mittit. Apparet censores Parisienses hac in parte deficientes sæpe in posterioribus stare cogi, & in sellis suis domi hære, prælatis chymiatri, Quercetano, Renealmo, &c. Vnde indignatio expressit eis hoc carnificum; Vtinam morte, &c. Hinc illæ lacrymæ. Sed quid mania? Polychrestian non tangit. Intelligimus itaque confessione tacita ampli vsus argumentum deprimere tabernas censorum. De palato garrit. At ego palati non memineram. Verba sunt hæc: Quorum vsus latior est, pluribusque inservit cum iucunditate, ita ut naturæ delicatæ non subuertantur horribilium nausea, ea potiora, nempe secus se habentibus in officina Hippocratis, ubi veratra, cantharides, peplia, &c. horrida medicamenta. Maluit Riolanus mentiri & calumniari, quam veritati cedere. Quærit, an etiam naturæ grata sint quæ palato? Imperiti hominis inepta quæstio. Instrumenta saporum ad discernendum alimentum à non alimento naturam habent suam. Quod palato, linguæ, faucibus gratum est, naturæ gratum intelligitur. In vestibulo totius custos ponitur natura singularis conuenientis & non conuenientis discretrix per se docta ut Galenus experimento comprobauit. Huic custodi creditur, Deo sic & bestias & homines instruente, quin & plantarum radicibus simulacrum

*Vide Mesu-
en in canoni-
bus Gen.
Iudicia qua
sunt de esse
saporum
magis sunt
apud mesu-
per inuesti-
ganda mali-
tia & boni-
tate medici-
narum solu-
tionem faci-
entium.*

erum delectus talis, vt non admittant nisi familiare, concedente, Corrector Dei & naturæ Riolanus naturam expositam à recondita separat: quasi vero hæc probatura sit quod reiectum & fastiditum est ab illa. Immo anima omnium gubernatrix instrumenti externi facultate interioribus omnibus consulit, admittitque quod iudicat toti conueniens. Vnde is sensus nutritiuus maxime dicitur. Tu vero offer tuis ægrotis cibos displicentes, offer horrida medicamina, quam sæpe bene sis curaturus, experieris. Cur autem non idem gratum naturæ quod palato? Quia veneficus decipere potest saporibus mutatis, vel sublati-

Tu ergo cum tuis sociis estis aliquando venefici? De cibis & medicinis agitur inter nos; non de veneficiis. Quorsum ad hæc delaberis, nisi quia non habes honestam responsum & ad flagitiosum hoc diuerticulum es compulsus: Accidere custodi naturæ nostræ potest vt decipiatur. At accidens non tollit naturæ substantiam. Medicus quoq; interdum bene vititur decipiendi potentia propter circumstantiam; Sed inde non fit veneficus. Disce ex Terentio quod cum duo faciunt idem, sæpe idem non fit.

Riolanus stultus aduersus sancti se veneficum facit.

Eodem encomio, inquis, veneficus potest suas venenatas essentias commendare. At inquam eodem etiam tuam prudentiam cum medicinam dare vis pueris, furiosis, melancholicis, nauseabundis. Tua prudentia itaque

damnat

damnanda simul. Sed absque calumnia nihil potes dicere. Non satis est medico grata palato dedisse; accedat necesse est ut id quod gratum est simul sit bene medendi instrumentum quo differt à venefico. Minus laudabile est quod vno tantum argumento commendatur, quam quod pluribus. De præferendis medicinis, ubi vtraque habet rem & nomen, loquimur; non de medicina & veneno, aut quod medicinæ nihil habet. Chymica prærogatiuis in hoc argumento excellunt duabus. Nam tua sunt tantum medicinæ eæq; sæpe cum horrore & nausea: nostra sunt & medicinæ & acceptæ, & polychrestæ. Habent eandem vim quam tuæ offæ (ponamus enim esse paria) sed melioris, latiorisque usus potestatem simul. Vnde vestris præferuntur. Melius est bonum quod magis est communicatum sui.

Non ita multis vulgaria possunt fieri communia si rem per se sine sophisticis elenchis æstimes. Nescis præterea num manna, cassia, tamarindi, conditi myrobalani sint ingratiore palato nostris. Si nescis cur tam feruenter contra nos disputas? Audaciæ nimirum & temeritatis mater imperitia. Disce mannam esse extractum naturale; Cassiam artificiale si flores intelligis vel id quod extractum etiam officinæ nominant quod cum vocabulo ignoraret tota sua schola nisi Arabum Alchymia docuisset. Tamarindorum pulpa purior est separata; Et tunc quid aliud est quam extractum chymicum? Myrobalanos conditas

ditas exhibuerunt item Arabes ; Sed in vsu medico Mesues etiam proponit speciem à materia separatam à chymicis illis quos sapientes appellat & philosophos, arcana rerum manifestantes. Diuinius est interiorem naturam nosse quam externam : Præstabilius est scire & obtinere arcanum quam inter sordes & tegumenta abditum thesaurum ignorare, nec purum seligere posse.

Iam instituatur comparatio inter myrobalanos integros, & eorum extractum, idq; fiat in vsu pari. Tunditis, oleo fricatis, miscetis, ut fiat pilularis massa, electuarium, puluis, &c. Mesues feces tollit, & speciem parua dosi præbet eodem instituto ad purgandum. Reconditis hoc est, ingeniosius, sapientius; quia ex sapientum officina prodiit; non facit laborem ventriculo diuturnum, assumitur gratius. Sic confer tamarindos integros cum extracto, cassiæ fistulas integras cum flore. Non oportet tumultuarie aliena alienis confundere potius quam comparare.

Mirum vero est quæ vis tibi expresserit hanc vocem in ea arena ubi omnia deliramenta contra alchymiam aduocantur, omnes accersuntur furæ. *In extractis vestris hoc solum agnosco commendabile quod parua dosi multum possint.* Aurea sunt hæc præ censura tuæ scholæ, & euertunt pene omnia quæ hætenus contra chymica corrasisti quam studiosissime.

*Riolanus
prostratus
sua confessione.*

Cuius quæso rei est parua mole multum
posse?

polle? Respondet Aristoteles, **PRINCIPII**. At principium honoratius principiatis. Idem vniuersalius & dignius, quia est causa cæteris. Si chymica principia non essent, Galenicorū remedia simplicia & composita non essent remedia. Id quod sunt, debent essentiis nostris tanquam formis. Sed ne sophisticeris, quid est illud multum posse? Nam in specie hoc est plurium, vt venenorum alexiteriorum, principii syllogistici, principii artium, principii naturæ in generationibus, primus motor, &c. At hic non quælibet potentia potest accipi. Loquimur enim de medicamentis & alimentis artis medicæ. Fateris ergo multam vim medicam esse in parua dosi essentiarum chymicarum: quæ vis amplius determinatur arte & peritia dandi. Neque enim interminatum seu infinitum agens præbet medicus. Agnouisti ergo in chymicis id quod solum sibi prærogatiuam vendicat, & imprudens contra te dixisti.

Libanii antigramania nihil tibi profunt. Nā qui sæpe esse magnam noxam dicit, non enūciat generaliter; Et quia particulare contradictorium statuit simul alterum ea ratione vt sint generalium partes subcontrariæ, quæ in diuisione sunt simul, efficitur vt eadem antigramania in paruo statuatur sæpe magnum emolumentum. Noxam vero posuit, quia tunc agebat non cum medico, sed cum Paracelsico qui ex Theologia Medicinam inuaserat, disputans simul contra impostoriam vulgaram,

ram imperitorum, indoctorumq; hominum.
Πᾶσι δὲ ἵππαρ hic dedisses si vellem in tua per-
orare.

C A P. LVII.

*Argumentum VI. de chymicis preferendis, ad
pag. man. 89.*

C H Y M I C A ab antiquo in maiore fuerunt
admiratione, magisque commendata ad-
eo ut etiam in arcanis regum & sapientum re-
tenta à vulgi usu fuerint remota. Hippocrati-
ca vero omnibus fuerunt exposita, & quan-
quam non contempta à sapientibus, tamen
minoris æstimata propter impuritates essen-
tiis intermistas. Rusticis ventriculis satis con-
uenit panis secundarius & furfuraceus; Libe-
ralius & studiosius ad res magnas agendas e-
ducati reges, principes, philosophi, nucleum
frumenti selègerunt. A crasso & sordido cibo,
& aere turbido vapidoque item aqua impura
minus acuti & tenues sunt sensus. Puriora &
essentialiora seu formaliora omne tulerunt
punctum prærogatiuæ. Quid ad hæc mania?
Non meum argumentum reducit, sed fingit
laruâ quam allatret, perinde ac si scripisssem:
Floruit alchymia apud principes. Manifestam
calumniam refutare nihil attrinet. In sua vero
Helena deformanda elaborat hoc modo. Flo-
ruerit, inquit, chrysopœia. Floruerit inquam;
Tanto tu es indignior viris principibus & eo-
rum

*Calumnia
Riolani a-
perta.*

Pp

rum

rum studio quo contumeliosius flori huic detrahere anniteris. Non floret inter principes quod impostorium est, quod inane promissum, quod detrimentosum; sed primo secundum experimēto opprimitur ante quam ad florem perueniat. Quod si hæc pars apud illos magis floruit quam Hippocraticæ pyxides, constat in dignitate maiore & præminētia fuisse.

Addis; Floruerit præparatoria. Consentio. Sed hoc quoque argumento succumbit tua officina qua chymicis est opposita. Quod magis amplectuntur sequunturq; principes & sapientes, id dignius & præclarius, eo quod omittunt, vel ad vulgus reiciunt. Quæris an quarta secta? *ἡμετέριον* hoc est anile. De quarta secta nihil est in argumēto. Perge. Hæc laus communis est Hippocraticæ medicinz. Nempe Apollo, & Æsculapius, etiam Dii perhibentur fuisse. Inde ortus Hippocrates. Sane à vero Deo medicamenta omnia sunt procreata, & sapiens ea non aspernatur. At cum de præferendis iisdem puris & impuris lis est, id quod magis admirati sunt & excoluerunt principes & philosophi, præferendum. Hippocrates ipse suam medicinam perfectam negat. Tu sæpe supplementum ab Arabibus alciscis. Non potest esse præstabilius imperfectum perfectum. Arabicum autem supplementum etiam est chymicum, & hoc magis commendatur quam accessione simplicium integrorum, quod ex Mesue & aliis abunde patet, vel solius olei

Gaga

Gigatini, lateritiique admiratione. Recenses Auicennam, Rhafen, Mesueum, Fernelium & ceteros, dicisque quod tam in theoria quam praxi plura habeant Hippocratica quam chymica. Non est de catholicis axiomatibus ad bene curandum controuersia. Chymiatrum illi utuntur; sed de remedio diuersè præparato. Quæ Fernelius, & Arabes isti habent plurima incognita fuerunt Hippocrati. Ad formas præparationum quod spectat quid est Hippocraticum in Fernelianis, si balanos & pauca alia excipias? Quid de tuis receptis sciuit? Tolle & illa quæ origine sunt chymica, & quomocunque in officinis peraguntur, nihil relinques illis usque adeo admirandum.

C A P. LVIII.

Argum. VII. de chymicis præferendis.

SEXTO argumento subieceram congeriem plurium prærogatiuarum ex quibus formalitas, actiuitas, celeritas actuandi, dexteritas usurpandi, puritas à sordibus, exaltatio ad analogiam quintæ naturæ, calidi humidi-que innati, &c. omnia in chymice præparatis excellentiora, & quidem ita ut cum genere non chymicis anteponantur, ipsa tamen inter se quoque certent nobilitate, unde fit ut quædam sint magisteria, quædam species, ut Mesues appellat; Et inter species quædam simpliciter

Pp 2 extra

extracta, quædam essentia formaliores, materialiores, &c. Si vulgariter mundatis, & adornatis quælibet essentia essentia chymica potest anteferri, magis quæ sunt excellentiores & quintæ nuncupatæ. Riolanus ut decet sophistam tantum vnicum vocabulum exagitat; **ACTIVIORA.** De hoc quærit num ideo meliora? Negat argumento febrilis caloris qui sit natiuo actuosior, sed non melior. Mirum est Academiam non erubescere tanta futilitate sui professoris in publico volitante: Magis mirum collegium tam obliuisci grauitatis & dignitatis suæ, ut patiatur rabulam istum conductitium contra nobilissimam artem tam perditè insanire: quasi cum Musicæ odio velit quis musicam exagitare, satis sit conduxisse venalem linguam quæ nullo non probro fictitio eam afficiat, & acerbissime infectetur. An deerant nobis iambi, qui Riolanum vel ad laqueum adigerent? Cum de actiuioribus hic sermo est, præsupponuntur medicinæ præparatæ, quæ ex definitionis & vocis virtute sunt comparatæ ad bene medendum. Quæ melius agunt ad hoc, eæ sunt præstabiliores. Exemplum caloris febrilis omnino est ἀπερὶ-
διόρυσον. Quid enim is ad classem medicamentariam, nisi in schola Parisiensi etiam febris sit medicina singularis. At ita definit esse febris transiens in genus auxiliorum ut in spalmo quodam. Comparat cum calore febrili calorem natiuum, & illum vult esse hoc actuosio-
rem. Stulte sane. Febrilis calor actuosus est ad
æstuan-

æstuandum febriliter, atque adeo præter naturam patiendum. At natiuus actiuosus ad naturalem constitutionem & operationes. Hic ille ne actiuosus quidem est. Nullum enim habet actum naturæ conuenientem; & sunt tamen agentium actus dispositi patientis. At febrilis calor magis calefacit: febriliter inquā. Etiam natiuus magis calefacit; sed naturaliter. Hæc autem quid ad medicamenta quæ ita oportet esse comparata, vt ad omnem mediocritatem præstandam sint sufficientia, & possint gradu extremo extremis opponi alia, alia ceterioribus, quæ est ratio methodicæ inuentionis vt habeantur calida 1. 2. 3. 4. gradu, & quædam in principio, quædam in medio, alia in fine talia, quæ est Galenicorum mensuratio circa elementares primas, & secundas. Sumatur quarto gradu calidum, vt planta euphorbii. Hæc comparetur cum lacryma, seu essentia extracta. Vtrumque dico quarto gradu tale; Sed actiuus extractum. Idem census esto cæterorum graduum. Iam intelliget manographus cur chymica commenduntur ab actiuitate, & dediscet, si potest, delirare.

CAPVT LIX.

Examen syllogismi de medicina dogmaticorum anteferenda sectæ quartæ ad pag. man. 89.

NEQVE defendere tua bene potes, neque opposita refutare. Adeo es plumbum.

Pp 3 Nullas

Nullas non machinas ad euertendam Alchymiam præparatoriam admoxisti frustra. Consumisti vires omnes, & perdidisti neruos cum vnguibus. Ad rem venis eneruatus & exhaustus. Quid de te iudicabunt Paracelsici? Si verum tuæ scholæ propositum fuit quartam quandam sectam lacerare, cur dentes infixisti in Alchymiam præparatoriam, & tam atrociter essentiam quintam, chrysopœian, extracta & reliqua es insectatus, vt nos hostes naturæ esse pronunciares? Cur in crucem voluisti quætos scriptores chrysopœiæ, & per chymica medicinam facientes? An pœnitet flagitii? Sed censebo censores cum censuris, & videbo quinam viri sitis. Ita tanquam magnifice rem gesturus procedis:

Pag. 22. apol. & in suppli- catione ad senatum Pa- risiensem.

*Ὁ πνευματικὸς
ἀνὴρ.*

*Medicorum secta præstantior iudicari debet qua-
nitiur principis & morborum causis veriori-
bus; Signis tam morborum quam remediorum
minus fallacibus, remediis naturæ familiariori-
bus.*

Atqui dogmaticorum secta est eiusmodi.

*Dogmaticorum ergo secta iudicari debet præstan-
tior.*

*Riolanus
sua secta
ineptus de-
fensor.*

Minorē probas per partes, & tuo iudicio pu-
tas illis oppositam esse quartam sectam dam-
natam à tua schola. Hæc est summa ampulla-
rum tuarum. Quid autem desiderem, iam au-
di, & disce meliora prudentiusque iudicium.
Maior tua statuit sectas plures, easq; præstan-
tes omnes; Sed non æquè. Præstantiorē tantū
argumento quæris. Assit iam turba illa secta-
rum

rum quas recenset Plinius, veniantq; in conspectum methodici, empirici, logici, logempirici, Paracelsici, chymiatrici. Omnes sunt præstantes Riolani litera; tantum præstantior dogmatica. Hoc ne est tuæ scholæ iudicium? Illa damnat Spagyricos libros Quercetani cū alchymia seu Spagyria, damnat Hermeticā medicinam, & medicationes cum chymistis qui principiis morborum causis, & remediis differunt à dogmaticis, quos designat eos qui permanent in Hippocraticis & Galeni doctrina: qui non vtuntur remediis horū hominum eos optat morti dari. Tu ipse damnas quintā essentiam, transmutationē metallicā & omnino non Quercetani causam agis sed Alchymia quam distribuis in chrysopæian, & præparatricem remediorum. Quod tam infesto odio damnatis non potestis relinquere in vlla parte præstantiæ. Hoc itaq; imprudentiæ flagitium est, vnde patet effrenem tuam linguam solere mentem præcurrere.

2. Præstantiorem sectam ponis quæ verioribus nititur principiis. Relinquis nimirum etiam cæteris veritatem. At damnas eas. Veritatem ergo simul damnas.

3. Præstare vis eam quæ nititur signis minus fallacibus. Ecce tuam ipsius sectam de honestas. Nam vis comparatiui est significare positium inesse in aliquo magis vel minus: Dogmaticam ergo habere signa remediorū & morborū fallacia. Si hoc, nihil habet demonstrati circa morbos & remedia; nihil scientifici.

*Dogmatica
Riolani ha-
bet signa
morborum
& remedio-
rum fallacia*

Omnia sunt fallacibus coniecturis & contingencia plena. Itane docetis medicinam Parisiis? Fallax est vestra pathognomonica: Fallax pharmaceutica. Bella medicina, qua si velit quisquam curari, insanus fit.

De familiaritate medicamenti cum natura.

4. Remediis naturæ familiariorib. Tribuntur itaque & cæteris sectis familiaria. Cæterum de familiaritate supra dictum est, quod Paracelsicæ & Hermeticæ medicinæ congruat magis, quam Hippocraticæ & Galenicæ. Illa enim per similia curat, quæ sunt eadem familiaribus; hæc per contraria quæ tantum qualitate à natura absunt quantum morbus, ut extrema extremis opponi queant, quorum utrumque est naturæ infestum. Remedia quoque negant Galenici debere vinci à natura. Pertinaciter ergo ei resistunt atque etiam contra eam agunt, si nihil inueniāt familiare quod trahant, ut apertum est legenti illos principes de purgante dato sanis. Mesues ita scripsisse dicitur. At hic autor in canonibus vniuersalibus rem plane sic explicat ut Israel Haruetus de similibus. Verba eius interprete Syluio: Medicamentum humores purgat natura eius actionem inchoante, limitante dirigente (melius lectio antiqua: Actio solutiui in materias cum discretionibus & limitationibus regulantis naturæ fit.) Nam ipsa humorum vacuatio naturæ est opus, sed per medicamentum, ipsius naturæ artificis instrumentum. Natura enim, inquit Hippocr. morbos curat, non medicus. Medici vero munus præcipuum est naturæ

Cap. I.

turæ instrumenta suppeditare. Quæ, si opus naturæ, aut quantitate, aut qualitate malefica vincunt, immoderatus agunt, magno naturæ incommodo, &c.

Ista quidem sic scripsit capite 1. Mesues, sed considera capitis secundi etiam hunc textum: Quanquam ut plurimum omnis fere medicina laxatiua est de genere rerum venenosarum (deleteriarum) cuius excessum natura non patitur: conatur tamen regulare quod de motu eius in solutione est in virtutes corporis in quantum ei possibile est; Et patitur sine æstuatione & lucta superfluitates corporis expelli, imo gaudet in earum educatione tanquam mole exonerari, perinde ac si ipsa proprio motu expelleret. Dixerat autem initio capitis operationem medicinæ fieri per modum violentiæ, quia non educeret nisi vim inferret naturæ, &c. Unde familiaritas ista sic potest accipi, quod quidem violenta sit actio purgantis, ut quod fere est deleterium minime amicum naturæ, veruntamen determinari eam debere ne fiat immoderata vacuatio. Sed in præsens non suscepimus explicationem Mesuæ. Ita se habet propositio Riolani. Minor assumit de dogmaticis. Hi si nulli alii sunt quam qui manent intra præcepta Galeni & Hippocratis, vti vult censura in calce breuis excursus, iniuria sit Arabum familiæ medicæ & toti chymiatricæ. Non absque causa captiosa voce vitur maniographus, ut cothurnum habeat vtrique pedi apium & se possit iam ad nudos

Vide *canon.*
3. vbi hæc;
Natura medicamenti actionem dirigit & hanc & illam ipsius virtutem distinguit; Medicus autem naturæ suffragatur, &c. Lege & quæ habet de *correctione medicamentorum: & intent.*
quarta c. 5. can. 1. vbi medicamenta nostræ naturæ minime familiaria pronunciantur quod attinet cathartica.

Galenicos accommodare, iam vergere in la-
tus Arabicum chymiatrorum si forte conui-
ctus fuerit. Valde autem metuo ne aliquis
Paracelsita ex principio syllogistico de sua as-
sumat secta, & incipiat demonstrare Paracel-
sian esse istiusmodi, quia si principia spectes,
ea manifeste possit docere ex maiore & mi-
nore mundo per resolutiones chymicas qui-
bus & humores Galenici in eadem præter ele-
menta separantur: Si causas morborum, has
quoq; ad oculum ostendere ex iisdem funda-
mentis & sanatione: Si signa, nullibi esse cer-
tiora & euidentiora; Si familiaritatē remedio-
rū esse hanc potius apud hos qui per similia
sanant, quam qui per contraria quæ eo min⁹
sunt familiaria quo in alteram partem à natu-
ra afflicta discedunt longius. Vereor inquam
ne Paracelsicus quidam sagacior extorqueat
Riolano hanc clauam tanquam Hercules al-
ter, ipsumq; pro caco iugulet propriis armis.
Nec video in Achille hoc aliquid Achilleum.

Sed nolo patrocinari Paracelsiæ. Habe-
ret Riolanus in quod iustius exacueret den-
tes quam ad arrodendum Alchymiam, in
quam videtur ideo diuertere vt & copiosius
declamet, & minus se immergat in difficulta-
tes ex quibus propter imperitiā nunquam
possit emergere. Quid aliud sibi vult illud:
Non Quercerani, sed Alchymia causa agi-
tur? Metuit suo tergo malum. Verum re-
deamus ad assumptionis probationem exami-
nandam.

Insti.

Instituit probationem dogmaticam medicinam niti principiis verioribus. Satis quidē erat si veris; Sed quid fit? Proponuntur physica. At ô bone disputator, non si physica principia sunt veriora, necesse est tuam dogmaticam habere veriora nisi demonstres hanc illi esse subiectam, vt generalia sint in physicis quibus essentialiter & homogenee consentiant medica, atque adeo incipiat medicina vbi definit physica. Quæ vero sunt principia illa veriora? Principia physica, dicis, definiuntur quæ neque ex aliis fiunt, neq; ex se inuicem; Sed ex his omnia. Sane variis modis describuntur principia, vt quod non sint post alia necessario; quod causæ primæ per quas sunt cætera; à quibus primis inexistentibus fit aliquid, vel etiam à quibus primis non inexistentibus; vel vnde primum res cognoscitur; Omnino principia sunt prima quorum vi est aliquid aut fit aut cognoscitur, vt natura, ars, elementum, vt sint generationis effectio- nis & compositionis. In physicis Aristoteles formam pro potiore habet principio, deinde materiam cui adiungitur priuatio: quibus accommodat in 12. meta. tex. 22. Sensibilia, vt calidum q. forma, frigidum priuatio, materia, quod primo per se potentia est calidum aut frigidum. Tibi displicent principia Aristotelica quia intelligibilia potius, profecto hic longe aliter affectus quam cū Libanium vexares de principiis istis scribentē esse logica & metaphysica ad physicen accommodata cū physice tradet

*Riolanus
reiecit prin-
cipia Ari-
stotelis.*

tractet res sensibus subiectas, & sensibilibus principia sint sensibilia. Sed tuū sensum colligamus ad thesin:

Quæ medicina habet principia physica, ea habet principia veriora.

Dogmatica habet; Hermetica non habet. Dogmatica ergo habet veriora principia quam Hermetica.

Minor de dogmatica probatur quia calidum, humidum, frigidum, siccum habet. Hæc esse sensibilia vera principia patet, quia sunt prima & simplicissima sensibilia: Prima; quia ex aliis non fiunt, sed alia ex ipsis; neque etiam fiunt ex se mutuo, cum frigus non fiat ex calore nec contra, sed subiectum saltem sustineat mutationem. Hic, ut omittam cætera, admonendus es, non exautoranda fuisse elementa quæ sunt principia compositionis mistorum, & ab Aristotele, Hippocrate, Galeno, constitutiva nostrorum corporum dicuntur, uti & tu ipse pridem contra me disputans omnia etiam nunc ex illis coeuntibus fabricabas. Medici subiectum physicum ponis corpus humanum. Eidem tribuis remediorum mistorum notitiam per crases & elementa.

Si vis defendere Hippocraticam, non debes excludere elementa, & eorum symbola humores. Elementa autem si ponenda sunt, non neganda est conditio transitionis mutuae, quæ si absit quomodo fiet mistum? Certe sensibilia corporum mixtorum principia debent actiua passivaque mutuo esse, & posse transmutari

mutari vt frigidum caleſcat, calidum frigefcat,
& terminetur humidum ſicco agentibus a-
ctiuis. Hæc te oportet conſtituere, & ſimul in
elementis aliquod prius agnoſcere, cum nul-
lum ſit quin qualitate & materia conſtet quo-
rum vi ſit ſenſibile. Noſti hæc in ſcholis Hip-
pocraticis & Galenicis paſſim ſonare. Tu cū
ſecus doces, videris tuam quandam medici-
nam commendare velle potius quam Hippo-
craticam. Vide an ſic ſis corrigendus: Medici-
næ Hippocraticæ principia phyſica ſunt vera
quia ſunt prima ſenſilium ex nullis ſenſu pri-
oribus facta. Quanquam enim materia & for-
ma quam qualitates immediate ſequuntur &
formam produnt, conſtent, tamen illa ſigilla-
tim & per ſe ſenſilia actu non ſunt, neque ſub-
ſiſtunt ſeorſim. Ita habes vnam conditionem.
Deinde non tantum debent eſſe ſenſilia pri-
ma, verum etiam aliorum conſtitutiuæ, vt ſint
prima conſtitutionis ſenſilium cæterorum, &
vltima reſolutionis. Hanc quoque conditio-
nem ineſſe Hippocraticis patet. Præterea cum
debeant ita conſtituere cætera, vt ſint ex illis
ſecundum miſtionem potentia inexiſtentib⁹;
neceſſe eſt vt ſint actiua paſſiuaque & altera-
bilia mutuo & omnino miſtilia & transmuta-
bilia inuicem, propter materiam omniū for-
marum capaceſ.

Eadem quia non intereunt omnino in mi-
ſtione; Inſunt enim potentia; Vltimo ex miſtis
ſeparari oportet; quæ omnia conueniunt ele-
mentiſ phyſiciſ. Hæc vbi tanquam fundamē-
ta ſunt

ta sunt supposita, incipit medicus & humani corporis in quo tanquam subiecto elaborat, principia analogica, imo subordinata illis, similiter producit. Hominis corpus quidem vti & cætera mineralia, animalia, vegetalia, est species mixtorum. Itaque propter ortum naturalem etiam statim in elementa potest resolui; Sed quia aliud est esse humanum corpus & corpus naturale mixtum, cui illud subest, recte medicus principia humana in humanis humoribus semine, sanguine & homogeneis materialiter inuestigat.

Iam tuumerit monstrare hermeticos non habere principia sic euidencia, vt constet ea minus esse vera principia, quanquam nihil prohibet alio modo esse. Dicis ergo: Sal, sulphur, mercurius fiunt ex aliis (nempe ad sensum prioribus.) Non itaq; vera principia physica. Sed hic impingitur. Forte enim dicent illi Hermetici se non negare elementa sensilium priora, quãdoquidem in omnibus suis scriptis ea simul ponant: & fateantur corpus essentialium suarum non esse rem extra elementa nec sine eis. Incipiendum autem esse à principiis potestatum in quibus potissimum medicina occupetur, vtpote cui propositum sit non miscere elementa, & quid hic prave vel bene factum sit aut fiat principaliter curare, cum nō sint mixtionū prauarum medici, quas corrigere non possint, etiamsi velint: Sed quid sana hominis constitutio requirat, quæ sint fundamenta facultatum actionumque & qua

qua arte læsiones emendentur, integraque constitutio conseruetur ad quod instrumentum naturale cum requiratur cuius similiter indagandæ sint facultates; non quidem cõtemni debere elementa, sed potiorẽ magisque medicam curã esse de principiis potestatum salubrium & insalubrium, quorum scientia est medicina. Iam autem beneficio artificiosarum resolutionum & experientia se inuenire quidem in rebus elementa, sed in quibus non sint potestates vitæ; Verum tantum simplices qualitates quas quilibet si desideret posset ex elementorum circa nos copia petere. Suppetit enim aer frigidus hyeme & æstate; aliis in locis idem à sole vel igni calidus; à pluuiis & vaporibus humidus, siccus ab halitibus; Et sic non deesse aquam frigidam humidam, terram frigidam siccam, ignem calidum siccum. In his si fundamentum vitæ & sanationum est, paruam artis gloriam esse. At nutritionẽ & restitutionẽ medicã, resolutionemq; fontes facultatũ mōstrare p̃piores, nempe essentias reconditas in mistis, quæ sint vere entia causæ & subiecta propinqua facultatũ salubria tam in corpore conseruando, quam remediis & alimentis. Eadem genera inueniri etiam in his quibus lædimur, quæ sunt entia insalubria & noxia. In istis esse & quæ neutra dicuntur seu media, quæ ad sanitatem & morbum pro vt vsurpantur vel incidunt mouenturq; perinde se habent.

Cum itaq; medicum oporteat verè medica
prin-

principia querere; Hermetica autem sint vere medica; vt dictum est, concludent Hermetici sua principia in medicina esse veriora, nec ideo reiicienda quia chymicis appellantur nominibus; item de vocabulis se mouere nulli; nec Hippocraticos humores, & analogiam cum elementis repudiare; Sed in illis itidem sua principia apparere vna cum elementis. Hinc ergo tibi opponent talem syllogismum:

Quæ medicina tum naturalia mistorum elementa habet, tum potestatem ad salutem morbos alimentaria remediaque principia, ea habet & vera & propria principia, quæ faciunt vt medicus sit id quod est.

Hermetica medicina est huiusmodi; Non autem Riolanica.

Hermetica itaque medicina habet principia vera & propria per quæ medicus est medicus, non Riolanica.

Minorem probant, quia Riolani principia sunt tantum qualitates elementares, vt inueniuntur in elementis maioris mundi, exque adeo generales vt minime possint esse propriæ artis medicæ, & ens medicum primum & per se non impleant, quia ad vitam & facultates sanitatis primum non faciunt, licet aliquid ex generalissimo conferant. Hermetica vero subiecta sunt partim potestatum medicarum primum, partim causæ propriæ & propinquæ: Vt ostensum est. Hæc tibi puto opposituros Hermeticos, qui tamen me sibi patro-

patronum non elegerunt. Videndum autem est ne dum illos nimis austere & morose reiciamus, in propriam discedant familiam, nec velint nobiscum habere quicquam commercii. Si me, auscultare velis Riolane, quia nec elementa nec humores Hippocraticos reiciunt, sed causas salutis & remediorum propinquiores ostendunt, hoc est, sunt antiquissimi illi sapientes qui quod occultum est in rebus manifestare beneficio Alchymiae possunt, & scientia medicinae, quae in methodo curandi vera & propria non dissentit à dogmaticis, etiam salubriter adhibere, in gratiam cum eis redeundum putem? Cur velis schismatis perniciosi autor esse? Non repudiant tua elementa, sed agnoscunt; Verum in mistura eorum ostendunt id arcanum quod quidem etiam olfecit Galenus & Hippocrates, & cuius vis medica tota est cuius efficacia omnia Galenica fecerunt quod fecerunt, sed separare tam ingeniose non potuerunt; rudimenta saltem in coctionibus, expressionibus, macerationibusque quibus fecerunt succos, &c. assecuti. Ita est de humoribus quoque in quibus item illa interiora ostendunt ut & in partibus humani corporis. Paracelsicas autem vanitates, inconstantiam, magiam & alia improba, arbitror pridem eos repudiasse. Hoc saltem videor mihi in eis notasse minus probandum, quod fortuitis in cortice rerum notis nimis sint addicti & parabolis applicationibusque ex maiore mundo nimium licenter vtantur, & discipli-

Qq

na vo-

nã vocabula seuerius iusto abiiciant. Sed
 opinionem dico meam. Ad examẽ redeo. Prin-
 cipia Hermetica (quæ sunt propria alchymia,
 sed inde applicata ad medicinam, sicut Arist.
 logica physis accommodat, & Hippo. phy-
 ca elementa medicinae, quorũ exemplũ bene
 possunt sequi Hermetici) negas esse principia
 vera, quia ex eis non fiunt omnia; Ratio huius
 quia cœlũ & elementa non fiunt ex sale, sul-
 phure & liquore. Hic iterũ es admonendus iu-
 dicii circũspectioris. Ex tuis qualitatib. quoq;
 non fiunt omnia, imo nihil fit, quia sunt in-
 transmutabiles. Tanto minus ex eis cõstitues
 cœlũ tuũ. Est autem argumẽtum impertinẽs.
 Non n. ideo est aliquid medicũ principium quia
 cœlũ & elementa & cœtera debent ex eo fie-
 ri; Sed medicum principium proprium est ens
 medicum quia tale. Id in elementis physis
 inuenitur secundum qualitates elementares
 tantum, quæ ignobilissima sunt pars medici-
 nae. At in mistis cum iam separata sunt ele-
 menta cruda & superflua, potestates medicae
 occultae & formales sunt maxime propria en-
 tia medica quia in his salus vertitur, & causa
 est quæ sanitatem conseruat, reparat, destruit;
 Simulque etiam qualitates illæ quæ sua ele-
 menta, sine quibus essentia arcana non est, co-
 mitantur. Vides ergo Hermeticos facile pos-
 se tuum argumentum destruere, & verius op-
 ponere. Addis chymica, quia mixta, non pos-
 se dici proprie principia. Eo argumento Hip-
 pocraticos humores, semen, sanguinem, itidẽ
 negas

negas principia esse. Si in medicina, qua est id quod est, sunt prima, quid ni dicantur principia? Non repudiantur elementa, si hæc velis; Sed digniora medicina sunt principia potestatum occultarum, quibus nulla medicina vera potest carere. Ita de principiis. Si tua schola rem intellexisset, non tam proclivis ad damnandum fuisset. Inconsideratæ damnationis plærumq; comes est pœnitentia in sanabilibus, & non desperatè malis.

De causis sic argumentaris:

Qua medicina causas morborum habet sensu cõprobatas, præstantior non habente tales, est iudicanda.

Dogmatica Parisiensium habet; Hermetica non habet. Ergo.

Maiorem firmas argumento sensus qui non debeat anteponi rationi, qua qui contra illum pugnet non sit prudens. Minorem probas, quia sensus manifeste doceat morbos oriri ab humoribus, &c. Non negant maiorem Hermetici, qui & ipsi ad sensum prouocant. Sed tu sæpe peccas contra hoc principium in tua mania dum vanissimis argutiis chymica sensu spectata conaris opprimere. Vide prudensne an imprudens sis dicendus.

Minor facile relicitur quod attinet Hermeticos. Probatio eius ignorat elenchum. Nã etiam Hermetici dicunt morbos quosdã fieri à sanguine. Ideo & sæpe sanguinem, alterant, minuunt, emundant. At nihilominus quia in sanguine ipso, tanquam in corpore

Qq 2 mixto;

*Disciplina
consuetudo
vetus in lo-
cutionibus
retinenda.*

mixto, inueniunt elementa, & principia, possunt specialius de peccatis sanguinis differere; Et sicut tu dicis, est sanguis biliosus, phlegmaticus, melancholicus, falsus, serofus, ichorofus, putridus, calidus, frigidus, crassus, tenuis, &c. ita ipsi est mercurialis, salinus, sulphureus, &c. quanquam non laudem istorum institutum qui veliat omnino & essentialiter sic loquendum esse. Nam antiqua disciplina non est sic immutanda. At explicare medicinam ex Alchymia, non euertendi antiqua consilio, sed ex resolutione naturali chymica declarandi peccatum apud me est nullum, cum omnes artes ita sibi inseruiant mutuo, possitque etiam astrologus per suos planetas exponere quodammodo morbos, Theologus per spiritus, &c. Accidentia mutabilia non tollant essentialiam. Theologica vis est in essentialibus primum. Non tollitur parabolis. Ita medicina habet sua propria à prima inuentione, constitutione, usu, expolitione, experientia, & consensu omnium medicorum cum quibus locuti sunt etiam summi philosophi Plato & Aristoteles, item chymiatrī primi Auicenna, Mesues, &c. Quis vltus erit mundi experientia & consensus commentariorumque veterum si tota disciplina sit innouanda? Sed nec sufficit ad hoc vnum seculum, ne dum Paracelsus nondum quinquagenarius. Si retinetis vocem medicina, medicus, medicamentum; Si nomina morborum, febris, epilepsia, apoplexia, elephantiasis, &c. pudetne causarum vocabula ample-

plecti? Panis, vinum, olus, gramen, frumentum, ouis, lupus, rhabarbarum, fenna, coqueret, ignis, aqua, &c. omnia antiquis nota sunt nominibus nec mutantur. Nulla est ratio cur pro bile dicamus salem, vitriolum, &c. quamquam enim allegorias & metaphoras afferre licet, tamen modi non mutant substantiam, idque potius rhetoricum est quam medicum. Sed interim dubitare de causis morbificis communiter scholæ solent. Si ad dubitationes istas chymiatrî attulerint aliquid argumenti, audiendi sunt: vera probanda, falsa auersanda. Notæ digladiationes sunt Galenicorum inter se, quos turpe est de morbis & causis inter se tam acriter pugnare absque vlla reconciliatione, & censoriam tam seueram in chymiatros sumere. Redde prius certa omnia in Galenica, & tunc videbit Hermeticus quid possit sequi, Arabes an Græcos, an utrosque: Fernelium, an Riolanum, Argenterium, an Capivaccium, &c. Ad signa.

De signis morborum recte docetur quod ab antiqua obseruatione & experientia in antiquitus notis non sit discedendum. Perit enim vis scientiæ sublata experientia & consensu sapientum. Quæ noua emergunt iudicantur iisdem genericis ad speciem applicatis; Et in his adiuuatur medicus à physico & anatomico. Externas maculas herbarum, & figuras per chiromantiam quandam colligere nihil habet necessarii. At constitutiones morbificas præter cætera etiam ex his petere, ut quæ

Qq 3. non

non profunt singula, iuuent multa, licitum est, quo modo ex arboribus, fructibus & aliis sæpe colligimus de morborum seminariis, & ex vultu male habentis de affectu. Riolani accusatio non caret calumnia. Hermetici enim chymiatri iisdem signis cognoscunt febrim, epilepsiam, apoplexiam, asthmam, colicam, &c. quibus & Hippocratici cum Arabib, nec possunt aliis diagnosticis, pathognomonicis. Luxuriantur aliqui nouitate verborum, & oblectamenta quærunt in remediorum corticibus. Sed hoc non est dignum tanto bello. De remediis ita ratiocinatis:

Ea medicina est præstantior quæ præstantiora suppeditat remedia, secus quæ non.

Dogmatica præstantiora suppeditat, non autem Hermetica chymiatra. Dogmatica ergo præstantior.

Minor probatur de dogmatica quæ dicitur habere cathartica quib. causa, morbus & symptomata simul tolluntur, idque melius quam chymicis extractis; Ratione hac: quia dogmatica Hippocratis, Galeni, Arabum, sunt benigna & familiariora; Chymica vero mineralia præsertim instar venenorum operantur, autore Libauio. Hic tu plane sophistam agis, non philosophum & medicum. Primum non satis est ad præstantiam remediorum producere cathartica tantum; sed omne bene medendi instrumentum erat in collationem deferendum. Quid enim rursus cathartica potiora habeat medicus, quæ sæpe non curant primario nec morbum tollunt nec causam eius, vt in intemperie sola, in solutione

tione continui, in prauitate organica sine materia. Sed & in coniunctis, dumtaxat fecem detrahunt, quæ si sola peccat, vel nō morbus est, sed tantū affectio, vel non magni momēti. Vbi autē morbi sequitur sanatio, nō catharticū est causa principalis, sed natura quæ ipsa ab opprimēte copia liberata morbum profligat. Causa accidentaria & sine qua non, minus recte dicitur sublatrix causæ, morbi, symptomaticis, quod si fieri posset in febribus, & aliis chronicis non tam laboraremus & spe frustraremur etiam tota camarina exhausta.

Si chymiatet habet eiusmodi remedia quibus naturam per se iuuare, & essentiam morbi tuto, iucunde, cito tollere queat, meliora certē habet catharticis Riolanæis, & Hippocraticis. Deinde si Hippoc. & Arabes habent, habent etiā chymiatrī, & hi meli⁹ illis, quā illi materialiter habent, si essentialiter & elaborate. Ad vsum familiarem quod attinet, qui integra habet familiaria, etiam extracta quæ sunt in integris, meliusq; est dare defecatum, quam feculentum quo natura oneratur. Beneficinia non semper benefaciunt. Nō raro valida & extrema requiruntur. Tu ipse pag. 18 apol. & 40. purgatis etiā violēta & venenata ponis. De Arabib. si quæras, causa cecidisti. Vnus sufficit at Mesues qui quæ proponat cathartica, vide re tibi licet in canonibus vniuersalibus vbi de purgantibus præcepta condit, & certe opus habet plurima dicere de malignitate violentorum, & correctione; Item de incom-

Nota: Mesues nullum genus purgantium per se reicit: sed tunc saltem si neq; per se potest esse salutare, neq; arte præparatum. Vide sermonem vniuers. Intentione 3. tex. 4.

Qq 4 modis

*Chymiatría
Mesuai recti-
ficatoria.*

*Nota Syluii
versutiam
qua Mesuen
perperam
interpreta-
tur, atq; etiã
in miroba-
lanis omisit
verba de spe-
cie, materia,
magno magi-
sterio, nec a-
gnouit chy-
micam ex-
tractionem
quam tamẽ
Marinus plu-
ribus perse-
quitur.*

modis quæ purgationibus aliquando eueniunt, emendandis. Ille ipse chymiatríæ fundamenta ponit non tantum in descriptione singularium purgantium, verum etiam in canonicis vniuersalibus, vbi de modis rectificationum loquitur his verbis: Excessus attractionis superflue & iniquitatis reprimatur in elixatione; Sicut quãdo decoquimus aliquod eorum de quorum malicia formidatur in concavitate alterius rei, & remanet virtus eius in illa refracta; Sicut verbi gratia surculum ellebori figimus in radicem raphani & post coctionem eius in cinere propinamus raphanum habentem virtutem ellebori repressam. Et decoquimus scamnoneam in robur, syrupis, & propinamus rob & syrupum habentem virtutem scamnoneæ. Et hoc est illud quod vocant philosophi separationem rei secundum speciem à re quæ est secundum materiam. Hæc ibi, Syluius interpretatur transsumptione formæ & virtutis specificæ à materia. Ipse Mesues explicat exemplo myrobalanorum de quibus sic ait: Et sunt qui separant in eis quod est secundum speciem ab eo quod est secundum materiam, &c. describit extractionem per aquam lactis, qua separata ab essentia, pilulas facit: Et in fine ait esse opus magni magisterii: quod quomodo describat vide in titulo oleorum vbi Alchymistas nominat, & in præfatione in ista speciali, sapientes qui quæ sunt occulta in rebus manifestant, in oleo philosophorum item sapientes & philosophos, & ipsum

psum oleum perfecti magisterii. Habet autem etiam extractum rhabarbari regibus Indiae familiare, aquam rosaceam & alia chymica: Vt sic Alchymia sit ars sapientum qua corrigitur malicia violente purgantium, & qua arcana rerum innotescunt; imo qua perfecte elaborantur res, vt opera eius perfecta magisteria sint ab antiquo dicta. Si itaque te iudice meliora sunt remedia, quæ correctiora, & blandiora Arabes dederunt, inuitus cogeris etiam chymica anteferre Hippocraticis & Galenicis imperfectis. Audiuiſti autem vnum modum extractionis huius arcanæ esse decoctionem, & similes extractiones ad exemplū ellebori & scammonii. Audi & de altero instrumento quod appellat infusionem, qua vel alteratur menstruum tantum (vt ego loquebar de antimonio) vel etiam interior essentia transit. *Verba Mesue hæc sunt*: Infusio quādoque facit medicinam lubricam, sicut quando imbibitur colocynthis, & proprie INTERIUS eius in glutino tragacanthi, & facit ne adhæreat villis stomachi, & pertranseat, &c. Relinquitur autem dispositio rei per infusionem in re in quam infunditur. Quandoque res humiditatem habentes recipiunt virtutem rei submersæ in ipsis; Sicut verbi gratia, infunditur aloë in quibusdam succis acquirantibus post illud virtutem aloës, & propinatur illa infusio, & fit illud propter multas vtilitates: Vt RES, aut VIRTVS facilius penetret ad partes longinquas, sicut infusio aloës in aquis

Qq 5 spec

spec. alephang. aut vt minor fiat, sicut infunditur scammonia ligata in panno in coctione alicuius rob, vel syrupi: aut vt separetur proprietas, à proprietate, sicut in infusione rhabbari (de qua vide extractum rhabbari) & myrobalanorum videmus (de hoc ante. Est autem vtrumq; chymica extractio in qua non sola qualitas, sed vna essentialis succus transit) Separatur enim ab eis virtus (cum interiore essentia vt docet sensus & exemplum) solutionem faciens, & cadit in infusionem remanente re contractionē faciente in residuo (q̄ appellabat separationem proprietatis à proprietate; sed vtraq; non est sine corpore suo) & quandoq; non tantum virtus & proprietas cadit in infusione, sed etiā alicuius rei corpulentia (tot⁹ succus qui nō erat occultat⁹ sed in manifesto exposit⁹ separabilis tamē ab operimentis suis) vt patet in infusione cassiæ, tamarindorum & similibus. Hæc Mesues præclare pro chymia. Loquitur autē de chymica extractione p̄ vocabula abstracta & formalia more suæ lingue, sicut & Hermes; ad perpetranda miracula rei vnius, pro, ad efficiendam rem vnā admirabilem. Sic & Hebræi solent. Ne vero dicas istam artem minime esse chymicam, sed Hippocraticam, & velle Mesuen nihil aliud indicare quam præparationem oppositam vsui integrorum, mistorum, puluerū, &c. cōpinceris aliis locis vt rosaceæ aquæ, olei lateris, gāgati, extracti rhabbari, &c. vbi interpretes nihil aliud videre possunt quam studiū chymi-

chymicum. Discernitur autē infusio vulgaris, quia nō separat menstruū; Ita decoctio quoq;. Discendum autem hinc est, quod tam per coctionē q̄ per infusionem extractio proprie sit chymia, cuius rudimentū est apud Græcos qui proculdubio in Orientem & Ægyptum peregrinationib. hanc artē reportarunt, sed minus dilucide exposuerunt. Hippocrates sane à Democrito quoq; suo præceptore informari potuit. Interiora vero artis manserunt in potestate sapientū; sicut hodie quoq; medici nō nihil cōmunicant populo, sed ipsi retinent medullā operū. Sed de his satis multa. Patet chymicis non deesse benigna tū quia ex natura habent eadem quæ Galenici, tum sua arte ex malignis faciunt benigna, vt sic hoc nomine extracta sint potiora Hippocratis elleboro, peplio, &c. Mineralia tantum speciale argumentum habent. Vsurpata vero & hæc sunt ab antiquitate, vt apud Mesuen Baurach, seu nitrum, sal gemmæ, sal indus seu naphthicus, Lazurium, armenus lapis, &c. Itaque in his sophistam Riolanus agit. Verum & hæc chymia potest præparando tam mitia reddere quam elleborum & scamnoneam Mesues. Hac potestate Riolani medicina plane caret; tanto minus antecellens chymiatriam. De Libaulo calumniaris pro more. De parachymicorum, & empiricorum stultorū medicinis imperite factis & usurpatis pessime, ille sentiebat: non de p̄claris auxiliis artificum. Ita se habet argumentum tuum, quod tam bene tornasti.

nasti vt pro chymiatría præclare militet, vt est
ostensum.

CAP. LX.

*Alchymia & chymiatría probata. ad pag.
man. 91.*

HActenus comparatio instituta est inter
medicinam Hippocraticam, & chymia-
triã; illa prælata, hæc reiecta. Si quæras quid
intelligendum sit nomine Hippocraticæ, re-
sponderi aliter non potest quam accipiendam
ex sententia disputantis scholæ eam esse quam
descriptam ab Hippocrate Galenus explica-
uit, ampliavitque, in qua vt permaneant me-
dicinæ veri studiosi adhortatur censura bre-
vis excursus; & cuius remedia vocantur ordi-
naria, à quibus qui decesserit, & alia usurpaue-
rit morti addicitur in supplicatione apologiæ.
Manifestum itaque est de Hippocratica lim-
plici & nuda scholam agere, nisi velit incon-
stantiæ & leuitatis accusari. Patet hoc magis
infectatione Alchymix, cuius professores no-
minantur hostes naturæ; & quæ licet pauca
bona habeat, tamen quia iudicetur plus ma-
lorum habere, vt chrysopœian vanam, quintæ
essentiæ commentum, extracta crassum &
virtutum destructiua, mineralia venenata,
preclum ingens, &c. damnatur nec agitur
causa Quercetani qui videbatur nimis ad Pa-
racelsian inclinare, sed Alchymix constantis
duabus

duabus partibus aurifica & præparatoria medica; de qua damnatione lege *Apol. pag. 45. 76. 77. &c. In Antiturq. pag. 7. 11. 13. 15. 17. 22.* eius Alchymia dignitas ventilatur quæ docet metalla transmutare, quæ extrahit essentias quintas, quæ vniversa consistit in præparatione remedium, indigna maiestate medica, utpote ars ciniflonum existens; cuius præparationes Arabibus notæ (*pag. 43. 44. apol.*) contemptæ iacuerint ad hunc diem prælatis præparationum ordinariis & consuetis, hoc est, Hippocraticis modis, &c. qualia multa in omnibus huius controuersia libris à Riolano editis leguntur, quibusque sese opposuerunt medici Aurelianenses cum Turqueto & Quercetano. Non itaque permittere nobis schola ista potest, ut Hippocraticam auctam chymicis, & proinde chymiatricam dictam intelligamus nisi expresse fateri velit suam censuram esse falsam, & quicquid contra Alchymiam, essentias quintas, extracta, spiritus, principia, &c. disputatum est, temeritate quadam & vesania pœnitenda esse susceptum.

Nos certe pro nulla alia pugnamus quam pro chymiatrica medicina & Alchymia vera quam videmus à schola penitus conculcari. Chymiatricam autem dicimus quia chymice præparatis remediis utitur, non contemptis tamen aut abiectis etiam vulgaribus officina, camporum, sylvarum, hortorum, &c. Sicubi res postulat. Eam aliqui nouam appellant, non quod absolute sit talis, sed exercitio & usu illustriore

lustriore Germanorum. Cum Arabū inuentis
 pridem recepta est, sed paucis partib. excul-
 ta a medicis. Cum itaq; quæritur vtra medicina sit
 præstantior, nos perfectam & auctam reme-
 diis præferimus deficienti, & dogmaticam
 chymicam simplici; Parisienses malunt sim-
 plicem, quod vt obtineant tanta cum conten-
 tione sese opponunt Alchymia & chymicis,
 vtpote capitaliter peccantibus vsu Spagyrico-
 rum, & hostibus naturæ. Sed in hoc certami-
 ne eo tandem perducta res est, vt cogantur
 illi boni viri statum causæ mutare, & cum pri-
 mum damnassent Quercetani libros Spagy-
 ricos, in quibus Hippocratica præcepta simul
 cum chymicis proponuntur & explicantur,
 cum Spagyria ipsa hoc est Alchymia Herme-
 tica, iam comminiscuntur quandam sectam
 quæ nouis principiis, causis, signis & remedi-
 is funditus euertit doctrinam Hippocratis,
 qualis ne per somnum quidem Querceta-
 no in mentem venerat. Et est hoc ipsum tur-
 pe admodum perfugium. Si enim volebant
 istam sectam refutare, cur omnia argumen-
 ta opponunt Alchymia præparatoria & chy-
 mice paratis medicinis, quæ neutiquam of-
 fendunt Hippocraticam? Cur non propo-
 nuntur principia illa Hippocraticam euerten-
 tia, cur non signa illa, causæ, morbi, remedia,
 & demonstratur absurda esse, & è diametro
 contraria dogmatibus Hippocratis? Princi-
 pia cum attingunt, nulla medica producunt,
 sed chymica quæ sic appellantur ex p con-
 suctu-

*Parisienses
 fingunt sectā
 quam refu-
 tandam sus-
 ceperint.*

*p
 De his ha-
 bes confes-
 sionem Rio-
 lani pag. 17.
 Antiturq. 15
 16. versa-
 mur omnes
 inquit in
 communi
 subiecto,*

suetudine disciplinæ illius, & medicinam Hip-
 pocraticam non delent sed illustrant, augent,
 iuuant. Cum de signis inquiris, non inuenis
 pathognomonica, sed phycas quasdam si-
 gnaturas in cortice remediorum quæ nihil
 detrahunt Hippocraticæ. Cum de remediis
 quæris, offeruntur Arabica præcepta & exem-
 pla, quæ nostris temporib. maxime ex latibu-
 lis in lucē sunt protracta, & accessione nouo-
 rum experimentorū aucta. Ad morbos cū ven-
 tum est, nihil audis noui, nam epilepsia, fe-
 bris, pestis, &c. apud chymiatros antiqua ha-
 bent nomina. Causis morborum parabolicas
 voces & chymicas applicant aliqui; sed neu-
 tquam omnes. Quod si in aliquibus etiam
 sententia variat, non plus peccatur à chymia-
 tris, quam à Galenicis ipsis, qui de iisdem inter
 se dissentiant. At Paracelsus è diametro se op-
 posuit dogmaticis idque alchymix fiducia?
 Refutetur inquam ergo Paracelsia, & non al-
 chymia, quæ cauere non potest ne se aliquis
 improbe vtatur. Verū cum pœniteat factorū
 scholam, condonemus ei errorē, & quid defi-
 deretur etiam porro videamus. Medicatrix al-
 chymia, inquit Riolanus, quæ seruatis Hip. &
 Galeni de medendo salutarib. præceptis phar-
 maceuticen nouis qbusdam præparationibus
 adauxit, non reprobatur. Bona verba hæc. Si
 serio dicis Riolane, non sunt chymici hostes
 naturæ quos diabolus docuerit mista in con-
 tumeliam & odium creaturarū Dei destrue-
 re hoc falso fundamento essentias esse sepa-
 randas

homine,
 qui easdē
 vtrobiq;
 habet par-
 tes; Idem
 est finis scē
 nitas. Artes
 quæ subie-
 cto & fine
 cōsentiant
 eadē sunt.
 Nobis idē
 animus,
 scopus, me-
 dia fossilia
 plantæ, ani-
 malia. Dif-
 ferimus
 TANTVM
 præparatio-
 nis modo,
 qui non
 potest artes
 efficere di-
 uersas. Hæc
 ibi Riola-
 nus.

Palinodia
 Riolani.

randas à corporibus impuris. Dele illa horrenda effata de morte tollendis chymicorum vsurpatoribus, de destructoribus craseos & virtutum & alia multa. Recanta illud censures; Damnat schola Spagyrian ipsam: Abole leue istud & temerarium: nec approbat nec improbat schola chymicas præparationes, &c. Desine quoque contra me insanire, & non persequere examen vsque ad finem. Ista dum nondum facis, intelligimus te nobis verba dare, & fucum merum prætere, vt saluo tergo possis discedere. Sed nos nihilominus contra te ex tuis verbis argumentum petimus, ob hoc ipsum esse præferendam chymiatricam dogmaticam quam profiteamur, quia tum vetera artis præcepta bona (nam opinionibus autorum falsis aut incertis non astringimur) retinet, tum adiecit observationes nouas, atque insuper etiam præparatoria ingeniosissima medicina absolutiorem reddidit, quam præparatoriam ne schola quidem Parisiensis potest reprobare, vtcunque Riolanus in eam sæuit. *Cum schola* (inquit) *indicat meliora veteribus vsitata remedia, non excludit chymica.* Cur ergo, inquam, tu excludis? An non tu is es qui volebat demonstrare Spagyrian esse nomen inane, & sine re titulum? An non tu es ille Riolanus qui nostra dicebas fieri in odium naturæ inuenio Diaboli? Nostris tribuere nullum calorem potes nisi febrilem, igneum, vstulatores; nihil nostris permittis nariui quia destruiamus crases, vires, actiones, &c. Artem nostram falsam pro-

Retinere vero ea præcepta confessus est Riolanus ipse pag. 16. § 17. Antiquæ.

pnuncias, quia habeat principia falsa, quia quin-
tam essentiam nullibi in sublunaribus exi-
stentem, quia impostoriâ Chrysopœiam: nec
scientia sit, nec ars, sed quoddam ministeriū
famulitii officinarum, &c. Ista cum conten-
tiosissime contra nos disputasti, & adhuc in
mania disputas verbis venis lautum peccatum
tuum, & non videri vis reprobasse præpara-
tiones nostras, nisi fortasse ideo non repro-
bas quia damnas & ad Diabolum reiicis. Sed
doces me ratiocinari. Imo tibi (inquis) potius
fuit ratiocinandum: Comparatio fieri debet
inter res eiusdem generis. Bene. Hoc intelli-
go. Nam cum tu contra chymica remedia
scribis, accipio ea tibi omnino daminari; non
chymica autem probari & imperari. Omnes
tui nerui intenti sunt contra Alchymiam me-
dicatricem. Si in eodem genere manendum
est, probare pharmaceuticen non chymicam
es dicendus: Item si probas Hippocraticas
præparationes, statuendum est te improbare
chymicas quas illis opponis. At quid tu ta-
men putas? Schola Parisiensis sua remedia
chymicis meliora esse iudicat. Ergo chymica
iudicat esse bona. Imo ego suspicor fucum
inesse verbis quæ sic accipienda sunt ut decla-
rantur à Riolano, & censura quæ damnat Spa-
gyrian ipsam, qua damnata quo modo potest
opus eius daminari? An vos soletis etiam id
damnare quod bonum est? Ecquid boni po-
test Diabolus inuenire in Dei & naturæ con-
temtum? Si iudicat chymica bona, cur eorum

*Parisenses
remedia chy-
mica pronū-
ciant bona,
& tamen tot
libris ea da-
mnarunt
cum sua ar-
te.*

Rr vsur-

vsurpatores optat morti tradi? Si iudicat bona, cur nec approbat, nec improbat? Bonum non potest esse medium inter bonum & malum. Si de rebus per se loquereris, ut sunt materia extra medicinam, aliquid dices. At tu vocas remedia, Bona remedia, qua fronte tam hostiliter persequeris? Si tanta potestas est Grammatici comparatiui, MELIORA; attende similem artem:

Qui dicens meliora sua, Bona vult esse ea quibus opponit sua; idem etiam præstantia & vera iudicat ea, quibus opponit sua præstantiora & veriora.

Schola Parisiensis dicens, &c.

Ergo, &c.

Ex consequente schola Parisiensis Quartam sectam de qua scribit quod funditus euertat doctrinam Hippocratis de causis, signis, morbis & remediis, iudicat esse præstantem & veram, quia suam dogmaticam ait esse medicinam veriore & præstantiore. Sin autem hanc pessimam & omnino damnandam iudicat, frustra nobis persuadere Riolanus palpo quodam adulatorio conatur, scholam vsurpantem vocem meliora, chymica bona iudicare.

Negas postea me ad mentem tuam disputare. Quæ tua sit mens, equidem videre non possum. Ex verbis autem tuis & oratione, quæ est character mentis, te iudico. Hic inuenio te hostem Alchymix pertinacem.

tem, & inemendabilem, cum præfractæ ad-
huc defensioni Alchymia aduerferis, & non
excuses verborum imprudentiam, sed cum
illis sensum quoque defendere & mihi ad-
uersari hostiliter pergas. Te indicasse no-
mine scholæ centies, non dampnari chymi-
cas præparationes, falsum est. Ipsam Spagyri-
am damnat tuâ schola; usurpatores chymi-
corum affigit cruci. Ad Turquetum scripsisti
in tota arte vos nobiscum consentire; tan-
tum differre modo præparationum. Non er-
go damnaſti quicquam aliud quam Alchy-
miam præparatoriam. Tu sexcenties & am-
plius criminatus es artem nostram: tu adeo
euertere voluisti, vt nihil esse præter nudum
nomen appareret. Idem iudicabit postêritas
tota cum præsentibus. Paracelsi vix semel
atque iterum meministi, & locum ex ea de-
scriptum calumnia deprauaſti. Præterea ni-
hil contra eum tentaſti. Omnia in Alchymi-
am quæ neutiquam est Paracelsi inuentum
arma direxiſti. Quercetanum & Haruetum
defendiſſe Paracelsi sectam; tuum figmen-
tum est. Non autem si alicubi cum verbis Pa-
racelsi cõincidit, & quædam ex eo describit,
vel historice narrat, & comparat cum vetu-
storũ & præſentiũ placitis statim est patronus
sectę Paracelsicę quã plane ignorare videris.
Si verbis Quercetani potior fides est q̃ suspici-
onib. & opinionib. tuis, Dogmaticus & Hippo-
craticus, simulq; Arabicus chymiater cõſendus
est Quercetanus, licet alicubi singulares habeat

Rr 2 opi-

opiniones, id quod in Philosophia non tollit communem professionem. Contra quam sectam tu scribis, ea à tua dogmatica TANTVM præparationis modo differt, estque Alchymia. Hæc est Paracelsica tibi inuisa. Alteram non admodum attingis.

CAP. LXI.

De vsu chymicorum minus tuto ad pagin. Man. 92.

SVccurrit hic ratio tua de comparatiuo MELIORA. Loqueris enim similiter de MINVS TVTIS. Num itaque concedis chymica esse TVTIA? Argumentare:

Quæ minima dosi etiam cum violentia operantur, minus tuta sunt non sic operantibus.

Chymica cathartica minima dosi, &c.

Minus ergo tuta dogmaticis, & ex consequente his postponenda.

Minor probatur 1. Comparato simili, quod operentur chymica vt venena; 2. Quod ideo facile peccetur eorum vsu, vt excessu dimidii grani æger in vitæ discrimen conliciatur. Dogmatica purgantia opposire se habere intelliguntur, quasi non operentur vt venena, etiam si in dosi fuerit peccatum. Ad maiorem respondemus quod violenta operatio tutum vsu non excludat, si verum est quod Mesues de purgantibus scripsit, de electione medicinarum: Medicamentum purgans à nostro

Aro calore in Energiam reductum motu violento vacuat. Neq; enim vacuaret nisi natura vim inferret. Et est vt aliquando violentius operans tutius sit purgante ignauiter & blande. Sed tamen esto ita. De chymicis catharticiis si quidem recte sunt præparata, & adhibita perite (nihil enim horum temere in vlla medicina faciendum est) minor negatur. Nam est aliqua latitudo dosium in chymicis, vt ostendunt tum aliorum experimenta, tum Renealmi. Aliqua saltem inuenias, quæ exigua admodum mole possint multum; sed hoc non vituperat, verum commendat industriam præparatoriam. Est autem propositum chymicis præparatione sua remedium facere familiare naturæ quæ postea suo motu morbum sanat, & molestia eiicit, primum, vnde illa de cura per similia sententia. Quod si non assequuntur omnino quod quærunt, per inimicum quoque naturæ iuuantes nihil faciunt medicinæ præceptis aduersum. Quid tum autem postea si quædam extrema sunt contra extrema? Ideo ars & scientia est tum Alchymia tum medicina ne quis putet se quomodocunque parato dato medicamento sanare posse. Nobiles medicinæ caute debent usurpari, vt omne actuosum. Sed sunt chymicis etiam blanda & medicocria, æque ac Arabibus & Græcis. Non si vnū atq; alterū gradu est excellētiore, omnia sunt. Prosyllogismus de veneno, si loquendū est cū Galenicis & Mesue non infamat medicamēta.

R r 3 Etiam

Etiā alexiteria celeriter agunt. Purgantia Galenica multa etiā venenis accensentur ipsis, vt Euforbium, Colocynthis, Elaterium, Elleborus, Peplium & similia. Ars chymicorum corrigit malignitatem istorum per extractionem vt supra ex Mesue ostendimus. Hinc contrarium nascitur argumentum:

Quæ lenissime operantur, & ex vulgatis violentis malignisque præparatione sunt facta blanda, ea magis tuta sunt oppositis.

Chymica operantur lenissime, & ex vulgatis violentis malignisque præparatione euaserunt blanda: Galenica vero non sic se habent.

Chymica ergo his tutiora, atque ideo præferenda.

Probo minorem extracto Rhabarbari, Séné, Tamarindorum, &c. Imo Riolanus ideo Rhabarbari extractum vituperabat quia nihil habuerit virium; alicubi sua præfert quia drachma vna plus possit quam duæ extracti; Item negat destillatione fieri purgans; crasin & actionem contendit perire extrahendo. Tanto minus ergo possunt dici violenta. Mesue autem per chymiam corrigere Esulam, Colocynthin, Elleborum, pridem dictum est. In mineralium classe quædam præparationes addunt viribus, quædam demunt, vt cum arsenicum præparatur, cum sit antimonii vitrum, &c. Sed & illa quæ alio modo sunt violenta, alio euadunt mitissima, vt hac ratione ars ista adeo non mereatur vituperari, vt
etiā

etiam admirandæ potestatis esse sit pronun-
cianda, atque inde multis nominibus cele-
branda. Confer iam cum his Hippocratis Ti-
thimallos, Elleborum, Cucumerem asini-
num, Euphorbium, &c. item Ebulum, Sam-
bucum, Irin Germanicam, Lathyrin, Her-
modactylos, Scammoniū, Colocynthin, gra-
num Cnidium, Ricinum, &c. vel ipsorum
Medicorum testimonio longe violentiora,
virulentiora, malignioraque inuenies. Alter
prosyllogismus de excessu dosios, circumspe-
ctionem & bene medendi scientiam commē-
dat. Quæ dosis iusta est, non debet, excedi. Est
autem iusta non simpliciter; sed relate. Gale-
nica vero tuta esse etiam cum excessu dosios,
falsum est. Si excessus præsentis dosis locum
habet, non sumptam esse in præsens totam
iudicandum est, sed diuisam, q̃ aliquando p-
pter vires facere oportet Medicum. Vidimus
exempla Ellebori & aliorum imprudentius
sumtorum. Horribilia certe & non tam blan-
da conspeximus. Si verum id est, quor-
sum opus est tam multis corrigendi maligni-
tatem, & effecta crudelia præceptis? De quã-
titate extractorū nō opus est verbis. Si totum
pōt elaborari, ex toto faciunt magisteriū chy-
mici. Sin minus, extrahunt; & est vt plus molis
sit, est vt minus. Nā simplicia extracta maiora
sunt mole, q̃ quintæ & formales essentia. Ita si
essentia diuisa est in partes, aliquādo plus olei,
min⁹ aque & salis; aliq̃do cōtra elicitur. Si totū
euaniidū, & excrementosū fuit, minus extrahitur.

Rr 4

Rio-

Riolano non videtur verisimile in parua dosi spirituosæ essentiaë esse plus virium quam in magna massa integrorū; quia in maiore quanto maior virtus inesse vulgo creditur. Quorsum ergo nobis obicit paruas doses maximarum virium? Sed tamen, si vult, libram antimoniæ crudi, conferat cum decem granis vitri, & non vitri substantiam deglutiat, sed tantum liquorem infusi; quin & sæpius ad vsum reuocet, experietur virtutem. De corallii spiritu imperite nugatur, Cum astringere volumus, magisterio vtimur potius quam quanta essentia. Sunt tamen & destillata, tincturæ, turpetha, elixyria, &c. astrictoria, maxime ea quæ componuntur ex Extractis quale est Hæmatitæ, coralliorum, boli, ferri, acaciæ. glandium, corticum quercus, nucis cupressi, &c. Oleum vitrioli, spiritus aluminis, aqua fortis & similia in magnis hæmorrhagiis vulnerum sæpe sunt sacra anchora. Verum enimvero eodem argumento potest etiam Hippocratis medicina impeti. Nam in parua portione arsenici crudi plus est veneni, quam in sextuplo butyri chymici. Si itaq; præferendum est innocentius, chymica præferenda: Si incorrectum postponendum correcto, integra Hippocratica postponenda, vt fecit Mesues cum docuit corrigere per separationem speciei à materia, quod dum fit, venenati spiritus Ellebori separantur manente Ente Medico.

CAP.

CAP. LXII.

*Argumentum ab infusis Libauii. Ad pagin.
Mania 93. item à destil-
latis.*

Libauius infusum extractis omnibus antepōnit, inquit Mania, & cæteras præparationes nihil esse quam corruptiones, si infusioni comparentur, ut patet ex loco de destillatis, quæ negantur rei essentia esse, quod genita sint prioris corruptione, utpote destillatione eliciente id quod existit potentia. Hæc ille ex Antigramaniis quæ contra Parachymicos singulares, & empiricos ex alieno in medicinam irrupentes sunt scripta. Sed miseret me infantia Riolani, quæ tam multis annis nondum posuit nuces, nec dum potest discernere inter veram & falsam Alchymiam. Quod si nouit, malitiæ crimen non potest excutere. De infuso chymico supra dictum est, & obiecta Riolo imperia. Neque enim cum extracta per infusionem nominamus, aut etiam ipsum opus infusionis ponimus, officinarum macerationes intelligimus. Itaque & hic ridicule loquitur me infusum omnibus extractis anteferre cum per infusum nihil aliud intelligam quam extractum. *pagin. 269. anti-gram: hæc pono: Infusio est molesta viro.* Quid autem tam chymicum est quam illa ipsa? Vide & reliqua, in quibus deprehendes me Galenicæ medicinæ multa chymica attribuere,
Rr s & pro-

& propter hæc eam eximie commendate, ignorantem tam ingratum alicubi pecus esse quod beneficium hoc Alchymia contemneret. Locus de destillatione plane nihil prodest Riolano. Negabat Graman⁹ Galenicos impitros Alchymia scire in medicamentis, quid, quale, quantum. Retorquebam argumentum in Parachymicos qui id putarent esse rei essentiam quod qualitercunque destillantibus prodit, additis his verbis : Nō culpamus verorum chymicorum studium. Qui cōmittit omnia Vulcano, non sollicitus de euentu (vt scripserat ille) is vere nescit quid, quale, quantum. Itaque fieri potest vt quod pro essentia ostendit, sit phlegma, vel plegmate mistus liquor, qualis videbatur esse spiritus vitrioli quem tam magna copia se bibere posse continuato vsu scribebat. Sed & vera destillatio non exhibet essentiam radicis Rhei qua est id quod est; sed per transmutationem potentia existentis inexistens actu, elicit aquam quæ non habet omnes vires & formam Rhabarbari, qua est Rhabarbarum; vnde Mesues dicebat etiam per infusionem separari proprietatem à proprietate, quæ proprietates erant omnes in vno toto. Rheum recens & succulentum si destilles, purgantem liquorem acceperis. Sed hoc solo nō scis reliquias astringere ex aliis extrahit olea, in quibus est interior crasis quidem & virtus, sed & hoc fit per resolutionem & coagulationem cum aliqua transmutatione Entis potentia in Ens actum. Si iam igno-

ret

ret quis cinamomi integri & natiui naturam, ex oleo eam non potest discere. Scit quidem quantum olei exierit ; Sed hoc nondum est cognouisse totam naturam ; quæ pluribus constat partibus essentialibus non destillatione, sed aliis modis extrahendis, atque insuper etiam elementari corpore. Galenici vero chymici, ab vtraque parte sunt instructi. Soli Vulcano si rem permittere velis, etiam incertior sis futurus.

Agit enim ille per se indeterminate donec suppetit subiectum passiuum. Artis opus est dirigere eum & definire, vt prodeat id quod natura occultauit. Quocirca ad sciendum quid, quale, quantum, solam destillationem, eamque indefinitam inutilem recte nego. Interim autem essentias chymicas siue hac, siue aliis operationibus elicitas non repudio, nec dico destructum esse totum opus naturæ. Mistio quædam est interior occulta; est quædam exterior. Illa essentiali partem, in qua radix virtutis, comprehendit; hæc totum simul corpus cum essentia concludit. Vt ex occulto prodeat in manifestum essentia, quædam, licet non semper, opus est mutatione. Non enim est semper quæ exit substantia, illa ipsa, quæ erat actu nondum extracti, vt oleum nucis moschatæ, non est nux moschatæ; aqua rosacea non est rosæ flos, neque succus rosaceus. Non nouit rosam, qui tantum rosaceum succum, vel aquam. Palam est
iniquè

(q) Quæ-
stio: Vtri
sciāt quid,
quale, quā-
tum, rerum.
Respon.
Galenici
chymici,
quia & totū
norūt na-
turale, & re-
solutum,
idque sen-
su, ratione,
experientia.
Parachy-
mici q̄ sen-
sus repudiāt
& totū, nō
possunt,
&c.

inique oblici Galenicis quod ignorent, quid,
quale, quantum, cum & eosam norint, & ex ro-
ta extractas essentias si quidem Alchymiaē co-
gnitionem arti suæ coniunxerint. (q) Hæc cō-
tra Parachymicos disputata quid iuuant Rio-
lanum? Num potest inde demonstrare Gale-
nicas offas sine chymia factas, esse anteferen-
das extractis chymicis? Imo per Riolanicas in-
fusiones & decoctiones quibus dicitur vis si-
ne spiritu vel succo transire in subiectum ali-
enum cognitio prior debilitatur. Quod enim
sciti debet per proprias causas cognoscendū
est, non per alienas. At inquis chymici vocant
essentiam rei, quod tamē est extractum? Hæc
inquam sacra non aliter constant. Etiam Me-
sues separat speciem à materia, & propieta-
tem à proprietate, & dicit id esse opus magni
magisterii Sapientum & Philosophorum. Ita
est hæc disciplina quam in gratiam Parisiensiu-
um mutabimus cum taurus erit lepus. Essen-
tiam rei si vocant, memento quod non intel-
ligant rem ipsam vt est rusticis nota. Vocant
essentias rerum etiam partes, vt olea, aquas,
sales essentialiter elaboratos. Scripsit Libau-
us: *Iudicent sapientes possitne esse essentia rei quod
corruptione prioris est genitum.* Certe adhuc id
scribit cum ei negotium est cum tali aduersa-
rio cum quali tunc erat. Iterum dicit, pars es-
sentiaē totius misti vt in natura habetur, non
est essentia ipsa per quam omnino in notiti-
am rei venimus; Et quod iam est actu id,
quod erat potentia extractionis, non est es-
sentia

sentia prior actu. Attamen nouit Libanius totum resolui in partes posse; nouit non fieri indeterminatum ex indeterminato. Cum disputo de cognitione rerum secundum substantiam, qualitates, & quantitatem, vtor vocabulo essentiae aliter, quam cum in chymicis de extractis medicinis dissero, vbi etiam vna pars interioris remedii aut naturae essentia vocatur, quae tamen ad totam vndique noscendum non sufficit, sed notitiam tantum particularem gignit. Quocirca cum destillatio extrahit tantum aquam, vel vna etiam oleum, partes tantum extrahit, ex quibus innotescit quidem aliquid rei, sed non totum quod tum ex naturae integrae vultu cognoscendum est, tum ex reliquo sale, & elementari corpore. Omnes hae partes naturaliter coniunctae suppleant totum quidem cuius essentia constat materia & forma naturaliter unitis: Sed cum non amplius sit id quod fuit neque ars in pristinum reducere possit partes coelestes & elementares, cum perierit forma totius, & destillatio etiam transmutauerit partes potentia liquidas in liquores actu, quando de notitia perfecta agitur, sufficere Gramanianum Vulcanum nego praesertim oculis & aliis sensibus artificis destitutum. Sed hinc non est consequens quod pars illa essentialis quam destillatio siue transmutatione, siue rarefactione & addensatione produxit, non sit essentia chymica in qua sit vel virtus in toto actu obseruata, vt rosae odor
in

in aqua rosacea, vel latens aliqua in potentia. Ita Sophistica Riolani manifeste diluitur, apparetque quod Libauium Libauio calumni-ose opponat, & ipse si velit nudus tantum Galenicus esse, non possit perfecte nosse mistum, vti nec potest qui tantum adhibet Vulcanum suum sine sensibus & destillat, cum ignoret num simpliciter essentiam extraxerit, an cum transmutatione; solam, an cum elementis; seruarit, an perdiderit aliquid.

CAP. LXIII.

*De purgantibus Chymicis & Riolanis, ad
pagin. 94. 95 Man. Examinis
40. & 41.*

NEgat censor chymiam præbere purgantia vera, qualia dicuntur cum delectu quodam appropriatum sibi humorem ducere, unde & nomen habent Phlegmagogorum, Melanagogorum, Cholagogorum. Vt probet negationem, argumentum arripit ex mineralibus, quæ dicit purgare tantum proritando, seu lacerando naturam ad effundendum quicquid in vasis continetur humorum, absque delectu & discrimine. Oblicio sophisticam particularem. Nam cum non sola mineralia purgent, verum etiam ex plantis extracta, quorum vis purgans in interiori hærens etasi si industrie & vt ars requirit, separatio facta est, non perit; quo modo

do purgat puluis Galenicus, aut infusio, vel decoctum, eo modo necesse est purgare etiam extractam essentiam cathartica. Siibi est delectus, propter familiaritatem certi humoris cum trahente medicamento, etiam hic est. Deinde quod attinet mineralia, qua facultate purgat Galenicis lapis Armenus, & Lazulinus, qui dicuntur melanagogi esse & ex consequente cum delectu purgare, et etiam extracta horum. Idem iudicium est de ære, ferro, sale, argento vino Aeginethæ, aquis mineralibus, &c. Verum enimvero cum vix vllum sit Galenicum quod non purget plures humores siue ordine attractos, siue simul, nego istum delectum esse certum: nego idem fieri quod in negante; nego probari posse demonstratiue quod ibi nulla fiat proritatio.

Latitandum sæpe esse in asylo illo totius formæ aio: Vnde & Fallopius mirabatur potius, naturam purgantium, quam demonstrate explicabat; Et est certe res admiratione digna non tantum assumpta purgare, verum etiam foris admota, & attractionem illam non fieri ad locum trahentis, sed in ventriculum, vel aluum, vel os (vt cum argentum viuum adhibetur) idque admodum varie.

Nam purgatio iam per vomitum fit, iam per aluum; aliquando per sudorem, & diuresin; Modo absque omni molestia, modo impetuose pro variis circumstantiis & præ-

præparatione assumpti & assumptis. Vt patet nihil demonstrati posse proferre Riolanum ex suis auctoribus, opponitur eidem etiam dissensio domestica. Auicenna tract. 2. cap. 2. de medicinis cordialibus ubi de vi purgante lapidis Lazuli & Armeni agit, scribit cum virtus eorum ad cor peruenit, naturam cordis ex eis adipisci virtutem expulsiuam melancholici humoris à sanguine tendente ad ipsum, & melancholici vaporis à spiritibus generatis in eo. Naturam vero trahere humores ad sedem membrorum, & ibidem quiescere eos facere: Medicinam laxatiuam operari contrarium, &c. Huic principi cum delectu purgant mineralia, quando ipsa facultatem naturalem ad certum opus perficiendum determinant iuxta conditionem naturæ suæ. Itaque si detur melanagogum, natura alias indefinite sese habens ad quodlibet molestum & alienum depellendum, ad certum motum reuocatur, vt particulariter & in specie definite purget melancholicam superfluitatem. Sin Rheum cholagogum, determinatur per hoc ad bilem; Per agaricum ad phlegma. Itaque & Mesues in prima intentione, canonum vniuersalium scribebat: Scire oportet quod actio solutiui in materias cum discretionibus & limitationibus regulantis naturæ fit. Eductio enim earum opus est naturæ. Pharmacum vero per id quod idem fit. Est enim ipsum idem naturæ quod instrumentum artificii. Ait enim Hippocrates

Natura

Natura morbos curat, non Medicus. Medici vero munus est præcipuum naturæ instrumenta suppeditare. Hæc ibi. Intelligimus igitur quod medicina purgans affectionem suam naturæ communem faciat, & alterando eam definiat; vicissimque ab illa ipsa medicina robur acquirat & veluti vitam quādam seu actum; vnde efficitur vt cum duo agant simul determinate, natura principaliter, medicamentum instrumentaliter, purgationis actus consequatur. Si valide mota impulsaque est natura, valida actio est; si debiliter, debilis, & sic de cæteris. Fieri autem potest vt per medicamentum virtutis generalioris qua affectum est ad plures simul humores purgandos, natura similiter afficiatur. Hinc sequetur Panchymagogia cum delectu, eaq; tam conuenit Hippocraticis quam chymicis. Hæc proprie vocantur purgantia. Aliquando tamen fit excussio potius molestantis quam purgatio, vt in vomitu, & sternutatione, vbi dicunt proritationem fieri. Aliquando ablutio, &c. Cæterum iste purgandi modus & Hippocraticus est, & probatur à chymicis. Galenici ex eodem Hippocrate alium producant, quem dicunt fieri magnetica vi qua trahatur quod familiare est. Hoc vis simul naturæ affertur, vt cogatur quasi reddere id quod perperam in membra diuisit aut quodlibet membrum etiam tanquam nutrimentum attraxit, vel q̄ in eo subsistens corruptū est. De hoc modo locutus est Mesue

Sf

de

de electione medicinarum cap. 2. Vbi negit vacuare, nisi vim afferret naturæ. Hinc docent medicamento esse naturam vincere, eamque ad excernendum stimulare, idq; varie explicant per succos, & spiritus qui per totum corpus distributi excrettricem proritent, & simul trahant. Est & cum alterationes fieri, incisiones, ablationes & nescio quæ alia, comminiscuntur. Cum omnia sunt excussa, totius substantiæ ratio est vltimum perfugium. Recte itaq; obiicio Riolano quod d. lectus quos tribuit Galenicis medicinis, nihil habeant demonstrati possitque dici, si chymicorum mineralia purgant proritando, idque est crimen, posse id cadere & in Galenica. Neque enim chymici creant dispositiones sed ex natura sumunt actu, potentia, inexistentes, perinde vt & Galenici faciunt. Vt euidentiora hæc fiant, manniæ verba producamus. Dogmaticus, inquit, facit delectum remedii purgantis. Essentiæ minerales quemlibet humorem purgant sine delectu. Sensus est, quod chymiater non possit electiue purgare, quia quibus vitur mineralibus, sine delectu purgant; Dogmaticus autem possit. Vnde consequens est huius conditionem & artem esse meliorem. Sed primum fallit argumentum à particulari. Nam chymiater non solis vitur mineralibus. Deinde contrarium est consequens, vel saltem par vtrobique defectus vti sonant verba Riolani. Nā cum sæpe necesse sit in medicina vti hologogis, quæ catholica vocantur, quia purgant
ple;

plerosque humores siue delectu, seu familiaritate speciali, si Dogmaticus tantum habeat electiua, deficiet in generalibus, perinde vt dicitur chymicus deficere in specialibus. Respondes, at ille mistura compensat defectum suum, primum inquam id temerarium esse, cum naturæ suppeditet simplicia eius virtutis; deinde ex pari dico, chymicum arte sua tum præparatoria, tum mistionum posse generale ad specialem effectum accommodare, cum constet quod omnes humores purgat, id & hunc illum posse, præsertim si causa prima operis est natura quæ ex genere ad determinatam actionem obeundam est deducenda. Itz vtrisque est consultum. Sed contrarium sic demonstro. Cui tam holagoga sunt, quam cum delectu purgantia, atque insuper etiam tam præsens artis facultas vt incommoda reddere possit commoda, & vndiquaque applicare sic vt natura agat ex arbitrio eius, is potior est Medicus.

Chymiatio sunt, tam holagoga, quàm hlegmagoga, hydragoga, melanagoga, cholagoga, & omnino præsens ad omne medendi votum facultas, qualem purus & simplex Hippocraticus non habet. Quidni ergo chymiater sit Medicus præstantior? Assumptio manifesta est. Omnia enim Galenica, omnemque Hippocraticorum vim habet chymicus Medicus; atq; insuper plurima noua inuenta, & facultatem artis ad corrigendum, addendum, detrahendum cōmodissimam, præsentissimamq;

ss 2 Essent

Essentiæ minerales (inquit mania) quemlibet humorem purgant sine delectu. Ergo nocent magis quam profint. Sed & hoc argumentum sophisticum est. Tunc sane noceant cum dari debebat cholagogum solum, at datur cholagogum. Hoc cum fit etiam in simplice Hippocratica ut cum pro sero lactis datur Elleborus, perperam fit, estq; culpa non in medicamento, sed in dante, vel sumente. Quando vero cholagogum postulatur, nocebit Hippocraticus quoque aut saltem temere medebitur. Falsum autem est principium istius paralogismi, holagoga nocere potius quam prodesse, cum fieri possit ut profint maxime. Aliud.

*Dogmaticus prout videt ex usu esse, deligit catharticum benignum, vehemens, mediocre;
At essentia minerales vndique trahunt potentissime.*

Ergo quoties latebit causa morbi in prima vel secunda regione corporis non possunt tuto & sine manifesto periculo praescribi.

Idem est sophisma ex particulari. Finge mineralia esse catholica tantum; at chymicus ex iisdem vegetalib. elicitas essentias admouebit eadem vel etiam maiore industria, quæ integra pmit Galenicus merus. Mineralia autem illa sua interim finet in capsulis suis quiescere donec affluant ægrotantes chronicis malis, vndiquaque scatentes prauitatibus, quos nullus simplex Hippocraticus etiam omnibus pyxidibus motis, potuit sanare. Tunc adhibebit

bebit vtiliter. Sed cum idem chymiater arte præparatoria singulari tum Galenica furiosa, tum mineralia violenta possit frenare, & mitigare adeo vt longe mitius agant quam Sen-
na, & non afferant vim naturæ, vt Galenica, sed roborando eam, & peculiariter ad opus certum determinando inuitent ad superflua deponenda, longe potiore est instructus in omne artis institutum quam dogmaticus Ri-
olani simplex. Itaque & hinc contrarium po-
test concludi. Mirum autem est vnde tam ex-
acte sciat Riolanus chymicorum remedia, cum nulla vnquam didicerit nisi forte cum in
luem veneream incidit coactus est ab eis mu-
tuo accipere sublimatum, argentum viuum,
aut præcipitatum, aut autum vitæ, Turbith
minerale, einabarim & similia. Est autem
etiam ignarus & cæcus sua sponte. Nam
Quercetano, Renealmo & aliis tum Parisiis
tum in cætera Gallia innumeros ægrotos sa-
nantis, etiam circa ventriculum, Epar,
pancreas, intestina, &c. hærente tantum
colluie, quæ vomitu saltem, aut paucis se-
cessionibus blandis dimoueri potest assumpta
paucula, eaque gratissima dosi, debuit didi-
cisse & scire mineralia chymicorum falso à se
accusari non argumentante, sed calumniante.
Verum hæc transeant.

Cathartica purgant vi magnetica.

*Extracta mineralia vim magneticam non
habent.*

Sf 3

Non

*Non ergo possunt purgare ; & per consequens
conturbant naturam vt venena, ex. retricem sua
cacothia irritando.*

Maiores declaratur testimonio Galeni qui purgans assimilauit magneti trahenti ferrum substantiæ similitudine, vnde consequens eadem etiam peragi purgationes. Quod autem magnes similitudinem habeat cum ferro, probatur nutritione Cardani afferentis magnetem vesci ferro, seu id absorbere. Minor probatur, quia vt in extracto magnetis perit facultas trahendi ferri, ita & in chymicis mineralibus. Huic paralogismo adeo confidit Riolanus vt putet me premi ista similitudine. Sed est ficulna fiducia : Maiorem dico principium petere, esseque falsitatis contingentis. Galenus declarauit purgationem exemplo, non probauit similiter omnino fieri. Sed tam Galenus, quam Hippocrates non idem semper de purgationis facultate dicunt. Similitudo substantiæ per nutritionis Cardaneæ figmentum exploditur vel à caculis. Sed pone aliquid posse auctoritatem. Dico: quia familiaritate magnes vorat & abligurit ferrum, ea purgans comedit purgandum, vt sic non opus sit sellas familiares petere ad onera deponenda. At falsum hoc est. Nam magnes neque vescitur ferro, neque eo sine trahet; sed plane naturaliter propter spirituum consensum, qui vni-
xi appetunt. Ferrum rubiginē consumitur
non fit

non fit esca magneti. Riolano non prodest
 exemplum ni ipse quoque statuat lapidem
 ferro nutrir. An ergo cum Cardano putat la-
 pides viuere? Ita fiet etiam Paracelsista, &
 immiscebit se sectæ quam confutandam sus-
 ceperat. Sin autem ipse iudicat falsum,
 quod præsidium in futili commento habere
 potest? Sit similitudo inter ferrum & ma-
 gnetem. At non ea, quæ inter purgans &
 purganda; Quod si vera est ratio prima Hip-
 pocratis, Auicennæ, Mesuæ, de natura
 primum sanante, non indigemus commen-
 to familiaritatis inter feces purgandas, & ca-
 tharticum; (1) Satis est naturam determi-
 nari ad specialem actionem, & remedium su-
 is facultatibus vna mouere, & humores pur-
 gandos præparare vt vi vtriusque coniuncta
 excernantur, idque de propria purgatione
 sic fuerit. Quæ aliter purgant, de illis lo-
 quendum est pro vt sese habet natura eo-
 rum. Ad minorem. Quid tum postea si
 non habent vim illam? Incertum est, num
 ea fiat purgatio. Sed fiat, quid inde? Si non
 habent, non possunt purgare proprie. At
 non habent, quia amiserunt vt magnetis ex-
 tractum. At inquam imperire ludis. Ma-
 gnetis extractum non perdidit vim attrahen-
 di; sed actum propter dispositiones quas-
 dam auxilias abolitas, si quidem ex arte fu-
 erit paratum. Sed finge perire spiritu dis-
 disposita. Et potest esse impetus maior, minor, medio-
 cris, &c.

(1) Nota
 quod due
 sententiæ
 de natu-
 ra adiuta,
 & supera-
 ta possint
 ad vnam
 reduci.
 Nam quæ
 natura pa-
 titur se a
 medica-
 mento spe-
 cialiter dis-
 poni &
 moueri, ea
 dicitur su-
 perata; quæ
 non patitur,
 non
 vincitur.
 Victa vero
 consentit
 motui me-
 dicinæ, &
 simul cum
 ea mouet,
 quod est
 perinde ac
 si diceret
 determi-
 nata sin-
 gulariter
 expellit

Si 4 sipato purganda

spato (est autem is sulphureæ naturæ quod satis probat inflammatio) non necesse est purgantem perire in mineralibus. Ratio est, quia hæc latet altius & inhæret firmitus. Itaque adeo non perit ignibus ut etiam accipiat potentiam propinquiorem, ut constat de regulo & vitro antimonii, de ære, ferro, orichalco, vitris metallorum, mercuriis, præcipitato & aliis, quæ validos ignes passa non purgant minus, sed magis. Est tamen cuique suus terminus. Quando fit extractio per viam humidam, non necesse est perire, ut in infusionibus. Imo in multis extractio correctoria est, non destructoria, ut Mesues docuit. Quocirca chymicus longe antecedit purgantem Galenicum simplicem, nec displicuit artificium hoc Galeno etiam in rudimentis, ut docent ablutiones, decoctiones, infusiones, & alia correctoria. Quod autem attinet ad pressionem qua me premi arbitratur Riolanus; dabo eius quoddam specimen, & quidem huiusmodi:

Si ita fit purgatio ut attractio ferri per magnetem, ut vis purgans integrorum manet in extractis, ita debet manere etiam in essentia magnetis.

Sed in hac non manet attractrix ferri, ut Riolanus ponit.

Ergo non fit purgatio ut attractio ferri per magnetem.

Taceo de proflatione ab altera parte, nisi forte Riolanus putat ab una parte Rheum adducere

ducere humores, ab altera proflare in intestina. Taceo de motu ad polum magneticum septentrionalem; de motu quo ferrum attrahit aliquando magnetem & aliis mirabilibus. Rursus:

Qua vi purgat integrum Rhabbarum, eadem eius extractum ex arte factum, purgationem per se spectando (nam quod accidentia quædam attrinet quæ extrahendo corriguntur, alia ratio est) Ergo virtus integrorum est in extractis. Si in his est, non autem manet attractrix in essentia magnetis (loquor de essentia tali quale est oleum, sal, liquor: Nam de speciatim dicto extracto aliter sentiendum est, si rite fiat) consequens est, non utrobique idem fieri, sed aliud. Si ergo magnes efficax est attrahendo, purgantia vel sine attractione operabuntur. Quo modo vero? De chymicis ait Riolanus quod agant ut venena. Sane si cathartica sunt venena quædam, non mirum est agere more venenorum. Illud autem Galenicum decretum est. Non potest in chymicis vituperari, si ibi est axioma artis. At Riolani mens omnino opposita est chymicis. Itaque & deterrima de eis concludit. Putandum ergo est mineralia chymica non agere ut venena quantitatis, sed ut deleteria totis naturis. At hoc falsum esse, probatur experientia. Nam etiam quæ violentissime purgant, vix assequuntur vim Ellebori, & ea horribilia symptomata quibus obuiam it Mesues peculiari tractatu. Sed empirici potius & agyrtæ

Sf 5

vium.

vruntur eiusmodi violentis quam chymiatri.
 Vomitus aliquibus est comes. At is effectus est
 salutaris, si perire regatur, nec abest Galeni-
 cis quoque. Conturbant naturam inquit Ri-
 olanus, & cacoethia sua excrettricem irritant.
 Quid tum inquam postea, si aliter purgari
 non potest? Vestra medicamenta vincunt na-
 turam, si verum est quod dicitis. Vtrum gra-
 uius, turbare, an vincere? Turbant tamen,
 si turbant, non confuse, sed determinate, id-
 que si sit cacoethia ea qua non possunt assimi-
 lari, ut maligna remedia Riolani, culpa est
 Galenicis communis. Tale quid inest Ela-
 terio, Scammonio, Euphorbio, Hermoda-
 ctilis, Colocynthidi, cuius decoctum mors est
 4. Reg. 4. 40. Sed Elisæi Spagyria diuina ve-
 nenum tollebat, & in Ens nutritium mira-
 culose mutabat. Vmbram seu radium quen-
 dam Deus reliquit arti chymicæ. Nam si In-
 di imperiti coquere sic vellent suam Yucam,
 & comedere, chymicus iuberet expressum
 succum abicere, ut noxium secederet ab in-
 noxio; Et sic Mesues ille antiquus Spagyrius
 colocynthin quoque tractaret ut fieret mitior.
 De irritatione sic ratiocinatis:

*Si similitudo substantiæ totius includit ma-
 teriam & formam, quæ corrumpitur essentia-
 rum extractione, non sit irritatio ex similitu-
 dine substantiæ, sed similiter male crisi quam
 natura stimulata grauataque indifferenter ex-
 ercet.*

Præius

Prius est.

Posterius ergo. Et ex consequente vt crisis illa à Medicis mala iudicatur, ita purgatio similiter facta non potest artificialis iudicari.

Respondeo ad connexum quod sit æquiuocatio in materia & forma. Aut enim consideratur vtraque causa in integro; aut in partibus integralibus homogeneis; Et ita se habet etiam crisis. Nam singularium membrorum crases sub vna aliqua totius latitare possunt, vt partis astringentis in Rhabarbaro, & purgantis in eodem. Vtraque secerni potest, suis interioribus subiectis diuisis. Extractione essentia, qua fit extractum in specie sic dictum, sane perit crasis illa integralis, & si quæ vires inde dependebant ita vt solius essent vt nutritiua vis vitellorum non amplius inest oleo; in aliis tamen remanet, vt in oleo oliuarum & extractis nutritiuis aliter paratis. Sed non perit crasis specialium partium & homogenearum, modo ex arte præparetur remedium. Id experientia contestatur. Illo modo falsitas euenit in connexo. Pereat sane totius integri forma, & non maneat Rheum qua Rheum, sed succus & essentia eius in qua est spiritus purgans; non est consequens irritationem fieri sine similitudine illa magnetica, si quidem sic fieri deber. Minor iuxta distinctionem est accipienda. Consequens est inconsequentis
Elenchus.

CAP.

*Num mediocre purgans frustratum actione transeat
in naturam purgandi , pagin.*

96. Man.

EX conciliatore tu sic disputas. Sed te auctore auctores citare non est Philosophari. Hypothesis tua est, mediocria cathartica, Rheum, senna, agaricum, si non attrahant humorem quo cum maiorem habent similitudinem, ab illo attrahi, & conuertere in eius substantiam. Argumentum affers; quia omne trahens nititur tractum in se conuertere, ut viuens alimentum. Sed tu erras in fundamento medicinæ tuæ. Nā cum non operatur mediocre, vincit naturā nec vincitur, nisi quid ex accidente eueniat. Natura vincens tendit in suæ substantiæ simile. Itaque verius diceres Rheum in ventriculo victum abire in eum humorem, in quem poterat dispositione insita, & sic non verti à bile in bilem, sed à natura transmutari. Quod autem purgans attrahatur à purgando, falsissimum est. Neq; enim talem actum pōt habere bilis, aut phlegma, aut melancholia, sed si quis humor adiacet & tangit, q̄ vincit, alterat victum, q̄ tunc sequitur naturam alterantis quantum potest. Otiosum vero vel victum medicamentum in ventriculo vel intestinis si conuersum quodammodo fuerit & in bilem mutatum, à vesicula
fellis

fellis, non à felle attrahetur. Falsum & hoc q̃
 finis trahentis sit conuersio tracti in naturam
 illius. Ita tu facile calorem, ignem, solē pasce-
 res. Et cum Epispastica attrahunt spicula, hu-
 mores & similia nutritionis facultatem eis cō-
 cederes, vt Cardanus fecit in magnete. Trahūt
 equi & alia iumenta; trahit cucurbitula ratio-
 ne vacui, & sic multa alia, non vt in se conuer-
 tant tracta. Nam vero etiā Rhabarbarum bi-
 lem attractum mutaturum sit in Rhabarba-
 rum, & senna phlegma in sennam, & sic poly-
 chresta? Quid dices cum Hippocrates ordine
 etiā cæteras humores trahi affirmabit? Quan-
 ta excitetur turba si vnum agaricum à phle-
 gmate, bile, aquis, melancholia, sanguineque
 tandem sit trahendum? Verum enimvero ista
 cum tam temere effutis non es memor dispu-
 tationis de cura per similia, & contraria. Ga-
 lenus in 3. *simpl. cap. 23.* ponit in medicamen-
 tis diuersas substantias mistas. Porro attractio
 (inquit) quæ in ipsis cernitur à qualitatibus p-
 prietatibus, quæ sunt in substantiis, perficitur.
 Ideo purgantium medicamentorum, vbi for-
 te purgatione frustrantur quædam præter q̃
 quod noxam corpori nullam inferunt, etiam
 alimentum corpori præbent. Omne siqui-
 dem medicamentum purgans vel cum vno
 saltem humorum qui in nostro corpore sunt,
 similitudinem habet. Non autem perpetuo
 mista est vis virofa. Quamobrem nec perpe-
 tuo licet non purget, iniuria afficiet, verum
 & coctionem admittet, talemque producer
 hu-

humorem qualem erat natum educere. Hæc Galenus, qui istam mutationem non ascribit iacentibus in corpore impuritatibus attractiuis sui purgantis, sed coctioni quæ se accommodat ad naturam coquendi, & ad similitudinem substantiæ agit quantum potest. Coctio vero talis ex disposito in bilem, biliosum facit nutrimentum, ex melancholico melancholicum. Neque tamen quod tale est, etiam purgat melancholiam, bilem, &c. Galeni sententia de trahentibus non recte à te accommodatur humoribus superfluis in corpore atque adeo præternaturalibus ut sint morbifici debeantque expurgari. De renibus, & vesicula felle ideone excrementa trahant ut iis nutriantur, an alia ratione, nondum expedita lis est. Sapientius sentiunt qui tale attrahi dicunt, non idem; obiter vero & idem, quia cum nutrimento talium partium est multum similis excrementi quod postea separatur. Futile & ignauum *χρησφύζετον* est dicere ista non necessario, sed probabiliter saltem disputari; imo inquam fallaciter & nequiter. Hominis enim nequam est verissimam laudatissimamque scientiam tam contumaciter euersum venire cum sophistica probabilium; qua excusatione quæ non stabilitur aut excusatur etiam in summas artes scientia? Nimirum, Lusi, dicito, postquam perdere chymiam non potuisti.

CAP.

CAP. LXV.

*Num chymici genus saltem temperamenti, non al-
tem speciem conferuent. Ad pagin.*

98. Mania.

Genera temperamentorum vocas, tem-
peratum, & excessus, vt calidum, frigi-
dum, humidum, siccum, simpliciter, com-
binate. Species tibi sunt differentiae per gra-
dus quatuor, quorum quilibet subdividitur
in principium, medium, finem. Genus nos
servare ais, hoc est, temperatum relinquere
temperatum, calidum calidum, &c. Species
mutare, nempe primum gradum in sequen-
tes; vel posteriores in priores; Et sic ex prin-
cipio, primi facere medium vel finem, &
contra. Fac hoc ita esse. Quid iniqui admisi-
mus? Si ita postulat praeparatio & usus Me-
dicus, nosque arte assequimur postulatum,
num tibi inertes & imperiti, adeoque cul-
pandi videmur? Gagates in manifesto, vti
& Succinum exiguum habet caloris faculta-
tem, vt & oleum ex olivis. At non Me-
sues tantum, sed omnes chymici Philosophi
& Medici eliciunt ex occulto eorum plane
igneas & flagrantis essentias, vti & ex vino.
Quales autem illas? Diuinas, sacras, cœ-
lestes, sapientum & magni magisterii ope-
ra summis laudibus hactenus celebrata, &
magnae admirationis miracula. Perfice-
re hoc est, non destruere. Est enim formalius
quod

*Riolanus
chymiam vi-
tuperandi
studio diui-
nam facit.*

quod purius, & calidius, acceditq; ad illud ele-
mentum magis quod est maxime formæ &
propter cognationem ponitur in confiniis
stellarum. Sed illo calore tamen reducto re-
pressoque manente cœlesti puritate, & tenui-
tate, quinta quædam ex illis fit natura. Num &
hic succenses nobis? Metuis fortasse ne sic
careamus frigore, frigidis, minus calidis,
&c. Noli metuere. Nos tibi copiam horum
quoq; promittimus eodem tuo fundamento.
Si n. genere seruato mutamus speciem, ex fri-
gido gradus primi, vel secundi, faciemus fri-
gidissimum; aut si placet, subsistemus in gra-
du tertio. Si ne hoc quidem placet, retroce-
demus & ex frigidissimo fabricabimus frigidi-
& frigidū. Ita in cæteris quoq; nos habebimus
solertes. Nescis te imprudentem vituperandi
studio ad diuinitatem vsq; extollere alchymi-
an. Sed tu fortasse ignoras quod chymici non
curent temperamenta qualitatū tuarum,
quibus si indigent, non opus est ramices ar-
tis rumpere; Suppetunt enim abunde ex ma-
iore mundo. Vt supra dictum est ex Mesue
speciem à materia segregant, & quod occul-
tum in rebus est manifestant. Quam vellent
tuas qualitates, vel totas essentias adimere
si possent? Vellent morbos astrales, hoc est
eos quos toti substantiæ accenseris, sanare
absque calefactione Euphorbiali, & cæteris,
perinde vt fit in summo medicamento ex au-
ro cuius simulacrum quoddam est in mine-
ralibus nonnullis, quorum essentiam, nullius
exce-

excedentis qualitatis onere moleſtam, id quod vel te ipſo iudice probare poſſent, ſi quidem metallica frigida iudicas, nec vlllo odore vel ſapore vel tactu, potes eorum calorem ſentire, imo ne effectu quidem, dum extrahūt chymi-
mici, & applicant, experiuntur ſine tuis tactilibus agere. Mercurium iudicatis frigidiffimum eſſe. Eius interiora ſunt etiam ignea. At ex tuo fundamento, ſummum frigus poſſumus mutare. Quid ſi etiam omne frigus tollere, cum calore, vt ſic non tantum ſpecies craſium mutemus, verum etiam GENERA? Craſis noſtra non eſt tua craſis. Illam mutare nihil attinet; hanc autem ſeruare, & ab impedimentis liberare eſt artis antiquiſſimæ potiſſimum. Deinde ſalutis humanæ cauſa cum ſic requirit medicina, nihil à ſapientia alienum facimus ſi etiam ex potentia protrahimus actus ſalutares, & acidum ſaporem aceti in acrem cōuertimus ſicut tu amarum ſuccum per nutritionem mutabas in dulcem. Iſtud eſt artichymicæ penetrabile, interius & proprium. Interim tamen nos accommodamus etiam ad qualitates & craſin tibi notam, & non nec genus nec ſpeciem ſemper mutamus.

Hoc vt diſcas, conſideremus tua verba. Conſeruatis in extractis, & deſtillatis genus temperamentis, non ſpeciem, inquis. Nota primum excipi quintam eſſentiam in qua tuarum qualitatum & genus & ſpecies negligitur, & quam malleamus eam ἀπορίῃ tibi (vel tuo ſenſu) reddere? Sed elementorum firmiſſi-

T t

mā

ma & indelebilis connexio non finit. Itaque quod quam maxime ad ætherem, vti communiter ponitur, accedit, id nostra est quinta natura.

Deinde in extractis simplicibus, & aliis destillatis est, vt prorsum retrorsum eamus, vti cōuenit singulorum naturæ & vsui. Hac artis facultate etiam gloriamur. Præterea in multis relinquimus eandem speciem, & differentiam, vt in succis simpliciter extractis, vel expressis. Oleum amygdalinum præsentis vsus plane relinquimus vti est; saltē depuramus filtris. Aqua rosacea, violacea, papauerina, nymphaeæ oxalidis & similes seruant suum frigus. Saltem impressionem faciunt altiore quia obstaculum crassi corporis q̄ prohibebat ætus euentiam & immersionem remotum est. Si volumus eandem etiam frigidiorē reddere, vt habeas; quo satis refrigeres, abstrahimus, spiritum calidum. Ita acetum tuum tibi refrigerat propter spiritus frigidos, qui ei insunt merito salis nitrosi, & phlegma aquosum. Si vis calidum, separamus frigidas partes; si vis frigidius, calidis abstractis relinquimus tibi frigidas solas. En quam promptos & faciles habeas chymicos?

Si nihil aliud quæris quam id quod est in integra rosa, tundimus eam & exprimimus. Succum depuratum tibi offerimus. Multa etiam assequimur mutationibus, alterationibus, mitionibus. Quid requiris amplius?

Adducis

Adducis pro exemplo tuas coctiones & infusiones. Si tua ista genus & non speciem temperamenti retinent, nos accusas criminis, qui idem facimus quod tu? Si crasin perdere nefas est, & tu es nefarius qui idem facis coctione & infusione? Quis autem erat ille Riolanus qui pertinaciter affirmabat suis infusionibus & decoctionibus crasin non perire, chymicis extractionibus perire, & ideo chymicos naturam natura spoliare esseque hostes naturæ? Fors à dissimili arguere voluisti, esque deceptus inepta lingua. At inquàm quid tu retineres, qui in aquam frigidam transfundis qualitatem seu vim sine aliquo corporeo? Fernelius negabat aquam esse subiectum commune, quia frigiditate sua pertinace tetunderet vires rerum. Quomodo coctiones tuæ ex aqua retinent speciem temperamenti? Sume vinum pro aqua, calidior fiet coctio. Siue similiter nobis agis siue dissimiliter, conuitium & culpa in te recidit, quia non potes seruare genus craseos nisi integra vores. Intellige vero hinc imperfectionem & inopiam tuarum officinarum, quæ neutiquam sic possunt elaborare ad omnem scopum maxime vero cœlestis essentiae, vt chymici possunt. Mixture autem & receptæ non sunt tanti. Disce ergo chymiam multis nominibus tuæ officinæ anteferre.

Tc 1

CAP.

*Miraculum Riolani quod calore natiuo aucto dicatur
crasis non dissipari. Ad pagin.*

Man. 98.

Ratio admirationis tuæ est: Qui auget calorem hoc ipso non seruat speciem temperamentum. Ergo Riolanus non potest non mirari quod Libavius scribat si chymici nativum calorem augent, non posse eos crasin dissipare. Video te in puerum reuerti ut tuo exemplo, confirmes prouerbum *dis vaides ei yésvtes*. Quod dissipatur & destruitur, non augetur. Nonne? Nam augmentum est motus non ab esse ad non esse, sed à non tanto ad tantum. Ita contra: quod augetur, non destruitur. Iam tu dicis chymicos calorem NATIVVM augere. Retinent ergo illum ipsum nativum, & non destruunt, nec dissipant. Exaltant autem solo gradu quantitatis, idq; non per se, sed ex accidente. Nam tantus inerat potentia naturæ; sed propter circumstantia elementorum corpora non poterat in actum venire. Chymici ex sordibus protractum tibi sistunt. Disce rectiora Riolane, ne te adhuc rudem cymba charontis occupet. Ut autem discas, addo etiam hoc. Nativus calor proculdubio est qualitas formalis (ita appello propter habitum priuationi oppositum) à natura insita. In mixto temperamentum calidum est vi naturæ in mixtione primum productum.

ductum. Est autem in spiritu, spiritus in humore, humor in solidis. Itaque per totum est fusus, & à ratione mistionis dependet. Si destruimus mistionis rationem, seu crasin vt tu contendis, non potest manere calor natiuus.

Quod non manet, quomodo augemus? At augemus, vt tu ais. Non ergo dissipamus, aut destruimus crasin. Vin' dicam quod suspicor? Non potuisti eloqui animi sensa. Non enim debuisti dicere augeri à nobis natium calorem, sed mutari feruore; Et hoc quidem si dixisses, & scripisses, chymici non admodum curassent. Neque enim refert quid quisque Alchymia rudis nugetur. Deinde Galenici non parum affinia profitentur ipsi. Dicunt enim, & decernunt tanquam immobile principium Hippocratis, crasin seu temperamentum infantis esse calidum humidum, inde eundem hominem, iisdem membris similaribus dissimilaribus manentem, euadere calidum siccum, quo cum peruenit, iam est vir perfectus, si quidem est mascula progenies. Succedit frigida humida, & tandem sicca constitutio. Hæ ætates & mutationes crasium ponuntur etiam in bestiis & plantis. Num scelus committit natura ita mutando, an perit interior mistio, fitque ex osse non os? Minime vero. Quando ergo & chymici post ἀκμήν accipiunt mista, & quod erat in adytis, producant in manifestum seruata interiore crasi in par-

Tt 3 tibus

tibus integralibus, vel essentia in vnum coacta, inique tibi videntur crasin destruere. Veruntamen si crasin accipis ita ut in superficie & cortice tibi fortasse videtur, vel potius somniatur, & nobis sentitur, destruamus sane hanc; sed tunc non augemus. Velim autem videre illum æstimatorem crasium temperatarum & intemperatarum hoc est temperiei & intemperiei, quandoquidem scribis mensuram poni hominem temperatum qui fortasse in tuo collegio est nullus. Nam intemperati estis omnes quotquot de chymia censuistis. Ne Galenus quidem mensurator istarum crasium potuit ostendere vllum iudicem.

Vnde enim quæso sumeret exemplum? Nam infans iudicare non potest; nec puer, nec adolescens. Vir iam est intemperatus, cum senibus. At inquiunt cum à calido humido transitus est in frigidum siccum, per medium transiri necesse est. Credo. Sed ubi iudex sensibilis istius medii? Vbi ille qui ad suam temperiem nobis describat gradus, principia, media, fines? Commenta isthæc sunt Speculatorum, & Physicorum & Medicorum ad sensum demonstrationes. Itaque à chymicis eo securius negliguntur, & sinit vos in atrociteriis de his somniis litigare. Ipsi interim veram crasin in interiore essentia rimantur, & producant nude sentiendam, quo pacto dicuntur mortuorum animæ ad tribunal Minos, Eaci, & Rhadamanti ad iudicandum venire.

venire. Quid est Febris quæris. Respondes *Miraculo
mirabilior
definitio fe-
bris.* esse calorem natium mutatum in igneum. Mirabilior hæc definitio est omni tuo miraculo. Imitabor tuam solertiam: Quid est senex? Est puer per adolescentiam & virilitatem in senium perductus. Genus debet materialiter, & subiective dicere τὸ πᾶν τῆς seu quidditatem rei generice exponere. At puer non est genus senis, nec naturam eius explicat. Sic Febrilis calor qui totus est præter naturam, quomodo potest esse NATIVVS? Fuit inquires. Ergo non est inquam. Non quæritur quid fuerit aliquid, sed quid sit. Alias cum Febrilis calor reductus est ad gradum natium, interroganti quid est, respondere similiter possum: est calor Febrilis vel igneus mutatus in natium. Tanta laboras scabie, & audes chymica vasa syncera incrustare? Sed quid est essentia chymica? Tanquam Chrysippus definator facile respondes: Est *Ridicula de-
finitio essen-
tia chymica.* essentia nativa mixti in igneam mutata. Hem: istuc est perite definire. Si ex Euphorbio facerem essentiam, quid esset? An etiam est ignis ignis? Quid si ex rosa? Num frigiditatem eius mutatam in igneam dices? Ecquæ frigiditas est ignea? Mirum autem si est NATIVA mixti, quæ nativa esse non potest, nisi per naturam præsentem ultimam. Si nativa est, qui præter naturam singularem rei? Ludis facete. Gratum facis nobis, quibus pene crabrones excitasses tot offuciis.

Tt 4

Nos

Nos ex subfelliis quæ personuit Fernelius dicimus, Febrem esse calorem præter naturā è corde, ubi accenditur, in omne corpus effusum: Essentiam autem chymicam febri comparari non posse, cum sit interior rei substantia potestatumque formalium radicale subiectum, & principium astralium virtutum.

Tu eam definire non potes, cum sis rudissimus Alchymia, & ad eam oppugnandam nihil aliud attulisti quam logos Metaphysicos pridem ab Aristophane irrisos. Ita es in præceptis. Intpiciamus & exempla. Oliosus humor, inquis, qui à MODERATE calidis, ut nuce moschata, caryophyllis, & cinamomo extrahitur, siue in capitellum sursum attrahatur, siue in subiectum vas defluat non potest extrahi nisi ignis violentia, eruntque olea hac arte extracta, vehementer, si non summe calida. Ergo non seruat is crasin mixti in essentiis, sed cum crasi formam corrumpitis. Hæc tu. Erat essentia chymica mixti natua. Si hoc, quomodo olea ista sunt corruptæ crasis & formæ? Vbi forma & crasis natua corrupta est per artem, quid ibi est natuum definite? Deinde asserebas nos mutare calorem natuum in ignem; quæ mutatio nō fit in substantia sed in gradu qualitatis. Quomodo potest esse vera destructio crasis & forme? Insuper quo iudice didicisti caryophyllorum, cinamomi, & nucis moschatæ calores esse moderatos? Crasin ad hominis temperati-

*Nota peritiā
Riolani in o-
leis stillati-
tia.*

temperamētum æstimabas. Quis est ille temperatus iudex? Fernelius vult nucem moschatam esse calid. siccam gradu secūdo: Cinamomum & caryophyllum tertio. Hocne est temperate seu moderate calidum esse? Sed quid nos facimus oleo extrahendo? Attrahimus sursum in capitellum. Ridicule. At in capitello nihil est quod attrahat ad deuorandum istud oleum, quem esse attractionis finem dicebas. Imo in capitello sæpe est refrigerium; sæpe ēt ne capitellum quidem; sed fistulæ; sæpe tantum maceratione elicitur, posteaq; exprimitur, & exaltatur; Et quid de expressorio nucis moschatæ dicendum? Qui sufflones te tam ineptum non irrideant? Perge perite cēsor. Siue (ais) in subiectum vas defluat. At idem fit cum est eleuatum in alembicum rostratum; fit cum serpentinis utimur. Idem est modus. Voluit descensoriam destillationem appellare; sed quia ornamentum & sapientiā in lingua tantum habet, non potuit aliter per septum dentiū balbutire. Negat extrahi posse nisi violentia ignis. Sane, siue per ascensum, siue descensum, aut inclinationem agatur, igni adhibito est opus. At is minime est violentus impressione in materiam, quæ multo menstruo perfusa satis est ab igni tuta. Cum etiam post macerationem in balneo vapido exprimitur tantum, quæ hic violentia? Sed finge violentum ignem. Quid inde? Erunt olea hac arte extracta vehementer, si non summe calida. Sit summe calidum quarti gradus. Num

T t 5 repo-

5. Meth. 22. cap.

5. Meth. 21. cap.

Ridicula
olani chy-
mia.

reponis 7° vehementer ad tertium? At eum prius habebant. Sed quomodo possunt per se facta esse calidiora, cum tam multo minus struo defendantur? Imo fiant calidiora etiam per se; non tamen crasin & formam quam cum essent integri partes, perdiderunt. Argumento est, quia tu dicis natium calorem augeri, quod non est destruere; deinde virtus ipsa conuincit naturalem missionem adhuc superesse. O te miserum disputatorem. Assa- ro pyra post fornacem Riolane, & viris re- linque chymica.

CAP. LXVII.

*Sylogismus Riolani conclusiuus de crasis destructione
Ad pagin. Mania ridi-
cula 99.*

*Qui ex temperato facit intemperatum, ex la-
xiter, aut mediocriter calefaciente vehemen-
ter aut summe calefaciens, non seruat temperiem
misti.*

*Chymici essentiarum extractione ex substan-
tiis temperatis faciunt substantias intemperatas,
ex mediocriter calefacientibus spiritus vehemen-
ter calefacientes.*

Chymici ergo non retinent temperiem misti.

Illustratur argumentum opposito. Parisi-
enses infusione & decoctione integram cō-
seruant, exemplo Rhei infusi, lactucæque
iuscu

iusculorum; quorum illud & purgat de finite bilem, & manet Calid. Sicc. gr. 2. Hæc æque refrigerant. Iste est masculus Riolani syllogismus.

Respondetur ad maiorem per distinctionem craseos elementaris, & essentialis; mixtionis externæ & internæ; integri & partium integrantium. Elementarem crasin curare est superficialium Physicorum, ut & in cortice rerum hære, nec penetrare ad occulta. Nobis si mutetur externæ qualitates genere, specie, indiuiduis, non tamen mutantur internæ essentialisque crases, atque secundum quid potest fieri ex temperato intemperatum, essentia occulta in integra simul, vel in diuisis partibus seruata. Cum crases item latentes in actum producantur siue vna temperies elementaris fiat, siue intemperies, eo nobilior est actio quam non tantum quod natura in sui recessu constituit, seruatur, verum etiam efficitur ut sit perfectiore modo essendi. Eadem ratio est partium homogenearum quarum actus ante separationem erant additi seruaturi alterius, ita ut potentia magis quam actus rationem haberent, nunc autem liberati proprio fruuntur dominio. Minor de superficialibus substantia qualitatibus contingens est. Inde vero substantia mutatur secundum quid; & est ut sic; est ut contra. Altera ionis enim via reciproca est. Interior vero temperatio, quam natura in abdito & inaspectabili gerit, plane à nobis seruatur, ut etiam docet vocabulum extractionis. Facere vero
chy-

chymici dicuntur secundum quid tantū, nempe cum sensibile faciunt, & visibile, quod latebat, idque tunc cum, ut ait Riolanus, perhibentur qualitates gradibus exaltare, & ex modice calido facere calidius quod tamen cum prius fecisset natura, ipsi tantum apparere faciunt, seu interius reuertunt foras, & in cutem protrahunt. Hinc conclusio non offendit artifices. Nihil enim refert si non seruant temperiem misti externam, quam necesse est medicinæ causæ sæpe mutare, sicut Galenici qui id per additamenta, vstiones, lotiones, & alias operas moluntur. De interiore crasi alia est ratio. Si totū quod est in adytis naturæ est Ens salutis, totum retinent, nisi quod aliquādo ut melius purgetur & exaltetur virtute in partes diuidatur, quibus sigillatim elaboratis, fit coniunctio de nouo. Sin autem partes habet in quibus est Ens veneni, ut cernimus in Elleboro, Peplio, Cucumere asinino, Euphorbio, &c. partem illam in qua est veneni crasis tollimus. Ita est de elementis inutilibus, facimusque perinde ac hi qui ut vescantur Yuca, succum abiiciunt, vel ut Galenici, qui ut salubriter vtantur viperis caput, caudam, intestina, & spiritus lethiferos separant, quamquam non omnia viscera ab eis deberent repudiari, quia in Epate & corde serpentum est potissimum alexipharmacum. Quid multis opus? Facimus ex lege artis antiquorum sapientum, qui chymica infusione & decoctione ita fieri præceperunt; quorum præceptorum

tum rudimentum arreptum est etiam ab Hippocrate & aliis Græcis, qui artem medicam populariter descripserunt, atque ita Arabibus suppeditarunt corpus quoddam Medicum, sed ignauius tum animatum, tum exornatum. Arabes adiecerunt augmenta, ornamenta, & animæ actum vegetiorem, dum docuerunt medicinatum potestates ex luto lenta congerie sordium & elementarium inquinamentorum protrahere, vt sint actuosiores. De Parisianis infusionibus & coctionibus sæpe dictum est quod attingant chymiam quidem, sed sint imperfectæ. Itaque si ipsi aliquid præclari obtinent imperfecta extractione, magis chymici perfecta. Mirum autem est tantum tribuere istis suis Riolanum, cuius tamen præparatio est vel extractio rudis, vel translatio.

Extractio est re vera, vt patet in omnibus officinis & Mesuei cæterorumque iudicio. Translatio est secundum quid, nobis quidem; at Riolano etiam ex toto absque omni essentia corporea, quod præterquam sit impossibile (nisi fiat per modum corruptionis & generationis; vel in qualitatibus per alterationem) etiam non commendat factum. Quomodo enim quæso potest manere crasis elementaris Rheii, quod ex proprio subiecto dicitur transferri in alienum sua natura frigidum, vt est aqua; vel calidum, vt est vinum, præsertim si addas Galenica correctiua Spicam, Cinamomum, Zingiber & similia? Cum
crasis

crasis calida, in frigidum incidit, necesse est fieri mutationem de gradu caloris; si in calidum, incalescit magis. Sic de lactuca: quæ si ea ætate sumatur qua est aquosa & frigida, expressum succum aquæ mistum exhibebit frigidiores; coctione vero nonnihil frigoris deponet, præsertim si percoquatur adiectis condimentis. Sin aquæ naturam respicis, elementum elemento augetur, & quod coquendo de frigore decessit, abundantius ab aqua restituetur si omittantur additamenta calida. Multo minus manere crasis potest si opinio Riolani sit retinenda. Sed nos arte utamur transmutatoria, & separata impuritate ex malo argumento pro nobis faciamus potens alexiterium, in hunc modum.

Qui ex intemperato facit temperatum; ex inepta materia remedium aptum; ex impotente, ex materiali essentiale ex insalubri salubre, omnemque gradum virtutis ingeniose procurat, cogens naturam diuitias medicas in recessu latitantes, & oppressas sordibus reddere, quas alias abscondite manentes simul cum impuritatibus abiicerentur, ut fieri solet in officinis vulgaribus; is eximium quid præstat in medicina, adeo ut quæ istam facultatem habet, cæteris medicandi modis longe sit anteponenda.

Chymicus facit, &c.

Ergo.

Deinde: Qui immoderatione qualitatuum elementarium sublata, solam per se essentiam
cum

cum crasi sua interiore & proprietatibus turba elementari liberatis, producit, non tantum retinet crasin, verum etiam dignitate & ad agendum aptitudine nobilitat, id quod industria sua chymicus peritus præstat felicissime. Quod retineat crasin, patet. Neque enim facit naturas & dispositiones radicales mistionum; sed natas ab inanitatibus separat, & vires ostendit longe vegetiores.

Huiusmodi multa poteramus Riolano opponere, & docere eum tantum circa corticem Philosophari; In rerum arcana vero, quia claustra nec potest remouere, neque vult, neutiquam penetrare, atque ita non scire nisi accidentaliter tantum. Spinas tuasiam vellamus. Aquam Terebinthinæ Hol- *Oleum Terebinth.* lerius excludere calculum scripsit perinde, ut Terebinthina ipsa. Riolanus ne parcat tanto viro (assuevit enim suis antecessoribus detrahere, ut Fernelio, &c.) pro aqua oleum substituit, & hoc improbat in calculo renum. Mirum ni aliquis Hollerii discipulus tibi scuticam infligat propter temeritatem & incitiam. Aqua Terebinthine non est oleum eius, sed pars ex integro per lentam digestionem separata, sublidente portione crassiore. Est autem talis secretio etiam opus chymicum, quod procuramus in melle, & omnibus pene expressis succis. Alia Aqua prædit destillationibus, quæ

quæ & ipsa vim habet ad calculum. Sed cur tu oleum improbas? Quia solet esse coniuncta renum intemperies calida, imo ut plurimum phlogosis, si non inflammatio. Cur ergo inquam non aspiras paulam frigiditatis aeris? Cur non contemperas admisto frigido, quale tibi forte fuerit oleum Caphuræ, aut violarum syrupus? At & Terebinthina ipsa calida est. Nescio item quid tu in Gallia obseruaueris; apud nos plurimi sunt calculosi, iique sæpe à me curati, sed phlogosis, & inflammationem raro præsentem vidi; Et ubi affuit, essentialia data profuerunt; Accessorium ex dolore calorem mitigat inunctio lenis. Quid quod aliquando maioris opis causa reparabile damnum non æstimemus? Dedit aliquando oleum succini in balneo humido sedenti, & feliciter multæ arenulæ calculo dissipato exierunt. Datur & oleum carui, Iuniperinum & similia cum multo successu. Tunc tam stultum putares Hollerium, ut inflammatis renibus oleum syncerum Terebinthinæ admoueret? Cauliari potes exemplum, non tollere. Vbi conuenit aquam Terebinthinæ dare ibi pellit calculum ut Terebinthina integra quæ bolo, vel ex ovo sumitur. Patet in integrante membro & essentiali liquore remanere crasin rei, quæ virtus manet. Quæstione dignius respondisses, videri tibi non numero eandem esse, sed specie. Trahit enim aqua adhærens aliquid à socio per alterationem, vel transmutationem; Et fors tua virtus
fine

sine corporea essentia irrepsit, cum spiritum chymicum ferre nequeas, neque succum. In oleo nucis moschatae, & cinamomi plane deficit. Nō enim potes negare integrorum vim in eis esse cum essentiali portione, quam speciem à materia separatam appellabat Mesues. Ablegas me ad Haruetum, & iubes ibi responsum tuum querere. Quasiui, sed inueni *ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ*. Adhuc manet argumentum. In oleo cinamomi est interior cinamomi potestas, sapore, odore, effectu, notabilis. Ista sine crasi essentiali esse nequit.

Neceffe ergo est crasin non esse sublatam. De elementari calore es sollicitus. Non immerito. Nihil enim sapiis essentialiter præter *καλὸν*. Idem eodem gradu calor est in oleo cinamomi per macerationem educto, qui erat in integro cortice. At inquis qui fit ut oleum sit tam valens ut longe superet cinamomum ipsum? Causa inquam est multa inutilis materia coniuncta. In quam cum diuisa esset virtus essentialis, minus poterat mouere. Iam postquam separato corpore elementari, collecta est ex disperso, iure suo est actuosior. Memento vero in olei grano vel gutta maiorem vim esse, quam in drachma integri. Itaque in dosi drachmæ permutandæ sunt guttis, si cætera sint paria. Nam non raro corpus cinamomi integri est euanidum, & pene nihil olei præbet. Quod si accessit chymica exaltatio, prudentia etiam maiore erit opus. Non quidem curamus tuos calores, si habeamus

V u vim

vim occultam in essentia interiore; Veruntamen si non potes credere, nos non per se, sed ex accidente tantum gradum auxisse, tantum olei, quantum exiit ex semuncia, commisce cum corpore cinamomi euano, ut vndiquaque combibatur; & deinde experire. Negas satis esse genus temperamenti seruare, ni seruetur etiam species, & differentia. Deliras miser in mediis tuis qualitatibus. Non est medicina potentiarum essentialium seu formalium in istis tuis seruationibus. Et quid tu seruas in tuis receptis, & mistionibus? Quid in correctionibus? Cur facis diagridium, & trochiscos alhandali? Cur ellebori vim obtundis raphano? Cur vinum mifces aqua? Cur cinamomo intendis rheum tuum? Cur lactucam refrigeras aqua coctionis, aut calefacis aromatibus? Si seruandæ sunt istæ tuæ crases, cur maxima industriæ medicæ pars est in compositionibus secundum genera, & loca? Quoties quæso simplici & omnino naturaliteris medicamine? Tu ipse non seruas elementares qualitates, imo ne occultas quidem, & vis nos seruare debere tam superstiose qui eis minimum virtutis medicæ tribuimus persuasû sensu, ratione, experientia.

Febris vnde petis argumentum, stultitiam tuam arguit, non confutat chymicos. Fiat syllogismus:

Si in extrahendis chymice essentiis seruandum esset genus temperamenti tantum non etiam species.

des. & numerus differentiarum vltimarum, febris retineret temperamentum caloris natiui, nec differret intemperies calida à natiuo & moderato calore.

At hoc non est. Neq; ergo illud.

Nihil est in connexo consecutionis. Quid febris ad chymicas extractiones? Nos nec facimus, nec extrahimus febres. De calore vero eius tu videris, qui genus eius ponebas natiuum. Genus autem est essentiale specie: Magis apposite & sapienter dubitasses, si non indiuidua quoq; virtus, & gradus vltima differentia seruat, manere quidem essentiam in suo genere, sed excedere indiuiduam naturam, ita vt extractum rhabarbari sit quidem in genere suo rhabarbari, sed non huius. Sed tu discere in homogeneis perinde esse; Et sicut differunt species, ita & specierum extracta, vt fenna est species cathartici; Est & esula. Vtrumque conuenit genere plantali. In hoc permanet; Manet & in sua specie: & deinceps in indiuiduo. Nam quæ fenna integra parum habuit essentiae, etiam parum præbet; quæ multum habet in misto excrementitii, ex ea etiam multum separatur. Veruntamen attendendum est ad diuersos scopos in arte chymica, & medica. Nam in separationibus euenit etiam hoc, vt non plane sit idem omnino extractum, quod fuit totius in vñone partium. In toto enim fuit cum parte astringente; Hæc ab extracto separatur; Sicut & cum totum est venenatum, extra-

Vu 2 Qum

Etum artificiose veneno caret. Ideo ars est habitas quidem verorum effectiuus & sapiens, vt quæ minime ad vsus determinatos sunt facta, determinemus. Itaque & adiuuat, & corrigit naturam, nec raro ea facit ex materia naturali, quæ natura facere non potest. Omnino indice Riolano, essentia chymicæ sunt BONÆ. Quanquam ergo non retineant gradus qualitatum qui erant in integris sed vel intensos vel remissos, habeant, vel etiam amiserint, nõ erunt malæ æstimandæ, & ex consequente non vituperandæ nisi à bonorum hoste.

CAP. LXVIII.

Paradoxa philosophia Riolani, pag. mania 100.

BAucynero respondisse dicis, intensionem & remissionem in accidentibus, cõstitueret species nouas. Quasi vero respondisse sit satis, Num tu es philosophorum dictator? Nõ absque causa turbas excitas, quia tua sputa pestilentia lingere nolumus. Flagitium tuum respondisti, si ita respondisti. Gradus qualitatum, & distinctiones per initia, media, fines, & tenuiores horum quoque concisiones, non faciunt species nouas, aut diuersas. Cum in balneis incalescimus, non acquiritur differentem à natiuo calore speciem: Cum hyeme frigemus, non noua specie deformamur; ita est cum ex sanitate in morbum & contra alte-
RADAMT.

zatur. Neque enim noui specie emergimus. At noua qualitatis, habitusque species potest in nobis existere. Credo; sed non per intensiōnem & remissionem prioris manētis, id quod in alteratione fieri necesse est. In febris inducitur species alia quam competit naturæ, ita ut duobus caloribus incalescamus. Aristoteles quoque species in substantiis ponit, negatque eas remitti, & intendi. Species accidentales, tunc sunt pro formis, quæ non ferunt istam conditionem; Ut est calor euphorbii; Est ignis, est vini. Calidius, minus calidum esse potest vinum; non noua caloris species: Manet enim idem calor vino determinatus; Sed eadem intensa vel remissa gradu. Hominis calor natiuus idem est ab initio vsque ad finem vitæ, specie. Interim gradu varius, mitis est puero, acer viro, remissus seni. Rideo ethicum tuum exemplum à prodigalitate, auaritia, liberalitate. Specie differunt hæc inquis. Imo genere. Nam liberalitas est virtus, reliqua vitia. Altiore genere habitus scilicet & qualitatis conueniant; & differant specie disparata, dicis saltem causa. Nam intensio & remissio in dando eas constituit? Falleris. Non enim dare copiose, facit prodigalitatem; nec parum dare vel nihil, auaritiam; mediocriter dare liberalitatem, quæ tunc potius foret parcitas quædam. Qualis es physicus talis ethicus; Utrobique ineptus. In chymia vero etiam delirus. Si perpendisses istud tuum effatum, non obstitisses transmutationi specierum quam

Vu 3 tui

tui similes dicunt impossibilem esse. Quid enim facilius quam intendere, & remittere qualitates actiuas? Disce recte loqui ethice, physice, chymice, magis autem sapere, ne tua sapientia nimis remissa abeat plane in contrariam speciem. Pungent te subsellia tua etiam de DANDO, quod innuis esse accidens quoddam, & quidem quale, ex quo virtutes & vitia secundum genera & species possint emergere. Nimis simplices tibi sunt qui dicunt actionis categoriæ subesse: Actiones frequentia & assuetudine gignere habitum ex affectu cum vel sine ratione recta. Hinc nasci vitium, inde virtutem. Itaque actio potest esse principium quoddam, sed non pars essentialis speciei, quæ tamen vt ab actione extitit, ita similes rursus ex se promit, vt habeant se mutuo vt causa & effectum.

CAP. LXIX.

Demonstratio Riolani generalis ab omni virtute medica, ad pag. man. 100.

DE omni genere virtutum medicarum syllogismum Parisiensem in forma proposueram, & sigillatim per partes confutaueram docendo in omnibus habere chymicos excellentiora. Riolanus nihil audit. Reponit tantum argumentum suum, perinde ac si nos oporteret auscultare dictatis suis, & ne hiscere quidem, aut my dicere contra ista. Sed nos talem auctoritatem non agnoscimus, multo minus dominium. Tanti est nobis dictatio Parisiensis, quan-

quantum habet veri; Si nihil; abeat ad coruos. Si dictare satis est, non minore autoritate & nos dictare possumus. Sed argumentare:

Remedia aut sunt purgantia, aut alterantia, prima, secunda, tertia qualitate.

In omnibus Parisiana Hippocratica sunt præstantiora. Toto itaq; genere præstant.

Argumentum concludit de genere præstantiam per species. Assumptio explicatur. Purgantia breui manu iudicantur. Nam dicuntur perniciosa, præsertim autem mineralia; Quæ sola schola repudiat. De primis qualitatib. dicitur quod Hippocraticæ Parisianæ melius nos immutent, quia temperamentum istarum medici seruent in gradib. & ordinib. melius chymicis. Secundæ probantur à quib. dependent. Qui illas seruat melius, etiam has. Probatur idem in specie. Emollientia, relaxantia, astringentia meliora sunt in officinis forma magmatum, mucaginum, decoctionum, vnguentorum, emplastroium, oleorum, medullarum, axungiarum &c. quæ in emollientibus sunt; Astringentia requirunt terrestrem substantiam. Hæc vigentior est in bolo, terra sigillata, corallo, iudice Riolano, quam in vllis chymicis essentiis. Aduocantur in testimonium, chirurgi quoque cum suo albumine, & bolo. Idem dicitur de emplasticis. Tertiæ qualitates supra satis sunt vexatæ per crasium destructiones, & recurrent infra. Hæc est *diuersa* Riolani retornata, & recocta summa officinarum, & subcelliorum Parisiensium arte. Nos breui halitu negamus minorem, & eius

probationes dicimus ignorare elenchum, & alijs sophismatibus plane exulceratas esse, iamque vltimam gangrænam, & sphacelum expectare, nisi aliquo remedio liberalitatis & bonitatis chymicæ reficiantur. De purgantibus committitur crimen particularis sumti pro vniuersali. Nam probandum erat in omni genere purgantium antecellere Riolan-
cam medicinam; at afferuntur tantum mineralia quæ SOLA repudiet schola. Si collatio debet institui secundum genera eadem; vegetalia debent vegetalibus comparari, mineralia mineralibus. Huc ergo ades Riolane. Vulgare purgans est lapis armenus, lapis Lazuli, squama æris, Stomoma, aquæ minerales orichalcū plumbum, bismuthum, nitrum, sal, argentū viuum, stibium, atramentum sutorium, &c. Nego hæc in integritate sua metallica, vti ex mineris inferuntur in officinas, præstare chymice præparatis. Ratio est, quia multæ adhærent impuritates minerales, nec raro spiritus arsenicales, cadmiofi & similes. Impossibile est tam præclare agere quod huiusmodi est, quam quod ab omni sorde & virulentia segregatum. Impossibile est arctissime conclusum & inter elementa vana detentum, actionem tam salutarem edere posse quam liberatū & purum. Veniamus ad experimenta. Nos argētum viuum præparabimus ita vt exigua dosi purget violente, mediocriter, blande: Interdum ne purget quidem, sed tantum sit diaphoreticum, & odiosissimo illo Syalismo minime

nime sit molestum ; non opprimat calorem neruorum , non afferat humorem & frigus peregrinum , quæ omnia persuaferunt Galenicis simplicibus id esse venenum quarto gradu frigidum humidum , & ideo vitant id cane peius & angue præterquam quando laborant lue venerea , aut elephantiasi , quibus duobus morbis opponitur ab aliquibus tanquam specificum vel hoc solo possumus concludere ,
 eam medicinam habere meliora purgantia ,
 quæ à venenis adeo deprauata , vt iam non amplius cathartica debeant inter pharmaca referri , sed auxiliis salutaribus annumerari . Chymicam autem habere , non verbis , sed re ipsa demonstramus , sensibile argumentum in re sensibus subiecta vsurpantes , id quod & Mesues docebat de vegetalibus quæ arte magni magisterii secernuntur , vt proprietates à proprietate , species à materia , ens veneficum à benefico secedat . Irrefutabiliter sequitur chymice præparata mineralia purgantia antecellere Parisiana .

Chymia efficit ut purgantia ex genere venenorum extirpantur.

Imo officinæ Hippocraticæ ne habent quidem facultatem & scientiam istiusmodi præparationum . Quid ergo reliquum est , quam vt omnia purgantia mineralia ex Auicenna , Galeno aliisque , imo omnibus antidotariis extirpent , & ab usu remoueant ? Si enim vti eis velint , coguntur venenum dare cum ente salutis , quod tamen adeo reconditum est , vt à natura nostra minime possit produci propter arctissimam observationem . At si abi-

Va s cion

Quia Ri-
lanus sæpe
adducit au-
toritatem
meam de
paruis do-
sibus, in
quibus cre-
dere nola-
bam empiri-
cis & di-
cebam fieri
posse vt ea-
dem dosi
dentur ve-
nena; quæ
verba con-
tingenter
prolata ille
adducit cõ-
tra omnes
paruas do-
ses chymi-
corum, vt
confunda-
tur; *Inspecti-
ant lectores
pag. 319. An-
tigram. ubi
hec: Atten-
dendũ est,
inquam,
medicos
nostros (i-
gnorabam
tunc tam
malos ho-
mines esse*

cienda sint hæc medicamenta, medicina Gale-
nica & Arabica vno quodam membro mutila-
bitur. Non dabitur arsenicum, sandaraca, sul-
phur: non sales, nõ æris squama, nõ lapides, &
terræ purgantes, nõ aquæ minerales, &c. Imo
turpi tertiæ partis rerũ mistarũ ignorantia la-
borabit Galenia contra ac vetus medicina.
Imperfectũ non potest præferri perfecto. Sua-
uiter autẽ narrat noster disputator sola repu-
diari mineralia. Alapam ergo mendacissimo
suo ori infligit, & refutat malignum calamũ
qui in omnia chymica stringebatur, quando-
quidem in omnibus corrũperetur crasis. De
Libanii autoritate mentitur / improbe. De in-
ter præparatis, vt solent agyrtæ, & empiri-
ci stolidi loquebar ego, non de artificiose fa-
ctis. Deinde vsum imperitum comprehende-
bam simul, cuius tanta est potestas, vt ex lau-
dabili medicamento possit existere effectus
venenorum similis; idque eo periculosius est,
quo imperiti illi magis nobilia & actiuosa me-
dicamenta inuadunt. Si vinum malo vsu
meritum est inter venena referri, quid ni i-
dem accadat etiam medicinis excellentibus?
Sed hoc ipsum quia totum est accidentarii
vitii, rem per se non damnat, nisi quis eodem
modo Galenica purgantia omnium gene-
rum velit nigro calculo opprimere. A mine-
ralibus si decesseris, & vegetalia purgantia
adduxeris, contenti sumus Mesuæi autori-
tate cum experientia non vnus, sed variarum
correctionum præparationumque coniun-

Da

Et Mesuen probarunt innumerari. Ad hostium cum tua schola tota es ut gutta ad mare. Procedant qualitates. De primis qualitatibus elementorum quæ manifestæ dicuntur, non est ut multa tecum permutemus verba. Si in illis elaboraret ars nostra, non esset opus magni magisterii sapientum, qui quod occultum in rebus est, manifestant. Tuæ qualitates omnibus ambubais, lippis, tonsoribus, pharmacopolis, rusticis, & omnino populo plus nimium sunt notæ: Et si his opus habebit chymicus, rectius ab elementis eas sumet, quam ex tua officina. Admoneo tamen tuam stultitiam ne putet cum Galenus & alii medici de temperamentis differunt, accipere eos qualitates istas simplices cum simplicium elementarium vel nulla, vel non admodum preciosa ars sit. Itaque non tam ostendunt quid simpliciter sit calidum, aut frigidum humidum; Sed quid secundum crasim & proprietatem, veluti frigidum simul epati conueniens; frigidum simul cordi, moderatum cordi, calidum sed simul cerebro appropriatum, &c. Hæc sunt digna medicina, & quia essentiam interiorem simul comprehendunt, obseruatumque est in vno eodemque mixto diuersas esse partes quarum quælibet suam crasim interiorem, non tantum tuam superficialem, habet, differentem à crasi partis alterius, ideo optauit Galenus secretionem. Hanc chymici inuenerunt. Hac gloriatur. Attende iam ergo utri ista crasi sint potiores. Qui non synceras crases possunt morbis graduatis & astr-

Parisiis) non reprehendere quantitatem doctos materialem, sed in hac vires excedentes indicationem præsentem. Non tamen bene agi si parua dosi multum præstetur salutis, nihil aut minimum noxia. Hæc factis conuincunt Riola-num cum sociis nihil nisi calumnias in ea re fundere.

*Holler. lib.1.
shir. c. 4.
Olea qua te-
nuitate par-
tium celerius
permeant ex
emplastris
mollientibus
chymicorum
arte educun-
tur.*

astralibus opponere, sed confusum chaos pro-
ut ruditer totum conterunt, subigunt, & con-
fusus reddunt impuriusq; , coguntur quouis
modo in offas cogere, minus præstantia ha-
bent remedia qualitatum primarum cum interio-
rib, crasib. indiuulse coherentiū, quā qui se-
parare possunt & in suo gradu suo morbo re-
medium adhibere. Possunt autem hoc chymi-
ei. Simples Galenici quicquid possunt ea in
parte, imitatione chymicorum & rudimentis
possunt, ut apparet de succis, mucilaginibus,
tyrupis, linctibus, julepis, decoctis & simili-
bus. Omnino itaque chymici primarum qua-
litarum occultis essentiis implicatarum reme-
dia habent præstantiora, simplices Galenici
minus præstantia. Riolanus debet nobis dice-
re cur in præcedente capite tam multa verba
perdiderit de crasibus seu temperamētis, quæ
putat mutari specie à chymicis, si tempera-
mentum non ascendit ultra primas qualitates
quæ hic opponuntur secundis & tertiis? Num
etiam erat res digna quæ cerebrum Parisien-
sium rumperet? Si retinemus interiorem
crasin quæ occulta est in mixto, quid curamus
illa integrorum manifesta, quæ multis præ-
parationibus, & mitionibus pereunt, etiam
ipsis Galenicis aciem intendentibus in id
quod prodit ex thalamo interiore. Sed ad
secundas. Hic saltat cyclopem Riolanus. Mi-
ser ille homo ignorat chymicas essentias, &
atidet asseuerare nihil simile habere chymi-
cos? Sic molliendum membrum inquit.
Finge:

Finge : quanquam chymiatři non emolliant indurata membra , sed duros nodos in eis , & similia pręter naturam. Quo remedio emollis ? Decoctis , mucagine , magmate , &c. quę putat esse certiora. Pręclare. Ad hoc non opus est arte vlla. Nam vel stercore vaccino , & lacte & chamęmelis id assequuntur rusticę , si desint coctę cepę cum homogeneis. Veruntamen vide quid ex Galeno dogmaticorum signifero contra te concludam. Vbi simpliciter emolliendum est , is melius affert medicamentum qui syncerius. Hoc autem chymicus facit , non simplex Galenicus. Ratio est , quia cum in eodem mixto non tantum sit molliens , sed & indurans facultas : Quomodo enim alias mistum indurasset , & terminatum fuisset humidum ? qui indurantem simul admouet cum molliente perperam facit ; recte vero qui illam ab hac separat , & solam adhibet opponendo contraria contrariis absque turbatore. Galenicus simplex qui non separata apponit , simul indurantem cum molliente adhibet , atque ita contrariorum passionum est causa , quo efficitur vt induratio magis indurescat & medicamentum pro morbo agat contra mollescentiam. Qui peritiores sunt , hoc animaduerso , extractis magis vtuntur , quam integris siue tuis siue coctis absque segregatione. Facto itaque ipso commendant chymica magis quam *αχυρα*. Miser Riolanus cogitur ad olea , exungias , medullas , vnguenta , marmata & similia

Vide Hollerium lib. 1. chir. c. 4. vbi plura leges extracta quam integra. Quid si durities sit in iis?

milia confugere, quæ quo magis separata sunt à partibus terrenis siccantibus, astringentibus & indurantibus hoc meliora sunt malaeica. Adeamus cameram relaxantium; Quæ ratio est tibi, ea & hic. Sicubi relaxandum solum est, melius est medicamentum quod id præstat sincere, quam illud quod mistione contrarii obstat actioni. In astringentibus, pene triumphat, æquæ ille qui mysteria persica portat. Sed bene se res habent. Chymici tam fortiter astringentia, ferruminantia & solidantia promittunt, ut etiam Taliacotii nasorum artificem possint superare, cuiusmodi præsidia apud pharmacopolas non inveniuntur. Fiat tantum viscum ex herbarum astringentium extractis, & misceantur glutina depurata, si placeat; addantur extracta boli, hæmatitæ, succini, crocus martis, essentia aluminis, chalcanti, &c. Mirum vero si astringere non possint chymici qui lapides, vitra, gemmas ferramenta, tabulas, ligna quam arctissime glutinant, & constringunt diuisa; quin emplastra faciunt opodeltica, quorum similia non habet vniuersa Hippocratica simplex, estque in his rebus tantus artifex Paracelsus ut Parisii nondum viderint parem ab ætate Caroli Magni usque ad hoc tempus.

*Chirurgi
aduocati.*

Aduocantur chirurgi cum sua ossa ex bolo & albo ouorum. Præclarum certe medicamentum, & in quo alea artium sit ponenda. Quid si illi dicerent esse hoc quidæ astringens, sed potius dici debere glutinans. Quid si chi-
rurgi

turgitui non essent peritiores chymicorum quam alinlyrarum? Informetur prius in chymia, & tunc admitteremus ad dicendum testimonium. Quo materialius seu magis terrenū quid est, hoc minus glutinat, cuius rei peritissimi sunt chymici. An vero solus Riolan^o novit Galenica, & chirurgica? Num si meliora simpliciter (nam de varietate circumstantiarum non potest esse exacta scientia, neq; demonstratiua assertio dari) inuenissent chymiatrī, ad chymiam deflexissent? Quicquid aliū habet Galenia, habet & chymia, excepto quod hæc syncetius, purius, & correctius præparat officinis. Offam chirurgicam esse plane plebeium medicamentum, & in glutinando aliquid quidem præstare, sed ad arterias, altiora vulnera, & vasa grandia pene nihil facere compertum est usu. Quæ vero ex mumia, lacte virgineo, extracto colcotaris, tormentillæ, sanguisorbæ, malicorii, mespilorum, draconitii, sanguinis draconis, gallæ, visco, &c. parantur, excellentiora sunt longe, estque interdum aqua fortis, spiritus vitrioli & similia quæ alte penetrant & intus astringunt glutinantque præsentissima. Ita est oleum Saturni & saccharum, oleum martis, solutum mineralium astringentium, vt carabæ, mastichis, colofoniæ, bituminum, lapidis calaminaris, osteocollæ, ebeni fossilis, gëmarū, terrarū &c. oleū veneris, liquor talci, magisterium lapidis specularis, alabastrī, gypsi, coraliotū, stibii, ossium, cornuum, aloes, rhubarbari coagulū fixū, laccæ, &c.

Item

Item flores aluminis, vitrioli, metallorum &c. Turpertha & boli chymici, aliaq; innumera ad eo vt vix vllorum tanta sit copia in alchymia quanta astringentium. Paracelsus stypticum specificum fecit ex quinta essentia boli, ferri, carabes, singulorum libralium digestorum cum succo acaciarum adiecto vini spiritu. Vide Riolane num tuæ apothecæ possint præparare saltem hanc receptam. Tertiæ qualitates quia dormiunt, *vsque ad paginam mania 102. 103. &c.* nolumus eas excitare, ne omnes crabrones & grilli in Riolano commoueantur simul. Patet facillime contrarium concludi pro chymicis non apparenter, sed vere & sapienter posse. Nam qui præstabiliora felicioraque remedia ad omnem scopum bene medendi secundum omnes potentias primas, secundas, tertias, purgantes, alexipharmacas, confortantes, nutriendes pro ægrotis in sua officina in promptu habet ita vt sine corruptione, vel labe præsto sint ad omne arbitrium curantis, illius medicina quantum ad remedia attinet, absque vlla dubitatione est præferenda secus comparatæ. Chymiatrum autem instructum esse vt dictum est; Secus simplicem Hippocraticum, tam planum est vt nihil planius. Quid ni ergo palmam deferamus chymiatro, eumq; de Riolano & schola censoria Parisiorum triumphantem comitemur? Accinat nobis Paræus nobilissimus ille Gallix chirurgus. Hic *lib 26. chir. c. 1.* sic canit:

Hæc (chymica) illa sunt quæ quinta quada-

dam essentia constant, distillando à terrenis
medicamentorum fecibus abstracta, cuius in
morborum curatione tam insignes ac tam di-
uinæ vires sunt, vt in tanta medicamentorum
suppellectile NIHIL prope sit quod hodie
CHYMISTÆ distillandi artificio non sub-
ficiant, sicque seipso vegetius, ac validius red-
dere non contendant. Hæc ille de vna opera-
tione artis. Quid diceret si totam calluisset?
Vin' audire etiam medicum item de vna tan-
rum distillatione loquentem? Is Matthioli
est te longe doctior, & celebrior. Sic autem
scribit: Sunt distillatæ diligenter aquæ viles
admodum adeo vt DECOCTIS quibusdam
in medicamentis, NON PARVM anteferri de-
beant.

Si de cæteris iudicium facere debuisset,
tuam censoriam plane oppressisset. Vt Char-
itum numerum compleamus, Syluium quo-
que accersamus. Is de oleis (quæ in omni gene-
re facultatum ex mixtis fieri possunt) sic ait:
Oleorum genus quartum à SAPIENTIBVS mul-
tis descriptum, hodie chymistica arte magis
perficitur, vim quandam in concreto & com-
posito OCCULTAM manifestante. Hæc namq;
ignis vehementia (sicubi hæc est opus) ex li-
quoribus, gummi, resinis, melle, saccharo, ce-
ra, oleagineam quandam substantiam separat,
& in capitellum attollit, nec minus ex plan-
tis pinguibus, ligno guaiaci, iuniperi, pini, la-
rice, cedro & id genus aliis; præterea ex plan-
tarum, atque adeo animalium partibus omni-

X x bus

bus ipsum veluti GLVTEN terrea substantia
humorem infitum pinguem, imputribilem
maxime vi ignis secretum nunc sursum at-
tollit in capitella, vel viticulos, vel deorsum
in subiectum aliquem catinum præcipitat;
REM OMNIBVS ALIIS REMEDI-
IS PLANE DIVINIOREM. Si Vlti-
dio in cælo philosophorum & Gebero & VE-
RITATI credimus, quanquam hodie sine
IDIOTA quidam, magnorum tamen medi-
corum nomine se venditantes, qui id ipsum
(vt Riolanus cum sociis) ceu nugatorium
quiddam calumnientur, vt alia prope omnia
pulcherrima ipsis ignota, solas receptas scri-
bere nulla tamen ratione scientibus. Hæc
ibi. Habes Apellem, Riolane, qui te & socios
censores quam artificiosissimo penicillo, il-
lustrissimisque coloribus ad viuum depin-
xit. Si vis plura de chymistarum laude, vide
quæ in oleum philosophorum est commen-
tatus, vbi chymicos propter difficilimum re-
rum pulcherrimarum & PRÆSTANTIS-
SIMARVM (ne putes tuam officinam habe-
re aliquid præstantius) inuentum laude cu-
mulatissima iudicat dignissimos, tanto minus
inensus eis, quod corpora in elementa dissol-
uant, & facultates accuratissime inuestigent.

Vtri iam melioribus gaudent testibus,
tuumne albumen cum bolo vul-
gari, an chymicorum
ars tota?

CAP.

*Num essentia purgantes chymicorum serosos
humores vacuent relictis crassis. Ad
pag. Man. 102.*

VT vituperet purgantia chymica, vndique
que comportat argumenta etiam impru-
dentissime Riolanus, *Pag. mania 94.* ideo dam-
nantur essentia minerales (has solas à schola
repudiari ait *pag. 100.*) quia purgant quemli-
bet humorem sine delectu; *pag. 95.* quia poten-
tissime trahunt vndique; naturam conturbant
& excretricem sua cacoethia proritant, &c.
Iam pene contrarium astruitur, dicunturque
spiritus nostri ignei (ita vero vocat spirituales
essentias, seu extracta chymicorum, quæ ipsi
dicunt esse spiritualia, quia à materia elemen-
tari separata sunt formæ affines & tenuitate
essentia ad spiritus accedunt) serosos & tenu-
es humores purgare relictis crassis. Hoc si ve-
rum est, quo modo quemlibet humorem pur-
gant sine delectu? Serosum relictis crasso phle-
gmate, & melancholia, euacuare, est duos hu-
mores non purgare; Et si bilis quoq; in crassa-
ta fuerit, ne hanc quidem purgabunt, tantum
tenui, & hydropicis aquis addicti. Hoc tam
proprium est Riolani quam quod maxime,
utpote qui etiam sibi aduersis armis pugna-
re consuevit. Verum enimvero hoc vlcus in
examine non attingebam; Sed mirabar cur is
qui fateretur imo contra veritatem contem-
deret essentias chymicas esse tenues & igneas

Xx 2 atque

arque inde resolutiuas, & attractorias, auderet scribere crassos humores ab eis præteriri. Docebam item omnibus potestatibus instructam esse chymiam, vt non possit deficere attenuans crassa, & attenuata attrahens.

Hoc non potest concoquere. Producit Mesuen cum quo litigem. Hunc ai scripsisse de melancholia hypochondriaca, in hoc affectu abstinendum esse à cathartice vehementioribus, quia sunt ignea. Vt n. ignis, inquit, (sic recenset tanquam verba Mesuæi quæ credo non inspectum esse) prius vrit paleam quam tignû, suamque vim exurit citius in subiectum aptius patitur: ita cathartica vehementiora, quia sunt ignea, tenues primum & serosos humores trahunt, vtpote sequi paratiores, relictis crassiss. Hæc cum effutiuit amentia Riolani ad conuitia se conuertit. Verum hæc ad rhombum nihil. Respondere debet disputator, cur, cum omnium facultatum habeamus extracta, neget nos posse crassos humores purgare. Nam dicere esse ignea, quanquam de omnibus sit falsum, cum chymici soleant istas elementares qualitates studiose corrigere, tamen potius contrarium probat, quia si ignea, etiam subtilia & tenuia, quæ tum penetrant inciduntque tum attenuant, & sibi similia facta tenuia trahere quoque possunt propter calorem & familiaritatem naturæ. Quid ad hæc Mesues qui non loquitur de chymicis specialiter, sed de euacuatione, siue fiat per Galenica, siue chymica? Est autem operæ precium

precium ipsum Mesuen, quem Riolanus vel non inspexit & aliunde produxit, vel non intellectum aut etiam malicia deprauavit, audire. Ita loquitur *cap. 7.* de Soda frigida ab humore melancholico; & *cap. 24.* de melancholia & mania in libr. de ægritudinibus cerebri: Tertium regimen est euacuatiuum in quo tria considerabilia videntur; vnum, vt non semel & multam & subitam faciamus euacuationem, sed per interualla habentem temperiem, vt natura euacuationem, non euacuationem naturam regulet (*cap. 24.* pro euacuatione ponit euacuatiuum) subita enim & violenta euacuatione vix à natura regulariter operatur (*cap. 24.* Hoc enim est præceptum Hippocratis. Subita enim & violenta euacuatione vix à natura regulatur.) Sicut impetus flammæ quæ subito agit in subtile, & prætergreditur grossum.

Opus vero moderati caloris est æqualiter in vtramque partem rei elixabilis & assabilis agere, &c. Mesues hic vetat operationem violentam vbi crassus est humor impactus in membra. Non prohibet vsum medicinæ igneæ, subtilis & tenuis, quæ possit incidere, attenuare, obstructions tollere, modo adhibeatur prudenter, ne actio hæc fiat subito quasi vno motu concitato velimus effundere totam semel camarinam, id quod chymiatristæ longe cauent prudentius quam vulgo solet fieri, nisi cum in ventriculo & vicinis partibus sentiunt iam solutam collu-

Xx 3 uiem

viem hærere, quam natura ipsa parata est vomitu exturbare. De agyrtarum euacuationibus non tenentur respondere aliud quam imperite improbeque eos facere, cum deberent omnino à medicina abstinere. Hanc esse mentem Mesuæ tum verba probant, tum medicamenta quæ commendat ex quibus sunt pilulæ Indæ Sabor Heben Girges, quæ recipiunt hieram, epithymum, agaricum, colocynthin, elleborum nigrum, silem indum, lapidem Lazuli & alia: Dosi à ʒi β. ad ʒij. cum aqua casei in qua infusum sit epithymum, passulæ & sal gemmæ. Addit decoctionem de epithymo in qua turbit, elleborus niger, sal gemmæ, Senna, &c. Item infusionem Hamech; pilulas Alexandri, de lapide armeno, &c. de istis suis medicinis certe admodum valentibus, atque etiam mineralia habentibus ponit regulam, ut ita adhibeantur ne confertim vno impetu fiat purgatio.

Nota vero decoctionem & infusionem ab eo proponi qui istas operationes dicebat separare speciem à materia quod sit opus magni magisterii. Si chymica extracta iudicasset inutilia esse melancholicis, quia ignea, non præscripsisset infusa & decocta. Patet ergo Mesuen pro chymicis præcipere, & neutiquam aduersari eorum studio, quo execrabilior est malicia Riolani, qui ut probro afficiat chymica, nulli parcit calumniæ. Esse autem extracta nostra adeo ignea ut debeant in
me-

melancholia vitari, falsum est. Testatur experientia de essentia sennæ, ellebori, lapidis Lazuli, armeni, vitrioli, stibii, mercurii, æris, ferri, & similium, quod si non absit prudentia & peritia in usu, in mania & melancholia feliciter adhibeantur. Quocirca ad easdem ablegamus etiam Riolanum cum censoria sua schola. Nam si frigida sit mania (viti interdum est; nam adeo frigent rationes sæpissime, ut putes plane in glaciem abiisse) essentis igneis incalcescet, & materia maligna attenuata facile sequetur; Sin calida (aliquando ad furorem & rabiem ascendit criminatio) quia simile trahit simile, & ut argumentatur Riolanus; tenuis bilis & humor ferrosus ab ignea chymia elicitur, eueniet ut pestilentissima camarina liberentur. Verum illi abhorrent à nostris medicinis, ut hydrophobi ab aqua. Relinquantur ergo incurabiles & desperati. Quod autem attinet ad medicamenta, Riolanus nobis ex Hipp. & Galeno longe aliam citabat sententiam, quam ex Mesuæo, pag. mania 97. Nam iuxta Hippocr. in libro de natura hominis, pharvacum ubi corpus intrauerit, primum quidē ducit id quod ex omnibus in corpore existentibus sibi maxime secundum naturam familiare fuerit: deinde vero etiam alia trahit & purgat; Ut pituitæ pharmaca primum meracissimā pituitā ducunt, postea mixtam, &c. Ita Galenus in 3. simpl. cap. 26. Si atram bilem purgare sit natum, eam quidem primum eliciet, post-

Xx 4 quam,

quam, flauam, deinde pituitam, ac omnium
 vltimo sanguinem. Age ergo Riolane in tua
 melancholia inueniamus chymicum extra-
 ctum ex elleboro, vel lapide armeno. Tibi
 id est igneum. Ergo ignem trahere debebat,
 reque plane frigidum relinquere. At natum
 est trahere melancholicum humorem pri-
 mum: deinde cæteros. Non ergo crassa relin-
 quet, serosa vacuabit; Sed suo ordine vtraque
 ducet, & vt crassa eo facilius obsequi possint,
 efficiet tenuitate essentia suæ, & aliis faculta-
 tibus. Mesuzo monente tantum operam da-
 bimus ne excessu doseos impetuosi simus,
 nisi T V R G E A T, & in procliui sit mate-
 ria.

Quod si adhuc te exercet serum tuum, &
 spiritus ille criminator igneus, dicemus be-
 ne sperandum esse tali medicamento quod
 natura melancholiam ducit. Nam si primo
 loco attenuaret, obstructiones expediret,
 naturam moueret, & serum raperet, putamus
 fore vt vnà cum sero tanquam vehiculo et-
 iam efferatur attenuata crassities, & sicubi
 hæreere velit, abluatur. Nosti calorem esse re-
 solutorium; Sed frigus coagulatorium, seu
 constrictiuum. Optime ergo consequemur
 scopum, si memores simul simus Mesuzi præ-
 cepti. Hic est aculeus quem reliqui in consci-
 entia tua, quæ te conuincit maliciæ, &
 calumniæ. Vt hunc eucl-
 las vide.

CAP.

*Argumenta Riolani de qualitatibus tertiis
quas dogmaticis suis tribuit meliores,
pag.man.102.103.*

DE his disputabimus in examine pag. 44.
& chymicos, quorum studium ab antiquo est, non primas & elementares scrutari qualitates in cortice & foris existentes: sunt n. hæ manifestæ: Sed quod occultum in rebus est producere, vt Mesues & cum hoc Syluius loquitur, docebamus ea in re excellere. Riolanus omissis rationibus nostris, sua repetit deliramenta, quæ num nouum aliquem ex admonitione combiberint succum, aut pro eunucho in picta veste in theatrum reducantur, videamus. Ad occultas qualitates pertinere scribit, purgantem vim, venena, appropriata certis membris (vt lepus marinus pulmonibus addicitur, cantharides vesicæ; aliæ herbæ sunt capitales, cordiales aliæ, nonnullæ epaticæ, hysteriæ, spleneticæ, &c.) appropriata certis morbis, vt epileptica, nephritica, arthritica, synanchica, &c. Primum argumentatur de purgantibus:

Qui definitius purgat, melius purgat.

Dogmatici purgant definitius chymiatris.

Melius ergo.

Minor probatur, quia non purgant quemlibet humorem indifferenter, Sed primo peccantem, cæteros consecutione seu fuga vacui. Pertinere autem purgantia ad occulta,

Xx s item

*Occulti si-
gnificatio.*

item probat, quia rhabbarum definite pur-
gare & primum bilem pateat effectu, sed cau-
sa ignoretur. Bene mones Riolane de signifi-
catione qualitatis occultæ, quam & proprie-
tatem specificam appellant, item similitudi-
nem substantiæ, totam naturam, totam sub-
stantiam, formam, &c. Nos tibi suggerimus,
quod chymici manifestantes id quod in re-
bus occultum est, etiam aliam significatio-
nem eius vocis habeant. Non enim cum es-
sentiam rhabbari extraxerunt, sensibus sub-
iecerunt rationem cur definite purget bi-
lem, & vitrioli spiritus sanet epilepsiam. Hic
enim adhuc deficit nostra ratio. Verum oc-
cultum manifestare est id quod in potentia
erat in actum producere, interiora foras ver-
tere, sublati velamenti essentias nudas pro-
ponere.

Deinde separatis partibus docere in qui-
bus sint proprietates occultæ, in quibus ele-
mentares; ostendere materiale & formale; do-
micilium & incolam. Insuper cum diuersæ
sint in vno mixto vires, demonstrare in qua
parte sint magis, vt quod noxium est tolli,
quod salutare per se solum adhiberi possit.
Hinc euenit vt simul scias non totam betho-
nicam esse cephalicam, sed certam eius par-
tem; non totum vitriolum, sed spiritum aci-
dum; non agere opium frigore elementari,
sed essentiali proprietate quæ in spiritu est
& sulphure; Et sic de cæteris. Vnde post-
ea Paracelsus astra in nobis finxit propter
cæle-

cœlestes seu astrales medicinas, item morbos distinxit remedium nomini- bus, &c.

Purgantem vim pertinere ad occultam & astralem proprietatem, facile tibi concedimus. Paracellus insuper etiam dixerit in aliquibus esse venena simul, & astra mem- brorum; venenis sublati retineri astra. Itaque student artifices per extractiones corrigere & sublato ente veneni essentiam salutarem retinere, quæ duplex est in purgantibus, una defendit naturam, vt ens epaticum rhabarbari quod inde appellatur vita epatis; altera noxia detrahit primum agente natura, vt ens rhabarbari purgans, quod est in spiritu magis; illud magis in parte solidiore. Salem quoque protrahentes manifestamus occulta; vti & olea, aquas & alia, quæ in minerali- bustam varia sunt, vt admirationem pariant summam.

Quis putet purgare stibium crudum? Al- chymicus id manifestat. Quis putet in eo la- tere etiam ens confortatiuum, diaphore- ticum & huiusmodi? Chymicus docuit ex eo etiam alexipharmacum producere. Ita in auro, argento, gemmis, stupendas latere virtutes demonstrat; & adhuc magis in ma- teria metallorum sulphure & hydrargyro, & chalcanto; quæ omnia plane ignota sunt scholæ Galenicæ simplici. Sed de rhabar- bo quod ais occulta vi id bilem purgare, recordare quid scripseris pag. 31. *Antar.* vbi hæc leguntur verba: Rhabarbarum purgat astringendo

gendo (quæ est qualitas manifesta ex primis pendens) separetur à materia infusione, aut extractione spiritus: Ille purgabit non astringet; materia astringet, non purgabit. Si sapias, corriges locutionem.

Nunc ad argumentum. Qui definitius purgat, melius purgat, inquis. Declarandum hoc est etiam cæteris quæ requiruntur ad bene medendum vbi non requiritur tantum vnius medicamenti definita & appropriata actio, sed prudentia in usu & cæteris. Deinde non astringendum illud definitum tantum est ad vnius humoris primum familiaris, & vnius proprietatis simplicis conuenientiam, cum definite purgent etiam holagoga, vt omnino verum sit, si qualia oportet purgentur, confert, & facile ferunt. Nam vbi oportet colluuiem variorum simul vacuare, non est sumendum vni destinatum. Minor ait simplices Galenicis purgare definitius, quia primum eliciant appropriato medicamento humorem peccantem, inde cæteros qui sequantur non vi medicinæ attracti, sed ne fiat vacuum, quasi purgatio fiat deinceps vt in cucurbitis, antliis, & cum attractoriis fistulis vinum ex dolio haurimus quod plane est mirabile commentum, & plane dignum Riolaní mania. Quis enim vidisset istam exantlationem, si Riolanus ille medicorum dictator & iudex defuisset? Principes medicinæ dicunt à medicamento trahi cæteros non sequi metu vacui; alii malunt irritatam excreticem

Mira vacuatio per vacuum.

tricem quicquid alteratum à medicina, quæ spiritus mittit in omnem partem, si est valida, (nam de valentibus hoc tantum verum est, non de his quæ non excedunt primam aut secundam regionem seruata iusta dosi) est, potestque excuti, à se amouere. Nimirum enim instigata natura modum excedit, vt Riolani mania cum paroxysmo agitur valentiore.

Nonnullis placet in disposito patiente relictam esse impressionem agentis talem, vt postea alterata natura perinde agat ac medicamentum. Alteratum enim sequitur naturam alterantis. Si itaque valida facta est immutatio etiam excusso medicamento, nihilominus perget mouere natura, donec vis exoleat, aut opposito motu fortiore obliteretur, vel ipsa ligetur & obtorpescat, quomodo interdum hypercatharces sponte desinunt, interdum somno sistuntur, aliquâdo cibis quoque & theriaca, &c. Verum hæc facessant. Minorem negamus, & cōtrarium probamus hoc argumento:

Qui in vno mixto varias habet facultates easque interdum sibi contrarias, minus definite purgare potest quam is qui selectam & certam pro natura contra definitam morbi causam.

Galenici simplices qui opponuntur Galenicis chymiatris in vno mixto varias habent facultates; sed chymiatris definitam pro natura contra morbosam causam.

Chymia-

Chymiaci ergo definitius purgant Galenicis simplicibus.

Maior manifesta est. Nam determinatio est inter disposita singulariter. Vbi multæ sunt eæque contrariæ facultates, vnum vero tantum in patiente ad quod directum debet esse agens appropriatum, adeo non fit definita actio vt etiam impediatur facultate contrarii, cumque vnum vincit, alterum resistit; necesse est vim afferri naturæ. Minor aperta est rerum natura, fatente Galeno, ponente Riolano in suo rhabarbaro cum datur in puluere, vel alias totum, astringentem simul cum laxante, quæ sunt aduersæ.

Quod chymici separent proprietatem à proprietate, speciem à materia, pridem docuit Mesues, docet experientia; fatetur Riolanus, qui per chymicum rudimentum infusionis molitur idem. Quod autem in rhabarbaro fit, in cæteris quoque pro cuiusq; natura peragitur. Ita se habet argumentum de purgantibus. De reliquis generalis est ratiocinatio hæc:

Quæ totius substantiæ proprietate agunt, melius id faciunt vnitis omnibus partibus substantialibus, quam separatis.

Dogmatica Riolani agunt totius substantiæ proprietate, vt probatum est de venenis, appropriatis membrorum, & morborum specificis. Melius ergo agunt vnitis omnibus substantiæ partibus, quam separatis. Et ex consequente chymica dogmaticis cedere coguntur.

Maior

Maiores probatur; quia qui materiam separat, partem substantialem tollit; qua sublata tota substantia definit esse tota, & specificum destruitur. Consequens limitatur exceptione venenorum quæ quo spiritualiora sunt; eo deteriora quam prærogatiuam Riolanus facile concedit chymicis. Sed hoc est excrementum maniaci paroxysmi. Si enim etiam venena agunt vi totius substantiæ, quæ demta materia non amplius est tota & perdit specificum, non possunt excipi; aut si hæc non perdunt specificum materia elementari separata, nec illa perdent. Itaque hoc exemplo ratio Riolani in fumum vertitur, maiore negata. Si non perit specificum totius substantiæ veneno extracto, nec in cæteris perit, ut alexipharmacis & appropriatis; sed non perit autore Riolano. Ergo nec in cæteris. Ex consequente elenchus non causæ ut causa committitur. Nam manifestum est quod materia quæ separatur non pertineat ad totius substantiæ complementum, aut si pertinet, vim occultam falso referri ad substantiam totam. Ecce Riolane tuis te armis iugulamus. Tu contra te ipsum cornua. Cæterum de totius substantiæ vocabulo diuersæ sunt opiniones. Si id retinendum est, nihil aliud significare potest quam interius subiectum in quo est crasis substantialis cum proprietatibus, atque adeo est essentia chymica quæ aliquando in partes integrantes, quæ sunt principia, diuiditur, quorum vnumquodq; ad vim totius cō-

fert

fert plus minus. Inde restituitur totum cum astralia sunt facta singula, & reunita in elixyr essenziale.

Apparet autem quasdam vires esse potius in spiritu volatilo, quasdam in fixo, & sic de principiis. Si non attendit hoc chymicus tæpe decipitur, vt vulgares officinæ quæ à chymicis didicerunt extractiones; Sed dum spiritus negligunt, nihil amplius assequuntur, imo adhuc minus quam erat in integro. Hæ simiæ sunt repudiandæ, & artificibus opera chymica committenda. Ita euenit si quis magnetica spirituosa elaborat, nisi essentia rationem talem instituat, vt non hanc sed aliam vim quærat, veluti si quis in magnetis essentiam non attractoriam ferri, sed sanatoriam vulnerum venaretur, & contra epilepsiam, cephalalgiam, & similia remedium quæreret. Quæ vero de medicamentis dicuntur, etiam ad roborantia & nutrimenta pertinent. Nam & in his tota natura agnoscitur. Hæc autem quid comprehendat primum aperit secretio quæ fit in nutritione. De roborantibus sic loquitur Auicenna *tract. i. cap. 9. de cordialibus aromaticitatis subiectum est substantia subtilis, vaporosa, seu fumida, quæ conuenit spiritib.* Hæc similiter docet experientia. Nam videmus ætate illud subiectum exolescere, & expirare, nihilq; relinq præter corpus vacuū omni virtute essentiali secundum speciem. Vnde colligimus separabile esse, & separamus etiā arte nō Galenica, sed philosophica chymicorū sapientum
tum

tum. Consequens est, cum in illa separabili parte sit efficacia illa, & proprietas specifica, quā totius naturæ & formæ esse aiunt, totam substantiam rei compleri interiore essentia spiritiosa, quæ variis formis elicitur, vt olei, aquæ, liquabilium salium, extractorum succorum & balsamorum, &c. quæ in quibusdam sunt magis fixa, in aliis magis volatica, in nonnullis mediocria. Hæc cum ita se habeant, contra scholam censoriam concludimus, excellere eam medicinam quæ proprietates occultas in proprio intimoque subiecto sine quiscunque & inutili materia adhærente synceras, puras, actiuasq; & ad bene medendum in prociñctu stantes exhibet, non autem eam quæ plus sæpe habet mortui corporis, quam efficacis essentia, & quæ impedimenta sordesq; simul in corpus traiecit, & naturam mole onerat, & secretionibus instituendis fatigat. Illa autem est chymiatra Galenica; hæc Galenia simplex, vt apertum est. Sequitur ergo chymiatram Galenia simplici multis modis esse præstabiliorē, digniorē, nobiliorē & magnificentiorē. Hæc magnalia Dei in natura deprædicat; hæc vestigia eius per vniuersum gradientis monstrat; hæc diuino beneficio per diuinum instrumentum & admirabilia opera Dei imaginem inter homines naturaliter admodum repræsentat, facitque Medicum *ἰσὺς θεοῦ, καὶ πολλὰν ἀντιθέσιν ἄλλων.*

Quod attinet venena quorum spiritus & totam substantiam Riolanus concedit à chy-

Y y

iniciis

*Schola cen-
soria conces-
sione de ve-
neno con-
vincitur iu-
dicii de cra-
sibus falsi,
& de princi-
piis simul.*

micis extrahi ex mistis, & fieri spiritualiorem;
eorum argumento conclusimus de tota sub-
stantia. Sed si in pharmacorum venenorum-
que classe etiam sunt purgantia Galenicorum
violenta; Et qua arte maligna naturarum ex-
trahuntur, ea prorsus possint etiam benigna;
Contrariorum nemini est eadem disciplina: Cō-
sequens est Riolani scholam censoriam con-
tra veritatem, & conscientiam, iudiciumque
propriū scripsisse de chymicis quod extra-
ctione destruant crasin, formam, proprietate-
res, & actiones, cum si hoc fieret, impossibile
esset ens veneni in extractione retinere. Cum
ergo victus & fusus & confusus sit ille qui ad-
igitur ad sibi contraria conficenda; triumphare
iam licet de schola ista censoria chymiatris.
Est autem huius rationis vis tanta ut in omnia
sequentia de principiis se diffundat. Itaque
ante oculos eam habeat Lector, & accom-
modet obiectis scholasticis. Generalem solu-
tionem & conuictionem omnium *αὐτοκτε-
νεύων* per omnia circumducet.

CAPVT LXXII.

*An Libavius tria principia chymica in antigramma-
nibus fortiter & animose expugnata iam de-
fendat: ad pag. mania.*

104. 105.

VT qui in vasto mari inter aduersas tem-
pestates medium iter querit, cum neces-
se est

se est crebro ab utroque latere feriri, & iam his, iam illis fluctibus obsecundare: ita & ego cogor inter puros putos Paracelsicos, & spurios Galenicos interpositus sæpe furores utriusque partis sentire, & caute declinare, quæ impetus irruit. Idem mecum experiuntur chymiatræ, & Arabicæ medicinæ amatores. Cum Fuchsianæ procellæ ingruunt, iactantur ad extremos pene Garamantes; Sed rursus cū Arabici fluctus inualescunt, repelluntur; atque ita inter Græcos & Arabes nauigantes multum coguntur molestiæ sustinere.

Riolanus tripudiat sua Galenica simplicitate, cumque legit me contra absurditates Paracelsicas, siue à Paracelso ipso sint proditæ; siue ab his qui prætexta Paracelsi larua fucum faciunt, disputantem, arbitratur me suum esse penitus. Cum rursus ostendo me quidem non aduersari medicinæ Hippocraticæ & Galenicæ veritati, & ne latum quidem unguem ab ea discedere, veruntamen vna admittere etiam Alebymicæ scientiam, & pro huius dignitate, vetustate, utilitate, & necessitate ad bene medendum contra hostes eius arma capere, accusat me ille defectus ad Paracelsiam & Neoparacelsiam.

Fero id æquo animo; bene conscius ne Iouē quidem omnibus satisfacere, siue pluat siue abstineat. Erat acrimoniæ, & satis iustæ vindicationi locus in hoc accusatorio argumento. Sed temperabo mihi, & ut videant studiosi quid veri falsiue obiciatur, numeris dis-

Principia
chymica
potius
sunt phy-
si-
ca quam
medica. Si
medicis li-
cet repe-
tere ex
physicis e-
lementa,
cur nō no-
bis princi-
pia chymi-
ca? Sin au-
tem in ci-
piendū est
medico, v-
bi definit
physicus:
de princi-
piis & ele-
mentis dis-
putatio
plane non
est medi-
ca.

stinguam Riolanæa. 1. *A Libauio defenduntur tria principia chymica.* Recte inquam loqueris. Chymica enim defendo. 2. *In antigramania animose & fortiter expugnata.* Erras. Non expugnaui chymica; sed medica esse negaui. Aliud chymia est, aliud medicina, licet illa huic se aliqua parte accommodarit. Sed & applicatio nem symbolicam non admodum repudio. Ita loquor pag. *Antigram.* 524. Nos quidem illud non vehementer oppugnamus, &c. nempe cum Physica principia Paracelsici declarāt ex Alchymia. Nam artes cognatæ se illustrent mutuo. Riolani calumnia est me chymica principia expugnasse, quæ nolo vsitatis medicis substitui, ne tota disciplina inuertatur, & tot antiquorum labores apud nos fiant irriti, præsertim cum eadem Aristoteles, Plato, & chymiatrī Arabes non reiecerint nihilominus exactissimi chymici existentes, quid si nō fuissent, vbi esset Paracelsus cum sua iactantia? 3. *παρέρως ait disputatum esse de præmissis.* Mendacium. Num sit parergon quod de extractis chymicis, de quinta essentia, de Chrysopœia, &c. actum est, cū scripserit censor Alchymia, cuius partes sunt chrysopœia, & præparatio medicinarum, causam agi, non Quercetani, & in omnibus pagellis se opposuerit huic arti, hostes naturæ iudicans chymicos, & morti supplicioq; subiiciēs chymicarū medicinarū v surpatores, & aurificij scriptores? 4. *Probat quod non est negatum ab aduersariis.* Mendacium. Parisienses spagyrian, qua voce alchymiam intelligunt,

ligunt, damnarunt, & omnes partes essentias- *Riolanus se*
 que eius per censorem suum exploserunt, & *mendacij*
 summa cōtumelia, dum eas ad diabolum au- *arguit*
 torem retulerunt, affecerunt, & iam dicuntur *cum sua*
 non negasse id quod affirmatur? Nisi tam ver- *schola.*
 tumnum te deprehendissem, & leuissimum
 hominem crederem hic saltem te vera dicere.
 Sed quid credam? Iam damnatur spagyria;
 medicinarum eius vsurpatores affiguntur pa-
 tibulo; ars ad diabolum refertur, &c. Iam nec *Mira leui-*
 improbantur nec approbantur chymica, sed *tas Pari-*
 in medio relinquuntur; mox sunt bona; rur- *siensis.*
 sus sola mineralia damnantur; iam non nega-
 tur id contra quod disputat Libanius. Si non
 negatur, qui sunt illi mali homines qui tot e-
 ditis libellis nihil fecerunt aliud quam contra
 Alchymiam? Num mecum asseritis nihil bo-
 norum suo loco esse contemnendum, sed si
 simpliciter res rebus conferre velis, chymica
 esse præferenda? Verum nihil in vobis est fi-
 di. 5. *Laudauit quod non est vituperatum. Men-*
dacium. Quis credat non esse vituperium di-
 cere, naturæ estis hostes; in contumeliam &
 odium Dei mixta destruitis, malo fundamen-
 to essentiarum, quod docuit Diabolus. 6. *Ars*
noua medendi à Paracelso introducta à Quercetano
& Harueto defensa. Mendacium. Paracellus
 quidem multa admiscuit falsæ veritati; sed qui
 omissis falsis vera amplectuntur, aut etiā sym-
 bolismos eius accuratius adhibent, non ideo
 defendunt medicinam nouam Paracelsi. 7. *A*
Libanio propugnatur. Mendacium. 8. *Libanius*

ry 3

pro-

promittit sancte & iurat se à veteris medicina principis ne latum quidem vnguem vnquam discessurum.

Verba mea sunt: Ego plurimum tribuo minerali notitiæ & recto vsui; plurimum chymicæ; atque vtinam omnes mecum pari & sententia & labore experirentur, BREVI politior rem haberemus pharmacorum præparationem. At interim à principis medicinæ, ne latum quidem vnguem discedam. Hæc ego ibi. Nihil hic iuramenti; nihil de vetere medicina, quæ si est Hippocratica sola & mera, imperfecta est. Medicinam cum appello non somnium Riolani intelligo, sed artem bene medendi cuius præcepta sunt in Arabum & Græcorum libris, aucta multa posteriorū solertia, & illustrata, quanquam alicubi intermixtæ sint stipulæ, & sordes. 9. *Tria illa quarta sectæ principia caduca, pusilla, &c. nominauit.* Multa cumulas sine demonstratione. Ego neque sectam quartam agnosco, neque chymica principia eius esse concedo, quanquam in medicina adhiberi possint precario, vt alia physica. Tunc disputabam contra eum qui nec Paracelsicus erat, nec Galenicus & si fuisset Paracelsicus sine iniuria Galenicæ medicinæ, parum fuisset homini. Multa extorsit sæuitia eius cui maledicenti responderi debuit male. 10. *Ad principia tam peruersa doctrinæ defendenda accersit studio vincendi.* Mendacium. 11. *Libanius artis medicæ ab initio mundi vsque huc comprobata principia interna repudiat & exotica quarit.* Mendacium.

dacium. Velim autem scire ex isto blaterone ex quo didicisset principia Hippocratica ab initio mundi fuisse artis medicæ, cum ars non habeat altiore autorem Hippocrate qui primus eorum meminit, & tamen negat se, & Æsculapium artem perfecisse. Sunt autem non tam medica quam physica, ex qua assumuntur in medicinam, quæ à fine physicæ incipit. 12. *In locum principiorum Aristot. & Hippocr. chymica substituere conatur.* Mendacium. De Aristotelicis ab ipso Riolano è medicina eiectis legemania pag. 90. 13. *Libavius personam induit Gramani.* Mendacium. 14. *Eandem causam, eademq; principia defendit;* Mendaciū. 15. *Facile est demoliri.* Malis fundamentis innititur ars Riolanica si facile potest destrui. Nō super petrā, sed arenā breuia & syres est extructa, si talis est. Alioquin ventis aduersis nō deliceretur. 16. *Libavius Hippocratica medicina & peripatetica philosophia fundamenta conatur destruere.* Mendacium. Riolani deliramenta non sunt fundamenta philosophiæ & medicinæ. 17. *Exorditur à reprehensione trium principiorū Ari.* Quæ hæc est deliratio? Pag. 106. *man.* vix septē lineæ intersunt; Et ponitur titulus: Rerū naturalium tria principia ab Aristot. constituta à Libauimania DEFENDUNTUR. Si defendo, quomodo destruo? Sed nil mirum.

Innutritus est mendacis & contradictio- nibus Riolanus, qui pag. 86. *man.* scribebat de Libauio : ILLE HANC SECTAM NON LAUDAT, de quarta sua fictitia sentiens. At nunc eodē scribente: Ars noua medendi à

Yy 4 Para-

Paracelso introducta à Libauio propugnatur. Quid aliud dicendum scholæ censoriæ est, quam cum suo duce Riolano ipsam insaniam correptam nescire quid garriat? Ita se habet ista mania. Qui sapiunt, cogitent quo consilio Schola ista tanta se ignominia voluerit afficere, cum crudelis sit qui famam suam negligit. Implacabile bellum indicit principiis chymicis. At extracta & essentias chymicas aliquando bonas esse dicit, & olea cum aquis non damnat. Olea vero & aquæ sunt essentiæ ex principiis chymicis per exaltationem essentialem factæ, & passim pro principiis ipsis adiecto sale habentur. Num consuevit schola suo iudicio BONA medicamenta damnare sub nomine principiorum? Si mecum sentiens translationem in genuina medica, cum sint chymica, idque cum sæuitia in artem Galenicam, damnat, cur me cum rebus ipsis exagitat, & principia sub voce chymicorum proscribit? Male audiret istud collegium, nisi parcerem scholæ toti seu academix, quæ tamen cauere debet ne fœtore istorum carcinomatum incipiat fœtere & ipsa.

CAP. LXXIII.

De primo argumento contra principia chymica ab Aristotelicis principiis. Pag. man. 106. & seq. Exam. 46.

Cum se ad euertenda principia chymicorum accingeret Riolanus iuueniliter admodum

modum exultabat, prorumpens in hæc verba:
Liceat paulo liberius in vestra matæotechnias princi-
pia excurrere. Prioribus libellis falsitatem tantum de-
libaui, atq; vt dicitur in superficie delinxi. Nunc fun-
ditus ea diruenda suscepi. Nisi liberem hanc fidem ve-
stramq; Pyrotechniam nihil esse quam inanis phan-
tasie figmentum inuictis argumentis demonstraui,
volo haberi ἀμωος & medicorum omnium inscien-
tissimus. Ita tūc ille ante victoriam triumphum
 meditatus, & corium ante captum vrsū ven-
 nale exponens. Si de dubio pugne euentu co-
 gitasset, repressisset paulisper se, & suam existi-
 mationem & scientiam non in sponsionem
 detulisset, quanquam fortasse bene sibi con-
 sciū, non esse rem magni momenti, facilem-
 que iacturam famæ. Hæc præmittuntur atten-
 tionis causa, vt iudices confidentiam homi-
 nis videant, quamque multum clamoris, sed
 parum lanæ; multum fumi, parum lucis sit in
 recessu istius scholastici. Primum contra
 principia chymica argumentum erat, falsa es-
 se, quia Aristotelica vera. Negabatur consecu-
 tio. De veritate Aristotelicorum Physica dubi-
 tabatur. Tria enim illa, materia, forma, pri-
 uatio, ex logicis seu metaphysicis accommo-
 dato tantum ad res physicas, quæ cum sint sen-
 sibiles, sensibilia poscunt principia, sunt tra-
 ductæ, id quod & ipse Aristoteles agnouit
 cum formam reiecit ad metaphysicē, mate-
 riam adulterina quadam ratione, vt ex Timæo
 loquitur, cognoscibilem dixit. Priuationem
 formæ tanquam habitui opposuit; In Physi-

cis autem corpus potentia sensibile, & contrarietates seu qualitates primas ostendit. Riolanus hæc euersurus concludatur de sublunaris mundi constitutione, cuius principia dicit esse primas contrarietates, calorem, frigus, humiditatem, siccitatem, quæ substituit in locum formæ Aristotelicæ. His subiicit materiam primam illam non ab Aristotele inuentam, sed à Platone excogitatam vna cum forma & potentia. Ille ante mundum factum tria fuisse dicit, ens, generationem & locum.

Generationis nutricem dixit materiam, quæ qualitatum primarum acceptis formis elementa produxerit, de quibus tamen non possit dici hoc illud, sed tale. Materie adiecit potentiam. Hinc illa Aristotelis principia. Constat autem istam materiam purum purum figmentum esse cum ante mundum creatum nihil fuerit nisi Deus in trinitate personali vnus essentia. Quod nihil erat in initio neque iam potest aliquid esse. Est & falsissimum quod Deus fecerit elementa assumendo materiam inordinatam, aspectabilemque & calefaciendo fecerit calida elementa, frigefaciendo frigida, quod Aristoteles vult factum esse motu & immobilitate. Deus statim fecit cælum & terram cum aere & aquis ex nihilo. Elementa illa per se sunt id quod sunt; & non tale, & tale; Sed substantiæ singulares. Generatio est transmutatio eorum, non communis materiae alteratio. Sed de his alibi

alibi plura. Riolanus homo christianus sciens veritatem cœlestem, mauult cum Platone, Aristotele, Galeno temere de primæ materiæ figmento nugari, quam cum Mosere recte docere. Pergit autem de Aristotele, eique tribuit quod illud subiectum vocauerit materiam primam. At Plato eius autor est, non Aristoteles. Ita garrit de potentia eius materiæ, iuxta quam sit susceptiva qualitatum; quæ potentia induxerit Aristotelem, ut materiæ comitem adiunxerit priuationem. Erras inquam Philosophe amuse.

Plato istius est inuentor. Aristoteles autem non multum sollicitus est de priuatione, quam ex logicis attraxit ad physica in quibus tamen satis esse putauit duo tantum principia materiam, & formam quæ sua præsentia & absentia contrarietatem expleat.

Chymici istas logicas causas & contraria priuantia non negant. Quando autem de natura corporea est differendum, & physica scientia constituenda vident non sequenda esse figmenta nostra, sed id ponendum quod sensus cum ratione & experientia in natura corporum monstrant. Tu ipse quoq; pag. 90. man. tuæ repudiabas Aristotelica commēta de materia & forma, adducebasq; Hippocratica principia calidū, humidū, frigidū, siccū. Quæ interpretæ te inde abduxerunt rursus? Quod tu ipse repudias, qua fronte vis nobis obtrudere? In physicis vltima inuenimus elementa
cum

cum suis qualitatibus. Relinquimus ista in suo numero. Ex elementis Deus creando produxit mixta, & generando propagauit. Mixta fiunt subiectum Alchymiz. Hæc in interioribus eorum inuenit essentiam triplici forma distinctam, eius naturæ, vt syncerius nihil dari possit, nec nobilius in omni mistione. Itaque & quia elementa transcendit, quintam essentiam & speciem seu formam appellant. Hæ sunt radices, & fundamenta potestatum, quæ nihil habent prius quod sit tale. Nam elementa quidem priora sunt ratione simplicitatis corporeæ sensibilis; Sed non facultatum essentialium, Iure suæ disciplinæ appellantur principia, quod Plinius videtur non ignorasse cum Salem vocat elementum necessarium. Hinc patet, non si Aristotelis logicæ causæ & priuantia sunt principia vera ex metaphysicis ad physicam accommodata, principia chymica esse falsa: Non si physica peripatetica prima sensibilibus ponit elementa; chymiz principia esse figmenta. Non euertit alterum alterum, vt nec Hippocratici humores à principijs nostris proscribuntur, nisi quando illi quoque subiectum fiunt artis nostræ. Tunc enim sunt principiata, & non principia; sicut respectu elementorum naturalium elementata, non elementa. At nihilominus alio exordio fiunt, principia & elementa medicinæ Hippocraticæ, quæ nec ab Aristotele, nec Platone, nec chymicis Arabibus sunt repudiata, licet illi suæ scientiæ haberent principia diuersa;

uerſa; vt dictum eſt de materia, forma, & priuatione; de elementari corpore & contrarietatibus: de materia & ſpecie, quæ ſunt principia chymix Arabicæ, quæ etiam dicuntur occultum & manifeſtum; à poſterioribus principia & elementa, quorum vnumquodque rurfus minutius conciditur, principia ſcilicet in ſalem, ſulphur, & liquorem; Elementa vero in aquam & congenea, quæ tamen quia non plane ab occulta parte ſeparari poſſunt, & obſeruatum eſt quædam analogiam habere cum igni, quædam cum aere, alia cum terra, & aqua, inde nonnunquam etiam eſſentiis diuerſis accommodantur, vnde elementa in opere lapidis, & alias olea ignea, & ætea; liquores aquei, cœleſtes; ſales terrei.

Hæc eſt conſtitutio fundamentalis Alchymix, adeo firma, vt Riolani machinis ne moueri quidem poſſit, nedum euerti. Ille me refutaturus excerpit verba quædam. Perplexas & incertas eſſe diſputationes de principiis Ariſtotelicis aſſerebam. Nam de materia, forma & priuatione notæ ſunt controuerſiæ apud P. Ramum, Martinum Scotum & alios. Ipſe Ariſtoteles in 1. de ortu. 1. pro materia ponit corpus ſenſibile potentia; pro forma quatuor qualitates; pro tertio elementa. Hæc inquam facile poſſunt confutari.

Nam patet corpus non poſſe eſſe omnium primum, cum nullum ſit quin materiã & formam habeat iamque ſit conſtitutum & non
conſti-

constituens; principiatum, non principium.
 Contrarietates quoque sensibilis substantia
 principia esse constitutiva nequeunt. Nam
 impossibile est ex non substantiis, quæ tamen
 debent esse membra essentialia, cõponi sub-
 stantias. Qualitates autem istæ accidẽtia sunt.
 Et si essent substantiæ, Peripatus cogeretur
 concedere contrarietatem in substantiis per
 se & primum, quod ne Riolanus quidem in-
 scientissimus & stupidissimus omnium con-
 cesserit. Recte ergo dixi ista principia esse
 admodum incerta, nec sufficientia ad verita-
 tem chymicis detrahendam. Quid maniacus
 noster? Falsum dicit esse quod materia prima
 sit corpus. Belle. Cur ergo tuus Aristoteles
 corpus vocabat? Ecce bone disputator. Quod
 ego de istorum principiorũ perplexitate po-
 nebam tu confirmas. Plato in Timæo nõ po-
 test effugere corporis assertionem quanquam
 nomen vitet. Alit enim Deum cum mundum
 crearet, assumisse quicquid erat quod in cer-
 nendi sensum cadere posset non tranquillum
 & quietum, sed temere agitaturn & fluitans.
 Hoc necesse est corpus fuisse. Motus enim na-
 turalis est ætus corporis mobilis. Appellat id
 alias τὸ ἀχρόμερον ἐν ᾧ τὸ ἐκτυπύμενον ἐνίσταται
 ἀμορφον, quod nullam habeat propriam spe-
 ciem quandoquidem omnes alias sit receptu-
 rum. Vocat μίξεις καὶ ὑποδοχὴν τῷ γεγενότῳ
 ἔρατῳ καὶ παντὸς αἰσθητῷ, ἀέρατον εἶδος, καὶ παν-
 δειχὲς cuius pars ignita sit ignis, humefacta a-
 qua, &c. Sed quis tam insensatus sit, ut non
 con-

*Riolanus
 peripateti-
 sam physicā
 ignorat.*

concludat hinc cum Aristotele, debere id quoddam indefinitum corpus esse? Ita enim ponunt corpus, quandoquidem elementa sunt corpora; & fiunt cum pars materiæ sic afficitur, pars aliter. Si neque materia est corpus, neque qualitas, unde corporea elementa? Addit bellus ille physicus, materiam non aduersari formæ per se; sed ratione priuationis. Quid hoc ad rem? Ego perplexitatem principiorum ostendebam argumento, quia forma naturalium primorum cum sit altera pars essentia, debere esse in prædicamento substantia. Contrarietates autem esse qualitates nec posse substantias dici nisi his tribuatur contrarietas primum & per se. Riolan⁹ quasi somnians obloquitur quædam incondita, quasi non putaret absurdum esse substantias dici contrarias, ex accidente; quod ego non negabam. Ridicule autem putat materiam formæ esse contrariam, cū materia sit subiectum contrarietatis, & non contrarium. Tam peritus est peripateticæ disciplinæ ille qui Parisiis columnen Peripati est habitus, ut ait Haruetus. Certe oportet valde simplices & reues physicos esse Parisiis qui huius stulti hominis philosophemata admirantur. Est nimirum & hic verū quod aiū: Opinio vim facit veritati. Tandem valde indignatur quod principia Aristotelis vocent aut phantasmata speculantium, aut notiones logicas. Quid ita quæso? Quia Aristotelis doctrinam reprehendo. Erras maniace.

Non

Non reprehendo hic, sed explico, & tua deliramenta de iis castigo. Plutarchi de amando Aristotelé admonitionem tibi accommoda. Nam pag. 25. apologiæ, repudiabas auctoritates, quarum fiducia putabas te posticam venerem probare posse, & vt te ipsum refutares, mox ex Platone, autore scilicet, iubebas considerare, non quid faciat, sed quid fieri debeat. In antiturq. pag. 33. Apud nos plus valet ratio vsu longo confirmata quam auctoritas, vbi & Hippocrat. & Galenum, cum quibus alias mauis errare quam cum Scaligero & Rhondeletio bene sentire, repudias, sicut & in mania. Alibi omiſſis auctoribus vis ratione agi tecum, quia hoc sit philosophari.

Tu Cothurnuses, & Proteus ille sophisticus Canterque apud Platonem. Cum pro te videtur dicere Aristoteles, agre fets nos non admittere testem; cum contra te licet verissima testetur, liberrime repudias. Bona fecisti auspicia Riolane.

Iam tibi imminet Martiæ pœna. Nuda corium. Es amusus, & inscientissimus in primo conflictu. Cum placeat tibi Aristoteles tantopere, proculdubio recipies quæ sunt in 1. metaphy. Deus tum causa omnibus esse videtur, tum principium, & talem aut solus, aut præcipue Deus habet, scientiam diuinorum nempe. Hic est aliud principium rerum quam vbi de æternitate mundi disputat, & motu immobilitateq; ex materiæ figmen-

*Vide 8. phys.
sex. 2. de mē-
te Anaxago-
re 1. de ani-
ma tex. 31.
et 1. de part.
an. 1. ubi de
caelo factō.*

figmento generat elementa. Lege & quæ de animalium generatione scripsit in 3. de Gen. an. 11. vbi de principio materiali. Item 2. Gen. an. 4. & 1. 5. Gen. an. 1. i. de part. an. 1. Vbi alia principia mixtorum materialia ponuntur quam elementa; vti & in 3. meteor. ult. vbi mineralia conficit ex halitu & vapore. In 2. de ortu c. 1. bene cogita de corpore principio. Et ne putēs in Physicis tuis Logicis somniis plus credendū esse quam sensui, lege 2. Gen. an. 4. 3. Gen. an. 10. 1. de ortu tex. § 8. item tex. 7. & 8. Debent sensibilia principia esse sensibilia, corruptibilia corruptibilia. 3. de celo tex. 61. Vnde porro discēs frustra sollicitum esse Physicum de insensata tua materia; Et bene colligere chymicos de cœlesti natura suarum essentiarum, quia remotiores sunt à corruptione quam elementa. Quod si liberet singula quæ de mundi constitutione stulte garris exactius paulo iudicare, omnibus stultitiam tuam rideendam propinarem.

Singulariū principia sine singularia 12. Metaph. tex. 27. 2. de ortu. cap. 2. quarimus principia totius poris sensibilia.

C A P. LXXIV.

De Principiis in cœlo & elementis in argumenti secundum Riolanici solutione pagin. Exam. 46. Manie 109.

PAracelsus & qui cum eo sentiunt chymica principia etiam cœli & elementorum constitutiua faciunt; nonnulli id explicant sic, vt dicant non conflatum ex eis cœlum & elementa esse, sed tanquam in cōi receptaculo & gremio

Zz

mio

mio existere potentia, vnde suo tempore prodeant sicut fructus ex plantis. Neutram admitto sententiam, quanquam posterior sit probabilior & videatur à communi Galenicorum schola tantum verbis & allegoria dissentire. Si n. verum est quod quæ nascuntur mista omnia ex coeuntibus mutuoq; agentib. & patientib. elementis fiant, & viuientia iisdem quoque nutriantur, necesse est ex eis existere etiā chymica, & congressu suo in elementis tanq̃ capsulis essentiam interiorē in qua est facultatum sedes & radix, constituere. Ita & nascetur ex elementis principia, & inter ea commixta latitabunt. Sed hæc sententia non recipitur à Seuerinianis, qui arbitrantur essentias nihil habere elementare per se, licet elementis naturaliter illigatæ, adeo sint, vt plane separari nequeant. Vt in vrina sal absconditus est; ita volunt in elementis iacere principia, quæ suo tempore efflorescant in loco mistorum, & fructus gignant, qui tamen in abdito potius lateant, quam foris possint aspici, quod hoc genus plantarum differat à vulgo notis, quia intra se fructum faciat, cum reliqua foris. Arte vero in conspectum protrahuntur prius signis quibusdam & effluxu virtutum sensibilis. Nos inquam hæc allegorica non probamus. Si quis autem statuatur in principio creationis à Deo commista esse potente verbo singula secundum speciem & accepisse virtutes ab initio; propagari vero in sublunari mundo per creationis symbolū, vel vicarium generationē per semen, aut analogū, concurrēte natura

tura

tura cœli & elementorū, quorū calore & aliis
 præfidiis interior virtus in actū pducatur, &
 gignat simile generanti quantū pōt, hoc sensu
 dicere in cœlo & elemētis in principia iacere,
 atq; ēt inter elementa cōmixta stabulari, nihil
 habet absurditatis, estq; Aristotelicis decretis
 de motu cœli, calore solis, & vniuersi, de spiri-
 tu in humore, humore in terra, & seminio v-
 niuoco, æquiuoco, qn & sensibilib. experimē-
 tis & resolutioni maxime consentaneū. Hęc cū
 dico, Riolanus tanq̃ athleta in omnib. contra-
 rius profilit in arenā, nec pōt pati vt p chymi-
 cis vel vna syllaba pronuncietur. Sed euenit ei
 mirabile qd. Dū n. putat se contra Paracelsistas
 agere, p eis pugnat, atq; ēt ad pugnandū con-
 tra suā scholā arma suppeditat. Videamus ergo
 virū. Primū se demonstrasse ait fall, sulphuri, &
 mercurio nō conuenire nomē principii argu-
 mēto sumto à definitione. Nimirū ignorabāt
 huius discipline fundatores, & excultores Ri-
 olanū esse de nominis impositione consulē-
 dū. Quid ad te quo nomine suas res vocēt chy-
 mici, de quorū disciplina tantū intelligis, quā-
 tū de lyra asinus? Tui dogmatici sanguinē &
 homogenea vocāt principia; Aristoteles ēt e-
 lemēta & similia, &c. Plinius salē Elemētū; A-
 rabes speciē & formā quā nos essentiā tribus
 principiis distinctam. Cur nobis non liceat in
 arte nostra similiter facere? Hoc primum est.
 Deinde in me inuehitur q̃ scripsi; Nisi q̃s vir-
 tute & panspermia velit inesse, id quod Rio-
 lano non debeat absurdum videri qui ex sole
 formas & causas generationum petit, &

*Riolanus pro
 Paracelsia
 contra suam
 scholam*

omnia ex omnibus fabricat. Hæc ego. Ille
 ridicule furit, scribitq; me Paracelsum contra
 scholam defendere cum me Paracelsicorum
 hostem capitalem sim professus. Lenius infa-
 ni Riolane, ne cerebrum rumpas. Si Paracelsi-
 ci ita sentiunt vt ego scribo posse probabiliter
 dici, non sum hostis eorum, sed *ὁμολογῶ*; Est
 & Riolanus. Sin autem aliter longe se expli-
 cant, non odi ipsos sed dogmata quæ mihi vi-
 dentur à vero deuiare. Nullius personæ sum
 hostis. Nec aduersor capitaliter dubitantibus.
 Ea vero placita quæ non tantum comminif-
 cuntur stulte, verum etiam defendunt acerbè
 adeo vt Peripatetica, Hippocratica & omnia
 cætera præ suis cōtemnant, & multis proscin-
 dant conuitiis, cum secus se habere firmissi-
 mis pateat demonstrationibus, si non fero &
 persequor capitaliter, recte me & ex officio
 vera amantis Philosophi facere arbitror. Si
 quis est Paracelsicus alia sententia, alia vero
 amplectitur veritatem, aut conuictus resipif-
 cit, eum nō odi. Itaq; & in Paracelso ipso mul-
 ta agnosco egregia, propter quæ laude dignū
 iudico vti fecit & Erasius. Ais porro me de-
 fendere hominem qui malit esse Paracelsicus
 quam Galenicus. Non vides præ ira quid di-
 cas. Defendo per se Alchymiam à te horribi-
 liter vituperatam & exagitatam. Si eius ama-
 tor est Quercetanus, & quidem non amatorē
 tantum, verum etiā illustratorem & auctorem
 egregium esse apparet in publico; defendam
 sane quod & ipsi placet, consequenterque et
 ipsum

ipsum, quid hoc ad te, nisi tibi aduersari omnes putas qui tua purulenta sputa conculcant, & ne nauseam moueant, è medio tollunt? Tu cum tua schola debes mihi magnas gratias, quod errantem in viam reduco, & tã liberaliter informem imperitã. Cũ irasceris? Sed an non possunt ex cœli potentia deduci chymica principia? Imo per pura puta Peripatetica. In hac Philosophia cœlum dicitur esse locus formarum, seseque habere vt pater, terrã vt mater. Ille formæ & essentiæ caussa est; hæc materiam præbet. Gignuntur autem mixta in quibus sunt chymica principia. formalia, & elemento stellarum analogã. Sunt ergo aliqua in cœlo potentia. Plura de his sequentur suo loco. Deinde Aristoteles totum mundum medium cœlo continuat vt inde omnis eius virtus gubernetur. Quidni & potestas mistorum, & in eis principiorum? Quid de his sentiam, alibi aperui. Nunc satis est nihil absurdi committi principiis aliqua ad actum relatis. Ex Riolani Panspermia sic probo. *Pagin.*

64. Apologiæ inquit Censor: Sanguis est in materia panis potentia, nõ actu; potentia in qua remota nõ proxima, quo modo iuxta Anaxagoræ decretũ a vobis (chymicis) roties vsurpatũ omnia sũt in omnib. & ex quolibet quodlibet &c. concludit: Ecce vt materia prima omnia transformet sese in miracula rerũ, quas doctrinæ Peripateticæ præstaret te didicisse. Hæc ille. Si ita se res habet, in elementorũ cõi materia, q̃ Plato, Aristoteles Galenus, Parisiensis

*Riolanus pro
principiis Pa
racelsicis, ex
vno Diuo &
vno Sydere
sapientia.*

Ichola, &c. ambab. quod aiunt amplectuntur
vlnis, et est sulphur, sal & liquor principia illa
ex mistis extracta: omnia plane Riolanice. Vin
& maniace? Attende: Ita loquitur Maniographus
ex B. Thoma: Sunt in SOLE OMNIA causaliter; vt
loquitur Aristoteles, *δυνάμει*, energia, *ἐντελε-
χείᾳ*, potentia inquam, non passiva vt in mate-
ria, sed actiua. Belle Riolane.

*Si omnia sunt in sole δυνάμει, ἐνεργείᾳ, ἐντε-
λεχείᾳ, etiam principia chymica.*

Prius est; auctore Riolano.

Et posterius ergo.

Connexum tenet a genere ad speciem, inqui-
unt logistæ. Rursus: Quæ inlunt *δυνάμει*, *ἐνε-
ργείᾳ*, *ἐντελεχείᾳ*, omni modo existentia inlunt.
Nā duob. tantum modis res existunt, potentia
& actu. Principie chymica sunt in sole potētia,
& actu, atq, et opere. (Nam hoc vocabulo E-
nergia accipiendum est cum simul ponatur
Entelechia, & nefas grande est Riolano attri-
buere tautologiam, aut vocum ignorantiam)
id q̄ noster athleta plenis buccis, & protensis
manib. cogitur dare cum omnia dederit. Prin-
cipia ergo chymica omni modo existentia
sunt in sole, nec opus est vt chymici ea so-
licite quærant, si possint radios excipere. Nam
per hos descendunt. Fors aliquando et deplu-
unt, nec temere est quod qdam ex veterib. de
succino Indico, & Africano scripsit, id nasci
coagulatis radiis solarib. Nam multum habet
chymici sulphuris, & salis cum aque portione,
licet exigua. Iam securis vobis licet esse Para-
cel-

celfici. Riolanus vestram causam contra scholam suam probe agit. Ut plenius gaudeatis, adde & hoc eius effatum: Causæ homonymæ dant quod non habent, ut vinum quod nō est Ebrum inebriat, &c. Simples sane sunt qui prouerbialiter, aut apophthegmatice dicunt; Nemo dat quod non habet. Sed Horatius tamen cos illa poetarum, cum poeticam vim non habeat, dat tamē eam & poetas facit iuxta illud alierius poetæ; Quodque parum nouit nemo docere potest. Verum nos illud in succum vertamus Paracelsicum:

*Si sol & cælum dare potest quod non habet,
potest etiam principia dare.*

Illud est.

Hoc ergo:

Et ex consequēte sunt in cœli potentia. Quomodo enim dari possent, si non inessent? Adde elementa. Concludes optime pro Paracelsica schola. Peripatus etiam æquiucocas generationes bestiarum & plantarum eadem dare principia collegerit, licet actu in se non habeant.

C A P. L X X V.

De argumento III. contra principia chymica.

Ad pag. Man. III.

FOrmas & spiritales chymicorum essentias repellebat censor, quod essent fragmenta delirantium; non Philosophorum, atque ita principia à se amouebat. Responsum est delirare chymicos, sed Riolanum, quia suæ phantasie principia putat esse

Zz 4

prin-

principia chymicorū quib. cū nomen formae
 lis essentiae tribuunt, relate tribuunt iuxta cō-
 suetudinē suae disciplinae. Maniacus adhuc ne-
 gat debere dici principia, q̄a quantūuis elabo-
 ratē essētię sint corpora mixta, retinētia crasin
 suā. 2. Cōparatā locutionem rider; q̄a sic omne
 cōpositum erit principium cōpositioris: q̄ sunt
 pudendae ineptiae. Sed facile repellitur hęc
 mania. Nā in primo argumento nihil obstat ēt
 mistum dici principium, cuiusmodi habet Ri-
 olanus ipse in suę maniae pag. 90. vbi humores
 Hippocratis assumit qualitātū nominib. quas
 Arist. 2. *de part. an.* 1. vocat materiam corporū
 compositorum, & alibi elementa. Idem Rio-
 lanus alibi sanguinem & semen appellat prin-
 cipia generationis nostrae. At ista sunt mixta.
 Variare vero vsum istorum vocabulorum, nec
 esse crimen ad diuersa respicientem, diuersi-
 mode appellationes accōmodate patet ex 12.
Metaph. tex. 22. & seq. Vbi elementa tria analo-
 gice vocantur q̄ alias principia; & causae prin-
 cipiaq; quatuor q̄ alias Elementa, Mesues spe-
 ciem & formā appellat extractum Rhabarba-
 ri, Myrobalanorum, &c. Item olea, & aquas &
 quaecunq; ex occulto producuntur & à mate-
 ria separātur. Aristoteli forma magis est prin-
 cipium quam materia. Inde vox principii ad
 essentias chymicas accōmodata est. Riolanus
 putat tunc omne cōpositum magis compositi
 fieri principium. Delirat. Non n. fit cōpositū,
 vtr aer & cetera elementa q̄ Arist. cōponit 2.
de part. an. 1. magis cōpositū vt ædificiorū prin-
 cipium;

ipsum; sed tunc cum est eius causa essentialis, aut mouens. Neq; vero id extendendum est nimium, vt si quis caput, pedes, manus, &c. vellet dicere principia corporis nostri; aut conclaui principia domus. Sed rationem subesse oportet, Cū itaq; mihi dicat Riolanus an non pudet ineptiarum, ego repono, an non pudet stultitiz & calumnia?

CAP. LXXVI.

De argumento IV. contra principia ad questionem num principia fiant an educantur, transmutatione generentur an extrahantur.

pagin. III. Mania.

Obiiciebat Censor, scientiam nostram esse vanam, quia quærat qd nō est, vt essentias q̄ Physicis omnib. testib. sint NULLÆ. Si n. essent, res forent anteq̄ fierent: natura generaret ex duob. actib. non ex actu & potentia. Ita ille. Rabulā declamantem audimus, non Physicum. Quærare non Ens, non est vanæ scientiæ, sed est eius q̄ occultum manifestat, & per mirabiles generationes qd est in potentia & imperfectionis forma, in actū pducit & perficit: qualis est ars q̄ iuuat naturam, & ea q̄ impossibilia illi facit, veluti ex lapide mercurium, ex ære statuam Alexandri, ex pyro poma gignit, &c. Aliud est nullum esse actu, aliud potentia. Esse res potentia antequam sint actu, est dogma Physicorum: naturam generare ex duob.

Z E S

actu

actu existentibus, sed in nouam essentiam coeuntibus quæ erat in illis potentia, antiqui docuerunt matre & patre, actiuis & passiuis & omnino mixtione, &c. Rabula ille canina sua facundia, quæ in lingua est sine mente, temere effutit quicquid odium cæcum dicitur. Ista copiose refutantur in examine. Nunc saltem mania eloquentiam percurramus. Quærit fiantne essentia chymica transmutatione per artem, an insint natura ita ut extrahantur si demonstrauerit à nobis fieri transmutatione, concludi statim putat, non esse principia, quæ inesse credit actu ut separari & educi queant, veluti si quis margaritas occultasset sterquilinio, easque postea seligeret & repurgaret in conspectum protractas, quo pacto cerberum fingitur Hercules ex inferis in diem produxisse. At inquam siue actu in re sint, siue potentia, ut elementa in misto, sal in muria, argentum in soluto aquæ causticæ, &c. chymicis non obstat quin respectu materialium elementorum & impuritatum vocentur principia, in quibus est radix, fundamentum & origo facultatum in rebus. Quid istum curant fabulatorem, cuius linguam loquaculam imperitia audacem & temerariam fecit? Argumentare:

*Res oriuntur coniunctione materiae & formæ,
& intereunt eorundem separatione. (Ergo inquit) principia item debent coniungi cum materia; Et sic præexistere.*

At non præexistunt.

Fiunt ergo.

Hanc

Hac vim necesse est habere genericū effatum
 nisi temeraria effudit verba nugator. Thesis
 est non extrahi principia, sed transmutatione
 fieri. Si n. extraheretur, concursu cū materia
 extitissent, & in vnū coaluissent. Stultus homo
 componit res naturales, vt pueri domunculas,
 At forma pfectio quædam est, & non ad com-
 positionē venit tanquā pars materiæ; sed in-
 generatur. Itaque si nostræ essentiæ sunt for-
 males, cum gignitur res & per formas imper-
 fectionis absoluitur, simul fiunt & educuntur
 ex potentia materiæ. In hac existunt vel actu
 vel potentia proxima: actu, vt cum oleum &
 aqua diffusa sunt per mixtum, quod videmus
 in multis ex quibus simplici exeunt expressi-
 one: Potentia, vt cum actuantur, nec sensui
 prius apparebant, nec seorsim erant. Actuat
 autem quædam natura quoq; vt in lachrymis
 balsameis conspiciamus, qdam arte indigent:
 nonnulla sunt in potentia remotiore, alia in
 propinquiore. Omnia inexistunt actu, poten-
 tia, plus, minus. Stultum Riolani antecedens,
 non pōt consequens procreare sapiens. Petit
 aliud argumentum ab elementis. Elementa q̄
 sunt in mistis concurrerunt. Sal, sulphur, mer-
 curius non concurrerunt. Non ergo sunt in
 mistis, & ex consequente cum eliciuntur sūt
 transmutatione, non extrahuntur. Negamus
 sequi, quia non est par ratio elementorum &
 principiorum. Illa finguntur concurrere seor-
 sim: Hęc generatione pdeunt p motum natu-
 ræ generantis: Et ideo non sunt elementa.

Est

Est præterea etiam æquiocatio in Extractio-
nis vocabulo. Stolidus ille purat nihil extrahi
nisi q̄ latet vt ensis in vagina, & vipera in gra-
mine: & actu est in reb. Sed nos etiam extrahi-
m⁹ id q̄ potentia inerat & ex centro p̄tractum
est in superficiem. Itaq; nostra extractio in ali-
quib. duplici constat motu, actuatione & sepa-
ratione actuat; in aliquib. in quib. essentia ma-
gis est exposita, & ab ipsa natura protrusa, a-
ctuatione non est opus; vt in oleosis manife-
ste; quorum tamen terrestris materia salem
habet arctius inclusum, q̄ ideo est remotiore
via protrahendus. De Paracelso iam nihil lo-
quimur. Nos nostra defendim⁹. Voluit autem
ille iacere principia in reb. sicut vitriolum in
diluto eius. Potentiam Peripateticam irritat,
quem nos suis somniis frui sinimus. Tertium
argumentum Riolani: Dissolutione mixti red-
di sulphur, &c. falsissimū est. Non ergo extra-
hitur sed mutatione producitur. Antecedens
falsi conuincemus infra naturali solutione.
Non si Riolani oculi non vident id, nulli vi-
dent. Artificiosa solutio q̄ naturam imitatur in
vasis conclusis oculis subiicit. In quibusdā au-
tem latitant illa principia altius & firmitus oc-
clusa, Itaq; opus est non vna reperatione. Ni-
hil autem prohibet quin hic dicas ex potentia
remotiore actum educi. Non n. modus dicti-
onis euertit naturæ veritatem, sicut neq; ne-
gari solet ignem inesse quia ex remotio. e pro-
ducitur. Præterea non resolui naturali corru-
ptione nō obstat rationi principiū. Itē dicitur.

Nam eodem argumento negandum est Hippocratis Humores & Riolani semen & sanguinem esse principia quia nullum horum exit corruptione naturali. His infert communem conclusionem. Quid ergo reliquum est inquit, q̄ vt potentia tantum seu materialiter insint? Hoc ille intelligit sophisticè q̄dem quia si pp̄ materiam potentia in omne rerum miraculum mutabilem insint; sed nos conuincimus proprietate virtutum q̄ insint formaliter & definite. Nā si ratione trāsmutationis inessent, principia seu essentia nostræ non haberent eandem numero virtutem q̄ natura inditam mistis sentimus qualitatibus & effectis definite. At in plerisq; determinate demonstramus retentam, vt in extractis purgantibus &c. Quædam ex remotiore producuntur. Sed ea item habent vim generibus suis primum conuenientem. Si n. non haberent, ex diuersis indiuiduis per se diuerse affecta prodirent eadem operatione transmutatoria. At id non fit. Nam sal ex omnibus prodit definite salsus; vitrum stibii ex omni stibio eadem exit virtute; Regulus quoque & argentum viuum cum cæteris p̄ elaborationis modo. Remota ergo vaga generalitate, & potētia illa omniseminaria, cogitur nobis aduersarius concedere determinatam, & dicere; Potentia determinata, & materia definita dispositione inesse, vt illud quod ex crudo maturatur, ex imperfecto perficitur, ex diuerse affectis membris integre essentia segregatur forma diuersa, & ex
toto

toto succo penetralique substantia à crassitie
fecum liberatur & purū redditur, quādoqui-
dem non in omnibus est plane idem manife-
standi occulta modus. Hinc contra Riola-
num argumentamur :

*Quod inest potentia determinata naturali nō
fit vaga transmutatione iuxta figmentum prima
materiae, quod nullam habet in rerum natura
veritatē, sed inexistens suo modo producitur, pro-
ductum secernitur.*

*Riolano dicente principia insunt potentia, id-
que quod cogitur non de vaga & indefinita, sed
de definita & certa enunciare.*

*Ergo principia non fiunt transmutatione vaga
Riolanica, &c.*

r. De ortu
8ex. 84.

Rursus quod non fit vaga transmutatione cu-
iuslibet in quodlibet, sed singularis & deter-
minatæ materiae potētia operantib. actiuis ar-
tificiose adhibitis prodit, id inest **R E V E R A** :
quomodo Elementa potentia in mistis reuera
sunt, & inde etiam reducuntur, vt Aristoteles
ait 3. de cælo. ex. 32. Et Antariet. pag. 66. vbi de
Elementis potentia non actu in mistis existiē-
tib. & de 4. humoribus potentia in sanguine
comprehensis, ex quo sanguine cum non tan-
tum nascantur membra, verum etiam alātur,
nihilominus dicuntur ex quatuor principiis
constare licet in initio neque ipsa ex quatuor
diuisis concurrentibusque coaluerint, neque
resolutione naturali in totidem humores re-
soluantur. Item pagin. 71. Antariet. de aqua
vitæ

vitæ potentia in vino, certe non vaga, sed disposita, quanquam hic etiam actum deprehendamus sensibus & effectū; Item *pagina 113. Mania*, ubi Elementa potentia inexistentia dicuntur *REVERA* inesse, &c. Iam assumimus & concludimus de principijs, & assumptionem eodem declaramus modo. Quocirca antagonistam propriis conficimus armis, & imperitiam eius fœdam, cum malitia coniunctam omnibus & lippis & tonsoribus notam facimus.

Opponit nobis exemplum panis & chyluli. Vnde nascitur talis ratio: Si chylus non est in pane *REVERA*, neque principia chymica in mistis. Sed non est: quia potentia seu materialiter inest. Ergo. Negamus connexum propter Elenchum secundum quid. Nam non sequitur si chylus non est in pane, ut sal in muria; nec principia nostra inesse omnino. Est enim distinguenda rerum natura & perfectio. In quibusdam enim principia ad maturitatem peruenerunt adeo ut etiam sensibilibus efflorescant; in quibusdam nondum; Et tamen utrobique insunt re vera. Nisi fortasse non est veritas vlla in potentia, & Ens aut res nulla quod potentia est. Sic in sanguine Riolani potentia sunt quatuor humores; an ergo non insunt re vera? Chylum in pane actu inesse negamus; Sed ideo non inesse re vera, falsum est. Reuera n. inest secundum potentiam. Succus Rhabarbari purgativus est species, forma & essentia chymica
ut Me-

ut Melues ex antiquitate prodidit. Hic in sicco
 Rhabarbaro non inest actus, sed potentia tan-
 tum. At inest re vera. Extrahitur enim pro-
 pinque. Nihil autem offendit nos vocabulum
 transmutationis si ita voces ex potentia in a-
 ctum productionem definitam, & non ludas
 Panspermia illa tua indefinita. Veruntamen
 scito in aliquibus tantum sic se habere, in ali-
 quibus essentiam esse actui propinquiorem,
 ut non male dicas si cum Paracelso in eo iace-
 re asseras, modo non *radas* quomodo ex Nili
 aqua olim fiebat nitrum, & ex mari sal grumo-
 sus: ex aqua atramentosa Galeni atramentum;
 ex venis metallicis excoquuntur metalla, ex
 anthrace argentum viuum: ex pyrite sulphur,
 æs, alumen, chalcanthum, &c. Ridendus por-
 ro ille Medicus est qui ex pane fabricat chy-
 lum, cum hic fiat ex toto corpore nutrimenti
 humidi & sicci. Quærit nū nostra Alchymia sit
 potior naturali, quales quæstiones exponen-
 dæ sunt negative. Imo potior inquam, quia
 constat duplici principio, natura & arte; per-
 ficitque id quod natura respectu finis Medici
 reliquerat imperfectum. Aliud crimen. Vul-
 canus vester, inquit, ad imitationem naturæ
 igneam partem mixti transmutat in sulphur,
 aqueam in liquorem mercurialem, terrestrem
 in salem. Imperite scilicet omnia. Si id fieret
 vago modo iuxta materiæ omniseminarium.
 Riolanicum, non seruarentur virtutes essen-
 tiales & specificæ quæ inerant in mixta per na-
 turam. At manent seruanturque; ut probat o-
 leum

*Improuida
 dictio Mo-
 dici.*

leum carui, aqua cinamomi, aqua recentis & adhuc succulenti Rhabarbari, succus rosarum, tinctura violarum, extractum Ellebori, oleum myrrhae, &c. Vulcanus habet indeterminate vim, nisi regatur arte; at principia sunt determinata & consentanea suis rebus. Vltimus finis Vulcani est ignis; non itaque diuersa sed vnum tandem ex omnibus facere deberet. Sæpe etiam languido vtimur calore qui neutiquam est transmutatorius, sed dissolutorius vt in putrefactione per balneum vel simum. Aliquando exprimimus & per se expressos succos segregati finimus. Nonnunquam frigore vtimur vt in vini quinta essentia, & crystallorum glacie. Aliquando solutiuis menstruis absque vlla flamma. Instrumentum artis potest esse Vulcanus, sed eius per se agentis opus principia non sunt, sed quæ natura commiscuit actu vel potentia inexistencia segregat his prius actuatis. Exemplo est metallurgia, in qua homogenea, separatis heterogeneis, congregat, & ab essentia lib. metallis scoria & recrementa semouet halitu & fluxu sedimento, natatione, &c. Iterum vero dicimus si transmutatio est actuatio & actuati separatio in his quorum principia in materia delitecebant, nos non offendi vocabulo. Noster Vulcanus vna cum principiis segregat Elementa. Num & de his pronuncias quod re vera non fuerint in mixto? An non est par utrobique ratio? Sed & Riolanus ipse seipsum confutat cum scribit nostrum Vulcanum ad imitationem naturæ

Aaa

sic

ficagere. Addere debuit agere quidem naturaliter omnino, sed arte in opus directū, quomodo fit oleum Philosophorum in officinis Parisiensib. Oleum onorum, Iuniperinū, Gargatinum & alia apud Mesuen occultorum illum manifestatorem, quæ qui vituperat, licet sua sibi opinione sit magnus Medicus, tamen à Syluio IDIOTA seu homo imperitus & arcanorum naturæ non magis gnarus quàm Simulus & Thestylis apud Virgilium, appellatur. Confer autem Riolane istam confessam naturæ imitationem cum contumeliosis istis pag. 26. *Antar.* Vbi dicimur Deo & naturæ repugnare; & cum mania quæ nos vocat naturæ hostes; *Antar.* 50. 86. 87. Vbi violatores & destructores naturæ inuento diaboli: *Excurs.* 101. 116. 115. Vbi negatur natura sic soluere. Quomodo imitari Vulcanus noster in ista resolutione naturam potest, si natura non resoluit mista in principia?

Ne dixeris (inquis) nos extrahere de mixtis salem, sulphur, & mercurium, sed mixtum in illa conuertere, seu ex propria & conuenienti materia illa efficere, ex determinato determinato. Ridendus es cum tuis in aliena arte, tibiq; ignota præceptis, quasi esses imperator chymia & dictator ad cuius voluntatem debeamus accommodare linguas. Locuti sunt olim sic Philosophi latini, & deinceps loquatur vel te inuito. Est autem vere extractio, quando quidem quod in occulto latebat produci-
tur, & in superficiē protrahitur. Mesue separatio.

rationē appellat. Fit n. vna & hęc. Ita nos quoq;
in magisteriis secretioni, seu diuisioni, quæ est
species resolutionis in partes elementares, &
essentiales, seu speciem & materiam, quarum
essentiales rursus in tres discernuntur subie-
ctimus. Nihil aut̃ refert, resolutionem, separa-
tionem, aut extractionem, dicas, cum diuer-
sis respectibus sic appellari opus possit. In
constitutione artis extractum accipitur gene-
raliter vel specialiter. Dicitur elici, prolici,
prolectari, quicquid destillatur. Fit enim ad si-
militudinem maioris mundi in quo extrahit
calor ambientis. Fit etiam more maceratio-
num vulgarium per infusiones vbi extrahitur
& transsumitur subtilis substantia vel tinctura.
Sic loquitur Marinus apud Mesuen de miro-
balanis & rhabarbato. Quoties formæ (in-
quit) seu quintæ essentia actionem absq; ma-
teria impedimento exoptant Medici, puta bi-
lis atræ vel pituitæ purgationem, q̃ vni formæ
Mesues cum cæteris Arabib. tribuit, tunc senq;
folia, aut ellebori radices, aut rhabarbarū sero
caprino macerāt tantisper dū ex materia for-
mæ vires secū educat. Non est aut̃ id q̃ edu-
citur res inuisibilis (vt quispiā suspicari pos-
set) sed succus quidā oleosus, aut potius mel-
leus qui sero exhalante relinquitur ac dēfatur.
Talē nos sæpe ex Rheo aqua macerato elici-
mus. Talē extrahi docet Mesues ex myrobala-
nis &c. lege reliqua. Est aut̃ hęc specialis extra-
ctio vnde extractę essētię et simpliciter Extra-
cta dicūtur vulgo, & fiunt cū separatione, q̃ fit

in aliquib. statim, nempe in quib. iam in pro-
 cinctu & expedito est essentia, adeo vt etiam
 prelo possit separari: in aliquib. actuationem
 præcedere necesse est p putrefactionem phy-
 sicam artis, aut alios modos, quam rem tamen
 nonnulli vocant etiam reserationem, quia
 claustra mixturæ aperiuntur, vt quæ termino
 naturali corporum sunt retenta libere possint
 decedere, & homogenea congregari, & ideo
 adhibetur etiam calor potentialis, vel actua-
 lis. Sed de his alibi. Assuesce Riolane, & disc
 chymiam. Vocabula nostra mollescent. Non
 possumus mutare morem loquendi, ni veli-
 mus obscuri fieri & ridiculi sufflombus, quod
 accidit his qui latinitate sua elegantula men-
 tem sensusq; auctorum corrumpunt, in quo
 Gaza, Syluius & alii interpretes non raro pec-
 cant. Cum fateris ex determinato fieri deter-
 minatum, sapientior multo es quam pridem,
 cum conuitium peteres ex vaga Panispermia.
 In quib. partes essentielles seu principia sunt in
 potentia (vt loquamur cum Peripateticis &
 Hippocraticis) ex eis sunt in actum protra-
 henda aliquo agente, resolvente, mutante
 seu mouente dispositas partes secundum na-
 turam cuiusque ad perfectionem essentialem
 separatam à cæteris per proprium suum actum
 & formam. Fit hic perinde ac cum ex cibo vel
 semine & sanguine natura elicit quatuor hu-
 mores qui principia Medicorum nuncupan-
 tur. Vtrobique abiiciuntur materiæ crassamen-
 ta. Nihil n. fit ex toto, inquit Aristoteles, siue
 in

in naturæ, siue artis operib. Hanc rem in tuo Peripato licet tibi appellare educationem ex materiæ potentia cum separatione coniunctam. Sed chymici vocant occulti manifestationē & extractionem & separationem: Sentiantq; essentiam extractam intus latuisse inconspiciuā, nec potuisse prodire nisi claustris, seu vinculis solutis vel putrefactione, vel resolutione per soluentia, vel vi ignium, vel maceratione, pro vt diuersa est ratio conclusionis. Exempli loco metallicas excoctiones sepe adducimus. Putauit Galenus argentum viuum esse rem artis non naturæ, quia vidit ex lapidib. excoqui, in quib. iudicauit esse tantum potentia, nec aliter extrahi quam per transmutationem. Nihil n. tale prius apparebat etiam si in puluerem subtilissimum comminueretur vena. Idem fit in cæteris metallicis: Vt cum halonitrum, alumen, atramentum, sulphur, &c. ex lapidibus crematis eliciuntur. Sic in cinabari factitia est sulphur & argētum viuum: In sublimato mercurius, sal & vitriolum. At nihil talium apparet. Dicuntur à Peripato inesse potētia, & exire per transmutationem reciprocam. Sed chymici reduci aiunt, & ex occulto remotis seris tanq̃ ex carcere emitti, q̃ Aristoteles diceret secerni sicut mixtum in sua elementa cum remoto termino fit naturalis putredo. Illa vero inerant potentia. Sic nos accommodamus ad Aristotelis & Galeni locutiones. Cur tu tam malus es vt non facias idem, teque etiam ad disciplinæ nostræ

morem, de qua nobiscum disputas componis? Interim dum argumenta ex verbis captas, quid aliud facis quam quod imperite nugeris, & odiose cauilleris? Dic vos mixtum in illa conuerrere, inquis. Stulte hoc postulas. Denegata est arti hæc potestas ut ex vlla parte mixti possit facere oleum Chamæmeli caruleum, & salem & aquam, nisi natura prius fecisset. Non enim potest dare motus & dispositiones interiores secundum speciem. Itaque ab omnibus sapientibus id opus habitum est pro separatione formalis essentiae à materiali, seu extractione. Itaque & si separata elementa velis eodē modo mutare, neutiquā ququam tale possis pducere. Depurare magisterii arte sed essentiam cum proprietatibus inde colligere potes nullam. Ne vero inutiliter tecum rixemur, permittimus tibi, si velis, in tuo auditorio sic loqui, quando id quod Aristoteles vult inesse potentia actuat & postea separat, vel simul actuat & separat. Nos conuersionis & transmutationis vocabula magisteriis accommodamus, ut cum ex ferro fit argentum vinum, ex argento viuo plumbum, ex lignis cinis, calx ex lapidibus; in quibus natura salem abscondit, qui extrahitur & separatur per diluta, cinere vel calce sola manēte. Porro si nostræ extractiones sunt conuersiones, etiam coctiones, infusiones, expressiones; extractiones, &c. tuarum officinarum erunt istæ, quod non concedes facile? Idem iudicium erit de naturalibus similibus,

ut cum

vt cum liquor ex balsamo redditur, resina ex picea, mastix ex lentisco, sal ex salice, saccchar ex arundinibus; Cum sol halitus & vapores resoluit, qui postea consistentes res diuersas gignunt.

Sane in natura ista prius sunt genita, vti & cum ad artem assumuntur mista; sed cum extrahuntur ambientis calore, facta iam erant. Item vt in natura extractionem, separationem, extillationem, vel protrusionem (quocunque sane nomine appellare velis) antecedit generatio, maturatio, perfectio, & ex potentia in actumeductio; ita ars quoque aliquando operatur, studetque vt naturæ dispositiones in occulto latitantes promoueat & ad maturitatem arti commodam perducatur. Verum hæc satis sunt aperta.

Tandem mihi obiicis Antigramania, in quibus tibi videor idem dixisse & affirmasse contra Paracelsicos, quod tu iam contra Alchimiam pronuntias & pertinaciter defendis, ideoque mihi inconstantiæ crimen obiicis. Si hic dicerem te delirare, quod opponeres aduerse ea, quæ aduersa minime sunt, imo ne opposita quidem, sed tantum diuersa, non facerem tibi iniuriam. Non enim animaduertis me in illo opere contra veram artem, eiusque locutiones minime disputasse, sed nouorum Paracelsicorum deliramenta, quibus euertere Galenicæ præceptiones, longo

*An Libanius
sibi aduerse-
tur in iudi-
cio principum.*

usu & consensu sapientum receptas volebant expugnasse. Fieri hic potest ut iisdem locutionibus utantur cum veris chymicis, Paracelsici noui, sed non eodem sensu. Itaque quicquid contra illos dictum est, non potest contra veram Alchymiam aut etiam Quercetanum dictum esse, nisi probes utrobique plane esse eandem sententiam, neque quicquam interesse, quod tu facies tunc cum sophistica erit vera sapientia. Verum examinemus à te producta loca. Gramanus dicebat ventriculum separare. Nego hoc: Nam ille potius ex diuerso nutrimento vnā similem facit substantiam, quæ vocatur chylus, idque per transmutationem simplicem. Separatio fit in intestinis, venis, & habitu corporis iuxta naturam. Quid quæso tibi hoc prodest? An non vera scripsi? Num autem tu putas in nostris cucurbitis & collis sic fieri extractionem ut ventriculus coctione facit chylum? En, quo te abripuit imperitia tua, & cauillandi studium? Hic est vnus locus quo falsi conuinceris. In alterum sic præfari: Quoties scripsisti chymica principia non extrahi, sed mixta in hæc tria transmutari? Item: ut demonstret falso à chymicis essentias extracta nominari. Mentiris tuo more. Nullibi propositum mihi fuit demonstrare, quod chymici falso appellent essentias extracta. Mendacium hoc tuum est: idque cōuincitur tot meis de Alchymia libris. Tua vero inscitia conspicitur cum de extractis & essentiis garris, ubi de principiis agitur quæ sunt magisteria separationis

in substantia. Quid si dixissem nō recte vocari
essentias & extracta, quia appellanda sint ma-
gisteria quæ postea fiunt materia elaboratio-
nis essentialis qua perficiuntur & in essentias
migrant? Num tuæ fauissem causæ? Si sciperes
de rebus tibi ignotis non tam stulte, tanquam
nouus Phormio, apud Annibalem declamira-
res. Sed quænam est oratio illa, quæ tuæ phan-
tasiæ tam fortiter opitulatur? Fuimus (inquā)
Paracelsitis æquiores. Num de rigore debe-
bamus omnia eorum euertere Phantasmata,
& ad educum mercurium, salem, & sulphur
dicere, quod ELEMENTA esse nequeant, cum
non actu insint, nec potētia propinqua & na-
turali, nec naturaliter educantur, sed artis i-
gneæ violentia, qua transmutantur res, non
educuntur: Item negare in nobis esse sulphur
& mercurium, neque talia vera ab illis educi,
sed parumper simile. Hæc tu transcripsisti eo
sensu quasi demonstrare velim à chymicis es-
sentias falso nominari extracta. At ego non de
chymicis, quorum artem honoro & ample-
ctor, scripseram, sed de Paracelsicis, & qui-
dem nouis quibusdam, qui absq; sensu in ol-
lis Vulcaniis coquerent quiduis, & quod inde
fit, id appellarent salem, sulphur, mercurium,
cum si artifices deberent de opere & materia
eorum iudicare, nullum istorum agnosce-
rent, sed aliena quædam substituta, vel quo-
modocunque per vim ignis transmutatorium
similia facta. Non enim probant isti sua ma-
gisteria perpetuis præceptis & consensu sa-

Aaa 5 pien-

pientum, sed suo iudicio. Itaque aliquando
 quod salem esse dicunt, id sal non est, sed
 calx, aut crocus vel simile quid; quod osten-
 dunt pro mercurio, id vel merum est phle-
 gma, vel alienus liquor ex menstruo, vel mi-
 stura; quod pro sulphure promunt non raro
 est ex adiecto oleo, vel simili pinguedine, &
 non de substantia misti: Veluti cum oleum
 cinamomi dicunt se facere, at adiectis ramis
 abignis, piceis, & similibus, non sulphur ci-
 namomi, sed liquorem peregrinum oleosum
 producant. Has imposturas si tu vidisses no-
 tari, non opposuisses Libauium Libauio ve-
 ram Alchymiam ubiq; afferenti. Præterea et-
 iam si Paracelsicorū nomine simpliciter chy-
 micos intellexissem; tamen locus iste tuā sen-
 tentiam minime probaret. Nam primum il-
 los petit qui lementa constitutionis dicunt
 esse principia, quasi mista ex sale, sulphure &
 mercurio sic coaluissent, vti Peripatetici di-
 cunt ex aere, igni, aqua, terra coeuntibus, tā-
 gentibus & mutuo agentibus patientibusque
 & se transmutantibus confici. Est autem id
 falsum, vt supra expositum. Neque enim la-
 tent in aere, aqua, terra, igni principia tan-
 quam in capsulis & matricibus infantes, &
 postea elementis coactis coguntur & ipsa; sed
 in principio à Deo compacta mista ordinaria,
 postea propagantur seminio, quo cum gemitum
 est perfectum & maturum apparēt prin-
 cipia ingenerata, quæ prius in radicibus, &
 herbis non inerant actu. Notum autem est.

arti-

artifices quoque quanquam consentiant in artis præceptis & operibus, tamen sæpe de causis altioribus dissentire; & est illa quæstio non tam Chymica, quam Physica. Deinde nominatim addo, si rigore agendum esset & non æquitate. Hæc hypothesis te calumniæ accusat, quid quod secundum quid & non simpliciter ponebatur, tanquam simpliciter assertum producis. Rigorem autem intelligo qui nihil remittit aduersariis, qualis tunc erat Paracelsicus nouus, atque adeo ne nominum quidem usum liberum, ob eam causam quia ab illis similiter omnia Galenica, etiam liberrime dicta & controuersa probabiliter, raperentur in pessimam partem. At uitalis aduersarius non est, uel etiam æquus disputatur & conceditur aliquid consuetudini disciplinarum, ibi non est ut rigorem præferamus. Gramanus negabat corpus nostrum constare humoribus Hippocraticis; quia res maioris mundi item deberent ex iisdem esse constare. In locum humorum substituebat principia tanquam Elementa. Poteram negare simpliciter & rigide istud commentum.

Nam quæ principia eliciuntur ex similibus, non sunt illa ex quibus tanquam materia sumus nati, & nutriti. Deberent aut esse, si ut Elementa concurrissent. Veruntamen quia eliciuntur postea ex humanis membris, dissolutis in elementa talia magisteria; nō

nega-

*Attēde quid
culpetur in
Paracelsicis,
& quid non
& non vo-
cula excerpta
confunde. &
omnia.*

negamus ea in nobis fuisse, sed alio modo quã dicunt Paracelsici Seueriniani & asseclæ. Cõcedo esse in nobis; Dico separari, & elici extrahique ex sorde elementari: Idque etiamnum dico & affirmo. Qua fronte me mihi opponis? At tamen rigide iudicando seribo ista fieri transmutatione per violentiam ignis: nempe ita vt ante dixi de insensatis laboratoribus. Nam de arte vera simpliciter falsum scripisssem, cum certum sit natura inesse in rebus oleum, aquam, & salem; definite quidem secundum cuiusque naturam; indefinite vero iuxta panspermian. Secundum hanc coguntur laborare Paracelsici, quiduis ex quouis parantes sine sensu & ratione artificii Vulcano suo omnia committentes: & hoc tunc nego naturale esse, nempe ad determinatæ rei naturam respiciens, cui opponitur violentia. At generice est naturale etiam violenta transmutatione, factum: à qua tamen in separationibus & extractionibus abstinent chymici sapientes. Illud sequuntur artifices veri. Summum ius summa sæpe iniuria est. Itaque mea rigida pronuntiatione nocentes & innocentes simul damnaßem. Quo non sum vsus, id tanquam vsurpatum à me tu calumniose producis. Idem est de vocabulis, sal, sulphur & mercurius. Nam si rigor esset sequendus, non permittere poteramus oleũ seu pinguedinẽ, sulphur, & aquam appellari mercurium; non permittere, vt microcosmi res appellarentur nominibus rerum mineralium propter confu-

fusionem Physicæ mineralis, cum Physica animali. At rigor iste in logomachiam euaderet. Deinde Paracelsicis quoque insensatis non poteramus id concedere, quia non est consequens artificiosum mercurium esse, si ipsi liquorem suo Vulcano effecerunt: non esse eum quem natura ingenerauit, sed eum quæ arte transmutatoria fecissent. Apparet itaque te de antigramaniis meis iudicare, ut Thamyras de colore picturæ: Et proinde conuitia fundere animo virulento temere. Transmutationis vocabulum non debet inuisum esse cuiquam si sensus est verus, ut supra dixi. Deinde etiam Aristotelica transmutatio fit, cum quid corrumpitur & ab Ente in non Ens abit. Cum chymicus nucem moschatam in Elementa resoluit, & ex elementis colligit essentias extrahitque; Physice corrumpit nucem. Desinit enim tunc esse. Sed chymice essentias producit, quod Aristoteles vocaret generationem, quia vnius corruptio est alterius generatio.

Artifices vocant solutionem
& separatio-
nem.

CAP.

Num Riolanus essentias chymicas esse an non esse scripserit. Ad pag. Man. 113. Item num ea sint formæ.

IN quarto contra principia argumento, verba censoris erant, frustra quæritis quod non est: Essentiæ vestræ sunt nullæ; Alioquin res essent antequam fierent. Hinc syllogismus:

Si essentiæ chymicæ essent aliquid (vel aliquid Ens) res essent antequam fierent.

Sed non sunt res antequam fiant.

Essentiæ ergo chymicæ non sunt. (non sunt aliquid, non sunt Entia aliqua, vt formæ, &c.)

Argumentum non sumtum erat ad quæstionem; Essentias nostras non esse, vel nullas esse. Negat Riolanus meminisse se scripsisse, si essent aliquid. At qui æquiualens scripsit significatione, idem re scripsit. Quod autem scripserit Essentias chymicas non esse, nullas esse, figmentum esse & deliramentum, patet *breuis excurs. pag. 4.* vbi inuictis argumentis demonstrare vult Pyrotechniam nostram, hoc est essentiarū chymiarū, quæ igni vtitur, nihil esse quam inanis phantasiæ figmentum. Si arsest id quod dicit, quidni opus artis? Deinde *pagin. 93.* hæc leguntur: Apage formas & spiritales essentias, formalia, & actiua principia, mercurium, salem & sulphur.

Sunt

Sunt delirantium figmenta, non Philo-
 phorum. Frustra quæritis quod non est. Ve-
 stra scientia est vana: quia perquirat in sinu
 materiæ essentias delitescences, quæ Physi-
 corum omnium sententia nullæ sunt. Alo-
 quin res essent, ante quam fierent: Genera-
 ret natura ex duobus actibus, non potentia &
 actu. Hæc ibi. Præmittit proluxa de formis ex
 cælo in cuius sole sit seminarium principium *Forma Ri-
 olani ex sole.*
 formarū; & de materia à sole promouenda; nō
 ab igni. Negat substantiam vllam è cælo de-
 fluere: materiam elementarem ait totam esse
 patibilem, nec habere quicquam præter a-
 pitudinem. Hinc argumentum quod chy-
 micæ essentiæ seu formæ nihil sint, cum nec
 ex cælo sint, nec ex elementari materia. Ita
 disputat de essentia quinta. Ex omnibus colli-
 gitur Riolani iudicio Essentias chymicas esse
 nihil, non esse aliquid, esse non entia, &c. Nō
 scripsit τὸ ALIQVID, expressis literis; at vi ar-
 gumenti scripsit. Sed quid tamen tua confessi-
 one scripsisti? Scripsi aduersus Haruetum, in-
 quis, qui illas formas appellabat, si essent for-
 mæ. Nihil, inq̃, vidi quod sub tuo nomine cō-
 tra Haruetum scripseris circa istud tempus. Si
 de libro Antatueti loqueris, qui plane tuus &
 verbis & reb. & dispositione est scæ, egregius
 es simulator ne dicā veterator, q̃ tuo filio tri-
 buis tua flagitia. Ita scribis p. 6. *Mania*. Baūchy-
 net⁹ legerat librū à filio meo Pharmacie & ana-
 tomie professore regio scholę iussu descriptū
 &c, si tu es autor, bene te potes laudare. p. 20.
 Ha-

Humanum tamen est hoc, vt ex filio noscatur pater, & ex patris ingenio dilcatur qualis coruus ex tali ouo prodierit: Sed translatio culpæ tam ignominiosæ, parum est paterna. Veruntamen in illo libro non inuenio tua verba: Si essent formæ, & actû in mixtis, res esset prius quam fieret. Cum autem hanc rationem substituas illi; age & hanc examine-mus. Syllogis.

*Num essen-
tia chymica
sint formæ.*

Si essentia chymica spirituales quæ vocantur principia & formæ, essent formæ & actû in mixtis; res esset prius quam fieret.

At hoc absurdum.

Ergo & illud.

Male comparatæ tibi sunt rationes tuæ Riolane, qui tuis Phantasiis alienæ artis principia vis euertere. Chymicæ formæ non sunt tuæ Metaphysicæ, Logicæ, Physicæ; sed sunt artis suæ, ab antiquis sapientibus relate ad materiam inanem & crassamentum corporeum, species appellatæ. Est præterea etiam actus chymicorum à tuo actû diuersus. Cum loquor Aristotelice, latentia in mistis arcana dico inesse potentia, vt sal in falsis aquis, dicitur inesse potentia; oleum in Guaiaco, iuniperino & similibus potentia, aqua rosacea in rosis potentia, &c. At chymicis talia dicuntur inesse actû quoque in aliquibus remotior est potentia. Itaque per multas imperfectionis formas & motus producendus actus vltimus est. Hic aliquando transplârationes, transmutationes, &c. nominantur. Sed aliquib. magis pla-

placet perfectio ex imperfecto, maturatio ex immaturo, manifestatio ex penetralib. abditissimis, &c. Aliter de his differunt scholæ Peripateticæ; aliter chymicæ; neq; tamē res mutatur, sed locutio. Qui vero rem quoq; contentiose disputant aliam esse contra hos aliquando arma capimus, vt iam contra tuos conatus. Iudicetur aut diantia tua ēt peripatetice. Connexio est falsa. Pone principia nostra esse formas rerū, vt seminis anisi principia esse formā anisi. Si Aristotelica forma pōt esse forma & simul principiū, neq; tamē res est anteq̃ fiat, q̃a forma est vltimū rei, ēt nostra principia possūt esse forma. Deinde nostra principia, cū res fit, nondū sunt forma actu, sed potētia; Et nihilo minus principia quæ in & cum elementis cōstituunt mixta. Non est necesse rem esse antequam fiat si eius forma dicitur esse potentia. Considera causas logicas, efficientē, materiā, formam & finem. Omnes sunt priores causato; & tamen in natura forma finisq; postremo ingeneratur, & te iudice vltima præparatione pfecta, forma subito ex sole deuolat sicut geni. Tu q̃ oēs formas in solē inferis, vide vt declines illā absurditatem cū Socrate, q̃ animas corpore antiquiores ponebat. Insuper si principia nostra essent formæ actu existētes in mixtis, nō fierent mixta, sed essent id q̃ sunt. Nam formæ præsentia suū esse habent, & desinunt moueri, vtpote termino naturæ acquisito. Vt cæto impetu in cōtentionē ruis, ita cæce in ea versaris. Huiusmodi est & hoc:

Bbb

Si

*Si principia essent formæ & actu in mixtis,
nihil fieret noui.*

At hoc tibi absurdum est. Et illud ergo.

Connexum probas; quia res fit noua accessio-
ne nouæ formæ. Declaras per elementa, quæ
constat REVERA inesse, licet indefinite. Si hæc
essent forma mixti, cum ex illis res fit, iam ef-
fet, nihilque fieret noui. Hic chymici purga-
bunt tibi tuum cerebrum; Et postea acutius
videre iubebunt. Nā si nullo alio modo prin-
cipia existerent omnia simul, nec vlla esset ge-
neratio, vbicunq; essent actu, ibi deberet esse
mixtum, & tam parum necesse esset generari
aliquid quam in cælo. At cum in seminib. &
elementis sint potentia; atq; etiam cum mistū
corrumpitur naturaliter, redeant ad genus
suum, vel aliud constituent, non tollitur no-
uorum generatio. Tunc cum sunt actu in mi-
stis & eorum forma status est, & non genera-
tio. Cum vero vna cum elementis ex seminibus
rerum pdeunt, & contendunt, ad perfectio-
nem essentialem rei, tunc res fit secundū spe-
ciem, & generatur singulare aliud. Exēplo ele-
mentorum cōcluditur tibi contrarium. Nam
ea sunt materia mistorū, & sua coalitione cra-
sin pariunt, q̄ duæ causæ in ratione sunt pri-
ores causato; neq; tamen necesse est rē esse an-
te q̄ fiat. Pone loco principiorum nostrorum
elementa. Hæc tibi sunt in misto re vera & po-
tentia. Sunt et ante mistionem tuā impura, &
neut q̄ immista, quomodo & nostra principia,
licet respectu sequentium dicantur simplicia;
& po-

& potentia hoc illud. Quidni principia nostra quoque? Si elementa insunt, & principia chymica sunt in elementis tanquam forma in materia; quatenus iam existunt, mixtum necesse est esse & non fieri; quatenus vero generatione ex seminio tam elementa quam principia mouentur ad actum determinatum rei, cuius presentia ipsa quamquam insint, tamen occultantur actui totius singulari, veluti forma auri quo aurum; Hyacinthi qua Hyacinthus, ibi fit res, non existit nisi potentia, donec Entelechia presente motus cesset. Cum autem forma & actus vocantur, alio vocantur modo quam generati actus, ut rosa, viola, canis, &c. Verum omissis chymicis, finge tibi rem esse cum Seuerino vel alio Paracelsico. Sit hypothesis: Principia sunt formae & actus mistorum. Si hoc est qua sunt mista, & principia existentium actumque habent in caelo & elementis, necesse est caelum & elementa iam mista esse; aut rem existere antequam fiat. Nam si forma mixti est qua mixtum, mistum necesse est existere forma existente, maxime sint simul ponitur actus. Sed Seuerinus si tibi nollet respondere per potentiam, qua principia in caelo & elementis recondita possunt fieri forma mixti coalitione seu mixture instituta: responderet saltem per actus disiunctos. Sicut enim elementa diuisa actus sunt elementa, & materia simul mistorum: Ita & principia separata actu possunt esse; id quod sunt, quoniam & actus separati; sed quod concursu, totius mixti actum essentialiter complet. Duplex n. sic misti

Bbb 2

actus

actus foret, vnus qui toti ex principiis & elementis simul constituto competit, cuius merito est simile corpus; alter essentialis sub priore intus latitans, cuius merito vires insunt & facultates specificæ. Sed nec absurdum est cuilibet parti quæ separari potest suum actum tribuere, vt aeri, igni, aquæ, terræ; parti astringenti, purganti, amaræ, dulci, &c. Sed qui omnes conclusi lateant, qualitatibusque & effectis sese prodant donec separatio ostendat singula per se, id quod Peripatus dicit potentia inesse, ex potentia produci; sub actu & perfectione superiore latere, &c. Declaratio peti ex Aristotele potest, qui pene eodem modo calorem animale dispersit, & spiritum affigit humori, humorem terræ. Ex illa amplitudine determinatur calidus spiritus modo comprehensionis, dispositione materiæ & locorum, vnde fit conceptus similis illi qui est in vniuocis generationibus. Vt conuenientiam cernas, vtitur Philosophus vocabulo PRINCIPIT, quo & Seuerinus. Cum ergo per cæli, & Elementorum coitionem, in eis latentia principia quoque coeunt ex corporibus mistis fit corpus, ex principiis determinate coalescentibus, comprehensis & absolutis, forma chymica. Hæc Seuerinus admodum conuenienter scholæ Galenicæ & Peripateticæ de mistis Elementorum congressu natis differeret, adderetq; non posse virtutes vel virtuosas essentias ex elementis esse, quia in nullo obseruaretur, nec in separatis manerent.

rent. Et ideo eis formale seu spirituale & cœ-
leste corpus esse subternendum. Ego quidem
nolo defendere Seuerinum. Tu vero vide vt
contra eius asseclam aliquem satis sis armatus.

CAP. LXXVIII.

De spiritu mundi Platoniorum.

Ad pag. 114. Man.

SCribis de Peripateticis quod Platonicos
spiritus mundi assertores conuincant tali
argumento:

*Si spiritus mundi est diffusus per elementa est:
que forma mixti, nihil fiet noui.*

At fiunt noua.

Ergo non est diffusus per elementa.

MAiorem probas: quia res esset dum fie-
ret. 2. Ortus simplex non esset introdu-
ctio nouę formę sed latentis in apertum edu-
ctio.

Hic tu mihi primum vide cum quibus Pla-
tonicis bellum suscipias, & quos Peripateti-
cos eis opponas. Aristoteles sane in generatio-
ne æquiuoce animalium & plantarum libera-
liter admodum calorem, qui sine spiritu esse
nequit, distribuit. Maro Platonicus cœlum &
elementa spiritu fouet infuso, mente agitante
molem totam & magno se miscente corpore,
vnde varii generis animalia; quem modum non
videtur repudiare Aristoteles 3. *Gen. an. 11.* vbi
cum æquiuoce generationis rationem expo-
suisset, de vniuoca quoq; dicit: Quamobrem
de prima hominum atq; quadrupedum gene-

Bbb 3 ratione

ratione si quando primum terrigenæ oriebā-
tur, vt aliqui dicunt, non temere existimaueris
altero de duob. modis oriri: Aut n. ex verme,
aut ouo, &c. Animas Socrates antiquores cor-
pore voluit esse & cœlitus demitti in corpora:
Riolanus è cœlo & sole petit formas, idq; Peri-
pateticis tribuit. Qui Riolanū defendere pōt,
pōt Platoniorū spiritū generatorē multo fa-
cilius, cum sit difficilius patrocinarimentientiā
quā p̄babilia dicenti. Alius tamen mundi spi-
ritus est, quem intellectu donāt, conficiuntq;
anima, intelligentia & natura vniuersali, q̄ huc
referri pōt, sed nū vt mixti forma? Ego tibi tūc
credā te vera scripsisse de Platoniciis, cum scri-
ptionis testem p̄batum attuleris. Deinde q̄ tu
vis NOVA fieri debere? Nouane mōstra ex Afri-
ca q̄ris? Quæ singulati numero nascuntur, &
intereunt rursus specie actum perpetuū ha-
bēt, suntq; eadē semper, numero fit aliud atq;
aliud, sed tibi materiei istius Phantasticæ asser-
tori, tantum secundum formam. Nā vt & Pla-
to loquitur, perinde fit ac si quis ceram eandē
substantia manentem aliter atq; aliter finge-
ret, & formis accidentalib. immutaret, quæ est
non generatio, sed alteratio, vtpote manente
subiecto eodem, cum in generatione vera to-
tum mutari debeat, nullo manente. Ita tu flu-
ctuas cum tuis Ethnicis, & leniculo vento ma-
terix huc illuc impelleris. Sed quod attinet
vim dianox, finge sane spiritum istum mundi
esse sparsum p̄ elementa, esseq; mixti formā,
nego sequi nihil debere fieri noni iuxta nu-

merum. Cur enim elementa nō orientur & occiderent partibus? Deinde spiritus ille mūdi si foret forma mixtorum, sua ratione foret, nempe vniuersali; determinata vero & singulari nondum foret, nisi quando ad sibi præparatum externa mistione corpus ptingeret, ibique singularitate receptionis fieret singularis forma eo modo, quo Aristoteles scripsit de suo calore in vniuerso. Riolanus vltima præparatione materiæ absoluta immitit formam vt genium. Tribue idem spiritui. Non est consequens si suo modo est forma mistorum, idque etiam actu, nihil fieri noui, cum singulari receptione fiat. Insuper ille in elementis spiritus alio modo in igni foret, alio in aqua, aere, terra, quæ elementa circa locum generationis sunt mista, ita vt spiritum illum bene possint pati. Ex primo gradu commistionis, elementis denuo inter se iuxta Riolani phantasia compositis, necesse est nouum gradum exoriri & numero definiri. Tu non intelligis Paracelsica, & audes contra ea disputare? Imo in Peripato quoque es infans. Alter enim prosyllogismus de introductione formæ est mera stultitia. Petit enim principium, quasi iam esset certum & indubium, quod de formæ introductione narras.

Si formæ in mista foris introducuntur, & mista, qua sunt id quod sunt, habent ab elementorum inter se alteratorum vnione, necesse est cum elementis formas introductas prius

Bbb 4 in eis

in eis fuisse, licet indereterminate, vt sic magis pro Paracelsicis disputes, quam contra eos. Formæ nouæ in generatione naturali non debent introduci, sed fieri & ingenerari iuxta institutionem naturæ primam qua iussa sunt singula semen in seipsis ad procreandum simile secundum speciem habere. De essentiis chymicis disce prius quam in publicum procedas.

Tria principia Aristotelis generalia communicas mistis & elementis, iamque addis etiam cœlum cui materiam & formam absq; priuatione (vt sit hoc bellum principium alicubi non sit catholicum, atq; adeo non principium istius ordinis) permittis. Si non ita foret, quod est argumentum tuæ communicationis, dari ais aliquod in natura corpus illorum experts. Rideo tuum acumen. Nam si hoc ita est vt argutaris, non debes fingere aliquod commune subiectum experts contrarietatum cum Aristotele qui id corpus appellabat, idque necessario prius qualitatibus, cum impossibile sit accidentia non esse posteriora. Tu perseueras in tua ratiocinatione; neque ego impedio quo minus deliras; Sed pergo te ridere cum tua materia malefica; atque adeo iam etiam explodo qui materiam maleficam appellas, & priuationi potentiaq; indinulse coniūgis, adeo vt absolute & simpliciter materia dicatur esse talis, vt possit in omnia rerum miracula transmutari, qualis est etiam Platoni, Galeno, Aristoteli & omnibus scholis

lis vulgaribus istos præceptores sequenti-
bus, cœlo vero immutabili absque tali appe-
titu & maleficientia substernis, quasi materi-
am non materiam ei assignando, Cur non po-
tius meram formam dicebas cœlum, locum
scilicet illum formarum esse, figmentumque
materiæ tantum in elementis fingebas: Cœlo
vero lucem materiæ loco, vt aliquib. iam pla-
cuit, supponebas? Non datur corpus ex-
pers principiorum trium, cur fingitur mate-
ria communis, cur cœlum absque priuatione?
Quod non datur, cur ponitur? Abstrahitis
mente. Logicos vel Mathematicos audio, non
Phylicos, quorum subiectum est corpus na-
turale sensibile insiti principii vi mobile. Vt
defendas, inquis, Paracelsici Quercetani pa-
radoxæ, cogere ineptire, & Philosophiæ mil-
le colaphos impingere. Nisi mentireris, ha-
beresne quod chartis illineres? Paracelsicos
ego defendo nullos. Tua deliramenta contra
chymica principia & rerum naturam iuste nō
fero. Non est autem ista Philosophia quæ tuæ
vesaniæ videtur. Apparet satis te ad sacrarium
eius nondum accessisse. Itaque nec video qui-
bus viribus possis resistere Paracelsicis si in te
impetum facere velint. Rident tuas nugas
quas pro firmamenti & principiis temere
ponis. Aut discere meliora, aut ab-
stine campo.

**

*

Bbb § CAP.

*De argumento quinto contra principia chymica.**Ad pag. Man. 115.*

ARgumentum quintū erat, stabilientem principia chymica subruere omnia artis Physicæ principia. Hoc de Quercetano enunciatum in genere pertinebat ad chymicos suorum principiorum assertores, defensoresq; quasi ea retinere & tueri non possent, ni Quercetani exemplo omnia diruerent Physicæ principia. Id ego falsum affirmo, & nefarium illum hominem qui tam perficte & mendaciter disputabat, vesanum & bæoticum appello etiam nunc. Neq; n. video quicquam sanius. Mendacium crassum est Quercetanū diruere omnia Physicæ fundamenta; nisi forte Riolani Physica est aliquod commentum extra omnem singularem sensibilemque naturam in qua penitus vestiganda nemo vnquam chymico versatus est soletius. Mendaciter fundamentum chymicæ appellabatur quod non est. Bæoti est ingenii. Aristotelicum ex scientia Physica facere artem: Stultum est infinitorum seculorum mentionē facere eum qui de veritate velit accurate causam dicere. Neque enim tropis ludendum est cum naturæ causam dicimus. Quid stultius quam auctoritatem producere eum qui pag. 76. Antar. non vult secum agi auctoritate sed rationibus, quia hoc sit philosophari? Agebat

bat Quercetanus de igni. Hic non est agnitus ab antiquis aliter quam quod sit quarta pars rerum mundi, & non Aristotelicum illud elementum, sed cœlum, q̄ inter quatuor mundi corpora quartum dicitur in Timæo, eaque sententia à multis recepta etiam nunc viget adeo vt Aristotelicos, Ine plane frigeāt, oporteat monstrosissimo commento affricti ad aerem solis, calorem in elementis parturire, q̄ Riolanus facit pag. 110. 111. *Gr. Mania*, qui a-
libi calorem à sole derivat mediante lumine: pag. Mania
53. 54.
Hic scribit se aliquando summam aeris regionem vulgari consuetudine appellare ignem, cum re vera non sit ignis, sed aliquid simile igni: quæ verba sunt scutica digna. Aut vera est consuetudo loquendi vulgaris, & nihil enunciat nisi quod res est; aut falsa. Riolanus negat esse re vera. Ergo re falsa. Quid meritis ille qui cum errate vulgo errat? Sed sit aeris summa regio. Calida itaq; & sicca erit. Quomodo enim sustineret nomen ignis? At quid Aristoteles? 2. de ortu tex. 31. Impossibile est ignem aerem calidum esse. Hic Peripatus sibi ipsi molitur ruinam, vt non opus sit diruente Quercetano. Aiunt necessario alicubi ponendum esse ignem. Non est in carcere terrarum.

Explodunt enim hunc. Nec est meteoricus ignis, quæ Aristoteles halitus accensi feruorē vocat, negatq; expresse ignē esse. Quod in cōfinio lunæ est, dicitur aeris motu astrorum calefacti regio, nec ignis, sed simulachrum
eius.

eius. Vbi iam ignistuus, quartum illud elementum? Quod in nullo loco est, non est; Ignis Riolani nec in cœlo est, nec in terra seu elementari regione. Non est ergo, Quis iam diruit omnia Physicæ principia; Quercetanusne qui ignem cœlo affigit, cum Hippocrate *in lib. de carnibus*, & aliis antiquis, an Riolanus, qui eius locum ignorat, & somniat logice esse debere, neque tamen monstrare potest? Quodnam autem est illud elementum quod brevissima linea à centro ad superficiem tendit, ibique tanquam in proprio loco, & forma quiescit? Non potest esse Riolani ignis. Is n. aerē motu solis calefacit, & sic simulachrū ignis extrūdit, demittitq; Promethei instar, nō submittit. Ego relinquo Quercetano & Cardano cæterisque suam sententiam. De chymicis vero dico quod ex mistis separent quatuor elementa, & tria principia elementis inclusa. Iidem in opere magni magisterii crebro mutant elementa; monstrant ignem chelidoniz, &c. Quanquam autem ignis essentialis eorum, cœlestis quædam natura potius est, quam elementaris, ut sic Quercetano chymico de rebus chymice differenti hanc artis licentiam condonare debuerit censor excurrens: tamen cum de elementis Physice differunt spiritum quendam calidum siccum ignem recte ponunt. Is enim est qui brevissime tendit sursum: Eius vim sentimus tactu: Is per vim fulminum cœlestium non raro repellitur; Is in resolutionibus percipitur, & in
coa-

coagulatione sua etiam oculis cōspicitur; nec raro ignis potentialis nomine in vsum venit, & spirituum seu aquarum ardentium. Disce Riolane chymicos de igni diuersimode loqui. Intellige prius Querceranum & tunc iudica. Qua fronte prodis censor, qui dissentis tecum ipse? Non potes domestica censere, cur aggredieris aliena? Quæ in me stomacha- bundus conuitia expuis; hominis vesani sunt indicia. Ego de te nihil temere scripsi. Res ipsa loquitur te crasse & vesane censuisse principia.

CAP. XXC.

De argumento septimo contra principia.

Ad pagin. 116. Mania.

NEgabat Censor salem, sulphur, & mercurium esse principia, quia natura deberet mixta in hæc tandem per corruptionē resolvere; si resolveret, inueniri debere in loco putredinum, quod falsum iudicabat. Iniquū quidem est, artis principia quærere alibi quā in arte sua, cuius fundamenta propria, qui negat, non est audiendus: Veruntamen ostendebam censori viam qua obseruata facile esset in natura quoque deprehendere chymica principia. Flagitiosum est argumentum; vulgares Peripatetici non habent ista principia, nec suis videre possunt sensibus aut ratione concipere; Ergo sunt nullius Physicæ. Expurga oculos corporis & mentis, Riolane, apparebunt

765 ALCHYMIA DE SPUR. PARI
bunt proprio vultu. Pone phantasmata præ-
conceptasque opiniones, & disce quomodo
& quæ principia chymici habeant; sapiens a-
ctutum. Tu quidem sanius supra scribebas
chymicum operari ad imitationem naturæ.
Hoc stante, necesse est naturam non abhor-
rere à principiis chymicis, sed reddere ex ady-
tis suis ipsa; Verum te vertumnum agere, pri-
dem scimus. Scommata de igni fatuo te fatu-
um esse longe melius ostendant, quam spe-
culum in quo faciem soles contemplari. Sapi-
entias tuas denuo examinemus.

Natura, inquis, res suas postremo in ea
resoluit ex quibus eas primum composuit, &
contra. Atqui non resoluit res suas postre-
mo in chymica principia. Sed in quatuor e-
lementa. Non ergo composuit res suas ex
chymicis principiis. Minorem probas quia
non possit postremo resolvere in principia;
quæ & ipsa sint composita. Deinde produ-
cis observationem resolutorum cadauerum,
in qua nulla observare potes principia chy-
merica. Hoc tibi palmarium est: Sed nihil
magis arguit infantiam in Physicis tuam. Nā
negatio primæ compositionis & ultimæ re-
solutionis non tollit principii naturam, sed
tantum elementa. Principium est, quod
inest primum, & quo primum inexistente
fit: Elementum vero corpus est in quod alia
corpora diuiduntur, quodque inest potentia.
Hæc sunt decreta Peripati. Chymici consen-
tiunt non esse elementum si Deus instituendo
naturā ex eo tanquā corporeæ constitutionis
par-

parte non fecit mistum, nec in id putredine
ultima fit resolutio. At principia nec corpo-
rea esse Aristoteli necesse est nec coire ad mi-
stionem: Itaq; nec resolui in eadem mista vlti-
mo. Certi generis quoq; principia se habent
eodem modo; Nam Riolani cadauer cum cō-
putrescet non abibit vltimo in semen & san-
guinē, aut similia; sed in terrā. At nihilomi-
nus illa cum humorib. appellantur principia.
Quocirca etiamsi non fieret resolutio in sa-
lem, oleosam partem, & liquorem naturaliter,
tamen ratio principii illis maneret. Insuper a-
lia resolutio est artis, alia naturæ. Si artificiosa
resolutione ista tria sunt vltima, nihil obstat
etiamsi nō sint natura. Verum enimvero dis-
ce Riolane, quod chymici compositionem &
resolutionem habeant duplicem. Vna est ele-
mentalis, altera essentialis. Cum hac tu illam
confundis, & perperam per illam hanc euer-
tere conaris. Agnosce itaq; fatuitatem tuā, &
disciplinæ suppone manū quantūvis senē. Ita
se habet argumenti sumtio. Partes paralogis-
mi nō sunt sapientiores. Natura nō sic cōpo-
nit vt tua tibi persuadet opinio: Sed ordinarie
gignit ex cōpositis cōceptib. tā vniuoce quā
æquiuoce. Ex posteriore vero colligimus pri-
us: Ex sensu nobisq; notiore puenimus ad no-
tiora naturæ. Videre potuisti ex puluere & a-
qua fieri lutum, indeq; lapidem aut testā; sed
naturā sic cōponentem vidisti nunquam, cum
& ipse puluis & aqua pridem essent compo-
sita. Sic de nutritione. Maiorem aliunde
sumisti, sed nunquam intellexisti. Minor

sal;

*Excurs. 67.
pag. 157. So-
lis humidis
construunt.
Apol. 54.
menstruum
& semen
sunt princi-
pia animalia
um: pag. 71.
duo princi-
pia minera-
lium.*

falsa est de resolutione essentia; vera de elementari. Ostendo adhuc ad sensum pinguedinē ex cadauerib. ostendo salē, ostendo liquore. Quin adimus marmorea sepulchra, ante q̄ in halit⁹ resoluta essentia spiritalis euanescat? Quin vermes natos ex calore & humido spirituq; comprehensos consideramus, & ex vrinis veterum cineres recoquimus? Verum q̄ disperse & indeterminate sit in natura, id determinate, concludēq; in vasis artis eiusdem naturæ potentia. Hic certe monstramus elementa & principia tam euidenter vt sensu careat & ratione qui non agnoscit. Resolutione essentiali vltima sunt nostra principia, quia in simpliciores potestatum essentias nō possunt abire. In elementa posse non negem, quandoquidem multæ conflant. Ideo non negamus ea constare ex elementis quib. illigata est q̄nta natura ex ætherea substantia. Ita perit primus tuus syllogismus. Quāq̄ n. sint cōposita principia chymica, sicut & humores Galeni, & semen sanguisq; Riolani, tamē rationē principiorū nō perdunt; Et qua sunt partes cōponentes essentiā, ēt elementi nomen meretur, quāq̄ discretionis causa, chymicis id non sit in vsu de principiis. Alter syllogismus petit principiu. Nisi oculos haberes nocturnos certe videres resolutionē essentialē. Videres in illis q̄ tu vocas elementa, ante expirationē stabulari principia: videres exprimiliquorē & pinguedinē: in reliquis restare salē arctius cōclusū vt fortiorib. instrumentis aperiēdū sint serē eius.

Adde

Adde oculis rusticis oculos artis. Videbis sapienter. Sed in te vertamus tua arma. Ea sunt elementa mistorum quæ ut primum concurrerunt ad mitionem, ita vltima resolutione mixti exeunt. Ignis, aer, aqua, terra Riolanica illa corporum simplicissima, nec primum ad compositionem mistorum concurrunt, nec vltima resolutione exeunt. Non ergo sunt elementa. Minorem probo experientia sensuum quæ in sensibus potior est ratione. Nemo potest dicere se vidisse ex illis fieri gramen, pyrum, nucem, canem, aquilam, lucium, hominem, imo ne muscam quidem. Deinde resolutione non fit in vltima. Omnis enim terra & cinis, quod est elementum maxime sensibile, est adhuc mistus. Vapores qui exhalant ipso odore mitionem produnt; liquor gustu arguitur. Nihil simplex est circa locum generationis. Quæ ergo fiducia superbire de elementis suis potest Riolanus? Addo rationem. Non potest in quatuor elementa resolvere, aut ex eis componere mixtum qui materiam tantum ex aqua & terra conflatur ut Aristoteles aliquoties; multo minus Riolanus qui nescit ubi & quid sit ignis elementum, caloremque rerum genitorem mutuo accipit ex sole. Sed & ponatur ad lunam corpus ignis, quis eius usus erit in loco mistorum, nisi per vim deferatur? At quævis detrudet inde ignem? Quo aer nunquam peruenit, quomodo ibi mistum potest conficere ut in intimis solidissimisque saxis? Quid autem sibi vult hoc Riolanicum; Ele-

*Elementa
mista esse
circa nos
Galenus scribit
psit. Vide A.
vlt. 2. de or
tu. tex 28. de
igni. Item
20. de aere,
50. de aqua.*

Ccc menta

*Riolano de-
est ignis.*

menta à natura non resoluuntur in chimæ-
ica principia? Stulte putat cū Paracelsici in eis
iacere principia asserunt tanquam in cōmuni-
bus conceptaculis, & matricib. debere elemē-
ta in principia resolui. Elleborum fatuo. Non
resoluta est in te matrix tua in qua olim stabu-
latus es, cum monstrosam istam offam effun-
deret. Perpendatur & resolutio tua exempla-
ris. Putrescat cadauer. Quid fit? vtroque humi-
do, aqueo scilicet & aereo, sensim resoluta, ci-
nerascit, interitusq; illius erit ortus elemen-
torum. Hic ego primū nullum inuenio ignē.
Cinerem & humorem audio. De humore dū
quæro, adhuc desidero demonstrationem cu-
ius generis sit humor vterq; essentialis an ele-
mental. Cinis est corpus compositū ex quo
sal extrahitur, Sed assiste propius Riolane, &
nares ad halitum cadaueris accommoda. Estne
mistus an simplex? Essentialis, an elemental?
Admoue flammam, vel dispositionem talem
procura qualis est cum patibulorum & sepul-
chrorum flammulæ appareat. Faxim infanti-
am tuam, & imperitiam deplores. Nos ad A-
ristotelem accedamus. Hic in calido ambien-
te ponit id quod putredine corrumpitur, &
vi externi caloris educit calidum insitum
cum proprio cuiusque humore, docetque i-
dem fieri in vasis artis & naturæ. Itaque cum
in externis naturæ operibus iudicandis mul-
ta occurrant obstacula, certitudo maior erit
in vasis artis, quanquam qui erigere cogita-
tiones ad alembicum naturæ velit, & confide-

rare

rare quid ibi ex halitibus & vaporibus putrescentium consistat, & deferatur rursus, is quoq; non nihil certi, sed minus tamen, possit assequi. Chymicus igitur suo fimo & roris balneo utitur loco ambientis. Vas est ampulla, cucurbita, olla vel simile quid. Aeris partes repræsentantur capitello & collo. Terræ locus est in fundo. Eductur sic paulatim interius, sitque exterius. Spiritus & vapores determinatè absq; peregrini admistione colliguntur in capitello, vel etiam depluentes specie liquoris in conceptaculo confluunt. Pinguedo natat aut stabulatur inter reliquias. Separatione secedit crassamentum in quo sal est absconditus. Tandè perpenſis omnib. studiose inuenitur dissipata heterogenia, & homogenia exorta, secretioneq; industria ultimo tria principia, cum suis elementis. Quis iam neget certius nosse chymicum artificem qui sua solertia confusum opus mudi maioris distinguit & definite omnia procurat? Arist. innatum cum spiritu & calore humidum exire docet. Idem chymicus oculis subiicit. Riolano est elementum compositionis: Sed delirat. Quomodo n. calidum innatum cum suo spiritu sit elementum? Ne cadauera quidem intelligit quid sciret de integris conclusis tam arte?

Interim misti vocat ortum elementorum. Aristoteles melius dicebat secerni. Inexistebant enim. Quod inexistit, simpliciter oriri non potest dici. Quem cinerem nobis procudit ille præclarus scholæ censoriæ dictator

Ecc 2 non

non potest esse elementum simplex. Nam conflator vitrorum vitur eiusmodi cineribus indeque conflatur vitrum; Et sane sal prolicitus etiam apud figules vitrescit. Vitrum corpus mistum est. Sic miseri isti philosophi in meridie cæcutiunt, & mordendo chymicos tantum dentes cum capitibus perdunt. Ne quid sine mendacio proferat maniographus, antigramaniorum pag. 524. producit, in qua ait, me negasse Paracelsi principia esse constitutionis, cuius contrarium iam defendam. Vtrumque est putidum mendacium. Neque enim tale quid ibi scripsi, neque iam defendo Paracelsica. Ita loquor ibi: *Paracelsici negant hæc principia corporea (ex CRATONE producta) & opponunt alia que vocant Spagyrica sumta ex similitudine mundi externi, & in ea resoluunt etiam sanguinem. Nos quidem illud non vehementer oppugnamus, &c.* Contrarium habet ista pagina. Nego nos vehementer chymica oppugnare, quando Hippocratica scilicet & naturalia cum istis non confunduntur. Sensi de chymicis; non de bestiis illis malis quales censenda chymica susceperunt.

CAP. XXCI.

*De octavo argumento contra principia, ad pag.
117. mania.*

QUÆ chymici pro principiis ostendunt dicebantur materia elementaris capax omnium

mnium formarum, igni transmutata in formas istas variis nominibus appellatas. Probabatur transmutatione humorum intra nos per antimonii vitrum in varias species. Examine facto stulta ista omnia sunt deprehensa. Riolanus agnoscit iudicii veritatem, neque contradicit. Obiter saltem dixeram; nihil referre siue actu, siue potentia in mistis esse dicantur principia, quantum nimirum attinet ad chymicam separationem, quomodo & Aristoteles in 3. de celo. text. 31. indiscretim sumebat; actu potentiaue in mistis essent elementa. Riolanus vt habeat quod allatret, maxime referre, quia sit vnum ex præcipuis capitibus nostræ contentiois. Ridiculum, *ἀμὰς ἀπ' ἑνὸς*. Interrogatus de pomis, respondet cepas. Non erat in octauo argumento de hoc contentio: neque chymici cum separant de hoc sunt solliciti, non disputaturi cum sophista Riolano quid velit vocare sua phantasmata. Quod actu inest, secernitur statim; quod potentia, prius actuatur. Aristoteles secernit elementa potentia in mistis existentia. Sed aures arrigamus ad Riolanicam contentionem. Nos contendimus, inquit, vestra principia esse tantum potentia in mixtis, eo modo quo omnia in omnibus, vt putabat Anaxagoras; non actu. Belle certe contenditis contra sensibus conspicuam veritatem. Si ita insunt in mistis vti dicis, poteris tu cum fraterculis tuis ea æque ac nos elicere; imo debes nostram industriam vincere, & iuxta illam panspermian tuam expediculis

Ita in exc. br.

pag. 101. 135

136. 65. 116.

117.

culis elicere oleum caryophyllorum, aquam
rhabarbari solutiua, & salem theriacalem.
Sed neutrum potes.

*Riolanus
confundit se-
ipsum impli-
catione con-
paris.*

Chymici negant se posse ex quolibet face-
re, quoduis. Riolanus ipse supra confitebatur
nos facere determinatum ex determinato.
Quis liuor cogit ipsum semetipsum confun-
dere tam foede? Sed pulcherrimam audite ra-
tionem. Nostra principia non actu sunt in mi-
stis, sed potentia illa maxime vaga Anaxagoræ.
Cur? Quia, vt Arist. sapienter obiecit *ὁμοιούμενα*
(Nota bonum græcum) non sunt in pansper-
mia nisi potentia proxima vel remota. Mirum
vero. Vbi dixit Aristoteles in omni seminario
illo Anaxagorico quod est transmutabile in o-
mnem rerum vultum, & ad omnia æqualiter
se habet, nō secus ac tua materia prima, & rece-
ptaculum commune Platonis, inesse membra
similata, carnem, os, &c. potentia proxima?
Quomodo conueniunt generalissima cōmu-
nissimaq; materia, & potētia proxima, qua le-
uissime rotatio fit in actum vltimum singula-
remq;? Quis erat ille sophista Riolanicus qui
pene infinitas præparationes interponebat, ita
vt potentia vltima non possit esse in illa ficti-
tia panspermia, sed in iam definita materia. Nō
est amplius prima materia si proximā ad actū
habet potentiam. Sed fortassis illa schola ha-
bet Aristotelem alium à nostro nisi delirat e-
ruditissima. Sanguis, inquis, est caro potentia
proxima. Finge hoc. Ergo sanguis est pansper-
mia Anaxagoræ? Quid potuisses vesanius scri-
bere?

bere? Si in omni seminatio sunt similia quædam proxima potētia, & caro est ita in sanguine; necesse est sanguinem esse materiam illam omnium rerum formarumq; ex æquo capacem, quod falsissimum. Neque enim ex sanguine fit aurum, perinde ut semen, lac, caro & cætera eiusdem generis. Quod si leporinum aut suillum sanguinem comederet quis, ne proxima quidem potentia fieret epas, caro, cutis; sed esset remota. Istæ vero sunt deliciae somniantis Aristotelem Riolani, non autem ullius sapientis physici aut medici. Viuat suis filiquis. Leuissima alteratione sanguis mutatur in carnem, scribit Riolanus. Quid hic quæso mireris, turpitudinem effati, an in scitiam? Ut sanguis fiat caro, eaque diuersorum membrorum, ut cordis, pulmonis, epatis renū, musculorū, glandularum substantia, nō est opus leuissimæ alterationis, sed generationis, qua nutrimentū vltimum transit in substantiam nutriendæ partis. Itaq; etiam variis motibus, & perfectionib. ex chymo tādē eo peruenit, atq; cum cordis virtute generali in verum synonymum sanguinem abiit, in secūdos humores, ex quibus ros, & cambium, discedit, tandemque assimilatur membris. Illa scholarum omnium schola eruditissima futilitatem illam veterem ab Arist. sæpe exagitatā pro Aristotelica doctrina nobis reponit, & quasi anseres aut fungi essent chymiatrī, audet cōtra eos cū maxima existimationis suæ iactura in publico dicere, sanguinē LEVISSIMA al-

Sanguis dicitur leuissima alteratione abire in carnem.

Ccc 4 tera.

teratione mutari in carnem. En magistros censores: imo exemplaria inscitiae, & vanitatis. Perge sic docte censor & breui tuam scholam leuissima alteratione ex eruditissima mutabis in stolidissimam. Panis potentia remota tibi est caro. Tribuebatur autem omni seminario Anaxagoræ etiam hoc. Vnde & eiusdem alterum exemplum proponitur panis: quod mirabile est ambubais quoq; quæ ex iure hesterni atrum panem vorantes omnium rerum panspermiam deglutient, & cum hac etiam censores Parisienses secundum potentiam, vt non male se ridendos comedendosque propinasse perhiberi queant. Cæterum omissis nugis istis turpissimis, quod de Anaxagoræ illo sigmento tam sibi placet censor, videtur pridem explosum errorem, vt, quia chymicos confutare veris nequeat argumentis, oleto sophismatum polluat, reuocare, sibi que propugnaculum constituere voluisse. Sed neque Aristotelem, nec Anaxagoram intellexit. Conferantur cum purulentia Riolani quæ sunt in 3. de cælo. text. 34. vbi hæc leguntur: τὰ ὁμοιομερῆ στοιχεῖα φησιν: λέγω δὲ οἷον σάρκα, καὶ ὑδὴρ καὶ τῶν τοιούτων ἕκαστον. ἀέρα δὲ καὶ πῦρ μίγμα τέτων καὶ τῶν ἄλλων σπερμάτων πάντων. εἶναι γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν ἐξ ἀσράτων, ὁμοιομερῶν πάντων ἡδυσμένων. διὸ καὶ γίνεσθαι πάντα ἐκ τέτων. Sensus est quod Anaxagoras elementorum nomen tribuerit similibus tanquam dissimilariū constitutionis; Quæ vero vulgo in Peripato appellant elementa, ærem, ignem, aquam, terram, voluerit esse

esse $\mu\eta\gamma\mu\alpha$, seu chaos quoddam, in quo simi-
laria latitarent inuisibiliter, quod est Platoni
commune receptaculum & materia prima;
Sed non eodem sensu: quandoquidem Plato
inserit in istam materiam, quæ est potentia o-
mnia, formas singulares, quarum abitu & ac-
cessu conficit generationes & corruptiones;
Sed Anaxagoras vicinus est Paracelsicis qui di-
cunt elementa esse chaos, & matricem rerum
ex qua prodeant cum maturuerint, tanquam
per secretionem. Huius secretionis quia sim-
plicissima corpora sunt similia constituta ex
principiis chymicorum essentialiter, & vicis-
sim constituentia τὰ ἀνομοιομεγῆ, ideo in locū
elementorum Aristotelis ea posuit, fortasse
ab Aristotele non recte intellectus. Si itaque
Riolanus putat vera esse ista Anaxagorica, po-
tius contra quam pro se attulit argumentum;
alias errans confundendo Platonis materiam
cum migmate Anaxagoræo. In 3. de cælo. cap. 7.
text. 56. de Empedocle & Democrito scribitur
quod faciant generationem apparentem, di-
centes vnumquodque quod inest segregari
tanquam ex vase sit generatio, non ex materia
aliquo mutato. Hæc de elementis dicta trans-
ferri possunt etiam ad Paracelsicam opinio-
nem, si adiicias quasi ex seminibus inexisten-
tibus motum, & ex immaturis maturationē,
aut efflorescentiam quam sequitur fructus
qui est iam res mista essentiam & elementare
corpus in vna mole complexa. Hæc si confe-
ras cum iam nō Anaxagoræa amplius, sed Rio-

lanæa panspermia, longe sunt probabiliora, possuntque argutius defendi. Quid enim præclari habet figmentum istud materiale quod quasi cera fingitur iam in globum, iam in triangulum; mox sic quadratum: rubescit, albescit, calet, friget, & sic per varias formas apparet potius quam est aliud atque aliud, quo pacto aiunt nonnulli singularia quoque differre communi anima mundi diuersa receptione in res diuersas abeunte? Scholæ Parisiensi nihil interest figmentis etiam plus quam Poeticis & Æsopiciis, an veritate se defendat.

CAP. XXCII.

De argumento IX. contra principia. Man. pag.

118. 119.

Repudiabantur principia chymica etiam hoc nomine quia secretionem destrueretur forma, vis, & proprietas mistorum naturalium. Nihil tam vrget stulta ista schola censoria quam hoc ipsum, cum tamen eadem coquendo, infundendo, separando propriū corpus totum & tantum vim transferendo ut formuiat Riolanus, item exprimendo, calcinando, cineres faciendo, miscendo & alia agendo longe crudellior sit in res naturæ, quam vllus possit esse chymicus, cui studium ab antiquo est non destruere sed speciem à materia separare, & quod in rebus occultum est, manifestare. Hoc dum arte & scientia multorum seculorum usu & consensu sapientum comprobata peragere conatur, sane externum & aspe-
ct. bi-

Stabile mistum interire necesse est. Termino
 n. remoto, & ligaturis solutis discedunt ele-
 menta, & in suo complexu latitantem thesau-
 rum coguntur reddere, vt in metallurgia per-
 eunte venæ facie metallum effunditur, & e-
 lementa in aliud mutantur. Sed vt metallum
 latitans in venis non perit, verum tunc ma-
 xime est suum, cum à corpore circumstan-
 te liberatum maxime, ita etiam essentiæ mi-
 storum interiores. Plebi hæc sunt notissi-
 ma. At Anaxagorica ista schola nec capere nec
 concedere potest. Ideo dictator eius Riola-
 nus quærit de nouo, num in essentiis remane-
 at temperamentum mixti. Si interrogares
 quendam qui rudimenta Galenicę scholæ nō-
 dum concoxit, ridens diceret: Si in cocto ma-
 turoq; manet eadem crasis, quæ erat in crudo
 & imperfecto: Si in sene eadem quæ in infan-
 te; etiam in chymicis essentiis eadem est quæ
 erat in confuso; in auro eadem, quæ in auri ve-
 na. Intelligunt autem elementares tempera-
 turas ex qualitatibus primis constitutas. Di-
 cas non manere, & ideo institui mutationem
 vt ex ignobili fiat nobilius; Ex incommoda
 medicamenti materia, medicina commodissi-
 ma; Stomachabitur schola, voletq; plane ma-
 nere veterem pellem cum sua malicia debe-
 re. Quid hic aliud agas, quam Democriti per-
 sonam? Chymicus respondet, non curari ele-
 mentarem crasin, essentialem autem si bona
 sit, seruari & exaltari; sin minus, artis esse per-
 mutare malum bono.

Sed

Sed audiamus tamen tanquam inter pueros nuces tractantem, ludentemque Riolanum.

Si aliud est totius, aliud partium temperamentum, non manet in diuisis eadem crasis quæ in cōiunctis. Illud est. Hoc ergo: & ex consequente chymici non retinent crasin mixti.

Pater responsio ex antedictis, diuersum esse temperamentum totius compositi, & essentia: hanc seruari in extractis, illam negligi: quia vsus rerum ita postulat, sicut coquus Gallinam etiam totam interficit vt Riolo bonum iusculum conficiat; & Pharmacopola Rheum emit quod tamen Rheum non est, sed radix eius quæ amisit temperamentū suæ plantæ.

Satisfecit chymicus suo officio si quæ partes latitabant in toto, quam essentialē crasin habebant in se & per se, eandem solutæ exhibeant synceram, vt si tauri caro sub forma tauri communi contenta, cum separata est tauro occiso, suam retinet temperiem, & sic implantis, si flos, semen, folium, cortex, radix, fructus, lignum, quodlibet suam. Si Riolanus istam crasin quærit, & vult seruari, ne faciat domum arboribus excisis, sed inter spelæa ferarum in syluis habitet. Sin autem istam crasin formamque ideo destruit, vt actus prodeat operi conueniens, cur litigat cum chymicis? Galenus exoptauit διαίτην istam, vt haberet potestates ad vsum synceras, sicut in lacte & omni pene succorum expressorum genere. Ga-

re. Galenica schola diris persequitur voti consecutionem, spuria potius Galeni, quam genuina scutura. Sed iugulemus eam gladio proprio :

Si singula partes à toto distracta proprium suum esse habent, vt caseus, serum, butyrum lactis, etiam chymica principia habent.

Est autem antecedens. Et consequens ergo.

Quod proprium suum esse habet, etiam crasin propriam, & cum hac vim suam & proprietatem qua potest in usum venire. Non itaque inutilia erunt chymica principia. Deinde si habent crasin propriam, aut ab arte aut à natura habent. Non ab arte. Hæc enim non potest dare infinitas dispositiones : Imo si haberent ab arte, non amplius essent naturæ opera, nec actum id quod prius potentia secundum naturam. Vt serum à lacte separatum, & caseus, & butyrum, quanquam arte separata sint, non tamen ab arte habent actum & vim naturæ suæ, idque etiam in melle, vino, & aliis innumeris cibis & medicinis ita se habet, sic & essentiæ à chymicis per separationem artificiosam ex elementari corpore collectæ. Riolanus adducit exemplum magnetis, & negat eius essentiam vim totius retinere. Quid tum postea inquam ? Cum tu infusum Rhei paras, id non astringit purgatque vt totum, sed totum purgat tantum. At id quod per naturam poterat, id arte tractatum liberaliter expendit. Hoc affectui cum sumus, scopum attingimus.

Si

Si vestra essentia, inquis, agerent per se sine materia adminiculis, possent extra mixtum eam agendi vim retinere quam habebant iuncta materia. At non agunt. Ergo.

Adducis exempli loco intellectum humanum, qui dissimilis sit nostris essentiis, quasi posset videre sine oculis, & ambulare sine pedibus; aut attonitus Riolanus intelligere in aurem susurros. Sed tibi affingamus Mydæ ornamentum ut audias melius. Nostræ essentia à materia non omni sunt solutæ, sed tantum à fece elementari: Imo sunt anima, sicut tu succum plantarum nominabas. Hæc dicitur ætuoſior esse sine suo carcere, quam ei illigata. Eo laudabiliore sunt essentia nostra, quia formaliores, neque tamen peregrinas adipiscuntur vires exitu ex materia, sed actus exercent suos vi insita natura.

Sicut spiritus visivus, & auditivus à sensorio suo separatus non potest videre, aut audire; ita essentia à mixto separata non amplius eam edere functionem quam in mixto habebat.

Vah argutam rationem. Sit ita. Num ergo spiritus ille inutilis foret, nec ullam aliam haberet potentiam, si quidem separari posset ut extractum rhabarbari? Num tu cinnamomi corticem abiicis quia non amplius potestate ea valet quæ cum esset in arbore? Rosa flos non potest explere officium id quod præstabat suæ plantæ dum ei cohæreret, an ideo nec alia potest? Sanguis turturum non fungitur officio eo quo in turture, postquam
sepa-

separatus est, vt & hircinus, &c. num ideo nihil potest in medicina? Ridendus es vel lixis cum tuis sophisticationibus tam stultis. Alii sophistæ sapientiæ quid simile repræsentare student, tu fatuitates meras promis. Ne sophistæ quidem nomine es dignus. Partes separatas potestate singularis suæ naturæ polle-
re satis est, etiam si non amplius pareant gubernationi formæ integri. Ungula alces in pharmacopolio non amplius ministrat suæ bestię, ministrat autem alia virtute. Medico, ita & essentiæ chymicæ & extracta. Formæ physicæ (quæ tibi sunt mistorum formales causæ) egent corporeis instrumentis, ais, quibus destitutæ aut feriantur aut aliunde actionis suæ principium mutuuntur.

Quid tum inquam? Si egent instrumentis, sunt organicæ. At nobis est de mistis homogeneis disputatio. Similare in quantum simile vi naturæ suæ agit sine instrumento. Separatus spiritus visiuus, & auditiuus, tibi est exemplum formarum physicarum. Stulte. Instrumentum est vterq; animæ per sua sensoria res externas percipientis. Sanguis quoque quodammodo est organum. Sit ita succus ex plantis extractus. Is fuit ratione quadam organum; quadam essenziale membrum. Cum planta viueret, utebatur eo tanquam organo. Ex mortua qui extrahitur, amissa ratione organica, agit vi suæ naturæ homogeneæ, quæ ad medicinam quærimus. Si allubescit tuæ velanię, vides herbas viuas, vt organica etiam fruaris
pote-

potestate. Quinta essentia iecoris à chymico elicita non amplius est sanguifica. Sed nec epar lupi in officina tua. Miserum te si hinc petenda est sanguifica tibi. Idem iudicium est de essentia succini. Non necesse est vt paleas trahamus oleo succini. Vt epilepticæ fomitem discuriat, hystericas iuuat, aerem putridum corrigat, aliaque agat vi naturæ suæ, requiritur. Hinc si efficacem paramus medicinam, fungimur officio nostro, Paleas & aurum fur, aut auarus trahat. Quid hoc ad medicum?

Arripis etiam ex antigramaniis argumentum. Tribuo totis quandam crasin & compositionem quæ nequeat esse in partibus diremtis. Recte. Tota rana viuere potest, atque etiam viua contra febrim alligari. Viua coaxat. Non coaxat mortua; non pes abscissus. Si illas potestates desideramus, vtendum est totis. Num inde consequens quod extracta mistorum non habeant eam essentia crasin quam habebant cum in toto essent elementis iuncta? Non omnino. Pro vt sunt essentia elaborata, ita de eis est statuendum. Extractum napelli simplex occidit vt napellus; Extractum ellebori purgat ea vi qua elleborus tota. Tinctura croci roborat, coloratque vt in croco integro. Oleum citri citrum odore & facultate refert: (intellige de cortice & semine ex quibus elicitor.) In aliquibus autem artis est malignas virtutes delere, vt benignæ operentur tuto. In aliquibus obliteratur exterius, & quod intus erat in potentia, producitur. Ideo

ars

ars est chymia & scientia quia corrigere potest & medicinę aptas facere materias, id quod Galenici simplices suo quoque conantur modo. Omnino tamen crasis inest per naturam, siue actu, siue potentia. Nam certum est nulla arte posse fieri oleum amygdalinum nisi prius id natura generauerit. Proximam potentiam arguit vis expedita: & in aliquibus etiam actus virtutum est idem, vt odor rosę in aqua rosacea. Define Libanum mihi oblicere, cuius antigramania tu nunquam intellexisti. Quod si is tibi est satis fide dignus autor, cur non examen acceptas? Scribis me esse alienis finium à philosophia; nempe stultitia tua. De te enim verissimum est illud D. Pauli: σοφοὶ εἶναι φάσκοντες ἐμωράνθησαν. Si Libanii philosophia non fuisset, ne my quidem dicere in Quercetanum potuisses, præter stulta conuitia, quilibet philosophematibus facile patior te excellere.

C A P. XXCIII.

De argumento decimo contra principia chymica. Ad pag. 120. Mania.

NEgabat censor à chymicis secerni principia ex mistis, quia actu inesse deberent. Negabat inesse actu quia fierent violēta transmutatione. Responsum est, siue actu in essent, siue potentia, secerni, id quod constat solenni philosophorum enunciatione de elementis,

Ddd corde

corde & aliis. Maniographus in signe suæ philosophiæ specimen edit, probatq; evidentibus argumentis, quod nihil sit præter stultitiam. Aristoteles dicit elementa in mistis esse potentia, & resolutione facta secerni, *ἀπὸ τῶν στοιχείων*. Non ergo tantum quæ actu insunt secernuntur, sed & quæ potentia. Riolanus ait inesse REVERA. Non negatur, tametsi laborabit si demonstrare suum ignem debeat, cui neque in cælo, neque in terra locus. At istud REVERA quid vult sibi? *ὑπερβολὴν* π & sophisticam occultat vomitum.

Platoni foret essentialiter inesse. Est enim quod ad fidem veritas, id ad generationem essentialia. Vere inexistentis logico, physico inest *ὄντως*. Sed quod sic est, non semper actu inest, quandoquidem est ens actu, est potentia. Ut carcinoma suum occultet sophista, pro actu dicit inesse re vera. Sed hoc falsum tam est quæ quod falsissimum. Quorsum quærimus elementa etiam in ipsis circa nos elementis si insunt actu in mistis? Nulla esset homogenia misti existentibus, elementis actu; imo ne mistio quidem. De nulla parte similari dicere potes hoc est terra, hoc aqua, ignis, aer. Etiam minimæ sunt mistæ, ut apparet in osse, carne, cute, sanguine, pituita, &c. Vbi hic terra actu, aer actu, ignis actu, aqua actu? Cogitur fateri potentia inesse. Sed qua ratione? Quia insunt refractis viribus, inquit, dicuntur potentia, seu indefinite inesse: ut ignis non inest calidissime, sed temperate. Quis unquam peripateticus

ticustam deploratè insanit? Quæ per motum naturæ determinatum insunt, quo modo possunt indefinire inesse? Terra, aer, aqua, ignis, in osse sunt definita ratione ossis; in carne pro natura carnis, & sic in cæteris. Hæc vna est vesania censoriæ scholæ. Altera est quod potentia insit, refractis viribus & temperatis inexistens. At inquam tale quod est, actu inest non potestate. Alteratum enim dūtaxat est; Formam & materiam propriam actu retinet, ita vt agnosci possit, & dici hæc portio est ignis, hæc aqua, hæc terra, illa aer, omnes remissis qualitatibus. At nemo vnquam in cute, pilis, ouo, &c. potest ista monstrare. Quod sensibile non est in re naturali, actu non est, præsertim expositum vndiquaque sensibus. Ignem excellere in euphorbio colligunt phisici ex consequente effectu. Ostendere sensibilibus in actu suo non possunt. Oleum inde elicited igneum dixeris, at non ignem. Nihil verius scripsisti Riolane, quam me esse à tua philosophia alienissimum. Tam odi eam quam deliramenta. Sed quid contra principia chymica?

Sal. sulphur, mercurius nec desinite in mistis sunt, nec indefinite.

Nulla ergo modo, nec actu nec potentia insunt, & ex consequente non secernuntur.

Zeno aliquādo in schola præsentè Diogene acutissimis rationib. probare volebat non esse motū, Diogenes surgēs cepit inambulare. Zenoni interroganti quid ageret, respōdit: Con-

D d d 2 furo

futo tuas rationes. Pari modo saliniores Riolanineptias confutare possunt; pari qui ex ovo oleum, aquam & calcem vnde sal, parant, & oculis subiiciunt. Quæ exeunt ex mistis resolutis cum ante laterent nec poterant agnosci forma actusque suo, ea necesse est in eis fuisse. Principia exeunt: Num autem definite insunt? Imo definite. Aut potentia insunt, aut actu. Vtroque modo insunt definite. Nam non est quodlibet in quolibet, nec resoluitur quodvis in quodvis, sed in determinatū, quod adeo verum est, ut ne vanissimus quidem sophista Riolanus, omnia ex omnibus faciens, negare potuerit, chymicos determinato ex determinatis producere. Quam deplorata perdita que ergo est malitia Riolani negantis inesse definire indefinite? At inesse non potest inuariari. Quis ergo quaeso modus restat præter definitum & indefinitum? Nullus est logicus qui possit tertium inuenire inter contradicentia. Contrarium vnum vni. Riolanus nouam logicam excogitauit, in qua datur tertium Quod illud? Eo modo, inquit, principia sunt in mistis, quo in chylo quatuor humores. Mirum vero. Num ergo docent medici Parisienses, in chylo quatuor humores, qui sunt Hippocratis principia, nec definite esse, nec indefinite; nec actu, nec potentia? Summus dictator collegii ita docet in publico Europæ totius Doctores fratres erigunt monumentū, Stultitiæ & dedecoris certe. Infanientium enim illa sunt fabulamenta.

Quis

Quis autem erat ille Riolanus qui *pag. mania* 118. scribebat chylum abire in sanguinem, qui porro proxima potentia & leuissima alteratione fieret caro? Vt sanguis à carne distat, ita chylus à sanguine. Vtrobique est potentia proxima. Eadem distantia est chyli & cæterorum humorum. Necessè itaque est proxima potentia chylum esse sanguinem, pituitam, bilem flauam & atram. Si proxima, etiam leuissima alteratione in actum mobili. Iam ergo ex pharetra Riolani in Riolanum hoc telum:

Quod in altero inest vt quatuor humores principia illa Galenica in chylo, id proxima inest potentia, leuissimæque alteratione potest actu emergere.

Principia chymica sunt in mixtis vt quatuor humores seu Galenica principia in chylo. Ergo proxima insunt potentia & leuissima alteratione possunt prodire.

Bene pro chymicis illis quæ in occulto erant abscondita, & manifestatione habent opus. At isto ariete euertitur Riolanus. Qui panspermia; Euertitur accusatio artis facientis tantum: statuitur natura effectrix principiorum. Datur crasis quam natura tam prope perfecit, vt nō opus sit vlla transmutatione, sed sufficiat leuissima alteratio. Quorsum ergo chymicis restitit Riolanus? Vt chartam cum tempore, oleumque & operam perderet, & euidenti documento comprobaret, se cum sua scholâ damnatoria delirare. Sequitur autem ex positis

Ddd 3 nostra

nostra principia etiam actu & definitè inesse. Nam quod sic inest ut sanguis in chylo, qui inde leuissima alteratione prodit, id necesse est definito actu inesse, nec ab alio vlllo prohiberi in conspectum veniat, quam fucus, quo deterfo leuicula spongia apparet. Consultamus experientiam. Essentia rosæ est aqua eius, oleum & sal, in quibus tanquam membris tota eius interior est natura, vnoquoque suam vim obtinente. Extractus succus & tinctura iidem sunt essentia sed alio vultu, omnibus membris coniunctis excepta tinctura. Quæ res ex rosis extracta facultatem, essentialem saporem odoremque rosarum actu habet, eam necesse est actu definito in rosis fuisse. Succus rosarum, aqua, tinctura, ex rosis extracta facultatem, saporem, odorem etiam numero eadem habent cum integræ rosæ facultate essentiali, sapore, odore, tantum his exceptis quæ sunt in crassamento elementari. Quid ni itaque dicamus, non potentia definita tantum inesse principia quædam, sed nonnulla etiam actu? De potentia porro sciendum est, nos non negare quandam indefinitam quæ se generaliter ad omnia ex æquo habet, si recipias materiam primam Platonis, & commune illud subiectum Aristotelis. At ex tali non prodeunt chymica principia. Nam impossibile est arti ex indefinita materia aquam purgantem elicere, & rosas sapientem nisi definito naturæ opere insit. Deus cum semina institueret nihil indefi-

defi-

definiti relinquebat, sed suum cuique ad similitudinem in substantia procreandam indabat.

Quod in generatum est determinato naturæ motu, id ars nostra prolicit. Id vel actu inest vel determinata potentia ex qua actus is prodit ad quem disposita erat res natura, iuxtaque motum artis diuersum diuerse. Nam & dispositiones sunt diuersæ, naturaque sequax formas induit varias. Vnde fit extractum rhabarbari, fit tinctura, aqua, & cætera, suntque alia plurium formarum susceptiua, alia pauciorum sicut & ars pharmacopœorum extrahit, puluerat, electuatia, pilulas, succos inspissatos, dilutos, &c. conficit. Sed ad Riolanum. Is contraria scribit vix quatuor lineis.

Nam ignem in misto ait esse potentia s e v *Indefinite*
INDEFINITE. Et vt scias quid sit indefinite *quid Riola-*
inesse, addit re vera inesse à suo contrario tem-
peratum, non calidissimum. Deinde fatetur
quod principia sint in mistis POTENTIA sicut
4. humores in chylo. Hinc nos ita:

Quod potentia inest, indefinite inest.

Principia chymica in mistis sunt potentia.

Ergo indefinite, & ex consequente delirat Riolanus dicens neque definite neque indefinite inesse.

En speculum sapientiæ, & exemplum philosophiæ censoriæ Parisianorū medicorū. Si inde finite inesse, est REVERA inesse licet potentia vt ignis est in misto; Et chymica principia insunt potentia, quid nō indefinite &

*Antilogia
Riolani.*

D d d 4 REVE

REVERA? Quod re vera inest, re vera secernitur. Chymica principia re vera insunt. Ergo re vera secernuntur; Et si re vera idem est quod actu, quis Riolanum magis confutat Riolo? In qua philosophia indefinite inesse est potentia inesse, definite vero actu? Metaphysica Riolani eiusmodi fabricat argutias. Definire enim est dicere quidditatem rei, cuius esse est actu & formaliter esse. Vnde definite inesse est sua definitione inesse. At & potentia est aliquid definitum. Quisquilias & sterquilinia scholæ eruditissimæ audimus, vel potius spiritum insanientis dictatoris inter subsellia. Parisiensis collegii ad censendum chymiam proficientis. Quid ni enim liceat nobis definire etiam ens potentia? Quod certa ratione inest, vel determinate inesse potest, item inest definite, seu ut loquuntur limitate. Indeterminatum, & indefinitum logicum & Grammaticum norunt vel pueri. Quis enim istud fecit? Aliquis, aliquid: vel absque signo: opinionis comes arrogantia; stultitiæ finis malum. Sic ignis non est in bile, cum insit certa & determinata ratione. Docebam ex Aristotele quodammodo secerni etiam cor; Maniographus explicat de materno sanguine, quasi velit Aristoteles NON COR sed materiam cordis de materno sanguine secerni, ut sic secerni sit diuidere, & distribuere suum cuique ex communi alimento vel materia. Verum Aristotelis verba sunt: ἡ καρδία ἀποκρίνεται ἐν ἐργείᾳ. Non dicit ὅλη τῆς καρδίας, sed καρδία ἐν ἐργείᾳ quæ est secretio eius

*Cor qui se-
cernatur.*

ius quod ex potentia per generationem naturalem actum consequitur, & sic fit prius cæteris membris. Tam bellus est Peripati interpretæ Riolanus, vt Aristotelis cor transmutet in Non cor, planeque contradictorium philosopho assignet: quasi similiter dicendum sit elementa non secernuntur è mixtis, sed eorū materia, cum tamen Aristoteles formaliter, & non materialiter per essentiam, non modificate loquatur. Ratiocinatur autem Riolanus ex isto fundamento arenoso in hunc modum:

Quo modo natura secernit cor de menstruo, eodem chymici sua principia de mixtis.

Atqui natura non cor ipsum, sed materiam cordis secernit de sanguine materno.

Ergo chymici non sua principia quasi iam existentia, sed materiam suorum principiorum de mixtis excernunt.

Maiorem dicit esse meam. Consequens additur multo vesaniæ sputo delibutum quasi natura suggereret materiam, Vulcanus daret formam sibi congenerem, hoc est violentam, nec naturalem nec naturali analogam. Verum maior non est mea, sed improbe insanientis Riolani. Nuspiam ego scripsi ita à nobis secerni principia, vt cor è sanguine. Tantum declaravi secretionis significata contra Riolanum qui pro sua fatuitate tantum ea dicit secerni quæ sunt mutuo apposita, vt cum colo, vel cribro aliquid excernitur & separatur. Minor quoque est futile somnium. Neque enim ea

Ddd 5 vis

vis est dicti philosophici quam fingit Riolanus, quem apparet ex impuro admodum & fædo menstruo principium cordis accepisse, ut fere nihil possit quam mentiri, & calumniari. Complexionis consequentia anilia sunt deliramenta. Sæpe dictum est Vulcanum nostrum non posse rebus dispositiones dare, multo minus tam nobiles essentias ex materia omnifeminaria facere, quas si faceret diuina facultate esset instructa.

Vulcani formam esse violentam, ridiculum est effatum. Dicitur formam sibi congenere rem adiicere. At cum destillatione fit oleum anisi, & aqua rosacea, quis tam demens sit ut asserat in seria disputatione, ista esse igni congenea? In quo Vulcano tu vidisti rosaceæ aquæ formam? Si aqua hæc nec naturæ opus est nec naturali formæ analoga, qui sit ut eundem habeat odorem? Vulcanus operatur ad similitudinem sui, non ad rosaceas vires. At ex potentia educendo adiicit. Crederem si chymicus, & non hostis alchymix diceret, qui ex panspermia Anaxagoræ suam potentiam haurit. Forma quam educit Vulcanus non semper est violenta, ut cum arte regitur ad pullos ex ouis excludendos. In aliquibus operibus violentia crimen habet nullum, ut cum aurum & argentum excoquitur & ad purum regulamque fulminatur: Cum Galenici cremant mineralia, & viperas coquunt, salem theriacalē, calcem, cineres, lixiuia, &c. faciunt. Chymici principia ita secernunt ut nulla fiat in essentia

tia

ria iactura, quod ipsa probatur experientia in aqua cinamomi, fœniculi, matricariæ, menthæ, melissæ, &c. quæ rerum suarum vires habent. Nos contra Riolanum hoc:

Si ea forma quam arte rectus ignis educit nec naturalis est, nec analoga naturali, aurum Paristense non est naturale nec analogum naturali: Syrupi, olea coctitia &c. pharmacopœorum Galenicorum itidem erunt nec naturalia nec naturalibus analoga.

At hoc egerrime feret Riolanus sibi tribui, negabitque pertinaciter. Maliciose ergo pronunciat de nostri Vulcani formis, quod nec naturales sint nec analogæ naturalibus.

Cogita vero de his quæ circa Vesuium, Ætnam, Chymeram, lacû babilonium, asphaltiten, thermas & alia ubi ignes maximis ardēt focis, generantur. Oleum naturale philosophorum subterranei Vulcani est opus. Vide num talibus nec naturalis nec naturali analoga forma sit tribuenda.

Dignus erat iste nugator qui in banausurgorum sterquilinio cubaret, ubi disceret num ars naturæ potentiam sequeretur, an igni similes formas fabricaret. Vult proprie secerni quod inest actu. Sit hoc in officina Riolani verum; Sit & in culina. At si chymici suæ disciplinæ vocabulis sic vti volunt, quid ad Riolani culinam? Tibi improprium, nobis sit proprium. Non aliter constant nostra orgia. Veruntamen nō improprie loquebatur Aristoteles cum in physica sua ex
simi-

similaribus fecerneret elementa (fortasse prius resolutione facta ut homogenea ab heterogeneis, elementa ab essentiis seiungerentur.) Sed ne cum stercore isto Parisiano diu certemus, sit actu existentium secretio. At ista prius potuerunt esse in potentia, & postea actuata separari. Speciem à materia secernit Mesues, actu existentem, quo pacto Riolanus per infusiones, coctiones & colaturas. Mustū, lac, & omnes tales succi sine Vulcano naturali fermentatione in diuersa secernuntur. Ita expurgat se mare pleniluniis. Expressio ea in re non est infelix; Secernit chymicus siue actu siue potentia insint principia, proprie, modificate. Secernit vel doleat Riolanus, & rumpatur.

Ridicule præscribit nobis ille *ἀμύστος* & rerum chymicarum imperitissimus phœrmio quomodo loqui debeamus. Si vere & proprie loqui velis, inquit, dicendum est, Vulcanum portionem mixti inflammabilem mutare in sulphur, aqueam in liquorem mercurialem, &c. Gramanum audire mihi videor qui suo Vulcano res committebat, ut inde dormiente artifice faceret quod posset. Disce prius Riolani modum secretionis principiorum in mineralibus variis, vegetalibus, & animalibus; Disce autem à nobis; Et assuesces uti nostro sermone. Turpe est triobolarem nugatorem artifices docere suarum rerum nomina. Si ita loqueremur ut tu, tui similes fieremus stulti. Neque enim Vulcanus noster fabricat quicquam

quam cum pyriten in sulphur, æs, scorias & similia secernit. Cum ex crematis lapidibus modo alumen, modo chalcanthum, nitrum, sales secernimus coctione, & colatura, transmutatio tua est inane deliramentum. Anilius id fit si cogites de tincturis rerum separatis, de extractis succis, de aqua iasmini, rosacea & similibus, vti & de oleis in quibus est plane eadem essentia absque vlla transmutatione quæ erat in rebus integris suo modo. Ad cynosarges cum tali Doctore. Vult portionem inflammabilem misti mutari in sulphur. At inquam vane nugator, illa iam est sulphur nostrum, & separatione, non mutatione eget. Si est aquea, hoc est liquida essentia, iam est noster mercurius; Si est falsa, item est, nec debet fieri. Sola secretio artificiosa desideratur, vt quod inter elementorum sordes iacet, segregetur laxatis vinculis actuali, potentiali igni, vel aliis instrumentis. Commiseratione tamen digna est infantia de inflammabili parte in nostrum sulphur mutanda. Non omne sulphur est inflammabile, nec ex inflammabili tantum elicitur. Ita cum aqueam partem mutat in liquorem mercurialem, stultitiæ se coarguit ipsum. Aliud longe est aquea portio, & liquor mercurialis. Illa phlegma & superfluitas elementaris est; hic essentiæ interioris membrum. Qui ne loqui quidem chymice potest, qua temeritate in chymiam inuehitur? Aliquot millenariis annorum viguit locutio chymica, & ille nouitius ruditatis filius audet eam corrigere?

CAP.

*Riolanus
principia
nostra in
mistis habet
& non agno-
scit.*

DVodecimum contra principia argumē-
tum erat, nec in elementis esse principia
nostra, nec in mixtis. Copiose hoc examina-
tum & confutatum est. Maniacus repetit pri-
dianam suam cramben, & se defendit sola re-
cocta, quanquam sordidiore & inquinatio-
re. Tribuit chymicis quod demonstrare ve-
lint sua principia esse in mistis A C T V: argu-
mento quia extrahantur inde, vt oculis pate-
ant. Solent sane nonnulli sic loqui, præsertim
Paracelsum sequentes, qui Riolani nugatio-
nes pro sterquiliniis habent & irrident etiam
ampullosas Aristotelicorum iactantias, & su-
perciliosas dictiones. Ius enim suum seruant
impatientes sibi in sua arte ab inertibus præ-
scribi.

Rixentur illi in suis circulis suo more. Chy-
micis relinquunt consuetudinem suam. Sed
nos quibus familiarior est doctrina peripa-
tetica, quando cum his agimus qui sibi viden-
tur in ea sapientuli, accommodamus sermo-
nem ad captus, & dicimus iudicio Aristoteli-
co aut actu inesse principia, aut potentia ex
qua in actum sint arte producenda. Riola-
nus exagitat vtrumque modum, vt patuit in
præcedentibus.

Nunc quid afferat, quanquam molestum
sit cum vitiligatore eiusmodi commutare
verba;

verba, iam tyronum & studiosorum huius artis causa, videamus. Ita chymici: Quod separatur ex mixti corpore elementari, inesse necesse est. Principia chymica ex corpore elementari mixti separantur. Insunt ergo necessario. Amulos respondet ad minorem: vos ipsi dissoluitis mixta, non natura: quæ responsio est ridicula. Ideo sunt principia artis determinato motu producta, quia artificum industria fit dissolutio & separatio. At nihil possent artifices vlli si non subesset potentia solutionis & secretionis talis per naturam. Si non natura inesset oleum in sesami semine, non posset vllum ars separare. Ex nuce moschata euanida nullus chymicus potest essentiam colligere. Si negandum est inesse quid ideo quia non natura separat sed ars trahere omnia vituperemus cum oleo, vino & succis pluribus. Nam cum corrumpitur bacca olearū, semen amygdalinū, lini, raparū, nuces, &c. non fit in oleū corruptio, sed in elementa. Decocta quoq; & infusa Parisiensia & Arabica negemus naturale quicquam habere, quia natura in istas res non corrumpitur vlla herba, aut pars plantarum; multo minus vllum minerale & animale. Euertamus & culinas, Riolanique iuscula inquinemus, quia carnes cum putrescunt nō reddunt talem succum qualem coquus elicit elixando. Nihil futilius poterat respondere vel cerdo. Natura ab artifice metallurgo sollicitata ex venis metalla reddit, in quæ corruptæ alias per se venæ nunquam abirent. Sed &
ipsa

ipsa metallica excoctio nisi à perito homine
 administretur non educit metallum omne,
 cuius aliquando non parua pars inter recre-
 menta adhuc reperitur. Quocirca contrariū
 Amuso ponendum est, quod insit eo magis,
 quo artificiosius extrahitur. Quod enim iner-
 ter & imperite segregatur, non tam bene di-
 iudicari potest. Cum natura quid resoluitur,
 quia disperguntur partes, & exhalant, vel cō-
 bibuntur à terra, vel vitiantur accessu peregrini-
 norum & disturbantur, nec desunt violentæ
 causæ per quas materia varie mutatur altera-
 turæ, non possunt determinatam gignere sci-
 entiam. Tam stultus est Amusus, vel potius
 malitiosus, vt potius in incertitudine naturæ
 iudicium scientificum statuatur, quam in artifi-
 cis naturæ interiora scrutantis experientia,
 quasi homo non acceperit primordia corpo-
 ris ex quatuor humoribus semine, sanguine,
 similaribus, quia natura in hæc non resoluit
 cadauera, sed anatomicus. Videmus, inquit A-
 musus, omnia naturaliter occidere in elemen-
 ta. Aciem oculorum tuam narras. Nos nondū
 potuimus videre, quod tu cum tua factione te
 videre dicis. Si omnia, num etiam Iouem, &
 Solem, & ignem, & aquam? Non potest fatui
 ingenii sermo esse prudens. Vt mens errat, ita
 lingua. Monstra nobis ignem tuum; monstra
 aere. Sed de hoc etiam ante. Chymici ele-
 menta symbolica segregant, possuntque ostē-
 dere. Possunt autem etiam principia. Non ne-
 gabis fortasse elementa nostra esse vere natu-
 ralia

ralia, licet artificiosa solutione reducta. Cur negas principia eadem arte protracta? Sed si id vides, quid non vides? Nihil videmus à natura in vestra principia dissolui. Nimirum oculos habes quibus stercore videas; quibus essentiam, non habes. Natura studet conseruationi sui. Non se resoluit ipsa, violentiam quandam patitur in putredine naturali quidem à calore ambientis, qui iudice Aristotele non educit aerem, ignem, aquam, sed insitum calorem cum spiritu & humido innato, quæ tu perperam videns putas esse elementa, atq; ita iudicio falso deciperis, quia illa quæ educuntur in natura non se sistunt tibi ad tribunal explorationis, sed effunduntur auffugiuntque in auras. Artis vero oculi exeuntia exacte contemplantur, quod capta inclusaque & collecta cogantur pati verum de se iudiciũ. Idem fit cum aliquid corrumpitur vi Aristotelica ab aquis corrosiuis, spiritibus, ignibus. Si videas æthæros cineres, qui mistum quod in eos abiit non vidisti, prima hinc est ignorantie causa; altera ab interminate agente & transmutante; tertia à cortice à quo tu iudicas opinans terram esse elementarem id quod est corpus quoddam adhuc mistum. Ita si fumum videas, putas aerem, vel ignem esse; at si posses alembico excipere, aut camino, penitusque perscrutari naturã eius longe aliter iudicare cogereris. Tua visio *παιδείας* est potius quam visio. Veritatem autem hoc in te telum: Et sic loquamur: Riolani decocta, infusa, expressa,

E e e extra-

extracta sunt res per violentam transmutationem ex panspermia Anaxagorica factæ: quia videmus quidem mista corrumpi in elementa; non videmus in extractos succos spissatos, seu liquidos; in olea, decocta, infusa. Qui placemus tibi? Si nihil impedit artis accessio, quin tua insint mistis per naturam, nec apud nos impedit, quin multo minus, quo definitius nostri artifices student dotes naturæ servare quam tui pharmacopæ, sæpe perdetes coquendo essentiam, aut labefactantes. Venam argenti non videt in argentum & scorias naturali putredine resolui metallicus; at attis opera videt, quando deterfis sordibus vnumquodque proprio & genuino contemplatur vultu. Tolle ab oculis nubem, & liuorem excute è maligno corde; videbis & iudicabis rectius. Mirum autem est adeo imperitos rerum esse censores Parisiensium, ut non viderint vnquam id quod etiam plebi innotuit. Nam ut in mineris aliquando purum metallum in conspectum prodit; aliquando aliis signis innotescit; ita & essentiarum principiaque chymica non raro se manifestant. Cinnamomi essentiam prodit succus qui inter masticandum salivali humiditati linguae se communicat, quo separato expuitur inane corpus excepto sale penitus latitante. Prodit & spiritus halituosus qui odoratus organum mouet. Hi duo sensus valent etiam in cæteris. Visum si consulis; inspice arbores resiniferas & plantas succum suum sudantes, siue

natura

natura rimam agente, aut poris reddente, si-
 tie manu coloni. Quod autem in istis succis
 sit essentia plantarum, docet eorum arefactio
 & interitus, si nimium exhaustantur, vracei-
 dit piceis & tædis. Sal quoque exulat ex sa-
 licibus apud Auicennam & Dasy ycum. I-
 dem sal naturaliter redditur à pedem ex-
 haussis cinerum & calcium cumulis iuxta ha-
 lonitrarias, vbi nullo opus est igni transmuta-
 ttorio. Columbas nego quid falsi come-
 dere. At simus earum saltem reddit acrem
 & copiosum. Ita nos licet nutriamur in in-
 fantia dulcissimo lacte, tamen vrinas reddi-
 mus admodum salvas. In mineralibus & quæ
 naturæ ignibus absque vlla arte comburuntur
 quantum hic salis? Abundant eo plurimæ
 aquæ & terræ. Eius mediocritas ad generatio-
 nes vt fiat terminus certus, etiam est necessa-
 ria. Patet nimirum naturam ipsam absq; omni
 arte per se quoque principia nostra reddere:
 Deliquore mercuriali non opus est testimo-
 nio. Satis multa sunt à quibus vel vulgo red-
 ditur. Amusus noster circa caminum hærrens
 poterat sensatus satis esse, si præ facultate
 posset bene vti sensibus, & iudicio. Non pu-
 to ibi arte comburi ligna odorata. Exhalat
 inde nec ignis simplex, nec aer; Sed odora-
 tum quid quanquam vi flammæ fuscatur. Id
 est essentielle. Circa caminum concrefcit fu-
 ligo acris, amara, salva; ex pinguibus pinguis;
 quanquam eo minor est oleositas quia plu-
 rimum igni fit pabulum. Cinis qui relinquitur

Ecc 2 saltem

salet occultat. Aquositas quoque ex caminis sæpe relabitur sæpe exudat, vti fit etiam descensoria destillatione. Hanc si separes, elementum aquæ & liquorem essentialem quidem sed affectum violentia ignium, nancisceris, Aperi oculos Riolane, & admite naturæ monumenta. Videbis proculdubio quod te videre negas. At exigis à nobis, vt, si velimus nobis credi doceamus *sensu, aut ratione, vt in elementa, sic in nostra principia abire mista & reddi sulphur sulphuri, salem sali, mercurium mercurio.* Ast quid tu credas nobis qui nec sensus habes ad cognoscendum aptos, nec rationem? Docuimus id pridem, & in omnes sensus ingessimus experimenta naturalia & artificialia. Quando tandem sapiēs?

Rideo vero simplicitatem tuam. Si monstrarem aliquid terre ex resolutione naturali vel violenta, statim crederes aliquid terreni elementi esse, & sic de cæteris. At ego te tunc perquam lepidè ludos facerem. Nam id quod ostenderem factum, calx esset vel cinis. Neutrum est elementum terra; sed terreum corpus vtrumque. Hoc perfunderem aqua, & lixiuium pararem, vnde colligerem salem, quæ vocarem principium.

Tu non crederes esse principium, sed plane persuasum habes ex panspermia prodiisse per violentam transmutationem. At inquam crede simul terram quoque coniunctam non esse elementum sed aliquid ex panspermia factum. Sin autem terra ideo elementum est
quia

quia ex misto est reducta, cur non sal in terra principium? Non es docendus id cuius merito ardet lignum aut simile, esse pinguedinem. Si desunt tibi oculi, habes rationem. Ea est sulphur nostrum. Mercurius dissipatur vi ignis & in fumis inquinatus inuenitur. En tibi oculare documentum. Quando tandem credes? At docere debemus sulphur redire ad sulphur, & sic de cæteris. Respondeo, quomodo tua elementa aggregantur suis, eo & nostra principia: nempe homogenia substantiæ suæ, licet non semper locis. Nam cum tu ligna tua comburis, non vides exire aquam quæ in mare currat. Ignem habes nullum, ut supra ex tuis assertionibus ostensum. Ad nullum potest se recipere resolutus ex mistis. Qui aer in aerem absorbetur, fumus est, aut vapor vel halitus, quæ in Peripato dicuntur corpora imperfecte mista.

Sed chymici deprehendunt esse resolutiones perfectorum: quæ si absque infuscatione, & iniuria flammæ separantur, nihil aliud sunt quam interior misti essentia. Eam probat & odor cum gustu. Sic söffimenta minore flamma resoluta non aerem halant, sed suauè essentiam ex fixa factam volaticam. Ecce Riolane Amuse, quæ tu tibi certa fingis sunt incerta; quæ incerta, ea certissima. Rationem autem inuenis etiam in axiomatibus Aristotelicis de putredine naturali qua præter elementa educuntur calidum insicuum & humidum natuum cum spiritu congenito. Salem

Ecc 3 præ-

præstant reliquiæ. In venis aliam de calidi effectu in congregandis homogeneis, & separandis heterogeneis, cuius nulla habes evidentiora documenta quam in chymia fusili, & destillatoria. Nam quando oleum cum aqua simul elicitur, oleum oleo aggregatur, aqua aquæ. Ex capite mortuo incinerato per eandem aquam extrahe salem. Confunde postea oleum, aquam & salem. Relinque aliquandiu. Videbis salem fundum petere qui est locus salis, & sic salem salî reddi. Videbis innatare oleum, paucis exceptis. Partes olei assumuntur ab oleo, & cum eo coalescunt; aqua in medio est. Nam satisfactum iam est fidei tuæ? Si nondum, age officinam sulphuris faciendi adeamus. Cum in ollis suis colliquefacta sulphuris vena halitum reddit sulphureum & vaporem, decurrit concretio simul in aquam conceptaculi. Mercuriale principium assumitur ab aqua; id quod gustu & olfactu probabis. Nam aquam quæ prius erat simplex, iam inuenies alteratam, plane eo modo quo etiam in succini destillatione aqua præmissoria. Sulphur sulphuri accedit & colliquescit. Terra manet apud terram in vase, & secum habet salem fixum. Volatica portio in spiritum redacta violentiore igni vna decurrit. Quædam venæ, sulphureæ sunt atramentosæ. Atramentum species salis mineralis est. Quædam etiam ærosæ. Si hic quæris mineralia principia, ultro se tibi offerunt. Ominino si nec
his

his potes credere, facultatem fidei perdidisti. Non credis id quod indies fatigat fusores, qui vident sulphuream partem colligi circa caminos; mercurialem decurrere & coalescere in catinis, terreum recrementum sidere, lapidem & spumam natare. Argumentare:

Si necesse est elementa reuniri suis totis, necesse quoque est principia chymica suis totis reuniri, aut non sunt principia.

Illud est. Hoc ergo. Connexio valet à pari. Minor probatur, quia cum omne finitum de tractione finiti tandem absumatur, nisi restitutio ex resolutione mistorum fieret absumpta pridem fuissent elementa, defuissetque ortus. Sed cum non fiat reditus ad principia similis, consequens est, chymica principia non esse principia. Quis neget hic Riolanum potius argumentari quam fatuari & ludere? Nam eodem argumento possumus ex rerum natura tollere principia metallica, principio duplicia animalium; Humores scilicet, & semen cum sanguine: Principia Aristotelica, & reliquarum artium. Nam cum in sublunaribus non cessent generationes & corruptiones, si materia, forma, priuatio, semen, sanguis, quatuor humores & contrarietates, non reuerterentur solutione mistorum ad sua genera, iam pridem cessassent generationes. Itaq; fingendum est cum Socrate alicubi existere formas ideales, nempe in cœli dorso, vnde defluant, & quo redeant; alibi esse priuationis locum, ut in padochæo

Eee 4 aut

aut sub terris in regione carentium, vel Vtopia, alicubi tandem materiam, vt in loco eo quem Deus inuenit cum mundum vellet fabricare, in quo omnia agitabantur sursum deorsum cum maxima confusione. Hæc si mihi non donabis Riolane, ego negabo te posse ex fatuo & stulto fieri sapientem, quia alioquin non esset vnde peteres formam sapientiz, aut necesse est sapientiam non esse principium viri sapientis. An non belle fatuamur? Quod si temere contra tua principia concluderem, estque mea & tua conditio par, necesse est te quoque sophisticari, & rerum veritatem somniorum turba confundere. Quæ de reparatione elementorum garris, figmenta sunt misera. Non deficiunt elementa quia circularis est generatio & corruptio etiam ex mutuis. Inueniuntur etiam eorum analogæ circa locum generationis. In tua tamen schola consumtus est ignis elementaris. Ideo calorem ex sole petis qui se affricat aeri tanquam ad lapidē porcus, indeque calorem exuscitat. Verum de his supra. Nostra principia ideo etiam non deficiunt quia renascuntur ex seminariis. Quid obftet item sic illa instaurari vt tu tua elementa reficis? Documenta tibi proposui ex natura ipsa: quibus nisi fungus esses, aut stipes, fidem adhiberes. Iam me iudicem compellas. Age assum. Iudex ero fidelis. Dicamuse:

In cæmeteriis Germanorum non fit resolutio in ignes fatuos qui ignibus fatuis iungantur; non halonitrum, quod halonitro; non mercurium qui
mercurio

Libanii iudicio lis permissa.

*mercurio homogeneo. Ergo principia non re-
runt ad sua principia : vel potius principia chymi-
ca non sunt principia.*

Debet autem istud fieri; alioquin vniuersi-
tas periisset. Trudam cuneum cuneo Dic que-
so Amuse bona fide ; num tu vnquam in Gal-
lia tua vidisti lumen & calorem à sole descen-
dere ad omnia fouenda , conseruandaque &
post resolutionem in solem redire , ignem ad
regionem ignis , aquam ad aquam , terram ad
elementum terræ. Id nisi factum videris , vt
possis digito monstrare , necesse est aut stultū
te esse , aut negare generationes mistorū tuo-
rum. Stultus eris si ita est ; tu autem non vide-
ris ; Generationes tuas negare te oportet quia
non potes istas tuas fatuitates monstrare ad
oculum. Eodem plane modo dicendum tibi
est vbi sint quatuor humorum seminis , san-
guinis , vaporum , halituum , loca vnde & quo
redeant tua principia. Alioquin negabimus
principia esse. Paracelsici facile monstrabunt
suas matrices ; sed non tu receptacula tua. Ignis
fatuus te fatuum plane conuincit esse. Certū
est halante resolutione pingui sulphurea cum
in eam incidit principium caloris inflamma-
tis , existere flammæ istas , quæ statim arguunt
pabuli sui qualitatem & speciem. Fit autem
idem etiam in patibulis , antennis , equis no-
ctu halantibus , & alibi. Argumentum , id est
resoluti sulphuris , quod qui negat , fatuus est.
Non dixi sulphur esse ignem fatuum , sed eius
argumentum visibile. Ita est de halonitro.

Eee s Hæc

*Scurvillus e-
lusio Riola-
ni.*

Hæc dum tu eludis, scurram agis, non philosophum. Ita scurratis de meo spiritu fatuo. Sic certe probe disputas contra chymicos, & scurrilitate illiberali à tuis seruis monumentum impetras. Quæ ego scripsi in antigrammatibus, tu citas calumniose & sine intellectu. Ad coruos itaque cum ista scurrilitate, ubi tandem ignes isti fatui ad suos fatuos recte aggregabuntur.

CAP. XXXV.

*De vini spiritu, pomatii, pyratii; ad pag. 122.
mania.*

ESTNE spiritus aquæ ardentis (attendite Amusi interrogationem) idem cum spiritu vini, spiritus pomatii, aut pyratii idem cum pomacii aut pyratii spiritu? Hæc est quæstio eius qui censuræ ius in alchymiam sibi sumsit temulentus, fatuus, amusus aut quo alio nomine sit vocandus, permittimus arbitrio ciniflorum apud pharmacoceos. Si aqua ardens ex vino facta est, spiritus eius vini spiritus est. Si non ex vino, non est. De pyratio & pomatio delirantis verba videmus. Cur dubitat homo facetus, num spiritus pomatii sit idem cum spiritu pomatii, & spiritus pyratii idem cum spiritu pyratii? An etiam dubitandum est num spiritus Riolani sit spiritus Riolani, nisi fors alius est somnians, alius vigilans, furens, fatuus? Non videtur, respondet. At inquam

inquam quid probabilius est quam spiritum rosæ, esse rosæ spiritum? Aliud volo, inquires. Quin ergo aliter loqueris fatue? Sit quaestio num illa essentia ex vino extracta quam spiritum vini appellant chymici, sit ille spiritus qui in vino inest integro, quoq; inebriantur potiores, incalescunt, & alia patiuntur, sicque de pyratio, pomatio & similibus. Argumentum affertur à triplici identitate & differentia. Cogamus in formam syllogisticam.

Si idem esset, genere, specie, numero triplici, accidente, essentia proprietate esset idem. Nullo istorum est. Non ergo est idem.

Maior probatur quia eommuniter tot modis alterum alteri est idem vel aliud. Minor probatur. 1. In aliud genus abit. Non ergo est idem genere. Ratio est; quia omnes aquæ stillatiæ sunt artificiales; non naturales, utpote non sponte nascentes; Natura eis tribuit materiam; ars formam. 2. Non specie, quia alia species liquoris est vinum, alia spiritus vini. De numero mox.

Negatur assumptio: quanquam in maiore numeri distinctio non est satis philosophica, sed fatuitate sua arguit amulum autorem. Proprietas accidentis voce continetur. Dicendum erat, numero differre esse indiuiduitate substantiæ differre primum. Inde dependet propria & communia accidentia, quorum quædam immutabiliter adiacent, Sed ista trāseant. Prima probatio de genere peccat elencho secundum quid. Artis n. est tantum separatione,

ratione. Formam & materiam vnica dedit natura, si quidem dicendum est quod vinum sit opus naturæ cum bona à Riolo venia, qui statim mutat genus cum aliquid adiecit œnopolæ, aut cum vinitor non vinum expressit, sed mustum ex quo postea in cellariis factum est vinum, non raro multipliciter mistum vario consilio, & sulphuratum. Spiritus vini artificialis ab artis secernentis opera sic vocatur, vt oleum trapezitis expressum, & aurum ex venis excoctum, vel argentum viuum Galeni. Omnia talia sunt per se pura puta naturæ opera cum impossibile sit vbi naturæ actus vel potentia determinata & definita non est, ibi tale quid fieri arte humana. Itaque & falsum est quod ars spiritui formam tribuerit, nisi intelligas separationis formam, seu vultum eum in quo apparet segregatus quo non conspiebatur cum adhuc in vini elementis esse; sicut cum sacharum aut sal aquis soluitur, speciem externam amittit; sed aqua separata eandem recuperat; aut cum aqua fortis confunditur cum aqua elementari; indeque iterum elicitur; aut cum aquam vino immistam reducant. Notandus & solœcismus Amusi est qui spiritum vini aquis stillatitiis accenset, cum alia res sit spiritus, alia aqua. Ita ridiculum argumentum est, ideo non esse naturales aquas quia non nascantur sponte. Nasci sponte opponitur generationi vniuocæ, non artificiali effectiōi. Quod sponte nascitur etiam naturale est. Altera probatio ridicula est. Alia sane species

species vinum est ; alla spiritus ; sed non alia spiritus solutus , alia coherens. In substantia nulla est facta mutatio , sed tantum accidentia differunt perinde ac cum argentum viuum miscetur vnguentis & emplastris , in quibus latitat seruata naturæ integritate , vt & in cinabari. Sic metalla sunt in suis venis ; Sic sales , sulphur , arsenicum & reliqua cum non pura inueniuntur. Amuso isti spiritum dementiæ ascribere debemus , & sophisticam vertiginis , qui spiritum spiritui comparaturus , mutat terminum , & vino comparat spiritum : Et adhuc stultius proponit de spiritu aquæ ardentis , & spiritu vini ; At postea omisso spiritu , aquæ , vinum substituit. Quod autem spiritus actu quoque sit in vino , exhalatio testatur qua nimia vappa & acetum oritur. Nepotes temulentia & ebrietate eundem comprobant. Eleuatur enim in caput tanquam in alembicum , vbi relicta aquositate veluti in frigida regione discedit , & disponit cerebrum ad morbos frigidos. Probat idem odor. Aristoteli cum maluaticum coquitur inflammatur spiritus eiusdem culpa. Ideo prohibetur pueris & nutricibus atrum , spirituosumque. Iam de numero. Tertia hæc erat pars probationis. Numero differt à spiritu vini aquæ ardentis spiritus , & spiritus pomatii à spiritu pomatii , spiritus pyratii à spiritu pyratii. Cur ? Quia differunt crasi. Ratio est , quia pomatium , & pyratium (adde & prunatum syluestre , forbatium & huiusmodi delicias Riolanæas) refrigerant.

4. Met. 9. c.
3. probl. 32.

rant. Sed spiritus eorum potenter calefaciunt.
 Argumēto : quia ab igne hanc vim acquirunt.
 Crasi sane differre pomatium totum & spiritum inde elicitedum, nihil habet absurdi apud Galenum qui in vno eodemq; misto varios agnoscit succos, & partē non vnā. Crasi differt spiritus rhei purgans, ab astringente crasamento, vel Amuso nostro teste. Ideo inuenta est alchymia Mesuzo autore, vt proprietates à proprietate secerneretur. Nullus chymicus vnquam dixit eandem esse crasin vini spiritus, & vini totius. At interim quam crasin habebat in vino per se consideratus spiritus, eandem etiam extractus, hoc tantum demto, quod solus solitariam faciat impressionem, in vino vero à focis retunditur, quomodo in mistis suis temperabat ignem suum amusus. Suauiter insanit cum iam non comparat spiritum spiritui, sed spiritum pomatio : & argumentum quærit eius rei quæ nunquam venerat in quæstionem. Quæ vero sunt istæ crases discrepantes ? Spiritus pomatii & pyratii, inquit, calefaciunt potenter. Nisi fallor, nunquam amusus vllum vidit, nec scit quomodo fiat. Cæco argumento cæcutit nec videt plus quam noctua in meridie. Cum nobis describet pyratia & pomatia sua cum spiritibus, iudicabimus vera an falsa scribat.

Argumentum ab igni fallit. Nam spiritus quia volatici, paucō calore balnei segregantur. Id Riolanus fatebatur de Rheo cocto. Si paruo

*Amusus
probat non
dubitata.*

paruo secedunt calore, violente ab eodem nō
possunt alrerari. Deinde si alterati quoque es-
sent, refrigererent denuo in alembico, & re-
ceptaculo. Nullum n. violentum diuturnum.
Quæ pomatia sunt adiecta aqua elementari
de eis affirmare possis quod refrigerent. Alias
si nihil aliud sunt quam vinum pomorū qua-
lia poma sunt, tale & vinum erit. Si ex dolci-
bus, calidum; ex austeris & acidis frigidum;
Et sic iuxta naturam succi cuiuslibet. Impe-
riti est, inquit Aristoteles, paucis inspectis
facile pronunciate. Aliud argumentum de
numeri discrepantia. Forma, vi, proprietate,
definitione differunt. Numero ergo. Conge-
riem inutilem video. Si crasis est forma; & hæc
in definitione altera pars quidditatis, tautolo-
gia committitur. Sed cur differunt forma &
cæteris congestis? Quia genus differens est
cum qualitatibus. Sane quæ genere & subie-
cto differunt re ipsa differunt, & sic etiam
specie & numero. Quid est aqua ardens vini.
Dicamuse?

Est aqua stillatitia à calore potenti facta, ex
rarefacta in vaporem soluta & concreta vini
materia. Hem argutias. Patissios eant, qui ar-
tificiose definire volunt. Ibi etiam subfel-
lia & pulueres definiunt, non minus solerter
ac Amusus. Nec mirum. Sunt enim & subfel-
lia amusa. Par pari bene comparatur; Graculus
affidet Graculo. Primum (vt doceamus quam
belle definit amusus) proponebatur
de spiritu aquæ ardentis; at in eius propo-
sitionis

*Definitio ad
quæ ardentis
Parisienfis.*

tionis illustratione definitur non spiritus, sed aqua ipsa. Aliud est spiritus aquæ, aliud aqua, id quod sciunt lixæ & sufflones officinarum.

Deinde causa efficiens dicitur calor potēs. Flagitium hoc est imperitiæ. Lege Vltadium à Syluio veritatis nomine commendatum; lege Lullium de quinta essentia; lege Euonymum & alios chymicos; rubescere cogeris, si nondum perdidisti pudorem omnem. De nulla vero alia aqua ardente potest loqui is, qui vinum defert in arenam ex quo fiat. Tertio id ex quo fit, nominatur materia vini. Cur non vinum ipsum? Nimirum panspermia anaxagoræa occupauit amusi animum, ut non aliter possit iudicare, quam primam illam & communissimam materiam abiicere formam vini, & assumere formam spiritus. Qui fit autem ut non totam vinum mutetur in spiritum? An vini materia plures simul habet formas, quæ non omnes æque cito possint permutari? Sed quæso te Riolane, tandem tamen nobis elice spiritum merum ex materia omnium formarum ex æquo susceptua. Hoc si nobis procuraueris donabimus te naso bono, ut olfacere recte possis. Adiciemus & aures cumani leonis cum pelle. Sed tu nunquam mereberis nostra munera; quia à priuatione ad habitum Riolano est impossibilis regressus. Fabula est anilis illa materia. Quid ex ea fieret? Quarto mirum est philosphema aquam ardentem fieri ex materia. At illa est immutabilis & æterna.

Quod

Quod mutari in aliud non potest, quo modo transeat in aquam ardentem? Expecto quando aerem, ignem, aquam & terram sis cocturus, vt nobis inde procudas ardentis aquas. Nam & illis substernitur eadem materia. Mirum quinto etiam hoc, quod is qui vltima faciebat elementa, & eadem omnium mistorū materiam, dicebatque chymicas essentias esse mixtas; primam materiam autem repudiabat & exulare à medicina iubebat, non cogiret dicendum fuisse elementa sic transmutari, & ex vno misto fieri mistum aliud, non perueniendo ad materiam primam. Si non materiam primam intellexit nec elementa, mustum erit id ex quo fit. Hoc enim est proxima vini materia. At non fit ex musto Aristotelice. Sed ita philosophantur illi qui chymicos censum Parisiis veniunt. Sexto quis est modus faciendi ex materia vini aquam ardentem? Rarefactio nominatur primum; Solutio deinde; hinc coactio. Iures priscos illos, contra quos disputat Aristoteles, rediisse in corpus Amusi, & alterationibus conficere generationes & corruptiones. Quid autem princeps Peripati? i. *de ortu. text. 10.* Sed non simplex & perfecta generatio congregatione & segregatione determinata est, vt quidam (Amusi) inquit, etiam vero quæ in continuo est transmutatione, alterationem. Sed hoc est in quo errant omnia. Est enim generatio simplex & corruptio non congregatione & segregatione, sed cum mutatum fuerit ex hoc in hoc, &c. Ita ille. Amu-

Democritum Leucippum.

Vide Ep. 3. de cælo. text. 42. 43. cap. 5.

Fff sus

sus respondebit se phrasin sumsisse à chymicis qui segregant, rarefaciūt, condensant, congregant, soluunt, coagulant. Utinam autem eos intellexisset potius quam deprauasset. Segregatio chymica non facit aliud ex alio, sed scernit hoc ex illo toto. Ita est de solutione & coagulatione, quæ interdum est & rarefactio & addensatio; non mutationes veræ, sed *μετάπ.* Si fit ex vino aqua ardens rarefactione, non est transmutatio sed alteratio, & alterati secretio. Itaque suum in se gladium vertit ille fraterculus gigantum amuseorum. Septimo: In quam rem soluitur vini materia? In vaporem. Egregie. Vapor est apocrisis aquea, calida humida actu, sed mox decedente spiritu calido à quo euehebatur, refrigerescens. Itaque etiam cum post rarefactionem concreuit seu consistit, nubes fit in magno mundo, vel nebula; inde aqua pluvia. Aristoteles in 2. *meteor.* 3. euaporans vinum & omnes humores in aquam dulcem abire volebat. Faciet ergo Amusus non ardentem aquam ex materia sui vini sed aquam. Septem fl. gitia in breuicula definitione committere, decet dictatorem scholæ omnium scholarum eruditissimæ quam omnes demirantur docti quod in tam fatuam degenerauerit ex sapiente. Plura de differentia. Tantum differt (inquis) calor aquæ ardentis à calore eius vini à quo processit, quantum calor ignis à calore aeris. Perquam erudite. Scilicet. iam vinum assumitur; non ita dudum materia vini, & spiritus vini. Tam vagabundus

bundus est sophista. Vinum postea donatur calore aereo. Poetæ erat venus in vino, ignis in igni. Aristoteli vinum spirituosum; maxime atrum, adeo vt etiam exhalet & flammam corripiat. Chymici spiritum vini querunt non in crudo, vel aquoso; sed vinoso. Repudiant id quod nimis est feruens. Experiatur Riolanus in vino Gallico, vt tandem sua experientia confutetur. Esto aereum vinum. Spiritus qui in eo est, non necesse est aereum esse. Crasi enim pars differt à toto. Veruntamen quia est transitus à determinato in determinatum, cum sit quinta essentia vini ex spiritu. Riolano iudice ignorante ignem sublunarem necesse est esse aereum spiritum qui cum fit ex aqua ardente, nobilior ex ignobiliore, ad quod elementum hanc reuocandam censes? Tu volebas vini materiam rarefactam mutari in vaporem, qui transiret concretionem in aquam stillatitiam ardentem. Vapor est aeris species. Conueniet ergo vino aereo. Sed non mirum est te nugari. Omnia effutis anili incogitantia. Vomis verba cruda, & indigesta. Ideo qui in definitione erat vapor, post paucas lineas fit halitus, qui transeat in aquam ardentem, quod mirum est, cum in Peripato aqua sit humida, id autem quod ex halitu consistit siccum actu. Vanitas stulta est mutare elementa vini in aquam ardentem, vt sic ardens aqua in vino aereo fuerit, quo modo in aere ignis, hoc est Riolanice nihil. Nam ignis nihil est; Sed ita appellatur superior pars aeris, à cælo

Fff 2

cale

calefacta vt supra narrabat Amusus. Mea anti-gramania iterum citas calumniose & stulte. Disce intelligere scriptum, & tunc cita. Vinū corrumpi discessu partium vt lac necesse est. At interim ex vino essentia secretionem prodit quæ non est essentia integri vini, vt vinum, quomodo videbatur Gramanus de vini forma essentiali disputare.

Quoniam ergo Amusus noster non probauit quod quæsiuit, sed ad alium thesin deflexit verba temere profundens de discrimine vini & spiritus vini, nos ad problema verum sic argumentemur:

Si spiritus Rhei purgans infusione separatus à Rheo corpore est idem numero cum spiritu qui erat in Rheo integro & incolumi; etiam spiritus vini secretus calore competente sic idem est cum spiritu in vino toto existente.

Ratio est à pari.

Illud est; quod facile concesserit Riolanus.

Et hoc ergo.

Similiter iudicandum de pyratio, pomatio, forbatio, cereuifia, aceto & aliis halantibus, quorum exhalatio vasis excepta coagulat, & non tantum naribus, verum etiam linguæ & effectis spectandam iudicandamque sistit. Notandum autem est chymicos non negare ex recessu interiore partis materiæ solidioris, vel firmioris protrahere spiritum alium, quod ipsi quidem dicunt manifestare, vel in cutem trahere, & interius foras vertere, sed Aristotelici ex potentia actuare iuxta dispositionem rei

rei naturalem & determinatam. De illo spiritu iam non est sermo; uti nec de eo qui fit adiecto rebus fermento aut ex fecibus vini prolicetur.

CAP. XXXVI.

*Vnde vino & sanguini calor. Pag. 24.
mania.*

NE parum sit *καὶ ἀμύσσοι, καὶ ἀμαθὴς ἢ νήπιος*
 Riolanus, specimen apponit aliud. Querit de vino, unde consistentia aqueo calor? Ex Galeno respondere poterat subesse mistis partes diuersas, aliquas calidas, frigidas cæteras, pro cuiuslibet peculiari crasi, ut videre est in rosis, lacte, musto, & reliquis: Eas autem naturam ingenerasse, perinde ut & totum idque per maturationem quandam & defecationem; Ut cernere est in succis reconditis, vino, oleo, melle; quæ ætate, si recte tractentur & habeant principium motus ad perfectionem à natura satis validum (nam crudum mustum nunquam fit vinum forte) euadunt calidiora, atque adeo pene ignea ut vulgo loquimur, & acria in cellis subterraneis frigore circumstante. Hæc erat sententia etiam Peripati, nec dissentire chymici separatores & exaltatores possunt. At Riolo suo est amusia seu philosophia Parisiensis. Vnde vino calor? A cælo, & Sole. Ergo non à natura, principio illo insito, quod radicem habet in seminio vitis, indeque

Fff 3 in vi-

in vite ipsa, vva, musto, vnde transfertur in vinum. Si non à natura, verum externa causa, quæ tamen non ars est, quomodo vina Alsatia quædam item Græca coctione ex musto dicuntur perfici; aut iniecta calce excitari, vt olim in Ægypto, an non necesse est calidum esse violenta mutatione seu alteratione? Mirum vero quo modo vinis nostris possit esse à sole calor, cum ea à sole maxime remoueamus, & in sole ne mustam quidem relinquimus; Imo si quis velit ex vino facere acetum, is solet id soli, exponere, vel fornaci adinouere, aut modice coquere. Nam spiritibus calidis exhalantibus, quod reliquum est abit in acetum, quod licet diuersis partibus diuersas habeat crases, tamen totaliter iudicatur frigidum. In Ægypto & Æthiopia, imo etiam America, & aliis feruentibus regionibus non nascitur bonum vinum. Ideo & frigidum respectu aliorum censetur. Si à sole esset calor, debebat optimum ibi gigni. Terram quod attinet, ea intus friger, cum foris sol feruet: nisi forte æternæ fauilla est accipienda, & sulphurei spiritus Campanæ regionis. At in aliis locis secus habet, & quo melius perficiuntur vitium radices, sæpe solet moueri humus. Alia solo natura subest, vt Riolo melius philosophatur Virgilius noster. Hippocrati, Galeno, Mesuæo & horum asseclis, quælibet planta trahit ex terra sibi familiarem humorem; alia dulcem, alia nitrosum, amarum & similes succos.

*Hip. in lib.
de nat. pueri.
Qualem terra
humorem
in se ipsa ha-
bet, talem
habent na-
scentia ex i-
psa. Aristoteli
terra
plantis est
pro ventricu-
lo Sepate &
concoctum
sibus radi-
cibus sugge-
rit sine ex-
cremento.*

succos. Vbi vites inueniunt sibi conuenientem, melius proferunt vinum, quam vbi non. Conueniens tum insita vi naturæ mutatur nobilius, tum adiumento caloris in ambiente maturatur & excoquitur, fitque generosior succus qui postea principio motus bono accepto in cellis frigidis euadit generosum vinum. Vbi nulla talis subest natura, ibi Sol nihil potest. Non procreat calorem in vino Sol; Sed adiuuat naturam ad perficiendum suum foetum. Quæ calefiunt à Sole, refrigerant cito. At vinum si non exhalet, manet calidum fitque subinde calidius, quia partes calidæ, reliquas minus calidas exuscitant ex potentia, attenuant & percoquant. Conueniebat tamen Riolano nescienti elementarem ignem, & calorem formasque de sole deducendi sic delirare. Vnde sanguis calidus? à multiplici coctione, respondet. Mirum cur sol sit omisus qui mediante lumine, vel aere supra dicebatur seminibus suppeditare calorem vitalem. Belle hinc inflammari sanguis potuisset, ut necesse sit æthiopas habere feruentissimum sanguinem, nisi noctis frigore alteraretur.

Sanguis non vno modo est calidus, quanquā in diuersis tum hominibus, tum ætatibus & dispositionibus sit diuersus, & modo calidior, modo frigidior ut indicant differentiæ cholericæ, melancholicæ, pituitosæ, serosæ, ichorosæ, &c. Per se pure acceptus aeri comparatur. Calorē habet primū ex materia rā generationis quam nutritionis. Est n. ei insitus ab ortu ca-

Fff 4 lor.

lor, Est postea perpetuus comes spiritus si sit
vniuocus, vt in viuentibus. Spiritu separato
concrefcit, & calore spirituofo deſtituitur, ſed
non altero qui in materia formam ſequi-
tur.

Interdum incaleſcit etiam præter naturam,
& aliis de cauſis, vt exercitiis, &c. Coctio ven-
triculi, epatis, cordis, venarumq; calore; item
condimentorum & fomentorum auxilio al-
terat quidem calore; Sed interior cauſa eſt in
naturæ potētia, qua frigida pituita poteſt per-
fici in ſanguinem, & crudior ſanguis maturari
quanquam ſemper aliquid maneat labis, ſi vi-
tium in prima coctione eſt commiſſum. Ve-
rum de ſanguinis temperamento legi poteſt
Ariſtot. 2. *de part. an.* 2. vbi calidior, craſſior, fri-
gidior, tenuior; Riolano fortalſe metuenti et-
iam frigidus obſtiterit circum præcordia ſan-
guis, id quod accidere poteſt propter ſpiritus
vitales; poteſt & putredine, & conſumtionem
calidi innati, & extinctione vel alteratione.
Philofophus Hippocraticus principia elemē-
torum conſtituit calidum, humidum, frigidū,
ficcum: Elementa gratia ſimilarium partium
eſſe pronunciat. A principiis petuntur ratio-
nes meliores, quam à ſuperueniente coctione.
Ideo dixeris etiam quod id ſit ſanguini eſſe
propter primam conſtitutionem. Deus enim
vitam commiſit ſanguini, quæ ideo in calido
& humido proportionem habente. Noſter
ſanguis hinc calet, quia caluit progenitorum,
quorum ſemine & ſanguine nati ſumus. Co-
quar

2. *de part. an.*
2. & 1.

quat Riolanus sanguinem, elixet, affet; & videat postea calidus an frigidus debeat pronūciari. Est & hoc Riolanæ amusiæ argumentū, quod ex Empedocle, Athenæo, &c. sordes collectas potius quam synceram philosophiā ex Peripati magistro producere, & otiose rhetoricari voluerit. Quid est vinum? Aqua quæ in vite putruit, id est cocta est. Rhetori conuenit tropis ludere. Alias nihil fit qua putrescit, sed qua concoquitur. Putredo esteductio caloris natiui cum suo humido quam comitatur. Solutio seu remotio termini & discessus in elementa, vt volunt peripatetici vulgares. Quod putrescit frigidius fit. Non conuenit à putredine argumentum petere disputanti de causis caloris. At Amusus noster duplicem habet putredinem, vnā corruptiuā, alterā perfectiuā. Sed nulla est causa cur fatuū potius audiamus quam sapientem Aristotelem qui inter generationes nullam habet putredinem, sed concoctionem in putredine docet causam esse vt fiant animalia & plantæ putrescentibus. Ad Rhetoras cum putredine perfectiua. Lienteria Hippocratis dicitur fieri inquis, cum tibi secedunt non putrefacti: quod est, crudi, & inconcocti. Ergo putrefactum est coctum. Nego tibi sequi. Negatio putrefactionis, tam coctionem naturalem ponere potest, quam putrefactoriam, qua fit pus concoctum qui est terminus putrefactionis talis: Imo per se negatio putredinis, integritatem statuit sicut priuationis negatio in re habili

Fff s bili

bili ponit habitum. Respektu humorum in hydrope & dysenteria corruptorū scribebat Hippocrates in lienteria incorruptos procedere, quod secus fit in cœliaca. Nec concocti ibi sunt nec corrupti, seu putrefacti. Crudum & imputrefactum concurrere accidit, non idem est alterum alteri. Talis est nugatoria Riolani amusia.

CAP. XXCVII.

*De argumento XII. contra principia, ad pag.
mania 125.*

NEgabantur principia esse in elementis, & mixtis, unde consequens, nihil esse: Sicut cum excursor argumentatur, nec in cœlo esse nec in elementaribus; unde iterum recidunt in phantasma chymicum. Sed soluitur paralogismus à Paracelsicis quidem quod in elementis lateant inuisibiliter, documento, quia cum ex mistis solutis colligantur, res autem mistæ sint factæ ex elementis, uti volunt Galenici, & peripatetici, neq; possint ex nihilo existere naturaliter, necesse sit in elementis latuisse, cumque à cœlo petantur formæ communiter ab his qui videri Aristotelici maximè aut Platonici cupiunt, & principia chymica ab antiquo habita sint pro formis, seu speciebus, ut nominat extractas essentias Mesues; consequens est simul à cœlo esse, ut sic principia à cœlo procreata elementis sint commissa ita ut in eis contineantur illigata simul ætheri

theri analogæ parti: quæ ideo occulta & abdi-
ta in rebus dicta est. Vnde magni magisterii
sapientum instituto chymici quod occultum
in rebus est manifestant. Hæc Paracelsici
sapientiores satis probabiliter. Nec video vel
intellecta à Riolani schola, vel confutata. Nos
autem alio principio in mistis esse dicimus,
nempe creationis & generationis per cuius-
que seminia vniuoca, æquiuoca. Ex semi-
nio cum enata sunt, perficiuntur coctione
maturatiua secundum naturam cuiusque par-
tis in plantis, animalibus, & mineralibus. O-
stenduntur quoque in mistis extractione. Si
enim non inessent, non segregarentur cum
elementis; nec haberent vel actu easdem vires
quas in mistis sentiebamus, vel determinatas
iuxta potentiam naturalem cuiusque. Res de-
clarata est exemplis. Amusus noster mania-
cus ne my quidem nec gry respondet ad ra-
tionem siue Paracelsicorum, siue nostram,
Vexat vuculas. Repetit suam amusian fatu-
am, de mensura proportionali elementor-
um. 1. *Dicit se quotidie videre aerem mutari
in aquam & vicissim.* Aliter nimirum vident a-
musi, quam cæteri homines, quia aerem non
vident, Nebulas & vapores terminatos vident
rorescere, vnde collectio aquam exhibet. Sic
nec aquam vident mutari in aerem, sed in vapo-
rem, qui in aquam tandem redit consistentia
tali facta qualis est nubium, vnde postea aqua.
Ex principio mendace quid sperabim⁹ veri. 2.
Aer est decupl⁹ ad aq. Archimedē quēdā audim⁹,
qui

qui aerem & aquam mensurare aufit, sicut ille priscus arenas maris. Mirum autem aerem esse decuplum ad aquam cum paruus admodum sit locus aquæ; vastissimus autem & incomparabilis ille qui vsque ad lunam, vbi Riolani aer calidus stabulatur, pertingit. Ne Aristoteles quidem id poterat comprehendere in 1. *meteor.* 2. & 3. *cap.* vbi puerilem vocabat opinionem existimare ignem esse ætherem, & corpus inter cœli & terræ confinia interiectū aerem, quanquam mox cum fingit materiale corpus sub cœlo, idque motu & immobilitate dirimit, terra & aqua propter grauitatem sidentibus, circumponat aerem vna parte calidum humidum, altera calidum siccum, quæ vocetur consuetudine quadam ignis, cum nō sit, quia ignis sit feruor & excessus calidi. Sed Aristoteli ista libuit fingere. In 2. *de ortu.* *cap.* 6. ex hypothesi, nō simplici asseueratione decuplo maiorem aerem aqua proponit, id quod in exquisitis dissertationibus parui est momenti. Licet nobis vigecuplo maiorem ponere eadem autoritate:

Ego suaderem Riolano vt comminisceretur vacuum capitellum quod caperet decem partes aquæ. Ex his vnam poneret in humilē admodum ollam, igneque subiecto resolveret. Si exacte impleretur capitellum solutione, sciret proportionem. Melius sic: Sume facculum imperflatilem vt vesicam, quæ sit decē aquæ vasculis æqualis exacte. Deinde impone tantum vnam; & complica. Admoue calorem

vt

vt resoluatur. Si æqualiter implebitur aqua tota resoluta, scies proportionem inter vaporem & aquam. Alias opinionem pro scientia non assumimus, nec ex petitis facimus principia. Sed & si id fieret, tamen nondum constaret de proportionem aquæ & aeris, sed tantum de vaporis & aquæ. Vaporem esse corpus imperfecte mistum, & simplici aere longe crassius vel coquis notum est, si montani agrestes nolint scire. 3. *Sed fiant tamen ex vna libra aquæ decem aeris vapidi.* Quid inde? (Liceat enim interrogare quomodo Horatius Romanos pueros qui longis rationibus discunt assem in partes centum diducere; Et si de quincunce remota est vncia, norunt trientem superesse, si addita, fieri semissem.) Responder Riolanus expedito computo; Si elementa composita essent ex sale, sulphure & mercurio, multiplicaretur sal denario, & sic cætera quoque. Huius est Pythagorice supputare, vel potius Platonice, Si fieret ita Riolane, tu tamen salium tuum condimento non impleres magis quam ante, quia sal aereus cum aere effugeret; ita volaticus fieret mercurius, volaticum sulphur; Quam tu calcas Paracelsicos? Quid si te primogenitum stultitiæ (agnosce tuum conuiuium) vocarent, & responderent, te non intelligere, Paracelsica principia non componere elementa, sed in eis tanquam in receptaculis Platonice Platonice latere? Non est necesse si cubiculum ampliatur etiam crescere hospitem. Quod si crescit, iuxta Amusi de vini spiritu

spiritu sententiam, mole non substantia crescit, per modum rarefactionis. Fortasse sperasti imensos salis thesauros ex hoc fundamento? Desine. Spes euanuit. 4. Interrogatus; *Quid respondes ignis fatui primogenite?* Agnosco, inquam, fatuum. 5. *Dicit me respondere de Halonitro.* Sane respondi ad argumentum, non ad computum, & docui quod in mistis sint chymica principia, quia spiritus vini est in vino; in halonitro liquor, sal, pinguedo, præter elementa. Amusus vult me de supputatione sua stulta respondere debuisse: Imo de tribus anticyristibi destinandis. Ratio est, quia tibi insanum esse cerebrum patet dum mixtum ex elementis & principiis halonitrum à me propositum, sumis pro aeris simplicissimi principio, quod nec Paracelsicis nec cæteris chymicis vnquam in mentem venit. Ita vt Riola- ni apophthegma bene collocemus, schola cæ- soria Amusi nostri ex vitio vno in contrarium currens fit stulta.

CAP. XXCVIII.

*Ad argumentum contra principia XIII. ad pag.
man. 129. & seq.*

RATIO 13. erat quod principia chymica fu-
tiliter inferrètur in medicinam ad mor-
bos & remedia ex illis conficienda. Nego chy-
mica principia euerti alieno peccato. Si quis
male accommodet elementa, num ideo Ari-
stote-

Astrellica physica habeat falsa, & nulla? Pungit autem ista ratio Quercetanus, Seuerinus & alios medicos qui ex principiis chymicis iudicant de his quæ eueniunt in corpore nostro. Non immisceo me huic liti; neque dico Quercetanus aut vllum aliū delirare ista accommodatione quæ etiam potest esse declaratoria ex simili, præsertim cum Quercetanus videamus Hippocraticis, ibi vera ponunt, nihil derogare. Quid Amusus noster? Laureolam in mustaceo putat se inuenisse, atque inde sibi affingit palmam, laureamq; triumphalem. Ridicule certe. Plane enim nihil iuuatur meis verbis, quæ vt habeat sibi ad arbitrium parata, mirum est quantis polluat mendaciis. Sed & aliis non parcit. Numerum saltem tumultuarie colligamus. 1. *Quercetanus opponit Hippocrati*, qui tamen sæpe protestatur, & re ipsa probat, se Hippocraticū esse licet adducat aliquando etiā parabolas Hermeticorū, & explicet dogmata dogmatib. prisca Græca nouis latinorum chymicorum. 2. *Cum argumentum 13. nego chymica principia euertere quia medicorum & physicorum etiam si delirant placita, non possunt obesse chymicis. Amusus pro categoricis sumit hypothetica, & inde exultat.* Anus tripudiat, cothonissat, hircissat, bachatur. Impu: ū mendaciū est me medicum & physicū mendacē pnūcialle. Sed quid si delires physicus etiā Aristoteles? Quid si medicus etiā Gale. Quid hoc ad chymicū? Quid ad chymiatrum? Quid ad Hermeticū philosophū? 3. *Hinc*

illa vanissima: Mentitus es hæctenus cum pro veritate principiorum disputasti. Infans: Et mihi tuam passionem tribuis. Non de medicis egi principiis, sed pro chymicis causam suscepisti. Tu ipse testimonium perhibebas mihi, me non probare quartam sectam. Scelus hoc tuum est, in chymiam debachari, cum iussus esses censere Hermeticam Paracelsitarum. Quid si te periurum dicerem? Nam decepisti collegium tuum censura falsa, & medicæ censure substituísti chymicam. Tam bellum es pecus. 4. Principia chymica non semel alias affirmasti esse ridicula & phantastica. Mendacium. 5. Trium principiorum assertio est falsa & mendax, quia conclusiones habet falsas. De chymicis deliramentum. Alogon est medicis conclusionibus oppugnare principia chymica, quæ vera possunt esse, etiam si omnes conclusiones Galeni sint mendacissimæ.

Sin autem aliquis chymica medicis accommodavit, disce Amuse modum accommodationis intelligere prius quam iudices. 6. *Falsum morbos oriri ex immoderatione salis*. De omnibus, inquam, non repugno. At aliquos inde existere solus tu nescis, quem tamen scabies impurissima, & nitrositas ichorum, vitriolatus & alumineus sapor in lingua, ex regurgitatione humorum è ventriculo, & vomitibus erosio intestinorum, mucus calculosorum amarus, falsus, acerrimus & erosivus, &c. debuerunt convincere, ne dicam licitum esse medicinam declarare altiore & præordinata arte speciali
 physica

Phyfica rerum extra nos fixarum: 7. *Falsum ex immoderatione sulphuris oriri morbos.* Sulphur Medicum quid sit in Hermetica, si intelligeres nomine tantum à tuis humoribus sulphureis distare, non ita scriberes. Permitteres autem licentiam hanc chymiatro, ut chymico modo appellaret quod tu Hippocratice, absque euerfione veritatis quæ utrobique subest verbis. Paracelsicos qui aliud etiam repone videri volunt cum tamen non ponant, contemnimus. 8. *Quare faues causæ cuius effectus respuit?* Mendacium. Chymicis faueo & illustrationibus ex chymia his quæ non tollunt veritatem, & disciplinam. Tu non Quercetani, sed Alchymix causam agebas. Cur huic contra te non faueā, indignissime tractaræ & furiose impetitaræ? 9. *Pot. se iudicare conclusiones falsas, si principium ex quo dependent, sit verum?* Ex accidente, & secundum quid iudico. Nam ex vero potest etiam Sophistice concludi. Et est aliud essenziale, aliud modificatum, & Parabolicum, quod tu mutas essentiali, & sic temere cum tuis laruis pugnas. 10. *Quarta secta introducit remedia ad hunc diem inaudita.* Quam nuper ergo in mundum venistis, ut non audieritis iam pene octoginta annis medicinam mutantem Paracelsicos? De singulari vero materia remediorum si sentis, mentiris. 11. *Patrocinaris sectæ assertori.* Mendacium. Alchymix causam à te susceptam contra tuam vesaniam defendo. De quarta secta vero oportet te distinctius loqui. Quercetano si con-

Ggg sentio

sentio circa veritatem, viro docto & perito,
 & te longe præstantiori consentio. Sed hu-
 ius causa iam non agitur. 12. *Aduersus scho-
 la celeberrimæ decretum.* Iniuriam facis Acade-
 miæ. Schola tua censoria & damnatoria si
 celebris est, crimine suo est celebris. In Pari-
 sianæ academix celebritatē censoria tua quasi
 data opera insanit. Culpa tua cogetur illa
 male audire. 13. *Veritas extorsit à suo aduersa-
 rio tacitam retractationem.* Duplex mendaci-
 um. Neque enim aduersarius ego sum ve-
 ritatis, sed tu; neque retracto quicquam.
 Quid enim tum si deliret Medicus Parisien-
 sis? Si Physicus Riolanus insaniat? An non
 hæc vera? Cur chymia sustineat culpam si tu
 fatuaris? 14. *Disputas aduersus scholæ iustissimum
 decretum.* Mendacium. Disputato contra tua
 sophismata; scholæ decretum quia iniustissi-
 mum de Alchimia, damno & ad cloacinam ab-
 lego, proscriboq; è ciuitate medica. 15. *Non
 tam veritatis quam victoriæ, & contradicendi stu-
 dio.* Imo maxime veritatis illustrandæ & con-
 tra tuos sociorumque improbitatem defen-
 dendæ. De victoriâ, & triumpho non sum so-
 licitus. Virtutem sequitur comes gloria; Tibi
 paratus est dolor, & tuæ scholæ
 factorum pœni-
 tentia.

**

*

CAP.

De Argumento XIV. contra principia chym. Collatio principiorum Hippocratis cum Chymicis.

Ad pag. 127. Man.

LAbili admodum memoria est Amusus. Causam suam scholæque censoriæ paulo ante Antiparacelsicam esse dixerat, non Antichymicam. Vix paucae lineæ sunt confectæ, & resumuntur arma in principia Chymica. Sensu & ratione dicis vos monstrare ad generationem OMNIUM mistorum concurrere quatuor Hippocratis principia. Quatuor hic minimum flagitia committis. Nec sensu monstras nec ratione, ut supra dictum; sed opinione fallaci agitaris. Deinde falsum est omnia mista ex quatuor Hippocraticis constare, si ignis nullibi est, nec ostendi potest in ullo mixto. Nam flammæ tibi non sunt ignis elementaris; calor autem à sole venit, & fit mendaci quadam opinione per attritum cœli ad elementum aeris. Præterea falso vteris nomine Principiorum, in hac collatione cum chymicis principijs. Quæ elementa Hippocrates ponit, eadem & chymici. Quomodo dissentire possunt? Aristoteles in 2. de part. an. 1. Primordia nominat elementa; sed mox corrigit, & initia elementorum facit virtutes seu qualitates elementorum quibus communis materia discernitur, quæ sunt humiditas, caliditas, siccitas & frigiditas, materiæ corporum compositorum dictæ, quæ materiæ alias est tantum aqua & terra, gratia corporum similarium data.

Ggg 1 cap.

*Mundi crea-
tio Hippocra-
tica ex qua
sua extru-
xit Plato.*

cap. 2. eiusdem libri, initia elementorum dicuntur calidum, frigidum, siccum, humidum. Aristoteli itaq; hæc cum pro principiis ponuntur, sunt formæ, qualitatum nominibus assignatæ: atque ideo non mixtorum tantum, sed & elementorum primordia. Videamus & Hippocratē, quando tu eius opiniones tam audacter nobis fiducia tui sensus & rationis opponis. In lib. de carnibus sic scribit: Nunc ipse meas sententias profero. Videtur sane mihi id quod calidum vocamus, immortale esse, & cuncta intelligere, & videre & audire & scire omnia tum præsentia tum futura. Huius igitur plurima pars, cum turbata essent omnia in supernam circumferentiam secessit. Et videtur mihi ipsum veteres Æthera nominasse. Altera pars inferna, appellatur terra, frigidum quid & siccum & multis motionibus obnoxium, & in hac sane multum calidi inest. Tertia pars aeris medium locum occupavit, calidum quid & humidum existens: Quarta vero pars terræ proximum locum accepit humidissimum quid ac crassissimum. Lege & reliqua; præsertim de generatione ossis, carnis & similiū; ubi hæc quoque: Hæc cum turbata essent, & in orbem circumvoluerentur, multa calidi pars in terra conclusa est alibi maior, alibi minor, alibi valde pauca, alibi copia multa, & progressu temporis terra à calido arefacta, &c. Primordia Philosophiæ Platoniciæ & Peripateticæ vides, & pene ipsum Timæum Platonis; ipsa elementa Aristotelis præter ignē ficti-

fictitium; ipsam generationem æquiuocam de
 qua 3. Gen. an. II. Sed & chymicarum essentiarū *Hippocrates*
 primordium vides. Nam calidum Hippocrati *quintā chy-*
 nihil est aliud quam ætherea natura, quam ex *micorum es-*
 primo chao quidem recessisse ad ambitū glo- *sentiam in*
 bi scribit, sed nihilominus multa copia māsis *sublunarib.*
 te in terra frigida per se & sicca. Hinc producit *collocat con-*
 postea similia animalium. Cogita iam quam *tra Riolanā.*
 tu sis Hippocraticus qui feruenter & pertina-
 citer disputas quintam essentiam in sublunari
 mundo esse nullam. Hæc adeo sunt Physica
 generalia, quæ attinguntur etiā in lib. de natu-
 ra hominis, sed paulo generalius. Dicit n. calidū,
 humidum, frigidum, siccum temperata
 esse causam generationis omnium; generari
 similiter omnia, & occidere elementis istis ad
 sua reuertentib. Hæc aut cum ad medicinam
 peruentum est quia ut ait in lib. de locis in homi-
 ne, natura corporis est principium sermonis
 in arte medica, appellantur nominib. humo-
 rum, ut sanguinis, bilis vtriusq; & pituitæ; Vn-
 de in lib. de natura hominis ait hominem esse
 sanguinem, pituitam, bilem flauam, & nigrā.
 Probet existentia, generatione, nutritione. In-
 existentia, purgatione ostenditur, &c. Chymi-
 atri Hippocratici istorum nihil negant. Dicūt
 autem Hippocratem cœlestia elementaribus
 inclusa intellexisse, atq; licet nominib. elemē-
 torum vel contrarietatum vsus sit in Physica,
 in medicina vero humorum, tamen neutiquā
 interioris essentiæ primordia repudiasse, &
 huius assertiōnis argumentum petunt ex loco

Ggg 3 prius

prius enarrato. Cui iungunt corpora potestatum ex libro de veteri medicina, sed minime intellecta Gramani more, qui fiducia eorum euertere elementa & humores conabatur; verum ut res ipsa frequentissimis exemplis spectata conuincit. Ades Amuse & nobis contrarium persuade. Quæris num possim tibi similiter ostendere principia chymica? Rideo tuam infantiam. Cum tu monstrabis mihi calidum Hippocratis in homine, tunc statim tibi in sensus ingeram principia. Ignem tuum etiamnum desidero & nec rationem, nec sensum video quibus eum ostendas. Chymici cum faciunt spiritum vitrioli; primum separant spiritus elementares, humidum frigidum unum qui specie vaporis expirat; alterum calidum siccum, qui halitus forma, estq; ignis chymicorum elementaris, licet non putus, uti & ille. Subsistit autem aliqua portio in materia. Ideo cum spiritus essentialis extrahitur, cum eo est phlegma aquosum, quod facile separatur. Deinde prodit oleum, cum quo ignei spiritus; ultimo profluit & oleum dulce aereum. In capite mortuo habes salem & terram. Veni in destillatorium; & tibi ostendemus singula. Aer est in vapore & halitu; in illo simul aquositas, hic ignea expiratio. Aqua exuperat in phlegmate. Rursum ignis cum oleo igneo est. Aer cum oleo aereo. Terra & sal per se patent. Dices, et & oleum & spiritus & sal sunt mista. Non itaq; principia. Nego sequi. Mistio non tollit rationem principii. Illegata autem sunt nobilissima

lissimæ partes elementaris mistionis æthereæ naturæ seu calido Hippocratico. Quocirca respectu elementorum iure dicuntur essentia, formæ, species, &c. Cum de vini spiritu, liquore, & sale loquor tu elementa Hippocratis agnoscis. Pro quo quæso elemento habes spiritum vini, & ex eo quintam essentiam secretam? Pro calido proculdubio. At hoc Hippocrati est æthereum. Nos ignem alium elementarem ignoramus præter flammeum, qui est spiritus feruidus inflammatus, & deinde spiritum inuisibilem calidum siccum, quem putamus esse eum qui ab Aristotele iungitur lunæ. Hic autem partim secretus est, & se surripuit fuga, partim manet implicatus spiritui essentiali, & sali. Si ignis esset elementaris noster spiritus an non deberet habere tantum qualitates ignis? At non habet tantum, sed virtutem vini, in quinta quidem essentia synceriores, in spiritu materialiore simul cum portione ignea. Potestas & effectus non est ignis meri elementaris. Igneum dicas propter coniunctionem spiritus ignei; sed non igne. Aqueus humor vini pari modo non est aqua elementaris sola; sed phlegma cū liquore mercuriali in quo itē vis aliqua vini licet debilior. Cryalli & sal non dici possunt terra elementum nisi à stulto. Separatio ostēdit sale & terram seorsim. Ita spiritus vini segregatus oleum, spiritum & aquam reddit. Cū spiritu est præsentia ignis & cœlestis naturæ, quæ exaltatione circulatoria emergit. Ita quæ tu pro elementis

tis habes, elementa non sunt, sed res mistæ, ex vino segregatæ. Disce apud chymicos separari quidem ex aliquib. purius essentias, ex aliquib. non ita; & similiter elementa non semper omni virtute & mitione exui posse, cum impossibile sit in loco mitionum inueniri pura; Veruntamen quod potestate propria misti est exhaustum, ita ut ea separatim restet in segregatis, id vocari corpus elementare, vacuum, inane, mortuum. Debuiisti domi manere cum tua imperitia, & melius oculassess auriculas. At argumentaris:

Ars resoluit vinum in ista principia: non natura.

Principia ergo chymica sunt absurdissima.

Antecedens probatur: Si natura resolveret, deberet putredine vinum abire in aquam ardentem, & reliquas crystallinas ponere: Quia eadem sunt constitutionis principia, quæ dissolutionis. Sed putredo ista non exhibet. Ergo non sunt principia naturæ. Si simili moneta esses absoluendus, humores quatuor Hippocratis plane mitterem in exilium: mitterem & elementa. Sed faciam rei compendium. Dicebas paulo ante mea principia esse elementa Hippocratis. Negatis exire per putredinem principiis, negas exire Hippocratis elementa, & sic dum mea euertere vis principia, tu pessundas elementa. Si n. elementa essent, deberent prodire. At non prodeunt te iudice. Non ergo sunt elementa Hippocratis ex consequente

*Riolanus
conuictus
proprio ar-
gumento.*

sequente aut hic delirat Amusus ille, aut ibi
 eum agnosceret elemēta. Deinde eodem fun-
 damento possum ostendere nec Hippocrati-
 ca elementa esse aliquid sani. Nam quatuor
 humores nec arte nec natura exeunt cum pu-
 trefcunt cadauera. At debebant exire, quia
 eadem sunt constitutionis & dissolutionis
 principia. Tertio; Quod neque arte nec na-
 tura prodit ex misto, elementum eius non est.
 Partes putredinis neque arte exeunt, neque
 natura. Probo. Nam ars Riolano dicitur ex
 panspermia facere per transmutationem ma-
 teriæ, & non secernere. Si secerneret, chy-
 mia quoq; id posset. (u) Natura quoq; nō red-
 dit; quia causa putredinis vim infert naturæ.
 Violentum quod est, præter naturam est. In-
 super si hoc esset naturale, arti non detrahen-
 da foret naturæ potentia, quia uti posset
 putredine naturali, vel violenta corruptione
 plane simili ei qua Ætnæus Vulcanus sua cor-
 rumpit bitumina, sulphura, lapides, aut so-
 lis feruor comburit sylvas. At Riolanus a-
 musus tale quid arti concedere non potest.
 Frustra ergo de natura arti accommodata ver-
 ba facimus apud surdum. Audiui multos de-
 liros absurda loquentes, vidi multorum ab-
 surda scripta, sed qui locutus sit absurdiora,
 & scripserit stultiora Riolano Amuso, vi-
 di adhuc neminem. Disce Riolane Amu-
 se, chymicos præmittere putrefactionem
 Ggg f quan-
 soluit in eadem. Verumtamen principia egrediuntur chymica.
 Necessè est itaque hæc habere fundamentum altius.

(u) Si natu-
 ra deberet
 resolvere in
 principia
 cuique spe-
 ciei pro-
 pria, in fe-
 mina sol-
 ueret. Sed
 chymici
 non semi-
 na, sed pro-
 be matura
 principia
 potentia-
 rum ad me-
 dicinam
 quærent.
 Qui hæc
 respuit, eat
 anticyras.
 Vinum
 quoque
 sæpe ex di-
 uersis viuis
 factum ni-
 hilominus
 naturale
 iudicatur
 à Riolano.
 Sæpe con-
 funditur &
 miscetur.
 Non po-
 tes negare
 id factum
 quia natu-
 ra non re-

(x) Vide de
vini destil-
latione o-
pera artifi-
cium. Pri-
mo quidem
spiritus vi-
nosus elici-
tur, sed non
sine phle-
gmatis par-
te & mer-
curiali li-
quore, cu-
ius tamen
multum et-
iam relin-
quitur: &
transit in
acetum. E-
lemento-
rum impu-
ritas foedo
odore se
prodit.

quandam cum principia & elementa volunt
separare. Ea arte quidem regitur, sed est opus
naturæ principaliter. Cum soluta sunt vincula
id quod in vino facile euenit, separatur pri-
mum spiritus (x) nulla violentia ignis, sed le-
ni balneo.

Deinde abstrahitur phlegma cum liquo-
re mercuriali, qui tamen propter spiritus, &
salis præstantiam sæpe negligitur. Relinqui-
tur aquositas crassior, quæ in acetum facile
abit, & crystallos sine igni reddit. Collectæ
partes essentielles diligentius etiam ab ele-
mentaribus separantur. Itaque si principia
constitutionis elementaris fuerunt elemen-
ta, ecce tibi illa etiam in resolutione. Essen-
tialis autem qui fuerunt principia, hæc quo-
que ostendimus. Hippocratis humores in
corpore humano non vituperamus; sed cum
materia corporis huius sit materia chymica,
etiam principia & elementa producimus. Tu
nos absurdos ex mera inscitia iudicas, quia a-
finis alienæ lactucæ non placent. Fœtet por-
cis etiam moschus. Audi bonum consilium
Riolane. Si putas tuum illud axioma posse
nostra principia euertere, quæ non sunt vlti-
ma omnium, sed in quolibet genere vel specie
determinata, an non tuæ receptæ iam à sepla-
fario tuo diligenter procuratæ, mistæ, remi-
stæq; debent resolui posse in ingrediētia, aut
negandum est compositas esse ex illis princi-
piis? Dices hoc nō esse poscendum. Quia na-
turalis solutio omnia soluit; artificialis autem
non

non potest sic Theriacam resolvere. Respon-
demus nos longe te post principia stare, & va-
no argumento chymicos vrgeri, qui TVARE-
cipe eo iustius irrident, quo melius ipsi sua
principia in multis naturę demonstrant, atque
etiam tua RECIPERE possunt in eadem resolvere,
non quia tu stolidi decepisti, sed quia natura
sic mixta ingredientia constituit.

CAP. XC.

*Ad argumentum xv. contra principia. Ad pagin.
Mania 128. potissimum de
sale.*

Contendebat Censor principia chymica
naturalia esse non posse, q̄ ad constitui-
onem essent inepta, maxime sal terminator &
formator; itē inepta ad facultates. Responsum
est ineptire censorem, cuius λόγος non sint sa-
pientiores interiorib. naturę arcanis. Amusus
ille in gradu puro, in quo separata principia o-
stenduntur, hæret. Hæret in solitariis. Sane per
se vnumquodq; in summo gradu sumtū ine-
ptum foret; at illigatum elementis, repressum
contrariis, ab initio semini paulatim perfectū
totum p̄ cuiusq; speciei determinata natura,
nullas ineptias admittit. Natura à sapiētissimo
creatore dispensata, ad omnia sua opera iustis-
simā lance obtinuit rationem determinatam.
Quid accusas chymicos infelix? Accusa natu-
ram, quę ista reddit; accusa creatorem qui
ista

ista infudit. Miseram conditionem naturæ, vbi non ad ipsam per se expenduntur naturalia, sed ad portentosa somniantium post pulpita sua stultorum, vbi nihil creditur nisi ab aliquo morosopho prius dictum, vt talis sit natura, non qualis est, sed qualis fingitur cœcitate opinionum maxime perplexarum. Sed frustra fatuæ rationes quærentur ab Amusis, vbi sensus sunt fideles: quanquam nihil absurdum erat Hippocrati, Mesuæo & aliis sapientibus, plantas (adde animalia) talem in terra ipsa coctum & præparatum humorem trahere ad alendum & crescendum quales sunt infiti, vt sic amarum petant amaræ, falsæ falsum, insulse insulsum, dulces dulcē, austeræ austerrum, acres acrem, &c. De liquore quidem, & oleositate non multum sollicitus est censor. Amusum sal vrit. Et licet trahatur & insit cum illis, nec sine elementis partim radicibus conatis partim adhærentibus & circumstantibus, tamen solus impetum prælii cogitur sustinere, tanquam Atlas ille falsus in Mauritania cœlum, aut statua Lothæ conjugis excessum salis, cum tamen si vnum alicubi elementum exuperet modum rei, non ideo negetur cæteris temperatis inesse. Omnino talis est in oculo Amusi vnguis. Contra hunc quomodo pugnet videndum.

Primo loco thesin format quasi contra Quercetani opinionem de sale disputaret. Diuerticulum hoc inane est. Tu Amuse contra chymia principia pugnatum ibas, nō contra

tra

tra Quercetani de eis sententiam, quia non agbas causam Quercetani, sed Alchymia. Pone thesin: Sal non vere constituitur principium rerum naturalium. Prome argumentum:

Si duo principia nostrae constitutionis sunt insulsa nulla est necessitas salis ad generationem & nutritionem viuentium.

*Prius est: Probatur semine & sanguine.
Ergo hoc.*

Hic tu quot flagitia commisisti? Quæstio est de rebus naturalibus: tu de nobis, id est, hominibus respondes quasi omnis ratio rei naturalis in nobis verteretur. Deinde semper quæsitæ sunt principia mixtorum; at tu de semine & sanguine narras, quæ generationis sanguineorum semine propagatorum sunt, & non mixtionis. Insuper quis tibi dixit sanguinem maternum, qui tibi est mēstruus, esse insulsum? Quis de semine dixit? Tu ne gustasti vnquam? Item sal in mixtione hærens gustum mouere non potest solus. Non enim habet actum sensibilem solus in contemperatione vt nec Elementa. Etiam si ergo gustasses tua primordia, non ideo sale carerent. Præterea si sal non requiritur, vt aliquid primum constituat, an non vlla præterea eius est necessitas? Maiore falsa, minore stulta, syllogismo eius principium petente, quid potest esse sani in tota ratiocinatione?

Vita

*Vita consistit in humore primigenio, fouetur
alimentario. vtroque dulci & insulso: quia natu-
ra triplici coctione alimentum spoliat sale seu ter-
restri portione.*

*Ergo sal non est primum principium rerum
naturalium.*

Delirat & hæc ratio, Particulari argumento nō
pōt concludi q̄stio vniuersalis. Non agitur de
viuis tantum. Quid si instantiam darem ex mi-
neralibus? Quid si dicerem te sophisticari e-
lencho secundum quid? Vita in solo sale & ex-
cessu eius non est; At est in moderatione, idq;
probat fecunditas Nili, maris, lignorum nau-
ticorum, & nauium ipsarum in quib. vermes;
muresq; nascuntur. Vita tibi consistit in hu-
more primigenio: at non solo. Est Deo etiā in
sanguine & aliis subsidiis. Humor primigenius
et in ceteris est q̄ generatur. Agnoscisne hūc?
Is ipse est quem cum spiritu & calore subiectū
potestatum facimus, & separamus tum ab ele-
mentis, tum in diuersas naturæ suæ partes quæ
vocantur principia, quorum duo actu sunt hu-
mida ab initio, tertium per se siccum est, sed
immistum illis causa fit termini adiuuante ca-
lore & frigore, quæ qualitates simul finiunt e-
lementa, vt sic totum mistum conficiatur ex
elementis & principiis. Paracelsicus hic te
rideret. Nam data vita in humore secundum
rei essentiam primordiali, omnia dici viuentia
debere concludet, quæ talem humorem ha-
bent, vt sic viuant etiam mineralia. Riden-
dus

dus es cum spoliatrice tua natura. Fortassis
 spoliat seipsam, & exuit se seipsa quo modo
 chymici de quib. pronuntiabas id ipsum? Spo- *Natura spo-*
 liat naturā.
 liat inquit Amusus, alimentum sale, seu terre-
 stri portione triplici coctione. Necesse est er-
 go inquam vt plurimū salis fuerit in alimētis.
 Alimur his q̄ vixerunt iudice Amuso nostro.
 Quæ viuunt, maxime plātæ, sibi familiarē hu-
 morem seu nutrimentum hauriūt, & trahunt
 absq; excrementis in plantarum genere, vt A-
 ristoteles scripsit. Necesse ergo est vt copio-
 sus sal fuerit familiaris animalibus & plantali- *Amusus A-*
 bus, vt postquā ter spoliatus est, nihilominus *musum con-*
 multus in partib. viuentium restet. Hinc quid *ferat,*
 aliud colligas quam esse principium vna cum
 cæteris constitutum mixtorum? Tractio e-
 nim familiaris pertinet ad similitudinem in
 substantia. Magis fatuum est quod salem
 vocat terrestrem portionem. Vnde ergo of-
 fibus nutrimentum? Vnde fibræ sanguini?
 Chymici in terreno corpore absconditum sa-
 lem esse sciunt: Plane delirum est naturam
 spoliare salem coctione triplici; cum certum
 sit quo magis coquitur quid, eo crassius red-
 di, & salius, vt testatur assatio, & tandem ci-
 neratio, calcinatio, adustio. Non potuit for-
 te peior inueniri in tota schola Parisiensi quā
 Riolanus, qui pari temeritate & inscitia po-
 tuisset cum chymicis committi. Parum e-
 nim interest tali duce, cadas an euadas vi-
 ator.

Sed vbi sales isti separati? Prima coctio feces
 sepa-

separat. At feces sal non sunt, nisi forte eas gustauit Riolanus. Secunda separat limum. Sed nec hic sal est. Tertia segregat sudorem & sordes. Neutrum sal est, licet in illis non-nihil. Mirum vero tam inuisam esse Riolo secretionem chymicam, cum natura tres habeat, atque etiam insuper quartam per vesicam; aliam per colatorium & nares; aliam per aures, &c. Cur non dicis naturam ista tot coctionibus non separare & spoliare, sed facere? Si tot coctionibus natura non facit salem, sed inexistentem spoliat, multo minus chymici vel vna saltem putredine, aut solutione spoliant. Utamur telo pro nobis contra Amulum Riolanum:

Omne excrementum naturale sui similem essentiam restare arguit.

Est enim quod excernitur determinatum ei quod relinquitur, nec potest esse quoduis cuiusuis excrementum, praesertim in his ubi totum est homogeneum ut chylus. &c.

Sic quatuor humoribus nostra corpora constare colligimus, argumento quia tot naturaliter separantur.

Sal est excrementum naturale, & quidem in triplici coctione. Necesse ergo est restare essentiam aliquam sali conformem. Hec autem est sal essentialis qui etiam facta solutione elementorum colligitur. Praeterea mistum est, quo alimur. Natura separat salem. In misto ergo erat. Quicquid est in misto aut essentialiter inest, aut elementaliter. Sal non inest
ele:

elementaliter: quia nec elementum est, nec
elementi excrementum. Est ergo essentiali-
ter, seu ratione craseos misti, & facultatum,
quarum corpus proprium & purum est essen-
tia chymica tribus principiis distincta. Natura
naturaliter nihil ablegat nisi superfluum eius-
dem substantiæ, quæ inesse naturaliter po-
test, & deinde plane aliena. Salem ex pla-
ne alienis non esse indicat resolutio, indicat
conseruatio, & sæpe etiam ex abundante ef-
florescentia; indicat appetitus. Nutritionis &
saporum, & termini causa necesse est salem
essentialem esse in mistis, viuentibus maxime.
Quidni etiam necessitate constitutionis, si v-
triusq; eadem sunt primordia? Sapor est pas-
sio humidi nutritiui à sicco (Hæc sunt Aristo-
telica ex 13, de respirat. Vnde bene cōcludi po-
test etiam in mineralibus esse succum nutriti-
uum contra Riolanum) quæ duo sunt mate-
ria corporum, Humidum dulce inest. Et fal-
sum ergo, si vno contrario inexistente necesse
est & alterum inesse, vt scriptum est 2. de ortu
tex. 49. c. 8. Prolepsis ex Quercetano:

*Omnia mista debent concrescere, & concreti-
onis causa in essentialibus est sal essentialis.*

*Salem ergo constituere mista essentialiter ne-
cesse est.*

Respondet Amusus ad antecedens, negando
salem esse causam concrescendi omnibus, ar-
gumento particulari, quia sanguini vt con-
crescat causæ sunt fibræ; nō sal, quia eo carer.

H h h

Quer-

Quercetanus quidem sua defendet recte. Ne-
 quen, est vt metuat Amusum tam inertem.
 Nos de sanguine respondemus esse argumen-
 tum tantum particulare, & ad vnum genus
 mistorum tantum vim habere. Constat autem
 etiam elementis, semine, aliis humorib.
 quibus nullæ sunt fibræ. Quæ hic causa con-
 crescendi? Hippocrates frigus proponit: Ari-
 stoteles in 4. Met. passiones tales ex quatuor
 qualitatibus conficit; 2. part. an. 9. calor ab ori-
 gine profluens facit ne sanguis gelet. Ergo ge-
 lat vbi desinit, idq; frigore comparato. 2. Gen.
 an. 1. Dura, mollia, lenta, rigida &c. à caliditate,
 vel frigiditate effici possunt, &c. Sed hæc per-
 tinent ad externam & elementarem concreti-
 onem. Fibræ locum habere non possunt in eo
 sanguine qui eis caret 2. part. an. 4. Anatomici
 nutrimentum vltimum cum ad partes perue-
 nit dicunt mutari in humorem qui vocatur à
 conglutinatione cambium, cuius merito as-
 sistit & adhæret coagulatq; quo verbo vitur
 Hiob cap. 6. v. 10. (Nōne sicut lac mulsisti me,
 & sicut caseum me coagulasti?) ostendit id re-
 solutio in assatione pinguium. Glutinosa itaq;
 humiditas causa est concretionis euidentis in
 externis passionibus, nec puto negat hanc
 Quercetanus, vti nec Aristotelicam cōcretio-
 nem qua humida siccis terminantur calore
 humidum moderante, & veluti assante ex-
 pirantibus superfluis; frigore vero super-
 ueniente & claudente. Sed Quercetanus
 altiores causas in materia quærit. Vnde e-
 nim

nim iſtis glutinoſitas? Calor non poteſt age-
re & coagulare incoagulabilia. Potentia hæc
vnde? Confert plurimum elementum ter-
ræ propter ſiccitatem, & frigiditatē, vt aiunt
Peripatetici. Siccum n. facile terminabile pro
prio termino: at nihilominus ſine humore in
maſſam ſolidam non coit. Hic ſuo termino in-
terminabilis ab illo facile terminatur, vt ſic
concretionis fundamenta ſint in materialibus
elementis. At in his, quia nullum eorum eſt
ſimplex, 2. de orru. tex. 20. c. 3 Sal & liquot pri-
mordialis detinetur, & prima cauſa concreti-
onis terminationis que eſſentialis ab aliquib;
conſtituitur. Ita enim eſt natura talium, &
comprobat ſalis ſoluti efficacia. Nam hunc
terminare interminata, q̄ eſt aurifex & ſepa-
rator auri argenti que qui id ignoret? Ex vrina
fit ſal & oleum quoddam, quod vel momen-
to coagulat. Eſt ſal quidam occulti magiſteri
quo proiecto in mercurium, ſtatim fit metal-
lica concretio. Salem durare non eſt pater-
familias quin ſciat. Mirabilis etiam forma-
tio eſt in ſalium generibus, quod vel ocu-
lis cernimus in vitriolo, halonitro & aliis.
Quercetanus certe non ratione tantum, ve-
rum & ſenſu probare poteſt neceſſitatem ſa-
lis eſſentialis in elementis materialibus potiſ-
ſimum exiſtentis, id quod docent etiam plu-
rimæ marinorum concretiones, & teſtata o-
uorum putamina, lapidifactæ vi aluminea &
ſal. plantæ, coralia, &c. quib. plurimum ineſt

2. De orru.
tex. 9. cap. 2.

Sal urioniu.
Sal plumbi
ſolutus me-
tallicas ſolu-
tiones cogit.
liquor tartar
deſinitur
ſaliſ ſpiri-
tibus. O-
minino in to-
ta chymia
minerali ni-
hil frequen-
tius eſt.

Hhh 2 ſalis:

salis. Nitrum etiam per se in lapidem concrefcit. Huiusmodi experimenta qui non viderunt, nec occupati vnquam fuerunt artificiosis naturæ inuestigationibus & resolutionibus, compositionibusque nihil credunt nisi quod post pulpita sua, & caminos apud eos legunt quos cæco amore magnificiunt, quorum Philosophia circa corticem potius est quam circa essentiam rerum internam, quam qui nouit manifestare ab antiquo per excellentiam Philosophus est appellatus, utpote qui internâ sapientiam scrutatur, estque re non verbistalis. Nemo vero putet quando de causis occultioribus differimus, nos repudiare glutinosum humorem Medicorum, calorem, frigus, fibras & cætera quæ terminare dicuntur. Agnoscimus etiam hæc sed negamus ad penitiorem cognitionem, quæ vere est Philosophica demonstrationem quærens ex primis & immotis, non ex superuenientibus aut secundis tantum, sufficere. Lices Aristoteli externarum affectionum causas euidentes reddere ex elementorum viribus; liceat chymicis, ex quæ inter commista elemental latent, item producere. Liceat rationem illam de qua 2. Gen. & corr. tex. 40. & alibi non tantum in motu seminali quærere extra elementa (Hæc enim non possunt quid certo & determinato modo figurare, & generatis definitam speciem dare) verum etiam in principiis certorum seminiorum, maxime in sale vt natura demonstrat ipsa. Tu circa simpli-

plicitates elementares hæres, hæres circa primas qualitates. At vbi sunt ista tua simplicia elementa? Fingis, & figmentis vis credi, cum natura rerum vndiquaque peruestigata longe aliud doceat. Hæc de Quercetani responso paulo prolixius, vt imperitiores discant, non statim damnandum esse si quid proponitur non ad saluam, aut opinionem ex aliquo auctore præconceptam, cum fieri possit vt & hic & illi dicant vera, suo modo vterque; Aristoteles externarum affectionū euidentes causas reddendo, chymici ab altioribus internisque principiis passionibus internas externasque exor-diendo. Redeo ad Amusum. Dicit se demonstrasse sanguinem concreescere non vi salis, cuius sit expers, sed fibrarum quia quo fibrosior eo citius coagulet. Num autem de fibris negat Quercetanus: Imo non negat, sed ultra quærit quæ ratio sit vt fibræ quoque constiterint. Eæ sunt cambium iam in propinquo caro. Nō soluitur quæstio de salis primordialis vsu, etiam si dicas sanguinem densari beneficio fibrarum seu glutinosi humoris. Tu posterius respōdes, qua ratione partes misti in massam coeant; Quercetanus quæsiuit prius, cur omnino ex elementis & principiis, quæ in eis inueniuntur corpus coagulet, etiam fibrarū. Ita otiose contendis dum nihil dicis πρὸς ἑμὲ μὴ ἡ δρόνυσον. Salem negas in sanguine esse, & tamen non potes negare superfluitatem quandam eius esse salis. Superfluum salsum arguit & moderatum salsum. Nec est vt

H h h 3 tuam

tuam linguam hic consulas. Aliud est indicium commistorum natura, aliud syncerorum, aut etiam excellentium. In quibus sal abundat, in his moueat sane sensorium præ cæteris; at in quibus modum habet, non minus mouerit actu suo linguam, ac aer & ignis, oculos tuos cum inspicis pomum, aurum, hyacinthum, cristallum. Argumentum à fibris ex hara potius petitum est, quam ex naturali anatomia. Concresecit sic porcorum sanguis, nisi eximantur fibræ & infundatur liquor aliquis aqueus. Dic de causis concretionis internæ qua ex sanguine fit os, caro, ligamentum, tendo, cutis, epar & similia.

In hæc mutatur etiam ceruorum & damarum sanguis. Phlebotomicus aliquis posset te redarguere phlegmate tenaci & glutinoso in sanguine caco chymo; Aristoteles & Hippocrates frigore, & caloris spiritusque secessu. Sanguis arterialis consistit citra fibrositatem illam, ut & in cordibus strangulatarum auium & aliorum animalium. Et sane quæ fibræ eximuntur ex sanguine non sunt pars sanguinis, sed ex sanguine factum quid heterogeneum. Cum fiunt sarcimina ex sanguine exfibrato, nihilominus sanguis in eis grumescit & in massas consistit, quæ hic causa? Apud Saxones vêtres sanguine farti & adipe admodum diu durant, & quæ meracior sanguis est solidescunt satis. Quæ causa? Salis addita-

ment

mentum scilicet. Est eorum terra bitumino-
sa, & salilaginem habet multam. Hinc a-
limenta, & aer in quo viuitur alterata ac-
cipiunt durationis primordium. Sed tu perge:
Addebam, inquis, fibras esse prima vita lineamen-
ta ad quas appellens maternus sanguis mox concre-
sit in carnem. Turpitudinem tuam addidisti.
Quid est vita? Quomodo hæc fingi potest fi-
bris? Deinde non ita dudum sanguinem au-
diebamus concreescere vi propriarum fibra-
rum. Nunc præexistunt fibræ, & sanguis al-
labens ex alieno circum illas consistit, sicut
Parenchymata circa venarum radicationes.
Quæ ista dementia? Si fibræ sunt priores san-
guine, ex prioribus constamus corporibus, &
falsum scripsit Riolanus quod semen & san-
guis maternus sint principia ortus nostri: aut
necesse est vt detur principium principii. Sed
& vbi humores Hippocratis? Primum sunt
fibræ; deinde allabatur ex matre sanguis; ter-
tio fit caro. Hic nulla principia humorum.
Num illæ fibræ sunt ex semine? Num semen
est quatuor humores, & simul quatuor ele-
menta, ex quibus à cælo demissus faber fa-
bricat nostra ossa conglutinando elemen-
ta separatim concurrentia ad mitionem?
Disce tuam artem melius insane blaterator,
Aliud:

Pituita salsa non concrescit.

Sal ergo non est concretionis causa.

Hhh 4 Ante-

Antecedens est re vera Amusi & Medicorum omnium inscientissimi. Vnde quæso lapides renales & vesicæ cudis si non habes phlegma falsum? Gustatus est aliquando liquor arthriticus. Is nitro falsior apparuit. Hic cum phlegmate circa articulos coit in tophos. In scabiosis gignit crustas, & squamas. Calculosi aliquando mucum reddunt plane similem ei qui excreatur & per nares redditur, aut etiam excernitur cum phlegma expurgatur merum, vel quale est ouorum album. Hic mucus linteo exceptus indurescit in lapidem, estque acris & salus valde adeo ut etiam erodat. Talis mucus sæpe in intestinis quoque concrecit. Et hæc omnia ignorat Riolanus? Quam rudem hominem hætenus admirata es schola Parisiensis? Is ne est Riolanus ille dictator & censor tuus, quo non maior & acutior Aristotelicus (y) Isne Riolanus qui etiam Fernelium infra se deiecit, & alios meliores senioresque de pōte præcipitavit? Quin huic cumano asino leoninam detrahis? Quærere audent, quid pro Quercetano respondeam de sale. Cur quæris nisi quod indicas maniam oculos excæcasse. Nego me sentire cum Paracelsicis illis qui dicunt membra nostra cum generantur componi ex elementis, & simul sale, mercurio, & sulphure. Aliam originis nostræ rationem monstro, iuxta quam ex seminio pridem misto, procreatur vnumquodque & simul ingenerantur ea quæ chymici vocant principia potestatum, seu essentias

in

(y) Adde impietatem ex cap. I. & 16. comment. in Fer. de abditis; Vbi immerito accusatos Idololatriæ Ægyptios scribit & Moſen cum Appollo-nio mago comparat. Aliquoties primordia religionis Christianæ ab Ægyptiis dimanasse censet.

in quibus vires sunt mistorum propriæ secundum crasin. Deinde Quercetanum nihil absurdi protulisse ostendo; quia & Peripati iudicio siccum terreum terminat; id quod de salium generibus (nitro, halonitro, ammonio, crySTALLINO, communi ex muria, marino, alcali, alumine, chalcantio) ipsi indies experiuntur Medici. Hoc respondi. Adduxi & Curæum qui gluten quoddam requirebat etiam in igni, quanquam ego rationem eius non probo, cum causa consistentis ignis non sit vinculum ab humido, sed homogenea substantiæ, & appetitus naturæ quo fertur simile ad simile. Veruntamen quid tu? Deliramentum Phrenetici vocas Curæi rationem. Haud inquam agnosco vestrum tam superbum. Apparet te non didicisse ingenuas artes fideliter; quia asperis admodum es moribus. Si sæpe audimus patienter fatuantem Riolanum, cur non dubitantem probabili argumento & Philosophantem Curæum, qui longis Paralangis post se relinquit Riolanum? Quid diceres si ex Scaligeri exerc. 61. sect. 1. producerem cælum ex igni & aqua compositum esse, ut senserunt Chaldæi, innuunt sacrae literæ, Hippocrates non dissentit? Num & sic Phreneticorū deliramenta protulissem? Cōdonandum fortassis hoc tibi est, quia cōtrarie Scaligero, Curæo, Rhondeletio & aliis affectus tua amas, ipsorū placita odio psequeris. At illi erant viri sapientes.

Hhh § Erat

Erat in argumento etiam hoc: *Tria illa principia sunt inepta ad facultates.* Respondeo in sua moderatione & commistione tum inter se tum cum elementis iuxta modum naturæ vnius cuiusque non esse. Secretio ostendit ea in natura: secretio vero tum quæ fit arte, tum quæ sponte naturæ, ut cum ex salice sal exudat, ex picea resina, ex balsami frutice balsamum, &c. Si in natura sunt, vigentque facultates quamdiu insunt: Perit enim etiam vita picearum tota cum exhaustum est sulphur totum. Et sic de balsamo & aliis; non possunt inepta esse ad facultates. Idem nutritio demonstrat.

Amusus quia ab omnibus musis destitutum se videt, nec inuenit quomodo elabatur, ad Diaboli delphici oraculum confugit, indeque petit horribilia mendacia & conuitia. Talem enim tribuit mihi mendacissime rationem:

In fecibus reperimus salem.

Ergo est constitutiuus & conseruatiuus viuentium omnium.

Apage ad feces tuas cum tua larua putida. Ego propono semen; ut amygdalinum vel anisi cumini, carui, sceniculi, citri, &c. Tuum hoc putrefacimus in vasis artis operante calore naturaliter ut in maiore mundo, in putredine Aristotelis, sed non indeterminate, quandoquidem ars omnia certis circumscribit limitibus. Maceratione ista seu putrefactione
apertæ

apertæ sunt seræ concretionis elementaris:
 Et sæpe nullo alio labore opus est quam ex-
 pressionem, ex qua colligitur essentia in qua par-
 tes sunt tres præter menstruum adiectum,
 quod tamen aliquando est propria herbæ a-
 qua. Essentia sic extracta separatur in partes
 integrantes destillatione, digestionem, vel a-
 liis modis prout sese ostendunt principia. Si
 innatat oleum, aufertur. Reliquum destilla-
 tur usque ad siccum. Aqua destillando proli-
 cita in balneo rectificatur, ubi exit spiritus
 mercurialis; aquoso elemento remanente,
 Quod in fundo destillatorii restitit, item fe-
 ces expressionis, quia salem arctius conclu-
 sum habent, in cineres rediguntur. Ex his
 per elementare phlegma sal colligitur. Phle-
 gma & terra inutilis abiiciuntur. Ita videmus
 verum esse quod Aristoteles scripsit, aquam &
 terram in elementari concretionem esse mate-
 riam corporum; verum esse quod Hippocra-
 tes dixit, ex ætherea natura multum remansisse
 in terra. Nā principia ista essentialia sunt cœ-
 lestis naturæ, licet non solius, sed elementis
 illigatæ, ita ut oleum spiritus igneos sociatos
 habeat, liquor aereos, sal terreos. Aquei quoq;
 diuisi sunt in oēs partes. Hæc principia nostra
 non induerunt aliam potestatem quam in cō-
 mitione, quātum attinet ad medicam crasim,
 exeruerant odoribus, saporibus, effectis, licet
 in alio aliud magis percipiatur. Oleum ani-
 si anisum olet & sapit & effectum reddit. Li-
 quor. Sal minus obtinet; sed tamen proprie-
 tatem

tatem huic quoque inesse determinatam suo integro probamus experientia effectorum. Concludo si iam quoque non obstant facultatibus, in misto multo minus obstitisse. Syn-
cera retinent potentias easque quod ad medicinam spectat, habent euidetiores; neque ergo fuerunt inepta in prima generatione. At vitæ facultates qua vita est, intelligit Ri-
olanus. Nos inquam istam non curamus ut neque curant Pharmacopolia. Si ideo quid negandum est in misto fuisse, nega rutam ha-
bere folia, flores, radices, cortices, quia hæc arefacta ad vitam sunt inepta. Alia ratio est folius & synceri salis, olei, liquoris, alia com-
mistorum. Ut beneficio vitæ nasci, & matu-
rari possent, coniungi inter se & cum elemen-
tis coalescere debuerunt. Ad medicinam ve-
ro rectius veniunt separata. Hæc est senten-
tia rationis meæ oppositæ censori. Insignis
malitia est negare tam præfractæ perfrectæque
partem oleosam, liquidam, & salisam ineptas
esse ad facultates, cum constet in pingui æ-
reo, moderate liquido & falso vitam esse: Ta-
lis sanguis est; talis medulla, lac, adeps, quæ
omnia sunt alimenta præclara. Sed non opus
est verbis ad fatuitatem istius scholæ censoriæ
declarandam. Ego de recrementis destillatio-
num & extractionum loquebar.

*Mira fatui-
tas Amusi.*

Amusus accipit de fecibus alui; & colligit id
quod in fecibus est non esse nec nutritium
nec constitutum, quia natura feces ut hete-
rogeneas amandat; retinet tantam homoge-
nea.

nea. Delire omnia. Finge me de stercore humano locutum. Id est primæ coctionis superfluitas. Vt ante dixi, superfluum indicat homogeneum, cuius est superfluum. Salem in trib. coctionib. maniacus ipse secerni dixit. Intelligendum est ergo nullibi deesse salem. Simile efflorescit ex simili, &c. Id quod separatum est tanquā superfluum, non sane in substantiam cessit. At potuit cedere, si non superfluum fuisset exceptis plane alienis in quorum genere salem non esse indicat tota nutritionis ratio, adeo vt salis occultum Virgilius deprehendat etiam in lacte dulci saporem. Secernitur impuritas. Puritas ergo remansit. De columbis & aliis auibus dictum est supra. Eæ absq; sale actuali seu condimento viuunt feminib. & aqua adiectis arenulis & lapillis. Si natura non ingenerasset his salem, vnde in firmum earum venisset tam acer? Obiici poterant porci, qui gaudent ficibus rusticorum, & saginæ hanc quoq; partem admittunt. Alibi cumulant equina stercorea, pro suis. In illis est sulphur, sal, & liquor cum elementaribus recrementis superuacuis, & impurus. At in nutrimentum huic animali cedit: hincq; postea fit cib. humanus. Qui nutriunt sues fecibus seminis lini post expressum oleum, reliquerunt in eis aliquid sulphuris; reliquerunt salem, & liquoris non nihil qui destillatione potest prolectari. Ne dicas egeri rursus, tantumq; saburram ventris esse, color croceus in carnib. & pinguedine ostendit. Amusus quærit num
velim

36. *Simpl.*

velim nutriri vt sus sale fecū alui. Impuri hominis impura q̄stio. Attamen Riolo placet talib. suib. pinguescere. Nos adustione fecum sales facere, mēlacium est cum imperitia maligna coniunctum. Quis fecit in fimo columbino? Quo modo facimus si lotium eorū vim p̄bat? Grillus si esses Riolane, forte ex te q̄reremus. Sed tamen consule Galenum tuum in medicaminib. contra Anginam & alios morbos. Asclepiades ē potandum pr̄buit ad interna stercus. Virtus abstergens, digerens, siccans, attrahens, discutiens & similes in egestionib. alui, vesicæ, pororū cutis, vix aliunde est q̄ a sale. Nos si faceremus, non inesset. Non est autem facere, cum ex vrinis animalium consumpta aquositate educitur; non est facere, cum ex fimis secernitur interuentu aquæ. Mentiri si erubesceret Amulus, tale nihil scriberet. In aliquibus sane v̄stio accedit, sed non vt sal fiat, verum ex latibulis producat. Alias non fieret diuersus pro calcium & cinerū diuersa materia. V̄stio si excedat modum, salem debilitat id q̄ norūt vel lixæ & coquæ. Si faceret, tanto magis deberet fieri, quanto magis res combureretur, q̄ falsum. Eadem salitas ostenditur cumulis nitrariorū aliquoties elutis, de quib. supra. Quoniam aut Amulus noster semel conspurcauit linguā suam alui fecib. adeo delectatur his delitiis vt multo oleto me quoq; afflare conetur. Sed ad porcos porcum. Plinio teste *lib. 31. c. 7.* Sal elementum necessariū est. Sale nihil vtilius. Gale-

no

no in 3. de alim facult in 11. simpl. in 2. comp. astringit, excretricé iuuat, putredini resistit, absterget. siccat, purgat, digerit, tenuat, condensat. Hæc omnia ad generationem & conseruationē, quodq; suo modo & loco, sunt necessaria. Omnia pro Quercetano contra Riolanū militant. Si nullus in nobis sale esset, nihil simile, qui delectaremur cibis falsis? Cur natura cibis salem inseuisset? Quidam ēt vina q̄ in se suum habent salem copiose, vt ostendunt feces, & lapilli, condiunt sale. Plinius lib. 18. cap. 28. Salsis a quis plantas quasdam nutrit, Galenus vim salis nitrosi agnoscit in spinachia, beta, sero lactis, &c. Sed plura de sale mox in sequenti argumento. Amusi nostri oratio non sine causa est tam spurca. Sales enim odit.

CAP. XCI.

*ad argumentum xv1. contra principia chymica.
ex pag. Mania. 130.*

SI principia constitutiva corporum essent, etiam animatorum forent. Non esse probabatur, quia non nutrent. Dicas, oua & lac habent; exempla reiciuntur. Hæc summa est 16. obiecti contra principia chymica. Examen respondebat argumentum de nutritione, esse fallum. Sunt enim illa principia essentialia in chylo, chymo, sanguine. Inesse vel ipse censor fatetur, qui separari feculentiam eorū affirmat. Par ratio est de vino, melle, pane, seminib. oleribus, &c. Non nutriūt excessu qua-

qualitatum, meraque; at nutriunt in compositione naturali, exceptis tamen his quæ etiam solitaria nutriunt, vt enria nutritiua. Quædam non nutriunt sola postquam artem separatoriam sunt passa, & actus acceperunt alterationesque senserunt nonnullas. At dispositione naturali probe & feliciter nutriunt. Riolano aer & odor poterat vitam sustentare sat diu; Quidni mercurius & pinguedo carniū, panis, essentia sachari, &c? Nota vero artem in his circumspecte operari. Nam si mera medicamenta expetuntur, alia est elaboratio, quam cum nutrimenta, vt indicant destillationes analeptice. Item ad nutriendum extractum potius sumitur, quam separata principia. Variis modis Amusus noster est sophista: Cui vt abiuret elementa vel sola aqua simplex, cum igni est apponenda, vel crama ex simplici terra, aqua, igni, aere. Sentiet vel vno mense se hac mistura nō posse ali. Negabit ergo elementis se compactum. Audiamus qua arte pugnet cum examinatore.

Omissis Sophistice cæteris principiis solum petit salem, quem nullo modo venter eius insulsus potest concoquere. At o stulte, dementis est de vno quid affirmare quod debebatur omnibus simul suo modo commixtis. Quærebatur num constituerentur mixta essentialiter ex principiis. De omnib. simul est quæstio, non de sale. Facere sic negabo tum corpus esse factum ex elementis, quia non
nu.

nutriris terra. Sed tamen cur non nutrimur
sale. Argumentare:

Si solo humido dulci nutrimur, non sale.

Prius est.

Posterius ergo.

Minor declaratur: quia ad eum finem dulce
illud triplici coctione defecatur. Sed sophista
ille crassus elenchum æquiucoci, composito
rumq; & diuisorum pro argumento promit.
Sale solitario nihil nutritur, quia solo nihil a-
lendorum constat. At sale in commistione &
extractis destillatisque temperato pro nutriti-
onis ratione plane nutrimur. Theophra-
stus, Plinius & alii naturalium scriptores ex
communi experientia scribunt nutriti plan-
tas & animalia etiam excessu quodam falsis,
ita vt multa vis salis sensu percipiatur. Hip-
pocrates Mesues & alii terræ varios tribu-
unt succos, quibus alantur plantæ attra-
hentes sibi familiarem, vt nitrosæ trahunt
nitrosum, falsæ falsum, acidæ acidum, a-
maræ amarum, &c. Quin & iuxta varia-
tem partium idem succus quem radices tra-
hant vertitur in naturam partis quæ alitur vn-
de mala citria, oxalis, trifolium acetosum, o-
xyacanthæ, rhizium, &c. fructus acido suc-
co abundant; poma varium habent; semina
acrem, amarum, dulcem, eumque alium à me-
tacarpio, carne & succo continent. Alius sapor
est ligni, alius corticis, radicum, foliorum,
florū, &c. Quælibet pars sibi assimilat cōmu-

*In Antae-
to scribitur
humorem
primigeniū
esse insul-
sum. Ideo ni-
hil nutriti
falsis. Vide
an insulsum
& dulce sint
idem.*

ne nutrimentum tam in plantis quam animalibus. Quo constat, eo nutritur. Si non constaret acido, tale nutrimentum non peteret. Ita de amaris, cuiusmodi fere sunt epata auium & nonnulla alia membra, ne quid dicam Amulsum ipsum partes attrahentes excrementa, easdem eisdem nutrire, vt vesicam fellis bile flaua, lienem atra, renes sero salso, &c. Cum autem dicitur principia illa solitaria non nutrire, at coniuncta nutrire: amusus respondet nihil ad rhombum. Arripit iterum, salem eū, que defecando ter separat. Nutrituro eum permittit; actū nutrienti non, quia hoc solum dulce. Sed quid de ceteris principiis? Stomachatur sibi obiici delirium, & tamen magis magisque delirat. Assumamus tamen defecationem illam triplicem, & sic argumemur:

Si sal triplici coctione defecatur, necesse est aristissima eaque interiore mistione nutrientis inexistisse, & puram partem in ipsam essentiam nutrimenti & nutriendi concessisse.

Antecedens est teste Riolano.

Consequens ergo.

Connexum patet. Defecari enim nihil potest nisi quod impuras feces puræ essentiae commistas habet, ita vt illa manente hæ separentur. Ita quod in omni coctione, etiam vltima cum iam facta est assimilatio in habitu corporis defecatur, id necesse est inesse in interiore essentia purum. Amulus ergo suo iugulatur gladio. Sed age etiā hoc dicamus: Si dulci humido

inido nutrimur ; ergo mercurio & sulphure nutritiuo dulci. At vbi duo principia sunt, ibi necesse est & tertium esse , vt sit in subiecto contrarietas, si vera sunt Aristotelis decreta. Insuper plane inutilis est responsio amusi. Separaretur sal triplici coctione. At manet adhuc examinis sententia quod solus non nutriat, & tu sophistica compositionis & diuisionis commiseris. Non autem separari totum, arguit remanentia in mistis: arguit efflorescentia & alia multa. Mirum cur non succurrit tibi transmutatio amari in dulcem quam opponebas alibi. Num pœnituit argumenti? Sed mutatio in dulcedinem non tollit essentiam salis. Imo nos ex sale minerali incredibilem dulcedinem segregamus. Pone totam falsilaginem secedere, quod tamen falsum esse docet resolutio membrorum, at manebit dulcedo fixa, & nihilominus causa soliditatis & concretionis erit. Si dulci nutritio constat, ideo sale constare debet, quia in se essentiam habet dulcem.

Adeo nullum potes proferre argumentum quo non tibi plus noceas quam aduersario. Tam bellus es disputator. Qui non litigandi, sed verum cognoscendi causa hæc legunt, sciant; non ad stultissimi Riolani linguam æstimari dulcedinem nutrimenti, sed naturæ appetitu & familiaritate. Lingua suum dulce iudicat; suum vero alia membra, quibus sensus ille non est datus. Ideo

ventriculo dulcis est materia nutritiua ex variis constans saporibus, præsertim vbi cœna apponitur dubia. Dulcia gustu, sæpe in bilem potius vertuntur quam in bonum nutrimentum quod sciuit etiam Horatius 2. *serm. sat. 2.*

--- At simul assis

*Miscueris elixa simul conchyliâ turdis,
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum*

Lenta feret pituita, &c.

Hippocrates cuiq; dulce id vocat q̄ est conueniens secundum naturam, id quod plant gustû iudicare nequeunt, bestię contemnũt nec raro homo qui acidis, salis, vinosis, amaris, &c. aliquando magis delectatur q̄ dulcib. Attrahunt plantę nitrosam & amarum succũ: is ipse est dulcis. Sal nutritiuus distat à sale Medico. Ille gratus est, & temperatus adeo vt aliquando dulcedinem etiam gustui offerat, vt Nilus nitro prægnans, & salis essentia dulcis, qua de causa etiam Sachar inter sales retulerunt. Hippocraticum & Aristotelicum est axioma his nos constare quibus nutrimur. At aiunt nos constare duplici bile, pituita insipida, & sanguine vniuoco. Si vera dicunt, impossibile est nos ad linguam dulcib. nutriri. Immo talib. dulcib. quale est mel, destruitur vita puerorum, iuuenum, virorum. Lac vero quo aluntur, serum habet subsalsum. Alii Galenici nutriunt bile flaua cholodochon, acida atralienem, sero renes & vesicam: Spermatice mem-

membravt articulos, cartilagine, cerebrum
neruos, &c. pituitoso insipido. Dulce calidum
omne. Omne in recessu habet sulphur & sa-
lem & liquorem chymicum. Naturam sibi co-
gnitam neget, qui istis veritatib. aduersatur.

C A P. XCII.

*Ad argumentum xvii. contra principia
chymica. pag. Man. 131.*

ARgumento salis negabantur cætera esse
principia. Ideo vero sal proscribebatur,
quia non nutrebat. Hoc argumentum Amulus
confudit cum præcedente. Ibi cum satis mul-
ta de sale sint dicta, parcemus hic verbis. Euer-
tebã argumentum argumento per idem prin-
cipium, atq; ita ostendebam vanitatem elen-
chi. Si n. ideo non est principium aut elemen-
tum aliquid, quia eo solitario non nutrimur,
consequens est, ratione elementorum ex igni
nos non constare, terram non esse elementũ
corporum nostrorum, neq; aquam aut æ-
rem, quia nullus nostrum his solitariis nutri-
tur: ratione principiorum, semen non posse
esse principium quod eo nullus nutriatur (lo-
quor Riolani sensu de semine maris & fœmi-
næ in genere nostro, à quo analogia est ad cæ-
tera:) non posse esse materiam, formam, pri-
uationem Aristotelis, quia nullis nutrimur, i-
mo Riolano iudice materia & priuatio sunt
malefica; forma est metaphysicum quid. Quo-

lii 3

niam

niam itaque his non potest euerti, vti iudicant Peripato addicti, sententia Aristotelicorum, neque potest chymicorum. Amusus omittit elementa, principia attripit, quasi negaturus se abusum esse elencho. Docet semen & sanguinem mista corpora esse; habere principia peripatetica.

Ideo nutrire. Miseranda hominis ruditas. Si ita est, fatetur coniuncta nutrire, non separata. Quæ, malum, ergo dementia est solum assumere salem, & non simul cum eo comtemperata cætera? Principia nostra simul sumpta vere nutriunt. Aristotelica, quia logica, nihil pascunt nisi intellectum circa causarum, & priuantium cognitionem occupatum. Sint tamen ista principia cognitionis ex Logicis ad Physicam accommodata. Non minor auctoritas est nostris principiis quam Aristotelicis, imo tanto maior quo in natura sensibili magis sunt euidencia. Non dicere hunc illum, auctoritatem conciliat dogmati Physico, sed naturæ potestas, & sensibilis demonstratio. Sic ergo contra scholam amusam:

Si separatim sumpta elementa non ideo non sunt elementa quia non nutriunt sola, nec principia seorsim sumpta non sunt principia, quia sola non nutriunt.

Verum autem illud.

Et hoc ergo, A pari procedit connexio ex consequente.

Delirat amusa schola salis solius argumento negans

negans principia chymica. Vult temperata
 debere esse elementa naturaliter, vt nutrant.
 Recte. Ergo & principia chymica. Elemen-
 ta putredine separata, aut violentia non am-
 plius nutriunt, vt cineribus nemo viuit, ne-
 mo educto humore cum calido & spiritu.
 At non desinunt esse elementa. Nego ergo
 principia separata & affecta diuersimode de-
 sinunt principia esse. At quod illa quæ se-
 paratione chymica prodierunt aptitudinem
 ad nutriendum potiore habent, habue-
 rintque in societate sua potentiam primum
 & per se nutritiuam, probamus indissolubili
 argumento duplici; quorum prius est à me-
 dica virtute, qua etiam solitaria succurrunt
 naturæ labefactæ eamque roborant, & ar-
 mant contra morbos. Hoc non potest fieri
 nisi similitudine & familiaritate, quæ est ra-
 dix conseruationis, & sustentationis prima;
 Posterius est ab adiumento nutritionis tā ne-
 cessario vt Plinio & experientia teste sale est p se
 & solitario nihil q̄ nutritur possit carere: Imo
 nutritiuus mercurius, sulphur nutritiuū, & sal
 eiusdē generis absq; omni elemēto externo, q̄
 separat seu ars, seu natura, nutritionem primū
 & per se pcurat. Viuat Riolanus aere suo apud
 manes, edat terram, satietur igni, aquis imple-
 at abdomē. Dabimus manus si his solis, vel ex
 maiore mundo, vbi dicuntur esse separatim,
 collectis demonstrauerit se viuere posse, vt nos
 sustentabimus sanos & egrotos principiis extra-
 ctis; aliisq; effectiis chymicis ad alēdū cōparatis.

Iii 4 Si

Si placet censoribus amufis, tertium argumentum fumant ex stercore Riolani, quo me illo conspurcare annitebatur. Si enim fecibus principiorum, inest vis nutriendi plantas (vt in agrorum stercorationibus, quæ etiam per Æthiæos cineres, & margam probe fiunt) & bestias, quæ & generantur in illis, & viuunt (vt vermes, muscæ, scarabæi, &c.) quanto magis fuit in synceris? De sale certe notissimū est. Inde salaces videntur dicti quos in Ægypto magna comitatur fœcunditas. At opponit Amusa schola:

Causfica nec generant, nec conseruant genitum, nisi forte vt medicamenta.

Sales chymici ex fecibus per adustionem facti sunt caustici (non quales tu in fecibus soles reperire.)

Sales ergo chymici nec generant, nec conseruant genitum, nisi forte vt medicamenta.

Quando tandem sapiēs schola stulta? Tuus propugnator sua ipsius deliramenta prodit, dum duplicem salem agnoscit. Quem chymici colligunt ex terrena mistorum nutritiuorum portione, illum excipit contra seipsum, qui eundem quoq; pag. 129. 130. repudiauerat: assumit fraudulenter Medicum causticum quē natura ad nutriendum non destinauerat, neque chymicus inconsulto epulandum proponit quanquam si proponeret, quid diuersum faceret à priscis Batauis qui sale ex vstione collecto sunt vsi, sicut Umbri, & Barbari illi

illi Riolani *pagin. Man. 130?* An ignota nobis est vis etiam communis salis, & qui ex salice efflorescit? Sed utamur illa distinctione pro nobis: Aut nutritiue res sunt, aut non nutritiue, sed mere medicæ (de mistis est sermo) utrisque est sal constitutiuus ab initio. In omnibus itaque sal est primordialis secundum essentiam interiorem mistorum. Est & argumentum falsum, non nutrire salem alienum à nutritione; & ideo non esse principium. Turpis sophistica est particulari argumento concludere quæstionem generalem. Si non nutrit alienus à nutritione, qualem fingamus causticum, at nutrit alter; hoc interim sua munia expectante. Est & fallacia in gradu, & modo utendi. Non si merus, & excessu est causticus, etiam est in mistura cum sulphure & liquore; est gradu mediocri, vel primo. Maior itaque elencho accidentis & secundum quid est vitiosa. Minor habet carcinoma multa purulentia & adustione atra scædum. Quid sani sit in cõplexione? Prolepsis. At temperata principia nutriunt. Respondet delira schola; non posse tẽperari. Elementa quidem à suis contrariis accipere moderamen; principia non posse; quia sali nihil contrariũ. Egregie certe. Cur nõ amputasti manus scriptori tuo, o schola amusa, si nihil potuit correctius? Aristoteli ad sua principia satis est vna contrarietas. Cur à chymicis, imo ab ipsa natura exigis geminam? Oportet subiici aliqd cõtrariis (*inquit Philos. in 1. Phys. tex. 68.*) & con-

traria duo esse: Quodam aut modo alio non est necesse. Sufficiens enim erit alterum contrarium absentia & praesentia facere mutationem. *vide & tex. 67.* Puta salem nostrum esse subiectum contrarietatis, si nihil ei contrarium inuenis. Quid autem si tuas elementarias qualitates in essentiis riderent chymici? Nam qui componunt mista naturalia non ex meris essentiis, sed ex essentiis & elementis simul pro modo cuiusque: illi non indigent qualitarum contrarietate in essentiis. Sufficiunt enim ad corpus claudendum elementares. His quatuor quoque contemperas cibos tuos, quicquid tibi est ex illis commodi, hoc necesse est ut communices cum chymicis, quanquam hi non opus habeant elementari temperatione, quae ad externam in mundo habitudinem, generationem, vitam, iniurias, &c. confert, ad nutritionem adeo non confert, ut statim in ventriculo abrogetur, fiatque ex omni nutrimento una quae iam homogenea massa, in qua elementa conquiescunt, postea separatur subtile à spisso, sordidum à puro, & nihil tandem remanet nisi essentia elementis tenuiter vestita, quandoquidem cum non simus mera essentia, necesse est una cum illis etiam aliquid elementorum nobis accedere, unde cum terra simus in terram reueri possumus, & cum membra hominum chymica fiunt materia, essentiae elementis iunctae inveniuntur; sed in omnibus per se homo materialiter est essentia sicut Aristoteli erat caro;

ro;

ro ; ex accidente , vel propter necessitates mundanas cetera accesserunt.

Disce ergo schola principia nostra prærogatiuam habere in constitutione & nutritione , nec esse sine elementis quoque , quamquam horum ratio sit minor. Ita contrarietas non curatur vbi familiaritas substantiarum quæritur , vt fit in nutritione. Fateare necesse est (*inquit amusus*) cum Hippocrat. & Aristotel. contrarietatem esse primum principium mistionis. Tales sunt isti meteoroleschæ. Nugantur de Metaphysicis tanquam spectatis in natura rebus. Aristoteles contrarias qualitates non ponit in substantiis. Santo illæ logicum quoddam principium in elementis. Quid hoc ad nos? Rectius dixeris qualitates seu essentielles seu elementares esse principiorum suorum vires, quæ per se non constituunt mistum , quod etiam in illas non resoluitur.

Tu sane non vim seminis & sanguinis dicebas principia esse, sed ipsa. Si vires sunt principia ; nostræ essentiæ singulæ habent suas , & sic principia sunt principiorum. Non illud quærebat : Sed hoc ; cum in mistis duæ substantiæ diuersæ reperiantur vna virtuosa , seu potestatum medicarum & nutritiuarum atque adeo essentialium plena ; altera vacua , licet qualitatibus simplicibus non exuta ; illa trium generum , hæc quatuor,
(pona

(Ponamus enim quatuor elementa) debeantne essentialia principia dici, vti sunt respectu facultatum; cætera elementa; an ex elementis omnia pariter conficienda. Chymici pro principiis pugnant quæ sunt corpora quædã efficacia proprietatibus formalibus; tu contra principia pro solis elementis. De contrarietatibus tuis non curamus. Gaude tuis carduis & spinis.

CAP. XCIII.

*Ad argumentum XVIII. contra principia chymica. pagin. 132.
Man.*

Hic agitur de materia prima, quam exploram & ad logicam reiectam amusus sensibus, & quidem oculis vult subiicere meis. Videbis, inquit, vnã eandemque numero materiam, eodem fere temporis momento aquescere, aerescere, ignescere, terrescere. Profecto plus quam lynceus essem, si videre possem spurium Riolani principium. Ego video materias vltimas, tot quot sunt res singulares. Eæ sunt sensibiles.

Fieri potest vt hæ mutentur. At non temporis momento in quatuor res distinctas. Nihil fit subito. Sed quid de prima materia? Neque Plato eam vidit, neque Aristoteles, vterque finxit, de qua re supra. Si vellem sequi Amusum, principium primum materiale esset stipula, stuppa, penna, pilus. Quia
hæc

hæc video tam celeriter ab igni comburi; sed tamen non mutari in omnia rerum miracula. Ignis enim agit ad similitudinem sui, & alteratum sequitur naturam alterantis. Contra formam argumentari possum quod nequeat esse principium quia iudice Riolano, momento temporis est alia atque alia. Si id est principium materiale quod in quatuor elementa mutatur, mixta erunt principia. Sed nolo in nugis copiosus esse. Aristotelem, ubi vera dicit, laudo; ubi falsa, omitto. Ubi possum, benigne interpretor.

CAP. XCIV.

Ad argumentum: ubi falsa principia, conclusiones non possunt esse veræ, ut in Alchymia; pag.

133. Maniæ.

SVpra alicubi obiectum est idem. Satis autem confutatum est in exam. pag. 54. Mendacium apertum de falsitate principiorum Alchymiz non eget verbis. κενσφίζεσθαι saltem noto turpe. In Alchymian eo nomine debachabatur censor eam quæ tota in medicinarum præparatione versatur, & cuius partes sunt aurifica, & medicamentorum elaboratrix. Turpitudine elenchi detecta, Amusus se abscondit foliis Paracelsicis, & non de sale, sulphure & liquore mercuriali contra quæ plus quam 24. argumentis egerat, iam loquitur, sed de axiomatibus Medicis, quæ fuit

sunt familiaria Paracelsicis ; nempe salem sale curari in morbis à sale , mercurium mercurio , sulphur sulphure , quod ipsa dictione est absurdum.

Diuerticulum hoc quidem est : Veruntamen ut & istud explicetur , sciendum est non vnam istius essati esse sententiam. De similitudine in sanando respicienda , supra ex Hippocrate & Mesue dictum est. Natura gaudet & roboratur similibus. Hæc postea morbum tollit instrumenti sui ope quod pro ipsa contra morbificam causam , seu morbum agit. Si iam potentiarum facultates in mixtis non in ffordibus elementaribus consistunt , sed in essentiali natura , quæ extractum vocatur , & per magisterium in tria principia resolvitur , quæ principia elaboratione fiunt essentialia , seu simpliciter , seu quinta ; apertum est pro fundamento facultatum & actionum in morbis pugnandum esse. Si quis ergo tam sit lynceus ut possit videre , salne ossis , an mercurius sit labefactatus , an sulphur de statu salubri deiectum ; is iuxta axiomata dogmaticorum principia recte iuaret salem sale & homogenea homogeneis ; nec id est absurdum etiam iuxta vulgarem doctrinam ; Nam spirituum defectus essentialia spiritibus instaurantur , solida solidis , humida humidis vel ipso Riolano teste. Ita in qualitatibus ; tardi spiritus quasi animantur vigentibus , impuri puris , debiles fortibus , quæ est quædam medicina analeptica , & diætetica
per

per res familiares. Hippocrat. in libr. de locis in homine, statim initio morbos membris inferri à membris aliis scribit, nempe translatione materiæ excrementitiæ, aut præternaturalis, iudicatque optimum curare egrotas per has quæ morbos faciunt. Sic n. quæ optime principiū agrotantis quæ sanauerit; Hoc quidē exponi solet de sanando prius à mandāte membro, ut influxus inde vel traductio cēset. Primo morbo sanato, dependens inde tanquam symptoma, in quantum dependet, abigitur facile nisi propriū contraxerit habitū ut singulari postea egeat curatione, nisi sæuitia sua cogat Medicum posterioris impetum demulcere prius: Sed quidam interpretantur etiam hoc modo. Medicatio fit per medicamentum. Cum itaque pars sanatur parte, debet membrum corporis curari membro medicinali, ut caput, essentialiter affecto ad caput, veluti Bethonica, nuce moschata, maiorana, rore marino & similibus. Hinc existit iterum axioma: Curam per familiaria & similia pro natura contra mortum instituentam esse. Hac mente iudico Quercetanum, qui plane est Hippocraticus, & vna etiam symbolicus chymiater, aliquando scribere similia similibus esse remedio, salem sali, sulphur sulphuri &c. Si modo stochasmi suis Medicus possit tā speciales, imo indiuiduales de se & affectu singulariter: quod sane adeo difficile est, ut et impossibile. Nam misturæ plane sunt homogeneæ, nec potes ostēdere elementū sine essen-

*Eadem est
ratio morbo-
rum forma-
lium mate-
rialium tē-
peramenti.*

essentia, nec hanc vicissim sine illa; nec rursum salem sine mercurio & sulphure. Indefinita potius inde fit sanatio quam definita. At tamen rationi id non est absurdum, vt nec Riolanæ de solidis, humidis, spirituosiss, calido insito, humido primigenio, spiritu naturali: Sanguine, bile & aliis principiis Hippocratis, de quibus per anatomiam rationalem similiter possis ratiotinali, sanguinem sanguine iuuandum esse, bilem bile, &c. At qui istud enunciatum sic intelligunt, quasi cum morbus est à salsa pituita, vt in scabie, &c. sal extrahendus sit ex planta aliqua, isque pro medicina porrigendus, ei optes elleborum; sicut & huic qui cum ventriculus laceratur acida melancholia aut vitriolato, vel alumnioso humore, statim clamet dandam esse acidam essentiam ex aceto, spiritum vitrioli, sulphuris, aluminis; Et vbi magna est saporum commistio, ibi similiter agendum, quod foret occidere, non sanare. Eiusmodi tamen opiniones habet vulgus Paracelsicorum, à quo se diligenter separare debent qui alioquin recte sentientes de medicina, interdum in istos symbolissimos expatiantur, & citra iacturam tum veritatis, tum consuetæ apud Arabes Chymiatros, & Græcos disciplinæ istis speculationibus non nihil indulgent, id quod facere Quercetanium persuasum habeo, quanquam schola infaniens re non intellecta contra eum sæuiat, & sic cum suis lemuribus potius luctatur quàm cum serio hoste. Cæterum postquam illud argumen-

gumentum recoxit Riolanus, palinodia qua-
dam placare conatur geniũ chymicum, aut *Palinodia*
potius Ironica quadam astutia palpum ei in- *Riolani.*
ducere sentiens aliud intus, aliud calamo scri-
bens. Ita enim loquitur: Opera chymica non
aspernamur, (at principia sunt opera chymi-
ca quæ tu hætenus multis modis contem-
sti;) Sed artis potius quam naturæ esse contem-
dimus. (Dicuntur sane principia in arte chy-
mica, & ibi hoc nomen accipiunt postquam
per artem sunt secreta, vnde elaborata fiunt
essentialia; Sed radicem in natura habent.
Quomodo enim ars talia, tanta & hæc posset
separare si non facta à natura essent?) Proinde
non posse esse rerum physicarũ physica prin-
cipia. (Tua certe imaginaria non sunt; at si hu-
mores quatuor ex semine generantium & san-
guine producti in medicina possunt esse prin-
cipia physica, quidni & chymica quæ item vi-
titur naturæ rebus, & ex naturæ actu vel po-
tentia segregat colligitque ex elementis? Si
non vis omnium prima vocare; voca prima
certi generis, nempe potestatum in mistis, en-
tis chymici, entis salutis, &c. Elementa quæ
chymicus secernit potes physica appellate
absque hæsitacione, cur non cum illis ingene-
rata principia potentiarum?) Non propterea
Alchymia quicquam detrahimus. (Hoc no-
bis palmarium esto, & triumphale. Compulsa *Triumphale.*
est schola eo vt cum damnauerit spagyrian i-
psam, nec egerit in censoria sua causam Quer-
cetani, sed Alchymia; Morre multari voluerit

Kkk vtentes

vrentes chymicis, seu chymiatros; principia
 chymica, quintam & alias essentias cum extra-
 ctis horrendis conuictis prosciderit, omnibus
 istis iam contradicat, fateaturq; se nolle QVIC-
 QVAM detractum Alchymiz. Hoc monumen-
 tum esto Riolani victi prostrati, & triumphati.
 Imo plus laudis illi accedit, si dicamus TOT
 RERVM MIRACVLA VALDE SOLEKTER & in-
 geniose quotidie fieri arte spagyrica. (Istud
 par erat dicere veri amantem philosophum;
 non criminari, proscribere, calumniari, dam-
 nare. Ne vero ut prius defectu, ita iam excessu
 hyperbolico pecces, vide. Nam chymici mi-
 racula non aliter faciunt, quam qui mirabilia
 Dei in natura pridem facta, velamentis remo-
 tis in propatulo ostendunt. Non faciunt aquã
 rosaceam, sed innatam segregatamq; elabo-
 rant & ad vsus conferunt. Ita de cæteris. In
 compositionibus videntur artis potentiam
 magis commendare. Deus certe hanc faculta-
 tem homini benigne concessit, ut plus possint
 ingenio & experientia quam natura, ut pyriũ
 puluerem, aquas Bezoardicas, causticas &c. Et
 vulgo naues, palatia, picturas, statuas, &c. fa-
 cere; Sed tamen omnium fundamentum si-
 mul est naturæ potentia, quæ sicubi abest,
 non plus possis, quam qui velit ex aere, vel i-
 gni, vel aqua soluta aulam Persarum regi
 construere.) Quid si dicerem plus habere in-
 genii, & solertiæ quam vtilitatis, plus fuci
 quam veritatis? (Fores tui similis vertumnus
 & mendax. Fucos illiberales ars casta non
 admit-

admittit. Sunt autem quidam etiam ad oblectamentum composita, ut quando se ornant coniux proba ut suo marito tum placeat, tum sit laudi. Huiusmodi non repudiat chymia in magisteriis. Est quidem argentum fuscum; & aurum nigrum, pallensue etiam aurum; Sed tamen speciosius est exaltatum puritate, nitoreque & colore. Orichalcum Persicum non erat aurum (nisi transmutatione factum) attamen in templo Solymitano & Thesauro persico locum inueniebat honestum.

C A P. XCV.

Ad XIX. Argumentum contra principia chymica, pag. man. 134.

BENE Haruetus ad me in epistola de Riolani moribus; Eadem semper audis sophismata, quantumvis clare, vere, & docte refutata, &c. Negauerat chymica nostra posse esse a natura orta principia, quia sint compositionis, & concretionis, non generationis, atque adeo artis, non naturæ, cum illius sit componere, huius gignere. Imo inquam & generat natura & componit generando, ut contestatur tota mixtionum doctrina, nisi forte velis Aristotelem falsum scripsisse in 2. de part. an. 1: Vbi elementa componit ex materia & qualitatibus, similia ex elementis, ex similibus dissimilia, & nihilominus vult naturaliter gigni similia & dissimilia simul, omnesque consistere ex sanguine partes 3. de part. an. 8.

Kkk 2 I. Gen.

2. Gen. an. 4.
Sanguis est
principium
similarium
& dissimila-
rium partiu.
2. Gen. an. 1.
Semen alio
modo est
principium.

1. Gen. an. 17. licet ratione similes sint prio-
res, & 1. de part. an. 1. ordine quodam prodeant
integrali; Vt & in 2. Gen. an. 1. vbi & illud poni-
tur, & hæc habentur verba : Semen tale est,
motumque habet, & principium tale, vt mo-
tu peracto pars existat quæque, eademque sit
animata. Non est enim facies nisi animam ha-
beat, &c. Item; Simul autem partes similes,
& instrumentales officiales efficiuntur, &c.
Hipp. in lib. de locis in homine, principium cor-
poris nullum est, quod tamen Aristoteli cor
est, &c. Sed negare naturam componere amē-
tis plane est, & confutatur tot succorum spe-
ciebus, tot fructibus, lacte, sanguine, princi-
piis medicinæ humoribus, separationibus na-
turalibus per putredinem, & violentis, vt mi-
rum sit hoc saltem argumentum non erubu-
isse reponere Amusum.

Quod autem tam medici quam physici v-
tantur voce compositionis vbi de naturalibus
loquuntur, patet per Hippo. in lib. de natura
hominis, vbi primū negat γένεσιν εἶναι ἀπ' ἐνδῶς;
postea misceri dicit plura, & ponit verbum
ἐκμίσταται, ἐκ γένεσιν; quanquam diuersa sit ratio
generationis, & compositionis, id quod na-
turæ non aduersatur. Vide in 1. de ortu. text. 33. v-
bi videntur ea quæ miscentur prius ex separa-
tis conuenientia, & possibilia separari rursus,
&c. Ibi voces sunt κῆτος, σύνθεσις, ἀπόθεσις:
Ita 1. de ortu. c. vlt. & tex. 3. vbi σύνθεσις συνιδντων.
2. de ortu. text. 46. Necesse est compositionem
esse. Mistura hæc ex saluatis quidem elemen-
tis,

ris, secundum parua autem ad inuicem compositis; *tex. 49.* omnia mista corpora circa medii locum ex omnibus composita sunt simplicibus. Ita in *4. met. 12. 3. de cælo text. 31. &c.*

Si non componit natura, omnia simplicia sunt in homine & cæteris, quod Hippocrates expresse reiecit: Si ea ex quibus fit compositio naturalis non possunt dici principia; detrahenda hæc vox est semini duplici corpori generatæ & sanguini; detrahenda est elementis, humoribus, cordi, &c. At nihilominus resistit Riolanus metaphysicis quibusdam argutiis, quasi efficere possit logis ut credamus naturam non composuisse ouum ex vitello, albumine, umbilico & cortice, & auem inde generatam nihil aliud esse quam carnem, nostrosque digitos non habere ossa, ligamenta, venas, arterias, ungues, &c. Adeo insanam scholam ne omnia quidem secula mundi viderūt, nec videbunt. Quæ vero sunt argumenta quæ

Amusus in mania reponit ad vesaniam suam probandam? Natura inquit nihil potest generare ex principiis chymicis. Cur? Nam illorū verius compositio quam generatio diceretur.

Stulte inquam sumitur argumentum quod elenchum ignorat, nec probat thesin. Dicatur sane compositio respectu commistionis tam essentialis quam elementaris; ad id non obstat generationi, quandoquidem ex mistis seminibus gignendo componit simul, & auget appositione nutrimenti in similitudinem substantiæ transmutati. Eodem elencho potes ne-

Lege l. de Gen. ar. c. 18. ubi de semine agitur & negatur generari animal distractis coeuntibus sed si coniuncta partes paruum quoddam animal fuerint; Et tamen hic quoque compositio retinetur.

Parisiensium consensum insaniam caret exemplo.

Kkk 3 gare

gare vniuersam miftionem, fi argumentum
 eit. Perge. Verius diceretur concretio, quam
 miftio. Vtrumq; inquam naturale. Nam quæ
 commifcentur concrefcunt fimul & integrā-
 tur tū naturæ motu, tū contrarietatū efficacia.
 Differunt fynthefis, & genesis, vt ars & natu-
 ra, Falſum. Neq; n. fynthefis eit tantum exter-
 ni principii, verum etiam interni & naturæ;
 Eadē vox aliquando & arti tribuitur vt in 6. Ni-
 tomach. 4. *ἡ ἀρτε τεχνῆς καὶ γένεσις*. Illuſtris lo-
 cus eit de comparatione artis & naturæ in 1.
 phys. text. 63. Fiunt, inquit philoſophus quæ fi-
 unt ſimplicitet, alia quidem transfiguratione,
 vt ſtatua ex ære: alia appoſitione, vt quæ au-
 gmentantur: alia ſubtractione, vt ex lapide
 mercurius: compoſitione alia, vt domus: alia
 alteratione, vt quæ vertuntur ſecundum ma-
 teriam. & textu 64. manifeſtum eit, inquit,
 quod omne quod fit, ſemper compoſitū eit,
 &c. Naturam arte declarat, & idem fieri vtro-
 bique oſtendit, quandoquidem ars imitatio
 quædam eit naturæ. Quantum ergo flagitium
 eit Amuſi, principia noſtra negantis à natura
 eit quia compoſita, & compoſitio eit artis?
 In d. & accidentalem formam aſcribit illis,
 quia ars componendo accidentalē formam fa-
 ciat, natura ſubſtantialem generando. Delirat
 perdit. Etiam natura ſuis compoſitionibus
 ſubſtantiam facit, vt membra diſſimilaria, niſi
 forte Riolano caput eit artificiale, non natu-
 rale, accidentale, non ſubſtantiale, quia eit cō-
 poſitum ex pluribus. Introductio formæ arti-
 ficialis,

*Naturam
 habere etiā
 formas acci-
 dentales ſa-
 tis notū eit.
 Si forma na-
 turalis eit
 ſubſtantia,
 qualitates
 ſub ſcamnis
 Pariſienſib.
 bene dicun-
 tur forma e-
 lementorum
 eſſentiales.*

ficialis, si proprie & philosophice cum Aristotele loqui velis, inquit, est synthesis. At hoc falsum esse locus ex 1. *phys. text.* 63. productus ad oculum demonstrat. Sola natura generat: Imo generat & ars quæ ideo circa generari esse dicitur; Ars componit inducendo legitimam partium omnium structuram: Audio Paracelsi Vulcanos artificiosa structura componentes membra nostra in matrice. Sane Riolanus forte non natus est, sed arte factus, si credere fas est, quia proculdubio distincta articulate habuit membra; Et ideo in medicina Galenica conformationis, compositionis & diuisionis constitutionem salubrem & insalubrem, agnoscit, quia medicina ars est, opusq; est arte vt ex compositione sana fiat diuisio insana; Et contra. Quid est insanire, si hoc non est? Aliud deliramentum: Principia quæ ostenditis, sunt corpora mista, & certa forma determinata; nec minus existunt quam cæmentum, lignum & lapides.

Ergo quod ex illis consurget opus, compositum, non genitum, &c. Risum quis hic cohibeat? Si pharmacopœus debeat componere vt furiosæ scholæ censoriæ recepta, sane artificiosum fiat compositum. At cum ex natura separantur, qui composuerat hic ipsa inter se, & cum elementis, genitor fuerat naturalis; in creatione vero Deus qui quod composuit partim numero idem seruat, vt cœlestia, partim specie vt generabilia & corru-

ptibilia. Si diuinam fabricam respicis, sint sane omnia à mente composita artificiosè, modo fas sit Deo tribuere artis vocabulum, quod est disciplinæ & experientiæ humanæ quæ in Deum non cadit : At si generationis vim, omnia naturæ opera quæ ex potentia in actum prodeunt seminio quodam, non sunt artificialia, sed naturalia, vt principia in mistis, & elementa. Aliud. Concretum, non mixtum dici debet quod ex principiis fit: quia quæ miscentur tota totis permisceri necesse est. Anile certe & hoc est. Cur ergo Amuse iubes tuum pharmacopœum miscere, si non potest mistum facere? Quoties tu nostra principia appellas mista? Si non sunt, cur vocas? An vero misceri debeant tota totis corporibus, disce ex Fernelio.

Quid? quod & tu alibi hoc inficiatus es, nisi qualitatibus mistio describatur? Si hoc est mistum quod non partibus corporeis (negant enim diuisione posse perueniri ad vltimum) sed potentiis & qualitatibus commistum est totis, cur negas principia chymica mista verè dici? Cur obloqueris naturæ & Deo? Hic erat qui ab initio miscebat homogenea tota totis, nec curabat tuas nugationes de impossibili. Tu nec componere sic potes, nec quod ille composuit primum, dissoluere, vt Plato putauit, licet aliquo vsque separando procedas sed ad primam simplicitatem peruenire omni creaturæ est impossibile. Corpora iam composita, inquis, sine penetratione dimensionum

num καὶ ὅλας misceri non possunt. Ita sane fin-
git ratio humana. Interim Aristoteles miscet
vapores, & halitus tam arcte tamque intime &
exacte vt inde existat argētum viuum, & mer-
curialia indissolubilis commistionis. Disputa
tu de mistura totorum per tota. Interim nos
hydrargyrum tibi opponemus, & iubebimus
in eo demonstrare quod disputas. Tu homo-
geneorum ne minimam quidem partem, tam
sensu quam ratione ponere potes, quin sit
mista. * Afferat Democritus atomon suum ex
solutione chymica. Necesse erit iudice Riola-
no nullum ne punctum quidem esse quin sit
ex quatuor elementis compositum. Abi iam
& de tuis dimensionibus quas nunquam es e-
mensus argute dislere. Itaque melius concre-
ta (ais) quam mista dicerentur corpora ex
principiis vestris composita. Simili, inquam,
argumento, imo eodem, tolle ex Aristotele,
Hippocr. Galeno, Platone, mistionem omnē
naturalem & ex puncto huic nomini substi-
tue concretionem. Mirus eris, scilicet, archi-
tectus, & in regno physico imperator.

Gal. in 1. de
elementis ad
Aristot. re-
fert opinio-
nem qua-
litates so-
las misceri
δι ὁλων:
non corpo-
reas sub-
stantias.
Pag. 137.
mania.
Tota totis
ita sunt
permista vt
non sit par-
ticula quā-
tumuis exi-
gua minus
mista quā
totum.

C A P. XCVI.

*Riolanus conuersus, vel potius coactus ad Quer-
cetani de principiis sententiam asseren-
dum, pag. man. 135.
136.*

*Riolanus co-
gitur ad
Querceta-
num transi-
re.*

PPrincipia chymica in radice mistionis na-
turalis esse, & ex seminis rerum prodire
Kkk 5 pridem

*Paracelsus
pro suis pro-
posuit vete-
rum inuēta.*

pridem est in scholis chymicis receptum, quanquam in scriptis veterum non sat distincte propositum vti accidit omnibus artibus ab exiguo incrementum & ex obscuris principiis lucem tandem accipientib. Sulphur & mercurius in metallicis, In cæteris analogæ sunt posita vna cū sale, quem perperam Paracelsus scribit omissum à vetustate, cuius inuenta sibi temeraria quadam arrogantia vindicare non erubuit. Amusus noster refert ad Petri Seuerini Dani commentum; Sed errat, Cum Alchymia metallica seu fusili statim principia chymica sunt cognita, & propagata constanti doctrina, vt satis patet ex arte per Gebrum descripta, quæ vnius hominis & ætatis esse minime potest, cum nihil simul inuentum sit & excultum; Et vt Aristoteles in 1. meteor. 3. scribit, non semel, neque bis neque raro easdem opiniones reuerti dicimus factas in hominibus sed infinities; Et sapientiæ Salomonis nihil est sub sole nouum. Sed quid tandem Riolanus iam NOSTER? Præ se fert aliquam veri speciem commentum id de principiis radicem habentibus in seminibus rerum. Bene mi Riolane. Si hoc ita est, ad probabile peruenimus, & vt censet Aristoteles boni sumus philosophi, qui etiam exiguas sufficientias nō aspernantur: Et fuit dubitare omnibus merito causa vt philosopharentur. 2. de cælo. tex. 78. veneratione digni sumus, non odio, quia, vt est cap. 12. secundi de cælo, propter philosophiæ situm etiam paruas sufficientias amamus

mus in iis de quibus maximas habemus dubitationes. Sic ergo nos à probabilitate tandem peruenimus ad demonstrationem sensibilem, & naturalem, non tantum artificialem, (finis effectiuæ scientiæ est opus, *inquit in 3. de cælo Phil. tex. 61.* naturalis autem id quod semper proprie secundum sensum apparet; Nos arte elicimus; qua ratione principia sunt opus nostrum; Et ostendimus sensui quod in omni perfecto misto ista insint. Si enim non inessent, vt iterum de elementis Philos. 3. *de cælo. tex. 33.* non segregarentur.) Veri nostri species quæ est? In seminibus radicaliter inesse principia chymica, quæ sensim contplantis (de omnibus mistis accipe, siue vniuocum habeant semen, siue æquiuecum) adolescunt, & cum substantia (imo sunt pars substantiæ ipsius interior, & magis quam elementa separabilia) paulatim vires acquirunt. Si hæc veri speciem habent, tu perdidisti causam tuo iudicio, quia essentiæ & principia nostra non erunt nihil, & ars nostra non erit inane nomen: Item natura generauit nostra principia, non ars composuit: non nos facimus, sed natura, quanquam nos arte feceramus. Omnino quæcunque contra nos argumenta protulisti omnia fiunt sophistica, cū necesse sit si nostra placita habent speciem veri, tua habere speciem falsi. Sed vt ex specie veri falsique fiat ipsum plane demonstratum verum, falsumque præter hætenus dicta, etiam sequentia proferamus. Argumentare:

Si

*Si succus ille, quo semen nutritur, quemq; planta
sugit de terra ad alimentum, & incrementum,
constat terra, spiritu, igni & aqua, quæ sensim a-
dolescunt; principia chymica nihil aliud sunt quā
porriones elementares, vt oleum aereæ, spiritus i-
gnea, aqua stillatitia aquea, sal terrea.*

Prius est. Et posterius ergo.

Ex consequente non debebant Hippoc. &
Aristotelis principia excludi, vt principia chy-
mica in eorum locum sufficerentur. In maio-
re cum dicis SEMEN nutriri, vide vt tibi conue-
niat cum Salvatore nostro, qui tritici semen
in terra mori affirmat vt in plantam fructife-
ram adolescat. Ita 1. Cor. 15. Stulte, tu quod se-
minas non viuificatur, nisi mortuum fuerit.
Interitus seminis est ortus plantæ. Non di-
cendum est proprie semen nutriri. Videris ta-
men cum Hippocrate loqui qui ait: τὰ φύμε-
να καὶ σπειρόμενα ὁκόταν εἰς τὴν γῆν ἔλθῃ, ἔλκει ἑκά-
στον τὸ κατὰ φύσιν ἑαυτοῦ ἐνεὸν ἐν τῇ γῇ. ἐν δὲ καὶ ὕδρῳ, καὶ
πικρῷ, καὶ γλυκύνῳ, καὶ ἀλμυρῷ, καὶ παντοῖον. πρῶτον
μὲν ὅν πλεῖστον τῶν τέων εἴλκυσεν εἰς ἑαυτὸ ὃ πᾶν ἢ ἑαυ-
τοῦ κατὰ φύσιν. ἔπειτα δὲ ἔλκει καὶ τ' ἄλλα. Hæc
Hippocrates, quæ amplectuntur & repetunt
Galenus, Mesues & alii, ita vt sit communis
sententia Græcorum & Arabum, simplicium
Galenicorum & chymiatrorum. Hoc de se-
mine fuisti primum admonendus. Deinde
vox spiritus tibi modo aer est modo ignis; nec
multum tua refert nam ignem ab aeris sub-
stantia separatum habes nullum, quandoqui-
dem ignis tuus est pars summa aeris afficta
folis

*Arist. de spi-
ritu seminis
2. de Gen. an.
2. spiritus est
aer calidus.*

solis calefacta. Nunc ad sententiam. Si antecedens connexi sit, tu putas nostra principia debere esse eo numero quo elementa nimirum quatuor, oleum, aquam, spiritum, salem ex quibus spiritus sit sulphur nostrum, aqua liquor mercurialis. Sed erras Riolane. Quem nos vocamus spiritum alias quidem est essentialia extractum, quale spiritus vini, sulphuris, vitrioli, &c. ascensorius, descensorius: Communiter vero essentia spiritualis volatica, quæ sic dicitur respectu corporis, & essentiarum fixarum; unde spiritus minerales argentum vivum, sulphur, salammonius, arsenicum, quæ in igni non maneat, sed capitellum petunt. Oleum tamen seu sulphur liceat tibi vnum igneum vocare, alterum aereum; Ita aquæ possunt esse magis minusque elaboratæ; unde quædam cœlestes potius, quædam magis elemento affines; formaliores illæ, hæc materialiores. Non esses corrigendus si didicisses naturæ chymian simul ac artis.

Nego vero tibi sequentiam connexi. Neque enim si succus alimentarius est ex elementis compositus, nostræ essentia nihil aliud sunt quam partes mixti elementares. Ratio hæc est, quia iuxta Hippocratem implicatum & comprehensum est simul cœleste calidum, & æthereum corpus. Deinde si iuxta artem loquendum est, elementa quidem vna veniunt in naturam, & hinc in artem, sed separantur ab essentiis potestatum, quas certum est non posse esse elementorum nec singulorum,

nec

nec coniunctorum effectum, sed vt Aristotē-
 les aiebat corporis diuiniore, quanquam hoc
 penitus ab omni cōmercio elementari fecer-
 ni nequeat. Id autē spiritus, calidū infitū & hu-
 midū appellatur primordiale quod in semini-
 bus est omniū, facitq; vt sint fœcunda. Iam ad
 assumptum, Illud fallit elencho à dicto secundū
 quid. Nam etsi succus ille qui ex terra extrahi-
 tur sit cū elementis, quod nullus negat chymi-
 cus, & ideo etiam cōmixta elementa ab essen-
 tia secernit, tamen essentialiter nō est elemē-
 tum vllū, sed potestatu interiorū corpus q; tu
 vocas in apologia ANIMAM. Attende vero &
 disce omnia tua refutare vna cū cōpositione
 artis qua nos vexabas inutiliter. Semē (loquar
 n. tecū) trahit ex terra sibi familiarē succū, isq;
 est dulcis quædā essentia, vel amara, vel salta,
 &c. Et omnino si per naturā ad variū succum
 dispositum est, attrahit varium pro floribus,
 fructibus, cortice, ligno, &c. Aristoteles aiebat
 illū succum non attrahi crudū, sed prius in ter-
 ra pro plantis coctū, tanquā in ventriculo vel
 epate. Si ille qui est in terra, est familiaris se-
 mini; non autem est familiaris actus priuatio-
 ni, sed actui, existens actu existenti actu; ne-
 cesse est in semine radicaliter inesse succum
 falsum, dulcem, amarum, acrem & reliqua-
 rum potestatum, licet sensum mouere vsque
 adeo non possit, propter paruitatem, & dein-
 de præsentiam elementaris molis, seu corti-
 cis quo essentia tegitur. Si hoc necesse est,
 desine scribere nostrorum principiorum in
 semē,

2. Gen. an. 4.
 Eadem est
 materia ex
 qua augetur
 & ex qua
 constituitur
 primum l-
 taq; facul-
 tas quoq; a-
 gens eadem.

feminibus radicaliter existētium assertionem esse commentum speciem veri habens. Cogaris n. fateri quod sit necessaria veritas cuius cōtradictorium est impossibile, modo axioma Hippocratis & communiter omniū medicorum de plantis est verum. Si in feminibus sunt re vera & radicaliter principia, & in eis crescunt & amplificantur viresque acquirunt eas in perfectione quas determinata plantæ natura postulat, reuoca iam velaniam tuam de nostra effectione, quasi ex panspermia Anaxagoræ nos faceremus salem, & reliqua. Vides necessario vi naturæ generantis & nutritis inesse non minus quam elementa; Idq; naturæ autor ita instituit salutis animalium causa. Medicus qui inde accipit medicinas, non facit ipse, sed factas præparat & ad bene medendum conuertit. Sic Hippocrates de principiis humani corporis loquitur: *ἐν γένει ταῦτα. πρῶτον μὲν φανερόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἔχων ἐν ἑωυτῷ ταῦτα πάντα ἀείεωσ' ἂν ζῇ: ὅπειτα γίγνεν ἐξ ἀνθρώπου ταῦτα πάντα ἔχοντα*, &c. Semen humanum cum constitit in matrice, & euasit in conceptum, vt ex humoribus compactum erat, ita eosdem trahit ex matrice, & adolescit.

In humoribus sunt principia chymica. Sic plantæ etiam æquiuoco conceptu nascentes. Eadem ratio est mineralium quæ suum in terræ mineris habent seminarium, & omnis generis succos, vt hinc ad plantas & animalia tāquā ex communi promtuatio perueniant, & cuique

cuique pro sua natura dispensentur. Has chymicæ disciplinæ delicias si didicisses, non insanires in Alchymiam, nec insanix tuæ crimine scholam Parisiensem contraminares. Demonstro tibi (inquis) in succo plantæ genitiuo & nutritiuo quatuor elementa. Demonstra mihi tua radicalia principia. Iam inquam monstraui. Utinam tua schola oculos haberet quibus videret succos in terra & plantis animalibusque eos qui à nullo elemento possunt prodire, vt nec anima, & virtus quæ omnis diuinius corpus participat, quam quæ sunt elementa. Nobilis essentia cranii, cornu ceruini, epatis lupi, pellis lupinæ, cinamomi, &c. à quo concursu elementari potest constitui? In officinis chymicis atque etiam Galenicorum chymiatrorum prostant. At tua schola tam est cæca vt videre non possit; & quicquid videt, id turpissima sophistica facit vt nō viderit, quasi ad præstigias nata. Perge. Dissolutionis vestræ principia sunt composita. Ergo oportet radicalia quoque esse composita. Quid tum postea? Succus qui attrahuntur ex terra amari, dulces & reliqui compositi sunt; Ergo & quod in seminibus erat familiare; & quod inde extrahitur. Sciat tua schola principia nostra ratione facultatum esse simplicia, vt & respectu integri commisti ex elementis & principiis. Sin autem ea compares cum nudis simplicissimisque elementis, mista seu composita sunt vt semen, sanguis & alii humores Galenici, quos si compares item cum nostris principis

principiis, compositi sunt illi, nostra simplicia:
Sic homogenea respectu heterogeneorum
sunt simplicia, Elementa sunt composita, non
tantum qualitatibus & materiæ collata; verū
etiam cælo, & his quæ finguntur pura, sed nō
ostenduntur. Gramania mea reducis tuo mo-
re, nempe calumniose. Tua schola nec dum
Gramani, nec meum institutum intellexit;
neque enim sus Mineruam.

C A P. XCVII.

Arg. XX. contra principia, pag. man. 136.

137.

QUÆ arte possunt secerni appellabantur
confusa, vel apposita; vt pag. 134. mania cō-
posita, & concreta. Chymica vero arte a no-
bis secernuntur. Non ergo mistione ingene-
rata, sed appositione, &c. Tendebant autem
hæc huc, vt non possent esse principia natura-
lia si assisterent, vel adhærerent, aut confusa
essent. Sed tota hæc diuina cæca facile refutatur e-
lementis. Ars hæc secernit, vt notum est, &
Riolanus scribit indies id se videre; vt cum
combuntur ligna, &c. Si itaque id quod
secernitur arte, non est principium, sed con-
fused quid tantum, elementa non sunt prin-
cipia mistum componentia; nec quod ex illis
fit, mistum dici poterit. Ad hæc mania vt solet,
nihil respondet; Sed tantum repetit pridianū
tra & brex coax. Quæ tota totis, inquit, ita
LII sunt

sunt permista, vt non sit particula quantūvis exigua minus mixta quam totum, VERE A NATURA SOLA separantur: arte potius transmutantur. Finge ita esse. Ergo cum chymicus vtitur natura, eamq; artificiose ad suum opus accommodat, poterit & ipse separare vere. Deinde si arte transmutantur, nobilissima reiū est ars; quia ex non essentia facit essentiam, ex non ætherea natura ætheream; ex non cinamomo cinamomi essentiam, &c. Quid autem facit seplasia cum coquit & infundit medicamina? separat, an non separat? Sed quod ad soluentē naturam attinet, somnium est in simplicia elementa resolutionem fieri, cum nullum sit simplex, & ea quæ tam putredine quam corruptione exeunt sint tantum simplicia αἰετῆς, μαλ' ἐκ; iudicentur à vulgaribus physicis.

Si tria principia naturali misione sunt in mistis, & extrahuntur arte, debent tam in minima particula misionis inesse, indeque extrahi omnia tria quam in toto.

At non insunt, nec in tria potest resolui portio minima.

Ergo non sunt in mistis naturaliter.

Callidam certe & argutā scholam. Elicite mihi quatuor elementa ex minimo misti puncto vel corpore ad sēsū minimo, qualia illa sunt quibus constituitur alcool seu impalpabilis læuor, ô Sophistæ Parisienses, & tunc vobis monstrabo nostra principia, id quod prius fieri non potest quam elementa, tanquam velamina & capsulas abstuleritis. Nota quod pag.

140. ma.

140: *mania* illa mistio totorum totis explicetur non de corporib. sed de qualitatib. Hoc si est, vanū est in qualibet minima parte mixti quæ-
rere essentiam sensibilem & corpoream prin-
cipiorum chymicorum. Vultis etiam aliud?
Nego in rhabarbaro esse essentiam purgantē
& astringens corpus, quia deberet inesse etiā
in minima portione; Non inest, quia extrahe-
retur. At nō extrahitur. Qui placet vobis tam
bella philosophia? Omnis potentia ad actum
disposita est; Sed ob circumstantias non po-
test ad eum peruenire. Non si minimum cor-
pusculum salis gustum non mouet, totum
corpus non mouet; Est rerum & operum cer-
ta determinataque quantitas & mensura, quæ
absente voti compotes non euadimus. Præte-
rea corpus potestatum, quia spirituale est, po-
test ab elementari corpore etiam integro ma-
nente separari, vt apparet in euanidis radici-
bus, vbi multa mole nihil continetur spirita-
lis essentia. Nō est essentia chymica sic in mi-
stis vt elementa, excepto solo materialiore sa-
le, qui propter corpulentiam & fixitatem nō
tam facile perit, quanquam pars eius volatica
etiam iacturam capiat.

C A P. XCVIII.

*Argum. XXI. contra principia pag. 137.
mania.*

PRincipia debent esse prima. Chymica non
sunt prima. Nō ergo principia. Minor pa-
LII 2 tet;

tet, quia sunt mixta & habent se priora elementa. Tollitur facile hoc sophisma monstrata homonymia principii. Aristoteles logica omnium & absolute prima habet; habet & certi generis prima. Huiusmodi sunt Galenica, item semen, sanguis, &c. Chymica non sunt corporum prima omnino; Sed potestatum essentialis spiritualibus creditarum. Hic sunt prima omnium; quia potestates nullum corpus habent prius. Elementares qualitates habent quidem elementa; Sed ex non sunt potentia mistorum qua mista, cumque solvuntur elementa putredine, crasis elementaris evanescit, & contrarietates redeunt ad suam simplicitatem. At Aristoteles in analyticis demonstrat principia debere esse prima, quia si priora haberent non essent principia, sed conclusiones.

Disce schola fatua aliud esse principium certæ scientiæ quæ potest esse subalterna seu subiecta scientiæ altiori; aliud syllogistica demonstrationis: aliud corporis naturalis mixti. Analyticum principium est axioma vniuersale καὶ ὁ ἅλῃ πρῶτον; non est res singularis physica, Hippocratica, Galenica in misto. Nos contra: Quod primum est, principium est. Nostræ essentia seu magisteria sal, sulphur, mercurius sunt prima: quia prima potentiarum essentialium in mistis, quod non tantum demonstratur sensibili euidencia, verum etiam generatione & nutritione plantarum Hippocratica. Nostræ ergo essentia sunt principia.

CAP.

*Argum. XXII. contra principia Chymica, pag.
138. man.*

PRincipia non apparent sensu, sed cognoscuntur ratione. Chymica sunt sensibilia. Non ergo principia. Hoc euertitur argumento XIV. ubi postulabatur sensibilis demonstratio, cum Aristotele iudice sensilium principia sint sensilia. Siue sensum adducas testem, siue non adducas; Scholæ isti stultæ principia nostra non possunt esse principia. Quid opus multis? Simpliciter damnantur. Argumenta adducuntur temere. Siue enim probes, siue non probes, repudiantur, sicut ille qui negabat credere posse transmutationem in aurum, etiamsi omnia oculis suis videret ipse. Tam potens est opinio apud stultos, ut quicquid non videtur plane pro nullo habeatur. Referamus ergo par pari, & quicquid dicat schola, insaniam condemnetur. Cæteri tanti sunt, quantum probare possunt.

Principia nostra negat ostendi posse quia non insint reuera, sed remota potentia: quasi vero schola insana in osse possit ostendere sanguinem, pituitam, bilem vtramque, aut ea in hæc resolvere. Quando tandem ostendes materiam Platoniam, & formam primam cum priuatione? Principium notius est naturæ quàm nobis quibus notius est compositum singulare. Cur petis, vana schola, tibi ostendi? Extracta nos facere dum materiam capacem in ea

LII ; transf-

transmutamus, mendacium est ante aliquot
secula à Mesue reiectum.

C A P. C.

*Argumentum XXIII. contra principia, pag.
mania, 138.*

Dicebatur principii proprium non fieri ex
mutuis. At chymica ex mutuis fiunt, Nō
ergo principia. Si hoc ita est, pituita & bilis
flaua non possunt esse principia Hippocrati-
ca, quia pituita abit in sanguinem, flaua bilis in
atram; Elementa ab Aristotele dicuntur prin-
cipia similiarum. At mutuo transmutantur, ve-
lim tamen videre quo pacto schola ista ex a-
qua rosacea & spiritu velit salem facere, aut o-
leum. Negat Amusus elementa esse principia
quia non sint primæ substantiæ. Falsum hoc.
Sensibiles substantiæ sunt primæ. An etiam il-
la schola docenda est logicam Aristotelis? Pri-
mæ substantiæ sunt singulares & indiuiduæ, ut
hoc elementum. Secundæ sunt species & ge-
nera, quæ impossibile est aliquid esse illis non
existentibus, ubi vero hæc forma, & hæc mate-
ria, & hæc priuatio separatim? Logica sunt en-
tia, non ergo substantiæ primæ; & sic Amuso
ludice non possunt esse principia. *Pag. 90. ma-
nia hæc leguntur: calidum, humidum, frigidum,
siccum neque fiunt ex aliis, quia sunt prima &
simplicissima sensibilia (materia & forma non
sentiuntur, sed intelliguntur) neque fiunt ex se
inuicem, &c. Quod si logica illa nihilominus
sunt*

sunt principia, cur nostra negas? Calidum, humidum, frigidum, siccum, aut qualitates sunt primæ, aut substantiæ. Illæ primæ substantiæ non possunt esse. Neque ergo prima principia. Si sunt substantiæ, iam sunt elementa quibus nullum corpus sensibile prius. Oblitus autem est spermologus iste eorum quæ scripsit pag. 90. *mania* de materia ratione spuria intelligibili. Ideo ut suam inconstantiam prodatur, iam contrarium scribit, materiam primam non esse ens logicum (hoc est intellectuale) non notionale, sed reale, physicum. Imo phantasticum. Sic delirat cum scribit physicam abstractionem materiæ à forma esse simile mathematicæ; cum constet physicum semper in materia permanere. Vide 10. *metaph.* c. 3. 1. *de anima. text.* 16. 17. 2. *phys. text.* 18. 19.

CAP. CI.

Argum. XXIV. contra principia, pag. 139. mania.

PRæcedente negabantur nostræ essentiæ seu magisteria principia esse quia fieret ex mutuis, iam negantur esse quia nequeunt mutua actione & passione misceri, quod illi est contrarium. Si principia sunt quæ possunt misceri mutuo tangendo, agendo patiendoque, chymica debent esse, quia Amulso nostro sunt transmutabilia mutuo. Et cur non agant patianturque mutuo, si contrarietatem habent, ut supra ubi oleum opponebatur liquori? Sed ille fatuus iam elementa principis substituit, quæ inter principia argu-

LII 4 mento

mento 23, non reponebat; Imo negabat primæ corpora esse, seu substantiæ, & ideo non posse esse principia indicabat. Reliqua supra sunt discussa.

Hactenus disputatum est de principiis chymicis, parique scholam Parisiensem ad contradicendum sibi & multa absurda deductam esse, ut chymici iam plena victoria & triumpho fruantur. Riolanus amisit pignus depositum, nempe Musas suas & scientiam. Fiat ergo ei quod sponte voluit, & habeatur deinceps *Amvsos*, & Medicorum omnium insciētissimus; cumque meditatus sit ante victoriā triumphum, quem sibi de chymicis finxit spectata; iam patiatur contrarium & pro triumphante triumphetur ipse cum sua schola.

C A P. CII.

An forma physica separabilis à materia, pag.

141, man.

Ridiculum hic ludionem agit schola. Multis conficit solum intellectum seu mentē esse separabilem; cæteras formas non posse à materia segregari. Committatur cum Platoniciis, De mente somniat. Est facultas animæ rationalis quæ ab ipsa per se nequit separari. Anima hominis separabilis est; Sed potentia diuina sustentatur potius quam sua natura donec reddatur suo corpori, à quo deinceps nūquam separabitur. Vana sunt *τερενίσματα* quæ
nar-

narrantur de Ecstasibus, & Magorum peregrinationibus Platonice, & pythagorica metempsychosi. Chymici non intelligunt formas istas logicas cum de separatione essentialium loquuntur, sed speciem antiquæ Alchymicæ de qua supra ex Mesue: Si succus est anima plantarum; Et est separabilis, forma ergo plantarum est separabilis. Vocabat autem Riolanus animam plantarum succum. Ad hoc cū deberet respondere, narrat quædam aliena cur succum vocauerit, quæ plane ὁ δὲν πρὸς ἑστῶ. Non quaeritur de ratione nominis, sed probatur chymicæ separationis possibilitas. Quo tu argumento succum vocasti animam, eo chymici extractum suum speciem & formam antiquo iure disciplinæ. Videat autem num recte dixerit succum animam quia potissima plantæ vis est in eo, & an non aliter loquendum fuerit ei qui crasin formam dicebat, eamque in tota mixti substantia etiam minima parte collocabat.

Cætera quæ sequuntur ad finem mania nulla indigent responsione, utpote satis confutata in præcedentibus; cumque literis amicorum ex Gallia certior fierem mortuum esse Riolanum, non placuit cum mortuis bellum gerere. Superiora vero, quanquam Riolani nomen habeant, ita tamen velim nunc post obitum eius accipi, ut scripta putentur contra sententiam Riolanæ conuitia, calumnias, aliaque indigne commissa. Qui in sententiam succedet, is reus erit eorundem, maxime

Si otium fuisset, didicisset etiam hinc spuria ista Galenia Parisiensium in quantum versetur errorum & flagitiorum lerna. Sed quod differatur, non auferatur.

LII s. veto

vero schola censoria, seu potius viri isti, nescio quo numero, qui autoritate sua Riolanum armarunt, atque utinam honestius monumentum ei posuissent. Quoniam autem Lector de nonnullis in vltima parte examinis est adhuc monendus, breuiter capita perstringam. Pag. 143. *manis* tribuitur chymicis quod si possent elementa in furnos conicere, omnia redderēt ignea, ita vt mundus pridem conflagrasset. Calumnia facile agnoscitur. Ad qualitates elementares quod attinet, ex sequuntur suæ elementa, quanquam chymix principaliter est inuestigare occulta rerum, & non manifesta, idq; præcipue in subiecto potestatum quas habent mista. Per magisteria vero exaltari possunt etiam manifestæ vires; Et si quæ elementares erant impeditæ, & in recessu, hæ quoque exigente vsu protrahuntur. Scribebat censor falsum dogma Alchymix esse id secerni quod nascitur destructione. Refutabam hoc exemplo humorū Hippocraticorū qui dicuntur ex chylo secerni, licet ex diuersis partibus eius per transmutationē nascantur. Riolanus lepide scribit me resipiscere, quasi vnquam id negassem. Addit me fateri nos non extrahere essentias, sed materiam in istas formas transmutari, nimirū per panspermian Riolanæam. Sed fallitur. Est vbi simplex fit secretio; Est vbi cum actuatione, vt loquuntur peripatetici, seu vt Mesues, cum manifestatione occulti remoto velamento. Diuersis verbis eadē mens subest. Pag. 145. Ridicule quærit num alio referam

feram alexipharmaca quam ad venena. Quo referam manifestat schema distributum in examine, estque mirabile monstrum veneficum facere ex eo qui venena studet tollere. At pertinent ad depulsionem venenorum inquit. At inquam ideo non sunt venena. *Pag. 146.* facetus est. Obieceram solæcismum in scripto: Metalla conflare ab elementis, quæ sunt verba censoris. Riolanus non attendit se castigari, sed putat me sic loqui, corrigitq; locutionem ex media Dialectica, vbi dicendum erat ex elementis conflare, non ab. Patet bonum istum virum malo genio ad hanc causam accessisse. *Pag. 148.* tribuit mihi, quod de chymicis scripserim spoliare eos materiã proprio corpore & vestire alieno. Sane in usum essentia solæ non semper venire possunt. Riolanus autem cū infundit & decoquit ita vt nihil corporale trāseat, istius criminis maxime est reus. Ego contra nullū verū chymicū scripsi, sed contra parachymicos qui essentias ostentant ibi vbi rectius magisteriū fieret. De natura & arte tēperante fabulatur. Si natura omnia ad usum medicum perfecte miscuit, cur officinæ receptas temperant, cur tot sunt cōposita in omni medicina? *Pag. 149.* calumniæ me accusat quasi falso tribuissem ei, chymicos viuētia spoliare sua forma. Ad id est in Antiturqueti *pag. 64. & 65.* vobis consentientib. & loquente experientia, magnetē vt & cætera viuētia forma propria spoliatis. *Pag. 152.* Aurum potabile vocat ideam essentiarū, & facit id per corrosua.

Sane

Sane Paracelsus alicubi negat vtile esse sine corrosiuis. Sed nos longe alios proponimus modos, vt & Paracelsus in manuali. Imperitiæ est ideam essentiarum dicere magisterium, nisi vox tropice adhibeatur. *Pag. 152.* impudens mendacium est de Fernelio & Syluio quod chymicis medicamentis nullum dederint locum. Fernelius certe habet præcepta de destillatoria, infusione in aqua vitæ quæ est Lulii stellarum ad cælum affixione, de oleo philosoph. & aliis multis. De Syluio cognoscere est vel in sola Mesuæ interpretatione. Holle-rius etiam aurum potabile, balsamos artis & alia proponit.

Mesuem autem fuisse insignem chymicū quid notius? In practicis non adhibuit chymica. At integris nominatis, extracta simul sunt nominata. Satis est vniuersalia præcepta de præparatione dedisse, & aliquot exemplis singularibus illustrasse. *Pag. 153.* mirum est de Pistore effatum quod tritici crasin & facultates retineat etiam post triplicem coctionem in pane ex farina tritici, aqua & fermento; Item post separationem furfurum quæ est rudimē- rum chymicum. Si triticum crasin suam & formam retinet in pane, seramus panes vt ab- eant in plantam tritici. Si pistor retinet crasin & facultates, quæ dementia est hoc negare chymicis qui non miscent, nec transmutant semper? *Pag. 159.* mira arte diluit flagitiosam sententiam de antimonio faciente humores, transmutata voce Hos in Hoc. At sententia non

non potest sic transmutari. Ibidem veritatem
 præfert Hippocrati, mihi semper infensus cū
 ab Aristotelis & aliorum figmentis decedo.
 Pag. 160. de Opio garrit. Certum est eius vim
 in oleo & spiritu separatis esse: Mouere libi-
 dinem veneream (*Scalig. exer. 175*) Somnus au-
 tem sit an similis affectio ab Opio, vide Galen.
 in 1. de simpl. causis. 4. de præcogn. ex puls. 3. de causis
 puls. &c. *Scaliger exerc. 152. sect. 1.* Sine somno
 cicuta necatum Franciscum Trapolinum scri-
 bit. Aristoteles Arabs in libello de causis, compa-
 rat ebrietati, id quod cernitur etiam in ludis
 Daturam bibentibus. Pag. 164. Transmutat e-
 lementa ad generationem mista; at illa sæpe
 scripsit ita inesse vt possint secerni, quæ res a-
 ctum requirat. Sed desino tandem. Quoniam
 autem Epistolam continentem argumenta
 contra chymiam reposuit malo animo
 Riolanus, audiat & altera re-
 sponsoria.

De

916 ALCHYMIÆ DE SPVR. PARIS.
DE VERÆ CHYMIÆ
Honore *

*Epistola ad Cosmam Pegandrum me-
dicum Stadensem, &c.*

* **T** Itulus epistolæ præcedentis quam trun-
catam reposuit Riolanus erat: De vitu-
peris chymia Paracelsicæ, (nimirum qualem
exercent passim impostores, quorū multi vix
semel Hispania, Gallia, Italia, Anglia, &c. con-
spectis in Germaniam redeūt, & absolutos se
ex barbitonsorib. aurificibus & similib. chy-
micos profitentur, soliq; secretissimorū me-
dicamentorum scientiam iactitant; nonnulli
ex aliis officinis profugi lectis chartulis Para-
cellicis repente emicant chymiatrices peri-
ti) & aduersantium (scil. veræ quoq; arti, qua-
les item stelliones & scorpiones obtrectato-
res calūniatores, osoresq; inueniuntur multi)
argumentis. Hunc titulū omisit Riolanus, p-
culdubio intelligēs adiecto manifestū fore se
esse ex numero eorū q; sapientissimā artem ca-
lumniantur & obtrectant, quandoq; de iisdē v-
titur argumētis. Abstulit & principiū eius epi-
istolæ in quo præ alia sunt hæc verba: In chy-
mia *μὴ δὲν ἀγὰρ* fieri debere contenderim, & cū
Catone literas qdē chymicas inspectandas de-
libandasq; sed nō p̄discendas, adeo, vt te cui-
uis credas magistro & absq; iudicii acrimonia
sectere verūq; putes qdūis, suaserim. An igno-
tū tibi potest, esse quantum huic arti, sicut o-
lim exorientis Euangelii lumini (vt tempore
Salua-

Saluatoris, & apostolorum, ut est in actis) contradicatur locorū ubiq; tam à summis (ut Parisiense schola etiamnum) quam ab imis? Hæc cum cæteris prætermisit fraudator ille, animaduertens eis comprehendere scopum, nempe veram chymiam odiis expositam esse & contradictionibus sicut Euangelium Christi olim. Argumenta vero aduersantium proponi, &c. id quod ita decebat fieri ab eo qui artem volebat illustrare. Remotis n. aduersis essentia ipsa statim elucet pura; mendaciis sublati, veritas emergit, excisis vepribus, spinis, carduis, & præcipitiis æquatis, via ad artem fit expedita.

Vetus dictum est, quod turbare mouereq; Rempub. sit facile, & pene hominis cuiusuis: (iam scholæ Parisiensis, & Riolani infelicissimi disputatoris, ignarissimi que artis, veræ.) At restituere & in tranquillo ponere solius Dei. Visus sum superiore ad te Epistola vim intulisse societati chymicæ, atque ita perturbasse professorum huius artis mentes, ut si placandæ sint rursus, opus esse videatur *ἡμῶν ἀπὸ μηχανῆς*. (Id apparuit Michaelio mirifice in istas literas delæuente; qui quidem, cum schola Parisiensis arripuerit id argumentum & suum fecerit, quasi fataliter videtur in futurum hostem scripsisse, ut non opus admodum fuerit Libanum respondere, cum id pridem præstiterit Michaelius, quem sibi oppositum legat cōfuterq; Riolanus si quid potest absq; furto) quo pacto in fabulis

lis explicatu difficilimis fieri solitum ab anti-
 quo legimus. Verum, mi Cosma, quicquid di-
 ctum acerbius est, id non in genuinam illam,
 veramque (En tibi Riolane. Hic redarguitur
 calumniosus tuus conatus, & veteratoria ma-
 licia) quæ sincero, infucatoque vultu virginē
 præ se fert castissimam iuxta ac sua natura (nō
 alieno mangonio) venustissimam: Sed IN SPV-
 RIAM, ADULTERAMQUE, & sceleratissimarum
 artium mangonio vndiquaque oblitam & ce-
 russatam, cum indignatione dictum intortūq;
 arbitrare. Hanc in publico prostituere, nuda-
 tamque & cum dedecore, perpetuaque igno-
 minia sub tigilla missam, & tandem in crucem
 sublatam è medio tollere animus est: Illam ve-
 ro OMNIBVS BONIS (etiam Parisiensibus si vel-
 lent esse boni & tam præstanti arti sese non
 opponere vituperatis quinta essentia, chryso-
 pœia, extractis, essentiis, principiis & aliis ma-
 gisteriis) ita commendatam, amabilemque &
 familiarem reddere, vt regio honore (quem
 olim operantibus regibus habuit, non inter
 pharmacopoli famulos abiectissimos, ad quos
 eam Riolanus reiecit, putrescens) & consue-
 tudine honestorum castissima in maiestatis
 dignæ (Riolani maiestas ridicula aspernatur
 laborare cum hoc longe sit honestissimum)
 resplendeat solio, sitque humano generi sa-
 luberrima, (non venefica, vt eam accusat
 Riolanus) diuinæ vero sapientiæ deprædi-
 candæ maximo adiumento (non dedecori
 tanto minus in contumeliam Dei & odium
 naturæ

naturę inuenta, vt artem principiorum crimi-
natur Riolanus.) Sæpe cum vulgo (vituperā-
te quamuis Alchymiam imperite) locutus
sum: fateor: & ita de chymia differui, quasi
γενεῖς absque distinctione attingerem vniuer-
sam. Sed tu relicta vulgari mente (etiam scho-
lastica Parisiense) moreque, cum Socrate in
plura inspice, & vt bene doceas, bene item di-
stingue, (quod non est obseruatum à censore
Parisiensium.) Vna quidem est ars ipsa perpe-
tuo secundum essentiam; Sed non vnus eius
apud quōslibet habitus, colorque, id quod o-
mnibus magnis pene euenit artibus, veluti
Theologię, Physiçæ, Iurisprudencię, Medicinę,
& reliquis. Incorruptæ hæ, totæque sunt in
possessione bonorum, Maliciosi, & lucro tur-
pi inhiantes, præstantesque scientias in qua-
stum sordidum vertentes, aut apparentem
quandam dignitatis illorum speciem sibi au-
cupantes, mutilatas, distortas, & plurimis frau-
dibus, fucis, ineptiis, & alienis, illicitisque stu-
diis inquinatas & fœdis mendaciis conspur-
catas sub nomine prioris circumgestant, o-
stendantque quanto maximo cum fastu & su-
percilio possunt. Hæc res effecit, vt cum na-
tura nihil haberet nisi γνῶστον καὶ ἀληθὲς καὶ ὄν,
admittendum in vsu fuerit καὶ τὸ φευδὲς, καὶ
μίσθῳ, καὶ φαινόμενον, ἢ σοφιστικόν. Ratio ipsa,
quæ logica arte, seu Dialectica vocata com-
prehenditur, non potuit carere axiomaticis fal-
si, fortuitique iudicio, quanquam in omni ar-
te nihil valeat nisi quod cum rerum consen-

M m m tis

2. Cor. II. I-
stiusmodi
Pseudo Apo-
stoli operarii
dolosus sunt,
sumpta perso-
na Apostolo-
rum Christi;
Et haud mi-
rum. Ipse e-
nim Sathra-
nas transfi-
guratur in
Angelum lu-
cis, &c.

tit natura. Degenerat autem eiusmodi depravationes in tantum à veris, propriisq; ut etiam substantia sint alia. Itaq; iure poteramus adulteram illam chymiam, quæ eadem est cum hodie vocata Paracelsica, quovis vanitatis nomine appellare potius quam dicto. Sed ferre honestæ sciëntiæ nominum abusus propter similitudinem coguntur, omni mundi ætate vitiis in locum virtutum aspirantibus. id quod *αρχιμαχο* illum genium ab initio tentasse non est obscuro. Sperem de breui hac apologia cōtentum non desideraturum plura verborum lenocinia, nisi iustitia suam laudē veræ quoque chymiae tribuendam admoneret. Commodissime id fieri posse puto, si & macula ex vituperio Paracelsicæ in genuinam artem impingi visa abstergetur, & eadem opera Manuum finit epistola, gloria, dignitasque huius illustretur. Faciam ita & verborum compendium & iudicia minus attentorum certiora.

Quod ergo primum infamiæ chymicæ fuit argumentum? Aduersatum, inquam, fuit chymicæ à primo eius exortu. Quomodo vero aduersatum? Ut nascenti inter homines Evangelio. O præclarum veræ artis testimonium: O iustum vero adulterinæ at cum Evangelio non comparandæ, supplicium. (Notandum hic est etiam calumniam argumēto subesse. Nam pars Alchymicæ fusoriæ ob necessitatem rerum non potuit contemni. Pars altera quæ ad imitationem fusoriæ in cæteris quoque mistis occulta quæ fuit, & inuenit, in regum

regum & sapientum laboratoris latuit, donec
casu aut errore quodam in manus inettium
peruenit, qui cum non possent imitari bonū,
quiddam parachymicum & *Leuopu* fabricarūt
id quod in locum prioris substituerunt. Pars
tertia transmutatoria eandem est experta for-
tunam, &c. Cæteri non admissi, aut inepti ad
capiendam, studium mutauerunt in contem-
tum & odium.) Quæ maiestas, sanctitasq; vn-
quam in mundo fuit tam à sceleratorum ho-
minum conatu tuta, vt inuiolata permanferit;
cumq; sit dissimilima improbitatis, nō ab hac
ipsa extremo odio attentata? Quod bonum,
sanctumq; est, non nisi malus, impiusq; inui-
sum habet. Malorum semper fœcūdior teges
est. Si itaq; optima artium hoc est passa, splen-
dor eius apud bonos est commēdation. Quo-
circa bene cū re sanctissima Euangelio mōi-
rum, casta comparatur in pari chymia. Vtriq;
apud sanctos, bonosq; locus est. Vtraq; idem à
p̄fanis patitur. Plebeia illa vox est, vulgi est, &
in vulgarib. fastis annotatā de more hominū;
quo id signari solet quod est proclamatius,
quodque iactari in publicum solet crebrius.
Quod ergo vulgaræ descriptiones cōtemptū
fuisse passim deprædicant, id dignitatē quan-
dam in occulto habet. Quo n. diuinius, nobi-
liusq; quid est, eo plebi est vilius, abiectiusq;
quia à capiti eius remotius. Plebs nihil cele-
brat nisi quod ad salinam sit, seque crasso
fumo in oculos coniicit (ita infusa & de-
cocta pinguis crassæque Mineræ officinatū

*A vulgo
quod comēd
minitur, pla-
runque in
recessu est
præclarum.
Vulgus enim
cæret oculis
mentis, quā
bus interna
videntur.*

Mmm a

Rio

Riolano placent, & præferuntur ingeniosissimis chymicis.) Quod foris non splendet, sed in abdito nobilitatem, ornamentaque gerit sua (vt mineralia fordibus fodinarum inquinata) damnatur (vt antimonii, hydrargyri & aliorum mineralium quin & viuentium abstrusæ medicinæ plæræque in essentias aut principia redactæ) Sapienti vero & bono iudicium non in fronte extat, nec is fulgorem intuetur externū (Riolano magis placet aurum nitor externus quam interna tinctura, & aurum potabile, &c.) Plærumque fucatum est, quod foris fulget. Sed vt hoc plebi solen ne sit & gratum, sapientibus autem suspectum, cōtemptumque: ita donem vltro, veram chymiam omni semper honore maiestateque (contra ac Riolanus scripsit) apud sapientes excel-

*Antisthenes
cuidam di-
centi pleriq;
re laudant,
respondit,
quid mali
fecit Menan-
der Philemo-
ni apud po-
pulum vin-
centi aliquā
do dixit,
quaso Phile-
mon bona
venia dic
mibi cum
me vincis an
non erube-
scis?*

uisse, abundasseque; at non apud plebem, cuius iudicium ab omni sapientiæ memoria fuit infame, adeo vt græcorum sapientissimus scribere non dubitauerit, non esse iudicandum multitudine (scholæ Parisiensis) quod bene iudicari debeat, sed scientia (qua in chymicis plane caret Riolanus.) quæ ex ipso causarum essentialium exoritur penetrati fano & non est nisi in possessione sapientum. Sed mitto illud. Vituperium secundum quodnam erat? Fini nempe, quem Deo & societati debemus, dicebatur obitare chymia, argumento inter Vulcanicas ollas latibuli. Hoc ipsum profecto germanum est vitiosæ illi inscientiæ. A vera arte tam est alienum vt nihil alienius. Si qua

Dei

Dei gloria in natura abscondita later, eam producit, & palam ostendit chymicus rimator, contemplatorque verus. (Iudicio Parisiensium in cortice manere deberemus, & principia interna non scrutari.) Qui fieri possit, ut non assequatur diuinitatis scopum?

Dicitur Archimedes ex inuento quodam fere plebeio tantum cepisse lætitiæ, ut nudus è balneo in publicum eruperit proclamans suum εὐρημα. Commune nempe voluit id esse sociis, quod inuentum erat soli. Longe feruentius studium est vero chymico. Operatur is in officina sua rerum naturalium penu instructissima. Absolutum opus ubi est, non id abscondit, sed promit ad vsus publicos; rationem miraculorum exponit, itaque locat ut satisfactum sibi putet humana consuetudo. Insitum hoc est mentibus bonis, ut operum suorum fideles requirant testes, & comprobatores, quo pacto & saluator dicebat, quod lucem amarent. Itaque ex officio absque pudore bona sua communicat chymicæ professor, & iudices peritos ferre potest (multi vero hoc tempore omni conatu se opponunt chymicis, & non iudicare, sed damnare solent præclara opera.) Qui falsarios agunt, & adulteria chymica coquunt, non quidem ita latitant, sicut in cubiculis subterraneis glires aut talpæ: Nam vel in forum prorumpere cum imposturis suis non erubescunt: verum operum rationes adeo occultant ut magno constet vel verbulum. Non enim possunt lucem ferre adulteria, fur-

M m m 3 taque

taque metu pœnarum, & redargutionis. Vero chymico est ingredienda officina, sed non ita ut ad vitæ vsus reliquos sit inutilis. Varia sunt officia humana, sed omnibus sua tempora, suæq; horæ. (Multa etiam agunt per ministeria ipsi rectores & iudices operum.) Ita colit artem, ut non negligat τὸ πρὸς τὸ θεῖον: nō rempubl. abiiciat, nec domum deferat. Vbiq; suo tempore in statione apparet fidelis, quod non deprehendas in Paracelsicis, qui ab his se subducunt, vni lucello, imposturæq; intenti, quæ captata ad sua egrediuntur antra, & non raro vno in loco plus quam semel non apparent. Verbis quidem sibi arrogare omnium scientiam solent aliqui; sed quibus rē credere nequeas, nisi pessundare omnia velis, & diuina humanis miscere. Hi arcet accessores à suis latebris, & mille ambagibus & repagulis laboratorium, seu ergastulum, quod vocant, ab hominum atque etiam amicorum aditu remouent. Memini me aliquando petere conspiciendam fornaculam Philosophorum & arcanorum tripodem ab eo qui se mihi amicissimum simulabat. Sed repellebar. Assyluanus dicitur in secretissimis furnulum cinabaris coquendæ habere. Verus chymicus non arcet sapientes, bonosq; sed ingredi more Heracliti iubet, quandoquidē in naturalium Resolutione manifestissime apparet mirabilis illa Dei potētia, quam ipse auctor iubet inde spectare, & summa prosequi gloria. Verborum inanitatib; consultores sapientiæ ludere, non est

est nisi hominū flagitiose scurriliū, quod q̄ p-
culabest à veræ chymię consuetudine, tā pro-
pe accedit ad Paracelsicā, q̄ est spuria, & adul-
terina. Hæcaudet ēt commentaria scribere &
onomastica, sed q̄ ipsa obscuritate sunt obscu-
riora adeo vt nec hinc, nec inde aliqd repor-
tare certi possis (vide Dornei serianum &c. Pa-
celstica q̄a secessit à vera chymia in plerisq; reb.
ēt vocabula cōfinxit noua q̄ nullus veterū in-
tellexerit, nec pene vllus recentiū, cum ēt se-
ctarii litigent de significationib.) Verte ergo
istorū stultorū sermonem, ipsosq; canes nomi-
na, quia sanctuarium Dei fœde permingūt, &
allatrant turpiter, mordentq; rabide, in quos
veræ sapiētię indagatores incidunt. Voca eos-
dem porcos pp turpitudinem immundam, &
grunnitū omni imperitia imperitiore, quan-
do quidem de naturæ mirabilibus interrogari
porcinam grunniunt ruditatem, cumq; Gyl-
lo Homérico lutum suum pluris faciunt, quā
quicqd est in abditis veræ sapientię balsami
generosi. Vera chymia humanitatē colit, aspe-
ritatem morosam odit, affabilis est, blanda est,
nihilq; cum supercilio agit, nihil cum simula-
tæ religionis prætextu. Vnumquodq; naturæ,
& artis opus suo nomine & honore decorat,
nec p margaritis tendit stercora. Itaq; chymi-
cus talis nec hominem exuit, nec in fues, lu-
posq; se trāsformari finit. Quod si gloria quē-
dam inde est, cum intra professionis humanæ
cancellos manens vera, ppriaq; tractas, exer-
cesq; non erit suæ expers laudis chymicus.

M m m 4 At

*Hic incipit
Riolani ob-
iuncta.*

At destruit naturam chymicus, seque eius declarat inimicum? Certe si id ex affectu diuini aduersante & quicquid factum à Deo est infectum volente detestanteque dimanauerit non possum facere quin damnem eiusmodi conatum. Si item contemptu integrorum, & profligata ea fiat malicia qua vtuntur Paracelsitæ negantes in integris aliquid ad salutem humanam præsidii esse, imo omnia eiusmodi veneni rea peragentes, tantum vt iuscula sua eo obtrudant plausibilis, vendantque carius, improbem id quoque, & iure detester. Sed sanctum est chymici veri propositum, utile est & humano generi proficuum tantumque nõ aduersatur diuinæ creaturæ vt ex amplissimo mundi campo cum reuerentia perat operi suo materiam, in qua inuestiget arcana maiestatis Dei, & non foris tantum, sed & intus miracula naturæ (Riolano vngues in oculo, & inuisa sydera tria principia, in essentias elaborando mutata) cognoscat. Nõ ignorat cursum mundi. Scit puras essentias propter varias cœli terræque iniurias & incommoda (attende Riolane, & simul cogita propter peccatum 3. Gen. 7. 17. Gen. 4. 12. Rom. 8. &c. Maledictum esse terræ vt non potuerit amplius tam salubres fructus gignere, esseque medicinam miserrarum nostrarum leuamen, quæ quantum potest naturæ defectus sarcit & bona à malis separat salubriterque usurpat) non potuisse sine adminiculis nasci, sicut in animalium genere multa foris accersita sunt adiumenta ad no-

xas

as propulsandas. Ea tollit ad vsum commodum salutaremque non chymia tantum, sed & coquina statuaria, & totum artium manuarum genus. Has naturæ ad vsum humanum diuinumque repurgationes adeo non improbat eius creator, vt & ipse monstrauerit, iusseritque reiectanea seponi. (*Exod. 30. cum oleū sit sacrum non possunt seruari integra.*) Non ex totis fiunt generationes, nutritionesque. Quanquam ergo singularis rei integritas isto destruitur opere, non tamen τὸ καὶ δὲ λυγρὸν καὶ εἰδὸς. Sua est cuique perfectio quæ naturæ integritatem ad contemplandum foris commendat, exornatque. Arti vsum spectanti illa est imperfectio. (Ad vinum natura dat materiam, non vinum ipsum. Vt vinum fiat, destrui vna debet, & ex imperfecto fieri perfectum.) Relinquitur naturæ gloriæ suæ, sed ne quid detrahatur arti, quæ non minus est Dei donum, quàm natura eiusdem inuentum. Longe autem distat veri chymici operatio à fucis Paracelsitarum.

Non si quædam indiuidua insumuntur operibus chymicis, genera & species tota destruantur.

His cerussata competit facies, non chymico. Solent illi pro essentiis quintis ab omni elementorum contagione, vt aiunt, liberatis vendere quodvis opus suum. Impossibile hoc (exhibere meram cœlestem essentiam sine omni elemento medii mundi) est omni arti humanæ. Itaque fieri nequit quin mendacia pro veris offerant. Chymicus verus quodque artis effectum suo ostendit vultu, & non transcendit veritatem sicut & statuarius candidus

Mmm. 5 non

non pro aureo mercurio proponit ligneū. Ab elementis productum, horum classe non eximit, & in cœlum tollit. Oleum pro oleo, aquā pro aqua probat, & partes essentiae materiatae non euehit in honorem dignitatemq; & precium essentiae integræ. Nō est ergo ut hinc aliquid dedecoris sibi expectet chymicus, &c. Quorum vero hominū sit pro artis opère genuino fortuita quæuis, ea; falsissima exponere saluti sociorum, repetitione non eget. Cum summo vitæ fortunarumq; dispendio & agrotantium tormentis lachrymisq; id de Paracelsicis est compertum, quorum similior is est, q in opere oscitantior, & in vsu flagitiosior. Mistura natiua non in omni perit opere. Extract⁹ Rhabarbaræ succus crasi effectuq; (purgare) cōsentit cum integro. Vbi vero destruenda est, non agitur sine certo consilio & scopo (crasis determinata abit in determinatam. Licet vna destruatur q̄a incōmodatura erat, destruitur; sed altera succedens ad medicandum & alios vsus conducit) Non ignoramus χυμὲς in quauis re (mista) esse diuersos, eosq; non vna instructos facultate. Constat & hoc q̄ non corrūpatur quoduis in quoduis, sed in id q̄ priorē adhuc redolet substantiā. Si ergo id quærimus elicimusq; q̄ præsentī necessitati inseruit recte, etsi mistura integri periit, non est illegitimum artis adeoq; absōnū à natura opus, &c. Falsum dicit qui verum chymicum destruere vsq; ad vltimum pronuntiat. Non erat hoc artis. Termini sunt singularū præparationum in quib.

quib. ars cessat. Inde tam studiose de regendo igni & administrando calore præcipitur. Hinc articuli mutationum & signa tam inculcatur fideliter. Vrgent quædam ignib. seuerioribus, quib. res fugacior ad cineres & elementa redigeretur. Sed spectatur simul concretionis tenacitas, quæ in aliquib. vinci non potest nisi multo feruore. Hinc statue chymico propositum vt plurimum esse, non misturam soluere, sed hac seruata cōcretionis materiata seras & vincula dissipare, quo aditus sit ad intimā substantiam quā natura arctissimo conclusit cōplexu ne externis pateret facile iniuriis. Huius gratia modo adhibetur ignes, illiq; pro cuiusque firmitate magni, mediocres, parui; modo alia instrumenta, &c. Quas formas largiatur chymicus beneficio instrumentorū naturalium & artificialium in propatulo est. Naturā mouet per naturam; sicut agricola & hortulanus ex pomo producit pyra. Hæc forma non aduersatur creatori. Est alia artis nudæ. Hæc materiæ potētiā spectat, & cōsilio prodit. Neq; huius pœnitere creatorē pōt, vt q̄ homines artib. donauit & libera agēdi voluntate instruxit &c. Nouas naturæ species non producit homo: At nouas artis operando efficere, nihil habet absurdi. Concedenda illi est & transmutatio quædam per adminicula naturæ, &c.

Ne trāscribendo nimis multa tēpus teramus & lectori molesti simus, cætera omittimus, iubemusq; ex opere epistolico petere si quis

Essentia fixa ignium vi separantur a sordibus volaticis, sicut asbestina lintea, ubi essentia volatica est, s. xæ sordēs, contra agitur, &c.

quis cognoscendorum desiderio afficitur. Ad epistolam vero priorem cuius fragmentum reposuit Riolanus responsum vberius est in Antimechelianis. Hæc cum non attingantur mirum est qua arte circumuenta. Schola Riologi maniam probauerit, & non tantum probauerit, verum etiam vesano isti homini & imperitissimo nugatori monumentum beneficii potius quam stultitiæ cōsecrauerit. Sed insaniant insani. Sani qui sunt veritati defensæ eiusque auctori Deo Opt. Maximo statuem erigent sempiternam.

F I N I S.

Deo soli gloria & triumphus.

Censu-

*Censura societatis chymicorum opposita
censuræ Parisiensi spuriae contra
Alchymiam prolata.*

Cognita diligenter, & iusta lance studiose
expensa actione censorum in collegio
medico scholæ Parisiensis contra Alchymiam
de principiis & essentiis, chrysopœia, & aliis
magisteriis damnatoria iniusta: Simulq; eu-
denter deprehenso eam liuore quodâ & ma-
leuolentia ab illis institutam, & confictam ef-
se, qui Alchymia veræ præcepta non intelli-
gunt, nec vnquam didicerunt aut experti sunt
præparationes remediorum chymicorum cū
vfu salutarī, ignorantq; quid vera, quid sophi-
stica, quid chymiatia, quid Paracelsia; Et mo-
do videri volunt quartam quandam quam fin-
gunt stulte sectam damnasse, iam proscribunt
Alchymiam totam cum bonis & malis, mox
tantum mineralia medicamenta in exilium
mittunt, cum nihilominus per rabulam quē-
dam audacem & impudētē essentiam quin-
tam, principia & cætera omnia pertinaciter
infectentur, usurpatores remediorum chy-
micorum morte multari perant, & animad-
uerti in eos qui libros edunt de chrysopœia,
cupiant; Viso quoque ad miraculum vsq; sc-
uiri conuitiis, contumeliis, calumniis, mēda-
ciis adeo furiose vt ars optima ad Diabolum
referatur, antiquissimi & recentes chymici
qui speciem à materia, vt loquitur Mesue, se-
parant,

parant, hostes naturæ in Deū & naturā contri-
 meliosi appellantur, præmoneanturq; studiosi
 medicinæ cū Medicis vbiuis gentiū, ne velint
 cōsultationes medicas cū chymiatriis institue-
 re, aut aliis vti q̃ ordinariis cū scriptione Gale-
 nica cōgruentib. medicinis, cui⁹ rabiei ne, exē-
 plū q̃dem vllō æuo est inuenire: vnanimi con-
 sensu vno ore decernūt chymici & chymiatri
 vbiuis gentiū degentes, censurā istam momēti
 & auctoritatis nullius, abolendā esse, & in de-
 decus auctorū patibulo damnatorū affigendā,
 vel flāmis feralib. extirpandā: Libellos quoq;
 ꝑ censura ista flagitiosa stylo Iohānis Riolani
 scriptos, ex hominū memoria cū sui auctoris
 nomine delendos; tandem ēt monumentū q̃
 Maniæ dementissimæ stolidissime proditæ e-
 rexerūt, in cloacas & sterquilina præcipitandū,
 conculcandūq; vti æquū est, & iustum. Viderit
 rex Galliarum æq̃ssimus num isti cēsores dein-
 cepti digni sint vlla iudicādi auctoritate: Saluo
 semp̃ honore, & dignitate tum Academiæ re-
 gię, tum eorū ꝑfessorum q̃ iudicii istius ꝑfli-
 gatissimi socii nō fuerunt. Rogāt autē omnes
 Ecclesiasticas, Politicos, Medicos, Physicos, o-
 mnesq; bonos ne velint qcquam tribuere an-
 tichymicis censorib. nec in vllō morbo ab a-
 dulterinis istis & deploratæ inscitiz & perti-
 naciz Galenicis consilium ne expectare quidē
 aut desiderare nedū rogare, sed his contētis be-
 ne curādi rationē à chymiatriis exercitatis pe-
 tere. Ita n. tandem fiet opus iustitiæ quo suum
 cuiq; tribuitur, & mala cogitanti ma-
 lum contingit.

